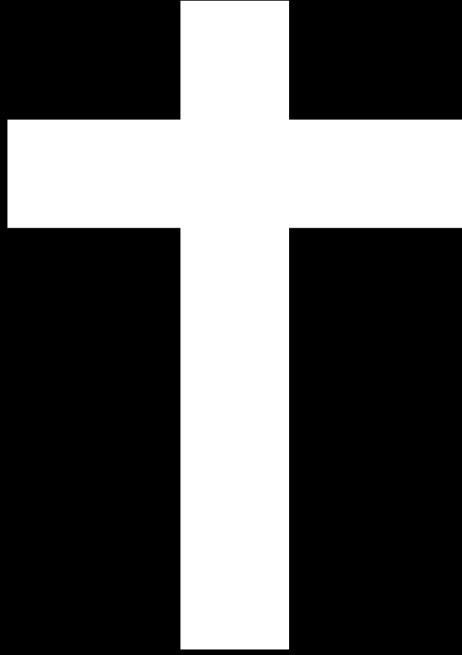

Aadi keyri: linjiila
iisaa almasihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu New Testament in Fulfulde, Maasina

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maasina Fulfulde (Fulfulde, Maasina)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Fulfulde, Maasina

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

680239a9-8aa6-5bc3-b42f-dc560bee09b8

Contents

Matta	1
Marka	45
Luuka	72
Yuhanna	117
Golle Nelaabe	152
Romankoo6e	192
1 Korintunkoo6e	210
2 Korintunkoo6e	226
Galaatiyankoo6e	237
Efeesunkoo6e	243
Filipiyankoo6e	249
Koloosiyankoo6e	253
1 Tesaloniikiyankoo6e	257
2 Tesaloniikiyankoo6e	261
1 Timote	263
2 Timote	268
Titus	271
Filemon	273
Ibaraninkoo6e	274
Yaakuuba	288
1 Piyeer	293
2 Piyeer	298
1 Yuhanna	301
2 Yuhanna	306
3 Yuhanna	307
Yahuuda	308
Banngingol	310

Linjiila Iisaa Ngedu Matta

Haala dammbe Iisaa

¹ Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii Ibarahiima, annii:

² Ibarahiima rimi Isiyaaka,

Isiyaaka rimi Yaakuuba,

Yaakuuba rimi Yahuuda e mijiraaፎe mum,

³ Yahuuda rimi Fares e Sera, ፎe ngoni ፎe o rimdi e Tamara,

Fares rimi Hisuruuna,

Hisuruuna rimi Aram,

⁴ Aram rimi Aminadaabu,

Aminadaabu rimi Nasuuna,

Nasuuna rimi Salmon,

⁵ Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab,

Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut,

Obed rimi Yessa,

⁶ Yessa rimi Daawuuda kaananke oo.

Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo ፋlaaፋo Uriya,

⁷ Suleymaana rimi Robo'am,

Robo'am rimi Abiya,

Abiya rimi Asa,

⁸ Asa rimi Yusafat,

Yusafat rimi Yoram,

Yoram rimi Ujiya,

⁹ Ujiya rimi Yotam,

Yotam rimi Akas,

Akas rimi Hejekiya,

¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa,

Manaasa rimi Amon,

Amon rimi Yusiya,

¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e mijiraaፎe mum.

Dum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankooፎe konaa so naፋiraa Baabila ndee.

¹² Caggal ፎe konaama ፎe naፋaama Baabila,

Yekuniya rimi Salaatiyel,

Salaatiyel rimi Jorobaabel,

¹³ Jorobaabel rimi Abihuda,

Abihuda rimi Eliyakim,

Eliyakim rimi Ajora,

¹⁴ Ajora rimi Sadok,

Sadok rimi Akim,

Akim rimi Eliyuda,

¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru,

Eliyaajaru rimi Mattan,

Mattan rimi Yaakuuba,

¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,

Mariyama woni inna Iisaa noddirteፋo Almasiihu oo.

¹⁷ No dammbe dee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo, jamaanuuji sappo e nay hawrata.

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹⁸ No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaado Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniido wadi mo cowiido. ¹⁹ Yuusufu cabbudo mo oo yo neddo poocciido, ana wani hersa makko, miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka.

²⁰ Nde o miili dum ndee, malaa'ika Joomiraado wari e makko ley koydol, wii mo:

—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul ɓamde Mariyama, sabi ɓinngel o saawi ngel e Ruuhu Ceniido iwi. ²¹ O riman biɗdo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimɓe mum e luutti mum'en dii.

²² Dum fuu, dum wadii yalla haala ka Laamdo yottiniri annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

²³ «Surba oo ɓaman reedu,
rima biɗdo gorko,

oon inndirte Immaanuwel.»*

Maanaa innde ndee yo: «Laamdo ana wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufu fini ndee, wadiri no malaa'ika Joomiraado oo wiirunoo dum nii. O ɓami Mariyama, ²⁵ kaa o reentaali e mum faa ɓeyni biɗdo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

2

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

¹ Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en annde iwrii funnaange, ngari Urusaliima. ² Nde ɓe ngari ndee, ɓe mbii:

—Hoto kaananke Yahuudiyankooɓe dimaado jooni oo woni? Min njii hoodere makko ɓanngii funnaange, min ngarii sujidande mo.

³ Oon kabaaru jiiɓi hakkille Hirudus, kaɗum e Urusaliimankooɓe fuu. ⁴ O noddi hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee fuu, o lamndii dum'en hoto Almasiihu oo foti rimeede. ⁵ Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo annii:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,

tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahuuda mawde dee.

Sabi ardotoodo iwan e maa,

garoowo durde Israa'ilankooɓe, yimɓe am.»*

⁷ E ley dum, Hirudus noddi jom'en annde ɓee e cuucuukka, lamndii ɓe wakkati mo hoodere ndee ɓanngi oo. Been pammini mo. ⁸ Caggal mum, o neli ɓe Baytilaama, o wii ɓe:

—Njehee, kumpitoyo-don kabaaru cukalel ngel faa tayoron. So on njii ngel, kumpitee kam yalla mido yaha miin duu, mi sujidanoya ngel.

⁹⁻¹⁰ Nde ɓe nani ko kaananke oo haali koo ndee, ɓe mbitti. Non ɓe coynii hoodere nde ɓe njiinoo funnaange ndee. Ko ɓe njii nde koo, ɓe ceyii seyo manngo sanne. Nde ardii ɓe yaade. Nde nde yottii do cukalel ngel woni doo ndee, nde darii. ¹¹ Be naati ley galle oo, ɓe njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Be korfii, ɓe kujidani ngel, ɓe kumti gineeji maɓɓe, ɓe teddiniri ngel kaɗe e gowe e dace uurooje biyeteede miiri. ¹² Caggal dum, Laamdo daalii ɓe ley koydol pati ɓe mbirfitoo to Hirudus, ɓe kootiri leydi maɓɓe laawol gongol.

No Yuusufu dogiri suudoyaade Misira

* **1:23** Esaaya 7.14 * **2:6** Mika 5.1

¹³ Nde 6e mbitti ndee, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu ley koydol, wii dum:
—Imma, 6am cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-daa ton faa nde mbii-maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara dum.

¹⁴ Yuusufu immii jemma, na6i cukalel ngel e inna maggel Misira. ¹⁵ O heddi ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:
«Mi noddii 6iyam gondo Misira.»†

No Hirudus masinbiniri sukaabe Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faami jom'en annde 6ee njammbike dum ndee, mettaa sanne. O yamiri sukaabe wor6e Baytilaama e dakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa he6ube duubi didi. O wadi dum hakke jalaade de jom'en annde 6ee ndokki mo tayoral mum dee. ¹⁷ Dum tabitirii haala ka Laamdo yottiniri annabi Yereimiya kaa nde oon wii:

¹⁸ «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama,
kapum e bojji e boytaali:
Dum Rahiilu‡ woyata cukaloy mum.

O ja6aali waaltineede, sabi koy keddaaki.»§

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

¹⁹ Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu to Misira too ley koydol, ²⁰ wii dum:

—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila, sabi yidunoo6e warde suka oo 6ee maayii.

²¹ Yuusufu immii, na6ti cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila. ²² Kaa o nanii Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus laatike kaananke Yahuudiya, o huli yaade ton. Ley dum, Laamdo jeertini mo ley koydol, o yehi leydi Galili, ²³ o hodoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non dum laatorii so dum tabintini ko annabaabe 6ee mbiinoo koo: «O wiyete Nasaraatunke.»

3

No Yaayaa waajorii

¹ E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima 6anngi. Omo ooynoo ley ladde jeereende Yahuudiya, omo wiya:

² —Tuubee, sabi Laamu Laamdo 6attiima.

³ Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo:
«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya:
Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!»*

⁴ Kaddungal Yaayaa yo cajiraangal lee6i ngelooba, omo humii nguruwol. Nguure makko yo buureeti e njuumri ladde. ⁵ Yim6e iwri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji maayo Urdun fuu, ngari e makko. ⁶ E6e njaadira luutti ma66e, Yaayaa looti 6e lootogal batisima ley maayo Urdun.

⁷ Nde o yii Farisa'en e Saduki'en heew6e ana ngara faa lootee lootogal batisima ndee, o wii dum'en:

—Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. ⁹ Pati miilee e 6erde mon: «Minen, min taaniraa6e Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laato 6i66e Ibarahiima! ¹⁰ Jooni, jammberere ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa 6idde lobbe, soppete, wedee e yiite.

† 2:15 Hosee'a 11.1 ‡ 2:18 Rahiilu woni jom suudu Yaakuuba. Mo yim6e Israa'iila njogorii hono inna mum'en.

§ 2:18 Yereimiya 31.15 * 3:3 Esaaya 40.3

¹¹ Miin, ndiyam mbatisiran-mi on faa hollita on tuubii. Kaa garoowo caggal am oo, kaɗum ɓuri kam baawde, mi fotaa fay soccude paɗe makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹² O lanndinike faa o hennoo ɗamri makko faa laaɓa. O mooɓta ɗamri makko ley beembaal, kaa ɗaande ndee o duppiran ɗum yiite nge jifataa.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

¹³ Oon wakkati fuu, Iisaa iwi Galili, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla Yaayaa ana loota ɗum lootogal batisima. ¹⁴ Kaa Yaayaa ujii, wii mo:

—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Walaa baasi, jaɓu ngadaa non, sabi hono non kaan-ɗen hiɓɓinirde ko dartii fuu.

Nden, o jaɓi. ¹⁶ Iisaa lootaa tan, yeenji iwde e ndiyam ɗam. E oon wakkati, kammu oo udditii, o yii Ruuhu Laamɗo ana jippoo no wuugaandu nii, ana wara e makko. ¹⁷ Don daande iwri dow kammu, wii:

—Oo ɗoo yo Biyam mo korsin-mi, mo cuɓii-mi.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraaɗe Iisaa

¹ E oon wakkati, Ruuhu Ceniido naɓi Iisaa ley ladde jeereende, yalla Ibiliisa ana tewta seytaade mo. ² Iisaa ɗaamaali faa wadi balde capande nay jemma e ɗalooma. Caggal ɗum, o yolbi. ³ Nii, Ceytotoodo oo battitii mo, wii mo:

—So a Bii Laamɗo, yamir ɗee kaaye laatoo ɗaamdu.

⁴ Kaa o jaabii oon, o wii:

—Ana winndii: «Wanaa ɗaamdu tan neddo wuurdata, ko neddo wuurdata ɗee, haala fuu ka Laamɗo haali.»*

⁵ Caggal ɗum, Ibiliisa naɓi mo Urusaliima ngeenndi ceniindi ndii, darni mo dow lenɗe-lenɗe Suudu Dewal Mawndu, ⁶ wii mo:

—So a Bii Laamɗo, suur njippo-ɗaa e leydi. Sabi ana winndii: «Laamɗo yamiran malaa'ika'en mum njaɓɓite pati koyngal maa gaajo e haayre.»†

⁷ Oon wii mo:

—Ana winndii kasen: «Pati ittu koro Laamɗo, Joomiraado maa.»‡

⁸ Kasen Ibiliisa naɓi mo dow waamnde haayre toownde sanne, holli mo laamuuji aduna dii fuu e darja mum'en, ⁹ wii mo:

—Mi hokkete ɗum ɗoo fuu so tawii a sujidanii kam.

¹⁰ Oon wii mo:

—Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamɗo Joomiraado maa tan kaan-ɗaa sujidande, kanko tan kaan-ɗaa rewde.»§

¹¹ Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuddiri golleeji mum ley Galili

¹² Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfitii Galili. ¹³ O eggi Nasaraatu, o hodoyi Kafarnahum e daande weendu nduu ley leydi Jebulon, kaɗum e Naftali, ¹⁴ yalla ana tabintina haala ka Laamɗo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

¹⁵ «Leydi Jebulon e leydi Naftali

gondɗe dow laawol weendu,

caggal maayo Urdun,

e Galili hodorde yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe:

¹⁶ Lenol gonnoongol e nimre ngol

yii fooyre mawnde.

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:6 Jabuura 91.11-12 ‡ 4:7 Fillitagol Tawreeta 6.16 § 4:10 Fillitagol Tawreeta 6.13

Wuurbe e ley leydi maayde ni66undi,
fooyre yaaynani dum'en.»*

¹⁷ Gila nden, Iisaa fuddi waajaade ana wiya:
—Tuubee, sabi Laamu Laamdo battiima.

No Iisaa noddiri taalibaa6e aranndee6e

¹⁸ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii worbe didon mijiraado e mawniraado, Simon noddirteedo Piyeer e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu, yo awoobe. ¹⁹ Iisaa wii 6e:

—Njokkee kam, mi wada on awoobe yimbe.

²⁰ Don e don 6e njoppi bubbi ma66e dii, 6e njokki e makko. ²¹ O yehi yeeso, o yii kasen rimdaa6e didon wo66e, 6i66e Jebede, Yaakuuba e mijum Yuhanna ana ley laana. Kam6e e baam ma66e Jebede, e6e moyyintina bubbi ma66e. O noddi 6e. ²² Don e don 6e njoppi laana kaa e baam ma66e fuu, 6e njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

²³ Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cuudi baajordi ma66e, omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, kasen omo sellina sii jawuui e ellaaji fuu. ²⁴ Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo waddanee sii jawbe fuu, laddaabe e kirikiraa6e, kajum e wooybe, o sellini dum'en. ²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki e makko iwrufo Galili e leydi ndi geelle sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

(Baabuwol 5–6–7)

5

¹ Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o nabbi dow waamnde haayre, o joodii ton. Taalibaa6e makko 6ee ngari e makko, ² o fuddi waajaade 6e, o wii:

Haala mbelko'aaku

³ —Been annditinbe yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore,
sabi kam6e njey Laamu Laamdo oo!

⁴ Been woyoo6e, mbelii hoore,
sabi Laamdo waaltinan berde mum'en!

⁵ Been leydinkinii6e, mbelii hoore,
sabi 6e ke6an leydi ndi Laamdo fodani 6e ndii!

⁶ Been yolbu6e fooccitaare so domdi dum, mbelii hoore,
sabi 6e kaaran 6e domditan!

⁷ Been yurmotoo6e, mbelii hoore,
sabi Laamdo yurmoto 6e!

⁸ Been laa6u6e berde, mbelii hoore,
sabi 6e njiyan Laamdo!

⁹ Been waddoo6e jam, mbelii hoore,
sabi 6e noddirte 6i66e Laamdo!

¹⁰ Been torraa6e kammari fooccitaare, mbelii hoore,
sabi kam6e njey Laamu Laamdo oo!

¹¹ On mbelii hoore so yimbe njennii on, torrii on, kappii on sii boneeji fuu saabe am.

¹² Ceyee, mbeltee, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Sabi hono non annabaa6e adii6e on 6ee torriraa.

Haala lamdam e fooyre

* 4:16 Esaaya 8.23–9.1

¹³—Onon ngonni lamdam aduna oo. Kaa so lamdam njoottii lammude, kodum lamminta dum? Dam nafataa fay huunde! Ko dam waawi wadeede tan, tippeede sella, yimbe nja66a dam.

¹⁴ Onon ngonni fooyre aduna oo. Ngalluure jibaande dow waamnde haayre waawaa joo6ude. ¹⁵ Fay gooto hubbataa lampa, so hippa hen kaakol. Ko wadata dee, sinndan ka, ka yaaynana gondo e suudu nduu fuu. ¹⁶ Hono non fooyre moodon haani yaaynirde yeeso yimbe, yalla ebe njiya golleeji lobbi di ngadatton dii, be njetta Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

Ko Iisaa jannigini bannal Tawreeta

¹⁷ —Pati cikkee mi gardo ittude Sariya binndaado ley Tawreeta naa ley dewte annabaa6e oo. Mi waraali ittude mo, mi gardo hi66inde mo. ¹⁸ Mido haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana keddi, wanaa to66el wanaa masel tosataake e Sariya oo faa nde fuu tabiti. ¹⁹ Dum nee, boofudo ko buri fuu famdude e jamirooje dee, so jannigini wob6e faa ngada non, laatoto burdo famdude e Laamu Laamdo. Kaa neddo fuu jokkudo sariya oo, so jannigini wob6e ngada non, laatoto mawdo e Laamu Laamdo. ²⁰ Sabi mido wiya on: so on buraali dunkee'en Sariya e Farisa'en foocitaare, on naatataa e Laamu Laamdo abada.

Haala tikkere

²¹—On nanii njaatiraabe meeden 6ee mbiyanooma: «Pati naadu hoore, naadudo hoore fuu, ana haandi e sareede.»* ²² Miin noo mido wiya on: tikkando sakiike mum fuu, ana haandi e sareede. Oon biido sakiike mum «Meereejo» darnete yeeso sariya burdo fuu naawde. Kasen neddo fuu biido mo «Nuykaado» ana haandi e naatude yiite jahannama. ²³ Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-daa, a miccitike don e don sakiike maa ana jogani maa metti, ²⁴ yoppu don sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e sakiike maa oo tafon, so ke6aa wartude cakko-daa.

²⁵ So won gullaniido ma saabe namaande, odon njaada sariya, yaawnu ndewritaa e joomum fade moodon yottaade, pati o wade e juude caroowo, oon wade e junngo kayboowo kasu, nden kaa, udde-daa e kasu. ²⁶ Mido haalane goonga: abada a yaltataa so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaba.

Haala jeenu

²⁷—On nanii wiyanooma: «Pati jeenu!»† ²⁸ Miin noo mido wiya on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum. ²⁹ Ndennoo, so yitere maa naamere luuttinte, sol nde tippo-daa nde to woddi! Mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu mbedee e jahannama. ³⁰ So junngo maa naamoo luuttinte, tayu ngo tippo-daa ngo to woddi: mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu naata jahannama.

Haala ceergal

³¹—Wiyanooma kasen: «Ceerdo jom suudu mum fuu, yo hokku dum talkuru ceergal.»‡ ³² Miin noo mido wiya on: ceerdo jom suudu mum tawee oon jeenaali, so o bamoyaama, gorke arano oo wadii mo e jeenu. Neddo fuu bamdo debbo ceeraado, kajum duu jeenii.

Haala hunoore

³³—On nanii kasen, njaatiraabe meeden mbiyanooma: «Pati fiirtu hunoore maa, tabintin nde yeeso Joomiraado.»§ ³⁴ Miin noo mido wiya on: pati kunee fey. Pati kunoree kammu, sabi dum yo joodorgal Laamdo, ³⁵ naa leydi, sabi dum yo njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabi dum yo ngeenndi Kaananke mawdo oo. ³⁶ Pati hunora hoore maa ndee, sabi a waawaa rawninde naa bawlinde fay lee6ol mayre gootol.

* 5:21 Pergu 20.13 † 5:27 Pergu 20.14 ‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1 § 5:33 Limooje 30.3

³⁷ Mbiyaa «Mi wadan» naa «Mi wadataa», dum tan heyii. Ko beydii hen fuu, e Bondo oo iwi.

Haala yobtagol

³⁸ —On nanii wiyanooma: «Yitere yobirtee yitere, niinde yobirtee niinde.»* ³⁹ Miin noo mido wiya on: pati njobtee gadudo on ko boni. So won piido ma banaawo bannge jaamo, accu dum fiye bannge goddo oo duu. ⁴⁰ So won gullaniido ma faa teeta forgo maa, accu dum naba dolloke oo duu. ⁴¹ So won tilsindo ma roondaade donngal yaadu kilomeetere, roonda ngal yaadu kilomeetereji didi. ⁴² So won jaagiido ma, hokku dum, so won ndaardudo ma luɓal, pati hadu dum.

Haala yidugol konnee'en

⁴³ —On nanii wiyanooma: «Njidaa tanaa maa, mbarjaa gajo maa.» ⁴⁴ Miin noo mido wiya on: njidee konnee'en moodon, kasen duu nduwane torroobe on, ⁴⁵ yalla odon laato biɓɓe Baabiraado moodon gondo dow kammu oo. Sabi no o fudinirta naange makko e bonɓe nii, hono non o fudinirta nge e moyyube, kasen duu no o tobinirta e foocitiibe nii, hono non o tobinirta e oonjiibe. ⁴⁶ So yidube on tan njidaton, mbarjaari hendi keɓaton hen? Fay duwaane'en ɓee ana ngadira non! ⁴⁷ So sakiraaɓe moodon tan njowtaton, kodum seenndi on e wobɓe ɓee? Fay heeferɓe ɓee ana ngadira non! ⁴⁸ Ndennoo, laatee hiɓɓube, hono no Baabiraado moodon gondo dow kammu oo laatorii kiɓɓudo nii.

6

Haala sadaka

¹ —Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiyee. So on ngadii dum, on keɓataa mbarjaari to Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

² Ndennoo, so ada itta sadaka, pati wadu dillere faa yimɓe njiye, hono no naafigi'en ɓee ngadata ley cuudi baajordi, kaɗum e laawi nii. Eɓe ngada non yalla yimɓe ana mana ɓe. Mido haalana on goonga, ɓeen keɓii mbarjaari mum'en faa timmi. ³ Kaa aan, so ada itta sadaka, pati nano maa annda ko jaamo maa wadata, ⁴ yalla sadaka maa oo ana heddo ley cuucuukka. Nden Baabiraado maa jiyoowo ko woni e cuucuukka oo, yobete.

Haala duwaawu

⁵ —So odon nduwoo, pati ngadee no naafigi'en nii: ɓeen ana njidi duworaade darnde ley cuudi baajordi, kaɗum e hakkunde dati celi, yalla yimɓe fuu ana njiya dum'en. Mido haalana on goonga, ɓeen keɓii mbarjaari mum'en faa timmi. ⁶ Kaa aan, nde nduwoto-daa fuu, naatu ley suudu maa, uddaa damal, jaago-daa Baabiraado maa e cuucuukka. Nden, Baabiraado maa jiyoowo ko suudii oo, yobete.

⁷ So odon nduwoo, pati kebbinee haalaaji ɓoli di ngalaa nafaa hono no heeferɓe ɓee nii: eɓe miili Laamdo jaabanto ɓe so ɓe kebbinii haala. ⁸ Pati jemmbee ɓe, sabi Baabiraado moodon ana anndi ko kaaje-don gila on jaagaaki mo. ⁹ Nii kaan-don duworaade: Baabiraado amen gondo dow kammu,

yo innde maa teddine.

¹⁰ Yo Laamu maa war.

Yo muuyde maa ngade dow leydi no ngadira dow kammu nii.

¹¹ Hokku min hannde jaamdu heyooru min.

¹² Yaafa min luutti amen,

hono no min njaaforii toɗube min nii.

¹³ Pati accu min ceytee,

hisin min e Bondo oo.

[Sabi laamu e baawde e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aamiina.]*

* **5:38** Lewinkooɓe 24.20 * **6:13** Cakite aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu ɓooyde dii.

¹⁴Ndennoo, so on njaafiima tooɗube on, Baabiraado moodon gondo dow kammu oo duu yaafoto on. ¹⁵Kaa so on njaafataako tooɗube on, Baabiraado moodon oo duu yaafataako luutti moodon.

Haala koorka

¹⁶—So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en bee nii: been ɗornoto, yalla yimbe fuu ana anndita be hoorbe. Midó haalana on goonga: been keɓii mbarjaari mum'en faa timmi. ¹⁷Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, ngujaa hoore maa ¹⁸pati yimbe annda a koordo. Baabiraado maa mo yiyataake oo tan anndata. Kasen duu Baabiraado maa jiyoowo ko ngad-ɗaa e cuucuukka, kaɗum yobete.

Haala jawdi dow kammu

¹⁹—Pati paggee jawdi aduna, ɗo mooyu e nguɗu mbonnata, ɗo wuybe kelata baafe so ngujja. ²⁰Paggee jawdi dow kammu, ɗo fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa nguɗu, ɗo wuybe kelataa baafe sako ngujja. ²¹Sabi ɗo jawdi maa woni fuu, ɗon yonki maa duu woni.

Haala fooyre e nimre

²²—Gite ngoni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. ²³Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu niɓɓan. Ndennoo, so fooyre wonnde e maa ndee yo nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamɗo

²⁴—Fay gooto waawaa gollande halfaabe ɗidon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamɗo e jawdi.

²⁵Dum nee, mido wiya on: pati cunlee e nguurndam mon ko ɗaamaton e ko njaraton e ko koltoton. Pati cunlanee ko boornoto-ɗon. Tama nguurndam buraa nguure? Tama caldi buraa koltal? ²⁶Yeewee pooli diwooji ɗii: ɗi aawataa, ɗi kettataa, ɗi mbeembataa, kaa Baabiraado moodon gondo dow kammu oo ana ɗammna ɗi. Onon nee, on buraa pooli teentilaade naa? ²⁷Homo e mon waawi beydude e balde mum fay ɗalooma gooto kammari sugulla mum? ²⁸Ko wadi so oɗon cunlana kaddule? Yeewee piindijji ley ngesa no peertirta: ɗi tampataa, ɗi mottataa. ²⁹Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ³⁰So Laamɗo ana holtinira nii leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, ko hadata mo holtinde on faa bura nii, onon famɗube hoolaare! ³¹Ndennoo, pati cunlee faa mbiyon: «Kodum ɗaamaten? Kodum njaraten? Kodum boornoto-ɗen?» ³²Sabi dee kulle fuu heeferbe tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana anndi oɗon kasindini e majjum dum fuu. ³³Ndaartee tafon Laamu Laamɗo oo, kaɗum e fooccitaare makko ndee. Ko heddii koo fuu, on beydante dum.

³⁴Ndennoo, pati cunlanee janngo, sabi janngo sunlanan hoore mum. ɗalooma fuu, donngal mum ana heya dum.

7

Haala ninjondiral

¹—Pati ninjee, yalla oɗon mbaasa ninjeede. ²Sabi hono no ninjirton woɓɓe nii, nii ninjirte-ɗon. Kasen duu ko etiranton woɓɓe koo, dum etirante-ɗon. ³Ko saabii so aɗa yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴Hono mbaawru-ɗaa wiide sakiike maa: «Sakiike, ɗal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, leggal woni e ley nde maa ndee? ⁵Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa keɓaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

⁶ Pati ndokkee dawaadi ko dagii, sabi di mbirfitanto on di njata on. Pati caakee jaaye moodon dime yeeso girooji, sabi di njabban de.

No Laamdo hokkirta jaagiido dum

⁷ —Naagee, on keban, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ⁸ Sabi jaagiido fuu heban, tewtudo fuu yiitan, calmindo fuu udditante. ⁹ Homo woni e mon mo biyum jaagotoo buuru so hokka dum haayre? ¹⁰ Naa jaagoo dum liingu, hokka dum mboddi? ¹¹ No mbonir-don fuu, odon ndokka biibe mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Omo hokka jaagiido mo fuu kulle lobbe. ¹² Ndennoo, ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii. Dum woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee njamiri.

Haala damal paadungal

¹³ —Naatiree damal paadungal ngal! Sabi damal naatirgal e halkere ana yaajii, laawol mum ngol ana newii, jokkoobe ngol bee duu ana keewi. ¹⁴ Kaa damal naatirgal e nguurdam ana faadii, laawol mum ngol ana tiidi, kasen yiitooobe ngol bee yo seeda.

Haala lekki e bidde mum

¹⁵ —Ndeentee e annabaabe peneebe bee. So ebe ngara e mon, be nanndinkinto e baali, kaa so goonga, be jaatooji bonfi. ¹⁶ Golleeji maabe annditirton be hono no lekki annditirtee bidde mum nii. Peguje tebataake e kebbe, ibbe tebataake e pakkaabere. ¹⁷ Lekki lobbi bidde lobbe rimata, kaa lekki mbonki bidde bonde rimata. ¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimde bidde bonde, kasen duu lekki mbonki waawataa rimde bidde lobbe. ¹⁹ Lekki fuu ki rimataa bidde lobbe soppete, wedee e yiite. ²⁰ Ndennoo, golleeji maabe annditirton be.

No taalibaabe peneebe carirtee

²¹ —Wanaa wiyooobe kam «Moobbo, Moobbo» bee fuu naatata e Laamu Laamdo oo. Wadooobe sago Baabiraado am gondo dow kammu oo bee tan ngoni naatooobe e makko. ²² Nannde darngal, heewbe mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo! Wanaa e innde maa min njottiniri nulal naa? Wanaa e innde maa min ndibbiri seydaani'en naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayde keewde naa?» ²³ Oon wakkati, mi jaaborto be nii: «Mi anndaa on abada. Ngoddee kam, onon wadooobe ko boni bee!»

Haala cuudi diidi

²⁴ —Ndennoo, neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokki di, nanndan e hakkilante mahudo suudu mum e dow haayre. ²⁵ Yiiwoonde tobi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, fuu ndu saamaali, sabi ndu diidaama dow haayre. ²⁶ Kaa neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokkaali di, ana nanndi e mo walaa hakkille, mahudo suudu mum e dow njaareendi. ²⁷ Yiiwoonde tobi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, ndu wurji wurjugol manngol.

²⁸ Nde Iisaa tilii e diin konngi ndee, jamaa oo satti haayneede e waaju makko oo, ²⁹ sabi o waajorike be hono no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya bee nii.

8

No Iisaa selliniri ceppaado

¹ Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewdo jokki e makko. ² Oon wakkati, gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, wii mo:

—Moobbo, so tawii a jabii ada waawi sellinde kam.

³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don, ceppu gorko oo selli. ⁴ Caggal dum, Iisaa wii mo:

—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa dum fay gooto, kaa yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina 6e a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sordaasi'en 6attii mo, ndaardi mo mballa, wii:

⁶ —Moobbo, golloowo am ana lelii cuudi, sellaa faa junngo yahataa koyngal warataa, ana naawa sanne!

⁷ Iisaa wii mo:

—Mi yahan mi sellinoya mo.

⁸ Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:

—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. Ndennoo dajaa ko kaal-daa tan, golloowo am oo sellan. ⁹ Miin e hoore am mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii golloowo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii jokku6e e mum 6ee:

—Mido haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.

¹¹ Mido haalana on, heew6e iwraata funnaange e hiirnaange, njoododoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, 6e jaamda ley Laamu Laamdo. ¹² Kaa jogoraabe naatoobe e Laamu oo 6ee, mbedete ley nimre wonnde sella ndee, ton 6e mboyata 6e neryondira jiiye.

¹³ Caggal dum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:

—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoondinir-daa nii.

E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sellinaa.

No Iisaa selliniri jaw6e heew6e

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo jontaado. ¹⁵ Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon immii laatani mo njaatigi.

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yim6e heew6e 6e ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri laddeji gondi e ma66e dii, o sellini jaw6e 6ee fuu. ¹⁷ O wadi non faa dum tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

«O ittii tampere meeden,

o sellinii jawuuji meeden.»*

No yim6e mbiiri njokkan e Iisaa

¹⁸ Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o lummbinee. ¹⁹ Dunkee Sariya gooto 6attii, wii mo:

—Moobbo, mi jokkete do njahataa fuu.

²⁰ O wii oon:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelina hoore mum fowtinoo.

²¹ Goddo jeyaado e taalibaa6e 6ee wii mo:

—Moobbo, accu mi iroya baabam tafon.

²² O jaabii oon, o wii:

—Jokkam, dal maay6e ira maay6e mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiiwoonde e henndu

²³ O naati laana, taalibaa6e makko njokki e makko. ²⁴ Don e don, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e weendu nduu faa bempeeje ana cudda laana kaa, tawi kanko omo daanii. ²⁵ Taalibaa6e 6ee 6attii mo, pinndini mo, mbii mo:

—Moobbo, danndu min! Miden nii kalkoo!

²⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Ko hul6inta on? Onon famdu6e hoolaare!

* 8:17 Esaaya 53.4

E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e ndiyam weendu dam. Non fuu wii teen! ²⁷ Haaynii 6e, e6e mbiya:

—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e ndiyam ana downtanoo dum?

No Iisaa selliniri wor6e didon laddaa6e

²⁸ Nde Iisaa lummbunoo so heetti e leydi Gadaren ndee, wor6e didon laddaa6e njalti ley janaale, kawri e makko. E6e janngunoo faa fay gooto suusaano ya66oraade laawol ngol. ²⁹ Be ndarii e6e nduka e6e mbiya:

—Bii Laamdo, ko njid-daa wadude min? Torrude min waddu maa doo, gila wakkati cartaado oo yottaaki naa?

³⁰ Sewre girooji mawnde ana durannoo sera don. ³¹ Seydaani'en 6ee ndaardi mo mbii:

—So ribbude min njid-daa, dunana min min naatoya e ndee doo sewre girooji.

³² O wii 6e:

—Njehee!

Seydaani'en 6ee njalti, naatoyi e girooji ddi. Don e don, sewre ndee fuu diiri iwi hoore waamnde haayre too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii. ³³ Duroo6e 6ee ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko wadi koo fuu fay ko laddaa6e 6ee koo. ³⁴ Oon wakkati, yim6e ngeenndi 6ee fuu njehi hawritoyde e Iisaa. Nde 6e njii mo ndee, 6e ndaardi mo o yalta leydi ma66e ndii.

9

No Iisaa selliniri gorko bonnguujo

¹ Iisaa naati laana, lummbiti, warti ngeenndi mum. ² O waddanaa bonnguujo ana lelana e dengeleewo. Nde o yii goondinal yim6e 6ee ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, seya! Luutti maa njaafaama!

³ E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaa6e miili e ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamdo!» ⁴ O faami miilooji ma66e, o wii:

—Kodum wadi so odon miiloo ddi miilooji bondi e berde moodon? ⁵ Wiide «Luutti maa njaafaama» e wiide «Imma yaa», kodum hen buri newaade? ⁶ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

—Imma, 6am dengeleewo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oo immii, hooti suudu mum. ⁸ Nde yim6e 6ee njii dum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamdo saabe ko hokki bii-aadama baawde baade nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

⁹ Iisaa iwi don, ana e laawol. O yii gorko biyeteedo Matta ana joodii e duwaapeere mum, o wii dum:

—Jokku e am.

Matta immii, jokki e makko.

¹⁰ Caggal dum, o wari omo jaama ley galle Matta. Duwaape'en heew6e e luuttoo6e hono mum'en ngari njoodii ana jaamda e makko kanko e taalibaa6e makko. ¹¹ Farisa'en 6ee njii dum, ndarii ana mbiya taalibaa6e makko 6ee:

—Ko saabii so moobbo moodon ana jaamda e duwaape'en, kapum e luuttoo6e hono mum'en?

¹² O nani dum, o wii 6e:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. ¹³ Njehee njanngoyee ko winndaa ley Dewtere Seniinde koo. Laamdo wii:

«Yurmeende woni ko njidu-mi,

wanaa sadaka duppeteedo.»*

Sabi wanaa noddude fooccitii6e waddi kam, noddude luuttoo6e woni ko waddi kam.

* 9:13 Hosee'a 6.6

Haala koorka

¹⁴ E oon wakkati, taalibaaɓe Yaayaa ɓattii Iisaa, lamndii mo ɗum ɗoo:

—Ko saabii so minen e Farisa'en ɓee miden koora kaa taalibaaɓe maa ɓee koorataa?

¹⁵ O jaabii ɓe, o wii:

—Tama nootiiɓe kuurtungu ana mbaawi njoornaade so jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa jalaade ngaran ɗe jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde maɓɓe. E ɗeen jalaade, ɓe kooran. ¹⁶ Fay gooto ɗammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol ɓeydoo. ¹⁷ Kasen duu peguujam kesam loowataake e sumalleeji kiidɗi. So ɗum wafii, sumalleeji ɗii pusan, peguujam ɗam yuppoo, sumalleeji ɗii mbona. Haya peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee, yalla ɗum fuu eɗum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

¹⁸ Nde Iisaa woni e haalde ɗum ndee, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, diccii yeeso mum, wii:

—Biyam debbo hedditaaki jooni temmbu. Kaa war faw junngo maa e makko, o wuurtan.

¹⁹ Iisaa immii jokki e makko, kaɗum e taalibaaɓe mum. ²⁰ Eɓe e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e ɗiɗi, iwri caggal Iisaa, memi kommbol saaya makko. ²¹ Sabi o miilii e becce makko: «So mi heɓii memde saaya makko tan, mi sellan.» ²² Iisaa yeecitii, yii mo, wii:

—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.

Oon wakkati fuu, debbo oo selli. ²³ Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyoobe cereeli wonɓe to maayde too ɓee e yimɓe woyooɓe ɓee, ²⁴ o wii:

—Immee ɗoo, sabi suka debbo oo maayaali, o ɗaaniido tan.

Be njali mo. ²⁵ Nde yimɓe ɓee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii. ²⁶ Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

No Iisaa wumtiniri wumɓe ɗiɗon

²⁷ Nde Iisaa yahata ndee, wumɓe ɗiɗon njokki e mum ana ngulla ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

²⁸ Nde o yottii cuudi ndee, wumɓe ɓee ɓattii mo, o lamndii ɗum'en, o wii:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on?

Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Moobbo, miden ngoondini.

²⁹ E oon wakkati, o memi gite maɓɓe, o wii:

—Yo laatano on no ngoondinir-ɗon nii.

³⁰ Don e ɗon ɓe mbumti. O yaggini ɓe, o wii ɓe:

—Pati kaalane ɗum fay gooto.

³¹ Kaa ɓe njehi tan ɓe caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Nde wumtinaaɓe ɓee njaltunoo ndee, Iisaa waddanaa kasen gorko mo seyɗaani muumɗini. ³³ O ribbi seyɗaani oo tan, muumɗunooɗo oo watti haalde. Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:

—Hono ɗum yiyaaka e Israa'iila abada!

³⁴ Kaa Farisa'en ɓee mbii:

—Hooreejo seyɗaani'en oo hokki mo baawɗe ribbude seyɗaani'en ɓee!

No Iisaa yurmorii yimɓe ɓe ngalaa kawjo

³⁵ Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuudi baajordi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo, omo sellina jawuuji e ellaaji fuu. ³⁶ Nde o yii

yimbe 6ee ndee, 6e njurminii mo, sabi 6e tampu6e 6e tayu6e dimme hono baali di ngalaa duroowo nii. ³⁷ Oon wakkati, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Gese 6enndude ana keewi, kaa hettoo6e keewaa. ³⁸ Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettoo6e to hettantee too.

10

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹ Iisaa noddii taalibaa6e mum sappo e didon 6ee, o hokki 6e baawde ribbugol seydaani'en e sellingol sii jawuuji e ellaaji fuu. ² Inde nelaabe sappo e didon 6ee annii: arano e ma6be yo Simon noddirteedo Piyeer e Andire mijum, Yaakuuba bii Jebede e Yuhanna mijum, ³ Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaaje oo, Yaakuuba bii Alfaa, kanum e Tadde, ⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo.

No Iisaa neliri taalibaa6e mum sappo e didon 6ee

⁵ Iisaa neli 6een sappo e didon, o wii 6e:

—Pati njehee e leyde de Yahuudiyankoo6e ngalaa e mum dee, kasen duu pati naatee e geelle Samariya. ⁶ To baali suudu Israa'iila majjudi dii kaan-don yaade. ⁷ To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamdo battiima!» ⁸ Cellinon jaw6e, nguurtinon maay6e, cellinon seppaa6e, ndibbon seydaani'en. On kebirii nii tan, ndokkiree nii tan. ⁹ Pati na6oree kanje naa cardi naa mbuudu jakawalle e njiibaaji moodon. ¹⁰ Pati fay gooto e moodon na6ora mbasu naa saayaaji didi. Pati fay gooto e moodon 6ama pade naa sawru. Sabi golloowo ana haandi e nguure.

¹¹ So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi lobbo, kasen keddee njaatigi mon doo faa nde iw-don don. ¹² So odon naata e galle, calminon. ¹³ So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so mo haandaa hen, yo jam mon wartu e mon. ¹⁴ So won galle naa ngeenndi do on nja6baaka naa on kettindaaka, njaltee nokku oo, pidon colla koyde mon duu. ¹⁵ Mido haalana on goonga: jannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo geelle Sodooma e Gomoora ngoo naawde.*

Haala torraaji garooji

¹⁶ —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. Ndennoo, yoyiree no boje nii, neworee no buugaaji nii. ¹⁷ Ndeento-don e yimbe 6ee, sabi 6e ndarnan on e carirde, 6e piyan on dorri ley cuudi ma6be baajordi. ¹⁸ On nabete yeeso saroobe e kaanankoo6e saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso ma6be kambe e heefer6e 6ee. ¹⁹ So on ndarnaama e sarirde, pati mbemmbe-don no kaaldaton naa ko kaalaton. Sabi on ndokkete konngi di kaan-don haalde e oon wakkati, ²⁰ di iwataa e moodon, ko selli hen dee, RuuhuBaabiraado moodon oo haalata ley moodon. ²¹ Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu biyum. Bi6be immanto saaraabe mum'en, piya dabare yalla 6een ana mbaree. ²² Yimbe fuu mbanan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte. ²³ So on torraama e ngeenndi ngootiri, ndoganee ngonndi. Mido haalana on goonga: on piltidataako geelle Israa'iila dee fuu tawa Bii Neddo wartaali.

²⁴ Taalibbo buraa moobbo mum, maccudo buraa kalfaado mum. ²⁵ Ana yidaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuuri fuu, maccudo duu no kalfaado mum wuuri. Miin duu, mi noddiraama «Beelsebul» (hooreejo seydaani'en), wanaa haala mon onon.

Haala kulol Laamdo

²⁶ —Ndennoo, pati kulee yimbe. Walaa fuu ko suudii ko 6anngintaake, walaa sirri mo saakataake. ²⁷ Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee dum e fooyre. Ko ngunndante-don koo, ooynee dum dow beneeki. ²⁸ Pati kulee waroo6e terde, 6e mbaawanaa yonkiiji.

* **10:15** Sodooma e Gomoora yo geelle didi de Laamdo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

Laamdo baawdo halkude terde e yonkijji fuu e jahannama, oo kaan-don hulde. ²⁹ Tama biiwuujji didi coottataake mbuudu? Kaa fay gootel e majji yanataa e leydi tawa wanaa e sago Baabiraado moodon oo. ³⁰ Onon, fay lee6i ko'e mon fuu ko limaa. ³¹ Ndennoo, pati kulee, sabi onon 6uri biiwuujji keewdi teentilaade.

³² Neddo fuu ceettaniido kam yeeso yim6e, miin duu, mi seettanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. ³³ Kaa calaniido kam hakkunde yim6e fuu, miin duu, mi salanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yim6e

³⁴ —Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi wardaali e jam, kaafaawi ngardu-mi. ³⁵ Ko waddi kam dee, seenndude biddo gorko e baam mum, biddo debbo e inna mum, debbo 6amaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fuu koreeji mum laatotoo way6e mum. ³⁷ Korsindo inna mum naa baam mum faa 6uri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. Korsindo 6iyum gorko naa debbo faa 6uri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁸ Mo 6amaali leggal mum bardugal,† jokka e am fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁹ Tewtudo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa baasirido ki sabaabu am, hewtan ki.

Haala mbarjaari

⁴⁰ —Ja66iido on fuu ja66iima kam, ja66iido kam fuu ja66iima neldo kam oo. ⁴¹ Ja66iido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heban mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndii. Ja66iido neddo poocciido saabe o poocciido fuu, heban mbarjaari ndi poocciido fodanaa ndii. ⁴² Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkudo burdo famdude e taalibaa6e am 6ee fay so horde loonde ndiyam 6uubudam tan saabe o taalibbo am, o waasataa he6ude mbarjaari makko.

11

¹ Nde Iisaa tilii yamirde taalibaa6e mum sappo e didon 6ee ndee, iwi don, yehi jannginoyde e waajoyaade ley geelle piliide dee.

No Yaayaa neliri taalibaa6e mum to Iisaa

² Yaayaa ana ley kasu. O nani golleeji Almasiihu oo ana njantee, o neli taalibaa6e makko 6ee, ³ faa lamndoo Iisaa:

—Aan woni kaando warde oo, naa min ndooman goddo?

⁴ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-don e ko njii-don fuu: ⁵ wum6e ana mbumta, layannoobe ana nja66a faa gasa, seppaabe ana cellinee, faadu6e ana paadita, maay6e ana nguurta, misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

⁷ Nde nelaabe Yaayaa 6ee njahata ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa?

⁸ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Gorko pariido naa? Parii6e e galleeji kaanankoo6e tawetee. ⁹ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo 6uri annabaajo. ¹⁰ Kanko woni mo Binndi dii cappii oo:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.»*

¹¹ Mido haalana on goonga: bambaade bambaali burdo Yaayaa mo lootogal batisima oo, tawee nee, burdo lo'ude e Laamu Laamdo oo 6uri mo teddude. ¹² Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuddi waajaade, Laamu Laamdo ana ruggoree semmbe, ruggotoo6e 6ee ana ndaara teetude mo. ¹³ Annabaa6e 6ee fuu kajum e Tawreeta Muusaa cappike

† 10:38 Koro 6amde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii. * 11:10 Malakiya 3.1

Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa. ¹⁴ So odon njaaba haala ma66e, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol mum sappaa oo. ¹⁵ Jom nowru fuu yo nanu.

¹⁶ Kodum mbaaw-mi nanndinde e yim6e oo jamaanu? E6e nanndi e sukaa6e joodiibe e luumooji, 6ee doo ana mbiya 6ee too:

¹⁷ «Min piyanii on cereeli,
on mbamaali,
min mboyanii on woonda yurminiindu,
on fusaali.»

¹⁸ Sabi Yaayaa warii, o kooroowo, o yarataa doro, wiyaama o laddaado. ¹⁹ Bii Neddo oo duu warii ana jaama, ana yara, yim6e mbii dum: «Naamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gidoo duwaape'en e luuttoobe hono mum'en!» Kaa hakkilantaaku Laamdo ana banngina goonga muudum ley golleeji muudum.

No Iisaa feliri geelle caliide tuubude

²⁰ Caggal dum, Iisaa fuddi felde geelle de o buri wadude e mum kaayde dee, sabi hodube e deen geelle 6ee tuubaali. O wii:

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley moodon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodube ton 6ee tuubanno law, tawete 6e boornike licce caakuuji, 6e njoodike e ndoondi faa 6e kollita tuubugol ma66e. ²² Saabe dum, mido wiya on: jannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ²³ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maay6e. Sabi so kaayde gadanoode e maa dee ngadanooma Sodooma, nden, ndiin ngeenndi heddotono faa jooni. ²⁴ Saabe dum, mido wiya on: jannde darngal, jukkungo mon buran ngo Sodooma ngoo naawde.

No Iisaa fowtinirta yim6e

²⁵ Oon wakkati fuu, Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilantee6e, kapum e anndube, bannginan-daa dum cukaloy. ²⁶ Jaati Baabiraado, hono non worri sabi dum wel maa.

²⁷ Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado oo, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kapum e mo Bajjo oo muuyi bannginande dum fuu.

²⁸ Onon yim6e tampu6e roondaade donnge teddude, on fuu ngaree e am, mi fowtinan on. ²⁹ Dalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi janngina on, sabi mido sawrii, mido leydinkinii, on tawan hen fowtere yonkiiji moodon. ³⁰ Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana huyfi.

12

Haala jalaande fowteteende

¹ Oon wakkati, Iisaa e taalibaa6e mum ana ceeka gese ley jalaande fowteteende. Taalibaa6e makko njolbi, ana kelta butaali ana yakka. ² Nde Farisa'en 6ee njii dum ndee, ndarii ana mbiya mo:

—Yeew, taalibaa6e maa 6ee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende!

³ O jaabii 6e, o wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wafi nde yolbunoo, kapum e yim6e mum? ⁴ O naati e ley hukku ceniido oo, kanko e yim6e makko, 6e jaami buuru cakkaado oo. Haya, 6e ndujanaaka jaamde mo, yottinoobe sadaka tan nje jaamde mo. ⁵ Naa duu, on njanngaali e ley Tawreeta Muusaa, nde wonnoo yottinoobe sadaka 6ee ana ngolla ley Suudu Dewal Mawndu nduu fay jalaande fowteteende? Kam6e nee, e6e comna jalaande fowteteende ndee, kaa dum felataa 6e. ⁶ Mido wiya on: ko buri Suudu Dewal

Mawndu ana doo. ⁷ Sinndo odon anndunoo ko kaa haala Laamdo firritata: «Yurmeende woni ko njidu-mi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataano bee laabuɓe. ⁸ Sabi Bii Neddo oo jey jalaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

⁹ Iisaa iwi don naatoyi suudu maɓɓe waajordu. ¹⁰ Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo don. Wonnooɓe don bee tuufani Iisaa yalla ana keɓa no kappira dum. Saabe dum, ɓe lamndii mo dum doo:

—Sariya meeden oo hokkii en sellinde neddo jalaande fowteteende naa?

¹¹ O jaabii ɓe, o wii:

—So won e mon jogiido mbaalu, so oon mbaalu saamii e luggere jalaande fowteteende, wanaa joomum yaltinoyan mo naa? ¹² Odon anndi neddo ana ɓuri mbaalu do woddi! Ndennoo, ana dagoo wadande neddo ko moyyi jalaande fowteteende.

¹³ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ¹⁴ Farisa'en bee njalti, njoodoyii faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii kaadime mum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nani dum ndee, iwi e oon nokku, yimɓe heewɓe njokki e makko. O sellini jawɓe ɓee fuu, ¹⁶ o daalii been pati kumpita fay gooto kabaaru makko. ¹⁷ Dum wadirii non yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:

¹⁸ «Anni kaadime am mo cubii-mi.

Kanko korsin-mi,

kanko welni ɓernde am.

Mi jippinan e makko Ruuhu am,

o ooynanto lepi dii laawol fooccitaare.

¹⁹ O falondirtaake, o dukataa,

daande makko nanataake e mbeddaaji.

²⁰ O helataa kudol oojiingol,

o jifataa moottila mo pooyel mum famdi

faa jannde o hokki fooccitaare jaalogal.

²¹ Lepi dii fuu pawan jikke mum'en e makko.»*

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²² Nden, Iisaa waddanaa gorko bumdo muumo, sabi oon yo laddaado. O sellini dum faa watti haalde e yiide. ²³ Haayni yimɓe ɓee fuu, ndarii ana mbiya:

—Dum nee, taanii Daawuuda oo woni doo naa?

²⁴ Kaa nde Farisa'en ɓee nani dum ndee, mbii:

—E baawde «Beelsebul» hooreejo seydaani'en o ribbirta seydaani'en ɓee.

²⁵ Nde wonnoo Iisaa anndii miilooji maɓɓe, o wii ɓe:

—Laamu fuu pecciido ana haɓa e hoore mum, bonan. Ngeenndi naa galle fuu pecciido ana haɓa e hoore mum, heddataako. ²⁶ So Ibiliisa ribbii seydaani'en mum, feccii hoore mum. Ndennoo, hono laamu mum heddortoo? ²⁷ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yimɓe mon ɓee nee, homo ndibbirta ɓe? Yimɓe mon ɓee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁸ Kaa so Ruuhu Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon.

²⁹ Iisaa beydi hen, wii:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe teeta jawdi mum tawee haɓɓaali joomum tafon. Kaa so haɓɓii joomum faa teenji, ana waawi naɓude ko woni e galle mum fuu.

* **12:21** Esaaya 42.1-4

³⁰ Mo waldaa e am fuu yo gano am. Mo mooftidataa e am fuu yo caakoowo. ³¹ Saabe dum, mido wiya on: yimbe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu, kaɗum e bonkaaji fuu. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ³² Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede, kaa neddo fuu kaaldo ko boni e Ruuhu Ceniido, yaafataake jooni, yaafataake wakkati garoyoowo.

No lekki annditirtee bidde mum

³³ —So lekki ana moyyi, bidde mum moyyan, so lekki moyyaa, bidde mum moyyataa, sabi lekki bidde mum annditirtee. ³⁴ Biɓɓe bolle bonde! Hono hen mbaawirton haalde ko moyyi tawee on bonbe? Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko. ³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. ³⁶ Mido wiya on: nannde darngal yimbe kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu. ³⁷ Sabi neddo haalaaji mum sarirtee poocciido naa jukketeedo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

³⁸ Caggal dum, yoga e dunkee'en Sariya, kaɗum e Farisa'en mbii Iisaa:

—Moobbo, miden njidi kollaa min taagumansa Laamdo nel maa.

³⁹ O jaabii ɓe, o wii:

—Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ⁴⁰ Sabi, no Yuunusa wadiri balde tati jemma e jalooma ley reedu liingu mawdo oo nii, hono non Bii Neddo wadirta balde tati jemma e jalooma ley yanaande. ⁴¹ Nannde darngal, worbe Niniwe immodoto e yimbe jamaanu jooni ɓee, liɓa dum'en. Sabi worbe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa oo ndee. Haya, burdo Yuunusa ana doo! ⁴² Nannde darngal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni ɓee, liɓa dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana ana doo!

Haala wirfitagol seydaani

⁴³ —So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiilooyo e nokkuuje joorde tewta do noottinoo, kaa noottere fuu o heɓataa. ⁴⁴ Nden kaa, o wiya: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» So o wirfitike, o tawan galle oo yo bolo, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Nden, o wirfitoo, o waddoya seydaani'en njeddon wobbe burbe mo bonde. Be naata e galle oo, ɓe koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde. Nii yimbe ndee fedde bonnde duu laatoytoo.

Inna Iisaa e mijiraaɓe Iisaa

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e mijiraaɓe makko worbe njottii. Be ndarii sella, eɓe njidi yiide mo. ⁴⁷ Won biido mo:

—Inna maa e mijiraaɓe maa ana ndarii sella ana njidi yiide ma.

⁴⁸ O jaabii oon neddo, o wii dum:

—Homo woni innam? Hobe ngoni mijiraaɓe am?

⁴⁹ O sappii taalibaabe makko ɓee, o wii:

—Innam e mijiraaɓe am annii. ⁵⁰ Sabi mijam naa innam yo neddo gadoowo sago Baabiraado am gondo dow kammu oo.

13

Bannadol haala aawoowo

¹ Ley oon jalooma, Iisaa yalti cuudi, joodoyii daande weendu. ² Jamaa keewdo ana filii mo faa o naatoyi laana, o joodii ley makka. Yimbe ɓee ndarii e daande ndiyam dam. ³ O haalaniri ɓe kulle keewde e banndi. Omo wiya:

—Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cuɓi dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don sabi aawdi ndii iraka gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, rimi: yoga sowii cowe teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati. ⁹ Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimbe bannadi

¹⁰ Oon wakkati, taalibaabe ɓee battii Iisaa lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so ada haaldira e maɓɓe bannadi?

¹¹ O jaabii ɓe, o wii:

—Onon, on ndokkaama faamude goonga tedduɗo haala Laamu Laamdo oo, kaa kamɓe, ɓe ndokkaaka dum. ¹² Sabi jogiido fuu, beydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete. ¹³ Dum saabii so mido haaldira e maɓɓe bannadi:

«Tawee ɓe yeewoobe, ɓe njiyataa,

Tawee ɓe hettintooɓe, ɓe nanataa, ɓe paamataa.»

¹⁴ Nii ko Laamdo wadunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e maɓɓe:

«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

¹⁵ Sabi yimbe ngol lejol laatike tiidube ko'e:

Be cukkii noppi maɓɓe,

ɓe muɓɓii gite maɓɓe,

so wanaa dum

gite maɓɓe njiyan,

noppi maɓɓe nanan,

hakillaaji maɓɓe paaman,

ɓe tuuban, mi sellina ɓe.»*

¹⁶ Kaa onon, on mbelii hoore: gite moodon ana njiya, noppi moodon duu ana nana!

¹⁷ Mido haalana on goonga: annabaabe heewɓe e foocitiibe heewɓe muuyiino yiide ko njiyaton koo, ɓe njiyaali. Be muuyiino nande ko nanaton koo, ɓe nanaali.

No Iisaa firtiri bannadol aawoowo

¹⁸ —Ndennoo, kettinee maanaa bannadol aawoowo ngol. ¹⁹ Neddo fuu nando haala Laamu Laamdo tawee faamaali dum, bondo oo waran, doofa ko aawaa e ɓernde mum koo. Kabaaru oo neddo ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. ²⁰ Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol so jabboroo ngol seyo don e don. ²¹ Kaa ngol walaa dadi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So dum ɓillike naa so o torrike saabe konngol ngol, o yankiran don e don. ²² Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol, so sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laatoo dimarol. ²³ Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, ɓeen ngoni nanoobe konngol ngol so paama ngol. Oon wakkati, ɓe ndiman ɓiɓɓe: yoga teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati.

Bannadol haala huɗo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani ɓe bannadol gonngol, wii:

—Hono nii Laamu Laamdo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri. ²⁵ Nde yimbe fuu daaninoo, gaɗo oon gorko wari, aawi huɗo bonko e ley gulle dee, witti. ²⁶ Nde aawdi ndii fudi faa rimi, nden huɗo bonko koo duu ɓanngi. ²⁷ Maccuɓe ɓee njehi mbiyoyi jom ngesa oo: «Kalfaado, wanaa aawdi lobbiri aawu-daa e ngesa maa ngaa naa? Hoto koo huɗo bonko iwi?» ²⁸ O jaabii ɓe, o wii: «Gaɗo wadi nii.» Caggal dum, maccuɓe ɓee lamndii mo, mbii: «Min njaha min doofoya huɗo bonko koo?» ²⁹ O jaabii ɓe, o wii: «Wanaa

* 13:15 Esaaya 6.9-10

non, sabi so odon doofa huɗo bonko koo, so on ndeentaaki on doofidan hen alkama oo. ³⁰ Accidee di faa kettal. Nden, mi wiyani hettooɓe ɓee doofa huɗo bonko koo tafon, ɓe ngada dum kafe faa duppee. So ɓe ngadi dum fuu, ɓe ketta alkama oo, nden ɓe moobta dum ley beembal am.»

Banndol haala ngeeyu buyaage

³¹ Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wii:

—Laamu Laamɗo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo ɓami, so aawi e ngesa mum. ³² Kanko ɓuri geeyi fuu famɗude, kaa so mo fudii, o laatoto lekki mawki sanne faa pooli ngara jiba cuudi mum'en e cabe makki.

Banndol haala yuufinirdi

³³ O haalani ɓe banndol gonngol, o wii:

—Laamu Laamɗo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seeda ndi debbo jiiɓi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa haalaniri yimɓe ɓee e banndi. O haaldataa e maɓɓe so wanaa e banndi, ³⁵ yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii: «Mi haalaniran ɓe banndi, mi haalanen ɓe kulle cuudaade gila nde aduna tagaa.»†

No Iisaa fiirtiri banndol huɗo bonko

³⁶ Caggal dum, Iisaa yoppiti yimɓe ɓee, naati ley suudu. Taalibaabe makko ɓee battii mo, mbii mo:

—Firritan min banndol huɗo bonko ngol.

³⁷ O jaabii ɓe, o wii:

—Aawdo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Bii Neddo oo, ³⁸ ngesa ngaa woni aduna oo. Biɓɓe Laamu Laamɗo ɓee ngoni aawdi lobbiri ndii, ɓiɓɓe bonɗo oo ngoni huɗo bonko koo. ³⁹ Gajo aawdo huɗo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo timmoode aduna, hettooɓe ɓee yo malaa'ika'en. ⁴⁰ Hono no huɗo bonko ittirtee wedee e yiite nii, non timmoode aduna laatortoo. ⁴¹ Bii Neddo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum oo wadoobe wɓɓe e luuttal, kajum e wadoobe ko boni fuu, ⁴² mbedoo dum'en e yiite jahannama, ton ɓe ngullata, ɓe neryondira jiiye. ⁴³ Kaa e oon wakkati, foocitiiɓe ɓee njalbiran no naange nii e ley Laamu Baabiraado mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Banndol haala jawdi cuudiindi

⁴⁴ —Laamu Laamɗo oo ana wa'i hono no jawdi cuudiindi e ley ngesa, gorko goddo hoocci ndiin jawdi, suudi ndi kasen. E ley seyo makko ngoo, o soottoyi ko o joginoo fuu, o soodi ngesa ngaa.

⁴⁵ Laamu Laamɗo oo ana wa'i kasen hono no julaajo tewtoowo jaaye dime nii. ⁴⁶ So joomum yii jaayre rimre heewnde coggu, soottan ko jogii fuu sooda jaayre ndee.

Banndol haala liddi

⁴⁷ —Laamu Laamɗo oo ana wa'i kasen hono no bubbol bedaangol e geeci, so nanngi sii liddi fuu nii. ⁴⁸ Faa ngol heewi, summoobe ɓee poodi ngol faa e danjeere, ana cuɓa liddi dii. Be ngadi liddi lobbi dii e ley cagiije, ɓe mbedii di nafataa fay huunde dii. ⁴⁹ Hono non timmoode aduna laatortoo. Malaa'ika'en ngaran ceennda bonɓe e moyyuɓe, ⁵⁰ mbedoo bonɓe ɓee e ley yiite jahannama, ton ɓeen ngullata ɓe neryondira jiiye.

Banndol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa lamndii ɓe, o wii:

—On paamii dum fuu naa?

Be njaabii, ɓe mbii:

—Min paamii.

† 13:35 Jabuura 73.2

⁵² Caggal dūm, o wii 6e:

—Jannginoowo Sariya fuu laatiido taalibbo Laamu Laamdo, ana wa'i hono no jom galle jaltinoowo e ley ndesaari mum kulle kese e kulle 6ooyde nii.

No Nasaraatunkoobe calorii jabande Iisaa

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e diin banndi ndee, o iwi ton, ⁵⁴ o hooti ngeenndi do o mawni doo, omo waajoo e suudu ma66e waajordu. Haaynii yim6e hettintoo6e 6ee sanne, ndarii ana mbiya:

—Hoto fuu o he6i ngal anndal? Hono hen o he6iri baawde wadude dii kaayeeffiji?

⁵⁵ Tama o wanaa 6ii cehoowo ledde oo? Tama wanaa Mariyama woni inniiko? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yuusufu e Simon, kaɗum e Yahuuda? ⁵⁶ Tama wanaa enen e banndiraa6e makko rew6e koddi? Ndennoo, hoto o he6i dūm fuu?

⁵⁷ Dum saabanii 6e tippitaade mo. Caggal dūm, o wii 6e:

—Annabaajo ana teddinaa e nokkuuje dee fuu, so wanaa ley ngeenndi mum'en, kaɗum e ley galle mum'en.

⁵⁸ Iisaa wadaali don kaayde keewde saabe waasude ma66e goondinde mo.

14

No Yaayaa maayiri

¹ E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala Iisaa ana haalee. ² O wii golloo6e makko:

—Dum Yaayaa mo lootogal batisima! O wuurtii. Dum saabii so omo jogii baawde wadude kaayde.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, ha66ee, uddee ley kasu, kammari Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa. ⁴ Sabi Yaayaa ana wiyannoo Hirudus:

—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.

⁵ Hirudus yidi warde mo kaa suusaano yim6e 6ee, sabi 6e fuu e6e njogorinoo Yaayaa yo annabaajo.

⁶ Dum nee, ɗannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus, 6ii Hirudiya debbo darii ana woma yeeso nootii6e mo 6ee. Hirudus weltii sanne, ⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ɗaagii. ⁸ Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:

—Waddanam doo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

⁹ Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootii6e dūm 6ee, yamiri oon waddanee nde. ¹⁰ Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu too. ¹¹ Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo oo. Oon hokkoyi nde inna mum.

¹² Taalibaa6e Yaayaa 6ee ngari 6amti tew oo, iroyi. Caggal dūm, 6e njehi 6e kaalanoyi Iisaa ko wadi koo.

No Iisaa ɗamminiri ujunaaji joy neddo

¹³ Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati laana, fa'i nokku teeldo, kaɗum tan. Yim6e 6ee kumpitii dūm, njalti e geelle dee, cawndii daande weendu nduu, njokki e makko. ¹⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo, o yurminaa 6e sanne, heddi omo sellina ɗaw6e ma66e. ¹⁵ Nde hiiri ndee, taalibaa6e 6ee 6attitii Iisaa, mbii dūm:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa oo, yalla ana coodoya ko ɗaama to geelle too.

¹⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Fotaa ko 6e njaha. Onon e ko'e moodon, ndokkee 6e ko 6e ɗaama!

¹⁷ Be njaabii mo, 6e mbii:

—En ngalaa doo so wanaa buuruuje joy e liddi didi.

¹⁸ O wii 6e:

—Ngaddanee kam dūm gaa.

¹⁹ O yamiri yimbe 6ee njoodoo e huɗo, o ɓami buuruuje joy dee e liddi dɗi dɗi, o tiggiti kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaaɓe 6ee ndokka jamaa oo. ²⁰ Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. Taalibaaɓe 6ee ndeentini taye keddiide dee, de kebbini cagiije sappo e dɗi. ²¹ Naamnoobe 6ee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko waldaa e rewbe e sukaaɓe.

No Iisaa yaariri koyɗe dow ndiyam

²² Don e don, o naanni taalibaaɓe 6ee e laana kaa yalla ana adoo mo lummbude weendu nduu, tawi kanko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ²³ Caggal o yoppitii 6e, o ɗabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni ton. ²⁴ Laana kaa yehi faa woddii danjeere ndee, tawi bempeeje ana piya ka, sabi ka jaɓɓotooka henndu. ²⁵ Nde ɓadinoo weetude ndee, o wari e taalibaaɓe 6ee, omo yaara koyɗe dow ndiyam ɗam. ²⁶ Kaa nde 6e njii mo omo yaha e dow ndiyam ɗam ndee, kulol manngol nanngi 6e, 6e mbii:

—Dum yo seydaani!

Be ndarii ebe conkina no 6e poti hulde. ²⁷ Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakillaaji moodon! Dum miin, pati kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wii:

—Moobbo, so dum aan jaati woni doo, yamir mi yaha dow ndiyam ɗam mi wara to maa.

²⁹ O jaabii mo, o wii:

—War!

Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam ɗam, fewti Iisaa. ³⁰ Kaa nde mo yiinoo henndu nduu sattii ndee, o huli, o fudɗi yorkitaade, o wulli, o wii:

—Moobbo, nootam!

³¹ Don e don, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:

—Nii pamdir-ɗaa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-ɗaa?

³² Be dɗon fuu, 6e naati laana kaa tan, henndu nduu darii. ³³ Taalibaaɓe wonnoobe ley laana kaa 6ee kujidani mo, mbii:

—A Bii Laamɗo jaati!

No Iisaa selliniri jawbe ley leydi Genesaret

³⁴ Be lummbi weendu nduu, 6e panndi leydi Genesaret. ³⁵ Worbe oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o waddanaa jawbe 6ee fuu. ³⁶ Be jaagii mo mo acca jawbe 6ee mema fay so kommbol saaya makko tan. Haya duu, memɗo ngol fuu sellii.

15

Haala neesu njaatiraaɓe

¹ Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii dum, mbii:

² —Kodum wadi so taalibaaɓe maa 6ee ana koyna neesuuji njaatiraaɓe meeden dɗi? Sabi 6e lootataa juude fade maɓɓe jaamde.*

³ O jaabii 6e, o wii:

—Onon nee, kodum wadi so oɗon luutta yamiroore Laamɗo ndee faa njokkon neesu moodon? ⁴ Sabi Laamɗo wii: «Teddin inna maa e baam maa.»† O wii kasen: «Kududɗo baam mum naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.»‡ ⁵ Kaa onon, oɗon mbiya so neddo wii baam mum naa inna mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo ngedu Laamɗo», ⁶ dum ana heyaa neddo, fotaa ko teddina saaraa mum kasen. Hono non tosirton konngol Laamɗo, faa njokkon neesu moodon! ⁷ Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon so wii:

* **15:2** Ngol lootugol juude haɓɓaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wadira. † **15:4** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 ‡ **15:4** Pergu 21.17; Lewinkooɓe 20.9

⁸ «Laamdo wii:
Ngol lejol e haala tan teddirirta kam,
kaa e ley berde mabbe ebe ngoddi kam.

⁹ Meere be ndewata kam,
sabi ko be tuugii e ley janningol mabbe koo yo jamirooje yimbe tan.»§

Haala ko sobinta neddo

¹⁰ Oon wakkati, Iisaa noddi jamaa oo, wii dum:
—Kettinee, paamee: ¹¹ wanaa ko naatata e hunduko neddo sobinta dum. Ko yaltata e hunduko sobinta neddo.

¹² E oon wakkati, taalibaa6e 6ee battitii mo, mbii mo:

—Tama a anndii Farisa'en 6ee mettaama e haalaaji maa dii?

¹³ O jaabii, o wii:

—Funngo fuu ngo Baabiraado am gondo dow kammu oo aawaali, doofete. ¹⁴ Accee 6e, 6e wumbe dowoobe wumbe! So bumdo dowii bumdo, 6e didon fuu 6e caaman ley ngaykaare.

¹⁵ Piyeer jaabii, wii mo:

—Firritan min kaa haala.

¹⁶ Iisaa wii:

—Onon duu, faa jooni edum finkinii on naa? ¹⁷ On paamaali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu, kasen duu dum yehete ladde? ¹⁸ Kaa ko yaltata e hunduko koo e bernde iwata, dum jaati sobinta neddo. ¹⁹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e jaako'aaku e jeenu e faasigaaku e nguyka e kappi, kapum e mbonka. ²⁰ Dum woni ko sobinta neddo. Kaa jaamde tawee lootaali juude mum no 6e mbii nii sobintaa neddo.

No debbo Kanaanke goondiniri Iisaa

²¹ Caggal dum, Iisaa iwi don fa'i seraaji Tirus e Sidon. ²² Debbo jeyaado Kanaana kodudo e ndiin leydi wari e makko, wulli, wii:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Biyam debbo ladde ana e mum, ana torra dum sanne!

²³ Kaa o jaabaaki dum fay huunde. Taalibaa6e makko 6ee ndaardoyi mo, mbii mo:

—Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeden tan omo wulla.

²⁴ Iisaa jaabii, wii:

—E baali suudu Israa'iila majjudi dii tan nelaa-mi.

²⁵ Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:

—Moobbo, wallam!

²⁶ O jaabii, o wii:

—Bamde jaamdu sukaa6e so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁷ Debbo oo wii:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi ana jaama jaamdu joomum'en iwooru e la'al so saama nduu.

²⁸ Nden, Iisaa jaabii mo, wii:

—Debbo, hee goondinal maa ana mawni! Yo a wadane no njidir-daa nii.

E oon wakkati jaati, biyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri jaw6e heew6e

²⁹ Iisaa iwi don, takkii daande weendu Galili, nabbi waamnde haayre, joodii ton.
³⁰ Yimbe heew6e ngari to makko, ngaddi layoobe e wumbe e 6e terde mum'en mbaati e muumdu6e, kapum e jaw6e wobbe heew6e. Be battini been yeeso makko, o sellini 6e. ³¹ Haayni yimbe 6ee sanne nde njiinoo muumdu6e ana kaala, 6e terde mum'en mbaati cellii, layannoobe ana njaha faa gasa, wumnoobe ana njiya. Hedde ebe njetta Laamdo Israa'iila oo.

No Iisaa jamminiri ujunaaji nay neddo

³² Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii ɓee:

—Bee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni balɗe tati ko ɓe ngondi e am, haya duu ɓe ngalaa ko ɓe jaama. Mi waawaa yoppitinde ɓe tawee ɓe jaamaali, pati ɓe caama yolbere e laawol so eɓe koota.

³³ Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:

—Hoto fuu keɓaten ko jamminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?

³⁴ O lamndii ɓe, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-ɗon?

Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Jeddi, kaɗum e liikoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal ɗum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. ³⁶ O ɓami buuruuje jeddi ɗee kaɗum e liikoy koy, o yetti Laamɗo, o tayi ɗe, o hokki taalibaaɓe ɓee ndokka ɗum jamaa oo. ³⁷ Be fuu ɓe jaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde ɗee, ɗe kebbini cagiije jeddi. ³⁸ Naamnoobe ɓee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe. ³⁹ Caggal Iisaa yoppitii yimɓe ɓee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

16

No Farisa'en jaagorii kollee haaynde

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, ɓe ndaardi mo o holla ɓe taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ² O jaaborii ɓe nii:

—So on njii kammu ana wojji kiikiide, on mbiyan welan. ³ Beete law, so on njii kammu ana wojji ana niɓɓi, on mbiyan toɓan. Oɗon mbaawi seenndude mbaadi kammu, kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaji wakkatiiji ɗii! ⁴ Jamaanu jooni bonɗo coɓudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake, so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.

Caggal ɗum, o yoppi ɓe ɗon, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

⁵ Nde taalibaaɓe ɓee lummbata weendu nduu ndee, njeggiti yooɓaade jaamdu. ⁶ Iisaa wii ɓe:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

⁷ Taalibaaɓe ɓee ndarii ana mbiyondira:

—Ko en njooɓaaki buuru koo o wiiri non.

⁸ Iisaa anndi ko ɓe kaalata koo, wii ɓe:

—Ko wadi so oɗon kaalda hakkunde moodon on njooɓaaki buuru mbiiru-mi non? Onon famɗuɓe hoolaare! ⁹ Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuruuje joy ɗe njeɗu-mi e ujunaaji njoyon gorko ɗee, e cagiije ɗe kebbin-ɗon kedde ɗee? ¹⁰ Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeddi ɗe njeɗu-mi e ujunaaji nay neddo ɗee, e cagiije ɗe kebbin-ɗon kedde ɗee? ¹¹ Hono wadi on paamaali wanaa haala buuru kaalanan-mi on? Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

¹² Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee paami o wiyaali ɓe ndeentoo e ko yuufinta buuru koo, ko o wii ɗee, ɓe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasihu

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:

—Homo yimɓe mbiyata Bii Neddo oo woni?

¹⁴ Be njaabii, ɓe mbii:

—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen a annabi Yeremiya naa gooto e annabaɓe ɓee.

¹⁵ O wii ɓe:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu, Bii Laamdo guurdo oo.

¹⁷ Nden Iisaa wii mo:

—A welii hoore, aan Simon bii Yuunusa. Sabi wanaa bii-aadama anndin maa dum, Baabiraado am gondo dow kammu oo anndin maa dum. ¹⁸ Miin duu, mido wiye Piyeer (dum woni haayre), e dow nden haayre mahan-mi deental am goondinbe ngal. Maayde e heewde semmbe fuu walaa ko waawi e mayre. ¹⁹ Mi hokkete cokitirde Laamu Laamdo: huunde fuu ko kadu-daa e leydi, hadete dow kammu. Ko njaabu-daa e leydi, jabete dow kammu.

²⁰ Nden, Iisaa daalii taalibaa6e mum 6ee pati kaalana fay gooto kajum woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

²¹ Gila e oon wakkati, Iisaa fuddi anndinde taalibaa6e mum 6ee ana tilsi mo yaha Urusaliima, ton maw6e lejol e hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan jannde tatabere. ²² E ley dum, Piyeer sawndintini mo hedde ana jinja mo, wii mo:

—Yo Laamdo dannde Moobbo! Dum hebataa ma!

²³ Iisaa yeecitii, wii Piyeer:

—Woddam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo iwratea to Laamdo, to yim6e ngo iwratea!

No Iisaa jokkirtee

²⁴ Caggal dum, o wii taalibaa6e makko 6e:

—Muuydo jokkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal* jokka e am. ²⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirde ki sabaabu am, hisinan ki. ²⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo, so waasii yonki mum? Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ²⁷ Sabi Bii Neddo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabiraado mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum. ²⁸ Mido haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa tawee njiyaali Bii Neddo oo ana wara e ley laamu mum.

17

No noone Iisaa waylitorii

¹ Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaa6e didon Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. ² Noone makko waylitii yeeso ma66e. Yeeso makko ana jalba no naange nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre. ³ Muusaa e Iliyaasa 6anngani 6e, ana kaalda e makko. ⁴ Piyeer wii Iisaa:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal mi darna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁵ O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi 6e. Daande iwi ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cu6ii-mi. Kettindee mo!

⁶ Nde taalibaa6e 6ee nani nden daande ndee, 6e caami 6e kippii e leydi, 6e kuli sanne.

⁷ Iisaa battitii 6e, memi 6e, wii:

—Immee, pati kulee.

⁸ E ley dum, 6e kunci gite, 6e njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa daalii 6e, wii:

—Pati kaalane fay gooto ko njii-don koo faa wakkati nde Bii Neddo oo immitii e hakkunde maay6e fuu.

¹⁰ Caggal dum, taalibaa6e 6ee lamndii mo, mbii:

* 16:24 Yeew Matta 10.38

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle dee fuu. ¹² Kaa mido wiya on: Iliyaasa ya6bike, 6e annditaali dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hono non 6e torrirta Bii Neddo oo duu.

¹³ Taalibaa6e 6ee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo, haala Yaayaa mo lootogal batisima o haalani dum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraado

¹⁴ Nde 6e ngarti e jamaa oo ndee, gorko gooto battitii mo, diccii yeeso makko, ¹⁵ wii:

—Moobbo, yurma 6iyam gorko! O kirikiraado omo tampi sanne, wakkatiiji omo saama e yiite naa e ndiyam. ¹⁶ Mi na6ii mo to taalibaa6e maa 6ee kaa 6e ndonkii sellinde mo.

¹⁷ O battitii, o wii:

—Hey yim6e jamaanu bondo 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muɲande on? Ngaddanee kam cukalel ngel doo!

¹⁸ O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli don e don.

¹⁹ Caggal dum, taalibaa6e 6ee teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ittude ndee ladde?

²⁰ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Mido haalana on goonga: so goondinal moodon fotii fay no ngeeyu buyaage nii, so on mbii ndee doo waamnde haayre: «Sottu doo, njahaa too», nde sotton. Fay huunde on ndonkataa wadude. [²¹ *]

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

²² No 6e njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii 6e:

—Bii Neddo oo wadete e juude yim6e, ²³ 6e mbara mo, kaa e ley jalaande majjum tatabere, o immitoto.

Taalibaa6e 6ee cuɲli sanne.

Haala yobugol usuru Suudu Dewal Mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaa6e mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngoo6e usuru Suudu Dewal Mawndu 6ee battii Piyeer, mbii dum:

—Tama moobbo moodon oo ana yoba usuru Suudu Dewal Mawndu?

²⁵ Piyeer jaabii, wii:

—Omo yoba.

Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum he6ude haala, Iisaa wii:

—Simon, kodum woni miilo maa e dum? Kaanankoo6e aduna 6ee, homo 6e nduɲata? Homo 6e njo6inta lampo? Dugule'en naa honaa6e?

²⁶ Piyeer jaabii, wii:

—Honaabe 6ee.

Iisaa wii mo:

—Ndennoo, dugule'en 6ee kaanaa yobude. ²⁷ Kaa noo, en njidaa mettinde berde 6ee yim6e. Yaa to weendu too, tippo-daa yambuure maa e ley ndiyam dam. Liingu fuu adiido modude nde poodaa, yeɲɲinaa dum aaraa hunduko mum, a tawan hen kaalisi daneejo kib6inoowo usuru meeden. Ittaa njobanaa en, enen didon.

18

Haala burdo teddude ley Laamu Laamdo

¹ Oon wakkati, taalibaa6e 6ee battitii Iisaa, lamndii dum, mbii:

—Homo 6uri teddude ley Laamu Laamdo oo?

* **17:21** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 21:Kaa hono oo seydaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e koorka.

² Iisaa noddii cukalel, darni ngel yeeso maʼbbe, ³ wii:

—Mido haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa e Laamu Laamdo oo abada. ⁴ Burdo teddude ley Laamu Laamdo yo leydinkiniido faa nanndi e ngel cukalel. ⁵ Neddo fuu jabbiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jabbi.

Haala ko luuttinta yimbe

⁶ —Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko buri moyyande joomum haayre teddunde haʼbbe e daande mum, yoolee ley iduru geeci.

⁷ Bone woodanii oo aduna saabe kulle gadooje yimbe ley luutti dee! Waajibi kulle dee ngada, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majje! ⁸ So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu dum tippo-daa to woddi. Naataa e nguurndam nduumiidam a pakudo buri moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge a kibbudo. ⁹ So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-daa. Sabi naatude maa e nguurndam nduumiidam a dokko, buri moyyande ma diina tippe-daa e yiite jahannama a kibbudo.

Bannadol haala mbaalu majjufo

¹⁰ —Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi mido wiya on: malaa'ika'en makkoy dow kammu bee, wakkati fuu ana yeewa yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. [¹¹ *] ¹² Ko miilton? So neddo ana jogii baali teemedere majjiraama mbaalu gooto, yoppataa capande jeenay e jeenay dii fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjufo oo? ¹³ Mido haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa bura capande jeenay e jeenay di majjaali dii. ¹⁴ Hono non Baabiraado moodon gondo dow kammu oo yidaa fay gootel e koy cukaloy majja.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraaʼbe

¹⁵ —So sakiike maa toonii ma, yaa to mum kollitaa dum toonange mum oo tawee onon tan didon. So o jabanii ma, a hewtii sakiike maa. ¹⁶ Kaa so o jabaali kollitaa mo yaadu e neddo gooto naa yimbe didon hono no Binndi dii mbiiri nii: «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimbe didon naa taton.» ¹⁷ So o jabanaali ma, haalan dum deental goondinbe ngal. So o salike jabande deental goondinbe ngal, jogora mo keefeero naa duwaane. ¹⁸ Mido haalana on goonga: huunde fuu ko kadu-don e leydi, hafete dow kammu. Huunde fuu ko njabu-don e leydi, jabete dow kammu. ¹⁹ Mido haalana on kasen: e ley aduna, nde didon mon kawritii e dow huunde wootere jaagike Laamdo, ko nde waawi laataade fuu, Baabiraado am gondo dow kammu oo hokkan be nde. ²⁰ Sabi nde didon naa taton kawriti e innde am fuu, mido hakkunde mum'en.

Bannadol haala golloowo caliido yaafaade

²¹ Oon wakkati, Piyeer battitii mo, lamndii mo, wii:

—Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo noottaali toonude kam? Cili jeddi naa?

²² Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi wiyaali ma cili jeddi, mbii-maa-mi cili capande jeddi faa nde cili jeddi.

²³ Iisaa beydi hen wii:

—Dum Laamu Laamdo nanndi: kaananke gooto anniyii yamtude golloobe mum namaande. ²⁴ Nde mo fuddi yamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji. ²⁵ Oon gorko walaa ko yobira oon kaalisi. Dum nee, kaananke oo yamiri o soottee, kanko e jom suudu makko e sukaaʼbe makko e ko o jogii fuu, faa yoba namaande ndee. ²⁶ Golloowo oo diccii yeeso makko, jaagii mo, wii: «Munanam, mi yobete fuu!» ²⁷ Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo namaande ndee, yoppi mo o witti.

* **18:11** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 11:Sabi hisinde majjuʼbe waddi Bii Neddo oo.

²⁸ Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiido mum mo rewata kaalisi seeda. O tebbii dum, o nanngi daande mum, o wii: «Yobam kaalisi am!» ²⁹ Gollidiido makko oo diccii, jaagii mo, wii: «Munanam, mi yoʼete!» ³⁰ Kaa oon jaʼaali. O uddoyi dum kasu, faa nde yoʼbi jamaande ndee fuu. ³¹ Nde gollooʼbe heddiibe ʼee njii dum ndee, mettaa sanne, njehi kaalanoyi dum kaananke oo. ³² E ley dum, kaananke oo noddi golloowo oo, wii dum: «Aan a golloowo bonɗo! Nde jaagi-daa kam, mi yaafe ko ndewan-maa-mi koo ndee, mi yaafike ma. ³³ Aan duu, a haanaanoo yurmaade jaado maa oo no njurmori-maa-mi nii naa?» ³⁴ Kaananke oo bilaa sanne, wadi mo e juude jukkoʼbe ʼee, faa nde o yoʼbi jamaande ndee faa laabi.

Iisaa beydi hen wii:

³⁵ —Hono non Baabiraado am gonɗo dow kammu oo wadata nedɗo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum bernde laabunde.

19

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

¹ Nde Iisaa tilii e diin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i bannge Yahuudiya gonɗo caggal maayo Urdun oo. ² Yimbe heewbe njokki e makko, o sellini ton jawbe mum'en.

³ Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo dum doo faa itta koro makko:

—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili tawaado fuu?

⁴ O jaabii, o wii:

—Tama on njanngaali ko Binndi dii mbii? E fuddoode Laamɗo tagii ʼbe wadii ʼbe gorko e debbo, ⁵ wii: «Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, ʼbe diɗon fuu ʼbe laatoo nedɗo gooto.»* ⁶ Nii woni ʼbe nganaa diɗon kasen, ʼbe nedɗo gooto. Ndennoo, pati nedɗo seenndu ko Laamɗo reentini.

⁷ Be lamndii mo, ʼbe mbii:

—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum talkuru ceergal nde ana seera dum?

⁸ O jaabii ʼbe, o wii:

—On yoorbe berde, dum saabii so Muusaa hokki on no ceerdon rewbe moodon. Kaa e fuddoode, wanaa non worrunoo. ⁹ Midɗo wiya on: ceerdudo jom suudu mum ko wanaa fijirde, so bamii debbo godɗo, jeenii.

¹⁰ Taalibaaʼbe makko ʼbee mbii mo:

—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude bamde ʼburi.

¹¹ Iisaa jaabii ʼbe, wii:

—Wanaa yimbe fuu mbaawi jaʼbude kaa haala, ʼbe Laamɗo hokki dum ʼbee tan mbaawi jaʼbude ka. ¹² Daliiliji kaɗooji worbe bamde ana ngoodi. Sabi won worbe rimeteʼbe tawa yo waatoraabe. Won dereteʼbe. Heddiibe ʼbee noo, kajum'en kadi ko'e mum'en bamde faa ngollana Laamu Laamɗo oo. Nedɗo fuu jarriido ndee tinndinoore, yo jaʼbu!

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Caggal dum, won waddanbe Iisaa cukaloy yalla omo fawa e makkoy juude makko o duwanoo koy, kaa taalibaaʼbe ʼbee njahii e yimbe ʼbee. ¹⁴ Nden o wii:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaʼee koy, sabi wa'uʼbe no makkoy nii ʼbee njeɗ Laamu Laamɗo oo.

¹⁵ O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden o iwi ton.

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

¹⁶ Gorko gooto battitii Iisaa, lamndii mo, wii:

—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi wadude faa mi heba nguurndam ndu-umiidam?

* 19:5 Puddoode 2.24

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so laamdi-ɗaa kam ko moyyi? Laamɗo tan woni moyyo! So aɗa yidi naatude e nguurndam, jokku sariyaaji dii.

¹⁸ Gorko oo lamndii Iisaa, wii:

—Hodi ngoni sariyaaji dii?

Iisaa jaabii, wii:

—Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, ¹⁹ teddin inna maa e baam maa, njidiraana tanaa maa no njidir-ɗaa hoore maa nii.

²⁰ Suka jokolle oo wii mo:

—Mido haybi dum fuu. Kodum heddi?

²¹ Iisaa wii mo:

—So tawii aɗa yidi hiɓɓude, yaa soottoy ko njogi-ɗaa fuu, ndokkaa kaalisi oo misiki-ina'en. Nden a heɓan jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oo nani diin haalaaji ndee, yaadi e yoomeende, sabi o arsukunte joldo.

²³ E ley dum, Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:

—Mido haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo ana tiidi! ²⁴ Mido haalana on kasen dum doo: ngelooba yaɓɓoroo e wuddere mesalal ɓuri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo.

²⁵ Haaynii taalibaaɓe ɓee sanne nde nani diin haalaaji ndee, ɓe mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁶ O yeewi ɓe, o wii:

—Do yimɓe dum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamɗo waawaa.

²⁷ Piyeer ɓami haala, wii mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Kodum min keɓoyta?

²⁸ Iisaa wii ɓe:

—Mido haalana on goonga: so Bii Neddo oo joodiima e joodorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e didon jokkuɓe e am ɓee duu, on njoodoto e dow joodorde kaanankooɓe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii. ²⁹ Neddo fuu joppirɗo saabe am galle mum naa sakiraaɓe mum worɓe naa sakiraaɓe mum rewɓe naa inna mum naa baam mum naa sukaaɓe mum naa gese mum, heɓan ko ɓuri dum cowe teemedere, kasen duu heɓan nguurndam nduumiidam. ³⁰ Kaa ardinoobe heewɓe laatoto caggalaaɓe, caggalaaɓe ɓee laatoto ardiibe.

20

Banndol haala golloobe ley ngesa peguuje

¹ —Anni ko Laamu Laamɗo nanndi: jom ngesa peguuje yalti beetee law faa hasa golloobe ɓe ngolla ngesa mum peguuje. ² O heɓi golloobe, o hawri e maɓɓe o yoban ɓe hono ko woowi: jalooma fuu mbuudu cardi. O nabi ɓe ngesa makko. ³ Wakkati jawlal, o yalti kasen, o tawi woɓɓe sakoro ɓe kebaali golle, ⁴ o wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje too, mi yoban on ko haani yobeede koo.» ⁵ Been duu njehi ton. Jom ngesa oo wadi non kasen hakkunde naange e caggal sallifanaa. ⁶ Caggal dum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi woɓɓe ana ndarii to sakoro too, o wii dum'en: «Kodum wadi so jallu-don doo on ngollaali fay huunde?» ⁷ Be njaabii mo, ɓe mbii: «Fay gooto ɓamaali min golle.» O wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje ngaa.» ⁸ Nde hiirnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaado mum oo: «Noddu golloobe ɓee njobaa dum'en. Ardoro-ɗaa sakitiibe nanngede ɓee, cakitoro-ɗaa adiiɓe nanngede ɓee.» ⁹ Nannganoobe laasaraa ɓee ngari, gooto e mum'en fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹⁰ Adinoobe nanngede ɓee duu ngari, cikki njobetete ko ɓuri dum. Kaa gooto e maɓɓe fuu hokkaa mbuudu cardi hono no ɓee too nii. ¹¹ Nde ɓe njobaa dum ndee, ebe njermitoo

yaade to jom ngesa too ¹² ebe mbiya: «Bee doo gollooɓe ngollaali kinaa wakkati gooto tan, ɓe ponndaama e amen njoɓdi, minen nee min ngollii jalooma kuurdo ley ngee naange wulnge!» ¹³ Jom ngesa oo jaabii gooto e maɓɓe, wii: «Gidam, mi toojaali ma. Tama wanaa aan jabunoo mi nanngire mbuudu cardi jalooma? ¹⁴ Ndennoo, ɓam njoɓdi maa njahaa. Miin muuyi hokkude cakitiido oo hono ko keɓu-ɗaa koo. ¹⁵ Tama wanaa ko weli kam ngadan-mi e kaalisi am oo? Naa moyyuki am kii waddan maa haasidaade?»

¹⁶ Iisaa wii:

—Hono nii caggalaaɓe ɓee laatoto ardiibe, ardiibe ɓee laatoto caggalaaɓe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

¹⁷ Tawi Iisaa ana njabbita faade Urusaliima, sawndintini taalibaaɓe sappo e didon ɓee e laawol, wii dum'en:

¹⁸ —Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima. Don Bii Neddo oo wadatee e juude hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, ¹⁹ ɓe ngada mo e juude heeferɓe, ɓeen duu njaayran mo, piya mo dorri, peɗa mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa jalooma majjum tataɓo oo mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

²⁰ Nden, inna ɓiɓɓe Jebede ɓattini sukaaɓe mum Iisaa. Inna oo diccii yeeso Iisaa faa jaagoo dum ballal. ²¹ Iisaa wii mo:

—Kodum njid-ɗaa?

Debbo oo jaabii mo, wii:

—Mido yidi podaa ɓiɓɓe am worɓe didon ɓee njoodoo bannge maa so a laamiima, gooto wona bannge maa jaamo, goddo oo wona bannge maa nano.

²² Iisaa jaabii, wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarɗe horde mettunde nde njaran-mi ndee naa?

Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Miden mbaawi.

²³ O wii ɓe:

—On njaran nde jaati. Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, ɓe Baabiraado am moyyinani ɓee njeɗ dum.

²⁴ Nde taalibaaɓe sappo heddiibe ɓee nani dum ndee, mettaa e rimdaaɓe didon ɓee.

²⁵ E oon wakkati, Iisaa noddi ɓe fuu, wii ɓe:

—Odon anndi laamiiɓe heeferɓe ana kawjorii dum'en hawju bonɗo. Mawɓe ɓee duu ana laamorii ɓe laamu boɗeejo. ²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jiddo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ²⁷ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon. ²⁸ Dum nee, Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yimɓe wardi, hokitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewɓe.

No Iisaa selliniri wumɓe didon

²⁹ Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njalti Yeriko ndee, jamaa keewdo jokki e makko.

³⁰ Wumɓe didon ana njoodinoo e sera laawol ngol, nani ana wiyee Iisaa annii bettoo, puɗɗi wullude ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

³¹ Jamaa oo darii ana jahoo e maɓɓe ana wiya ɓe ndeyyinoo, kaa ɓe ɓeydii wullude eɓe mbiya:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi ɓe, wii:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³³ Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Moobbo, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurminaa 6e, memi gite ma66e. Don e don 6e mbumti, 6e njokki e makko.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde Iisaa e taalibaa6e mum 6adinoo Urusaliima njottii Baytifaaji dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, Iisaa neli taalibaa6e didon, ² wii 6e:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon wakkati fuu, on tawan ton ndakiiwa e mola mum ana ka66ii. Kumton di ngaddanon kam. ³ So won biido on huunde, njaabo-don dum Moobbo ana haajaa di. Don e don on njoppete ngaddon di.

⁴ Dum wadii yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

⁵ «Mbiyee 6i66e Siyona:

Yeew, kaananke maa annii wara e maa, ana leydinkinii, ana waddii tefeewa,

ana waddii mola tefeewa.»*

⁶ Oon wakkati, taalibaa6e 6ee njehe ngadoyi ko Iisaa yamiri dum'en koo. ⁷ Be ngaddi ndakiiwa ngaa e mola mum, 6e njappi e majji saayaaji ma66e, Iisaa waddii. ⁸ Ko buri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol. Wo66e kelti ca6e ledde, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Ardi6e Iisaa 6ee e jokku6e e caggal makko 6ee ana ilina ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!† Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹⁰ Nde o naati Urusaliima ndee, yim6e 6ee fuu keddii ana caaya ana mbiya:

—Homo woni oo gorko?

¹¹ Jamaa oo jaabii:

—Dum annabi Iisaa, iwru6o Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa ribbiri jaagotoo6e ley Suudu Dewal Mawndu

¹² Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi soodo6e e soottoo6e won6e ley mayre 6ee fuu, li6i taabe wecco6e kaalisi e joodorde soottoo6e buugaaji. ¹³ Caggal dum, o wii 6e:

—Ley Binndi dii Laamdo wii: «Suudu am noddirte suudu rewru6o Laamdo.»

Iisaa beydi hen, wii:

—Kaa onon, on ngadii ndu «suudorde yanoo6e!»‡

¹⁴ Wum6e e layoo6e ngari e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, o sellini 6e. ¹⁵ Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee mettaa nde njii kulle kaayniide de o wadata dee, e nde nani sukaa6e ana ilina e ley Suudu Dewal Mawndu ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!

¹⁶ Nden 6e mbii Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy kaalata koo?

O wii 6e:

—Mi nanii. Tama on janngaali dum doo abada:

«A wadii fay sukaa6e waddu6e e muynoo6e ana njette»?§

¹⁷ Caggal dum, o seerti e ma66e, o yalti ngalluure ndee, o yehi Baytaniya, o waaloyi ton.

No Iisaa hudiri ibbi

¹⁸ Beete law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi. ¹⁹ O soynii ibbi e sera laawol ngol, o fañi ki, kaa o tawaali e makki so wanaa haakooloji. Oon wakkati, o wii ki:

—Pati a rimu abada!

* **21:5** Jakariyaa 9.9 † **21:9** Jabuura 118.25-26 ‡ **21:13** Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11 § **21:16** Jabuura 8.3

Don e don, ibbi kii yoori kolon. ²⁰ Haaynii taalibaaḅe ḅee nde njii dum ndee, ḅe lamndii mo, ḅe mbii:

—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?

²¹ O jaabii ḅe, o wii:

—Mido haalana on goonga: so tawii oḅon ngoondini on cikkitaaki, on njawtan wafude ko ngadu-mi kii ibbi koo. On mbaawan wiide fay ndee doo waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», laatoto non. ²² So oḅon ngoondini, ko jaagi-don e ley duwaawu fuu on njaabante.

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²³ Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waajotoo ndee, hooreḅe yottinoḅe sadaka ḅee e mawḅe Yahuudiyankooḅe ḅee ḅattii mo, lamndii, mbii:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Kasen, dow yamiroore homo?

²⁴ Iisaa jaabii ḅe, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam, mi haalanan on jamirḅo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ²⁵ Homo neli Yaayaa loota yimḅe lootogal batisima? Laamḅo naa yimḅe?

Be ndawridi hakkunde maḅḅe, ḅe mbii:

—So en mbii «Laamḅo», o wiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?»

²⁶ Kaa so en mbii «yimḅe», waajibi kulen jamaa oo, sabi yimḅe ḅee fuu ana njogorii Yaayaa yo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, ḅe mbii:

—Min anndaa.

O jaḅḅitii, o wii ḅe:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Bannḅol haala rimdaaḅe ḅiḅon

²⁸ Iisaa ḅeydi hen wii:

—Kodum miilaton e ngol bannḅol: gorko gooto ana joginoo ḅiḅḅe worḅe ḅiḅon, ḅadii arano oo, wii dum: «Binngel am, yaa golloy hannde to ngesa peguuje too.» ²⁹ Biḅḅo oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi. ³⁰ Baabiraadḅo oo noddi biḅḅo ḅiḅaḅo oo, wii dum ko wiinoo arano oo koo. Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali. ³¹ Homo e maḅḅe woni jaḅandḅo baam mum ko wii koo?

Be njaabii, ḅe mbii:

—Arano oo.

Nden, Iisaa wii ḅe:

—Mido haalana on goonga: duwaape'en ḅee kaḅum e bamfaaji ḅii adoyto on naatude e Laamu Laamḅo oo. ³² Sabi Yaayaa warii e moodon, hollii on laawol fooccitaare, on njaḅanaali dum. Kaa duwaape'en ḅee kaḅum e bamfaaji ḅii ngoondinii mo. Haya duu, fay nde njii-don dum ndee, on mimsitaali so sakitii ngoondin-don mo.

Bannḅol haala remooḅe bonḅe

³³ —Kettinee bannḅol gonngol: nedḅo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare ḅoosirde peguujam, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa ngaa. Caggal dum, o hasiri nga remooḅe gese peguuje, o dawii. ³⁴ Faa teḅugol peguuje yottii, o neli golloḅe makko to remooḅe ḅee too, ḅe ngaddanoya mo ngeḅu makko e ḅiḅḅe peguuje ḅee. ³⁵ Kaa remooḅe ḅee nanngi golloḅe makko ḅee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto kaaye. ³⁶ Jom ngesa oo neli e maḅḅe golloḅe ḅurḅe aranḅeeḅe ḅee heewde. Remooḅe ḅee ngadi ḅe no ngadunoo ḅee too nii. ³⁷ O sakitii nelde ḅiyiiko gorko to maḅḅe, o wii: «No laatii fuu, ḅe njaagoto ḅiyam oo.» ³⁸ Kaa nde remooḅe ḅee njii ḅiyiiko oo ndee, mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-don ngesa ngaa!» ³⁹ Oon wakkati, ḅe nanngi mo, ḅe mbedii

mo to caggal ngesa too, 6e mbari mo. ⁴⁰ Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o wadata remoo6e 6ee?

⁴¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Been bon6e, o halkiran 6e no boniri. O hasira ngesa ngaa remoo6e wo66e hokko6e mo ngedu makko e 6i66e magga nde nga te6aa fuu.

⁴² Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dii koo?

«Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.

Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wiya on: Laamu Laamdo oo ittete e mon, hokkee yim6e wadoo6e ko Laamdo yidi. ⁴⁴ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

⁴⁵ Nde hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e Farisa'en 6ee nani banndi makko dii ndee, paamii banndi dii e mum'en peewti. ⁴⁶ E6e tewta no 6e nanngira mo, kaa 6e kulii yim6e 6ee, sabi 6e fuu e6e njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala jiiri yanng

¹ Iisaa haaldiri e ma66e banndol kasen, wii 6e:

² —Laamu Laamdo ana wa'i hono no kaananke kuurtinando 6iyum gorko, so wadani dum yanng. ³ O neli golloo6e makko noddanoya mo jaamo6e, kaa gansaabe 6ee calii warde. ⁴ O neli kasen golloo6e wo66e, o wii dum'en: «Mbiyee gansaabe 6ee jiiri yanng ndii moyyinaama faa gasi, mi hirsii ga'i e jalbi paydi, hankasen fuu lanndinaama, 6e ngara 6e nootoo yanng oo.» ⁵ Kaa gansaabe 6ee koyni mo, kiinnii haajuuji mum'en: oo ngesa mum, oo jaagu mum. ⁶ Heddiibe 6ee nanngi golloo6e 6ee, torri 6e, mbari 6e. ⁷ Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi been jaadu6e ko'e, nduppi ngeen-ndi mum'en. ⁸ Caggal dum, o wii golloo6e makko 6ee: «Niiri yanng ndii moyyinaama, kaa gansaabe 6ee kaandaa e jaamde ndi. ⁹ Dum nee, njehee dow mbeddaaji mawdi dii, noddon neddo fuu mo kawru-don wara jaama jiiri yanng oo ndii.» ¹⁰ Kaadime'en 6ee njehe dow mbeddaaji dii, noddii yim6e 6e tawi ton fuu gila e bon6e faa e moyyu6e faa galle do yanng oo wadata doo heewi yim6e.

¹¹ Nde kaananke oo naati faa yiya noddaabe 6ee ndee, o soynii gorko mo paraaki. ¹² O wii dum: «Gidam, hono naatir-daa doo tawi a paraaki?» Kaa oon deyyinii. ¹³ E ley dum, kaananke oo wii golloo6e 6ee: «Ka66ee juude makko e koyde makko, tippo-don mo e ley nimre sella ndee, ton o wullata o njeryondira jiiye.»

¹⁴ Iisaa jokki wiide:

—Noddaabe ana keewi kaa subaa6e ana pamdi.

Haala yobugol lampo

¹⁵ Farisa'en njehe ndawridoyi no tuufiranta Iisaa e ley haala mum. ¹⁶ Be neli yoga e taalibaa6e ma66e, kanjum e howruu6e Hirudus mbiya mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga, a hulataa fay gooto, sabi a burdintaa yim6e. ¹⁷ Dum nee, haalan min kodum anndu-daa e dum doo: ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

¹⁸ Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji ma66e bondi dii. O wii 6e:

—Onon naafigi'en! Kodum wadi so odon tuufana kam? ¹⁹ Kollee kam kaalisi joberreedo lampo oo.

* 21:42 Jabuura 118.22-23

Be ngaddani mo mbuufu cardi gooto. ²⁰ O lamndii 6e, o wii:

—Natal homo e innde homo woni doo?

²¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Kaananke Roma.

O wii 6e:

—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²² Haayinii 6e nde 6e nani oo jaabu ndee. Be celi mo, 6e mbitti.

Haala immital maay6e

²³ E ley oon jalooma jaati, yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kam6e ngoni fennu6e immital. ²⁴ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Moobbo, Muusaa wii: «So neddo maayii he6aali 6iddo, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo, yalla ana he6ana dum beyngu.»* ²⁵ Wadiino e bettaade to amen rimdaabe njeddon wor6e. Arano oo caggal dewlii, maayi he6aali 6iddo. Mijiiko gorko 6amti debbo makko oo, ²⁶ kanum duu maayi he6aali 6iddo. Tata6o oo duu jokki hen faa yottii njedda6o oo. ²⁷ Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. ²⁸ Nannde immital nee, homo e njeddon 6ee debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e fuu 6e 6amiino mo.

²⁹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—On majjii, sabi on paamaali Binndi dii, on anndaa baawde Laamdo dee duu. ³⁰ Sabi so maay6e immitike, wor6e 6amataa, rew6e 6amataake, 6e laatoto hono no malaa'ika'en won6e dow kammu 6ee nii. ³¹ E haala immital maay6e, tama on njanngaali ko Laamdo wii on koo? O wii: ³² «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo yo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.‡

³³ Waaju makko oo haayinii yim6e hettindotoo6e mo 6ee fuu.

Haala yamiroore burnde fuu teentilaade

³⁴ Nde Farisa'en 6ee nani o mu66ii kundude Saduki'en 6ee e haala ndee, 6e kawriti.

³⁵ Gooto e ma66e jannginoowo Sariya yidi tuufande mo, lamndii mo, wii:

³⁶ —Moobbo, honde woni yamiroore burnde fuu teentilaade e ley Tawreeta?

³⁷ Iisaa jaabii mo, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu. § ³⁸ Nden woni yamiroore burnde mawnude, burnde teentilaade. ³⁹ Yamiroore didabere hono mayre annii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* ⁴⁰ Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee fuu e deen jamirooje didi pawii.

Kabaaru Almasihu e Daawuuda

⁴¹ Nde wonnoo Farisa'en 6ee ana kawriti, Iisaa lamndii 6e, wii:

⁴² —Kodum miilu-don e Almasihu oo? O taanii homo?

Be njaabii, 6e mbii:

—O taanii Daawuuda.

⁴³ O wii 6e:

—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraado? Ruuhu Laamdo anndini mo dum, saabe majjum o wii:

⁴⁴ «Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»†

⁴⁵ So Daawuuda ana noddirta mo «Joomam», ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

⁴⁶ Be fuu 6e ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila nannde nden, fay gooto suusaali lamndaade mo lamndi goddi.

* 22:24 Fillitagol Tawreeta 25.5 † 22:32 Pergu 3.6 ‡ 22:32 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, holli e6e nguuri. § 22:37 Pergu 6.5 * 22:39 Lewinkoo6e 19.18 † 22:44 Jabuura 110.1

23

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

¹ Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaabe mum bee:

² —Dunkee'en Sariya bee e Farisa'en bee kaɗum'en ndokkaa jannginde Sariya Muusaa oo. ³ Saabe dum, odon kaani jaɓande 6e, ngadon huunde fuu ko 6e mbii on. Kaa pati nemmbon gollleeji maɓbe, sabi 6e ngadataa ko 6e mbaajotoo koo. ⁴ Be kaɓɓan donnge teddude, 6e mbakkina yimbe, kaa 6e njidaa wallirde been huncude de fay hoore fedeendu. ⁵ Huunde fuu ko 6e ngadata, 6e ngadiran dum faa 6e kollinkinoo. Dum wadi so ebe kaɓɓa talki mawdi, ebe njuutina cilmbi saayaaji maɓbe faa ana ndaasoo. ⁶ Ebe njidi joolle burde teddude so 6e noddama e yanngeeji, ebe njidi joolle burde yiitinkinaade ley cuudi baajordi. ⁷ Ko 6e njidi tan salmineede calmaali teddude ley luumooji e noddoreede «Moobbo». ⁸ Kaa onon, pati njabee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu on sakiraaɓe, Moobbo gooto tan njogi-don. ⁹ Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e aduna, sabi Baabiraado gooto tan njogi-don, dum woni gondo dow kammu oo.* ¹⁰ Pati njabee noddoreede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto tan njogi-don, dum woni Almasiihu oo. ¹¹ Burdo teddude hakkunde moodon yo laato gollanoowo heddiibe bee. ¹² Toownudo hoore mum fuu, leydinte. Leydinkiniido fuu toownete.

¹³ Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon cokana yimbe damal Laamu Laamdo ngal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [¹⁴ †]

¹⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon njiiloo e leydeele odon mbanngoo geeci faa keɓon tuubudo gooto. So on kebii dum, mbirfito-don kasen, ngadon dum bii jahannama faa sowa on cili didi.

¹⁶ Bone yanan e mon, onon wumbe dowoobe yimbe! Odon mbiya: «So neddo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo meere, kaa so hunorike kanje Suudu Dewal Mawndu oo, hunoore mum nanngan dum.» ¹⁷ Majjuɓe, wumbe! Kodum buri teentilaade: kanje oo naa Suudu laɓɓinooru kanje oo nduu? ¹⁸ Odon mbiya kasen: «So neddo hunorike ittirde sadaka ndee yo meere, kaa so hunorike sadaka gondo dow mayre oo, hunoore mum nanngan dum.» ¹⁹ Wumbe! Kodum hen buri teentilaade: sadaka oo naa ittirde sadaka laɓɓinoore sadaka oo ndee? ²⁰ Ndennoo, neddo fuu kunoriido ittirde sadaka ndee, hunorike nde kayre e huunde fuu ko fawii e mayre. ²¹ Neddo fuu kunoriido Suudu Dewal Mawndu nduu, hunorike ndu kayru e Laamdo joodiido e mayru oo. ²² Neddo fuu kunoriido kammu oo, hunorike joodorgal Laamdo ngal e Joodiido e maggal oo.

²³ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon ittana Laamdo jakka naanaa, kaɗum e haakooloji goddi, kaa odon njeeboo ko buri teentilaade e Sariya oo koo, hono fooccitaare e yurmeende e goondinal. Tawee nee, kaɗum kaanon-don wadude tawee on njeebaaki ko heddi koo. ²⁴ On wumbe dowoobe yimbe! So bowngu saamii e njaram moodon, on ciwan itton dum, tawee nee, odon moda ngeloo!

²⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon lawya caggal kore loode e caggal lehooy, tawee nee ley mum'en ana heewi ko wujjaa e ko yanaa.

²⁶ Farisanke bumdo! Lawyu ley kore loode tafon, nden caggal ngal duu laaban.

²⁷ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon nanndi e janaale dawninaade, de dow mum'en woodi tawee ley mum'en ana heewi gi'e e ko sobi fuu. ²⁸ Onon duu hono non mbaa-don: e jiile gite odon nanndi e fooccitiiɓe, kaa ley moodon ana wii pep naafigaaku e oonaare.

* **23:9** Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e adunawiyaali pati neddo soowa baaba mum dimdo dum. Ngol haali haala hooreeɓe diina fonnduɓe ko'e mum'en e baabiraaku Laamdo. † **23:14** E dereeji ɓooydi dii, yoga ana beyda aaya 14: Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon teeta cuudi rewbe 6e worɓe mum'en maayi, odon njuutina duwaawuuji moodon yalla odon manee. Saabe majjum, on keɓan jukkungo burngo fuu naawde.

²⁹ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon mahana annabaaɓe ɓee cuudi dow janaale mum'en, odon ɗardina janaale foocciitee ɓee, ³⁰ mbirfito-don mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu njaatiraaɓe amen, min ittidataano e maɓɓe yonkiiji annabaaɓe dii.» ³¹ Hono non, ceettori-don onon jaati on ɓiɓɓe warannoobe annabaaɓe ɓee. ³² Ndennoo, kebbintinee saawal golleeji bondi di njaatiraaɓe mon puɗɗunoo dii! ³³ Bolle, ɓiɓɓe posoke! Hono fuu miilorto-don waasude wedeede e jahannama? ³⁴ Dum saabii, mido nelda on annabaaɓe e hakkilanteeɓe, kaɗum e jannginoobe. Mbaron yoga, peɗon yoga, piyon yoga dorri e ley cuudi mon baajordi, njokkon dum'en ngeenndi e ngeenndi. ³⁵ Yalla yonkiiji laaɓuɓe ittaadi e aduna oo dii fuu, hakke mum ana fiitoo on, gila yonki Haabiila poocciitido oo faa yonki Jakariyaa ɓii Barakiya mo mbarno-don hakkunde Suudu Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo. ³⁶ Mido haalana on goonga: jukkungo majjum dum fuu e yimɓe oo jamaanu saamata!

No Iisaa surɗirani yimɓe Urusaliima

³⁷ —Hay yimɓe Urusaliima, on mbarii annabaaɓe, on mbardii nelaarɓe e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde ɓiɓɓe mon no cofal hawrintinirta ɓiɓɓe mum ley biifoole mum nii. Kaa on njaɓaali. ³⁸ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. ³⁹ Mido wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo mbiyoyton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala taagumansaaɗi kollooji timmoode aduna

¹ Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taalibaaɓe mum battitii dum, kolli dum maadiiji galle mayru dii. ² O wii ɓe:

—On njii dum doo fuu naa? Mido haalana on goonga: fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ Nde Iisaa joodinoo dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, taalibaaɓe makko ngari e makko kaɗum'en tan, mbii mo:

—Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata gartol maa, kaɗum e timmoode aduna?

⁴ O jaabii ɓe, o wii:

—Ndeentee pati fay gooto yonna on. ⁵ Sabi heewɓe ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni Almasiihu oo.» Be yonna heewɓe. ⁶ On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi dum wada, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁷ Leɗol haɓan e leɗol, laamu haɓan e laamu. Yolbereeji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje. ⁸ Dum kaa fuu hono no puɗɗoode ɗatawere ɓeynoowo nii.

⁹ Nden, yimɓe naɓan on e carirdi yalla odon torree, mbare-don. Leɗi dii fuu mbaɗan on saabe am. ¹⁰ Oon wakkati, heewɓe njoppa goondinal mum'en, ana njambondira ana mbaɗondira e ko'e mum'en. ¹¹ Annabaaɓe peneeɓe heewɓe ɓanngan, yonna heewɓe. ¹² Bonanndaaji keewan faa jilli yimɓe heewɓe ɓuuɓta. ¹³ Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte. ¹⁴ Oo doo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo ooynete e aduna oo fuu, yalla leɗi dii fuu ana keɓa seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawdo gadoowo

¹⁵ —Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»,* ko annabi Daniyel haalnoo koo ana e nokku ceniido oo† (janngudo dum, tiinnoo faama) ¹⁶ nden, tawaaɓe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁷ Tawaado dow bene, pati wiya ɓaman kaaki ley suudu

* **24:15** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **24:15** Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankooɓe. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum watan kasen.

mum. ¹⁸ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamoowo saaya mum. ¹⁹ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ²⁰ Naagee Laamdo pati doddu mon laato wakkati dabbunde naa jalaande fowteteende. ²¹ Sabi nden, torra mawdo wadan mo hono mum wadaali gila puddoode aduna, hono makko wadataa abada kasen. ²² Sinndo tawiino deen jalaade ndaabbindinaaka, fay gooto e biibe aadama hisataano. Kaa Laamdo raabbindinirii de sabaabu 6e o subii 6ee. ²³ E oon wakkati, so won biido on: «Yeewee! Almasiihu annii doo», naa «Omo naa too», pati ngoondinee. ²⁴ Sabi almasiihu'en peneebe e annabaabe peneebe banngoyan, 6e ngada taagumansaaji mawdi e kaayeeffiji yalla ebe majjina fay subaabe 6ee, so 6e mbaawii. ²⁵ Paamee gasa. Mi haalanii on gila dum waraali. ²⁶ So won biido on: «Yeewee, omo naa ley ladde jeereende», pati njehee. Naa so won biido on: «Yeewee, omo naa to ley cuudi too», pati ngoondinee. ²⁷ Hono no majere fooynirta kammu gila funnaange faa hiirnaange nii, hono non Bii Neddo oo wardata. ²⁸ Do jiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁹ –Don e don, caggal torra ley deen jalaade, naange niiban, lewru noottan yaaynude, koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.† ³⁰ E oon wakkati, taagumansa Bii Neddo oo banngan e mbeeyu, leji aduna dii fuu ngullan. Be njiyan Bii Neddo oo, ana wara e duule, ana warda baawde mawde e teddeengal. ³¹ Buututal manngal fuufete, o nela malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moobta subaabe makko 6ee gila hoore leydi faa hoore leydi.

³² Taykatee ibbe: so cabe majje keyditii, haakoolooji majje mbillitii, odon anndi ndungu badike. ³³ Hono non, so on njii dum fuu, anndee wakkati oo battiima, omo damal galle. ³⁴ Midó haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. ³⁵ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala timmoode aduna

³⁶ –Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum, wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³⁷ No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Bii Neddo oo ana wara. ³⁸ E ley deen jalaade fade ilam tuufaanu dam warde, yimbe ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa pannde Nuuhu naati laana kaa. ³⁹ Be miilaali, 6e njaalaali faa ilam tuufaanu dam wari yooli 6e fuu. Garol Bii Neddo oo hono non nanndata. ⁴⁰ E oon wakkati, worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴¹ Rewbe didon undoobe dow unirde wootere, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴² Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata. ⁴³ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, daanataako yoppataa o naata galle mum. ⁴⁴ Dum nee, onon duu lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

Haala golloowo koolniido, kaɲum e golloowo bondo

⁴⁵ –Ndennoo, homo woni golloowo koolniido, hakkilante? Oon woni mo kalfaado mum halfini dum koreeji mum faa hokka dum'en nguure mum'en e wakkati jidaado. ⁴⁶ Golloowo mo kalfaado mum warti tawi ana hiinnii golle mum, welii hoore. ⁴⁷ Midó haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁸ Kaa so golloowo oo yo bondo, wii e hoore mum kalfaado mum booyan wartaali, ⁴⁹ hedde ana fiya waayiraabe mum golloobe 6ee, ana jaamda ana yarda e sigiroobe, ⁵⁰ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, ⁵¹ jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde naafigi'en, ton o wullata o neryondira piye.

† 24:29 Esaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

25

Banndol haala surbaybe sappo

¹—Laamu Laamdo oo nanndan e oo janta: surbaybe sappo bambe moottilaaji mum'en so njehi jabboyaade jommbaajo gorko.* ² Njoyon bee yoyaa, njoyon wobble bee ana yoyi. ³ Be yoyaa bee bami moottilaaji tawi njoobaaki bulannga, ⁴ yoyube bee noo nabori paali bulannga. ⁵ Nde jommbaajo oo jenngi waraali ndee, be fuu be njonji, be daanii. ⁶ Faa hejjere jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo warii! Njaltee! Njabbooyee mo!» ⁷ Nden be fuu be pini, ebe moyyina moottilaaji maabe. ⁸ Surbaybe be yoyaa bee mbii yoyube bee: «Ndokkoree min e bulannga mon mo njoobi-don oo, sabi moottilaaji amen annii nifa.» ⁹ Yoyube bee mbii: «Hubindaaki, sabi ko min njogii koo hejjataa en, en fuu. Njehee to soottoo, coodoyon!» ¹⁰ E ley no be yoyaa bee njaari soodoyde bulannga nii, jommbaajo oo yottii. Lanndininoobe bee naatidi e makko e ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa. ¹¹ Faa booyi seeda, surbaybe heddiibe bee ngarti, hedde ana ngulla ana mbiya: «Kalfaado, kalfaado, udditan min!» ¹² Kaa o jaabii be, o wii: «Mido haalana on goonga: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa sakitii wiide:

—Njeertee, sabi on anndaa jalaande naa e wakkati mo Bii Neddo warata e mum.

Banndol haala golloobe taton

¹⁴—Laamu Laamdo ana nanndi e gorko lanndiniido faa dawa, noddi golloobe mum, halfini dum'en jawdi mum. ¹⁵ O halfini gooto maabe mutakal teemedede joy kanje, goddo teemedede didi, tatabo oo teemedere, gooto fuu ko waarata e mum. Caggal dum, o dawii. Don e don, ¹⁶ golloowo kebudo mutakal teemedede joy kanje oo yehi jaagoroyii mo, tinorii mutakal teemedede joy godde. ¹⁷ Kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo duu wadi non, tinorii kanjum duu mutakal teemedede didi godde. ¹⁸ Kaa kalfinaado mutakal teemedere kanje oo yehi asoyi ngayka, iri ton ko kalfaado mum oo hokkunoo dum koo.

¹⁹ Faa booyi caggal mum, kalfaado maabe oo warti noddi be, o yeewi jate maabe. ²⁰ Kalfinaado mutakal teemedede joy kanje oo wari, waddi mutakal teemedede joy godde, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede joy kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede joy godde.» ²¹ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-deni!» ²² Golloowo kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo wari kanjum duu, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede didi kanje kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede didi godde.» ²³ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-deni!» ²⁴ Kalfinaado mutakal teemedere kanje oo wari kanjum duu, wii: «Kalfaado am, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada hetta ko a aawaali, ada moobta ko a tutaali. ²⁵ Saabe dum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kanje maa oo. Haya, fi maa annii!» ²⁶ Kalfaado makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliido, nattudo! So tawii ada anndunoo mido hetta ko mi aawaali, mido moobta ko mi tutaali, ²⁷ ndennoo, ada haannoo wadude kanje am oo e banki, yalla ana daja ko tinorii-mi so mi wartoyii. ²⁸ Jooni, teetee mo mutakal teemedere kanje oo, ndokkon dum jom mutakal teemedede joy kanje oo. ²⁹ Sabi jogiido fuu beydante faa heewa. Kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ³⁰ Golloowo meerejo oo kaa, mbedee dum e ley nimre sella ndee, ton o wullata o neryondira piye.»

No Bii Neddo oo sarirta yimbe fuu

³¹—So Bii Neddo oo warii e teddungal mum, kanjum e malaa'ika'en be fuu, o joodoto e joodorgal makko laamu ngal. ³² Yimbe aduna be fuu moobtete yeeso makko, o

* **25:1** E neesu Yahuudiyankoo be jommbaajo gorko ana yaadannoo e gidiraa be jom suudu mum, sabi kanjum'en ndammbotoo.

faltoroo 6e no duroowo faltortoo baali e be'i nii: ³³ o wadān baali dīi e junngo makko jaamo, o wada be'i dīi e junngo makko nano. ³⁴ Hono nii, Kaananke oo wiirata wonbe junngo mum jaamo 6ee: «Ngaree, onon barkinaa6e Baabiraado am, nanngēe laamu mo ndesane-don gila e puddoode aduna oo. ³⁵ Sabi mi yolbiino, on jamminii kam, mi domdiino, on njarnii kam, mi laatinoke kodo, on njippinii kam, ³⁶ mi holiino, on koltinii kam, mi jawiino, on njandini kam, mi uddanooma kasu, on yeewoyii kam.» ³⁷ E oon wakkati, fooccitiibe 6ee njaabotoo mo, mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi, min jammin maa naa ada domdi, min njarnu maa? ³⁸ Mande min njii maa a kodo, min njippin maa naa a koldo, min koltin maa? ³⁹ Mande min njii maa a jawdo naa a uddaado kasu, min ngari yeewde ma?» ⁴⁰ Kaananke oo jaaboo 6e wiya: «Mido haalana on goonga: ko ngadan-don gooto e burdo famdude e sakiraa6e am 6ee, yo miin ngadan-don.»

⁴¹ Caggal dum, o wiyan wonbe junngo makko nano 6ee: «Ngoddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e malaa'ika'en mum ngee! ⁴² Sabi mi yolbiino, on jamminaali kam, mi domdiino, on njarnaali kam, ⁴³ mi kodo, on njippinaali kam, mi koldo, on koltinaali kam, mi jawdo naa mi uddanooma, on ngaraali yeewde kam.» ⁴⁴ Nden, 6e njaaboto mo kambe duu 6e mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi naa ada domdi naa a kodo naa a koldo naa a jawdo naa ada uddaa kasu, min paabaaki ma?» ⁴⁵ O jaaboto 6e o wiya: «Mido haalana on goonga: ko mbaasu-don wadande gooto e 6ee doo burbe famdude koo, miin woni mo on ngadanaali.» ⁴⁶ Nden, 6een njaha e jukkungo duumiingo, fooccitiibe 6ee ke6a nguurdam nduumiidam.

26

No maw6e diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Nde Iisaa timmini diin waajuuji fuu ndee, wii taalibaa6e mum 6ee:

² —Odon anndi balde didi palii en e iidi Paska, Bii Neddo oo hokkitirte tontee e leggal bardugal.

³ E oon wakkati, hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e 6ee kawritoyi galle Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Kayafas. ⁴ Be fuu 6e ndawridi faa 6e njammboroo Iisaa hiila, 6e mbara dum. ⁵ Kaa 6e mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yimbe 6ee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

⁶ Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya do galle Simon ceppaado oo doo, ⁷ debbo gooto battitii dum ana jogii faandu nebam uuroojam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ana jaama, o wuji dam dow hoore mum. ⁸ Nde taalibaa6e 6ee njii dum ndee, mettaa, ana mbiya:

—Ko woni oo bonannda meere meere? ⁹ Edam waawnoo soottede kaalisi keewdo, kaalisi oo hokkee misikiina'en.

¹⁰ Iisaa faami ko 6e kaalannoo koo, wii 6e:

—Ko saabii so odon torra oo debbo? O gollanii kam golle njardudo. ¹¹ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ¹² O wujii terde am nebam uuroojam, ko o wadiri dum yalla omo lanndinanoo kam yanaande. ¹³ Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitate.

No Yahuuda jammborii Iisaa

¹⁴ Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaa6e sappo e didon 6ee, yehi to hooree6e yottinoobe sadaka, ¹⁵ wii dum'en:

—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?

Be njakkii buudī capantati cardi, 6e ndokki mo. ¹⁶ Gila nden, omo fiya dabare no o jammbootoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹⁷ E jalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaa6e 6ee ngari, lamndii Iisaa, mbii dum:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?

¹⁸ O jaabii 6e, o wii:

—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon dum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo wadata iidi Paska oo, kanko e taalibaa6e makko.»

¹⁹ Taalibaa6e 6ee ngadi ko Iisaa yamirnoo dum'en koo, lanndinii hiraande ndee.

²⁰ Hiiri, o joododii e taalibaa6e sappo e didon 6ee faa 6e kirtoo. ²¹ Nde 6e kirtotoo ndee, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammbootoo kam.

²² Be cunli sanne, hedde e6e lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Moobbo, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wii:

—Tummbidid6o e am junngo mum e la'al oo, oon jammbootoo kam. ²⁴ Waajibi Bii Ned6o dalira aduna no haaliraa ley Binndi dīi nii. Kaa bone woodanii jammbootoo Bii Ned6o oo! Oon gorko, so rimanooka fey buri moyyande dum.

²⁵ Yahuuda garoowo jammaade mo oo 6ami haala, lamndii mo, wii:

—Moobbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wii:

—Aan haaldi hunduko maa.

²⁶ Nde 6e jaamata ndee, Iisaa 6ami buuru, yetti Laam6o, helti, hokki taalibaa6e mum 6ee, wii:

—Nanngee, jaamee, dum yo terde am.

²⁷ Caggal dum, o 6ami horde peguujam, o yetti Laam6o, o hokki 6e, o wii:

—On fuu, njaree hen. ²⁸ Dum yo yiyam am, yiyam tabintinooram aadi keyri, njuppor-tooram saabe heew6e faa luutti njaafee. ²⁹ Mido wiya on: abada mi yarataa dam peguujam kasen so wanaa jannde njardoy-den peguujam kesam e ley LaamuBaabiraado am.

³⁰ Caggal 6e njimii Jabuura, * 6e njalti, 6e njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran dum

³¹ E oon wakkati, Iisaa wii 6e:

—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, sewre baali ndee saakoo.»†

Iisaa beydi hen, wii:

³² —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

³³ Nden Piyeer 6ami haala, wii mo:

—Fay so 6e fuu 6e njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde a wiyam a anndaa kam cili tati.

³⁵ Piyeer wii mo:

—Fay so tilsa mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaa6e 6ee fuu mbii hono non.

No Iisaa jaagorii Laam6o ley Gecemane

³⁶ Caggal dum, Iisaa yottodii e ma66e nokku biyeteedo Gecemane, wii 6e:

—Njoo6ee doo, faa mi wadoya too duwaawu.

* **26:30** Neesu Yahuudiyankoo6e woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. † **26:31** Jakariyaa 13.7

³⁷ O yaadi e Piyeer e biibe Jebede didon bee, bernde makko fuddi maatude yoomeende e ruubu. ³⁸ E ley dum, o wii be:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertodee e am pati daano-don.

³⁹ O wodditii seeda, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:

—Baabiraado, so tawii ana laato, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoroo no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi ebe daanii. O wii Piyeer:

—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on daanaaki fay wakkati gooto naa? ⁴¹ Pati daanee, nduwee, pati on ceYTE. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

⁴² O yehi kasen, o duwii, o wii:

—Baabiraado, so tawii nden horde bone waawaa woddineede so wanaa mi yara dum, yo sago maa wadu!

⁴³ O warti, o tawi be daantike, sabi doydii ana piilii e maabe. ⁴⁴ O yehi kasen, o duwii tataberde hono no o duworinoo nii. ⁴⁵ Caggal dum, o warti e taalibaaabe bee, o wii dum'en:

—Faa jooni odon daanii odon jootinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! Bii Neddo oo wadete e juude luuttoobe. ⁴⁶ Immee njehen! Yeewee, jammbotodo kam oo annii wara!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon bee, yottii ana wondi e yimbe heewbe jogiibe kaafaaje e cabbi. Hooreebe yottinoobe sadaka bee e mawbe Yahuudiyankoobe bee neli be. ⁴⁸ Jammbotodo mo oo hokki be finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngée dum.

⁴⁹ Don e don, Yahuuda battitii Iisaa, wii dum:

—Sadi Moobbo!

O buccii dum. ⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Gidam, wadu ko waddu maa koo.

E oon wakkati, be battitii, be njani e Iisaa, be nanngi dum. ⁵¹ Gooto e wondunoobe e Iisaa bee soorti kaafaawi mum, soppo golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum. ⁵² Nden, Iisaa wii mo:

—Soornu kaafaawi maa kii e n̄aro mum, sabi jogotodo kaafaawi fuu, kaafaawi halkata dum. ⁵³ Naa ada miila jooni mi waawaa noddude Baabiraado am nelda kam ko buri konuuji sappo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi dii koo tabitirta? Sabi di mbii hono non dum laatotoo.

⁵⁵ E oon wakkati, o wii jamaa oo:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? Ley Suudu Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi jannde fuu mido janngina, on nanngaali kam.

⁵⁶ Kaa dum fuu wadan yalla Binndi annabaaabe dii ana tabita.

Nden, taalibaaabe bee fuu njoppi mo, ndogi.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁵⁷ Nanngube Iisaa bee nabi dum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi dunkee'en Sariya bee e mawbe lejol bee ana kawritinoo ton. ⁵⁸ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maabe, faa daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo oo. O naati ley galle oo, o joddii e doomoobe bee faa o yiya no dum sakitortoo.

⁵⁹ Hooreebe yottinoobe sadaka e waalde Saahiiibe ndee fuu ana tewta fenaande nde kappira Iisaa yalla ana waree. ⁶⁰ Fay so taweede yimbe heewbe ngari seedanaade mo pene, be kebaali sabaabu fuu ko waawi warde mo. Ko sakitii koo, worbe didon ngari,

⁶¹ mbii:

—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamdo, o mahitoo ndu ley balde tati.

⁶² Jottinoowo Sadaka Mawdo oo immii, wii Iisaa:

—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko 6e mbiyete koo?

⁶³ Fuu omo deyyinii. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo wii mo:

—Mido lamndore saabe Laamdo guurdo oo, haalan min so tawii aan woni Almasiihu Bii Laamdo oo.

⁶⁴ O jaabii dum, o wii:

—No mbii-daa nii. Kasen, mido wiya on fuu: gila jooni, on njiyan Bii Neddo ana joodii jaamo Jom Baawde oo, ana wara dow duule kammu.

⁶⁵ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—O bonkike Laamdo! En kaajaaka seedee'en hankasen! On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. ⁶⁶ Kodum njii-don hen?

Be njaabii, 6e mbii:

—Omo haani wareede.

⁶⁷ Caggal dum, 6e tutti e yeeso makko, 6e culkii mo. Yoga ma66e ana piya mo banaaje ⁶⁸ ana mbiya:

—Almasiihu! Haalan min piido ma, so a annabaajo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁹ Piyeer joodii sella e daalaare galle oo. Gooto e hor6e 6ee 6attitii mo, wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinke oo.

⁷⁰ Nii o yeddi dum hakkunde yim6e fuu, o wii:

—Mi faamataa ko kaalataa koo.

⁷¹ Caggal dum, o fa'i to damal galle too. Kordo goddo yii mo, wii won6e don 6ee:

—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.

⁷² Piyeer yeddi kasen, wii:

—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.

⁷³ Faa 6ooyi seeda, won6e don 6ee 6attii Piyeer, mbii dum:

—Tayoral, e ma66e njeje-daa, sabi demngal maa ngal hollii to iw-daa.

⁷⁴ E ley dum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:

—Mi anndaa oo gorko!

Oon wakkati fuu, ndontoori joggini, ⁷⁵ non Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde, a wiyani a anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

27

No Iisaa na6iraa to Pilaatu

¹ Beetee law, hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e lepol 6ee fuu njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa. ² Be ka66i mo, 6e na6i mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

³ Nde Yahuuda jammbiido Iisaa oo yii no o sariraa o bareteedo nii, mimsiti, wartiri buudi capantati cardi dii to hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e lepol 6ee, ⁴ wii dum'en:

—Mi luuttii ko njammii-mi mo wiyaali wadaali oo koo!

Nii 6e njaabii mo, 6e mbii:

—Ko hilli min? Aan anndi!

⁵ Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Caggal dum, o 6ami 6oggol, o wartoyii. ⁶ Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee 6ami kaalisi oo, mbii:

—E sariya meeden daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu oo, sabi dum diyo.

⁷ Caggal 6e ndawridii, 6e 6ami kaalisi oo, 6e coodi dum ngesa e junngo mahoowo loode faa wadee jenaale joolaa'en. ⁸ Dum wadi so ngaan ngesa ana wiyee faa jooni «Ngesa Yiiyam». ⁹ Nden haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Yereemiya kaa tabiti nde oon wii: «Be 6amii buudi capantati cardi,

coggu mo yim6e Israa'iila njatorii yonki makko,

¹⁰ 6e coodi dum ngesa mahoowo loode,
hono no Joomiraado yamirnoo kam nii.»*

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

¹² Kaa nde hoore6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee kappi mo ndee, o jaabaaki fay huunde. ¹³ Dum wadi so Pilaatu wii mo:

—A nanaali ko 6e ceettante koo fuu naa?

¹⁴ Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Dum haaynii goforneer oo sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹⁵ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yim6e 6ee su6aade e kasunkoo6e 6ee mo njidi yoppitaneede. ¹⁶ E oon wakkati, ana woodunoo kasunke jom innde biyeteedo Iisaa Barabas. ¹⁷ E ley no jamaa oo moobtorii nii, Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Homo njid-don mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

¹⁸ Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku wadi so 6e ndokkitiri Iisaa. ¹⁹ Kasen, nde o joodii to sarirde too ndee, jom suudu makko neli e makko, wii:

—Sel e oo gorko poocciido, sabi jemma hanken koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hoore6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee ndunyi jamaa oo jaagoo Pilaatu yoppitana 6e Barabas, wara Iisaa. ²¹ Goforneer oo lamnditii 6e:

—Homo e didon 6ee njid-don mi yoppitana on?

Be njaabii, 6e mbii:

—Barabas!

²² Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Ndennoo, hono ngadan-mi Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²³ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum o wadi ko boni?

Be beydii dukude semmbe, e6e mbiya:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²⁴ Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana beydii sanne, o 6ami ndiyam, o looti juude makko yeeso yim6e 6ee, o wii 6e:

—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Dum yo kunkoo mon.

²⁵ Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e 6i66e amen!

²⁶ E oon wakkati, Pilaatu yoppitani 6e Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal dum, o hokkitiri dum tontoyee e leggal bardugal.

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

²⁷ Sordaasi'en goforneer 6ee nabi Iisaa ley galle to hu6eere ndee woni too, fedde sordaasi'en 6ee fuu pilii mo. ²⁸ Be 6oorti mo kaddule makko, 6e 6oorni mo burmusuure wodeere.† ²⁹ Caggal dum, 6e cani tenngaade gi'e, 6e kippi e hoore makko. Be ngadi kasen kalacal e junngo makko jaamo, 6e ndiccii yeeso makko, hedde e6e njaayra mo e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e!

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13; 32.6-15 † **27:28** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

³⁰ Be tutti e makko, 6e 6ami kalacal ngal ebe piya e hoore makko. ³¹ Nde 6e tili jaayrude mo ndee, 6e itti burmusuure ndee, 6e 6oorni mo kaddule makko. Caggal dum, 6e nabi mo faa 6e tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

³² Nde 6e njaltata ngeenndi ndii ndee, 6e kawriti e gorko Sireenanke biyeteedo Simon. Sordaasi'en 6ee ndoolfini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ³³ Be njottii nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ³⁴ Be ndokki Iisaa peguujam njillondiraadam e safaare haafunde faa o yara. Nde o meedi dum ndee, o salii yarde.

³⁵ Nde 6e tonti mo e leggal bardugal ndee, 6e pecciri kaddule makko urwa. ³⁶ Caggal dum, 6e njoodii don ebe kayba mo. ³⁷ Be mbinndi daliili ko tonti mo, 6e takki dum do tiimde hoore makko doo. Dum doo 6e mbinndi: OO YO IISAA, KAAANANKE YAHU-UDIYANKOOBE. ³⁸ E oon wakkati, yanoo6e didon tontidaa e makko, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁹ Yim6e ya66otoo6e don 6ee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ⁴⁰ ana mbiya:

—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, biltu hoore maa. So a Bii Laamdo, jippa leggal bardugal ngal!

⁴¹ Hono non, hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee e maw6e lejol 6ee fuu njaayriri mo ana mbiya:

⁴² —O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko o kaananke Israa'iila. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, faa ngoondinen mo. ⁴³ O fawii fii makko e Laamdo. Yo Laamdo biltu mo jooni, so ana yidi mo. Sabi o wii o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanoo6e tontaa6e sera makko 6ee duu ndarii ana mbonkoroo mo non.

Haala maayde Iisaa

⁴⁵ Gila hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ⁴⁶ Banngal yamnde tati kiikiide, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—Eli, Eli, lama sabaktanii?

(Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?») ⁴⁷ Yoga e darinoo6e ton 6ee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Omo nii nodda annabi Iliyaasa!

⁴⁸ Don e don, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi dum e biineegiri, ha66i dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo 6uuccoo. ⁴⁹ Kaa heddiibe 6ee mbii:

—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.

⁵⁰ Caggal dum, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna.

⁵¹ Oon wakkati, heedoode falinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii, ⁵² janaale udditii, seniibe heew6e maaynoo6e nguurti. ⁵³ Be njalti e janaale dee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, 6e naati ngalluure seniinde ndee, yim6e heew6e njii 6e.

⁵⁴ Hooreejo sordaasi'en oo e dardinoo6e e mum faa kayba Iisaa 6ee njii no leydi ndii dimmborii nii e ko wadi koo fuu, kuli sanne, mbii:

—So goonga nii, oo yo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rew6e heew6e ana toowti, ana coynoo. Been yo jokkunoo6e e makko gila Galili faa ngollana mo. ⁵⁶ Ana e been rew6e: Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufu, kapum e inna bi66e Jebede.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁷ Faa hiiri, gorko arsakunte jeyaado Arimatiya wari. Omo wiye Yuusufu, kanko duu o taalibbo Iisaa. ⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa. E oon wakkati, Pilaatu dujanii mo o hokkee dum. ⁵⁹ O 6ami tew oo, o fiili dum e kasanke keso, ⁶⁰ o watti dum e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e haayre. Caggal dum, o talliti haayre

teddunde, o uddiri damal yanaande ndee, o witti. ⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo ana njoodinoo don, ana peewti e yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

⁶² Janngo mum yo jalaande fowteteende. Hooree6e yottinoobe sadaka e Farisa'en kawriti to Pilaatu, ⁶³ mbii dum:

—Kaananke, min miccitike yonnoowo yim6e oo wiino nde wuuri ndee, wuurtan balde tati caggal maayde mum. ⁶⁴ Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa jalooma tata6o oo yawta, pati taalibaa6e makko ngara ngujjita tew makko mbiya yim6e 6ee o immitiido hakkunde maay6e. Nden ngol yonngol cakitingol buran arandeewol ngol bonde.

⁶⁵ Pilaatu wii 6e:

—Sordaasi'en hayboobe annii. Njehee ndoomiroyee yanaande ndee no mbaawru-don fuu!

⁶⁶ E oon wakkati, 6e njehee hiinnoyaade yanaande ndee: 6e uddi nde faa gasi, 6e meeli nde, 6e ndarni don sordaasi'en hayboobe.

28

No Iisaa immintiniraa

¹ Ko jalaande fowteteende ndee 6ettii koo, beetee kecco jannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo njehee yeewtoyaade yanaande ndee. ² Don, leydi dimmbii sembe. Malaa'ika Joomiraado jippii iwde dow kammu talliti haayre ndee joodii dow mayre. ³ Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana ndawni far hono no biraadam nii. ⁴ Doomoobe 6ee kuli sanne faa ana cijja, 6e laatii hono maay6e nii.

⁵ Malaa'ika oo wii rew6e 6ee:

—Pati kulee! Mid6o anndi Iisaa tontanoo6o oo tewtaton. ⁶ O walaa doo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeewee do o lelinoo doo. ⁷ Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaa6e makko 6ee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njiyoyton mo. Dum njidunoo-mi haalande on.

⁸ Rew6e didon 6ee kep6e iwi do yanaande doo, 6e heew6e kulol e seyo manngo, 6e ndogi haalanoyde taalibaa6e makko 6ee oo kabaaru. ⁹ Don e don, Iisaa hawri e ma66e, wii 6e:

—Cadee!

Be 6attitii mo, 6e nanngi koyde makko, 6e kujidani mo. ¹⁰ E oon wakkati, o wii 6e:

—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaa6e am 6ee njaha Galili. Ton 6e njiyoyta kam.

No hayboobe yanaande Iisaa 6ee njantorii fuu

¹¹ Rew6e 6ee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybannoobe yanaande nde 6ee kooti ngeenndi too, kaalani hooree6e yottinoobe sadaka 6ee ko wadi koo fuu.

¹² Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee kawriti e maw6e 6ee. Be ndawridi yeenude sordaasi'en haybannoobe yanaande ndee 6ee kaalisi keewdo, ¹³ 6e mbii dum'en:

—Mbiyon taalibaa6e makko 6ee ngarii jemma tawi odon daanii, ngujjitii mo. ¹⁴ So goforneer oo nanii dum, min kawan dum e haala, min palanoo on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasi'en 6ee nanngi kaalisi oo, ngadiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahuudiyankoo6e faa hannde.

No Iisaa 6anngirani taalibaa6e mum

¹⁶ Taalibaa6e sappo e go'o 6ee njehee Galili to dow waamnde haayre nde Iisaa tinndinoo dum'en ndee. ¹⁷ Nde 6e njii mo ndee, 6e kujidani mo, kaa yoga e ma66e ana sikkitii.

¹⁸ O 6attitii, o wii 6e:

—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi. ¹⁹ Ndennoo, njehee ngadee leji dii fuu taalibaa6e am, lootiree 6e lootogal batisima innde Baabiraado e Biddo e Ruuhu Ceniido, ²⁰ njanngeene 6e 6e njokka ko njamir-mi on koo fuu. Anndee, mid6o wondi e moodon jannde fuu faa aduna timma.

Linjiila Iisaa Ngedu Marka

No Yaayaa waajorii

¹ Dum woni puddoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu'Bii Laamdo oo. ² Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinoowo ma laawol.*

³ Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko.»[†]

⁴ Oon nelaado woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo. O 6anngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yimbe tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁵ Yimbe leydi Yahuudiya e yimbe Urusaliima fuu ngari, njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti 6e lootogal batisima ley maayo Urdun. ⁶ Yaayaa, kaddule de lee6i geloodi 6oornotonoo, humoo nguruwol, buureeti e njumri ladde o wuuri. ⁷ Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:

—Burdo kam baawde waran caggal am, mi fotaa fay turaade mi humta 6oggi pade makko. ⁸ Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniido o batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

⁹ Ley deen jalaade, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi Galili, wari, Yaayaabatisi mo ley maayo Urdun. ¹⁰ Wakkati o yeentata ndiyam dam oo, o yii kammu udditike, o yii Ruuhu Ceniido ana jippoo e makko hono no wuugaandu nii. ¹¹ Daande iwnde dow kammu ooyinii, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

¹² Oon wakkati fuu, Ruuhu na6i mo ley ladde jeereende. ¹³ O wadi ton balde capande nay, Ibiliisa ana tewta seytaade mo, omo hakkunde kulle ladde, malaa'ika'en ana ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaa6e aranndee6e

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamdo, ¹⁵ ana wiya:

—Wakkati oo warii, Laamu Laamdo 6attiima. Tuubee, ngoondinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii Simon e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu yo awoo6e. ¹⁷ Iisaa wii 6e:

—Njokkee kam, mi wada on awoo6e yimbe.

¹⁸ Don e don 6e njoppi bubbi ma66e dii, 6e njokki e makko. ¹⁹ O yehi yeeso seeda, o yii Yaakuuba 6ii Jebede e mijum Yuhanna ley laana mum'en ana moyyintina bubbi. ²⁰ Oon wakkati fuu, o noddii 6e. Be njoppi baam ma66e Jebede, ka6um e hasaa6e 6ee ley laana kaa, 6e njokki e makko.

No Iisaa ribbiri seydaani

²¹ Caggal dum, 6e njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafarnahum, Iisaa naati suudu waajordu, fuddi waajaade. Nannde mum yo fowteteende. ²² Tawaa6e don 6ee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o waajorike 6e no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya nii. ²³ Gorko laddaado ana e waajordu nduu, wulli, ²⁴ wii:

—Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwruddo to Laamdo!

* 1:2 Malakiya 3.1 † 1:3 Esaaya 40.3

²⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

²⁶ Seydaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wullaango toowngo, yalti e makko.

²⁷ Jamaa oo fuu haaynaa, hedde ana lamndondira:

—Ko dum woni? Dum anndal kesal koy! Omo yamira fay seydaani'en 6ee, 6e dowlantanto mo.

²⁸ Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

²⁹ Nde 6e njaltunoo waajordu nduu ndee, 6e njehi galle Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e ma66e. ³⁰ Esii Simon debbo ana lelii yo jontaado. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko, ³¹ 6attitii mo, nanngi junngo makko, immiini mo. Don e don jontere makko selli, o laatanii 6e njaatigi.

³² Kiikiide caggal janal naange, yimbe ngaddani Iisaa jawbe e laddaabe fuu.

³³ Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal. ³⁴ O sellini jawbe heewbe, jawbe jawuuji di ngal daa sii. O ribbi seydaani'en heewbe, o accataa seydaani'en 6ee kaala, sabi e6e anndi ko mo woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

³⁵ Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teeldo ana wada ton duwaawu.

³⁶ Simon e wondiibe mum ndarii ana tewta mo. ³⁷ Nde 6e njiiti mo ndee, 6e mbii mo:

—Yimbe fuu ana ndaarte.

³⁸ Iisaa wii 6e:

—Njehen ley geelle 6adiide dee faa mi waajoo ton duu, sabi dum waddi kam.

³⁹ O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuudi baajordi ma66e, omo ribba seydaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaado

⁴⁰ Gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, ndaardi mo, wii:

—So tawii a jabii, ada waawi sellinde kam!

⁴¹ Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

⁴² Don e don, ceppe dee iwi e gorko oo, o selli. ⁴³ Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo, ⁴⁴ wii:

—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laa6ugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo faa anndina 6e a sellii.

⁴⁵ Kaa kanko, o iwi don tan, o darii omo saaka kabaaru oo. Dum wadi so Iisaa ronki naatude geelle, heddii ladde, yimbe ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

2

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹ Caggal balde seeda, Iisaa warti ngeenndi Kafarnahum. Yimbe nani omo cuudi.

² Jamaa keewdo hawriti don faa fay nokkuure heddaaki, wanaa haala yeeso damal ngal, hedde omo waajoo 6e konngol Laamdo ngol. ³ Yimbe ngari, ngaddani mo bonnguujo mo worbe nayon ndoondii. ⁴ Kaa 6e ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Dum wadi so 6e kippiti bene oo foonndo makko, 6e njippiniri bonnguujo oo e yulannde ndee, tawi ana lelanaa e dengeleewo. ⁵ Nde Iisaa yiinoo goondinal ma66e ndee, wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

⁶ Dunkee'en Sariya joodinoobe don 6ee ndarii ana miiloo e berde mum'en: ⁷ «Hono oo gorko haaldi dum? O bonkike Laamdo! Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ⁸ Iisaa faami don e don miilooji ma66e, wii 6e:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde moodon? ⁹ Wiide bonnguujo «Luutti maa njaafaama» e wiide dum «Imma, bam dengeleewo maa njahaa», kodum hen buri newaade? ¹⁰ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

¹¹ —Mido haalane: imma, bam dengeleewo maa, kootaa suudu maa.

¹² Don e don gorko oo immii, bami dengeleewo mum witti, hedde yimbe fuu ana yeewa dum. Be fuu be kaaynaa, be ndarii ebe njetta Laamdo, ebe mbiya:

—Min njiyaali hono dum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

¹³ Iisaa wirfitii to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo dum'en. ¹⁴ Nde o yahata ndee, o yii Lewi bii Alfaa ana joodii e duwaapeere mum, o wii dum:

—Jokku e am!

Lewi immii, jokki e makko. ¹⁵ Nde Iisaa naamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaape'en heewbe e luuttoobe hono mum'en njoodii, ana naamda e makko, kanko e taalibaa be makko. Sabi yimbe heewbe ana njokki e Iisaa. ¹⁶ Dunkee'en Sariya jeyaa be e waalde Farisa'en njii Iisaa ana naamda e been yimbe, mbii taalibaa be makko bee:

—Ko saabii so omo naamda e duwaape'en, kapum e luuttoobe hono mum'en?

¹⁷ Nde o nani dum ndee, o wii be:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, pawdo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude fooccitiibe waddi kam, noddude luuttoobe woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁸ Taalibaa be Yaayaa e Farisa'en ana koora. E ley dum, yimbe ngari, lamndii Iisaa: —Ko saabii so taalibaa be Yaayaa e taalibaa be Farisa'en ana koora, kaa be maa bee koorataa?

¹⁹ O jaabii be, o wii:

—Nootiibe kuurtungu ana mbaawi salaade naamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e maabe, be mbaawaa salaade naamde. ²⁰ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde maabe. E deen jalaade, be kooran. ²¹ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal. So dum wadii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol beydoo. ²² Kasen duu fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiidfi. So dum wadii peguujam dam fusan di, kanjam e sumalleeji dii fuu mursidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala jalaande fowteteende

²³ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaa be mum ana kelta butaali e laawol ngol. ²⁴ E ley dum, Farisa'en bee mbii mo:

—Yeew, kodum wadi so taalibaa be maa bee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

²⁵ O jaabii be, o wii:

—Tama on meedaali janngude ko Daawuuda wadi nde yolbi haajaa ko naametee, kapum e yimbe mum? ²⁶ O naati e ley hukukum ceniido oo e jamaanu Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Abiyataar, o naami buuru cakkaado oo, o hokki hen yimbe makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndujanaa naamde oon buuru.

²⁷ Iisaa wii be kasen:

—Nalaande fowteteende ndee kammari neddo wadira, wanaa neddo wadira kammari jalaande fowteteende ndee. ²⁸ Ndennoo fay jalaande fowteteende ndee, Bii Neddo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley jalaande fowteteende

¹ Iisaa naatti ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati. ² Yimbe wonnoobe don bee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e jalaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ³ Iisaa wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde ma66e!

⁴ Caggal dum, o lamndii be:

—E ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa warde dum?

Kaa be njaabaaki. ⁵ Iisaa yeewri be tikkere, tiindam-hoore ma66e dam woyni yonki makko, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ⁶ Don e don, Farisa'en bee njalti, njooddii e howruube Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimbe ngariri e Iisaa

⁷ Caggal dum, o iwi don, o fa'i weendu too, kanko e taalibaa6e makko. Jamaa keewdo iwdo Galili jokki e makko. ⁸ Yimbe heew6e, iw6e Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi funnaange Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadannoo koo, ngari to makko. ⁹ Iisaa wii taalibaa6e mum bee ndaarana dum laana pati jamaa oo billa dum. ¹⁰ Saabe omo sellinannoo heew6e wadi so jaw6e bee fuu kepanii mo yalla ana mema mo. ¹¹ Wakkati mo seydaani'en njii mo fuu, ndiccoto, ngulla:

—Aan a Bii Laamdo!

¹² Omo yagginannoo be pati be kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suborii taalibaa6e sappo e didon

¹³ Caggal dum, o nabboyi dow waamnde haayre, o noddi be o muuyi noddude, been ngari e makko. ¹⁴ O subii hen sappo e didon, yalla ana ngonda e makko, o nela dum'en waajoyaade, ¹⁵ kasen o hokka dum'en baawde ribbude seydaani'en. ¹⁶ Bee doo ngoni sappo e didon be o subii bee: Simon mo o innditiri Piyeer oo ¹⁷ e Yaakuuba e mijum biyeteedo Yuhanna, bi66e Jebede be o innditiri Bowanerges bee (maanaa mum woni «nanndube e gidaango») ¹⁸ kapum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba ¹⁹ e Yahuuda Isikariyota jammbotodo mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²⁰ Caggal dum, o hooti cuudi. Jamaa hawriti dow hoore makko kasen faa kanko e taalibaa6e makko be ndonki hebude no be jaamira. ²¹ Nde sakiraa6e makko nani dum ndee, ngarani mo, sabi wiyaama hakkille makko sottii.

²² Dunkee'en Sariya iwnoobe Urusaliima ngari, mbii:

—Beelsebul woni e makko.

Kasen be mbii:

—Oon woni hooreejo seydaani'en mo o ribbirta seydaani'en bee.

²³ E ley dum, Iisaa noddi be be ngara e mum, haalaniri be banndol, wii:

—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa? ²⁴ So laamu fecciima ana ha6a e hoore mum, oon laamu waawataa heddaade. ²⁵ Kasen duu so galle fecciima ana ha6a e hoore mum, oon galle waawataa heddaade. ²⁶ Ndennoo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima, waawataa heddaade. Ko laatoto dee, kabaaru mum timman.

²⁷ Iisaa jukkini hen:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe yaada e jawdi mum tawa ha66aali joomum tafon. Kaa so ha66ii joomum faa teenjii, ana waawi na6ude ko woni e

galle mum fuu. ²⁸ Mido haalana on goonga: yimbe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu e bonkaaji di be mbonkii Laamdo fuu. ²⁹ Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo hebataa yaafaamuya fey, sabi joomum heddoto e luuttal mum faa abada.

³⁰ Iisaa haaldii kaa haala saabe ko be mbii omo wondi e seydaani koo.

Inna Iisaa e mijiraaŕe Iisaa

³¹ Inna Iisaa e mijiraaŕe Iisaa worbe ngari, ndarii caggal galle oo, neli o noddee. ³² Do jamaa oo filii mo doo, wii mo:

—Inna maa e mijiraaŕe maa ana sella too, ana kaaje maa.

³³ O jaabii, o wii:

—Homo woni innam e mijiraaŕe am?

³⁴ O yeewi joodiibe so ana pilii mo bee, o wii:

—Innam e mijiraaŕe am annii. ³⁵ Sabi gadoowo sago Laamdo, kaŕum woni mijam gorko, kaŕum woni mijam debbo, kaŕum woni innam.

4

Banndol haala aawoowo

¹ Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa keewdo filii mo faa o naati laana, o joodii. Jamaa oo fuu ana dow fonngo ngoo. ² O darii omo waajoroo be gede keewde e banndol, omo wiya be:

³ —Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol: pooli ngari cuŕi dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don, sabi aawdi ndii suddaaki gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi, ndi rimaali. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, mawni, rimi: yoga sowii cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

⁹ Caggal dum, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu!

¹⁰ Nden Iisaa teelti, sappo e didon bee e filinoobe mo bee lamndii mo maanaa banndol ngol. ¹¹ O wii be:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduo haala Laamu Laamdo oo. Kaa wonbe sella bee, huunde fuu e banndol kaalaniran-mi be. ¹² Dum wadi so:

«ana yeewa faa gasa tawa njiyataa,
ana nana faa laaba paca tawa paamataa,
sako be tuuba so be njaafee.»*

¹³ O wii be:

—On paamaali ngol banndol naa? Hono paamirton banndi goddi dii fuu ndennoo?

¹⁴ Aawoowo oo konngol Laamdo o aawata. ¹⁵ Yimbe yogaaŕe ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. Be nanan konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata so itta konngol aawaangol e maŕbe ngol. ¹⁶ Yogaaŕe ana nanndi e korokaaye de aawdi ndii yuppil e muudum dee. Be nanan konngol ngol, be njaŕŕoroo ngol seyo oon wakkati fuu, ¹⁷ kaa ngol walaa dadi e maŕbe, wakkati gooto tan ngol wonata e maŕbe. Wakkati mo billaare naa torra hewti be saabe konngol ngol fuu, be njankiran. ¹⁸ Yogaaŕe bee ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. Bee ngoni nanbe konngol ngol, ¹⁹ kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kaŕum e gidaade yonki godde naatan e maŕbe, cuma konngol ngol, ngol laatoo dimarol. ²⁰ Kaa do aawdi ndii saami e leydi lobbiri doo, bee ngoni nanoobe konngol ngol so njaŕa ngol. Be ndiman: yoga sowoo cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamdo

* 4:12 Esaaya 6.9-10

²¹ Caggal d̄um, Iisaa wii 6e:

—Won fuu kuḅḅoowo lampa so hippa hen saawal, naa soorna d̄um ley leeso? Wanaa sinndan d̄um naa? ²² Walaa fuu ko j̄ooḅi ko ḅanngintaake, walaa ko suudii ko yaltintaake sella. ²³ Jom nowru fuu yo nanu!

²⁴ O wii 6e kasen:

—Tiidee e no nanirton haalaaji am d̄ii nii! Sabi no etirton nii, non etirante-d̄on on beydante duu. ²⁵ Sabi jogiido fuu beydante, kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete.

²⁶ O wii kasen:

—Laamu Laamdo ana wa'i no neddo cankuḅo aawdi e ngesa mum nii. ²⁷ Caggal mum, daanoo jemma daroo jalooma, no laatii fuu aawdi ndii fudan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri. ²⁸ Leydi ndii e hoore mum fudinta ndi, ndi wada gulle, wutaandu jokka hen, caggal d̄um, gabbe njokka hen. ²⁹ So ko aawaa koo ḅenndii, o ḅaman wawdu makko o hetta, sabi wakkati mum yottike.

³⁰ O jokkini hen:

—Kodum nanndinten e Laamu Laamdo oo? Banndol hongol mbanndirten mo?

³¹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kajum ḅuri geeyi d̄ii fuu famdude.

³² Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoolekki mawki sanne, ki wada caḅe mawde faa pooli mbaawa j̄iḅude cuudi e dowdi makki.

³³ Iisaa haalaniri yimḅe ḅee konngol Laamdo ngol e banndi keewdi baadi non, ko waarata e faamu maḅḅe. ³⁴ O waajortaako so wanaa e banndol. Kaa nde o teeldi e taalibaaḅe makko ḅee fuu, o firritanan d̄um'en banndi d̄ii fuu.

No Iisaa waaltiniri henndu

³⁵ Kiikiide oon jalooma, Iisaa wii taalibaaḅe mum ḅee:

—Lummben, keedoyen ootoo banng.

³⁶ Be njoppi jamaa oo, ḅe tawti mo e laana ka o wonnoo e mum kaa, ḅe ndeerti. Laanaaji goddi duu ana njokki e makko. ³⁷ Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana kaa, faa ka hosi heewde ndiyam. ³⁸ Kanko, omo daanii to laaci laana too, omo wawlii mbawlu. Be pinndini mo, ḅe mbii mo:

—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?

³⁹ O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:

—Deyyina! Wii teen!

Henndu nduu deyyinii, fuu wii teen. ⁴⁰ Caggal d̄um, o wii 6e:

—Ko saabii so kul-d̄on? Faa hannde on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol hedde eḅe mbiyondira:

—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana dowtanoo d̄um?

5

No Iisaa selliniri laddaado

¹ Caggal d̄um, ḅe njottii oo too banng e weendu nduu, e leydi Gerasankooḅe. ² Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaado iwri ley janaale, hawri e makko. ³ Ley janaale dee o joodinoo, fay gooto waawaa haḅḅude mo, sabi fay calali kaḅḅataa mo. ⁴ Sabi heewii ko o humti tonngooḅe e calali, o tayan calali, o hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe. ⁵ Nannde fuu, jemma e jalooma ley janaale e baamle kaaye o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye. ⁶ O soynii Iisaa, o dogani d̄um, o sujidani d̄um, ⁷ o wulli faa toowi, o wii:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, kodum njid-daa wadude kam? Mi surdii ma saabe Laamdo, pati torram!

⁸ Walaa ko o wiiri non sinaa Iisaa wii mo:

—Seydaani, yaltu e makko.

⁹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-ɗaa?

O jaabii, o wii:

—Mido wiyee jamaa, sabi miden keewi.

¹⁰ O ɗaagii ɗum sanne, o ndaardi ɗum pati yaltina seyɗaani'en ɓee leydi ndii. ¹¹ Sewre girooji mawnde ana durannoo ɗon e hoore waamnde haayre. ¹² Seyɗaani'en ɓee ndaardi mo o ɗuɗanoo ɗum'en naata e ley girooji ɗii. ¹³ O ɗuɗanii ɓe ɗum. Seyɗaani'en ɓee njalti, naati e girooji ɗii. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too, naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Edi poti ujunaaji ɗiɗi. ¹⁴ Durooɓe ɓee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji mum ko hewtii ɗum'en koo. Yimɓe ɓee njehi yeewoyde ko wadi koo, ¹⁵ ɓe ngari e Iisaa. Nde ɓe njii gorko laddanooɗo oo ana joodii ana ɓoornii kaddule, yeedɗitii ndee, kulol nanngi ɓe. ¹⁶ Tawaaɓe ɗon ɓee njantanii ɓe ko hewtinoo laddaado oo e girooji ɗii. ¹⁷ Be ndaardi Iisaa yalta leydi maɓɓe ndii.

¹⁸ Nde o naattata laana kaa ndee, laddanooɗo oo ndaardi mo o acca jokka e makko. ¹⁹ O salanii oon, o wii ɗum:

—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa ɓe ko Joomiraado wadan maa e no o yurmori maa.

²⁰ O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa wadani mo. Be fuu ɓe kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri ɓii Jayrus e no selliniri debbo ɗawɗo

²¹ Nde Iisaa naati e laana wirfitii oo too bannge weendu nduu ndee, jamaa keewɗo filii mo kasen dow fonngo ɗoo. ²² Nden gooto e hooreeɓe suudu waajordu biyeteɗo Jayrus wari. O yii Iisaa tan, o dicitii yeeso mum, ²³ o ɗaagii ɗum o haali faa heewi, o wii:

—Biyam debbo ana haɓana yonki. War faw junngo maa e makko, yalla omo sella, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko, jamaa keewɗo jokki e mum faa ana ɓilla ɗum.

²⁵ Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duuɓi sappo e ɗiɗi ana wonnoo ton. ²⁶ O tampii hen sanne, o yehii to sawrooɓe heewɓe faa junngo makko laaɓi. Ko ɓuri ɗum fuu o yiyaali hen sami, ɗaw oo beydoto jaati. ²⁷⁻²⁸ O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi o miilii: «So mi memii saaya makko tan, mi sellan.» O iwri caggal mum, o memi saaya mum. ²⁹ Don e ɗon tuundi makko tayi, o maati e calɗi makko o sellii. ³⁰ Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum, yeecitii hakkunde jamaa oo, wii:

—Homo memi saaya am?

³¹ Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:

—A yii jamaa annii ɓillu maa, ada lamndoo: «Homo memi kam?»

³² Kaa o darii omo tewta memɗo mo oo. ³³ Debbo oo ana siɗɗa no foti hulde sabi ana annidi ko wadi, wari, dicitii yeeso makko, haalani mo goonga. ³⁴ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam! A sellii e ɗaw maa oo!

³⁵ O tilaaki haalde, faa won iwruɓe to suudu Jayrus hooreejo waajordu oo, mbii ɗum:

—Biya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo hankasen!

³⁶ Kaa Iisaa tippitii haala maɓɓe, wii Jayrus:

—Pati hul, hoolam tan!

³⁷ O dalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna mijii Yaakuuba oo. ³⁸ Be njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi ɗon dooyoore, yimɓe ana mboya, ana conkina semmbe. ³⁹ Nde o naatunoo ndee, o wii ɓe:

—Ko woni ɗii bojji e ɗii nonaali? Suka oo maayaali, o ɗaaniido tan.

⁴⁰ Be puuytini haala makko. Non o yaltini ɓe fuu, o naatidi e baaba suka oo e inna mum e taalibaaɓe taton ɓee suudu to suka oo lelii too. ⁴¹ O nanngi junngo mum, o wii:

—*Talita kuumii!* (Dum woni: «Suka debbo, imma!»)

⁴² Suka oo immii don e don, ana yaha. Duubi makko yo sappo e didi. Yimbe bee kaaynaa sanne. ⁴³ Iisaa yaggini be pati be anndina dum fay gooto. O wii be ndokka suka oo ko jaama.

6

No Nasaraatunkoobe calorii jabande Iisaa

¹ Iisaa iwi e oon nokku, taalibaa be mum njokki e mum, wirfitii ngeenndi mum'en. ² Nde jalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduu. Nanbe waaju makko bee kaaynaa, hedde ana mbiya:

—Hoto o hebi dum? Hono o hebiri oo hakkille? Yee! Hono neddo waawiri wadirde dii kaayefiiji? ³ Tama o wanaa cehoowo ledde, tama o wanaa bii Mariyama? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen e banndiraa be makko rewbe koddi?

Kammari dum wadi so be njankiri mo. ⁴ E oon wakkati, o wii be:

—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeenndi mum'en e hakkunde rimdaa be mum, kapum e ley galle mum'en.

⁵ Iisaa hebaali wadude don fay haaynde wootere, so wanaa ko fawi junngo mum e jawbe seeda, sellini dum'en. ⁶ Kasen duu waasude maabe goondinde laatani mo haaynde.

No Iisaa neliri taalibaa be mum sappo e didon bee

Caggal dum, Iisaa yiilii e geelle piliide don dee, ana waajoo. ⁷ O noddi taalibaa be sappo e didon bee, o neliri dum'en didon didon. O hokki be baawde ribbude seydaani'en, ⁸ o wii be so ebe ndawa, pati be nabora fay huunde, so wanaa sawru. Pati be nabora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maabe. ⁹ O yamiri be be boornoo pade, kaa pati be nabora saayaaji didi. ¹⁰ O wii be kasen:

—Galle fuu mo njippi-don e mum, keddo-don don faa nde iw-don e oon nokku fuu. ¹¹ So on ngarii e nokku, yimbe njaabaaki on naa kettinanaaki on, iwon ton, pidon colla koyde moodon faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

¹² Be njehi, be mbaajii yimbe bee tuuba, ¹³ be ndibbi seydaani'en heewbe, be nguji nebam e jawbe heewbe be cellini dum'en.

No Yaayaa maayiri

¹⁴ Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi innde Iisaa walaa fuu do yottaaki. Won wiyoo be Yaayaa mo lootogal batisima wuurti, dum wadi so o jogii baawde wadude kaayde. ¹⁵ Woobe ana mbiya o annabi Iliyaasa. Woobe duu ana mbiya o annabaajo no annabaa be aranndee be bee nii. ¹⁶ Nde Hirudus nani dum ndee, wii:

—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, kapum wuurti!

¹⁷ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, haabee, uddee ley kasu. Saabe Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa mo o banoo oo, wadi. ¹⁸ Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:

—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.

¹⁹ Hirudiya mettaa e Yaayaa, yidi o waree, kaa hebaali laawol, ²⁰ sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o gorko poocitiido, ceniido. Dum wadi so omo haybannoo dum. So o hettinike haala mum, hakkille makko jiioto, haya kasen duu omo yidi hettinaade dum.

²¹ Kaa noo, Hirudiya hebi laawol jannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus. Hirudus wadani howruube mum e hooree be sordaasi'en bee e inndee-anndee'en Galili bee fuu hiraande. ²² Bii Hirudiya debbo naati ana woma. Dum weli Hirudus e nootiibe dum bee fuu. O wii suka debbo oo:

—Haalanam ko njid-daa faa mi wadane.

²³ O hunanii dūm, o wii o hokkan dūm huunde fuu ko jaagii mo, fay so tawii feccere laamu makko oo. ²⁴ E ley dūm, suka debbo oo yalti, wii inna mum:

—Kodum kaan-mi jaagaade?

Inniraado oo jaabii mo, wii:

—Naaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!

²⁵ Suka debbo oo hejii, wirfitii to kaananke oo too, jaagii dūm, wii:

—Ko njidu-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

²⁶ Terde Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo o hunike yeeso nootiibe mo bee, o waji yaltude e konngol makko ngol. ²⁷ O neli don e don gooto e sordaasi'en doomoobe mo bee, o yamiri dūm yo waddoy hoore Yaayaa. Sordaasi oo wirfitii, naati e ley kasu oo, tayi hoore Yaayaa, ²⁸ tummbi e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo oo duu hokki inna mum. ²⁹ Nde taalibaaɓe Yaayaa bee nani dūm ndee, ngari banti tew makko oo, ngadoyi dūm e yanaande.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy neddo

³⁰ Nelaabe bee ngarti e Iisaa, njantanii dūm ko ngadi koo e ko mbaajii koo fuu. ³¹ O wii be:

—Njehen nokku teeldo, yalla odon keɓa fowtinaade.

Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaaɓe makko bee, be ndonki hebude fay no be jaamira. ³² Be njehi be naatoyi laana, be teeli kambe tan e feere maɓbe, ³³ tawi heewbe njii ebe njaha, annditi to be peewi. Yimbe heewbe iwri e geelle dee fuu, kejanii to be peewi too, adii be yottaade. ³⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo. O yurminaa be sanne, sabi ebe mba'i no baali di ngalaa duroowo nii. O darii omo waajoo be kulle keewde. ³⁵ Nde hiiri ndee, taalibaaɓe bee battitii mo, mbii:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. ³⁶ Yoppitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliidi dii yalla ana coodoya ko jaama.

³⁷ O jaabii be, o wii:

—Onon e ko'e moodon, ndokkee be ko be jaama!

Non be lamndii mo, be mbii:

—Ndennoo ada yidi min bama buudi cardi teemedede didi min coodanoya be buuru ko be jaama?

³⁸ E oon wakkati, o wii be:

—Hono foti buuruuje njogi-don? Njehee yeewoyee!

Nde be njehi be kumpitoyii ndee, be mbii mo:

—Buruuje joy e liddi didi min njogii.

³⁹ O yamiri taalibaaɓe bee njoyyinira jamaa oo tunaale-tunaale dow hudo hecco. ⁴⁰ Be njoodii be ngadi tunaale-tunaale, yoga teemedere neddo, yoga capande njoyon. ⁴¹ O bami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggiti kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaaɓe bee njeda yimbe bee. Hono non liddi didi dii duu. ⁴² Be fuu be jaami faa be keddi. ⁴³ Taalibaaɓe bee ndeentini kedde dee, kebbini cagiije sappo e didi. ⁴⁴ Ujunaaji joy gorko jaamunoo buuru oo.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

⁴⁵ Don tan, Iisaa yamiri taalibaaɓe mum naata laana kaa yalla ana adoo dūm oo too bannge weendu nduu faade Baytisayda, tawi kanko e hoore makko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ⁴⁶ Nde o seerti e maɓbe ndee, o njabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu.

⁴⁷ Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde weendu too, kanko tan gooto heddi njoorndi. ⁴⁸ O soynii taalibaaɓe bee ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi be njabbotoobe henndu. Nde badinoo weetude ndee, o wari e maɓbe omo yaara koyde dow ndiyam dam, faa o hosi yabbaade be. ⁴⁹ Kaa nde be njii mo omo yaha e dow ndiyam dam

ndee, 6e cikki dum seydaani, 6e ndarii ebe ngulla, ⁵⁰ sabi 6e fuu, nde 6e njiinoo mo ndee, 6e kulii. Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakkillaaji moodon! Miin, mi Iisaa, pati kulee!

⁵¹ O naati laana kaa, o tawti 6e, henndu nduu darii. Be mugaa. ⁵² Be paamaano haaynde nde Iisaa wadiri buuru oo ndee, sabi 6e wumbe berde.

⁵³ Be lummbi weendu nduu, 6e njottii Genesaret, 6e panndi don. ⁵⁴ Be njalti e laana kaa tan, yimbe 6ee annditi mo, ⁵⁵ caakii e seraaji dii fuu, ana pawa jawbe mum'en e dengeleeje, ana ngaddana mo nokku fuu do nanaa omo woodi. ⁵⁶ Kasen duu do Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle faa e ladde, yimbe 6ee ngaddan jawbe mum'en e daalaaje, ana jaagoo mo mo acca 6e mema fay so kommbol saaya makko. Kasen duu memdo dum fuu sellii.

7

Haala neesu njaatiraa6e

¹ Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnoo6e Urusaliima pilii Iisaa. ² Be njii won e taalibaa6e makko ana jaamira juude cobude, dum woni tawa lootiraali no tawaangal ma66e worri nii.* ³ Sabi Farisa'en e Yahuudiyankoo6e fuu jaamataa lootaali juude mum'en faa laaba, neesu njaatiraa6e ma66e oo 6e njokki. ⁴ So 6e ngartii luumo, 6e jaamataa so 6e lootaaki. E6e njogii neesuuji goddi keewdi di 6e njokki, ko wa'i hono lawyude kore loode e potiije e kaaki jakawalle. ⁵ E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa, mbii:

—Kodum wadi so taalibaa6e maa 6ee ana mbaasa rewde neesuuji njaatiraa6e meeden dii, ana jaamira juude cobude?

⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon, onon naafigi'en 6ee, ngol doo konngol:

«Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley berde ma66e ebe ngoddi kam.

⁷ Meere 6e ndewata kam,
sabi ko 6e tuugii e ley janningol ma66e koo yo jamirooje yimbe tan.»†

⁸ Iisaa jokkini hen, wii:

—Odon njoppa jamirooje Laamdo dee, odon njokka neesuuji yimbe dii. ⁹ Eyyoo! Odon mbaawi salaade yamiroore Laamdo faa loomtinon nde neesu moodon! ¹⁰ Sabi Muusaa wii: «Teddin inna maa e baam maa.»‡ O wii kasen: «Kududo inna mum naa baam mum, wareede laato jukkungo mum.»§ ¹¹ Kaa onon, odon mbiya: so neddo wii inna mum naa baam mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo *Korbaan*» (dum woni sadaka Laamdo), ¹² hankasen fotaa ko o walla inna makko naa baam makko. ¹³ Hono non tosirtan konngol Laamdo neesuuji di ndonondirtan dii. Kasen duu odon ngada kulle keewde baade non.

¹⁴ Caggal dum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii dum:

—Kettinane kam, on fuu paamee: ¹⁵ Fay huunde naatataa e neddo so sobina dum, kaa kudde iwooje e neddo dee, kapum cobinta dum. [¹⁶*]

¹⁷ Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee, taalibaa6e mum 6ee lamndii dum maanaa banndol ngol. ¹⁸ O wii 6e:

—Onon duu, edum finkinii on naa? On paamaali ko iwata sella so naata e hunduko neddo koo, sobintaa joomum? ¹⁹ Sabi dum naataali e bernde joomum, e reedu mum naati, kasen duu dum yaltan.

* **7:2** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wadira. † **7:7** Esaaya 29.13 ‡ **7:10** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 § **7:10** Pergu 21.17; Lewinkoo6e 20.9 * **7:16** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 16; Jom nowru fuu yo nanu!

Dii haalaaji Iisaa daginirii naamdu fuu. ²⁰ O wii kasen:

—Ko yaltata e bernde koo, dum sobinta neddo. ²¹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e faasigaaku e nguyka e naako'aaku e ²² jeenu e joote e comdam e jamba e somburaaku e haasidaaku e mbonka e mawninkinaare, kaɲum e majjere. ²³ Deen gede bonde fuu e bernde iwata, kasen duu kaɲum'en cobinta neddo.

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goondiniri Iisaa

²⁴ Iisaa iwi don fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto. O yidaano fay gooto humpitoo omo ton, kaa o waawaano suudaade. ²⁵ E ley dum, debbo gooto mo binggel mum dewel laddaa, nani haala makko ana haalee, heɲanii mo sujidi yeeso makko. ²⁶ Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o leɲol Sirifenisi'en. O naagii Iisaa itta ladde ndee e biyiiko oo.

²⁷ Kaa Iisaa wii mo:

—Accu sukaaɓe ɓee kaara tafon. Sabi ɓamde naamdu sukaaɓe so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁸ Debbo oo jaabii, wii mo:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi minotoodi dii ana naama naamdu sukaaɓe iwooru e la'al so saama nduu.

²⁹ E oon wakkati, Iisaa wii mo:

—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e biya oo.

³⁰ E ley dum, o hooti, o tawi biyiiko oo ana lelii dow leeso, ladde ndee yaltii e mum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laaɓaa

³¹ Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi geelle sappo ndii, warti weendu Galili. ³² O waddanaa gorko paho mo haala mum laaɓaa, o naagaa o fawa junngo makko e dow mum. ³³ E oon wakkati, Iisaa woddintini mo jamaa oo, wadi pedeeli mum e noppi makko, siryi, memiri cirye dee demngal makko. ³⁴ Caggal dum, o tiggittii kammu, o uumi, o wii paho oo:

—*Efata!* (Dum woni: «Sukkita!»)

³⁵ Don e don, noppi gorko oo cukkiti, demngal mum tonngitii, hedde ana haalira no haalirtee nii. ³⁶ Iisaa haɗi yimɓe ɓee haalande dum fay gooto. Kaa omo haɗa ɓe dum tan, eɓe beydoo haalde. ³⁷ Be kaaynaa faa yottii kaaddi, eɓe mbiya:

—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faaduɓe, omo haalina muumduɓe.

8

No Iisaa namminiri ujunaaji nay neddo

¹ E oon wakkati, jamaa keewɗo hawriti kasen. Nde wonnoo ɓe ngalaa ko ɓe naama, Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii dum'en:

² —Bee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati eɓe ngondi e am, ɓe keddoraaki ko ɓe naama. ³ So mi yoppitii ɓe koota tawee ɓe naamaali, ɓe mboɓɓoto yolbere e laawol. Sabi yoga maɓɓe iwii to woddi.

⁴ Taalibaaɓe makko ɓee njaabii mo, mbii:

—Hoto fuu keɓaten ko namminen ɓe e ley ndee ladde jeereende?

⁵ O lamndii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be mbii mo:

—Buuruuje jeddi min njogii.

⁶ E ley dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. O ɓami buuruuje jeddi dee, o yetti Laamɗo, o tayi de, o hokki taalibaaɓe makko ɓee njeɗa jamaa oo. Be ngadiri non. ⁷ Eɓe njoginoo kasen liikoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamɗo dow makkoy, wii taalibaaɓe mum ɓee njeɗa koy, kankoy duu. ⁸ Be naami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ⁹ Eɓe poti ujunaaji nay neddo. Caggal dum, Iisaa yoppiti ɓe, ¹⁰ naatidi e taalibaaɓe mum laana don e don, fa'i leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

¹¹ Farisa'en 6ee ngari, puɗɗi hiitondirde e Iisaa. Faa itta koro makko, 6e ndaardi mo o holla 6e taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ¹² Iisaa uumi, wii:

—Kodum wadi so oo ɗoo jamaanu ana ndaara holleede taagumansa? Mido haalana on goonga: fay taagumansa gooto mo hebataa!

¹³ Caggal ɗum, o seerti e maɓɓe, o naatti e laana kaa, o fa'i oo too bannge.

¹⁴ Taalibaaɓe 6ee njeggiti yoobaade jaamdu, sabi buuruwal gootal tan heddinoo e ley laana kaa. ¹⁵ E oon wakkati, o yaggini 6e, o wii:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi Hirudus ndii.

¹⁶ Taalibaaɓe 6ee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non.

¹⁷ Iisaa anndi ko 6e kaalata koo, wii 6e:

—Ko wadi so oɗon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru? Tama faa jooni on paamataa? Naa on wumɓe ɓerde? ¹⁸ Oɗon njogii gite, on njiyataa naa? Oɗon njogii noppi, on nanataa naa? Tama on miccitaaki ¹⁹ nde njeɗu-mi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee, cagiije hono foti kebbin-ɗon kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije sappo e ɗiɗi.

²⁰ O lamndii 6e kasen, o wii:

—Nde njeɗu-mi ujunaaji nay neddo buuruuje jeddi ndee, cagiije hono foti kebbin-ɗon kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije jeddi.

²¹ Nden, o wii 6e:

—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumɗo ley Baytisayda

²² Be njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumɗo, o ndaardaa o mema ɗum. ²³ O nanngi bumɗo oo, o renni ɗum ngeenndi ndii. Caggal ɗum, o siryi e gite mum, o fawi juude makko e mum, o lamndii ɗum, o wii:

—Won ko njiyataa naa?

²⁴ Bumɗo oo feerti gite mum, wii:

—Mido yiya yimɓe, kaa eɓe mba'ani kam no leɗɗe jahooje nii.

²⁵ Iisaa fawi juude mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti yiide no laaɓiri. ²⁶ Iisaa wii mo:

—Hootu, kaa pati mbirfito-ɗaa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasiihu

²⁷ Caggal ɗum, Iisaa e taalibaaɓe mum pahi geelle ɓadaangal Kaysariya Filipa. O lamndii 6e ɗum ɗoo e laawol:

—Homo yimɓe mbiyata ngon-mi?

²⁸ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen a gooto e annabaaɓe 6ee.

²⁹ O lamndii 6e, o wii:

—Onon nee, homo mbiyatton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu.

³⁰ E ley ɗum, o daalii 6e daaloore sattunde pati 6e kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

³¹ O fuɗɗi famminde 6e:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewɗi, mawɓe 6ee e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balde tati o immitoto.

³² O haalani 6e d̄um faa laa6i, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala hono d̄ii haalaaji. ³³ O yeecctii, o yeewi taalibaa6e makko 6ee, o jahii e Piyeer, o wii:

—Woddam aan Ibiliisa! Sabi miilooji maa d̄ii iwrataa to Laamdo, to yim6e d̄i iwrata.

No Iisaa jokkirtee

³⁴ Caggal d̄um, o noddi jamaa oo e taalibaa6e makko 6ee, o wii d̄um'en:

—Muuydo jukkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal, jokka e am.* ³⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirdo ki sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, danndan ki. ³⁶ Kodum he6ude aduna oo fuu nafata neddo so tawii waasii yonki mum? ³⁷ Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ³⁸ Neddo fuu jaannoriido kam miin e haalaaji am d̄ii e ley oo jamaanu cobudo, luuttudo Laamdo, miin, Bii Neddo oo duu, mi yaannorto d̄um nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe e ley teddeengal Baabiraado am.

9

¹ O wii 6e kasen:

—Mid̄o haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa tawee njiyaali Laamu Laamdo oo ana warda baawde.

Haala waylitagol noone Iisaa

² Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. Noone makko waylitii yeeso ma66e. ³ Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuuwoowo gooto waawaa rawninirde non e aduna oo. ⁴ Iliyaasa e Muusaa 6anngani 6e, ana kaalda e Iisaa. ⁵ E ley d̄um, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁶ O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati 6e, kam6e taalibaa6e 6ee. ⁷ Luurde wari suddi 6e, daande iwri e ley luurde ndee ana wiya:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi. Kettindee mo!

⁸ Don e don, taalibaa6e 6ee tiggittii, njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde haayre ndee koo, o daalii 6e pati 6e kaalana fay gooto ko 6e njii koo faa wakkati nde Bii Neddo oo wuurti e hakkunde maay6e fuu. ¹⁰ Be njabii konngol ngol, kaa 6e ndarii e6e lamndondira e ko'e ma66e kodum woni maanaa wuurtude e hakkunde maay6e.

¹¹ Caggal d̄um, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹² O jaabii 6e:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle dee fuu. Ndennoo ko saabii so Binndi d̄ii mbii ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, hoynee? ¹³ Mid̄o haalana on: Iliyaasa warii, 6e ngollii d̄um kam6e duu ko 6e muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi d̄ii nii.

No Iisaa selliniri suka laddaado

¹⁴ Nde 6e ngarti e taalibaa6e heddiibe 6ee ndee, 6e njii jamaa keewdo ana filii d̄um'en, dunkee'en Sariya 6ee ana njeddondira e mum'en. ¹⁵ Yim6e 6ee njii Iisaa tan, 6e fuu 6e kaaynaa, 6e ndogi 6e nja66oyii mo. ¹⁶ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum njeddondirton e ma66e?

¹⁷ Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:

* **8:34** Maanaa 6amde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

—Moobbo, mi gaddando ma biyam gorko mo ladde muumdini. ¹⁸ Do ladde ndee immorii mo fuu, liɓan mo e leydi, hunduko makko yufa ngufo, o njeryondira jiiye, o yooro kolon. Mi jaagike taalibaaɓe maa ɓee ndibba nde, kaa ɓe ndonkii.

¹⁹ Iisaa wii yimɓe ɓee:

—Hey yimɓe jamaanu jooni ɓe nganaa goondinɓe! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi munande on? Ngaddanee kam suka oo!

²⁰ O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi suka oo, liɓi ɗum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko mum ana yufa ngufo. ²¹ Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:

—Gila mande ɗum hebi mo?

Baaba oo jaabii, wii:

—Gila omo famɗi. ²² Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana liɓa mo ley yiite naa ndiyam faa halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii aɗa waawi!

²³ Iisaa wii mo:

—So mido waawi mbii-ɗaa? Huunde fuu ana waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Don e don, baaba suka oo wulli, wii:

—Mi goondinii, kaa wallam, sabi goondinde ana tiidi kam!

²⁵ Nde Iisaa yii jamaa oo ana doga ana wara ndee, jahii e ladde ndee, wii ɗum:

—Ladde muumdinoore faadinoore, mi yamirii ma yaltu e suka oo, pati naattu e makko abada kasen!

²⁶ Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i no maayɗo nii, faa ko heewi e wonnoobe don ɓee ndarii ana mbiya o maayii. ²⁷ Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immini mo tan, o darii.

²⁸ Nden Iisaa naati suudu, taalibaaɓe mum ɓee teeldi e mum, lamndii ɗum, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ribbude ladde ndee?

²⁹ O jaabii:

—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri ɗiɗaɓol maayde mum e wuurtugol mum

³⁰ Be iwi don, ɓe ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto annda ɗum, ³¹ sabi omo waajotonoo taalibaaɓe makko ɓee, kasen duu omo wiyannoo ɗum'en:

—Bii Neddo oo wadete e juude yimɓe, ɓe mbara mo, kaa e ley balde tati caggal maayde makko, o wuurtan.

³² Kaa taalibaaɓe makko ɓee paamaali haala kaa, kulii lamndaade mo.

Haala burɗo teddude

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde ɓe njippinoo e galle ndee, o lamndii taalibaaɓe makko, o wii:

—Kodum njeddondir-don e laawol ngol?

³⁴ Be ndeyyinii. Ko ɓe njeddondiri e laawol ngol dee, burɗo teddude. ³⁵ Ndenoo Iisaa joodii, noddii taalibaaɓe sappo e ɗidon ɓee, wii ɗum'en:

—Muuyɗo ardaade fuu, caggal heddiɓe ɓee heedata, laatoo golloowo maɓɓe ɓe fuu.

³⁶ Caggal ɗum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso maɓɓe, o huufi ngel, o wii ɓe:

³⁷ —Neddo fuu jaɓɓiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jaɓɓii. Kasen duu jaɓɓiido kam fuu, wanaa miin tan jaɓɓii, jaɓɓike nelɗo kam oo duu.

³⁸ Yuhanna wii mo:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa. Min kaɗii mo, sabi o jokkaali e meeden.

³⁹ Kaa Iisaa wii:

—Pati kaɗee mo ɗum, sabi fay gooto waawaa wadinde kaayɗe e innde am, so sakitoo bonkoo kam don e don. ⁴⁰ Sabi mo honnaaki en fuu, e meeden wondi. ⁴¹ Mido haalana on

goonga: neddo fuu dokkudo on horde ndiyam kammari on yimbe Almasiihu, o waasataa hefude mbarjaari makko.

⁴² Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko buri moyyande joomum haayre teddunde haabee e daande mum, tippee e geeci. ⁴³ So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo buri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge jifataa tawee a kibbudo. [⁴⁴ *] ⁴⁵ So tawii koyngal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo buri moyyande ma diina tippeede e jahannama a kibbudo. [⁴⁶ †] ⁴⁷ Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol nde. Sabi naatude maa e Laamu Laamdo a dokko buri moyyande ma diina tippeeda e jahannama a kibbudo. ⁴⁸ Don, «gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa.» ‡ ⁴⁹ Sabi gooto fuu labbinirte yiite hono no sadakaaji labbinirtee lamdam nii. ⁵⁰ Lamdam yo huunde lobbere, so lamdam noottii lammude, kodum lamminta dum? Ngadee lamdam e moodon, moyyondiron.

10

Haala ceergal

¹ O iwi don, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo Urdun. Yimbe heewbe pili mo, o darii omo waajoo dum'en kasen, hono no o woownoo nii. ² Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:

—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?

³ O jaabii be:

—Kodum Muusaa yamiri on?

⁴ Be njaabii, be mbii:

—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana seera jom suudu mum.*

⁵ E ley dum, o wii be:

—On yoorbe berde, dum saabii so Muusaa winndani on nden yamiroore. ⁶ Kaa gila e fuddoode, «Laamdo tagii be wadii be gorko e debbo. ⁷ Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, ⁸ be didon fuu be laaroo neddo gooto.» † Nii woni be nganaa didon kasen, be neddo gooto. ⁹ Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

¹⁰ Nde be kootunoo cuudi ndee, taalibaaabe makko bee lamndii mo haala majjum. ¹¹ O wii be:

—Ceerdo jom suudu mum fuu so bami goddo, jeenii, ¹² hono non duu, debbo cuutaniido gorum, so gorko goddo bami dum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Won waddanbe Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non taalibaaabe bee njahii e yimbe bee. ¹⁴ Nde o yii dum ndee, o berna, o wii taalibaaabe bee:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaadee koy, sabi wa'uube no makkoy nii bee njejj Laamu Laamdo oo. ¹⁵ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen.

¹⁶ Caggal dum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁷ Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani mo, diccii yeeso makko, lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

¹⁸ Iisaa wii mo:

* **9:44** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 44:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48.

† **9:46** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 46:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48.

‡ **9:48** Esaaya 66.24 * **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1 † **10:8** Puddoode 1.27; 2.24

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ¹⁹ Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, pati toonu, teddin inna maa e baam maa.»‡

²⁰ Gorko oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²¹ Nden Iisaa yeewi mo, yidi mo, wii mo:

—Huunde wootere ana naku maa: yaa soottoy ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Kaa nde gorko oo nani diin haalaaji ndee, jirbinii, wittidi e metti, sabi o arsukunte joldo. ²³ Iisaa yeewi taalibaaabe mum bee, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!

²⁴ Taalibaaabe bee mugaa e diin haalaaji. O beydi hen kasen, o wii be:

—Sukaaabe am, hee naatude e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁵ Sabi ngelooba yaabboroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Taalibaaabe bee beydii mugeede, hedde ana lamndondira e ko'e mum'en ana mbiya:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ O yeewi be, o wii:

—Do yimbe dum laatataako, kaa edum laato to Laamdo. Sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁸ Nden, Piyeer darii ana wiya mo:

—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!

²⁹ O jaabii dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oo galle mum naa sakiraaabe mum worbe naa sakiraaabe mum rewbe naa inna mum naa baam mum naa sukaaabe mum naa gese mum, ³⁰ heban ko buri dum cowe teemedere e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni: joomum heban galleeji e sakiraaabe worbe e sakiraaabe rewbe e inniraaabe e sukaaabe e gese, torrete duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu, joomum heban nguurndam nduumiidam. ³¹ Kaa ardinoobe heewbe laatoto caggalaaabe, caggalaaabe bee laatoto ardiibe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³² Ebe e laawol faa be nabbita Urusaliima. Iisaa ardiibe, tawi taalibaaabe bee ana cunli, jokkunoobe e maabe bee duu yo hulbe. O noddi taalibaaabe sappo e didon bee, o darii omo haalana dum'en ko warata hebude mo. ³³ O wii be:

—Kettinee, eden nii nabbita Urusaliima, don Bii Neddo oo wadatee e juude hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, be ngada mo e juude heeferbe. ³⁴ Been njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara mo. Kaa balde tati caggal mum, o wuurtan.

No Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

³⁵ Caggal dum, Yaakuuba e Yuhanna biibe Jebede bee ngari e Iisaa, mbii dum:

—Moobbo, won ko min njidi jaagaade ma, miden njidi ngadanaa min dum.

³⁶ O wii be:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ngadanaa min min njoodoo oo bannge maa jaamo, oo bannge maa nano e ley teddeengal maa.

³⁸ O jaabii be, o wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee, naa batiseede batisima naawdo mo mbatisetee-mi oo naa?

³⁹ Be njaabii mo, be mbii:

‡ 10:19 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

—Miden mbaawi.

O wii 6e:

—On njaran horde nde njaran-mi ndee, keɓon batisima mo mbatisetee-mi oo. ⁴⁰ Kaa joodagol banng'e am naamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, 6e Laamɗo moyyinani dum'en 6ee njeɗ dum.

⁴¹ Nde taalibaaɓe sappo heddiibe 6ee nani dum ndee, mettaa e Yaakuuba e Yuhanna.

⁴² Iisaa noddi 6e fuu, wii:

—Odon anndi jataaɓe laamiiɓe heeferɓe 6ee, ana kawjorii yimɓe mum'en hawju bonɗo, mawɓe 6ee duu ana laamorii laamu boɗeejo. ⁴³ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jiddo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ⁴⁴ Kasen so won muuyɗo ardaade e mon, ana haani laataade maccuɗo moodon, on fuu. ⁴⁵ Sabi fay Bii Nedɗo wardaali faa gollanee, gollande yimɓe wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewɓe.

No Iisaa wumtiniri Bartime

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaaɓe mum 6ee njalti ngeenndi ndii ndee, kamɓe e jamaa keewɗo, 6e tawi bumɗo biyeteɗo Bartime 6ii Time ana joodii ana garbinoo e sera laawol ngol. ⁴⁷ Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo don ndee, o darii omo wulla omo wiya:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁸ Heewɓe ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o deyyinoo, kaa o ɓeydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wii:

—Noddee mo.

Nden, 6e noddi bumɗo oo, 6e mbii dum:

—Seya, imma, o noddii ma.

⁵⁰ O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa. ⁵¹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Kodum njid-daa mi wadane?

Bumɗo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi hewta gite am.

⁵² Iisaa wii mo:

—Yaa, goondinal maa danndii ma.

Don e don o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muudum ngal.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde 6e ɓadinoo Urusaliima, 6e njottii Baytifaaji e Baytaniya, dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli taalibaaɓe mum diɗon, ² o wii 6e:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii. Oon wakkati fuu, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto wadɗaaki abada ana haɓɓii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³ So won biido on ko ngatton nga, njaabo-don Moobbo ana haajaa nga. Don e don on njoppete ngaddon nga.

⁴ Be njehi, 6e tawi mola ana haɓɓii damal sella, 6e kumti dum. ⁵ Yoga e darinooɓe don 6ee lamndii 6e:

—Kodum ngollaton doo? Ko kumtirton mola ngaa?

⁶ Be njaaborii been no Iisaa wiirunoo nii. Been njoppi 6e. ⁷ Be naɓani Iisaa mola ngaa, 6e njappi e magga saayaaji maɓɓe, o waddii. ⁸ Heewɓe mbeerti saayaaji mum'en e laawol, wobɓe kelti caɓe ledde sera ton, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Bee ardi mo, 6ee keedi caggal makko eɓe ilinoo:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!* ¹⁰ Barke woodanii laamu njaati meeden Daawuuda, laamu garoowo oo! Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹¹ Iisaa nabbiti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde o yiinoo ko woni e mayru fuu ndee, o feewi Baytaniya kanko e sappo e didon bee, tawi hiirii.

No Iisaa hudiri ibbi

¹² Janngo mum, caggal 6e ndawii Baytaniya, tawi omo yolbi. ¹³ O soynii ibbi mbillitikki, o yehi yeewoyde yalla omo tawa e makki 6i66e. Nde o yottinoo ki ndee, o tawaali e makki so wanaa haakolooji. Sabi oon wakkati wanaa wakkati rimugol ibbe.

¹⁴ O wii ibbi kii:

—Pati fay gooto naamu 6i66e maa abada kasen!

Taalibaa6e makko 6ee nani dum.

No Iisaa ribbiri jaagotoo6e ley Suudu Dewal Mawndu

¹⁵ Be njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba soodoo6e e soottoo6e won6e ley mayre 6ee. O libi taabe wecco6e kaalisi e joodorde soottoo6e buugaaji. ¹⁶ O dalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu ana roondii kaaki. ¹⁷ O waajii 6e:

—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu noddirte suudu rewrudu lepi fuu!»† Kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoo6e.‡

¹⁸ Hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya nani dum, ndaari no masinbinira mo. Be kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne. ¹⁹ Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaa6e makko 6e njalti ngeenndi ndii.

Haala duwaawu gondudo e goondinal

²⁰ Janngo mum, beetee law, e6e bettoroo to ibbi kii too, 6e njii ki yoorii kolon faa yottii dadi. ²¹ Piyeer miccitii, wii mo:

—Moobbo, yeew! Ibbi ki kuduno-daa kii yoorii.

²² Iisaa jaabii, wii 6e:

—Ngoondinee Laamdo! ²³ Mido haalana on goonga: neddo fuu biido ndee waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley 6ernde mum, goondinii ko wii koo wadan, jabante. ²⁴ Dum saabii so mido wiya on: ko naagi-don e ley duwaawu fuu, ngoondinee on kebii dum, nden, on njabante. ²⁵ Nde ndari-don faa ngadon duwaawu fuu, so won gadunoodo on huunde, njaafee dum, yalla Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana yaafoo on luutti moodon. [²⁶ §]

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²⁷ Be mbirfitii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal Mawndu nii, hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya e maw6e battitii mo ²⁸ lamndii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

²⁹ Iisaa wii:

—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam, mi haalanan on jamirdo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ³⁰ Lootogal batisima Yaayaa ngal to Laamdo iwri naa to yim6e? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbii:

—So en mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ³² En mbiyan «yim6e» naa?

E6e kula yim6e 6ee sabi 6e fuu e6e njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati. ³³ Be njaabii Iisaa, 6e mbii:

* **11:9** Jabuura 118.25-26 † **11:17** Esaaya 56.7 ‡ **11:17** Yereimiya 7.11 § **11:26** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 26:Kaa so on njaafataako, Baabiraado mon gondo dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti moodon.

—Min anndaa.

Iisaa wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

12

Banndol haala remoo6e bon6e

¹ Iisaa fuddi haaldirde e ma66e e banndol, o wii:

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare 6oosirde, o mahi doomirdu. Caggal dum, o hasiri nga wob6e, o dawii. ² Nde tebugol yottinoo, o neli golloowo makko to remoo6e 6ee too, 6e ngaddanoya mo ngedu makko e bi66e peguuje dee. ³ Be nanngi nelaado oo, 6e pii dum, 6e mbirfini dum juude teete. ⁴ O neli e ma66e golloowo makko goddo. Be koyni dum, 6e eli dum. ⁵ Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tata6o, 6e mbari dum. Non 6e ngadiri wob6e heew6e: 6e pii yoga, 6e mbari yoga. ⁶ Jooni kaa gooto tan o heddorii, biyiiiko korsudo oo. Sakitii o neli oo duu e ma66e, o wii: «Be njaagoto biyam oo.» ⁷ Kaa remoo6e 6ee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoroo-den ngesa ngaa!» ⁸ Be nanngi biiddo oo, 6e mbari dum, 6e mbedii dum to caggal ngesa too.

⁹ Jooni nee, hono jom ngesa oo wadata? O waran, o halka remoo6e 6ee, o hasira ngesa ngaa wob6e. ¹⁰ Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dii koo?

«Haayre nde maho6e 6ee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii.

¹¹ Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

¹² Hooree6e Yahuudiyankoo6e tewti no nanngira Iisaa, sabi 6e paamii ngol banndol e ma66e fewti. Kaa 6e cuusaano jamaa oo, dum wadi so 6e njoppi mo, 6e mbitti.

Haala yobugol lampo

¹³ Be neli e makko yoga e Farisa'en e howruu6e Hirudus yalla ana tuufinira mo konngol makko. ¹⁴ Be ngari, 6e mbii mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a 6urdintaa yim6e, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?

¹⁵ Nde wonnoo omo anndi naafigaaku ma66e, o wii 6e:

—Kodum wadi so odon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuudu cardii faa mi yiya dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O lamndii 6e:

—Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii mo:

—Kaananke Roma.

¹⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

Be kaaynaa e makko.

Haala immital maay6e

¹⁸ Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kam6e ngoni fennu6e immital. Be lamndii mo, 6e mbii:

¹⁹ —Moobbo, Muusaa yamirii en so neddo maayii hebaali biiddo, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo yalla ana hebaana dum beyngu.† ²⁰ Wadiino e bettaade rimdaabe njeddon. Arano oo 6ami debbo, maayi, hebaali biiddo. ²¹ Didabo oo 6amti debbo oo, kanjum duu maayi hebaali biiddo. Tata6o oo duu wadi hono non. ²² Hono nii njeddon 6ee fuu 6amiri mo, dalaali biiddo. Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. ²³ Ndennoo,

* **12:11** Jabuura 118.22-23 † **12:19** Fillitagol Tawreeta 25.5

jannde immital, homo e ma66e debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e njeɗɗon fuu 6e 6amiino mo!

²⁴ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Hee on majjii! On paamaali Binndi d̄ii, on paamaali baawɗe Laamɗo dee. ²⁵ Sabi so maay6e immitike, wor6e 6amataa, rew6e 6amataake, 6e laatoto hono no malaa'ika'en won6e dow kammu 6ee nii. ²⁶ Ko maay6e immitoto koo, on njanngaali e dewtere Muusaa haala wuutuure, hono Laamɗo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamɗo Ibarahiima, Laamɗo Isiyaaka, Laamɗo Yaakuuba»?‡ ²⁷ Laamɗo yo Laamɗo wuur6e, wanaa Laamɗo maay6e. § On majju6e sanne.

Haala yamiroore burnde teentilaade

²⁸ Dunkee Sariya gooto 6attitii Iisaa, nani jeddondiral ma66e, nani o jaabike Saduki'en 6ee faa gasi, lamndii mo:

—Jamirooje dee fuu, honde 6uri teentilaade?

²⁹ Iisaa jaabii mo:

—Burnde fuu teentilaade e jamirooje dee yo ndee ɗoo: «Hettina Israa'iila, Laamɗo Joomiraado meeden oo tan woni Joomiraado. ³⁰ Yid̄ir Laamɗo Joomiraado maa 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu e semmbe maa fuu.»* ³¹ Did̄a6erde ndee yo hono mayre, kayre woni: «Njid̄iraa tanaa maa no njid̄ir-ɗaa hoore maa nii.»† Walaa fuu yamiroore burnde dee didi teentilaade.

³²⁻³³ Dunkee Sariya oo wii mo:

—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-ɗaa Laamɗo tan woni Joomiraado, kasen duu Laamɗo godɗo walaa so wanaa kanko. E yid̄irde Laamɗo 6ernde fuu e hakkille fuu e semmbe fuu, e yid̄irde tanaa no hoore mum nii, kanjum 6uri sadakaaji duppamaaji e kirsamaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.

³⁴ Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:

—A wodɗaa Laamu Laamɗo oo.

Caggal ɗum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasiihu e Daawuuda

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:

—Hono dunkee'en Sariya 6ee mbaawiri wiirude Almasiihu oo yo taanii Daawuuda tan? ³⁶ Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniido: «Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»‡

³⁷ Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatortoo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo banngal dunkee'en Sariya

Jamaa keewɗo ana hettiranoo Iisaa seyo. ³⁸ E ley waajagol makko ngol, o wii 6e:

—Ndeentee e dunkee'en Sariya yid̄u6e yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, ³⁹ foodantoo6e joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeji fuu. ⁴⁰ E6e teeta cuudi rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi, e6e njuutina duwaawuuji ma66e faa 6e nanndinkinoo e moyyu6e. Kam6e, jukkungo naawngo burata jippineede e muudum'en.

Haala sadaka burdo moyyuude

⁴¹ Iisaa joodii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo wadirta kaalisi e keesu oo nii. Arsukunte'en heew6e ngadi e makko kaalisi keewɗo. ⁴² Debbo

‡ **12:26** Pergu 3.6,15-16 § **12:27** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamɗo wii yo Laamɗo ma66e koo, holli e6e nguuri. * **12:30** Fillitagol Tawreeta 6.4-5 † **12:31** Lewinkoo6e 19.18 ‡ **12:36** Jabuura 110.1

talka mo gorum maayi wari, wadi hen buudi didi. ⁴³ Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii dum'en:

—Mido haalana on goonga: oo debbo talka, ko o wadi e ley keesu oo koo ana ɓuri ko ɓee too fuu ngadi hen koo. ⁴⁴ Sabi ɓe fuu, ko bonnantaa ɓe huunde tan ɓe ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

13

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo makko gooto wii mo:

—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawde mahiraade maadi lobbiri!

² Iisaa jaabii mo, wii:

—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ O joodoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

⁴ —Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁵ Nii Iisaa darii ana wiya ɓe:

—Ndeentee, pati fay gooto yonja on. ⁶ Heewɓe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Be yonjan heewɓe. ⁷ So on nanii dillere golowole ɓadiide, so on kaalanaama golowole godfude, pati kulee, ana tilsi dum wadan, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁸ Leɗol haɓan e leɗol, laamu haɓan e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje, hono non yolbereeji duu. Dum woni puddoode nɗatawera.

⁹ Ndeenee ko'e mon, sabi yimɓe naɓan on to carirɗi, on piyete ley cuudi baajordi, ɓe ndarna on yeeso sarooɓe e kaanankooɓe saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso maɓɓe. ¹⁰ Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee leɗi dɗi fuu tafon. ¹¹ Nde ɓe naɓii on faa ɓe ndokkitira on, pati mbemmbere-don ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keɓan ko kaalon. Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniido haalata. ¹² Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu ɓiyum. Biɓɓe immanto saaraaɓe mum'en, piya dabare yalla ɓeen ana mbaree. ¹³ Yimɓe fuu mɓanan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte.

¹⁴ Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»* ana woni do haanaa wonde fuu† (jangudo dum, tiinnoo faama), nden, ɓe dum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁵ Tawaado dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa ɓama huunde ley suudu muudum. ¹⁶ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya ɓamoowo saaya mum. ¹⁷ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ¹⁸ Naagee Laamdo pati dum wada wakkati dabbunde. ¹⁹ Sabi ley deen jalaade torra wadan mo hono mum wadaali gila fuddoode aduna nde Laamdo tagi tageefu oo warde hannde, mo wattataa kasen duu. ²⁰ Sinndo Joomiraado rabbindinaalino deen jalaade, fay gooto hisataano, kaa sabaabu suɓaaɓe ɓee o rabbindiniri de. ²¹ E oon wakkati, so won biido on: «Almasiihu annii doo», naa «Yeewee! Omo naa too», pati ngoondinee. ²² Sabi almasiihu'en peneɓe e annabaɓe peneɓe ɓanngoyan, ɓe ngada taagumansaaji e kaayeeffiji yalla eɓe majjina suɓaaɓe ɓee, so ɓe mbaawii. ²³ Dum nee, so wanaa ndeento-don! Mi haalanii on huunde fuu gila waraali tafon.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁴ —Kaa e ley deen jalaade, caggal oon torra, naange niɓɓan, lewru ɗoottan yaaynude, ²⁵ koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.‡ ²⁶ E oon wakkati,

* **13:14** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **13:14** Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankooɓe. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartin kasen. ‡ **13:25** Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10

Bii Neddo oo yiyete ana wara e duule,§ ana warda baawde mawde e teddeengal. ²⁷ O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moobta subaabe makko 6ee gila hoore leydi faa hoore leydi.

²⁸ Taykitee ibbe: so ca6e majje keyditii, haakoolooji majje mbillitii, odon anndi ndungu 6adike. ²⁹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee o battiima, omo damal galle. ³⁰ Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. ³¹ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

³² Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum. Wanaa malaa'ika'en won6e dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³³ Ndeentee, njeerto-don, sabi on anndaa wakkati mo o warata. ³⁴ Edum wa'i no gorko lanndiniido faa dawa, yalti suudu mum, hokki golloobe mum homo fuu golle mum, yamiri doomoowo damal oo yo jeerto. ³⁵ Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa nde jom galle oo wartata: ana waawi laataade kiikiide, naa hejjere jemma, naa wakkati nde ndontoori jogginta, naa beetee law. ³⁶ Pati o juha on so o tawa odon daanii! ³⁷ Ko kaalanan-mi on koo, dum kaalanan-mi yim6e fuu: njeertee!

14

No maw6e diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Balde didi hadi iidi Paska e iidi mo buuru yuufinaaka yottaade. Hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tewti molanaade Iisaa faa nannga dum yalla ana mbara dum.

² Kaa 6e mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yim6e 6ee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

³ Nden Iisaa ana Baytaniya, do galle Simon ceppaado oo doo. O joodii faa o jaama, debbo gooto naati ana jogii faandu nebam laabudam, uuroojam, tiidudam coggu sanne. Debbo oo heli faandu nduu, wuji nebam dam e hoore makko. ⁴ Yoga e wonnoobe ton 6ee mettaa, mbiyondiri e ko'e mum'en:

—Bonnude dam nebam, kodum nafata? ⁵ Edam waawnoo soottee ko 6uri buudi cardi teemedede tati, kaalisi oo hokkee misikiina'en!

Hedde e6e njija debbo oo. ⁶ Kaa Iisaa wii:

—Celee e makko! Ko saabii so odon torra mo? Golle makko njardii sanne. ⁷ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu, nde muuy-don fuu odon mbaawi wadande dum'en moyyere. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ⁸ O wadii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam dam yalla mido lanndinanoo yanaande. ⁹ Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadii koo jantete, kasen duu o miccitate.

No Yahuuda jammborii Iisaa

¹⁰ Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e didon 6ee, yehi to hooree6e yottinoobe sadaka faa wada Iisaa e juude mum'en. ¹¹ Nde 6e nani dum ndee, 6e ceyii, 6e podani mo 6e njeenan mo kaalisi. E ley dum, omo fiya dabare no o jammbootoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹² Nalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde 6e mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, taalibaa6e Iisaa lamndii dum, mbii:

—Hoto njid-daa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi Paska ndee?

¹³ O neli taalibaa6e makko didon, o wii dum'en:

—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii mbulku ndiyam, njokkon e mum. ¹⁴ Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata

e taalibaaፎe mum ፎee hiraande iidi Paska?»¹⁵ O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton lanndinanto-don en hiraande ndee.

¹⁶ Taalibaaፎe didon ፎee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, ፎe tawri hono no o wii ፎe nii, ton ፎe lanndinii hiraande Paska ndee.

¹⁷ Hiiri, Iisaa wardi e sappo e didon ፎee. ¹⁸ Nde ፎe njoodii eፎe jaama ndee, Iisaa wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammoto kam, omo jaamda e am jooni.*

¹⁹ Dum laatani ፎe sugulla, hedde eፎe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Kori wanaa miin kaa?

²⁰ O jaabii ፎe, o wii:

—Gooto e moodon, onon sappo e didon ፎee, tummbidoowo e am junngo mum e la'al oo. ²¹ Waajibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammotoodo Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimanooka fey buri moyyande dum!

²² Nde ፎe jaamata ndee, Iisaa ፎami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki ፎe, wii:

—Nanngee, dum yo terde am.

²³ Caggal dum, o ፎami horde peguujam, o yetti Laamdo, o hokki ፎe, ፎe fuu ፎe njari. ²⁴ O wii ፎe:

—Dum yo yiyam am, yiyam tabintinooram aadi keyri, njupportoodam saabe heewፎe.

²⁵ Mido haalana on goonga: abada mi yarataa peguujam kasen so wanaa jannde njaroy-mi peguujam kesam e ley Laamu Laamdo.

²⁶ Caggal ፎe njimii Jabuura,† ፎe njalti, ፎe njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

²⁷ Iisaa wii ፎe:

—On fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, baali dii caakoo.»‡ ²⁸ Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wii mo:

—Fay so ፎe fuu ፎe njoppu maa, miin kaa mi yoppataa ma.

³⁰ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde cili didi a wiyam a anndaa kam cili tati.

³¹ Piyeer haali, tekkini, wii:

—Fay so tilsa mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaaፎe ፎe fuu mbii hono non.

No Iisaa jaagorii Laamdo ley Gecemane

³² Be njottii nokku biyeteedo Gecemane, o wii taalibaaፎe makko ፎee:

—Njoodee doo, faa mi wadoya duwaawu.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuddi maatude kulol, o ruubi. ³⁴ O wii ፎe:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertee pati daanee.

³⁵ O wodditii seeda, o hippii e leydi, o duwii yalla omo dada e oo wakkati naawdo so ana hubindoo. ³⁶ O wii:

—Abba! Ada waawi huunde fuu, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoro no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

³⁷ O warti, o tawi eፎe daanii. O wii Piyeer:

—Simon, a daaniido naa? A waawaa jeertaade tawee a daanaaki fay wakkati gooto naa? ³⁸ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

³⁹ O yehi kasen, o duworii no arannde nii. ⁴⁰ O warti, o tawi ፎe daantike, sabi doydi ana piilii e maፎፎe. Be ndonki anndude ko ፎe njaabotoo mo. ⁴¹ O warti cilol tataፎol, o wii ፎe:

—Faa jooni odon daanii odon njottinoo naa? Heyii. Wakkati oo warii. Bii Neddo wadete e juude luuttoፎe. ⁴² Immee njehen! Yeewee, jammotoodo kam oo annii.

* **14:18** Jabuura 41.10 † **14:26** Neesu Yahuudiyankooፎe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska.

‡ **14:27** Jakariyaa 13.7

No Iisaa nanngiraa

⁴³ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon bee, yottii ana wondi e yimbe heewbe jogiibe kaafaaje e cabbi. Hooreebe yottinoobe sadaka, dunkee'en Sariya e mawbe, kajum'en neli be. ⁴⁴ Jambotoodo mo oo hokki be finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngée dum, nabon dum kawjo-don dum.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, battitii Iisaa, wii dum:

—Moobbo!

O buccii dum. ⁴⁶ Nii be njani e Iisaa, be nanngi dum. ⁴⁷ Gooto e darinoobe don bee, soorti kaafaawi mum, soppo golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo, tayi nowru mum. ⁴⁸ Iisaa wii be:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁴⁹ Mido wondi e mon nannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu mido waajoo, on nanngaali kam. Kaa dum wadan yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita.

⁵⁰ E ley dum, taalibaabe bee fuu njoppi mo, ndogi.

⁵¹ Jokolle mo boornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, be nanngi dum
⁵² o yoppi disaare ndee, o dogiri be terde teete.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁵³ Be nabi Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe e dunkee'en Sariya fuu ana moobtii. ⁵⁴ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma6be, faa naati ley daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. O jooddii e doomoobe, omo yuwloo yiite. ⁵⁵ Hooreebe yottinoobe sadaka e jeyaaabe e waalde Saahiibe ndee fuu ana tewta ko kappira Iisaa yalla ana waree, kaa be kebaali. ⁵⁶ Heewbe ana kappa mo, kaa kambe e hoore ma6be, kappi ma6be dii ana luuttondiri. ⁵⁷ Yogaaabe kappi mo, mbii:

⁵⁸ —Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yimbe mahiri juude, e ley balde tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»

⁵⁹ Kaa e dum duu, happugol ma6be ngol ana luuttondiri. ⁶⁰ Jottinoowo Sadaka Mawdo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? Tama a nanaali ko be mbiyete koo?

⁶¹ Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo ana lamndoo mo kasen, ana wiya:

—Aan a Almasiihu, bii mo jettooje ngoodani oo naa?

⁶² O jaabii, o wii:

—Miin woni kanko. On njiyan Bii Neddo ana joodii naamo Jom Baawde oo, § ana warda e duule kammu.*

⁶³ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—En kaajaaka seedee'en hankasen. ⁶⁴ On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. Kodum njii-don hen?

Be fuu be mbii omo haani wareede.

⁶⁵ Yoga ma6be fuddi tuttude e makko, be cuddi yeeso makko, ebe culkoo mo, ebe mbiya mo:

—Annditin culkiido ma!

Nii doomoobe bee nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁶ E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e horbe Jottinoowo Sadaka Mawdo yottii. ⁶⁷ Nde o yiinoo Piyeer ana yuwloo ndee, o taykitii dum, o wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.

⁶⁸ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.

Caggal dūm, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan ndontoori joggini.]† 69 Nde kordo oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinoobe don 6ee, wii:

—Oo yo gooto ma66e!

70 Piyeer yeddi kasen. Don e don darinoobe don 6ee mbii Piyeer:

—Tayoral, a gooto e ma66e, sabi a Galilinke.

71 Nii o fuddi hunaade e huttaade, omo wiya:

—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!

72 Ndontoori joggini dida6erde, Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dūm koo: «Fade ndontoori jogginde cili didi, a wiyani a anndaa kam cili tati.» O darii omo woya.

15

No Pilaatu lamndorii Iisaa

1 Beete law, hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e e dunkee'en Sariya e waalde Saahii6e ndee, 6e fuu 6e ndawridi. Be ka66i Iisaa, 6e na6i dūm to Pilaatu goforneer oo.

2 Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

3 Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee ana ngullanoroo mo kulle keewde. 4 Pilaatu lamndii mo kasen:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? A nanaali ko 6e ngullani maa koo fuu naa?

5 Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa dūm haaynii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

6 Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yim6e 6ee subaade e kasunkoo6e 6ee mo njidi yoppitaneede. 7 Gorko biyeteedo Barabas murtidiino e wo66e faa 6e mbari neddo. Oon wakkati, e6e uddanoo kasu saabe ko 6e ngadi koo. 8 Jamaa oo njabboyi to Pilaatu woni too, naati e jaagaade dūm wadana 6e ko woownoo wadande 6e koo. 9 O jaabii 6e, o wii:

—Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

10 Sabi o anndii hooree6e yottinoobe sadaka 6ee haasidaaku wadi so ndokkitiri mo.

11 Kaa 6e ndunyi jamaa oo e jaagaade Pilaatu yoppitana 6e Barabas burani 6e yoppita Iisaa. 12 Pilaatu jaabii kasen, wii 6e:

—Ndennoo, kodum njid-don mi wada mo mbiyaton kaananke Yahuudiyankoo6e oo?

13 Be ngulli:

—Tontu mo e leggal bardugal!

14 Pilaatu lamndii 6e:

—Kodum o wadi ko boni?

Be 6eydi dukude semmbe:

—Tontu mo e leggal bardugal!

15 Nde wonnoo Pilaatu ana yidi welnude berde jamaa oo, yoppitani dūm'en Barabas. Caggal dūm, o yamiri Iisaa fiyee dorri, tontoyee e leggal bardugal.

16 Sordaasi'en 6ee na6i mo naannoyi mo ley galle to hu6eere ndee woni too, moofiti fedde sordaasi'en 6ee fuu. 17 Be 6oorni mo burmusuure wodeere,* 6e capi tenngaade gi'e 6e kippi e hoore makko. 18 Be keddii e6e calma mo, e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e.

19 E6e piira hoore makko kalacal, e6e tutta e makko, 6e tuggi koppi ma66e e6e cujidana mo. 20 Nde 6e tilii jaayrude mo ndee, 6e itti burmusuure wodeere ndee, 6e 6oorni mo kaddule makko, 6e na6i mo sella faa 6e tontoya mo e leggal bardugal.

† 14:68 Cakite aaya 68 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyde dii.

* 15:17 Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

No Iisaa tontiraa dow legal bardugal

²¹ Gorko gooto biyeteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Aleksandere e Rufus, ana bettoroo don iwruudo ley ladde. Sordaasi'en bee ndooldini mo o wakkoo legal bardugal Iisaa ngal. ²² Be nabi Iisaa nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ²³ Be ngaddani mo peguujam njillondiraadam e safaare haadunde yalla omo yara, kaa o jabaali. ²⁴ Be tonti mo e legal bardugal, be pecciri kaddule makko urwa, be anndi ko gooto fuu hebata.† ²⁵ Nde be tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beetee. ²⁶ Be mbinndi e alluwal tiimde hoore makko daliili ko tonti mo: KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. ²⁷ Be tontidi mo e yanoobe didon, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. [²⁸ †] ²⁹ Yimbe yabbotoobe don bee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ana mbiya:

—Coo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, ³⁰ biltu hoore maa, jippa legal bardugal ngal!

³¹ Hono non, hooreebe yottinoobe sadaka bee duu njaayriri mo, kapum e dunkee'en Sariya ana mbiyondira e ko'e mum'en:

—O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko! ³² Kanko Almasiihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jippoo legal bardugal ngal, yalla eden njiya ngoondinen!

Yanoobe didon be o tontidaa bee duu ana mbonkoro mo non.

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ³⁴ E ley yamnde tati kiikiide ndee, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—*Eloyi, eloyi, lama sabaktanii?* (Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?»§)

³⁵ Yoga e darinoobe ton bee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley biineegiri, ha66i dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo buuccoo, wii:

—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna. ³⁸ Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. ³⁹ Hooreejo sordaasi'en darinoodo yeeso makko oo yii no o daliri aduna nii, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo Bii Laamdo!

⁴⁰ Rewbe yogaa6e ana toowti, ana coynoo. Ana e ma66e: Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba suka e Yoses. ⁴¹ Been njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o wonnoo Galili ndee. E rewbe wo66e kasen, njabbidinoobe e makko Urusaliima ana ngonnoo don.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁴² Hiiri, dum hawri e wakkati lanndinal tawi palaande fowteteende badike fuddude. ⁴³ Gooto e waalde Saahii6e, tedduudo, biyeteedo Yuusufu mo Arimatiya, wari. Kanko duu omo doomunoo banngugol Laamu Laamdo oo. O hulaali yaade to Pilaatu o ndaarda dum tew Iisaa. ⁴⁴ Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee, noddi hooreejo sordaasi'en, lamndii dum so tawii yo goonga o maayii. ⁴⁵ Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo dum ndee, o dunanii Yuusufu bamta tew oo. ⁴⁶ Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fiili dum e kasanke oo, o watti dum e yanaande asaande ley haayre. Caggal dum, o talliti haayre, o uddiri damal yanaande ndee. ⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o wadaa too.

† **15:24** Jabuura 22.19 † **15:28** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 28:Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bon6e.» § **15:34** Jabuura 22.1

16

No Iisaa immintiniraa

¹ Nde jalaande fowteteende ndee bettinoo ndee, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba, coodi nebameeji uurooji ngaddi faa nguja e tew makko oo.

² Nannde alan, 6e ngari e yanaande ndee beetee kecco wakkati pudal naange. ³ Be ndarii ebe mbiyondira:

—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande ndee?

⁴ Kaa nde 6e kunci gite ndee, 6e njii haayre ndee tallitaama. Ende mawni sanne.

⁵ Wakkati 6e naatunoo e yanaande ndee, 6e njii jokolle ana joodii bannge jaamo ana 6oornii saaya ndaneewa, 6e kuli. ⁶ O wii 6e:

—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanoodo oo tewtaton. O immitike, o walaa doo. Nokku do o wadanoo doo, annii. ⁷ Jooni kaa, njehee, mbiyoyee taalibaa6e makko 6ee e Piyeer o adoyto on Galili. Ton njiyoyton mo, hono no o wiirunoo on nii.

⁸ Rew6e 6ee njalti yanaande ndee, 6e ndogi e6e cijja kulol cattungol. Be kaalanaali fay gooto huunde no 6e poti hulde.

⁹ Caggal Iisaa wuurtii beetee law nannde alan, Mariyama mo Magdala mo o ribbani seydaani'en njeddon oo, kaɲum mo adii 6anngande. ¹⁰ O yehi humpitoyde dum won-dunoo6e e Iisaa 6ee, tawi e6e cunaa e6e mboya. ¹¹ Ko 6e nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo, fuu 6e ngoondinaali dum.

¹² Caggal dum, o 6anngirani didon ma66e mbaadi ngonndi, e6e nanngi laawol ja-hoowol ladde. ¹³ Be ngarti 6e kumpitoyi heddi6e 6ee, 6e ngoondinaali dum'en kaɲum'en duu.

¹⁴ Ko sakitii koo o 6anngani taalibaa6e sappo e go'o 6ee tawaa6e ana jaama. O ninjiri 6e waasude ma66e goondinde e yoorde ma66e bernde, sabi 6e ngoondinaali yii6e mo caggal immitagol makko 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-don tagoore ndee fuu Kabaaru Lobbo oo.

¹⁶ Goondindo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo goondinaali jukkete. ¹⁷ Dii kaayefiiji ana ngoodani goondin6e 6ee: 6e ndibbiran seydaani'en saabe am, 6e kaalan demle kese, ¹⁸ 6e nanngiran boggi leydi juude ma66e. Fay so 6e njarii poson, fay huunde wadataa 6e. Be pawan junngo ma66e e jaw6e, cella.

¹⁹ Caggal Iisaa Joomiraado oo haaldii e ma66e, ɲabbinaa kammu, joodii jaamo Laamdo.

²⁰ Kaa kam6e, 6e njehi e6e mbaajoyoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ana wondi e ma66e, tabintiniri konngol ngol taagumansaaji jaadooji e maggol.*

* 16:20 Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyde dɲi.

Linjiila Iisaa Ngedu Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

¹ Yimbe heewbe kornii jantaade kulle gadude hakkunde men, ² hono no seediibe gila puddoode, laatiibe kaadime'en konngol ngol bee, kaalaniri en nii. ³ Tawfilus teddufo, mi widike kulle dee fuu gila arande, mi tawii ana haani mi winndane dum no wadiri nii, ⁴ yalla ada heba tayoral jannde nde njannine-daa ndee yo goonga.

No Jibiriilu sapporii pinaade Yaayaa

⁵ E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jottinoowo sadaka biyeteedo Jakariyaa ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, bii Haaruuna oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet. ⁶ Be didon fuu be foocitiibe yeeso Laamdo, ebe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji mum fuu, jinjoore fuu walaa e maabe. ⁷ Kaa be kebaalino bidfo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu be didon fuu be naywii.

⁸ Nannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso Laamdo, sabi jannde mum yo waalde makko jeyti. ⁹ Nde wonnoo yottinoobe sadaka ana mboownoo wadude urwa, nii urwa nanngi mo faa o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi. ¹⁰ Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo. ¹¹ Oon wakkati, malaa'ika Joomiraado banngani mo, darii jaamo urirde ndee. ¹² Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana sijja. ¹³ Malaa'ika oo wii mo:

—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa Elisabet rimante bidfo gorko, inndiraa dum Yaayaa. ¹⁴ Oon bidfo waddante seyo manngo, heewbe ceyorto pinaade makko, ¹⁵ sabi o laatoto teddufo e Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sigirta. O heewan Ruuhu Ceniifo gila e ley reedu inniiko, ¹⁶ o wartiran biibe Israa'ilankooobe heewbe e Laamdo Joomiraado mum'en. ¹⁷ O ardoto Joomiraado oo warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa hebunoo, faa o wartira berde baabiraafe faade e biibe mum'en, faa o wartira murtuube duu e hakkille foocitiibe, kanum e moyyinande Joomiraado oo lejol lanndiniingol.

¹⁸ Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:

—Hono hen anndiran-mi dum goonga? Sabi miin mi naywii, jom suudu am oo duu wadii duubi.

¹⁹ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Miin woni Jibiriilu darotoodo yeeso Laamdo, mi nelaado e maa faa mi haalane oo kabaaru lobbo. ²⁰ Ndennoo jooni a muumdan. A haalataa so wanaa wakkati mo dum tabiti, sabi a goondinaali haala am. Haala am kaa tabitoyan so wakkati majjum warii.

²¹ E ley dum fuu tawi yimbe bee ana ndoomi Jakariyaa, ana kaaynaa ko booyni dum ley Suudu Dewal Mawndu too. ²² Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e maabe. Be paami won ko jergii e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O darii omo haalda e maabe muumankoore, o heddi e muumaaku. ²³ Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal deen balde, Elisabet jom suudu makko oo reedi, dammbii hakke lebbi joy, ana wiya:

²⁵ —Dum woni ko Joomiraado wadani kam nde wattani kam hakkille, ittani kam dukkuru hakkunde yimbe.

No Jibiriilu sapporii pinaade Iisaa

²⁶ E ley lewru Elisabet jeegoɓurdu nduu, Laamdo neli malaa'ika Jibiriilu e ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu ley leydi Galili, ²⁷ faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteedo Yuusufu sabbi. Surba oo ana wiyee Mariyama. ²⁸ Malaa'ika oo naati do Mariyama woni doo, wii dum:

—Aan e jam, keɓudo moyyere Laamdo. Joomiraado ana wondi e maa.

²⁹ Haala kaa jiiɓi hakkille Mariyama, darii ana miila ko ngoo jowtaango waawi laataade. ³⁰ Nii malaa'ika oo wii mo:

—Mariyama pati hul! Sabi a hebii moyyere iwnde e Laamdo, ³¹ a reedan, ndimaa biɗdo gorko, inndiraa dum Iisaa. ³² Oon biɗdo laatoto tedduɗo, o noddirte Bii Laamdo Toowdo. Laamdo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawuuda. ³³ O laamoto iwdi Yaakuuba, laamu makko timmataa abada.

³⁴ Mariyama wii malaa'ika oo:

—Hono dum laatortoo, mi anndaa gorko?

³⁵ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Ruuhu Ceniido jippoto e maa, baawde Laamdo Toowdo oo kuurete no dowdi nii. Saabe dum, biɗdo mo ndimataa oo noddirte Ceniido, noddirte Bii Laamdo. ³⁶ Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu ɓamii reedu, taweede mo naywii fuu, mo riman biɗdo gorko. Ana wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni e lewru makko jeegoɓurdu, ³⁷ sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

³⁸ E oon wakkati, Mariyama wii:

—Miin, mi kordo Joomiraado. Yo laatanoram no mbiiru-daa nii.

Caggal dum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley deen jalaade, Mariyama immii law yehi ngeenndi Yahuudiya ngootiri ngonndi dow baamle kaaye. ⁴⁰ O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet. ⁴¹ Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, biɗdo gondo e reedu mum oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniido, ⁴² ilinii, wii:

—A barkinaado hakkunde rewɓe, biɗdo mo caaw-daa oo duu yo barkinaado. ⁴³ Miin, ko ngon-mi faa inna Joomam naata galle am? ⁴⁴ Nde jowtaango maa toɓɓinoo e nowru am ndee, biɗdo gondo e reedu am oo dillinike saabe kuyam. ⁴⁵ A welii hoore, aan goondindo ko Joomiraado fodaan maa koo laatoto.

Yimre Mariyama

⁴⁶ Mariyama wii:

—Yonki am ana yetta Joomiraado,

⁴⁷ ɓernde am ana heewi seyo Laamdo

Kisinoowo kam,

⁴⁸ sabi o yurmike kam,

miin, kordo makko lo'udo oo.

Gila jooni jamaanuuji fuu noddiran kam beldo hoore.

⁴⁹ Sabi Jom Baawde oo wadani kam kulle mawde!

Innde makko yo seniinde.

⁵⁰ Yurmeende makko herataa e hulɓe mo abada.

⁵¹ O gollirii golleeji mawdi junngo makko semmbinngo,
o saakii mawninkiniibe.

⁵² O ɓoortii kaanankooɓe iwde e laamu mum'en,
o toownii leyduɓe.

⁵³ O haarnirii yolbuɓe kulle lobbe,
o wirfintinii taajiri'en juude ɓole.

⁵⁴⁻⁵⁵ O faabike Israa'iilankooɓe, jiyaaɓe makko,
o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwdi mum faa abada,

hono no o fodanirnoo njaatiraaŋe men nii.

⁵⁶ Mariyama faŋŋidi e Elisabet ko waarata e lebbi tati, caggal mum, hooti suudu mum.

Haala pinaade Yaayaa

⁵⁷ Wakkati beynugol Elisabet yottii, o beyni o hebi biɗɗo gorko. ⁵⁸ Taakallemme'en makko e sakiraaŋe makko nani hinnee mawɗo mo Joomiraado waɗani mo oo, ceyodii e makko.

⁵⁹ Nde cukalel ngel hiɓɓinnoo yontere ndee, ɓe ngari taadude ngel.* Be njidiino inndirde ngel baaba maggel Jakariyaa, ⁶⁰ kaa inna maggel jabaali, wii ngel inndiree Yaayaa. ⁶¹ Be mbii ɗum:

—Sii maa fuu walaa inndiraado ndee innde.

⁶² Be lamndorii baaba maggel muumankoore, homo yidi biyum oo inndiree. ⁶³ Jakariyaa lamndii alluwal, winndi e maggal: «Innde maggel yo Yaayaa.» Be fuu ɓe kaaynaa. ⁶⁴ Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa yoppitaa, demngal mum humtaa, watti haalde e yettude Laamɗo. ⁶⁵ Kulol nanngi hodube e seraaji ɗii ɓee fuu. Kasen duu ɗum saakii e ley haayre Yahuudiya fuu. ⁶⁶ Nanɓe ɗum ɓee fuu ndesi ɗum e hakkillaaji mum'en, ana mbiya: «Kodum ngel cukalel foti laataade?» Sabi ɓe njii baawde Joomiraado ana e maggel.

Yimre Jakariyaa

⁶⁷ Jakariyaa, baaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceniido, sappii, wii:

⁶⁸ —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamɗo Israa'iila, sabi faabike yimɓe mum, soottitike ɗum'en.

⁶⁹ O waddanii en kisinoowo tedduɗo iwɗo e suudu Daawuuda, kaadime makko oo

⁷⁰ hono no o haalirnoo e kundude annabaaŋe makko seniibe gila arande nii.

⁷¹ O fodii o danndan en e konnee'en men, o ittan en e juude wayɓe men.

⁷² O ɓannginanan en yurmeende nde o ɓannginani maamiraaŋe men ndee, sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,

⁷³ ɗum yo hunoore nde o hunanii maama men Ibarahiima.

Hunoore ndee woni o hokkan en ⁷⁴⁻⁷⁵ rewirde mo rafi kulol ley nguurndam men fuu e ley senaare e fooccitaare yeeso makko, tawi en ittaaŋe e juude konnee'en men.

⁷⁶ Aan duu ɓinngel am, a noddirte annabaaajo Laamɗo Toowɗo, sabi a ardoto Joomiraado oo warde faa moyyinanaa mo laawol,

⁷⁷ faa anndinaa yimɓe makko o hisiniran ɗum'en yaafaamuya luutti.

⁷⁸ Sabi Laamɗo men yo keewɗo yurmeende, faa o faaboroo en nannduɗo e fooyre iwrunde dow,

⁷⁹ yalla ana fooynana wonɓe e nimre, fooynana wonɓe e kulol maayde, watta koyɗe men e laawol jam.

⁸⁰ Suka oo ana mawna, hakkille mum ana beydoo. O joodii ley ladde jeereende faa wakkati mo o ɓannginanaa Israa'iila.

2

Haala pinaade Iisaa Almasihu

¹ E ley deen balɗe, Ogusta kaananke mawɗo oo, yamiri limgal wadee e ley laamu Roma fuu. ² Kanngal woni limgal aranal, forri e laamu Kiriniyas ley leydi Siriya. ³ Yimɓe fuu njehi winndoyaade, gooto fuu e ngeenndi mum'en. ⁴ Yuusufu duu immii Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha ngeenndi Daawuuda mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahuudiya,

* **1:59** Neesu Yahuudiyankooŋe, so suka gorko rimaama, ɗannde inndaa fuu, nden taadete duu.

sabi e lejol Daawuuda jaati mo iwata. ⁵ O yehi ton winndoyaade, kanko e Mariyama cabbaado makko, cowiido. ⁶ E ley gonal ma66e ton, wakkati beynugol Mariyama yottii, ⁷ o dikkii hammadi makko, o saawi dum e licce, o lelni dum ley akalaawal, sabi 6e keyaali e jippunde ndee.

⁸ Duroo6e ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e seraaji dii. ⁹ Malaa'ika Joomiraado 6anngani 6e, teddeengal Joomiraado filii 6e hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi 6e. ¹⁰ Nii malaa'ika oo wii 6e:

—Pati kulee! Sabi mi gardo haalande on Kabaaru Lobbo gaddanoowo lejol ngol fuu seyo manngo. ¹¹ Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi Daawuuda ndii, kanko woni Almasihu, kanko woni Joomiraado oo. ¹² Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana saawaa e licce, ana lelana ley akalaawal.

¹³ Don e don, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti malaa'ika arano oo, naati e yettude Laamdo, ana mbiya:

¹⁴ —Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo! Jam woodanii yim6e dow leydi, yim6e horsu6e e makko 6ee.

¹⁵ Nde malaa'ika'en 6ee ceerti e ma66e ndee, nabiti kammu. Duroo6e 6ee ndarii ana mbiyondira:

—Njehen Baytilaama, yeewen ko wadi, ko Joomiraado anndini en koo.

¹⁶ Be kepii, 6e njehi, 6e tawi ton Mariyama e Yuusufu e cukalel keccel ngel engel lelana ley akalaawal. ¹⁷ Nde 6e njiinoo ngel ndee, 6e kaalti ko malaa'ika oo haalnoo e maggel koo. ¹⁸ Nan6e haala duroo6e 6ee fuu, kaayde nanngi dum'en. ¹⁹ Kaa Mariyama ana resi dum fuu e hakkille mum, o heddi omo miiloo dum. ²⁰ Caggal dum, duroo6e 6ee mbirfitii ana teddina Laamdo ana njetta dum, saabe ko 6e nani e ko 6e njii. Sabi dum fuu dum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo 6e nii.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomiraado

²¹ Nde jalooma jetta6o pinaade cukalel ngel yottinoo ndee, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Dum woni innde nde malaa'ika oo haalannoo Mariyama gila reedaali ndee.

²² Nde laabugol Mariyama yottinoo, hono no Sariya Muusaa yamiri nii, 6e nabi cukalel ngel Urusaliima faa 6e battina ngel Joomiraado. ²³ Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraado:

«Biddo gorko hammadiijo fuu, Joomiraado woodani.»†

²⁴ Be ngadi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraado yamiri nii: 6i66e buugaaji didi naa 6i66e pooli maraadi didi.

²⁵ Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiyee Simeyon. Ruuhu Ceniido ana e makko, o gorko poocitiido kuldo Laamdo, omo hedinoo wakkati mo gondi Israa'iila coccete. ²⁶ Ruuhu Ceniido oo anndinnoo mo e koydol, o maayataa o yiyaali Almasihu Joomiraado oo. ²⁷ Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wakkati mo saaraa6e 6ee ngaddi cukalel ngel faa ngadana dum ko Sariya oo yamiri koo. ²⁸ Simeyon nanngi ngel, tammii ngel e juude mum, darii ana yetta Laamdo, ana wiya:

²⁹ —Joomiraado, fodoore maa ndee tabitii,
6amtu maccudo maa e jam.

³⁰ Sabi mi yiirii gite am kisindam

³¹ dam lanndinani-daa yim6e fuu.

³² Kisindam dam yo fooyre yaaynanoore lepi aduna oo fuu,
dam fooyre teddinoore lejol maa Israa'iila duu.

³³ Ko haalaa e maggel koo, haaynii inna maggel e baaba maggel. ³⁴ Simeyon duwanii 6e, wii Mariyama, inna maggel:

* **2:21** Neesu Yahuudiyankoo6e, so suka gorko rimaama, jannde inndaa fuu, nden taadete duu. † **2:23** Pergu 13.2,12,15; Limooje 18.15-16

—Ngel cukalel wardii li6ude yogaa6e e imminde yogaa6e ley Israa'iila. Ngel finnde nde yim6e calotoo. ³⁵ Nii miilooji gondi e yim6e 6anngirta. Aan e hoore maa, metti suufan 6ernde maa no kaafaawi nii.

³⁶ Annabaajo debbo biyeteedo Anna ana don kaɗum duu. O 6ii Fanu'iila, jeyaado e suudu Asiira. O naywii sanne. O suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko duu6i jeddi, ³⁷ oon maayi, o heddi o walaa gorko. Jooni duu6i makko ana mbaara e capande jetti e nay, o yaltataa Suudu Dewal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraado koorka e duwaawu, jemma e jalooma fuu. ³⁸ E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta Laamdo, omo haalana doomu6e coottitaari Urusaliima 6ee fuu kabaaru cukalel ngel.

³⁹ Nde Yuusufu e Mariyama ngadunoo huunde fuu ko Sariya Joomiraado yamiri koo ndee, 6e mbirfitii ngeenndi ma66e Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Cukalel ngel ana mawna, ana beydoro semmbe e hakkille. Korsa Laamdo ana e maggel.

No Iisaa haaldiri e jannginoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraa6e Iisaa ɗabban Urusaliima so iidi Paska warii. ⁴² Nde o he6i duu6i sappo e didi ndee, 6e ɗabbi Urusaliima no 6e mboowrunoo nii, 6e nabori mo. ⁴³ Iidi oo tili, 6e mbirfitii 6e kooti, jaka Iisaa heddi ke Urusaliima, tawi 6e anndaa, ⁴⁴ 6e cikkuuno omo wondi e yaadu6e ma66e. Be njehi jalooma ki66o. Caggal mum, 6e puɗɗi tewtude mo hakkunde sakiraa6e ma66e e yi66e ma66e. ⁴⁵ Kaa nde wonnoo 6e njiitaali mo ndee, 6e mbirfitii Urusaliima tewtoyde mo. ⁴⁶ Balde tati caggal mum, 6e tawi mo ley Suudu Dewal Mawndu, omo joodii hakkunde jannginoobe, omo hettindii dum'en, omo lamnditoo dum'en. ⁴⁷ Hettindi6e mo 6ee fuu kaaynaa hakkille makko e jaabuujii makko. ⁴⁸ Nde saaraa6e makko njiiti mo ndee, kaayde nanngi dum'en. Inna makko wii mo:

—Binnel am, ko saabii so ngadu-daa min nii? Miin e baaba maa fuu, min cunlii e tewtude ma.

⁴⁹ O jaabii, o wii:

—Kodum wadi so odon tewta kam? Tama on anndaa ana tilsi mi wona e suudu Baabiraado am?

⁵⁰ Kaa 6e paamaali haala ka o haalani 6e kaa. ⁵¹ Caggal dum, o regodii e ma66e, 6e kooti Nasaraatu, o downtanii 6e. Inna makko ana resunoo kulle dee fuu e hakkille mum.

⁵² Iisaa ana mawna, hakkille mum ana beydoo. Laamdo e yim6e fuu korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

¹⁻² Laamdo loowi Yaayaa 6ii Jakariyaa oo konngol mum ley ladde jeereende. Dum hawrii e hitaande sappo e joyo6erde laamu Tibeer kaananke Roma mawdo oo, nde Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus duu ana laamii Galili, mawnum Filipa ana laamii leydi Ituriya e Tarankoniti, Lisaniya duu ana laamii leydi Abileen, hawri e nde Annas e Kayafas ngonnoo hooree6e yottinoobe sadaka. ³ Yaayaa yiilii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooynoo yim6e tuuba, lootee lootogal batisima yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁴ Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya:

«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende ana wiya:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!

⁵ Naddiire fuu diddete,

waamnde haayre e toowondireere fuu leydiinee,

laawi oojiidi fuu ndartinee,

laawi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddó fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamdo.»*

⁷ Yimbe heewbe ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee lootogal batisima. Kaa omo wiya be:

—Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraa6e Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laato 6i66e Ibarahiima. ⁹ Jooni jambere ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹⁰ Yimbe 6ee lamndii mo, mbii:

—Kodum min kaani wadude?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Neddó fuu jogiido saayaaji didi, yo hokku ngoota kaa mo walaa, neddo fuu jogiido nguure, yo wadu hono non.

¹² Duwaape'en ngari kapum'en duu faa lootee lootogal batisima, mbii mo:

—Moobbo, kodum min kaani wadude?

¹³ O jaabii 6e, o wii:

—Pati njobinee yimbe ko yawti sariya.

¹⁴ Sordaasi'en lamndii mo kapum'en duu, mbii:

—Minen nee, kodum min kaani wadude?

O wii 6e:

—Pati ngarnee fay gooto, pati kappee fay gooto fenaande, keppitoree njobdi mon.

¹⁵ Tawi yimbe fuu ana ndenngii Almasihu, gooto e ma66e fuu ana miila e bernde mum yalla wanaa Yaayaa woni Almasihu ya? ¹⁶ Yaayaa jaabii 6e fuu, wii:

—Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa burdo kam baawde ana wara. Mi fotaa fay humtude boggi pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹⁷ O lanndinike faa o hennoo namri makko faa laaba. O moobta namri ndii ley beembal makko, kaa naande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa bannginani yimbe kabaaru Laamdo, o waajorike 6e kulle keewde.

¹⁹ Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino dum saabe tayii Hirudiya jom suudu mawnum, kapum e kulle godde bonde fuu de wadannoo. ²⁰ Hirudus yowi hen bonnde wonnde kasen, o uddii Yaayaa e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

²¹ Do yimbe fuu lootaa lootogal batisima doo, doo Iisaa duu lootaa. Wakkati mo o duwotoo oo, kammu udditii, ²² Ruuhu Ceniido jipporii e makko mbaadi wuugaandu. Daande ooyinii iwde dow kammu, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

Haala dammbe Iisaa

²³ Nde Iisaa fuddata golle mum ndee, duubi mum ana njaara e capantati. E ley jate yimbe, Iisaa yo 6ii Yuusufu.

Yuusufu yo 6ii Eli, ²⁴ Eli 6ii Matat,

Matat 6ii Lewi, Lewi 6ii Melki,

Melki 6ii Yannaayi, Yannaayi 6ii Yuusufu,

²⁵ Yuusufu 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Amos,

Amos 6ii Nahum, Nahum 6ii Hesili,

Hesili 6ii Naggaayi, ²⁶ Naggaayi 6ii Maata,

Maata 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Semeyin,

Semeyin 6ii Yuseka, Yuseka 6ii Yoda,

²⁷ Yoda 6ii Yohana, Yohana 6ii Resa,

Resa 6ii Jorobaabel, Jorobaabel 6ii Salaatiyel,

* 3:6 Esaaya 40.3-5

Salaatiyel 6ii Neeri, ²⁸ Neeri 6ii Melki,
 Melki 6ii Addi, Addi 6ii Kusama,
 Kusama 6ii Almadama, Almadama 6ii Eri,
²⁹ Eri 6ii Iisaa, Iisaa 6ii Eliyeseer,
 Eliyeseer 6ii Yorima, Yorima 6ii Matat,
 Matat 6ii Lewi, ³⁰ Lewi 6ii Simeyon,
 Simeyon 6ii Yahuuda, Yahuuda 6ii Yuusufu,
 Yuusufu 6ii Yonam, Yonam 6ii Eliyakim,
³¹ Eliyakim 6ii Malaya, Malaya 6ii Menna,
 Menna 6ii Mattata, Mattata 6ii Natana,
 Natana 6ii Daawuuda, ³² Daawuuda 6ii Yessa,
 Yessa 6ii Obed, Obed 6ii Bo'es,
 Bo'es 6ii Sala, Sala 6ii Nasuuna,
³³ Nasuuna 6ii Aminadaabu, Aminadaabu 6ii Adamin,
 Adamin 6ii Arni, Arni 6ii Hisuruuna,
 Hisuruuna 6ii Fares, Fares 6ii Yahuuda,
³⁴ Yahuuda 6ii Yaakuuba, Yaakuuba 6ii Isiyaaka,
 Isiyaaka 6ii Ibarahiima, Ibarahiima 6ii Taraha,
 Taraha 6ii Nahor, ³⁵ Nahor 6ii Saruku,
 Saruku 6ii Ragawu, Ragawu 6ii Faleka,
 Faleka 6ii Eber, Eber 6ii Sala,
³⁶ Sala 6ii Kaynam, Kaynam 6ii Arfasada,
 Arfasada 6ii Samu, Samu 6ii Nuuhu,
 Nuuhu 6ii Lamaka, ³⁷ Lamaka 6ii Matusala,
 Matusala 6ii Henok, Henok 6ii Yarada,
 Yarada 6ii Maleliyel, Maleliyel 6ii Kaynam,
³⁸ Kaynam 6ii Enos, Enos 6ii Setu,
 Setu 6ii Aadama, Aadama 6ii Laamdo.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraa de Iisaa

¹ Iisaa iwi maayo Urdun yo keewdo Ruuhu Ceniido. Ruuhu oo nabi mo ley ladde jeereende. ² To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balde capande nay ana tewta seytaade mo. Fay huunde o jaamaali ley den jalaade fuu. Ko sakitii koo, o yolbi. ³ Ibiliisa wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir ndee haayre laatoo jaamdu.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Wanaa jaamdu tan neddo wuurdata.»*

⁵ Ibiliisa nabi mo nokku toowdo, holli mo wakkati gooto laamuuji aduna oo dii fuu, ⁶ wii mo:

—Mi hokkete baawde dow dum fuu, kaɗum e teddungal mum. Sabi miin hokkaa dum, mido waawi hokkude mo muuy-mi. ⁷ So a sujidanii kam, dum fuu yo aan jey.

⁸ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Joomiraado maa Laamdo tan kaan-daa sujidande, kanko tan kaan-daa rewde.»†

⁹ Kasen Ibiliisa nabi mo Urusaliima, darni mo dow lenje-lenje Suudu Dewal Mawndu, wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi, ¹⁰ sabi ana winndii:

«O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»

¹¹ Ana winndii kasen:

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:8 Fillitagol Tawreeta 6.13

«Be njabbete, pati koyngal maa gaanoo e haayre.»‡

¹² Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»§

¹³ Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko seeda.

No Nasaraatunkoobe calorii jabande Iisaa

¹⁴ Iisaa wirfitii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum, kabaaru makko saakii e leydi ndii fuu. ¹⁵ Omo waajoo ley cuudi baajordiYahuudiyankooɓe, yimɓe fuu ana teddini mo.

¹⁶ O yehi Nasaraatu do o mawni doo, o naati e ley suudu waajordu jalaande fowte-teende no o woowiri nii. O immii faa o jannga, ¹⁷ o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e nokku binndiraado hono nii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado ana e am,

sabi o suɓike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru Lobbo.

O nelii kam faa mi ooynanoo nanngaabe yoppiteede mum'en,

e wumɓe wumtineede mum'en,

e torraabe yoppiteede mum'en,

¹⁹ faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraado hollata moyyere mum ndee warii.»*

²⁰ Caggal dum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley suudu waajordu nduu oo, o joodii. Wonnoobe ton bee fuu, puttini mo gite. ²¹ O darii omo wiya ɓe:

—Ko winndii koo, hannde dum tabitii do nan-don dum doo.

²² Be fuu eɓe kaala haala makko lobba, kasen duu konngi lobbi jaltuɗi e hunduko makko dii ana kaaynoo ɓe. Be ndarii eɓe mbiya:

—Wanaa oo woni ɓii Yuusufu oo naa?

²³ O wii ɓe:

—Mido anndi on kaalanan kam ngol banndol: «Cawroowo, sawru hoore maa. Ko min nani a wadii Kafarnahum koo, wadu dum ngeenndi maa doo duu.»

²⁴ O wii kasen:

—Mido haalana on goonga: annabaajo fay gooto jabantaake e ngeenndi mum'en.

²⁵ Mido haalana on, rewɓe misikiina'en ɓe worɓe mum'en maayi ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde waadere kammu saamaali e leydi ndii duubi tati e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde wadiino e leydi ndii fuu. ²⁶ Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e maɓɓe, so wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon. ²⁷ Kasen duu, seppaaɓe ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Eliisa, kaa fay gooto e maɓɓe sellinaaka, so wanaa Naaman jeyaado e leydi Siriya.

²⁸ Nde yimɓe wonɓe e ley suudu waajordu nduu nannoo kaa haala ndee, mettaa sanne, ²⁹ immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi dum faa sera waamnde haayre do ngeenndi maɓɓe ndii woni doo, faa mbedoo mo ley. ³⁰ Kaa o seeki hakkunde maɓɓe, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaado

³¹ Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo yimɓe e ley jalaande fowte-teende. ³² Be kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajoroo ɓe baawde.

³³ Gorko mo seydaani woni e mum ana ley waajordu nduu, wulli faa toowi, wii:

³⁴ —Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwruɗo to Laamdo!

³⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

Seydaani oo liɓi neddo oo hakkunde yimɓe fuu yalti e mum, tawi dum wadaali neddo oo fay huunde. ³⁶ Be fuu ɓe kaaynaa, hedde eɓe lamndondira hakkunde maɓɓe:

—Ko kaa haala woni? Seydaani'en ɓee, omo yamira ɓe semmbe e doole ɓe njaltan!

‡ 4:11 Jabuura 91.11-12 § 4:12 Fillitagol Tawreeta 6.16 * 4:19 Esaaya 61.1-2

³⁷ Innde Iisaa nanaa e seraaji dīi fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

³⁸ Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle taalibbo makko biyeteedo Simon. Esii Simon debbo ana wondunoo e jontere naawnde, be ndaardi mo o walla dum. ³⁹ O darii sera daddo mum, o jahii e jontere ndee, non jontere ndee yoppi debbo oo, o selli. Debbo oo immii don e don, laatani be njaatigi.

⁴⁰ Nde naange mutunoo, jogiido jawdo fuu waddi dum e makko. Jawbe jawuuji ko di tawaa fuu ngaddaa, o fawi junngo makko e maabe be fuu gooto gooto, o sellini be.

⁴¹ Seydaani'en ana njalta e yimbe heewbe ana ngulla, ana mbiya:

—Aan woni Bii Laamdo!

Omo jahoo e maabe, omo wiya be ndeyya, sabi ebe anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamdo

⁴² Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teedo. Jamaa oo tewti mo faa yiiti mo, nanngi mo pati o seerta e mum. ⁴³ Kaa o wii be:

—Ana tilsii mi banngina Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo e geelle godde. Sabi kammari majjum neliraa-mi.

⁴⁴ O yehi, hedde omo waajoo ley cuudi baajordi leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaabe arandeebe

¹ Nannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Genesareeti, hedde jamaa ana billondira sera makko faa hettindoo konngol Laamdo ngol. ² O yii laanaaji didi ana panndi e danjeere weendu nduu. Awoobe yaltube e majji bee, ana lalla bubbi mum'en. ³ O naati ngoota e laanaaji dīi, ka Simon kaa, o ndaardi dum deerta ka seeda, ka iwa e njoorndi ndii. O joodii e laana kaa, omo waajoo jamaa oo. ⁴ Nde mo tilii waajaade ndee, mo wii Simon:

—Njehee to luggidi, tippo-don bubbi mon, awon.

⁵ Simon jaabii, wii:

—Moobbo, min mbaalii miden awa, min kebaali fay huunde. Kaa so non mbii-daa, mi tippoto bubbi dīi.

⁶ Nde be tippii di ndee, be nanngi liddi faa heewi, faa bubbi maabe kosi seekaade. ⁷ Be noddii wondii be maabe wonbe e laana ngokka kaa bee, ngara mballa be. Been ngari, be kebbini laanaaji didi dīi fuu, faa di kosi mutude. ⁸ Nde Simon Piyeer yii dum ndee, diccii yeeso Iisaa, wii dum:

—Moobbo, wodditam, sabi mi neddo luuttudo.

⁹ Ko saabii so o wii dum dee, kanko e wondii be makko bee fuu, be kaaynaama saabe keewal liddi di be nanngi dīi. ¹⁰ Hono non Yaakuuba e Yuhanna biibe Jebede reentube e Simon bee duu kaayniraa. Kaa Iisaa wii Simon:

—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yimbe.

¹¹ Nii be panndi laanaaji maabe dīi, be njoppi fuu, be njokki e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaado

¹² Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko ceppaado yii dum, diccii yeeso mum, wii:

—Moobbo, so tawii a jabii, ada waawi sellinde kam.

¹³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don ceppe dee iwi e makko. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa daalii mo pati mo haalana dum fay gooto, kaa wii mo:

—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laabugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina 6e a sellii.

¹⁵ Non innde Iisaa beydii naneede. Jamaa keewdo wari, hawriti do makko faa hettindanoo mo, sellinee e jawuuji mum'en, ¹⁶ kaa o serindii e nokkuuje teelde, omo wada duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹⁷ Nannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e jannginoobe Sariya Muusaa, iwrube geelle Galili e Yahuudiya, kaŋum e Urusaliima fuu, ana njoodii. Joomiraado ana baangina baawde mum e makko, omo sellina jawuuji. ¹⁸ Non yogaaŋe ngaddi gorko bonnguujo ana lelŋaa e dengeleewo, ana tewta naannude dum faa lelŋa dum yeeso makko. ¹⁹ Kaa nde 6e ndonkunoo naannude mo sabaabu jamaa oo, 6e ŋabbinoyi mo dow bene oo, 6e kippiti dum, 6e njippini bonnguujo oo e dengeleewo mum fuu hakkunde yimbe 6ee yeeso Iisaa. ²⁰ Nde o yiinoo goondinal maŋŋe ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

²¹ Dunkee'en Sariya 6ee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya e ko'e mum'en: «Oo homo bonkotoo Laamdo? Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ²² Iisaa faami miilooji maŋŋe, jaabii 6e, wii:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde mon? ²³ Wiide: «Luutti maa njaafaama» e wiide: «Imma yaa», kodum hen ŋuri newaade? ²⁴ Kaa faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden o wii bonnguujo oo:

—Mido haalane: imma, 6am dengeleewo maa, njahaa suudu maa.

²⁵ Don e don, bonnguujo oo immii yeeso yimbe fuu, 6amti dengeleewo mum, hooti suudu mum ana yetta Laamdo. ²⁶ Be fuu 6e kaaynaa, hedde eŋe njetta Laamdo. Kulol nanngi 6e, 6e mbii:

—Hannde njii-den kaayeeŋiiji.

No Iisaa noddiri Lewi

²⁷ Caggal dum, Iisaa yalti, yii duwaane gooto ana wiyeewo Lewi ana joodii e duwaaneere mum. O wii dum:

—Jokku e am!

²⁸ Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.

²⁹ Lewi nabi mo galle mum, hoocci mo kodu mawdo, duwaane'en heewbe e yimbe woŋŋe ana ŋaamda e maŋŋe. ³⁰ Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana ŋurŋurta, ana mbiya taalibaabe makko 6ee:

—Ko saabii so odon ŋaamda odon njarda e duwaane'en, kaŋum e luuttoobe hono mum'en?

³¹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. ³² Wanaa noddude fooccitiibe waddi kam, noddude luuttoobe faa tuuba woni ko waddi kam.

Haala koorka

³³ Be mbii mo:

—Taalibaabe Yaayaa ana koora ana ngada duwaawu wakkati fuu, hono non taalibaabe Farisa'en 6ee duu ngadata. Kaa 6e maa 6ee, ana ŋaama ana njara.

³⁴ O wii 6e:

—Odon mbaawi hoorinde nootiiŋe kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana wondi e mum'en naa? ³⁵ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde maŋŋe. E deen jalaade 6e kooran.

³⁶ O haalani 6e banndol kasen:

—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa dammbira kiinngal. So dum wadii, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee yaadataa e kiinngal ngal.

³⁷ Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii, peguujam kesam dam fusan di, yuppoo, di mursee. ³⁸ Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee. ³⁹ Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiddam, sabi wiyan kiiddam dam buri welde.

6

Haala jalaande fowteteende

¹ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese. Taalibaa6e makko ana kelta butaali, ana ngoroo ana yakka. ² Kaa yoga e Farisa'en mbii 6e:

—Ko saabii so odon ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbi, kaɲum e yim6e mum? ⁴ O naati e ley hukku ceniido oo, o jaami buuru cakkaado oo, o hokki hen yim6e makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndujanaa jaamde oon buuru.

⁵ O wii 6e kasen:

—Bii Neddo jey jalaande fowteteende.

⁶ Jalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu omo waajoo. Gorko mo junngo mum jaamo waati ana tawaa ton. ⁷ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyido sellinde gorko oo e ley jalaande fowteteende ndee, faa ke6a wullanaade mo. ⁸ Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji ma66e, o wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde yim6e!

Gorko oo immii, darii. ⁹ Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Mido lamndoo on: e ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa halkude dum?

¹⁰ E oon wakkati, o yeewi 6e fuu, o wii mo junngo mum waati oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa warti hono no wonngo ngoo nii. ¹¹ Dum metti 6e sanne, hedde e6e piya dabare no 6e kaani wadude Iisaa.

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹² E ley deen jalaade, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre faa wada duwaawu. O waali wadude duwaawu. ¹³ Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaa6e makko 6ee, o subii hen sappo e didon, o inndiri dum'en nelaabe. ¹⁴ Kam6e ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire mijum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome ¹⁵ e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Simon noddirtedo Kiranoowo suudu baaba ¹⁶ e Yahuuda bii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yim6e

¹⁷ O jippodii e ma66e, o darii e nokku jaajudo, kanko e heew6e e taalibaa6e makko. Jamaa keewdo iwri e ley leydi Yahuudiya fuu e Urusaliima e gure tiimude maayo geeci gila Tirus faa Sidon. ¹⁸ Be ngari hettindanaade mo e sellineede e pawuuji ma66e. Be ladde torrunoo cellinaama. ¹⁹ Yim6e 6ee fuu ana njidi memde mo, sabi baawde ana njalta e makko cellina dum'en fuu.

Haala wel6e hoore e mettube hoore

²⁰ E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Onon misikiina'en, on mbelii hoore,
sabi onon njeɲ Laamu Laamdo oo.

²¹ Onon yolbu6e jooni, on mbelii hoore,
sabi on kaaran.

Onon woyoo6e jooni, on mbelii hoore,

sabi on njalan.

²² On mbelii hoore so yimbe mbanii on,
ndibbii on, njennii on,
mbonnii inde mon saabe Bii Neddo.

²³ Nannde mum, ceyee, ilino-don, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu.
Hono non be ngadunoo annabaaɓe aranndeeɓe ɓee.

²⁴ Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en,
sabi on kebii neema mon.

²⁵ Bone woodanii on, onon haarɓe jooni,
sabi on njolban.

Bone woodanii on, onon jaloobe jooni,
sabi on cunlan, on mboyan.

²⁶ Bone woodanii on, so yimbe fuu manii on,
sabi hono non be ngadunoo annabaaɓe penneeɓe ɓee duu.

Haala yidugol konnee'en

²⁷ —Kaa onon hettindantooɓe kam ɓee, mido wiya on: njidee konnee'en mon, tikkanɓe on ngadanon dum'en moyyere. ²⁸ Nduwanee hudooɓe on, torrooɓe on duu, jaagano-don dum'en Laamdo. ²⁹ So won piido ma banaawo, accu dum fiye banngede goddo oo duu. So won teetudo ma dolloke maa, pati hadu dum forgo oo duu. ³⁰ Neddo fuu jaagiido ma, ndokkaa dum. Teetudo ma jawdi maa, njoppiraa dum. ³¹ Ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii.

³² So yidube on tan njidaton, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttooɓe ana njidi yidube dum'en. ³³ So wadanoobe on moyyere tan ngadanton moyyere, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttooɓe ɓee hono non ngadata. ³⁴ So be miil-don hebude e mum tan jamloto-don, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttooɓe ɓee ana jamloo luuttooɓe hono mum'en, yalla ana njobeɓe jamaande mum'en. ³⁵ Kaa onon, njidee konnee'en mon, ngadon moyyere tawa on daminaaki hen fay huunde. Nden, on keɓan mbarjaari mawndi, on laatoto ɓiɓɓe Laamdo Toowdo oo, sabi oon ana neemina bonnoobe moyyere ana neemina bonɓe duu.

³⁶ Laatee yurmotooɓe, no Baabiraado mon oo laatorii jurmotoodo nii.

Haala ninjondiral

³⁷ —Pati ninjee, on ninjataake. Pati njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete. ³⁸ Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante saawal lobbal, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiranton wobbe koo, dum etirante-don.

³⁹ O beydani be hen banndol gonngol, o wii:

—Bumdo ana waawi dowde bumdo hono mum naa? So dum wadii, wanaa be didon fuu, be caaman ley ngaykaare naa? ⁴⁰ Taalibbo ɓurataa moobbo mum, taalibbo kibɓudo laatoto hono moobbo mum. ⁴¹ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴² Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, a maatataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa keɓaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e bidde mum

⁴³ —Lekki lobbi rimataa bidde bonde, lekki ki woodaa rimataa bidde lobbe. ⁴⁴ Sabi lekki fuu ana annditiree bidde mum. Ibbe teɓataake e kebbe, peguuje teɓataake e gi'e. ⁴⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley ɓernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley ɓernde mum. Sabi ko woni e ɓernde, dum yaltata e hunduko.

Banndol haala suudu diidaandu dow haayre

⁴⁶ –Ko saabii so ofon noddira kam «Moobbo», kaa on ngadataa ko mbii-mi? ⁴⁷ Neddo fuu gardo e am so hettindii haalaaji am so jokki di, mi hollan on mo nanndi: ⁴⁸ Joomum ana nanndi e neddo mahudo suudu, so asi leydi ndii faa yottii haayre, diidi ndu dow mayre. Nde yiiwoonde toɓunoo faa ilaali mbuuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi dow haayre ndu mahaa. ⁴⁹ Kaa nando haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono mahudo suudu dow njaareendi, mo asanaali dum diidol. Nde ilaali mbuwnoo, ndu wurji e leydi don e don, ndu boni.

7

No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en

¹ Nde Iisaa tilii waajaade hettindotoobe bee ndee, yehi Kafarnahum. ² Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsudo jawi faa ana habana yonki. ³ Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko mawbe Yahuudiyankooɓe, o wara o dannda kaadime mum oo. ⁴ Be ngari e Iisaa, be ndaardi dum sanne sanne, ebe mbiya:

–Omo haani wadaneede dum, ⁵ sabi omo yidi leɗol men ngol, kasen duu kanko mahi suudu men waajordu nduu.

⁶ Iisaa yaadi e maɓɓe. Kaa nde be badinoo galle oo ndee, hooreejo sordaasi'en oo neli yimbe mum e makko, wii mo:

–Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. ⁷ Dum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade to maa. Kaa daja ko kaal-daa tan, kaadime am oo sellan. ⁸ Miin e hoore am, mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii kaadime am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sordaasi'en oo, yeeyii yimbe jokkuɓe e mum bee, wii:

–Mido haalana on, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.

¹⁰ Nde nelaaɓe bee mbirfitii galle too ndee, tawi kaadime oo sellii.

No Iisaa wuurtiniri bii debbo mo gorum maayi

¹¹ Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko e taalibaabe makko e yimbe heewbe. ¹² Nde o badinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e mahiidi suka gorko. Oon yo bajjo, abba mum maayii, inna mum gamaaka kasen. Yimbe ngeenndi ndii heewbe ana njokki e inniraado oo. ¹³ Nde Iisaa yii inniraado oo ndee, yurmii dum, wii:

–Pati woy!

¹⁴ Iisaa badii, memi leggal naɓirgal ngal. Roondinoobe bee ndarii, o wii:

–Suka jokolle, mido wiye: imma!

¹⁵ Nii maaydo oo immii joodii, ana haala. Iisaa totti mo inniiko. ¹⁶ Kulol nanngi yimbe bee fuu, hedde ebe njetta Laamdo, ebe mbiya:

–Annabaajo mawdo banngii e ley men! Laamdo warii faabaade yimbe mum!

¹⁷ Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

¹⁸ Ko wadi koo fuu, Yaayaa narii dum taalibaabe mum, noddii didon maɓɓe, ¹⁹ neli dum'en to Iisaa, be lamndoo dum yalla kanum woni garoowo oo, naa be ndooman goddo?

²⁰ Been worbe didon ngari e Iisaa, mbii dum:

–Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde yalla aan woni kaando warde oo, naa min ndooma goddo?

²¹ E oon wakkati, omo sellina yimbe heewbe jawuuji di ngal daa sii, omo ribba seydaani'en, omo wumtina wumbe heewbe. ²² O jaabii be, o wii:

—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-don e ko nan-don: wumbe ana mbumta, layannoobe ana njaaba faa gasa, seppaabe ana cellinee, faaduube ana paadita, maaybe ana nguurta. Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ²³ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

²⁴ Nde nelaarabe bee kooti ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ²⁵ Kodum yeewoyno-don? Neddo pariido naa? Boornotoobe kaddule lobbe so nguura nguurndam lobbam bee, e cuudi kaanankooobe tawetee. ²⁶ Kodum yeewoyno-don ndennoo? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo buri annabaajo. ²⁷ Kanko woni mo Binndi dii mbii e mum:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaarabe am moyyinanoo ma laawol.»*

²⁸ Mido haalana on, bammaade bammaali burdo Yaayaa, tawee nee, burdo lo'ude e Laamu Laamdo oo buri mo teddude. ²⁹ Yimbe hettindiibe mo bee fuu, fay duwaabe'en bee, njaabii konngol Laamdo ngol ko Yaayaa looti dum'en lootogal batisima koo. ³⁰ Kaa Farisa'en e jannginoobe Sariya mberrike faandaa Laamdo ko be calii looteede e junngo Yaayaa koo.

³¹ Ndennoo, kodum nanndinan-mi e yimbe oo jamaanu? Hoobe be nanndi? ³² Ebe mba'i hono sukaaabe joodiibe e luumo, ana noddondira, ana mbiya:

«Min piyanii on cereeli,

on mbamaali.

Min mboyanii on woondu yurminiindu,

on mboyaali.»

³³ Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, jaamataa bii jalo, yarataa doro, on mbii yo laddaado. ³⁴ Kaa Bii Neddo oo warii, ana jaama ana yara, on mbii jaamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaabe'en e luuttoobe hono mum'en. ³⁵ Kaa Laamdo hakkilante oo, jaube dum bee fuu njiyan goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

³⁶ Gooto e Farisa'en bee noddii mo bottaari. O naati galle joomum, omo jaamda e mum.

³⁷ Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa ana wottoo to galle Farisanke oo koo, o waddi faandu nebam uuroojam, ³⁸ o heedi caggal mum sera koyde mum, omo woya, omo leefinira koyde mum dee gondi makko, omo soccira de sukundu makko, omo uurnoo de, omo wuja e majje nebam dam. ³⁹ Nde Farisanke noddudo mo oo yii dum ndee, wii e ley becce mum: «Sinndo oo yo annabaajo, o anndan debbo memoowo mo oo, o annditan oon yo pijoowo.» ⁴⁰ Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:

—Simon, mido haalane huunde wootere.

O jaabii:

—Haal, Moobbo!

⁴¹ Iisaa wii:

—Namlotoodo gooto ana rewannoo yimbe didon, gooto oo buudi cardi teemedede joy, goddo oo buudi cardi capande joy. ⁴² Kaa nde mo anndunoo be ngalaa ko be njobira mo ndee, o yaafii be didon fuu. Jooni, homo e maabe buri yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafii kaalisi keewdo oo.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga!

⁴⁴ Caggal dum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:

—A yii oo doo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam ko mi semmbira koyde am a hokkaali kam. Kaa kanko, gondi makko o leefinira koyde am, o soccira de sukundu makko. ⁴⁵ Aan, a buuccaaki kam, kaa kanko, gila naatu-mi, o noottaali buuccaade koyde

* 7:27 Malakiya 3.1

am. ⁴⁶ A wujaali hoore am nebam, kaa kanko, o wujii e koyde am nebam uuroojam. ⁴⁷ Dum saabii so mido wiye: luutti makko e heewde fuu njaafaama, ndennoo jilli makko ana mawni. Kaa jaafaado seeda, jilli seeda hollata.

⁴⁸ Caggal dum, o wii debbo oo:

—Luutti maa njaafaama.

⁴⁹ Naamdannoobe e makko 6ee ana mbiya e ko'e mum'en: «Homo woni oo gorko jaafotoodo fay luutti?»

⁵⁰ Non o wii debbo oo:

—Goondinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

8

No rewbe downtanirii Iisaa

¹ Caggal dum, Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo. Taalibaabe makko sappo e didon 6ee ana ngondi e makko, ² kajum e rewbe yogaa6e 6e seydaani'en mum'en ndibbaa, jawuuji mum'en cellinaa. Kam6e ngoni Mariyama annditirteedo mo Magdala, mo seydaani'en njeddon ndibbanoo iwde e mum, ³ e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteedo Huja, kajum e Susaana e rewbe wob6e heew6e wallirannoobe 6e jawle mum'en.

Banndol haala aawoowo

⁴ Yim6e iwi e geelle dee fuu, ngari e makko. Jamaa keewdo filii mo, o haalani 6e ngol banndol:

⁵ —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, yaa6aa, pooli ngari cubi dum. ⁶ Yoga mayri saami e korokaaye, fudi, yoori, sabi nokku oo darnataa ndiyam. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe puɗata, kebbe dee cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, rimi, wabbere fuu sowii cowe teemedere.

Nde o haalnoo dum ndee, o toowni daande makko, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu.

⁹ Taalibaabe makko 6ee lamndii mo:

—Kodum ngol banndol firritata?

¹⁰ O wii 6e:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduɗo haala Laamu Laamdo oo. Kaa wob6e 6ee e banndi 6e kaalanirtee, yalla:

«ebe yeewa, tawa 6e njiyataa,
6e nana, tawa 6e paamataa.»*

¹¹ Maanaa banndol ngol annii: aawdi ndii yo konngol Laamdo. ¹² Yim6e yogaa6e ana nanndi e laawol. So 6e nanii konngol ngol fuu, Ibiliisa waran itta ngol e berde ma66e pati 6e ngoondina, sako 6e kisa. ¹³ Yogaa6e ana nanndi e korokaaye. Be nanan konngol ngol, 6e njabboroo ngol seyo. Kaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati gooto tan 6e ngoondinta. Nde soobe oo wari fuu, 6e njoppan. ¹⁴ Yogaa6e ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. So 6e nanii konngol ngol tan, 6e mbittan, sabi sugullaaji aduna e joote jawdi e gidaade yonki cuuman ngol ngol waasa 6enndude. ¹⁵ Kaa do aawdi ndii saami e leydi mbelndi doo, 6een ngoni naniroobe konngol ngol berde belde, laa6ude, so kayba ngol faa ngol rima.

Banndol haala lampa

¹⁶ —Fay gooto hu66ataa lampa so hipa hen la'al naa soorna dum ley leeso. Ko wadata dee, sinndan dum, yalla eka yaaynana naatoobe. ¹⁷ Sabi walaa fuu ko joo6i ko banngintaake, walaa ko suudii ko annditataake faa yaltinee sella. ¹⁸ Ndennoo, tiidee e no nanir-don nii, sabi jogiido fuu, beydante. Kaa mo walaa oo, fay ko miilata ana jogii koo teetete.

* **8:10** Esaaya 6.9

Inna Iisaa e mijiraaʼbe Iisaa

¹⁹ Inniiko e mijiraaʼbe makko worʼbe ngari e makko, kaa ʼbe kebaali yottaade mo saabe jamaa. ²⁰ O haalanaa inna makko e mijiraaʼbe makko ana ndarii sella ana njidfi yiide mo.

²¹ Nii o jaabii, o wii:

—Innam e mijiraaʼbe am yo nanooʼbe konngol Laamdo ngol so ngollira dum ʼbee.

No Iisaa waaltiniri henndu

²² Nannde wootere Iisaa e taalibaaʼbe mum naati laana. O wii ʼbe:

—Lummben weendu nduu.

ʼBe ndeerti. ²³ E ley lummbugol ngol, mo daanii. Oon wakkati fuu, henndu mawndu immii, laana kaa heewi ndiyam, ka hosi mutude. ²⁴ ʼBe ʼbadii, eʼbe pinndina mo eʼbe mbiya:

—Moobbo, Moobbo, miden nii kalkoo!

O fini, o jahii e henndu nduu e bempeeje dee, non fuu wii teen! ²⁵ Caggal dum, o wii ʼbe:

—Hoto hoolaare mon woni?

ʼBe kuli, ʼbe cunli, eʼbe mbiyondira e ko'e maʼʼbe:

—Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, di dɔwtanto mo.

No Iisaa selliniri laddaado tuddiido janaale

²⁶ Caggal dum, ʼbe panndoyi leydi Gerasankooʼbe, peewtondirndi e leydi Galili. ²⁷ Nde o yeenti ndee, gorko laddaado, jeyaado e ngeenndi ndii, joppudo kaddule ko ʼbooyi so tuddoyii janaale, wari e makko. ²⁸ Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali faa toowi, o wii:

—Iisaa, ʼBii Laamdo Toowdo, ko njid-ɗaa wadude kam? Mido jaage, pati torram.

²⁹ Walaa ko o wiiri non, sinaa Iisaa yamirii seydaani oo yalta e neddo oo. Oo seydaani ana war-wartannoo e makko cili keewdi. Oon ana geyyetenoo juude e koyde fuu, geyyiree calali, kaa o tayan dum fuu, seydaani oo regina mo ngeenndi, naba mo ley ladde jeereende. ³⁰ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-ɗaa?

O jaabii:

—Mido wiyee «Jamaa».

O wii dum non, sabi seydaani'en heewbe ana ngondi e makko. ³¹ ʼBe ndarii eʼbe ndaarda Iisaa pati o yamira ʼbe ʼbe naatoya e iduru. ³² Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. Seydaani'en ʼbee ndaardi mo o dujanoo dum'en naatoya e ley girooji dii. O dujanii ʼbe. ³³ ʼBe njalti e neddo oo, ʼbe naati e ley girooji dii. Sewre ndee fuu diiri, iwi hoore waamnde haayre too, naatoyi e ley weendu nduu, yoolii.

³⁴ Nde durooʼbe ʼbee njii dum ndee, ʼbe ndogi, ʼbe njantanoyii dum yimbe ngeenndi ndii e seraaji mum. ³⁵ Been ngari yeewde ko wadi koo. Nde ʼbe njottii Iisaa ndee, ʼbe tawi laddanoodo oo ana joodii bannge makko, ana ʼboornii kaddule, yeedditii. Nii kulol nanngi ʼbe. ³⁶ Yiinooʼbe dum ʼbee njantanii yimbe no laddanoodo oo selliniraa. ³⁷ Yimbe leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppaana dum'en leydi mum'en, sabi kulol manngol nanngi dum'en. O naati laana, o witti. ³⁸ Mo seydaani mum ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa Iisaa wirfintini mo, wii:

³⁹ —Hootu suudu maa, kumpitaa yimbe maa ko Laamdo wadan maa.

O yehi, o ooyinii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa wadani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo jaʼbbii dum, sabi yimbe fuu ana ndoomunoo dum. ⁴¹ Non gorko biyeteedo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari e makko, diccii yeeso makko, ndaardi mo o wara galle mum, ⁴² sabi biyum debbo bajjo, mo duubi mum mbaarata e sappo e didi, ana habana yonki.

E ley yaadu Iisaa ton nduu, yimbe billi dum sanne. ⁴³ Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, ana tawaa ton. Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laafi, kaa fay gooto hebaali sellinde mo. ⁴⁴ Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kommbol saaya mum. Don e don yiyam dam tayi. ⁴⁵ Iisaa wii:

—Homo memi kam?

Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:

—Moobbo, hakkunde yimbe ngon-daa, ebe billu maa.

⁴⁶ Iisaa wii:

—Won memdo kam, sabi mi maatii won semmbe iwdo e am.

⁴⁷ Nde debbo oo annditinnoo dum suudataako ndee, wari ana sijja, diccii yeeso makko, haali hakkunde yimbe fuu ko saabii so memi mo e no selliri don e don. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Bannam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam.

⁴⁹ Iisaa tilaaki haalde, faa won iwrufo to hooreejo suudu waajordu oo too, wii Jayrus:

—Biya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.

⁵⁰ Kaa nde wonnoo Iisaa nanii dum, wii hooreejo suudu waajordu oo:

—Pati hul, hoolam tan, biya oo dadan.

⁵¹ Nde o yottii galle Jayrus ndee, o falaali fay gooto naadda e makko, so wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oo e inna mum. ⁵² Yimbe bee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii be:

—Pati mboyyee! O maayaali, o daaniido tan.

⁵³ Kaa be puuytini haala makko, sabi ebe anndi o maayii. ⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:

—Suka, imma!

⁵⁵ Yonki makko warti e makko, o immii don e don. Iisaa yamiri be ndokka mo ko o jaama. ⁵⁶ Saaraabe suka oo kaaynaa. O daalii be pati be kaalana fay gooto ko wadi koo.

9

No Iisaa neliri taalibaabe mum sappo e didon bee

¹ Iisaa noddii taalibaabe sappo e didon bee, hokki dum'en semmbe, hokki dum'en baawde ribbugol seydaani'en e sellingol jawuujii. ² O neli be be ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, be cellina jawbe. ³ O wii be:

—Pati naboree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure, wanaa kaalisi. Kasen duu pati naboron saayaaji didi. ⁴ Galle mo njippi-don e mum fuu, keddo-don don faa nde iw-don don. ⁵ Ngeenndi fuu ndi yimbe mum njaabaaki on, njalton dum, pidon colla koyde mon, faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

⁶ Be mbitti, ebe ngada ngeenndi e ngeenndi, ebe mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, ebe cellina jawbe wonbe e nokkuuje dee fuu.

No kabaaru Iisaa jiihiri hakkille Hirudus

⁷ Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nannoo haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jiihii. Sabi won wiyannoobe Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti, ⁸ wobbe ana mbiya annabi Iliyaasa banngi, wobbe kasen ana mbiya gooto e annabaabe aranndeebe bee wuurti. ⁹ Kaa Hirudus wii:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baado hono nii?

Omo tewta yiide dum.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy gorko

¹⁰ Nelaabe bee ngarti. Be njantanii Iisaa ko be ngadi koo fuu. O nafi be hedde ngeenndi mbiyeteendi Baytisayda, o teeldi e maabe. ¹¹ Jamaa oo nani dum, jokki e makko, o jaabii be, hedde omo haalana be haala banngugol Laamu Laamdo oo, o sellini e maabe hasindinbe e sellineede bee. ¹² Nde hiiri ndee, sappo e didon bee battitii mo, mbii mo:

—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliidfi yalla ana keba do njippoo jaama, sabi oo nokku yo ladde.

¹³ O wii 6e:

—Onon e ko'e mon, ndokkee 6e ko 6e jaama!

Be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan 6ee yim6e fuu ko jaama dee.

¹⁴ Tawi yim6e 6ee ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaa6e makko 6ee:

—Njoyyiniree 6e tunaale-tunaale, wootere fuu capande njoyon.

¹⁵ Be ngadiri non, 6e njoyyini been fuu. ¹⁶ O 6ami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo e liddi dii, o hokki taalibaa6e makko 6ee njeɗa jamaa oo. ¹⁷ Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini taye keddiide dee, kebbini cagiije sappo e didi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹⁸ Nannde wootere omo teeldi e taalibaa6e makko, omo wada duwaawu, kanko tan. O lamndii 6e, o wii:

—Homo yim6e mbiyata ngon-mi?

¹⁹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Won wiyoo6e a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo6e a annabi Iliyaasa, won wiyoo6e kasen gooto e annabaa6e aranndee6e 6ee wuurti.

²⁰ O lamndii 6e:

—Onon nee, homo mbiyatton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—A Almasiihu Laamdo!

²¹ O yaggini 6e pati 6e kaalana dum fay gooto.

No Iisaa bannginiri maayde mum e wuurtugol mum

²² O beydi hen kasen, o wii:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, maw6e 6ee e hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan nannde tata6ere.

²³ Caggal dum, o wii 6e fuu:

—Muuydo jokkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal* nannde fuu, jokka e am. ²⁴ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki sabaabu am, danndan ki. ²⁵ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so halkii yonki mum naa mursii hoore mum? ²⁶ Jaannoriido kam miin e haalaaji am dii fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraado am. ²⁷ Midɗo haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa, tawee njiyaali Laamu Laamdo oo banngii.

No noone Iisaa waylitorii

²⁸ Ko waarata e balde jetti caggal ko o haali dii haalaaji koo, o nabbayi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba. ²⁹ Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni faa ana njalba. ³⁰ Non wor6e didon banngi, ana kaalda e makko, dum Muusaa e Iliyaasa. ³¹ Be banngidi e teddeengal, e6e kaala haala laawol makko tabitoyoowol Urusaliima ngol. ³² Piyeer e wondiibe mum 6ee yo daaninoobe doyngol teddungol, 6e pini, 6e njii teddeengal makko, 6e njii wor6e didon wondube e makko 6ee. ³³ Nde yim6e didon 6ee ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

* **9:23** Maanaa 6amde leggal mum bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo. ³⁴ O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi 6e. Taalibaa6e 6ee kuli sanne nde luurde ndee suddi 6e ndee. ³⁵ Daande iwri e ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo cubii-mi. Kettindee mo!

³⁶ Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kaɲum tan gooto tawaa ton. Taalibaa6e 6ee cuudi kabaaru oo. E ley deen ɲalaade, 6e kaalanaali fay gooto ko 6e njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaado

³⁷ Janngo mum, ko 6e njippii waamnde haayre ndee koo, higgere jamaa ja66ii mo. ³⁸ E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:

—Moobbo, mido ɲaage, tiinna yeewanam biyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi.

³⁹ Ladde ana nannga mo, o wulla, o siɲɲa faa hunduko makko yufa ngufo. Nde yoppataa mo so wanaa caldi makko fuu taya. ⁴⁰ Mi ɲaagike taalibaa6e maa 6ee ndibba nde, kaa 6e ndonkii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wii:

—Hey yim6e jamaanu bondo 6e nganaa goondin6e. Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muɲande on? Battin biya oo doo!

⁴² Nde suka oo badinoo Iisaa ndee, ladde ndee libi dum e leydi, hedde ana dimmba dum. Nii Iisaa jahii e ladde ndee, sellini suka oo, totti dum baaba mum. ⁴³ Yim6e fuu kaaynaa saabe baawde Laamdo mawde dee.

No Iisaa bannginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e golleeji Iisaa dii koo, o wii taalibaa6e makko 6ee:

⁴⁴ —Onon, piddee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Bii Neddo oo wadete e juude yim6e.

⁴⁵ Kaa 6e paamaali haala kaa, maanaa makka ana suudanii 6e, faa 6e mbaasi annditinde ka. Be kulii lamnditaade mo duu.

Haala burdo teddude

⁴⁶ Non taalibaa6e 6ee ndarii ana njeddondira burdo teddude hakkunde mum'en. ⁴⁷ Nde wonnoo omo anndi ko woni e berde ma66e, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel banngi makko, ⁴⁸ o wii 6e:

—Neddo fuu ja66iido ngel cukalel e innde am, miin jaati o ja66ii. Kasen duu, ja66iido kam, ja66ike neldo kam oo. Sabi burdo lo'ude hakkunde mon fuu, kaɲum woni teddufo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

⁴⁹ Yuhanna haali, wii:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa, min kadii mo, sabi o waldaa e men.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Pati kadee mo dum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon wondi.

⁵¹ Nde wakkati mo Laamdo ɲabbintinta Iisaa dow kammu badinoo, Iisaa e hoore mum fellisi yahan Urusaliima, ⁵² neli nelaabe ardo dum. Been nelaabe naati e ngeenndi Samariyankoo6e ngootiri faa ndaartana mo jippunde. ⁵³ Kaa ndiin ngeenndi ja66aaki mo, sabi Urusaliima o fa'i. ⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna njiinoo dum ndee, mbii:

—Kalfaado, ada yidi min njamira yiite iwa dow kammu duppa 6e naa?

⁵⁵ Nii o yeecitii 6e, o ɲinji 6e. ⁵⁶ Caggal mum, 6e njehi ngeenndi ngonndi.

No yim6e mbiiri njokkan e Iisaa

⁵⁷ E ley yaadu ma66e nduu, neddo gooto wii mo:

—Mi jokkete to njahataa fuu.

⁵⁸ Iisaa wii mo:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelna hoore mum fowtinoo.

⁵⁹ O wii neddo goddo:

—Jokkam!

Oon jaabii mo, wii:

—Accu mi iroya baabam tafon.

⁶⁰ Iisaa wii mo:

—Dal maaybe ira maaybe mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamdo oo.

⁶¹ Goddo kasen wii mo:

—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tafon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wii:

—Neddo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamdo oo.

10

No Iisaa neliri taalibaaŋe mum capande njeddon e didon

¹ Caggal dum, Iisaa subii e ley taalibaaŋe mum capande njeddon e didon, neliri be didon didon, be ardoo dum e ngeenndi fuu e nokku fuu do o haannoo yaade, kanko e hoore makko. ² O wii be:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoobe keewaa. Ndennoo, ŋaagee Jom kettal oo nelda hettoobe to hettantee too. ³ Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. ⁴ Pati naŋoree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa pade. Pati njowtee fay gooto e dow laawol. ⁵ Galle mo naataton fuu, njowton joomum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!» ⁶ So neddo jom jam won don, duwaawu mon hewtan dum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo wartan e mon. ⁷ Njippo-don e oon galle. Ko be ndokki on fuu ŋaamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njoŋdi mum. Pati ngadee naata-yalta e ley galleeji. ⁸ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on njaŋŋaama, ko ngaddane-don fuu ŋaamon. ⁹ Cellinon ŋawbe be taw-don don fuu, mbiyon yimbe ngeenndi ndii: «Laamu Laamdo battiima on.» ¹⁰ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on njaŋŋaaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon: ¹¹ «Min pidŋii e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyde amen. Kaa dum e taweede, anndee Laamu Laamdo battiima.» ¹² Midŋo haalana on: ŋannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo Sodooma* ngoo naawde.

¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley mon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hoduŋe ton be tuubanno law, tawete be ŋoornike licce caakuuji, be njoodike e ndoondi, faa be kollita tuubugol maŋŋe. ¹⁴ Saabe dum, ŋannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ¹⁵ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leyŋinte faa keedaa ley maaybe.

¹⁶ O haalani taalibaaŋe makko kasen:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanike neldŋo kam oo duu.

¹⁷ Capande njeddon e didon be ngeenndi e seyo, mbii:

—Kalfaado, fay seydaani'en bee dowtanike min saabe innde maa.

¹⁸ O wii be:

—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii. ¹⁹ Mi hokkii on baawde yaaŋbude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada. ²⁰ Kaa noo, pati ceyoree ko seydaani'en dowtanii on koo. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

²¹ Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilanteeŋe e annuduŋe, bannginan-daa dum cukaloy. Jaati, Baabiraado, hono non worri, sabi dum wel

* **10:12** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Pudfoode 19.1-29

maa. ²² Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kaɗum e mo Bajjo oo muuyi bannginande dum fuu.

²³ Caggal dum, Iisaa yeecitii taalibaaɓe ɓee, gunndii dum'en, wii:

—Gite jiyooje ko njiyaton koo, mbelii hoore! ²⁴ Sabi mido wiya on: annabaaɓe heewɓe e kaanankooɓe heewɓe njidiino yiide ko njiyaton koo, njiyaali, njidiino nande ko nanaton koo, nanaali.

Banndol haala Samariyanke moyyo

²⁵ Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:

—Moobbo, hono kaan-mi wadude faa mi heɓa nguurndam nduumiidam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wii:

—Kodum winndii e Sariya? Kodum njanngu-daa ton?

²⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Yidiri Laamdo Joomiraado maa ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.†

²⁸ Iisaa wii mo:

—Jaabu maa moyyii. So a wadii non, a heɓan nguurndam dam!

²⁹ Kaa jannginoowo Sariya oo ana yidi heedude e goonga, wii mo:

—Homo woni tanaa am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Nannde wootere gorko gooto iwi Urusaliima, ana fa'i Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanooɓe, ɓe ɓoli mo, ɓe pii mo faa ɓe njoppi mo wanaa guurdo mo wanaa maaydo. ³¹ Forri e jottinoowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiinoo janaado oo ana lelii ndee, o woorti dum, o yaɓɓii. ³² Lewinke‡ gooto, kaɗum duu wari tawi mo don, yii mo, woorti mo, yaɓɓii. ³³ Samariyanke dawdo wari e makko, yii mo, yurminaa, ³⁴ ɓadii mo, sawriri barme makko nebam e peguujam, fili hen licce. Caggal dum, o waddini dum daaba makko, o naɓi dum e jippunde hoɓɓe, o hinnii dum. ³⁵ Janngo mum, o itti buudi cardi didi, o hokki njaatigi mum oo, o wii dum: «Hinna mo. So almusadda makko burii dum, so mi wartii, mi tottete.»

³⁶ Nde Iisaa tilii banndol ngol ndee, wii:

—E miilo maa, homo e taton ɓee laatii tanaa janaado oo?

³⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Jurmiido mo oo.

Iisaa wii mo:

—Aan duu, yaa, wadoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

³⁸ E laawol maɓɓe ngol, Iisaa faɗi ngeenndi ngootiri, debbo biyeteedo Marta jippini mo. ³⁹ Marta ana jogii mijiraado biyeteedo Mariyama. Oon ana joodii sera koyde Iisaa, ana nana haala mum. ⁴⁰ Kaa Marta, no gollleeji dii keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:

—Moobbo, a hillaaka ko mijam oo daldi kam golle oo koo naa? Wii mo o immoo, o walla kam!

⁴¹ Moobbo oo jaabii mo, wii:

—Marta, Marta, ada tampina hoore maa kulle keewde, ada jiiɓa hakkille maa. ⁴² Kaa huunde wootere tan woni ko neddo hasindini e mum. Mariyama subike ko moyyi koo, o teetataake dum duu.

† **10:27** Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkooɓe 19.18 ‡ **10:32** Yimɓe lejol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

11

No Iisaa jannginiri taalibaaḅe mum no duwortee

¹ Nannde wootere, Iisaa ana wada duwaawu e nokku gooto. Nde o tilinoo ndee, gooto e taalibaaḅe makko ḅee wii mo:

—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaaḅe mum nii.

² O wii ḅe:

—So oḅon nduwoo, nii mbiyaton:

Baabiraado,

yo innde maa teddine.

Yo Laamu maa war.

³ Hokku min jannde fuu jaamdu heyooru min.

⁴ Yaafa min luutti amen,

sabi miden njaafoo tooḅuḅe min fuu.

Pati accu min ceytee.

⁵ O wii ḅe kasen:

—So gooto mon yehii to gidḅo mum hejjere jemma, wii ḅum: «Gidam, jaamlam buuruuje tati, ⁶ mi heḅii kodo jooni, mi walaa ko mi holla ḅum», ⁷ yalla gidḅo maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati torram, sabi damal ngal cokaangal, sukaaḅe am duu yo leliiḅe, mi waawaa immaade faa mi hokke fay huunde»? ⁸ Mido wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a gidḅo makko, waajibi mo immoo, mo hokke hakke ko kasindin-ḅaa e mum fuu, kammari ko tekkin-ḅaa jaagunde maa ndee koo. ⁹ Miin, mido wiya on: jaagee, on keḅan, tewtee, on njiitan, calminee gila oḅon damal galle, on udditante.

¹⁰ Sabi jaagiido fuu, heḅan, tewtudo fuu, yiitan, calmindo fuu, udditante. ¹¹ Homo woni e mon baabiraado mo ḅiyum jaagotoo liingu so hokka ḅum mboddi? ¹² Naa jaagoo ḅum ḅoccoonde, hokka ḅum yaare? ¹³ No mbonir-ḅon fuu, oḅon ndokka ḅiḅḅe mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Naagiido mo Ruuhu Ceniido fuu, o hokkan ḅum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

¹⁴ Nannde wootere, Iisaa ana ribbana neddo gooto seyḅaani muumḅinnoodo ḅum. Nde seyḅaani oo yalti ndee, muumḅunoodo oo watti haalde. Jamaa oo haaynaa. ¹⁵ Kaa yoga e maḅḅe ana wiya:

—«Beelsebul», hooreejo seyḅaani'en oo o ribbirta seyḅaani'en ḅee!

¹⁶ Woḅḅe ndaardi mo taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu faa itta koro makko. ¹⁷ Nde wonnoo omo anndi miilooji maḅḅe, o wii ḅe:

—Laamu fuu pecciido ana haḅa e hoore mum, bonan, maadiiji mum fuu ngurjan e leydi. ¹⁸ So Ibiliisa e hoore mum fecciima, hono laamu mum heddortoo? Nde wonnoo on mbii «Beelsebul» ndibbiran-mi seyḅaani'en ḅee. ¹⁹ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seyḅaani'en, yimḅe mon ḅee nee, homo ndibbirta ḅe? Yimḅe mon ḅee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁰ Kaa so baawḅe Laamdo ndibbiran-mi seyḅaani'en, ḅum ana holla Laamu Laamdo warii e mon. ²¹ Gorko jom semmbe jogiido kaafaawi, so hayḅii galle mum, jawdi mum reenoto. ²² Kaa so ḅurdo ḅum semmbe yanii e mum, jaalike ḅum, teetan joomum kaafaawi ki fawnoo hoolaare e mum kii, fecca jawdi mum ndii e woḅḅe.

²³ Mo waldaa e am fuu yo gajo am. Mo moḅtidataa e am fuu yo caakoowo.

²⁴ So seyḅaani yaltii e neddo, seyḅaani oo yiiloyto e nokkuuje joorde, tewta do ḅoottinoo. So mo heḅaali, mo wiyen: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.»

²⁵ So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa, ana moyyinaa ana paraa faa woodi.

²⁶ Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seyḅaani'en njeḅḅon ḅurḅe mo bonde, ḅe naata e galle oo, ḅe koda e mum. Nii battane oo neddo ḅurdata arannde mum bonde.

²⁷ Nde o haalata dum ndee, debbo gooto ana hakkunde jamaa oo, toowni daande mum, wii:

—Debbo caawdo ma so muynin maa, welii hoore!

²⁸ Non Iisaa jaabii, wii:

—Welbe hoore dee, nanooɓe konngol Laamdo so njokka ngol ɓee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

²⁹ Nde wonnoo jamaa oo ana billondira e makko sanne, o fuddi wiide:

—Yimbe jamaanu jooni yo yimbe bonbe. Ebe ndaara holleede taagumansa, kaa ɓe kollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ³⁰ Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkooɓe taagumansa nii, hono non Bii Neddo oo duu laatanortoo yimbe oo jamaanu taagumansa. ³¹ Nannde darngal, kaananke debbo leydi ɓaleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni ɓee, liɓa dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, ɓurdo Suleymaana won doo! ³² Nannde darngal, yimbe Niniwe duu immodoto e yimbe jamaanu jooni ɓee, liɓa dum'en. Sabi ɓe tuubii gila nde ɓe nannoo waaju annabi Yuunusa ndee. Haya, ɓurdo Yuunusa won doo!

Haala fooyre caldi

³³ Iisaa wii kasen:

—Fay gooto huɓɓataa lampa so suuda dum naa hippa e mum kaakol. So lampa huɓɓaama, sinndete, yalla ana yaaynana naatoobe. ³⁴ Gite maa ngonni lampa caldi maa. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu niɓɓan. ³⁵ Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee niɓɓa. ³⁶ Sabi so caldi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu salndu maa wonndu e nimre, di fuu di poyniran no lampa foynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginoobe Sariya

³⁷ E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddi dum bottaari. O nootoyii dum galle mum, o joodii faa o jaama. ³⁸ Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juude fade makko jaamde.* ³⁹ E ley dum, Iisaa wii mo:

—Onon Farisa'en, oɗon lawya caggal kore loode e caggal lehoy, tawee nee, ɓerde mon ana caawi nguykaaji e boneeji! ⁴⁰ Jaahili'en! Tama wanaa Tagudo dow oo tagi ley oo duu? ⁴¹ Ittiree sadakaaji mon dii ɓerde laaɓude. Nden, ko heddii koo fuu daganto on.

⁴² Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi oɗon ittana Laamdo jakka naanaa, oɗon ittana dum jakka danndi e ko tutaton fuu. Kaa oɗon njeebii foocitaare, oɗon njeebii yidude Laamdo. Tawee nee, kaɗum kaanno-ɗon wadude tawee on njeebaaki ko heddii koo. ⁴³ Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi oɗon njidi joolle lobbe e ley cuudi baajordi, oɗon njidi salmineede calmaali teddungal e luumooji. ⁴⁴ Bone yanan e mon. Sabi oɗon nanndi e janaale de ngalaa maande, de yimbe njahata e mum, tawee anndaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Sariya jaabii Iisaa, wii:

—Moobbo, no kaalirtaa nii, ada hoyna min minen duu.

⁴⁶ Iisaa jaabii, wii:

—Onon jannginoobe Sariya ɓee duu, bone yanan e mon! Sabi oɗon ndonndina yimbe donnge teddude, tawee onon e ko'e mon, on memirtaa de fay hoore fedeendu mon.

⁴⁷ Bone yanan e mon, sabi oɗon maha janaale annabaaɓe ɓe njaatiraaɓe mon mbari ɓee. ⁴⁸ Ndennoo, onon, on ceettiima golle maɓɓe oo ana weli on. Sabi kambe, ɓe mbarii annabaaɓe, onon, oɗon maha janaale mum'en! ⁴⁹ Dum nee, Laamdo hakkilante oo wii: «Mi neldan ɓe annabaaɓe e nelaabe, ɓe mbara yoga, ɓe torra yoga.» ⁵⁰ Dum wadi so yiiyam annabaaɓe njuppaadam gila e puɗɗoode aduna oo dam, ana yobtee e yimbe oo jamaanu.

* **11:38** Ngol lootugol juude haɓɓaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wadira.

⁵¹ So goonga dee, mido wiya on: yiyam gila Haabiila faa Jakariyaa baraado hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu Laamdo nduu, dum fuu dum yobete e oo jamaanu. ⁵² Bone yanan e mon, onon jannginoobe Sariya! Sabi on teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen duu on kadii naatoobe bee naatude.

⁵³ Nde Iisaa iwi don ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewde, ⁵⁴ hedde ebe tuufana mo faa be keba e makko haala ka be nannginira mo.

12

Haala kulol Laamdo

¹ Ko foti ujunaaji ujunaaji yimbe kawriti faa ana njaaɓondira. Nden Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, dum woni be naafigi'en. ² Walaa fuu ko suudii ko ɓanngintaake, walaa sirri mo saakataake. ³ Dum saabii huunde fuu ko kaal-don ley nimre nantete ley fooyre. Kasen duu ko ngunndi-don ley cuudi fuu, ooynete dow beneiji.

⁴ Mido haalana on, onon gidiraabe am: pati kulee waroobe yimbe be ngalaa fuu ko mbaawi caggal majjum bee. ⁵ Mi hollan on mo kaan-don hulde: kulee baroowo neddo baawdo tippaade dum ley jahannama. So goonga dee, mido wiya on: oon kaan-don hulde! ⁶ Tama biiwuuji joy coottataake buudi didi? Laamdo yeggitataa fay gootel e majji. ⁷ Onon, fay leeɓi ko'e mon fuu ko limaa faa laabi. Ndennoo, pati kulee, sabi onon buri biiwuuji keewdi teentilaade.

⁸ Mido wiya on: ceettaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi seettanto dum yeeso malaa'ika'en Laamdo. ⁹ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe, salante yeeso malaa'ika'en Laamdo. ¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ¹¹ So on nabaama e cuudi baajordi naa yeeso hooreebe naa kaanankooobe, pati mbemmbe-don ko njaaboto-don, naa ko kaalaton, ¹² sabi Ruuhu Ceniido oo anndinan on oon wakkati fuu ko kaan-don haalde.

Banndol haala arsukunte pamaro hakkille

¹³ Won biido e ley jamaa oo:

—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngedu am e ndonu amen oo.

¹⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Hey aan! Homo wadi kam caroowo mon naa peccoowo jawdi mon?

¹⁵ O wii jamaa oo:

—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neddo fay so tawaa mo arsukunte.

¹⁶ O haalani be banndol, o wii:

—Arsukunte gooto, gese mum moyyunoo faa sanne. ¹⁷ O miilii e hoore makko: «Hono ngadan-mi? Sabi mi walaa fuu do mi mooɓta jamri am ndii. ¹⁸ Eyyoo! Mi wurjinan beembe am dee, mi maha godde burde de manngu, mi mooɓta hen jamri am ndii e ngalu am fuu, ¹⁹ mi wiya hoore am: A hebii ngalu baawdo jogaade ma duubi kuurdi, hankasen fowtu, naamaa, njaraa, mbelto-daa.» ²⁰ Kaa Laamdo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e oo doo jemma. Homo heettata e ko paggiti-daa koo?» ²¹ Nii woni sifa neddo fuu paggitaniido hoore mum jawdi aduna, wanaa galo yeeso Laamdo.

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²² Caggal dum, o wii taalibaabe makko bee:

—Dum saabii so mido wiya on: pati cunlanee e ley nguurndam mon ko naamaton e ko ɓoornoto-don. ²³ Sabi nguurndam buri nguure, terde buri kotal. ²⁴ Yeewee daawle dee: de aawataa, de kettataa, de ngalaa caakuuji, de ngalaa beembe, kaa Laamdo ana jammina de. Onon, odon buri pooli dii teentilaade do woddi! ²⁵ Homo e mon waawi

beydude e balde mum fay palooma gooto kammari sugulla mum? Walaa. ²⁶ Ndennoo, so tawii on mbaawaa wadude fey hono dum e famdude, ko saabii so odon cunjana ko heddi koo? ²⁷ Yeewee piindijji no peertirta. Di tampataa, di mottataa. Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ²⁸ Laamdo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, sako onon, onon famdube hoolaare! ²⁹ Pati kiinnee ndaartude jaamdu e yardu, pati mbemmbe-don! ³⁰ Sabi dee kulle fuu yimbe aduna tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon ana anndi odon kasindini e majjum. ³¹ Ko kaan-don wadude dee, ndaartee Laamu Laamdo. Ko heddi koo, on beydante dum.

³² Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraado mon ana seyori hokkude on Laamu oo. ³³ Coottee jawdi mon fuu, cakko-don. Moyyinanee ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogo-don jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu duu bonnataa. ³⁴ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Bannol haala lanndiniiɓe jaɓɓaade kalfaado mum'en

³⁵ –Kumee, kuɓɓee lampaaji mon. ³⁶ Laatee hono yimbe lanndinaniibe jaɓɓaade kalfaado mum'en nde wartata kuurtungu, faa udditana dum don e don so salminii. ³⁷ Kaadime'en be kalfaado mum'en tawi daanaaki, mbelii hoore. Mido haalana on goonga: o humoto, o joyyina be faa be jaama, o wara o gollana be. ³⁸ So o wartirii didabere jemma naa so tatabere jemma, be o tawri non bee, mbelii hoore.

³⁹ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataa o naata galle mum. ⁴⁰ Onon duu, lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

⁴¹ Piyeer wii mo:

–Kalfaado, ngol bannol, minen tan kaaldu-daa naa yimbe fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wii:

–Homo woni golloowo koolniido, hakkilante, mo kalfaado mum halfinta maccube mum hokka dum'en nguure mum'en? ⁴³ Oon golloowo mo kalfaado mum warti so tawi ana golla golle mo halfinaa oo, welii hoore. ⁴⁴ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁵ Kaa so golloowo oo wii e hoore mum kalfaado mum oo booyii wartaali, hedde ana fiya maccube e horbe, ana jaama ana yara ana sigira, ⁴⁶ nden, kalfaado oo wartiran palooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde be nganaa hoolniibe. ⁴⁷ Golloowo anndudo ko kalfaado mum yidi, mo lanndinaaki fay huunde, mo gollaali ko kalfaado mum yidi, fiyete boggi keewdi. ⁴⁸ Kaa golloowo mo anndaa ko kalfaado mum yidi, so wadii ko fiyata dum, fiyete boggi seeda. Dokkaado ko heewi, lamndete ko heewi. Kalfinaado ko heewi, lamndete ko buri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

⁴⁹ –Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Mido heppi nge huɓɓaali! ⁵⁰ Won lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Mido heppi dum wadaali. ⁵¹ Odon miila jam ngardu-mi e leydi ndii naa? Wanaa! Mido wiya on: seenndude yimbe ngardu-mi. ⁵² Gila jooni yimbe njoyon ley galle gooto ceeran, taton bee kaɓa e didon bee, didon bee kaɓa e taton bee. ⁵³ Baabiraado haɓan e biyum gorko, biddo gorko haɓan e baaba mum, inniraado haɓan e biyum debbo, biddo debbo haɓan e inna mum, debbo bamaado haɓan e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

⁵⁴ Iisaa wii jamaa oo kasen:

–So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde toɓan. Laatorto hono non duu. ⁵⁵ So henndu ɓaleeri wibii, on mbiyan wulan taw. Hono non laatortoo duu.

⁵⁶ Onon naafigi'en! Odon mbaawi seenndude mbaadi leydi e kammu, ko wafi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo doo jamaanu?

⁵⁷ Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni fooccitaare? ⁵⁸ So ada yaada e mo kaabu-daa faa cardoyon, ndartu rewritinde e makko gila e laawol, pati o nabe to caroowo, so caroowo oo hokke kayboowo kasu, kayboowo kasu oo duu udde. ⁵⁹ Mid'o haalane: abada a yaltataa, so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaba.

13

Haala tuubugol e halkagol

¹ E oon wakkati, won warbe so kumpiti Iisaa ko hewtii Galilinkooɓe yogaabe. Be mbii Pilaatu* jillondiriino yiyam maɓɓe e yiyam sadakaaji maɓɓe. ² Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Odon miila ɓee Galilinkooɓe torraabe ɓuri luuttude diina Galilinkooɓe heddiibe ɓee naa? ³ Mid'o haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don.

⁴ Naa odon miccadoo sappo e njetton ɓe suudu Silowam toowndu nduu saami e mum'en faa maayi ɓee? Odon miila kambe ɓuri Urusaliima fuu junuubu naa? ⁵ Mid'o haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don.

⁶ Caggal dum, o wadani ɓe ngol bannadol:

—Neddo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari teɓude ki, kaa o tawaali e makki fay huunde. ⁷ Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duubi tati, hitaande fuu mi waran faa mi teɓa ki, mi tawa ki rimaali. Feyyu ki! So walaa ko ki nafata, ko saabii so eki itta sembe leydi ndii?» ⁸ Golloowo oo wii mo: «Kalfaado, yoppu ki doo faa mawuuri. Doo e nden, mi gaawtoto foomre makki, mi wada hen birgi. ⁹ Ana moyya ki rima doo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa ki.»

No Iisaa selliniri debbo ley jalaande fowteteende

¹⁰ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii ana waajoo ley suudu waajordu wooturu. ¹¹ Debbo gooto mo ladde jawni duubi sappo e jetti ana tawaa don. O turiido tan, o waawaa dartaade fey. ¹² Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddi mo, wii mo:

—Bannam debbo, a dadii e jaw maa oo.

¹³ Iisaa fawi juude mum dow makko, non o dartii cot! Hedde omo yetta Laamdo. ¹⁴ Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa sellini neddo ley jalaande fowteteende koo, wii yimbe ɓee:

—Balde jeegom kaande golleede ana ngoodi. E deen balde kaan-don warde sellineede, wanaa e jalaande fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge mum naa ndakiiwa mum jalaande fowteteende yarnoya dum naa? ¹⁶ Oo debbo taanii Ibarahiima, mo Ibiliisa haɓɓiri duubi sappo e jetti, haanaa humteede jalaande fowteteende naa?

¹⁷ Nde Iisaa haalnoo dum ndee, waybe mum ɓee fuu njaagii faa walaa seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayefiiji di o wadata dii.

Banndi haala Laamu Laamdo

¹⁸ Iisaa wii:

—Hono Laamu Laamdo wa'i? Kodum nanndinan-moo-mi? ¹⁹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo ɓami, aawi e sardine mum. Ngeeyu oo fudi, laatii lekki faa pooli ana jiba cuudi e cabe mum.

²⁰ O wii kasen:

—Kodum nanndinan-mi e Laamu Laamdo oo? ²¹ Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo ɓami, so jiiɓi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paadungal

* **13:1** Pilaatu yo hooreejo leydi Yahuudiya.

²² Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana faña geelle e gure fuu, ana waajoo. ²³ Neddo gooto lamndii mo:

—Moobbo, yimbe seeda tan kisata naa?

O wii be:

²⁴ —Tiinnee naatiron damal paadungal ngal, sabi mido wiya on: heewbe njidan naatude, ndonka. ²⁵ So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii sella odon calma, odon mbiya: «Kalfaado, udditan min!» o jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don!» ²⁶ Nden, on ndaroto odon mbiya: «Min jaamdii e maa, min njardii e maa, a waajike e daalaaje amen.» ²⁷ Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don. Ngoddee kam, onon oonii!» ²⁸ On njiyan Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kaɗum e annabaabe fuu ley Laamu Laamdo, tawa onon odon mbedaa sella. Nannde nden on mboyan, on neryondiran niiye kammari mimsee mon. ²⁹ Yimbe iwran funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, njoodoo jaamda ley Laamu Laamdo. ³⁰ Nden yoga e caggalaabe laatoto ardiibe, yoga e ardiibe laatoto caggalaabe.

No Iisaa surjirani yimbe Urusaliima

³¹ E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:

—Iw doo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo ana tewta no warde.

³² O wii be:

—Njehee mbiyoyee ndoɓu oo: «Miin, mi ribban laddeji, mi sellinan jawbe hannde e jango. Nalooma tataɓo oo mi timminan golle am fuu. ³³ Kaa ana tilsi mi yaha hannde e jango e faɓɓi-jango, sabi annabaajo haanaa maayde so wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaabe, on mbardii nelaabe e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde ɓiɓɓe mon no cofal hawrintinirta ɓiɓɓe mum ley biifoole mum nii. Kaa on njaɓaali. ³⁵ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. Mido wiya on: on njiyataa kam so wanaa faa wakkati mo mbiyaton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»†

14

No Iisaa selliniri gorko uppudo

¹ Wadiino e ley jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana wonnoo e galle hooreejo Farisa'en gooto faa jaama. Tawanooɓe ton ɓee ngattani mo hakkille ² kammari neddo uppudo ana tawanoo don. ³ Iisaa haaldi e jannginooɓe Sariya e Farisa'en, wii:

—Sellinde jawdo ley jalaande fowteteende, ana dagii naa dagaaki?

⁴ Be fuu, be mbii teen. E oon wakkati, o memi jawdo oo, o sellini dum, o yoppiti dum.

⁵ Caggal dum, o wii be:

—Homo e mon ɓiyum naa ngaari mum saamata e ɓunndu waasa yaltinde dum don e don, fay so dum jalaande fowteteende?

⁶ Be ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala subaade joolle e noddude yimbe

⁷ Nde Iisaa yiinoo noddaabe ɓee ana cuɓoo joolle ɓurde teddude ndee, o waajii ɓe, o wii:

⁸ —So a noddaama kuurtungu, pati jooda e joonnde ɓurnde teddude. Sabi ɓurdo ma teddude ana waawi warde, ⁹ noddudo on oo wara, wiye: «Hokku oo doo joonnde ndee!» Nden, a yaagoto joodoyaade e joonnde ɓurnde leyɗude ndee. ¹⁰ So a noddaama kuurtungu, joodoya caggal, yalla noddudo ma oo ana wara, wiye: «Gido, heettu yeeso gaa!» Nden, dum laatante teddungal yeeso noddaabe ɓee fuu. ¹¹ Sabi mawninkiniido fuu, leyɗinte, leyɗinkiniido teddinte.

¹² O wii noddudo mo oo duu:

† 13:35 Jabuura 118:26

—So afa nodda yimbe bottaari naa hiraande, pati noddu gidiraaḅe naa banndiraaḅe naa sakiraaḅe naa taakallemme'en maa tawaabe yo arsukunte'en. So 6e noddite, dum laatoo mbarjaari maa. ¹³ So a wadii waliima, noddu misikiina'en e wooybe e bonnguuḅe e wumbe. ¹⁴ Nden, a welan hoore, sabi been ngalaa ko njobire, a yobete jannde immital foocitiibe.

Banndol haala waliima

¹⁵ Gooto e jaamooḅe 6ee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:

—Naamoyoowo ley Laamu Laamdo, welii hoore.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Gorko gooto wadiino waliima, noddi yimbe faa heewi. ¹⁷ Nde jaamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to yimbe 6ee, wiya: «ngaree, waliima oo lanndinike.» ¹⁸ Be fuu, gooto gooto, 6e puddi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii ngesa, ana tilsi mi yaha mi yiyoya nga, njaafodaa kam.» ¹⁹ Goddo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy. Mido yidi hornoyde di, njaafodaa kam.» ²⁰ Goddo kasen wii: «Mi jommbaajo, dum saabii so mi heḅataa warde.» ²¹ Kaadime oo warti, haaltani dum kalfaado mum. Oon bilaa, wii mo: «Yaa law ley boli e dingiraaji ngeenndi ndii, noddoyaa misikiina'en e wooybe e wumbe e bonnguuḅe.» ²² Kaadime oo warti, wii: «Kalfaado, ko mbii-daa koo fuu wadaama, kaa faa jooni yolannde ana heddi.» ²³ Kalfaado oo wii kaadime oo: «Yaa dow dati jaajudi e paadudi. Mo keḅu-daa fuu, ndooldinaa dum wara naata, yalla suudu am nduu ana huuḅa. ²⁴ Sabi mido wiya on: fay gooto e 6e noddunoo-mi 6ee meedataa jaamdu am.»

No neddo laartotoo taalibbo Iisaa

²⁵ Yimbe heewbe ana njaada e Iisaa. O yeecitii, o wii 6e:

²⁶ —Gardo e am fuu, sinaa mi burana dum inna mum e baam mum e jom suudu mum e sukaabe mum e mijiraaḅe mum e mawniraaḅe mum, mi burana dum fay kajum e hoore mum. So wanaa dum, joomum waawaa laataade taalibbo am. ²⁷ Kasen duu, mo bamaali leggal mum bardugal jokka e am fuu, waawaa laataade taalibbo am. ²⁸ So won muuydo e mon mahude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko hasindini e mum, yeewa so ana jogii ko biltata dum naa? ²⁹ So wanaa dum, so joomum diidii tannaali, jiido mo fuu jalan mo, ³⁰ wiya: «Yeewee oo neddo diidii, ronkii tannude.» ³¹ Kasen, so kaananke yehii faa haḅoya e kaananke goddo, o miilataako tafon yalla worbe ujunaaji sappo ana mbaawi jaḅbaade worbe ujunaaji noogay faa kaḅa e mum? ³² So mo waawaa jaḅbaade dum, o wadan e mum nelaaḅe gila yottaaki badaaki, faa jam wada hakkunde maḅbe. ³³ Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am so yoppaali ko jogii fuu.

³⁴ Lamdam ana moyyi, kaa so dam ḅoottii lammude, kodum lamminta dam kasen?

³⁵ Walaa fuu do dam waawata naftoreede, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam tippete sella.

Jom nowru fuu yo nanu.

15

Banndol haala mbaalu majjudo

¹ Duwaane'en e luuttooḅe hono mum'en fuu ana badinoo mo faa kettindanoo mo.

² Farisa'en e dunkee'en Sariya ana ḅurḅurta, ana mbiya:

—Oo ana jaḅḅoo luuttooḅe ana jaamda e mum'en!

³ E ley dum, o wadani 6e ngol banndol, o wii:

⁴ —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majjiraama mbaalu gooto, wanaa yoppaan capande jeenay e jeenay dii fuu ley ladde tewtoya majjudo oo faa yiita dum naa? ⁵ So o yiitii mo, o towiran dum seyo. ⁶ Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan gidiraaḅe makko e taakallemme'en makko, o wiya dum'en: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbaalu am majjunoodo oo.» ⁷ Mido haalana on: hono non seyo laartotoo dow kammu so luuttoowo

gooto tuubii. Engo 6uri seyo capande njeenayon e njeenayon fooccitiibe 6e kasindinaa e tuubal.

Banndol haala mbuudu cardi majjudo

⁸—Naa, so debbo ana jogii buudi cardi sappo, majjiraama hen gooto, hu66ataa lampa, wuuwa galle oo, tewtira mbuudu oo hakkille faa yiita dum naa? ⁹ So o yiitii mo, o hawrintinan gidiraa6e makko e taakallemme'en makko, o wiya: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbuudu am majjunoodo oo.» ¹⁰ Mido haalana on: hono non malaa'ika'en Laamdo ceyortoo so luuttoowo gooto tuubii.

Banndol haala biidoo kalkiido

¹¹ Iisaa wii kasen:

—Gorko gooto ana joginoo 6i66e wor6e didon. ¹² Mijiraado oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndii.» Ndennoo, baabiraado oo fecci jawdi mum ndii hakkunde ma66e. ¹³ Wadi balde seeda, mijiraado oo reentini ko jogii fuu, dawii, yehi leydi ngodfundi. Ton o bonniri ngedu makko oo fuu e fijirde. ¹⁴ Nde o timminnoo ndee, yolbere bonnde wadi e ndiin leydi, o fuddi tampude. ¹⁵ O yehi o takkoyii e gorko jeyaado e ndiin leydi. Oon neldi mo gese mum faa mo duranoya dum girooji. ¹⁶ Omo muuyannoo fay naamde naamdu girooji dii, kaa fay gooto hokkaali mo. ¹⁷ Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko: «Gollanoobe baabam naamam faa njoppa, miin mido maaya doo yolbere. ¹⁸ Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya dum: Baaba, mi toojii Laamdo, mi toojii ma, ¹⁹ mi haanaa fay wiyeede 6iya. Ndennoo, jogoram no gooto e golloo6e maa 6ee nii!» ²⁰ Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo soynii mo to woddi, 6ernde mum heccidi, dogi maabii mo. ²¹ Biidoo oo wii mo: «Baaba, mi toojii Laamdo, mi toojii ma, mi haanaa fay wiyeede 6iya.» ²² Non baaba oo wii golloo6e mum: «Njaawnee, ngaddoyee saaya 6urka fuu moyyude 6oornon mo, ngadanon mo felfelde e fedeendu makko, ngadon pade e koyde makko. ²³ Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson dum faa naamam, mbelto-den. ²⁴ Sabi 6iyam oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.» Nii 6e puuddi weltaare.

²⁵ E ley dum, biidoo hammadiijo oo iwri gese. Nde o 6adinoo yottaade galle oo ndee, o nani bawdi e dippande. ²⁶ O noddii gooto e golloo6e 6ee, o lamndii dum ko ndee dillere woni? ²⁷ Oon wii mo: «Mijna oo warti e jam, baam maa hirsanii mo ngaari payndi ndii.» ²⁸ Nii mawniraado oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo yalti, suri mo yalla omo naata. ²⁹ O jaabii baabiiko, o wii: «Anni, duubi kuurdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Kaa dum e taweede, abada a hokkaali kam fay damngel faa miin e gidiraa6e am, min mbeltoroo. ³⁰ Kaa 6iya naamdo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a hirsanii dum ngaari payndi ndii.» ³¹ Baabiiko wii mo: «Binngel am, enen ngondi abada, ko nje-mi fuu, aan jey. ³² Ana haani ceyo-den, mbelto-den. Sabi mijna oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.»

16

Banndol haala howruujo yoyudo

¹ Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee kasen:

—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O haalanaa howruujo oo ana bonna jawdi makko. ² O noddii dum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo, ko woni? War, hiisa ko kalfine-daa koo, sabi hankasen a waawaa halfineede.» ³ Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngadan-mi? Sabi kalfaado am yoppan kam golle. Mi walaa doole remde, mido yaagoo naagaade. ⁴ Ooho! Mi anndii no ngadan-mi, yalla ana dana jabbiibe kam e ley cuudi mum'en, so mi 6oortaama.» ⁵ Oon wakkati, o noddiri 6e kalfaado makko rewata 6ee, gooto gooto. O wii arano oo: «Hono foti kalfaado am oo rewete?» ⁶ Oon wii mo: «Bidojaji teemedere nebam ndewetee-mi.» Howruujo oo wii mo: «Bam dewtere

maa pamaale, yaawnu, jooda mbinndaa capande joy.» ⁷ O wii goddo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-daa?» Oon wii mo: «Caakuuji teemedere gawri ndewetee-mi.» O wii oon: «Bam dewtere maa pamaale, mbinndaa caakuuji capande jetti.» ⁸ Kalfaado oo mani howruujo oojiido oo saabe yoyre mum. Sabi yimbe adunankooɓe ɓee ɓuri yimbe jeyaabe e fooyre Laamdo ɓee yoyande yimbe hono mum'en. ⁹ Miin, mido wiya on: tewtee gidiraaɓe, tewtiree ɓe jawdi aduna yalla so ndi timmii, odon njaɓɓitee e ley nguurndam nduumiidam.

¹⁰ Iisaa ɓeydi hen, wii:

—Koolniido e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teentiliide. Jammibiido e kulle pamare, jammiboto e kulle teentiliide duu. ¹¹ Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori ndii, homo fuu halfinta on jawdi ngoongaraari ndii? ¹² Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi janannadi, hono ndokkirte-don ko njeɗ-ɗon koo? ¹³ Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaabe didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

¹⁴ Farisa'en ɓee ana kettindoo dum fuu. Nde wonnoo ɓe yiɓɓe kaalisi, eɓe njala mo.

¹⁵ O wii ɓe:

—Onon, odon cenna ko'e mon yeeso yimbe, kaa Laamdo ana humpitii berde mon. Sabi ko yimbe teddinta koo, ana harmi to Laamdo.

¹⁶ Sariya oo e annabaabe ana ngoodunoo faa e jamaanu Yaayaa. Gila e Yaayaa Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo ana ɓannginee. Gooto fuu ana haɓanoo naatude e makko. ¹⁷ Timmugol kammu e leydi ɓuri newaade diina ittude toɓɓere wootere e ley Sariya oo.

¹⁸ Ceerdo jom suudu mum so ɓami goddo fuu, jeenii. Kasen duu neddo fuu ɓamdo debbo ceeraado, jeenii.

Bannadol haala arsukunte e Laajaru

¹⁹ —Wadiino e bettaade, gorko arsukunte gooto parortonoodo burmusuuje bodeeje daatude, duuminoodo e neema e weltaare. ²⁰ Gorko ubaado mo walaa fay huunde, biyeteedo Laajaru, ana lelinoo damal galle makko. ²¹ Ana yidunoo jaamde kedde makko, fay dawaadi ana ngarannoo ana mettoo uube makko dee. ²² Misikiino oo maayi, malaa'ika'en nabi dum faa to Ibarahiima. Arsukunte oo maayi kaɗum duu, iraa, ²³ naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite makko, o soynii Ibarahiima to woddi, Laajaru ana dow koyde mum. ²⁴ O eewnii o wii: «Maamam Ibarahiima, yurmam, nel Laajaru suuwa hoore fedeeendu mum ley ndiyam, yalla ana buumna demngal am. Sabi mi torriike sanne ley ngee yiite.» ²⁵ Kaa Ibarahiima wii: «Binngel am, miccita a heɓii neema maa e ley nguurndam maa, Laajaru kaa bone heɓi. Jooni, kanko mo heɓan hinnee, aan torro-daa. ²⁶ Ko ɓuri dum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde amen e mon. Ndennoo so won yidube iwde to mon ngara ga amen, naa iwde ga amen njaha to mon, tawan mbaawaa.» ²⁷ Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, mido jaage, nel Laajaru galle baabam, ²⁸ sabi mi dalii ton mijiraabe am njoyon worɓe, faa o jeertina ɓe pati ɓe ngara e oo nokku torra.» ²⁹ Kaa Ibarahiima wii mo: «Eɓe njogii dewtere Muusaa e dewte annabaabe ɓee, yo ɓe kettindano den.» ³⁰ O jaabii dum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so won iwdo hakkunde maayɓe yehi to maɓɓe, ɓe tuuban.» ³¹ Ibarahiima wii mo: «So ɓe kettindanaaki Muusaa e annabaabe, fay iwdo e hakkunde maayɓe wadataa so ɓe ngoondina.»

17

Haala luuttude e yaafeede

¹ Iisaa wii taalibaabe mum ɓee:

—Ko fergitata yimbe faa luutta waasataa hebeede, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majjum. ² Haayre teddunde haabee e daande joomum tippee ley geeci buri moyyande dum, diina luuttinde gootel e koy doo cukaloy. ³ Kaybee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, jinjaa dum. So tuubii, njaafodaa dum. ⁴ So o toonii ma cili jeddi e ley jalooma gooto, o warti e maa cili jeddi omo tuubane, njaafodaa mo.

Haala goondinal e dowtaare

⁵ Nelaabe bee mbii Moobbo oo:

—Beydan min goondinal.

⁶ Iisaa jaabii, wii:

—So goondinal mon famdiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii doo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki downtanto on.

⁷ Homo e mon maccudo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya dum jaamdu mum annii oon wakkati fuu? ⁸ Walaa! A wiyan mo moyyinane jaamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa jaamaa njaraa. Caggal mum, o jaama kanko duu. Wanaa non worri naa? ⁹ Yalla a yettan maccudo oo saabe wadii ko njamir-daa dum koo? ¹⁰ Onon duu hono non. So on ngadii huunde fuu ko njamire-don, mbiyee: «Min maccoytan, ko min kaani wadude nii min ngadi.»

No Iisaa selliniri seppaabe sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, yaabborii hakkunde leyde Samariya e Galili.

¹² O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaabe sappo worbe peewti mo, ndarii to toowti, ¹³ eewnii, mbii:

—Moobbo Iisaa, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo be ndee, o wii be:

—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinoo be sadaka bee.

E ley yaadu maabe nduu, be cellinaa. ¹⁵ Gooto maabe, nde yiinoo sellii ndee, wirfittii ana yetta Laamdo e daande toownde. ¹⁶ O diccii yeeso Iisaa, o yetti dum. Oon yo Samariyanke. ¹⁷ Iisaa jabbitii, wii:

—Tama wanaa sappo bee fuu cellinaama? Hoto njeenayon bee nee ngoni? ¹⁸ Walaa miildo wirfitaade yetta Laamdo so wanaa janano oo naa?

¹⁹ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa danndii ma.

No Laamu Laamdo wardata

²⁰ Nden Farisa'en bee lamndii Iisaa mande Laamu Laamdo oo warata? O jaabii be, o wii:

—No Laamu Laamdo wardata nii, yiyataake. ²¹ Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamdo ana hakkunde mon.

²² Caggal dum, o wii taalibaa be makko bee:

—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide jalaade Bii Neddo oo, fay so jannde wootere, kaa on njiyataa. ²³ On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati njehee, pati njokkee be. ²⁴ Sabi no majere foynirta kammu fuu nii, hono non Bii Neddo laatortoo jannde gartol mum. ²⁵ Kaa ko adii dum, ana tilsi o torree torraaji keewdi, yimbe oo doo jamaanu tippitoo mo. ²⁶ No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata e jalaade Bii Neddo: ²⁷ yimbe ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu dam wari, halkiri be fuu. ²⁸ Wa'an hono no wakkati Luudu nii, yimbe ana jaama, ana njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana maha. ²⁹ Kaa nde Luudu yaltunoo Sodooma ndee, Laamdo tomni yiite e sitti, halki be fuu. ³⁰ Hono non jannde banngugol Bii Neddo oo duu wa'ata. ³¹ Jannde nden, mo dum tawi dow bene, tawi kaaki mum ana ley suudu, pati wiya jippanto di. Mo dum tawi gese, pati hoota cuudi. ³² Miccitee jom suudu Luudu oo. ³³ Neddo fuu tewtudo danndude

yonki mum, waasan ki, kaa neddo fuu baasudo ki, danndan ki. ³⁴ Mido haalana on: e oon jemma, yimbe didon leldiibe e daddo wooto, gooto mabbe nabete, goddo oo yoppee.

³⁵ Rewbe didon undooe, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. [³⁶ *]

³⁷ Taalibaae bee njabbiti, mbii mo:

—Kalfaado, hoto dum wadata?

O wii be:

—Do jiibe ngonni fuu, don dute kawritata.

18

Bannadol haala caroowo oojiido

¹ Iisaa wadani be bannadol faa hollita be ana tilsi be nduumoo e duwaawu, pati be njeeboo. ² O wii:

—Caroowo gooto mo hulataa Laamdo, yaagataako fay gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri. ³ Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana warannoo e caroowo oo, wiya: «Wallam faa mi hewta goonga hakkunde am e kaado am oo.» ⁴ Caroowo oo deyyinii faa booyi. Kaa sakitii o wii hoore makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto duu, ⁵ mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»

⁶ Caggal dum, Iisaa wii:

—On nanii ko caroowo oojiido oo wii naa? ⁷ Laamdo nee wallataa subaae mum wullitotooe dum jemma e jalooma bee fuu faa be kewta goonga mabbe naa? Mo jaabantaako be law naa? ⁸ Mido haalana on: o wallan be law. Kaa so Bii Neddo waroyii, omo tawa goondinbe mo e leydi ndii naa?

Bannadol haala Farisanke e duwaaje

⁹ Yimbe jogoriibe ko'e mum'en yo fooccitiibe, njataaki wobbe, been o wadani ngol bannadol:

¹⁰ —Worbe didon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa ngada duwaawu. Gooto oo Farisanke, goddo oo duwaaje. ¹¹ Farisanke oo darii ana duworo ley bernde mum hono nii: «Laamdo, mi yettirii ma ko mi nanndaali e yimbe heddiibe bee, dum woni wuybe e oojiibe e jeenoobe, e ko mi nanndaali e oo doo duwaaje koo. ¹² Mido hoora yontere fuu cili didi, mido itta jakka e huunde fuu ko kebu-mi.» ¹³ Duwaaje oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade kammu, jurginii, ana wiya: «Laamdo yurmam, mi luuttoowo.» ¹⁴ Haya, mido wiya on: oo hooti yo nanngiraado pooccitiido, wanaa oo too. Sabi mawninkiniido fuu leydinte, leydinkiniido fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹⁵ Won waddanbe Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema koy. Kaa nde taalibaae bee njiinoo dum ndee, ndarii ana njahoo e yimbe bee. ¹⁶ Non Iisaa noddi taalibaae bee, wii dum'en:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaade koy, sabi wa'ube no makkoy nii bee nje Laamu Laamdo oo. ¹⁷ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen!

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁸ Gooto e hooreebe Yahuudiyankooe lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

¹⁹ Iisaa wii mo:

* **17:36** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 36: Worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee.

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ²⁰ Ada anndi dīi doo sariyaaji: «Pati jeenu, pati jaadu hoore, pati wujju, pati seeda fenaande, teddin inna maa e baam maa.»*

²¹ Hooreejo oo jaabii mo, wii:

—Mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii mo:

—Ada jakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa, njokkaa kam.

²³ Kaa nde mo nanunoo dum ndee, mo jirbinii, sabi o arsukunte joldo. ²⁴ Iisaa yeewi mo, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁵ Sabi yaabboraade ngelooba e wuddere mesalal buri newaade, diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Hettindantoo6e mo 6ee mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Do yim6e dum laatataako, kaa edum laato to Laamdo.

²⁸ Piyeer jabbitii, wii:

—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.

²⁹ O wii 6e:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo galle mum naa jom suudu mum naa sakiraa6e mum naa saaraa6e mum naa sukaa6e mum saabe Laamu Laamdo, ³⁰ heban cowe keewde e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni, heba nguurndam nduumiidam e wakkati garoyoowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³¹ Iisaa noddi taalibaa6e mum sappo e didon 6ee, wii dum'en:

—Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima. Ko annabaa6e mbinndunoo haala Bii Neddo koo fuu, tabitan. ³² Sabi o wadete e juude heefer6e, 6e njaayra mo, 6e torra mo, 6e tutta e makko, ³³ 6e piya mo dorri, 6e mbara mo. Kaa jalooma tata6o oo, mo wuurtan.

³⁴ Taalibaa6e 6ee paamaali haala kaa. Maanaa makka suudanike 6e, 6e anndaa ko o yidi wiide.

No Iisaa wumtiniri bumdo

³⁵ Nde Iisaa badinoo Yeriko ndee, tawi bumdo ana joodii sera laawol ngol, ana garbinoo. ³⁶ Oon maati jamaa ana yaaboo, lamndii ko dum woni? ³⁷ Be mbii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo doo.

³⁸ O wulli, o wii:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

³⁹ Ardii6e 6ee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyyinoo. Kaa o beydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri 6e ngadda mo e mum. Nde mo badinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:

⁴¹ —Kodum njid-daa mi wadane?

O wii:

—Moobbo, mi hewta gite am!

⁴² Iisaa wii mo:

—Wumtu, goondinal maa danndii ma.

⁴³ Don e don o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamdo. Nde yim6e 6ee njiinoo dum ndee, ndarii ana njetta Laamdo.

* 18:20 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii. ² Gorko biyeteedo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaane'en, o arsukunte duu. ³ Omo yidunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe billondiral, nde wonnoo mo da66o. ⁴ O dogi, o arditii, o njabbi lekki do Iisaa ya66ortoo doo faa o yiya dum. ⁵ Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggittii, yii mo, wii:

—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.

⁶ Jakayus yaawni jippii, jabborii mo seyo. ⁷ Yii6e dum 6ee fuu keddii ana njurnurta, ana mbiya:

—O jippanoyike luuttoowo.

⁸ Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:

—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misikiina'en. So won mo teetu-mi huunde, mi yoban dum cowe nay.

⁹ Iisaa wii mo:

—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahiima! ¹⁰ Sabi Bii Neddo warii tewtude majju6e faa hisina dum'en.

Banndol haala mutakal

¹¹ Yim6e ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawi hen banndol gonngol. Sabi o 6adike Urusaliima, kasen duu yim6e miilii Laamu Laamdo 6anngan jooni temmbu. ¹² O wii:

—Gorko dimo dor yehi leydi ngodfundi faa lamminee, caggal dum, warta. ¹³ O noddi kaadime'en makko sappo, o hokki gooto ma66e fuu mutakal kanje, o wii 6e: «Njaagoree faa mi warta.» ¹⁴ Kaa nde wonnoo yim6e ngeenndi makko njidaa mo, 6e immi nelaabe caggal makko, 6e mbii: «Min njidaa o laamoo min.» ¹⁵ Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo noddanee kaadime'en 6e mo halfini jawdi 6ee, faa mo annda ko gooto ma66e fuu tinorii e jaagu mum oo. ¹⁶ Arano oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal sappo.» ¹⁷ O wii dum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi lamminii ma geelle sappo.» ¹⁸ Didabo oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal joy.» ¹⁹ O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.» ²⁰ Caggal dum, goddo kasen wari, wii: «Kalfaado, annii mutakal maa, mi pibunoodo ngal e fetalaare ²¹ sabi mido hule. Sabi a gorko naadudo, ada 6ama ko a resaali, ada hetta do a aawaali.» ²² O wii dum: «Dara! Haalaaji maa jaati cariran-maa-mi, aan kaadime laaliido. Ada anndi mi gorko naadudo, mi 6aman ko mi resaali, mi hettan do mi aawaali. ²³ Ko saabii so a wadaali jawdi am ndii e ley banki, yalla ana dana ko ke6u-mi hen so mi wartoyii?» ²⁴ Caggal dum, kalfaado oo wii kaadime'en mum 6ee: «Teetee mo mutakal ngal, ndokkon ngal jogiido mutakal sappo oo.» ²⁵ Be mbii mo: «Kalfaado, kanko, omo jogii mutakal sappo.» ²⁶ O wii: «Mido haalana on, jogiido fuu beydante, kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ²⁷ Kaa way6e am 6e njidaa mi laamoo dum'en 6ee, ngaddee 6e doo, mbaron 6e yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

²⁸ Nde Iisaa tilinoo haalde dum ndee, ardi w66e 6ee, njabbi fa'i Urusaliima. ²⁹ Nde o 6adino Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o neli taalibaabe makko didon, ³⁰ o wii 6e:

—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana hab6ii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³¹ So won biido on, «Ko saabii so odon kumta nga?» mbiyon dum hono nii: «Moobbo ana haajaa nga.»

³² Nelaabe 6ee njehi, tawri no o wiiri dum'en nii. ³³ E ley humtugol ma66e mola ngaa, jey6e mola ngaa 6ee mbii:

—Ko kumtirton mola ngaa?

³⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Moobbo ana haajaa nga.

³⁵ Nii 6e naɓani Iisaa mola ngaa, 6e njappi e magga saayaaji maɓɓe, o waddii. ³⁶ No o yaarata nii, 6e mbeerti saayaaji maɓɓe dow laawol ngol. ³⁷ Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnɗe haayre wiyeteende Jaytun, tawi taalibaaɓe 6ee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamɗo e daande toownde, saabe deental kaayɗe de 6e njiinoo de. ³⁸ E6e mbiya:

—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innɗe Joomiraado!* Jam dow kammu. Teddeengal woodanii Laamɗo Toowɗo!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaaɓe e jamaa oo 6ee mbii mo:

—Moobbo, haja taalibaaɓe maa 6ee!

⁴⁰ O jaabii 6e, o wii:

—Mido haalana on, so kamɓe 6e ndeyyii, kaaye de ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

⁴¹ Nde o ɓadinoo, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi, ⁴² o wii:

—So aan duu, aɗa anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, ɗum suudaama e gite maa. ⁴³ Nalaade ngaran nde wayɓe maa moyyinta cuudorde, pile, ɓille, ⁴⁴ ngurjine, kalke aan e ɓiɓɓe maa fuu. Be njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii dow wonnde, sabi a annditaali wakkati mo Laamɗo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴⁵ Caggal ɗum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaagotoobe, ⁴⁶ omo wiya ɗum'en:

—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewruɗu Laamɗo»,† kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoobe.

⁴⁷ Iisaa ana waajoo jannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya e mawɓe leɗol ngol 6ee ana ndaara no masinbinira mo, ⁴⁸ kaa 6e ndonkii hebude laawol, sabi yimɓe 6ee ana ngattani haalaaji makko dii hakkille faa sanne.

20

Do yamiroore golle Iisaa iwri

¹ Jannde wootere Iisaa ana janngina yimɓe ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu. E ley no o jannginirta 6e Kabaaru Lobbo oo nii, mawɓe 6ee e hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya ngari e makko, ² mbii mo:

—Yamiroore hende ngollirta ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa ɗum?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-ɗon kam ɗum: ⁴ lootogal batisima Yaayaa ngal, to Laamɗo iwri naa to yimɓe?

⁵ Be ndawridi hakkunde maɓɓe, 6e mbii:

—So en mbii to Laamɗo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?»

⁶ Kaa so en mbii «yimɓe», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi 6e fuu eɓe tayori Yaayaa yo annabaajo.

⁷ Non 6e njaabii 6e anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri. ⁸ Iisaa wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remooɓe bonɓe

⁹ Iisaa fuddi haalande yimɓe ngol banndol, wii:

* 19:38 Jabuura 118.26 † 19:46 Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remooɓe, dawii. O ɓooyi e dawol makko ngol. ¹⁰ Nde teɓugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngedu makko e ɓiɓɓe peguuje dee. Kaa remooɓe ɓee pii nelaado oo, mbirfini dum juude teete. ¹¹ O neli e maɓɓe golloowo goddo, ɓe pii oon duu, ɓe koyni dum, ɓe mbirfini dum juude teete. ¹² O neli kasen golloowo tataɓo, ɓe mbarmini oon, ɓe ndibbi dum. ¹³ E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngadan-mi? Ooho, mi nelan ɓiyam gorko korsudo oo, yaama ɓe njaagoo mo!» ¹⁴ Kaa nde remooɓe ɓee njiinoo ɓiddo oo ndee, mbiyondiri hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ¹⁵ Be mbedii mo to caggal ngesa too, ɓe mbari mo. Jooni nee, hono jom ngesa oo waddata e maɓɓe? ¹⁶ O waran, o halka remooɓe ɓee, o hasira ngesa ngaa woɓɓe.

Nde yimɓe ɓee nannoo dum ndee, mbii:

—Pati hono majjum laato!

¹⁷ Iisaa yeewi ɓe, wii:

—Ndennoo, kodum woni maanaa ko winndii koo:

«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,

kanum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii?»*

¹⁸ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

¹⁹ Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinoobe sadaka paamii banndol ngol e mum'en fewti. Be njidiino nanngude mo don e don, kaa ɓe kulii yimɓe.

Haala yoɓugol lampo

²⁰ Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinoobe sadaka ngattani Iisaa hakkille, neli horooɓe nanndinkiniibe e moyyube, yalla ana keɓa e haala makko laawol, ngada mo e juude goforneer laamiido leydi ndii oo, sara dum. ²¹ Been lamndii mo:

—Moobbo, miden anndi ko kaalataa koo e ko mbaajoto-daa koo yo goonga, miden anndi a burdintaa yimɓe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. ²² Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

²³ Nde wonnoo o faamii hiila maɓɓe kaa, o wii ɓe:

²⁴ —Kollee kam mbuudu cardii! Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii:

—Kaananke Roma.

²⁵ Caggal dum, o wii ɓe:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²⁶ Be ndonki heɓude laawol e ko mo haalata yeeso yimɓe koo, jaabu makko oo haaynii ɓe, ɓe ndeyyini.

Haala immitagol maayɓe

²⁷ Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kamɓe ngoni fennuɓe immital. Be lamndii mo, ɓe mbii:

²⁸ —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neddo ɓamii debbo, maayii, heɓaali ɓiddo, mijum naa mawnum ɓamta debbo oo, yalla ana heɓana maaydo oo beyngu. ²⁹ Wadiino e bettaade rimdaabe njeddon. Arano oo ɓami debbo, maayi, heɓaali ɓiddo. ³⁰ Didabo oo ɓamti debbo oo, maayi, ³¹ tataɓo oo jokki hen. Hono nii njeddon ɓee fuu ɓamiri mo, dalaali ɓiddo. ³² Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi. ³³ Ndennoo, jannde immital, homo e maɓɓe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe njeddon fuu ɓe ɓamiino mo.

³⁴ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Yimɓe oo jamaanu ana ɓama, ana ɓamee. ³⁵ Kaa haandinaaɓe e nguurndam janngo, kanum e immitagol ɓee, ɓamataa, ɓamataake, ³⁶ sabi ɓe mbaawaa maayde kasen. Be laatoto no malaa'ika'en nii, ɓe ɓiɓɓe Laamdo, sabi ɓe immitike e maayde. ³⁷ Kaa ko maayɓe immitoto koo, fay Muusaa sappike dum e ley haala wuutuure. Sabi ton o

* 20:17 Jabuura 118.22

noddiri Joomiraado oo «Laamdo Ibarahiima e Laamdo Isiyaaka e Laamdo Yaakuuba.»†
³⁸ Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe.‡ Sabi bannagal makko yimbe fuu yo wuurbe!

³⁹ Yoga e dunkee'en Sariya mbii:

—Moobbo, a haalii goonga.

⁴⁰ Caggal dum, be cusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

⁴¹ Iisaa wii be:

—Hono be mbaawiri wiide Almasiihu yo taanii Daawuuda? ⁴² Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda naamo am,

⁴³ faa mi wada njaabbaa waybe maa.»§

⁴⁴ Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

⁴⁵ Nde wonnoo yimbe be fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaaabe makko be:

⁴⁶ —Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, foodantooobe joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeji fuu.

⁴⁷ Ebe teeta cuudi rewbe talka'en be worbe mum'en maayi, ebe njuutina duwaawuuji maabe faa be nanndinkinoo e moyyube. Kambe, jukkungo naawngo burata jippineede e maabe.

21

Haala sadaka burdo moyyude

¹ Iisaa hunci gite, yii arsukunte'en ana ngada sadakaaji mum'en e keesu sadaka oo.

² Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, kanum duu ana wada hen buudi didi. ³ E ley dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o wadi e ley keesu oo koo, buri ko be too fuu ngadi hen koo. ⁴ Sabi be fuu, ko bonnantaa be huunde tan be ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

⁵ Won yogaaabe ana kaala haala Suudu Dewal Mawndu nduu, no ndu njardiniraa kaaye e kulle cakkaade. Nden Iisaa wii:

⁶ —Ko njiyaton koo, wakkati waran nde fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

⁷ Be lamndii mo, be mbii:

—Moobbo, humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁸ O wii:

—Ndeentee pati on yonne. Heewbe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko», «Wakkati oo badike». Pati njokkee be. ⁹ So on nanii golowole e murtereeji, pati kulee. Ana tilsi dum wada tafon, kaa dum wanaa timmoode don e don.

¹⁰ O jokki wiide:

—Lepol haban e lepol, laamu haban e laamu, ¹¹ dimmbande leydi mawde e yolbereeji ngadan, nawuuji bondi ngaran e nokkuuje yogaaje, kulle kulbiniide e taagumansaaji mawdi bannagan dow kammu. ¹² Kaa gila dum fuu dum wadaali, yimbe nanngan on, torra on cara on ley cuudi baajordi, mbede-don e kasu, nabe-don yeeso kaanankoobe

† 20:37 Pergu 3.6 ‡ 20:38 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo maabe koo, holli ebe nguuri. § 20:43 Jabuura 110.1

e saroobe saabe am. ¹³ Dum hokkan on seettanaade kam. ¹⁴ Piβee anniya e berde mon mbaason lanndinanaade no ndanndirton ko'e mon, ¹⁵ sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko waybe mon bee fuu mbaawaa salaade naa yeddude. ¹⁶ Saaraabe mon e sakiraaβe mon e koreeji mon e gidiraaβe mon, kaβum'en njambotoo on, mbara yoga e mon. ¹⁷ Yimβe fuu mbaβan on saabe am, ¹⁸ kaa fay leembol ko'e mon majjataa. ¹⁹ Muβal mon ndanndirton yonkiiji mon.

No Urusaliima halkirtee e no Bii Neddo oo wartirta

²⁰—Nde njii-don Urusaliima ana filaa konuuji fuu, anndee helde mum βadike. ²¹ Oon wakkati, βe dum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu peewa baamle kaaye, βe dum tawi e ley ngeenndi ndii fuu, yo njaltu e mayri, tawaabe ladde duu, pati naattu ngeenndi ndii. ²² Sabi deen βalaade yo βalaade yobtagol, faa ko winndii koo fuu tabita. ²³ Bone woodanii haamili'en e muyninoobe ley deen βalaade! Sabi torraaji mawdi njanan e leydi ndii, jukkungo jippoo e lepol ngol. ²⁴ Be camminirte kaafaawi, βe nanngēe, βe nabeēe hakkunde heeferβe. Been ndippan e Urusaliima faa nde wakkati mum'en timmi.

²⁵ Taagumansaaji ngadan e naange e lewru e koode. Kulol wadan e leydi ndii, faa lepi dii fuu mbembee saabe dillere geeci e bempeeje mum. ²⁶ Yimβe modoto saabe kulol so miilike albalaawu jippotoodo e aduna oo, sabi fay kulle gonde dow kammu deēe ndimboto. ²⁷ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete, ana wara e duule, ana warda baawde e teddeengal manngal. ²⁸ Onon, so dum fuddii wadude, ceyo-don, njoonndoro-don soottiteede mon βadike.

Banndol haala ibbe

²⁹ Caggal dum, o haalani βe ngol banndol:

—Taykitee ibbe e ledde godde deēe fuu. ³⁰ So on njii de mbillitii, odon anndi onon e ko'e mon, ndunngu βadike. ³¹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee Laamu Laamdo oo βadike. ³² Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee kudde deēe fuu ngadaali. ³³ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

³⁴—Ndeenee ko'e mon pati berde mon metta, so kebbinoro-don yaraawo faa cigiron, so cunlanon aduna, so βannde gartol Almasiihu ndee juhira on ³⁵ no piccal nii. Sabi ende wara dow yimβe aduna fuu. ³⁶ Ndennoo, njeerto-don wakkati fuu, nduwo-don, yalla odon keba dadude e deen kulle gadooje fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Neddo oo.

³⁷ Nalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, jemma, o yaltan, o waaloya dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ³⁸ Yimβe fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal Mawndu too gila beete kecco faa kettindanoo mo.

22

No hooreeβe ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Wakkati iidi mo buuru yuufinaaka biyeteedo Paska oo βadike. ² Hooreeβe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya βee ana tewta no mbarda Iisaa, kaa eβe kula yimβe βee.

³ Nden Ibiliisa naati e Yahuuda annditirteedo Isikariyota, jeyaado e sappo e didon βee. ⁴ Yahuuda yehi haaldoyi e hooreeβe yottinoobe sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu no o wadira Iisaa e juude mum'en. ⁵ Be ceyii, βe podani mo βe njeenan mo kaalisi. ⁶ O jaβi, omo fiya dabare no o jambortoo Iisaa tawa yimβe βee kumpitaaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

⁷ Iidi mo buuru yuufinaaka, nde βe mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, yottii. ⁸ Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii dum'en:

—Njehee lanndinaneēe en hiraande iidi Paska faa βaamen.

⁹ Be lamndii mo:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo nde?

¹⁰ O wii 6e:

—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko, ana roondii mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle do mo naatata doo, ¹¹ mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata e taalibaa6e mum 6ee hiraande iidi Paska?» ¹² O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanto-don en dum.

¹³ Be njehi, 6e tawri hono no o wii 6e nii, 6e lanndinii hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹⁴ Nde wakkati oo yottinoo ndee, o joodii kanko e sappo e didon 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Mido yidi jaamdude e mon sanne hiraande Paska ndee, gila mi torraaka. ¹⁶ Sabi mido wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa jannde nde nde tabiti ley Laamu Laamdo.

¹⁷ O 6ami horde, o yetti Laamdo, o wii:

—Nanngée dum, peccee dum e hakkunde mon ¹⁸ sabi mido wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde Laamu Laamdo waroyi.

¹⁹ Kasen, o 6ami buuru, o yetti Laamdo, o helti, o hokki 6e, o wii:

—Dum yo terde am cakkiraade kammari mon, ngadee dum faa miccito-don kam.

²⁰ Hono non duu, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o hokki 6e, o wii:

—Ndee doo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintiniraama yiyam am njuppor-toodam saabe mon. ²¹ Kaa jammbootodo kam oo ana jaamda e am e la'al gootal.

²² Waajibi Bii Neddo dalira aduna no fdiranaa nii. Kaa bone woodanii jammbootodo mo oo!

²³ Hedde e6e lamndondira hakkunde ma66e homo e ma66e gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaa6e mum 6ee

²⁴ Nii taalibaa6e 6ee ndarii ana njeddondira hakkunde mum'en homo 6uri teddude.

²⁵ Iisaa wii 6e:

—Kaanankoo6e ana ndonna laamu mum'en dow lepi mum'en. Jom'en doole e ma66e 6ee duu ana njidi noddireede sooninkoo6e. ²⁶ Kaa onon, wanaa non dum laatortoo hakkunde mon. Ko kaan-don laataade dee, 6urdo teddude e mon yo laato hono cukalel, ardiido laato hono golloowo. ²⁷ Homo 6uri teddude, joodiido faa jaama naa battinoowo jaamdu? Wanaa jaamoowo oo naa? Kaa miin, mido wa'i hakkunde mon no battinoowo jaamdu nii.

²⁸ Onon ngoni wondube e am e ley ko koro am ittete koo fuu. ²⁹ Kammari dum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabiraado am hokkiri kam laamu nii, ³⁰ faa jaamden, njarden e la'al am ley laamu am, njoodo-don e dow joodorde kaanankoo6e, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii.

³¹ Simon, Simon, Ibiliisa jaagike faa seda on no alkama sedirtee nii. ³² Kaa mi jaaganike ma pati goondinal maa mursee. Aan, so a wartii e am, ngadaa e sakiraabe maa 6ee semmbe.

³³ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, mi lanndinike na6deede e maa kasu e wardeede e maa!

³⁴ Kaa Iisaa wii:

—Piyeer, mido haalane: fade ndontoori jogginde hannde a wiyam a anndaa kam cili tati.

³⁵ O wii 6e kasen:

—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e pade, won ko naki on naa?

Be mbii:

—Walaa!

³⁶ O wii 6e:

—Jooni kaa, jogiido dannga 6ama, jogiido mbasu na6ora, mo walaa kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti. ³⁷ Sabi ana winndii mi hiisodete e bon6e.* Mido wiya on: ana tilsii dum hewtoo kam. Ko cappanaa-mi koo fuu goondan.

* 22:37 Esaaya 53.12

³⁸ Be mbii:
 –Kalfaado, kaafaaje dīdī annii!
 O wii 6e:
 –Heyii!

No Iisaa jaagorii Laamdo dow waamnde haayre Jaytun

³⁹ Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o woowiri nii. Taalibaa6e makko 6ee njokki e makko. ⁴⁰ Nde o yottinoo ndee, o wii 6e:

–Nduwee pati on ceyte.

⁴¹ Caggal dum, o toowtiri 6e ko waarata e wedannde haayre, o diccii, omo duwoo, ⁴² omo wiya:

–Baaba, so a muuyii, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laato sago am, laato sago maa aan!

⁴³ Oon wakkati fuu, malaa'ika iwrufo dow kammu 6annani mo, hokki mo semmbe.

⁴⁴ O ruubi faa walaa seese, o beydii tekkinde duwaawu makko, nguli makko ana to66a e leydi no to66e yiyam nii. ⁴⁵ Nde o tilii duwaade ndee, o wirfitee e taalibaa6e makko 6ee, o tawi e6e daanii saabe terde baatude. ⁴⁶ O wii 6e:

–Kodum daanoto-don? Immee nduwo-don, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteedo Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, ardi 6e. Yahuuda battitii Iisaa faa buuccoo dum. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

–Yahuuda, buccaango njamborto-daa Bii Neddo oo naa?

⁴⁹ Nde wondube e Iisaa 6ee njii ko wadata koo ndee, mbii:

–Kalfaado, min coppa 6e kaafaaje naa?

⁵⁰ Non gooto ma66e soppo golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum jaamuru. ⁵¹ Iisaa jaabii, wii:

–Daldee nii!

O memi nowru kaadime oo, o sellini dum. ⁵² Iisaa haalani war6e nanngude dum 6ee, maw6e 6ee e hooree6e yottinoobe sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu 6ee, wii:

–Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁵³ Nannde fuu mido wondunoo e mon ley Suudu Dewal Mawndu nduu, on pawaali e am junngo. Kaa jooni yo wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre laamotoo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, 6e ngusi dum faa ley galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma66e. ⁵⁵ Yiite hubbanooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer wari jooddii e joodiibe ton 6ee. ⁵⁶ Kordo gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa gasi, wii:

–Oo duu e makko wondunoo.

⁵⁷ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

–Banndam debbo, mi anndaa mo fey.

⁵⁸ Nde booynoo seeda, goddo yii mo, wii:

–Aan duu e ma66e njeye-daa!

Piyeer wii oon:

–Gido, mi jeyaaka e ma66e!

⁵⁹ Faa wadi leer caggal mum, goddo kasen immiini haala kaa, wii:

–Tayoral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o Galilinke.

⁶⁰ Piyeer jaabii, wii:

–Gido, mi faamataa ko kaalataa koo!

O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini. ⁶¹ Nden Iisaa yeecitii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccitii konngol ngol Iisaa haalannoo dum ngol: «Fade ndontoori jogginde

hannde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» ⁶² O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁶³ Yimbe nannguɓe Iisaa ɓee ndarii ana njaayra ɗum, ana piya ɗum. ⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, ebe lamndoo mo, ebe mbiya:

—Annditin homo fii maa!

⁶⁵ Hedde ebe mbiya mo bihiile bonde.

⁶⁶ Nde weetunoo ndee, waalde Saahiiɓe ndee hawriti, ɗum woni mawbe leɗol ngol e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya. Iisaa waddaa yeeso maɓɓe. ⁶⁷ Be mbii ɗum:

—So aan woni Almasiihu oo, haalan min.

O wii ɓe:

—Fay so mi wii on non, on njaabataa. ⁶⁸ So mi lamndike on duu, on njaabataako. ⁶⁹ Kaa gila jooni, Bii Neddo oo joodoyto jaamo Laamdo, Jom Baawde oo.

⁷⁰ Be fuu ɓe mbii:

—Ndennoo a Bii Laamdo naa?

O wii ɓe:

—No mbii-ɗon nii.

⁷¹ Be mbii:

—En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii hunduko makko, en fuu en nanii!

23

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Caggal ɗum, waalde Saahiiɓe ndee fuu immii, naɓi Iisaa to Pilaatu goforneer oo. ² Be ndarii ebe ngullanoo mo, ebe mbiya:

—Min tawii oo ana jirkita leɗol amen, ana hada ɗum yoɓude kaananke Roma oo lampo, ana wiya hoore mum yo Almasiihu, ɗum woni kaananke.

³ Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-ɗaa nii.

⁴ Pilaatu jaɓbitii, wii hooreeɓe yottinooɓe sadaka e jamaa oo fuu:

—Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.

⁵ Kaa ɓe cattini e haala maɓɓe faa sanne, ebe mbiya:

—Ko o waajotoo koo ana murtina yimbe ley leydi Yahuudiya fuu, gila Galili to o fuddiri too faa ɗoo.

⁶ Nde Pilaatu nanunoo ɗum ndee, lamndii yalla o Galilinke naa? ⁷ O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi ɗum Hirudus. Sabi e ley ɗen palaade tawi Hirudus ana Urusaliima. ⁸ Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi ɓooyii omo yidi yiide ɗum saabe ko mo nannoo e mum koo. Kasen duu omo yeloo yiide ɗum ana wada kaayde.

⁹ O lamndii ɗum lamndi keewɗi, kaa Iisaa jaabaaki fay huunde. ¹⁰ Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya ndarii ɗon, ana ngullanoo mo ko mbaawi fuu. ¹¹ Hirudus duu hoyni mo, jaayri mo, kaɗum e sordaasi'en mum, ɓoorni mo saaya lobba, neltiri mo Pilaatu. ¹² Nannde mum Pilaatu e Hirudus laatii gidiraaɓe, arande ɓe honnondirnooɓe.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹³ Pilaatu noddii hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawbe ɓee e yimbe fuu, ¹⁴ wii ɗum'en:

—On ngaddanii kam oo neddo jirkitoowo yimbe. Mi lamndike mo yeeso mon, kaa ko ngullaniri-ɗon mo koo fuu, mi yiyaali hen daliili ko jukkata mo. ¹⁵ Hirudus duu yiyaali

e makko fay huunde, sabi o neltirii en mo. Anndee, oo gorko wadaali fay huunde ko warata dum. ¹⁶ Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [¹⁷ *]

¹⁸ Be fuu 6e ngullidi daande wootere, 6e mbii:

—War mo, njoppitanaa min Barabas!

¹⁹ Barabas nee yo uddiranoodo kasu saabe murtere wadunoonde e ngeenndi ndii, e saabe war-hoore. ²⁰ Pilaatu haaldi e ma66e cilol dida6ol dow yidude yoppitinde Iisaa, ²¹ kaa 6e ndarii e6e ngulla, e6e mbiya:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!

²² Pilaatu wii 6e tata6ol:

—Kodum o wadi ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko haani warde mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.

²³ Kaa 6e 6eydii wullude gullaali mawdi, e6e mbiya o tontee. Gullaali ma66e dii njaalii Pilaatu, ²⁴ o fellisi wadande 6e ko 6e jaagii koo. ²⁵ O yoppitani 6e mo 6e jaagii yoppitee oo, oon yo uddiranoodo kasu saabe murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o wadi dum e juude ma66e, faa 6e ngada dum ko weli 6e.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²⁶ Nde 6e na6ata mo ndee, 6e nanngi gorko Sireenanke biyeteedo Simon, iwru6o ley ladde. Be mbakkini dum leggal bardugal ngal faa jokka e caggal Iisaa. ²⁷ Yim6e heew6e njokki hen. Rew6e duu ana hakkunde ma66e, ana mboya no dum foti mettude dum'en.

²⁸ Iisaa yeecitii rew6e 6ee, wii dum'en:

—Rew6e Urusaliima, pati mboyee kam, mboyee ko'e mon e 6i66e mon! ²⁹ Sabi jalaade ngaran nde yim6e mbiyata: «Rew6e rimar6e e deedi di caawaali abada e endi di muyninaali, mbelii hoore!» ³⁰ Nden, yim6e mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en, mbiya tule cudda dum'en. ³¹ Sabi so 6e ngadii nii gila ca6al ngal keccal, hono laatotoo so ngal yoorii?

³² Be nabidi e Iisaa yim6e didon yanoo6e. Been duu yo waretee6e. ³³ Nde 6e njottinoo nokku biyeteedo Laalagal Hoore ndee, 6e tonti mo e leggal bardugal, kanko e yanoo6e didon 6ee, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁴ O wii:

—Baaba, yaafa 6e sabi 6e anndaa ko 6e ngadata.

Nii 6e pecciri kaddule makko urwa. ³⁵ Yim6e ndarii don ana yeewa. Hooree6e 6ee duu ndarii ana njaayra mo, ana mbiya:

—O biltii wo66e, o bilta hoore makko so o Almasiihu, Cubaado Laamdo oo!

³⁶ Sordaasi'en 6ee duu njaayri mo, ngaddani mo biineegiri, ³⁷ ana mbiya:

—So aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo, biltu hoore maa!

³⁸ Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: OO YO KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE.

³⁹ Gooto e yanoo6e didon tontidaa6e e makko 6ee ana jaaja mo, ana wiya:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbiltaa min minen duu!

⁴⁰ Kaa goddo oo jahii e oo too, wii:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo. ⁴¹ Enen, en kebii ko kaandu-den, jukkeede men yo goonga jaati, sabi ko ngollu-den tan njobete-den. Kaa kanko, o wadaali fay huunde ko dagaaki.

⁴² Caggal dum, o wii:

—Iisaa, miccito-daa kam so a laatitike kaananke.

⁴³ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley alijenne.

Haala maayde Iisaa

* **23:17** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 17:Nde wonnoo ana tilsi e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana 6e kasunke gooto.

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide, ⁴⁵ naange ni66i, heedoode falinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii, laatii taye didi. ⁴⁶ Iisaa wulli wullaango manngo, wii:

—Baaba, mi tummbii yonki am kii e junngo maa.

O haali dum tan, o dali aduna. ⁴⁷ Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko wadi koo ndee, yetti Laamdo, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo poocciido!

⁴⁸ Jamaa garnoodo yeewde oo fuu, nde yiinoo ko wadi koo ndee, wirfitii terde mum ana mbaati. ⁴⁹ Kaa anndube mo bee fuu, ndarii to toowti ana yeewa. Rewbe jokkunoo6e e makko gila leydi Galili bee ana e ma66e.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁰⁻⁵¹ Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahii6e ndee, ana wiyee Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi Yahuudiya. O gorko moyyo, poocciido, omo doomunoo 6annugol Laamu Laamdo oo. O tawdaaka e waalde Saahii6e ndee haala e golle. ⁵² O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa, ⁵³ o jippini dum leggal bardugal ngal, o fili dum e kasanke, o watti dum e yanaande asaande ley haayre, do fay gooto meedaali wateede. ⁵⁴ Dum hawri e jannnde lanndinal tawi jalaande fowteteende 6adike fuddude.

⁵⁵ Rewbe wondunoo6e e Iisaa gila Galili bee njokki e Yuusufu, njii yanaande ndee e no o wattiraa ley mayre, ⁵⁶ kooti, moyyinoyi nebameeji uurooji.

Caggal dum, 6e powti jalaande fowteteende no yamiroore ndee wiiri nii.

24

No Iisaa immintiniraa

¹ Beete law jannnde alan, 6e pahi to yanaande too, tawi 6e naborii nebameeji uurooji di 6e moyyinoo ddi. ² Be tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal yanaande ndee, ³ kaa nde 6e naatunoo ndee, 6e tawaali ton tew Iisaa, Moobbo oo. ⁴ E ley no hakkille ma66e jirkitorii nii, wor6e didon ndarii yeeso ma66e, ana 6oornii kaddule jalbooje. ⁵ Nii kulol nanngi 6e, 6e tuggi tiide ma66e e leydi. Oon wakkati wor6e 6ee mbii 6e:

—Ko saabii so odon tewta guurdo hakkunde maay6e? ⁶ O walaa doo, o immitike. Miccotee ko o haalannoo on leydi Galili koo ⁷ nde o wii: «Ana tilsi Bii Neddo oo wadee e juude luuttoo6e, tontee e leggal bardugal, immitoo jannnde tatabere.»

⁸ Nii 6e micciti haala Iisaa kaa. ⁹ Be iwi to yanaande too, 6e mbirfitii 6e kaalanoyi dum sappo e go'o 6ee e wo66e 6ee fuu. ¹⁰ Been rewbe ngoni: Mariyama mo Magdala e Yowanna e Mariyama inna Yaakuuba. Kam6e e rewbe wondunoo6e e ma66e 6ee kaalani dum nelaa6e 6ee. ¹¹ Nelaabe 6ee njogorii haala ma66e kaa yo meere, calii goondinde 6e, ¹² kaa Piyeer immii, dogani yanaande ndee. Nde o yuurninoo ndee, kasanke oo tan o yii. Caggal dum, o hooti galle ma66e, o bemmbaado saabe ko wadi koo.

No Iisaa 6anngirani taalibaabe mum didon dow laawol Emmayus

¹³ E oon jalooma jaati, didon e taalibaabe 6ee nanngi laawol wuro wiyeteengo Emmayus. Hakkunde ngoon wuro e Urusaliima ana waara e kilooji sappo e go'o. ¹⁴ E6e ngaajodoo ko wadi koo fuu. ¹⁵ E ley gaajaate ma66e dee e6e ndokkondira hakkillaaji, nii Iisaa e hoore mum hewtii 6e, waddi e ma66e jaadal. ¹⁶ Kaa heedoode wadaa e gite ma66e pati 6e anndita mo. ¹⁷ O wii 6e:

—Kodum ngaajoto-don e laawol mon ngol?

Non 6e ndarii, terde ma66e mbaati. ¹⁸ Gooto e ma66e biyeteedo Kiliyopas jaabii mo, wii:

—Aan tan gooto woni kodo ley Urusaliima mo anndaa ko wadi e ley jalaade dee koo naa?

¹⁹ O wii 6e:

—Kodum?

Be mbii mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaajo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yimbe fuu. ²⁰ Kaa hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe men ngadi mo e juude laamu yalla omo jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal. ²¹ Miden njikkunoo kanko soottitotoo Israa'iila. Hannde woni jalooma tatabo ko dum wadi. ²² Kasen, yoga e rewbe amen kaaynii min. Be njehi to yanaande too beetee law, ²³ be tawaali ton tew makko, be ngarti, be mbii malaa'ika'en bannganii be, mbii omo wuuri. ²⁴ Caggal dum, yoga e wondiibe amen njaabe to yanaande too bee, tawri no rewbe bee mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, be njiyaali mo.

²⁵ Oon wakkati Iisaa wii be:

—Hey onon famarbe hakkille! Booyii on ngoondinaali haala annabaabe! ²⁶ Wanaa ana tilsi Almasiihu torree, naata e teddungal mum naa?

²⁷ Nden o fammini be ko Binndi dii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaabe bee.

²⁸ Nde be paandii wuro ngo be immanii ngoo ndee, Iisaa wadi hono o anniyiido bettaade nii. ²⁹ Nii be jaagii mo, be mbii:

—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.

O jokki e maabe, o jippanii be. ³⁰ Nde be njoodinoo ebe paama ndee, o bami buuru, o yetti Laamdo, o helti buuru oo, o hokki be. ³¹ Non gite maabe peerti, be annditi mo. Don e don o iwi e gite maabe. ³² Gooto fuu darii ana wiya goddo:

—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi dii ndee, wanaa berde men buubii naa?

³³ Don e don, be immii be mbirfitii Urusaliima, be tawtoyi ton sappo e go'o bee e wondiibe mum'en ana kawriti. ³⁴ Been mbii:

—Goonga, Kalfaado men Iisaa wuurtii, o bannganii Simon.

³⁵ Didon bee duu njantanii be ko wadunoo e laawol mum'en, e no annditiri mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum sappo e go'o bee

³⁶ Be tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde maabe, wii be:

—Onon e jam!

³⁷ Be kuli, be demyii, be miili ko be njii koo yo mbeelu. ³⁸ Non o wii be:

—Ko hulbini on? Ko saabii so odon miila dii miilooji e berde mon? ³⁹ Yeewee juude am e koyde am, dum miin jaati. Memee kam, yeewon. Sabi mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.

⁴⁰ Nde o haalata dum ndee, o holli be juude makko e koyde makko. ⁴¹ Nde wonnoo be ndonkii goondinde saabe seyo e kaayde, o wii be:

—Odon njogii doo ko jaametee naa?

⁴² Be ngaddani mo tayre liingu cahaado, ⁴³ o nanngi nde, o paami yeeso maabe.

⁴⁴ Caggal dum, o wii be:

—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe e Jabuura cappii e am koo fuu, ana tilsi dum goonda. Dum jaati woni ko kaalannoo-mi on nde ngondunoo-mi e mon ndee.

⁴⁵ Oon wakkati, o udditi hakkillaaji maabe, yalla ebe paama Binndi dii. ⁴⁶ O wii be:

—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immitoto hakkunde maaybe jalooma tatabo. ⁴⁷ Ana winndii kasen: saabe makko leji dii fuu ooynante faa tuuba, keba yaafaamuya luutti. Dum ana fudda gila Urusaliima. ⁴⁸ Onon ngoni seettotoobe kulle dee!

⁴⁹ Miin, mi neldan on ko Baabiraado am fodi koo fuu. Kaa keddee e ngalluure ndee, faa nde baawde gonde dow dee njippii e mon fuu.

No Iisaa jabbiniraa dow kammu

⁵⁰ Iisaa nabi 6e faa hedde Baytaniya, hunci juude, duwanii 6e. ⁵¹ Do o duwantoo 6e doo, o seerti e ma66e, o ɳabbinaa dow kammu. ⁵² Be cujidani mo, caggal dum, 6e mbirfodii Urusaliima e seyo manngo. ⁵³ Wakkati fuu e6e tawee ley Suudu Dewal Mawndu nduu, e6e njetta Laamdo.

Linjiila Iisaa Ngedu Yuhanna

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ E puddoode biyeteedo Konngol ana woodi. Biyeteedo Konngol oo ana wondi e Laamdo, o Laamdo. ² Omo wondi e Laamdo gila puddoode. ³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko woodi koo, tagaaka so wanaa e makko. ⁴ E makko nguurndam woni, dam nguurndam laatani yimbe fooyre. ⁵ Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa jifude nde.

⁶ Wadiino e wakkati, Laamdo nelii neddo biyeteedo Yaayaa. ⁷ O seedee gardo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimbe fuu ana ngoondinira saabe haala makko kaa. ⁸ Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee gardo haalde haala mayre oo. ⁹ Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa yaaynana yimbe fuu.

¹⁰ Biyeteedo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni tagudo aduna oo, kaa aduna oo annditaali mo. ¹¹ Mo warii e lepol makko, kaa lepol makko jabbaaki mo. ¹² Kaa jabbiibe mo so ngoondini mo bee, o hokkii dum'en baawde laataade giibe Laamdo. ¹³ Been yo rimraabe ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko, kambe be rimraabe iwruude to Laamdo.

¹⁴ Konngol ngol laatii neddo. Oon hofidi e meeden, o keewdo hinnee e goonga. Min njii teddeengal makko, teddeengal hono ngal Bajjo hebata e baam mum.

¹⁵ Yaayaa seettanike mo, eewnii, wii:

—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-mi: «Caggal am ardiido kam waran, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

¹⁶ No hinnee makko foti heewde, en fuu en kebii, hinnee dow hinnee. ¹⁷ Saabe Muusaa kebir-den Sariya, kaa hinnee e goonga saabe Iisaa Almasihu hebiraa. ¹⁸ Fay gooto yiyaali Laamdo abada. Jonnoo, Biddo bajjo gondudo e Baabiraado oo, kajum humpiti en mo.

No Yaayaa waajorii

¹⁹ Yahuudiyankoo6eUrusaliima neli Lewinkoo6e* e yottinoo6e sadaka to Yaayaa lamndoo kajum woni homo. ²⁰ O jaabii be ko selli:

—Miin, mi wanaa Almasihu.

²¹ Be lamndii mo, be mbii:

—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?

O wii:

—Mi wanaa.

Be mbii:

—A Annabaajo oo naa?

O jaabii:

—Mi wanaa!

²² Be mbii mo:

—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya nelube min bee. Ko njogori-daa hoore maa?

²³ O jaabii, o wii:

—Miin woni «ooynotoодо ley ladde jeereende so ana wiya: moyyintinee laawol Joomiraado»,† hono no annabi Esaaya wiiri nii.

²⁴ Nelaabe bee to Farisa'en iwri. ²⁵ Be lamndii mo:

* **1:19** Yimbe lepol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa. † **1:23** Esaaya 40.3

—Ko saabii so ada loota yimbe lootogal batisima, tawi a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?

²⁶ Yaayaa jaabii 6e, wii:

—Miin, mido batisira ndiyam, kaa won dariido hakkunde mon mo on anndaa.

²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude boggi pade makko.

²⁸ Dum wadii Baytaniya ootoo bannge maayo Urdun, do Yaayaa batisannoo doo.

²⁹ Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:

—Annii, njawdiri Laamdo ndoondotoondi luutti aduna. ³⁰ Dum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neddo waran caggal am, ardiido kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

³¹ Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii mido batisira ndiyam yalla omo bannngana Israa'iilankoo6e.

³² Yaayaa seettii, wii:

—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow kammu faa hodi dow makko.

³³ Miin, mi anndaano mo. Kaa neldo kam mi batisira ndiyam oo, kajum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jippoo dow mum oo, kajum woni batisiroowo Ruuhu Ceniido.»

³⁴ Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Bii Laamdo.

No Iisaa suborii taalibaa6e mum aranndee6e

³⁵ Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaa6e mum didon. ³⁶ O yii Iisaa ana bettoo, o wii:

—Annii, njawdiri Laamdo!

³⁷ Taalibaa6e didon 6ee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa. ³⁸ Iisaa yeecitii, yii e6e njokki e mum, wii 6e:

—Kodum tewtaton?

Be njaabii, 6e mbii:

—*Rabbii* (dum woni «Moobbo»), hoto njoodoto-daa?

³⁹ O wii 6e:

—Ngaree yeewee!

Nden 6e ngari, 6e njii do o joodotoo doo. Be ngondi e makko oon jalooma. Dum wadii wakkati kiikiide.

⁴⁰ Andire mijii Simon Piyeer oo yo gooto e didon nan6e haala Yaayaa so njokkitii Iisaa 6ee. ⁴¹ Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii dum:

—Min njii Almasiihu.

(Dum woni Cubaado.)

⁴² O nafi dum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii dum:

—Aan, Simon 6ii Yuhanna mbiyete-daa, caggal jooni a innditirte Kefas.

(Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)

⁴³ Janngo mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii dum:

—Jokkam!

⁴⁴ Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee.

⁴⁵ Filipa hawri e Natanayel, wii dum:

—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaa6e oo.

O Iisaa Nasaraatunke 6ii Yuusufu oo.

⁴⁶ Natanayel wii mo:

—Ko moyyi ana waawi iwruude Nasaraatu naa?

Filipa jaabii mo:

—War yeew!

⁴⁷ Iisaa yii Natanayel ana feewi dum, wii:

—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.

⁴⁸ Natanayel wii mo:

—Hoto anndu-daa kam?

Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.

⁴⁹ Natanayel jaabii, wii:

—Moobbo, a 'Bii Laamdo, a kaananke Israa'iila.

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoondinir-daa naa? A yiyan ko buri dum haaynaade.

⁵¹ Nden o wii Natanayel:

—Mido haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamdo ana nabba ana njippoo dow 'Bii Neddo.

2

No Iisaa wafiri haaynde ley kuurtungu

¹ Balde didi caggal mum, kuurtungu wadi ley ngalluure wiyeteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ana tawanoo ton. ² Iisaa e taalibaafe mum duu noddaama ngara kawra e kuurtungu oo. ³ Nde peguujam ma66e timmunoo ndee, inna Iisaa wii:

—Be ngalaa peguujam.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi wadude? Wakkati am yonaali tafon.

⁵ Inniiko wii golloofe bee:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

⁶ Kaaye jeegom, asiide faa laatii hono pakaaje mawde do Yahuudiyankoo6e lootetee faa labbinee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naanna bulki sappo ndiyam. ⁷ Iisaa wii 6e:

—Kebbinee pakaaje dee ndiyam.

Be kebbini de faa de keewi. ⁸ O wii 6e:

—Jooni kaa, nedee nabanee hooreejo kuurtungu oo.

Be nafi. ⁹ Nde hooreejo oo meedunoo ndiyam mbaylitaadam peguujam dam ndee, annditaali to dam ittaa. Kaa golloofe nedube ndiyam dam 6ee ana anndi. O noddi jommbaajo gorko oo, ¹⁰ o wii dum:

—Yim6e fuu peguujam mbeldam mboowi adoraade. Nde yim6e cigirii, nden dam welaa dam yaretee. Kaa aan, ada resi mbeldam dam faa jooni.

¹¹ Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O banngini baawde makko, taalibaafe makko 6ee ngoondini mo. ¹² Caggal dum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafarnahum, kanko e inniiko e mijiraafe makko e taalibaafe makko. Be pa66i ton balde seeda.

No Iisaa ribbiri jaagotoofe ley Suudu Dewal Mawndu

¹³ Nde iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo Paska oo badinoo ndee, Iisaa nabbiti Urusali-ima. ¹⁴ O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaa6e ga'i e baali e soottoo6e buugaaji, kapum e weccoofe kaalisi ana njoodii. ¹⁵ O nanngi 6oggi, o sowi, o ribbi 6e fuu 6e njalta Suudu Dewal Mawndu nduu, kam6e e ga'i ma66e e baali ma66e. O sankiti kaalisi weccoofe, o hippii taabe ma66e. ¹⁶ O wii soottoo6e buugaaji 6ee:

—Ittee dum doo, pati ngadee suudu Baabiraado am nduu soottirdu.

¹⁷ Taalibaafe makko 6ee miccitii ko Binndi dii mbii koo:

«Jilli suudu maa laatanike kam sugulla.»*

¹⁸ Nden hooree6e Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Haaynde honde kollataa min ada foti wadude ko ngad-daa koo?

¹⁹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on njiyan mido mahitoo ndu ley balde tati.

* 2:17 Jabuura 69.10

²⁰ Be njaabii mo:

—Nduu suudu mahiraama duubi capande nay e jeegom. Dee aan, a mahitoto ndu ley balde tati naa?

²¹ Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu. ²² Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaabe mum 6ee miccitii o haaliino dum. Be ngoondini ko Binndi dii mbii koo e konngol o haalnoo ngol.

²³ Nde Iisaa fa66oynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heew6e ngoondini mo saabe njii kaayde de o wadi dee. ²⁴ Kaa Iisaa hoolaaki 6e faa hokkita 6e hoore mum, sabi omo anndi 6e fuu. ²⁵ O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yim6e, nde wonnoo omo humpitii ko woni e 6ii-aadama.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

¹ Won gorko Farisanke biyeteedo Nikodemus, gooto e hoore6e Yahuudiyankoo6e.

² Oon gorko yehi to Iisaa jemma, wii dum:

—Moobbo, miden anndi a jannginoowo iwuro to Laamdo, sabi fay gooto waawaa wadude hono kaayde de ngadataa dee so Laamdo wondaa e mum.

³ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu Laamdo tawee rimtaaka kasen.

⁴ Nikodemus wii mo:

—Hono mawdo waawiri rirtireede? Omo waawi naattude e reedu inniiko, o rimtee kasen naa?

⁵ Iisaa jaabii:

—Mido haalane goonga: so wanaa neddo rirtiree ndiyam e Ruuhu so he6a naatude e Laamu Laamdo. ⁶ Ko 6ii-aadama rimata koo yo 6ii-aadama. Ko Ruuhu oo rimata koo yo ruuhu. ⁷ Pati dum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-don kasen. ⁸ Henndu ana wibba do muuyiri fuu. Ada nana dillere mayru, kaa a anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata. Hono non oon dimraado Ruuhu oo worri.

⁹ Nikodemus wii mo:

—Hono hen dum laatortoo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Aan, jannginoowo ley Israa'iila oo fuu, a anndaa dum naa? ¹¹ Mido haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata, ko min njii min ceetotoo, kaa onon, on njabataa seedaaku amen. ¹² On ngoondinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi ndee. Hono ngoondinirton so mi haalanii on haala kulle dow kammu? ¹³ Fay gooto njabbaali dow kammu, so wanaa oon iwuro dow kammu oo, dum woni Bii Neddo. ¹⁴ Hono no Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde jeereende nii, so wanaa Bii Neddo oo duu toowniree hono non, ¹⁵ yalla goondindo mo fuu ana he6a nguurndam nduumiidam.

¹⁶ Sabi Laamdo 6amii ana yida aduna oo faa hokkitiri Biyum bajjo, yalla goondindo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite, he6a nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamdo neliraali Biyum oo e aduna faa Biyum oo saroo aduna oo. Ko mo neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe makko. ¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaali fuu tilike sareede, sabi goondinaali Bii Laamdo bajjo oo.

¹⁹ Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yim6e, nimre cubii dow fooyre saabe golleeji mum'en bondi. ²⁰ Bondo tagu yidaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati golleeji mum bondi 6anngu. ²¹ Kaa goongirante waran e fooyre yalla golleeji di wadiri saabe Laamdo dii ana 6annga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

²² Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaaɓe mum leydi Yahuudiya. O faɓɓidi e maɓɓe ton, omo loota yimɓe lootogal batisima. ²³ Yaayaa duu ana batisa to Aynon too bannge Salim, sabi cewle ana keewi ton. Yimɓe ana ngara ana mbatisee. ²⁴ Tawi Yaayaa nannganooka tafon.

²⁵ Taalibaaɓe Yaayaa ɓee njeddondiri e Yahuudiyanke haala laaɓal. ²⁶ Be njehi to Yaayaa, ɓe mbii d̄um:

—Moobbo, gorko gondunoodo e maa ootoo bannge maayo Urdun mo ceettani-ɗaa oo, kanko duu omo batisa, yimɓe fuu ana njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii ɓe, wii:

—Neddo waawaa heɓude fay huunde so wanaa ko Laamdo hokki d̄um. ²⁸ Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa Almasiihu, kaa mido adii mo neleede. ²⁹ Gaddanaado jommbaajo debbo, kaɗum woni jommbaajo gorko. Dammbidiido gorko oo ana darii, ana hettindii. So o nanii daande jommbaajo gorko oo, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoo hiɓɓiri. ³⁰ So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyɗa.

³¹ Oon iwruɗo dow, kaɗum tiimti yimɓe fuu. Iwɗo e leydi yo leydinke. Haalaaji mum duu yo haalaaji leydinkooji. Oon iwruɗo dow kammu, kaɗum tiimti yimɓe fuu. ³² Ko o yii e ko o nani o seettotoo, kaa fay gooto jaɓataa seedaaku makko. ³³ Oon jaɓudo seedaaku makko, sellinii Laamdo yo goongirante. ³⁴ Oon mo Laamdo neli, ko Laamdo haali haaltata, sabi Laamdo hokkii mo Ruuhu mo walaa do haadi. ³⁵ Baabiraado oo ana yidi Biddo oo faa wadi huunde fuu e junngo makko. ³⁶ Goondindo Biddo oo, heɓii nguurndam nduumiidam. Mo goondinaali Biddo oo, heɓataa dam, tikkere Laamdo duu ana woodani d̄um.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

¹ Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima ana heɓa taalibaaɓe faa ɓuri Yaayaa. ² Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taalibaaɓe makko ɓee tan mbatisannoo. ³ Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi Yahuudiya, wirfitii leydi Galili, ⁴ kinaa o seeka leydi Samariya. ⁵ O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar bannge ngesa nga Yaakuuba hokkunoo ɓiyum Yuusufu ngaa. ⁶ Don ɓunndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa joodii daande ɓunndu nduu faa ɗootinoo. Dum forrii e wakkati hakkunde naange. ⁷ Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wii mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara no!

⁸ Tawi taalibaaɓe makko ɓee njehii to ngeenndi too soodoyde ɗaamdu. ⁹ Debbo oo wii Iisaa:

—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, ɗaagorto-ɗaa kam miin, Samariyanke, ndiyam njaraa?

(Sabi Yahuudiyankooɓe e Samariyankooɓe yo harmondirɓe.)

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Sinndo ada anndunoo no dokke Laamdo poti e oon biido ma ndokkaa d̄um ndiyam yara oo, a ɗaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

¹¹ Debbo oo wii mo:

—Gido, a walaa cafirgal. ɓunndu nduu ana luggidi. Hoto keɓataa dam ndiyam nguurndam? ¹² Aan, ada ɓuri njaatigi amen Yaakuuba dokkudo min ɓunndu nduu oo teddude naa? Kanko e ɓiɓɓe makko e daabaaji makko fuu, ɓe njarii e mayru.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Neddo fuu jardo dam ndiyam domɗan kasen, ¹⁴ kaa jardo ndiyam dam ndokkan-mi d̄um dam fuu, domdataa abada. Sabi ndiyam ndokkan-mi d̄um dam laatanto d̄um ndiyam iloojam nguurnoojam d̄um nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oo wii:

—Gido, hokkam dam ndiyam pati mi domɗa kasen, sako mi warta yoogude doo kasen.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!

¹⁷ Debbo oo jaabii mo:

—Mi walaa jom suudu.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga ko mbii-daa a walaa jom suudu koo. ¹⁸ A ɓamanooma worɓe njoyon. Gorko ngondu-daa jooni oo duu, wanaa jom suudu maa. A haalii goonga.

¹⁹ Debbo oo wii mo:

—Moobbo, laaɓanii kam a annabaajo. ²⁰ Njaatiraaɓe amen ndewii Laamɗo e ndee waamnde haayre, kaa onon Yahuudiyankooɓe, oɗon mbiya to Urusaliima too Laamɗo haani reweede.

²¹ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, jaɓu ko kaalan-an-maa-mi koo: wakkati waran, mo ndewaton Baabiraado tawee wanaa e ndee waamnde haayre, wanaa e Urusaliima. ²² Onon Samariyankooɓe, oɗon ndewa ko on anndaa, kaa minen Yahuudiyankooɓe, ko min anndi min ndewata, sabi kisindam to Yahuudiyankooɓe iwrata. ²³ Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewirooɓe Laamɗo goonga ɓee ndewirta dum Ruuhu e goonga. Hono ɓee rewooɓe Baabiraado ndaarti. ²⁴ Laamɗo yo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓee kinaa ndewira mo ruuhu e goonga.

²⁵ Debbo oo wii:

—Mido anndi Cuɓaado biyeteedo Almasiihu oo yo garoowo. Nde o warii, o humpitan min kulle fuu.

²⁶ Iisaa wii mo:

—Miin kaaldoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoondiniri Iisaa

²⁷ E dow dum taalibaaɓe makko ɓee njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oo koo haaynii ɓe, kaa fay gooto e maɓɓe wiyaali dum: «Ko ndaartataa? Ko kaaldataa e makko?» ²⁸ Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfittii ngeenndi haalanoyi yimɓe, wii:

²⁹ —Ngaree yeewee gorko kaaltando kam ko ngannoo-mi fuu annii, yalla wanaa kanko woni Almasiihu?

³⁰ Be njehi yeewoyde mo.

³¹ Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ndaardi mo, ana mbiya:

—Moobbo, tiinna jaamu!

³² O jaabii ɓe:

—Mido jogii ko mi jaama ko on anndaa.

³³ Taalibaaɓe ɓee ana lamndondira:

—Dum nee, won gaddando mo ko jaametee naa?

³⁴ Iisaa wii ɓe:

—Naamdu am yo wafude sago neldo kam oo e timminde golle makko. ³⁵ Onon, oɗon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.» Kaa miin, mido wiya on: tippee gite mon, yeewee gese dee fuu ɓenndii, de njonii hetteede. ³⁶ Kettudo heɓan ngeenaari, moobtana jamri ndii nguurndam nduumiidam, yalla aawudo e kettudo ana ceyodoo. ³⁷ Dum tabintinta banndol biyoowol: «Gooto ana aawa, goddo ana hetta.» ³⁸ Mi nelii on kettoyon nga on tampanaali. Wobbe tampi. Onon, on ndaamitike e tampere maɓɓe.

³⁹ Samariyankooɓe heewɓe ley ndee ngalluure ngoondinii Iisaa saabe haala debbo ceettiido so wii: «O haaltanii kam ko ngadunoo-mi fuu.» ⁴⁰ Nde Samariyankooɓe ɓee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi mo o faɓɓana dum'en. O wadi don balde didi. ⁴¹ Yimɓe heewɓe ngoondini mo kasen faa ɓuri no arannde nii saabe konngol makko ngol. ⁴² Be mbii debbo oo:

—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa dii tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dee, minen e ko'e amen, min nanii konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo aduna oo.

No Iisaa selliniri bii howruujo kaananke

⁴³ Caggal balde dīdī dee, o iwi ton, o yehi Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seetti-noke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.» ⁴⁵ Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkooḅe njaḅḅorii mo juude dīdī, sabi kamḅe duu ḅe njehiino iidi Urusaliima, ḅe njiino ko o gollunoo ley iidi oo koo.

⁴⁶ Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, ḅo mo waylitinnoo ndiyam o waḅi ḅam peguum ḅoo. Howruujo kaananke mo ḅiyum sellaa ana ley Kafarnahum. ⁴⁷ Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa, ndaardi ḅum jippoo sellinoya ḅiyiiko kaḅanoowo yonki. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—So on keḅaali finnde, on njiyaali kaayḅe, on ngoondintaa.

⁴⁹ Howruujo kaananke oo wii mo:

—Moobbo, njehen gila ḅiyam oo maayaali.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Hootu, ḅiya oo sellii.

Gorko oo goondini ko Iisaa wii ḅum koo, hooti. ⁵¹ Gollooḅe makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:

—Biya oo dadii.

⁵² O lamndii ḅe wakkati homo suka o samtanaa. Be mbii mo:

—Sallifanaa keḅen jonte dee njoppiti mo.

⁵³ Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo ḅum: «Biya oo sellii!» Nii kanko e koreeji makko fuu ḅe ngoondiniri Iisaa. ⁵⁴ Dum woni haaynde dīḅaḅere nde Iisaa gollu kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹ Caggal majjum, iidi Yahuudiyankooḅe ana waḅa. Iisaa ḅabboyi Urusaliima. ² To Urusaliima too, bannge dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal ndiyam ana ton. Engal wiyeḅ Baytijata e ibaraninkooḅe. Dande joy ana pilii ngal. ³ Nawḅe heewḅe ana lelii ley ḅeen dande: wumḅe e wooyḅe e ḅe terḅe mum'en fuu mbaati. [⁴ *] ⁵ Gorko ḅawḅo duuḅi capantati e jetti ana wonnoo ḅon. ⁶ Iisaa yii omo lelii, anndi o ḅooydii e ḅaw, lamndii mo:

—Ada yidi sellude naa?

⁷ Nawḅo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam regaade e luggal ngal nde ndiyam ḅam jirkitike. Do mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiido kam jolde.

⁸ Iisaa wii mo:

—Imma, ḅamtu daddo maa, yaa!

⁹ Don e ḅon gorko oo selli, ḅamti daddo mum fudditi yaade.

Dum hawrii e ḅalaande fowteteende, ¹⁰ saabe majjum hooreeḅe Yahuudiyankooḅe mbii cellinaado oo:

—Hannde yo ḅalaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-ḅaa daddo maa.

¹¹ O jaabii ḅe:

—Cellindo kam oo, kaḅum wii kam: «ḅamtu daddo maa, yaa!»

¹² Be lamndii mo:

—Homo woni oo neddo biido ma ḅamtu daddo maa, yaa?

¹³ Kaa cellinaado oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii ḅon sabi yimḅe ana keewnoo e oon nokku. ¹⁴ Caggal ḅum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:

* **5:4** E ḅereḅeji ḅooydi dīi, yoga ana ḅeyda aaya 4:Eḅe ndoomi faa ndiyam ḅam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraado ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam ḅam. Nawḅo adiido fuu regaade e ndiyam ḅam nde ḅam jirkitii ndee, sellan ko ḅaw mum oo tawaa fuu.

—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko 6uri dum bonde hebe.

¹⁵ Gorko oo yehi haalanoyi hooree6e Yahuudiyankoo6e 6ee Iisaa woni cellindo dum oo.

Kabaaru Baabiraado oo e Biddo oo

¹⁶ Nden hooree6e Yahuudiyankoo6e puddi torrude Iisaa sabi o wadii dum e jalaande fowteteende. ¹⁷ Iisaa wii 6e:

—Baabiraado am ana golla faa jooni, miin duu, mido golla.

¹⁸ Nden hooree6e Yahuudiyankoo6e 6eydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii jalaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamdo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamdo.

¹⁹ Iisaa wii 6e:

—Mido haalana on goonga: Biddo waawaa gollude fay huunde kaɲum tan, kinaa ko yii Baabiraado ana golla. Sabi ko Baabiraado oo gollata koo, dum Biddo oo duu gollata.

²⁰ Sabi Baabiraado oo ana yidi Biddo oo, ana holla dum huunde fuu ko gollata. O hollan dum golleeji 6urdi dii doo fuu teentilaade faa kaayne-don. ²¹ Sabi hono no Baabiraado oo immintinirta maay6e so hokka dum'en nguurndam nii, non Biddo oo duu hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude. ²² Baabiraado oo, kaɲum kaa sarataa fay gooto, o wadii sariya kaa fuu e junngo Biddo oo, ²³ yalla yim6e fuu ana teddinira Biddo oo hono no teddiniri Baabiraado oo nii. Neddo fuu mo teddinaali Biddo oo, teddinaali Baabiraado neldo mo oo.

²⁴ Mido haalana on goonga: nando haala am so goondini neldo kam oo hebii nguurndam nduumiidam. Mo sarataake, mo diwii maayde, mo naatii e nguurndam. ²⁵ Mido haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike jaati, wakkati mo maay6e nanata daande Bii Laamdo oo. Nan6e 6ee nguuran. ²⁶ Hono no Baabiraado oo wuuriri e hoore mum nii, hono non o hokkiri Biddo oo duu baawde wuurirde e hoore mum. ²⁷ O hokkii oon baawde sarde, sabi oon yo Bii Neddo. ²⁸ Pati dum haayno on. Wakkati waran mo maay6e won6e ley janaale fuu nanata daande makko, ²⁹ njalta. Gollu6e golleeji lobbi immitanoo nguurndam, gollu6e golleeji bondi immitanoo sariya. ³⁰ Miin, walaa fuu ko mbaaw-mi gollirde hiini hoore am. Ko nanu-mi koo cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi jokkataa sago am, sago neldo kam oo njokku-mi.

No Laamdo seettirantoo Iisaa

³¹ —So mi seettanike hoore am, seedaaku am sellataa. ³² Won goddo ceettantoodo kam. Mido anndi seedaaku mo seettantoo kam oo yo goonga. ³³ Onon, on nelii e Yaayaa, o seettike goonga. ³⁴ Miin, mi hasindinaa e seedaaku 6ii-aadama, walaa ko mbiiru-mi seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison. ³⁵ Yaayaa laatike lampa ku66oowa, njaaynoowa. On nja6ii weltaade wakkati gooto e fooyre makko. ³⁶ Miin, mido jogii seedaaku 6urdo mo Yaayaa oo teentilaade: golleeji di Baabiraado yamiri kam mi golla dii, kaɲum jaati ceettantoo kam Baabiraado neli kam. ³⁷ Kasen duu, Baabiraado neldo kam oo hoore seettantoo kam. Abada on nanaali daande makko, abada on njiyaali mo, ³⁸ haala makko deembilaaki e mon, sabi on ngoondinaali mo o neli oo. ³⁹ Odon mbiditoo Binndi dii sabi on miilii on ke6an e majji nguurndam nduumiidam. Kanji jaati ceettantoo kam. ⁴⁰ Kaa on nja6aali warde e am faa ke6on nguurndam.

⁴¹ Wanaa teddeengal yim6e tewtan-mi. ⁴² Kaa miin, mido anndi on, mido anndi jilli Laamdo ngalaa e mon. ⁴³ Miin, mi wardii saabe Baabiraado am, on nja66aaki kam. Kaa so goddo wardii saabe hoore mum, on nja66oto dum. ⁴⁴ Odon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to Laamdo gooto, hono mbaawru-don goondinirde?

⁴⁵ Pati miilee miin wullantoo on to Baabiraado. Muusaa, mo pawu-don jikke mon dow mum oo, kaɲum wullantoo on. ⁴⁶ So nii on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi miin o sappinoo e binndi makko. ⁴⁷ Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy gorko

¹ Caggal dum, Iisaa lumbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas. ² Jamaa keewdo ana jokki e makko sabi be njii kaayde de o wadunoo nde o sellinoo jawbe bee ndee. ³ Iisaa nabbi dow waamnde haayre, jooddii ton e taalibaa be mum. ⁴ Tawi iidi Yahuudiyankoo be biyeteedo Paska oo badike. ⁵ Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewdo ana fa'i dum. O wii Filipa:

—Hoto coodaten naamdu ko jamminta be fuu?

⁶ Tawi o biirudo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude. ⁷ Filipa jaabii mo:

—Buuru teemedede didi cardi heyataa be faa gooto e maabe fuu heba hen seeda.

⁸ Taalibbo makko goddo, biyeteedo Andire mijii Simon Piyeer, wii mo:

⁹ —Anni, suka gorko gooto ana jogii buuruje joy e liddi didi, kodum dum nafirta yimbe heewbe hono bee?

¹⁰ Iisaa wii:

—Mbiyee be njoodoo!

Nde wonnoo nokku oo ana heewi hudo, be njoodii. Ebe poti e ujunaaji joy gorko.

¹¹ Iisaa gami buuruje dee, yetti Laamdo, hokki taalibaa be bee. Been ndokki joodi be bee. Hono non liddi dii duu. Goto fuu hebi ko haajaa. ¹² Nde be kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaa be mum:

—Ndeentinee kedde dee pati fay huunde mursee.

¹³ Be kawrini kedde taye buuruje joy de naamnoo be be keddi dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ¹⁴ Nde yimbe bee njiinoo haaynde nde Iisaa golli ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ana wara e aduna oo.

¹⁵ Nde Iisaa annditinnoo ebe njarroo nanngirde dum junngo be ngada dum kaananke ndee, iwi don nabbi dow waamnde haayre kajum tan.

No Iisaa jaariri koyde dow ndiyam

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, taalibaa be Iisaa bee ndegii e weendu nduu. ¹⁷ Be naati laana faa be lumbaa, yaade Kafarnahum. Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki be. ¹⁸ Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike. ¹⁹ Be ngurfi laana kaa faa be kebi hono kilooji joy naa jeegom. Nden be coynii Iisaa ana warda koyde dow weendu nduu, ana fewti be. Be kuli. ²⁰ Iisaa wii be:

—Dum miin. Pati kulee!

²¹ Be ndaardi mo o naata laana kaa. Don e don be panndi do be pa'unoo doo.

²² Janngo mum, jamaa keddinoodo oo too bannge weendu nduu oo ana anndunoo laana ngoota tan wonnoo ton. Be njii Iisaa naatidaali e taalibaa be mum laana kaa. Be njii duu taalibaa be be tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti. ²³ Laanaaji iwruudi Tiberiyas ngarii bannge do Iisaa yettunoo Laamdo so be naamii buuru doo. ²⁴ Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaa be mum fuu ngalaa don ndee, naati laanaaji dii, peewti Kafarnahum tewtoyde Iisaa.

No Iisaa wiiri kajum woni naamdu wuurnooru

²⁵ Nde be tawnoo Iisaa oo too bannge weendu nduu ndee, be mbii dum:

—Moobbo, mande ngar-daa doo?

²⁶ Iisaa jaabii be:

—Mido haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayde tewtirton kam. Ko tewtirton kam dee, saabe on naamii buuru on kaarii. ²⁷ Pati tampaneer naamdu murseteendu. Ko kaan-don tampande dee, naamdu heddotoondu wuurnooru yimbe nguurndam nduumiidam. Nduun naamdu Bii Neddo hokkata on. Sabi Laamdo Baabiraado oo wafii maande mum e makko.

²⁸ Nden be lamndii mo:

—Kodum min ngadata faa min ngolla golleeji di Laamdo yidi?

²⁹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle mo Laamdo yidi oo woni ngoondinon mo o neli oo.

³⁰ Be njaabii mo:

—Haaynde honde ngadataa faa min njiya, min ngoondine? Kodum ngollataa?

³¹ Njaatiraa6e amen jaamii jaamdu wiyeteendu «maanu» ley ladde jeereende, hono no winndiraa nii: «O hokkii 6e jaamdu iwrundu dow kammu faa 6e jaama.»*

³² Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on jaamdu iwrundu dow kammu. Ko selli hen dee, Baabiraado am kanum woni dokkoowo on jaamdu goongaraaru iwrundu dow kammu. ³³ Sabi jaamdu ndu Laamdo hokkata nduu woni iwrooru dow kammu, hokkooru aduna oo nguurndam.

³⁴ Be mbii mo:

—Moobbo, hokku min jannde fuu nduun jaamdu.

³⁵ Iisaa wii 6e:

—Miin woni jaamdu wuurnooru. Gardo e am fuu, yolbataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada. ³⁶ Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoondinaali. ³⁷ Mo Baabiraado hokki kam fuu, waran e am. Gardo e am fuu, mi ribbataa dum. ³⁸ Sabi wanaa faa mi wada sago am iwru-mi dow kammu, faa mi wada sago neldo kam oo. ³⁹ Annii sago neldo kam oo: pati fay gooto e 6e o hokki kam 6ee majja, mi immintinan 6e jalaande sakitotoonde. ⁴⁰ Annii sago Baabiraado am oo: neddo fuu jiido Biddo oo so goondini dum heban nguurndam nduumiidam, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde.

⁴¹ Hooree6e Yahuudiyankoo6e 6ee ana jermiteo haala makko sabi o wii «Miin woni jaamdu iwrundu dow kammu nduu.» ⁴² Be mbii:

—Oo, wanaa Iisaa 6ii Yuusufu mo anndu-den inna mum e baam mum oo naa? Hono o wiirata dow kammu o iwri?

⁴³ Iisaa wii 6e:

—Pati jermitee hakkunde mon! ⁴⁴ Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado neldo kam oo foodaali dum. Gardo e am fuu, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁵ Ana winndii ley dewte annabaa6e: «Be fuu, Laamdo anndinan 6e.»† Neddo fuu kettindiido Baabiraado oo so faami, waran e am. ⁴⁶ Fay gooto yiyaali Baabiraado, so wanaa iwru6o to makko oo. Kanko tan yii Baabiraado. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: goondindo kam, hebii nguurndam nduumiidam. ⁴⁸ Miin woni jaamdu wuurnooru. ⁴⁹ Njaatiraa6e moodon jaamii «maanu» ley ladde jeereende. Dum e taweede hadaali 6e maayde. ⁵⁰ Kaa dum doo jooni yo jaamdu iwrundu dow kammu, yalla so neddo jaamii ndu ana waasa maayde. ⁵¹ Miin woni jaamdu wuurnooru iwrundu dow kammu. So neddo jaamii nduun jaamdu, wuuran faa abada. Jaamdu ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terde am.

⁵² Dow dum Yahuudiyankoo6e ana ndukida ko mbaawi fuu, ana mbiya:

—Hono o waawiri hokkude en terde makko faa jaamen?

⁵³ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: so on jaamaali terde Bii Neddo, on njaraali yiiyam mum, nguurndam walanaa on. ⁵⁴ Neddo fuu jaamdo terde am so yari yiiyam am hebii nguurndam nduumiidam. Miin duu mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁵⁵ Sabi terde am yo jaamdu jaati, yiiyam am duu yo njaram jaati. ⁵⁶ Neddo fuu jaamdo tew am so yari yiiyam am, jii6ii e am, mi jii6ii e mum. ⁵⁷ Baabiraado neldo kam oo yo guurdo. E makko nguuru-mi. Hono non jaamdo kam fuu wuurirta e am. ⁵⁸ Kayru woni jaamdu iwrundu dow kammu: ndu waldaa e ndu njaatiraa6e mon jaamunoo so maayii nduu. Naamdo nduun jaamdu, wuuran faa abada.

* **6:31** Pergu 16.4; Jabuura 78.24 † **6:45** Esaaya 54.13

⁵⁹ Dii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafarnahum.

⁶⁰ Nde 6e nannoo di ndee, heew6e e taalibaa6e makko mbii:

—Dii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade di?

⁶¹ Iisaa humpitii ley becce mum taalibaa6e mum 6ee ana nhermitoo e majjum, wii 6e:

—Dum hubindanaaki on naa? ⁶² Ndennoo so on njii Bii Neddo njabbitii to wonnoo too, hono ngadaton? ⁶³ Ruuhu, kajum hokkata nguurndam, kaa terde bii-aadama nafataa fay huunde. Haalaaji di kaalanan-mi on dii, kajum woni ruuhu, kajum woni nguurndam. ⁶⁴ Ana e mon 6e ngoondintaa.

Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e puddoode 6e ngoondintaa dum 6ee, kajum e jammbootoode dum oo. ⁶⁵ O beydi hen:

—Dum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado hokkaali dum no warda.

⁶⁶ Caggal dum, heew6e e taalibaa6e makko 6ee mbitti, nootti jokkude e makko. ⁶⁷ Nden Iisaa wii sappo e didon 6ee:

—Onon duu, odon njidi wittude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

—Moobbo, to homo min njahata? Do maa doo haalaaji guurnooji neddo nguurndam nduumiidam ngoni. ⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniido Laamdo.

⁷⁰ Iisaa wii:

—Onon sappo e didon 6ee, wanaa miin subii on naa? Kaa gooto moodon yo seydaani.

⁷¹ Haala Yahuuda bii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jammbootoode mo oo, haya o gooto e sappo e didon 6ee nee.

7

No Iisaa yaari iidi Buguuji

¹ Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley Yahuudiya sabi hooree6e Yahuudiyankoo6e ana tewta no mbarda mo. ² Tawi iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo iidi Buguuji oo badike. ³ Mijiraa6e Iisaa wor6e mbii dum:

—Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaa6e maa 6ee ana njiya golleeji di ngollataa dii.

⁴ Fay gooto suudataa ko gollata so ana yidi anndeede. So ada golla dii golleeji, bannginan yim6e hoore maa.

⁵ Tawi fay mijiraa6e makko 6ee duu ngoondinaali mo. ⁶ Iisaa wii 6e:

—Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon. ⁷ Yim6e aduna mbaawaa wajude on, kaa miin e6e mbajni kam, sabi mido seedii golleeji ma66e dii moyyaa. ⁸ Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi sabi wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani 6e dum tan, o heddi Galili.

¹⁰ Nde mijiraa6e Iisaa 6ee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu yehii ton, kaa o bannginaali hoore makko, o suudi. ¹¹ Hooree6e Yahuudiyankoo6e ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:

—Hoto o woni?

¹² Yim6e heew6e ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:

—O neddo lobbo!

Wo66e ana mbiya:

—Wanaa dee, o majjinoowo yim6e.

¹³ Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi e6e kula hooree6e Yahuudiyankoo6e.

¹⁴ Nde iidi oo feccirta, tawi Iisaa fuddii waajaade ley Suudu Dewal Mawndu nduu.

¹⁵ Yahuudiyankoo6e kaaynaa sanne, 6e mbii:

—Hono o waawiri dewte, kanko mo janngaali?

¹⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To neldo kam oo mo iwranta kam. ¹⁷ So neddo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi am dii to Laamdo iwri, naa so waajuuji am dii e am iwi. ¹⁸ Oon baajortoodo hiini hoore mum, hoore mum teddinta. Kaa oon teddinoowo neldo dum, goonga haalata, oopaare walaa e mum. ¹⁹ Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e mon jokkaali Sariya. Ko saabii so odon tewta warde kam?

²⁰ Yimbe 6ee njaabii mo:

—Aan, a laddaado. Homo ndaarata warde ma?

²¹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama. ²² Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraabe moodon dum iwrii fuu, wanaa to Muusaa. Odon taada neddo fay palaande fowteteende. ²³ So nii neddo ana taadee palaande fowteteende pati on luuttu Sariya Muusaa, kodum tikkiranton kam saabe mi sellinii neddo kuurdo palaande fowteteende? ²⁴ Pati cariree no njiiru-don, cariree goonga.

No yimbe lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Yoga e yimbe Urusaliima mbii:

—Wanaa oo woni mo 6e tewtata warde oo naa? ²⁶ Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Be mbiyaali mo fay huunde. Tama mawbe 6ee cellinii kanko woni Almasiihu oo jaati? ²⁷ Oo doo kaa, eden anndi do iwata, kaa nde Almasiihu oo ana wara, fay gooto anndataa to iwrata.

²⁸ Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O haali faa toowi, o wii:

—Odon anndi kam, odon anndi do iwan-mi? Wanaa miin waddi hoore am. Neldo kam oo yo goongaraajo. Onon, on anndaa mo. ²⁹ Kaa miin, mido anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko neli kam.

³⁰ Nden 6e ndaari nanngude mo, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko, sabi wakkati makko waraalino tafon. ³¹ Heewbe e ley jamaa oo ngoondinii mo, mbii:

—So Almasiihu oo warii, gollan kaayde burde de oo gorko golli dee naa?

No hayboobe Suudu Dewal Mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yimbe 6ee ngunndondirta e haala Iisaa koo. Hooree6e yottinoobe sadaka e Farisa'en neli hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu nannga mo. ³³ Non Iisaa wii:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal mum, mi wirfitoto to neldo kam oo.

³⁴ On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa yaade to ngonan-mi too.

³⁵ Yahuudiyankoo6e lamndondiri:

—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O tawtoyan yimbe men ferbe to Yunaninkoo6e, o waajoo dum'en naa? ³⁶ O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa yaade to mo tawetee too. Kodum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondindo dum fuu domdataa

³⁷ Nalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali faa toowi, wii:

—Neddo fuu domdudo wara e am, yara. ³⁸ Neddo fuu goondindo kam, callu6i ndiyam nguurnoojam ilan iwde e bernde mum, hono no winndiraa e Binndi dii nii.

³⁹ Tawi dum o haali haala Ruuhu mo goondindo mo fuu hebata oo. Nden Ruuhu waraali, sabi Iisaa jabbitaali e teddeengal Laamdo tafon.

No yimbe luurriri saabe Iisaa

⁴⁰ Nde heewbe e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo oo.

⁴¹ Yogaa6e mbii:

—Kanko woni Almasiihu oo.

Wo66e kasen mbii:

—Almasiihu, Galili iwrata naa? ⁴² Binndi d̄ii mbii e lejol Daawuuda Almasiihu iwata, e ngeenndi Baytilaama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.

⁴³ Jamaa oo fecci saabe makko. ⁴⁴ Won yi66e nanngude mo e ma66e, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko.

No maw6e Yahuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

⁴⁵ Non hayboo6e Suudu Dewal Mawndu 6ee ngarti to hooree6e yottinoo6e sadaka e Farisa'en. Been mbii 6e:

—Ko saabii so on ngaddaali mo?

⁴⁶ Hayboo6e 6ee njaabii:

—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.

⁴⁷ Farisa'en njaabii 6e:

—Onon duu on majjinaama naa? ⁴⁸ Won fuu e hooree6e 6ee naa e Farisa'en goondindo mo naa? ⁴⁹ Bee yim6e paamataa Sariya Muusaa, 6e hudaabe.

⁵⁰ Gooto e Farisa'en biyeteedo Nikodemus, jahunoodo to Iisaa jemma oo, wii 6e:

⁵¹ —Sariya meeden ana sara neddo tawee nanaaka ko haali, anndaaka ko golli naa?

⁵² Be njaabii mo:

—Aan duu, a Galilinke naa? Widita Binndi d̄ii, a yiyan annabaajo fuu iwrataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo ma66aado e jeenu

⁵³ Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8

¹ Nden Iisaa njaboyi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ² Beete kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo fuu wari. O joodii, omo waajoo 6e. ³ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo ma66aado e jeenu. Be ndarni dum hakkunde jamaa oo.

⁴ Be mbii Iisaa:

—Moobbo, oo debbo yo ma66aado ana jeena. ⁵ Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarda hono 6ee rew6e kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?

⁶ Be kaaldi nii faa 6e tuufana mo, yalla e6e ke6a ko 6e kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira fedeendu mum leydi. ⁷ Nde wonnoo e6e njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci hoore, wii 6e:

—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo haayre.

⁸ O turii kasen, omo diida e leydi. ⁹ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e mbittiri gooto gooto. Nayee6e 6ee fuu adii wittude faa heddii Iisaa tan e debbo oo. ¹⁰ Iisaa hunci hoore, wii mo:

—Banndam debbo, hoto wullanii6e ma 6ee ngoni? Fay gooto jukkaali ma naa?

¹¹ O jaabii:

—Moobbo, fay gooto.

Iisaa wii mo:

—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luutta kasen.*

No Iisaa wiiri kajum woni fooyre aduna

¹² Iisaa waajii 6e kasen, wii:

—Miin woni fooyre aduna oo. Jokku6o kam fuu he6an fooyre nguurndam, yahataa ley nimre.

¹³ Nden Farisa'en mbii mo:

—Ada seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii 6e:

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyde d̄ii.

—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi mido anndi do iwru-mi, mido anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa do iwru-mi, on anndaa to njahan-mi. ¹⁵ Onon, no njiiru-don yimbe cardaton dum'en, kaa miin, mi sarataa fay gooto. ¹⁶ Fay so mido sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabiraado neldo kam oo ana wondi e am. ¹⁷ Warri e Sariya moodon: seedaaku yimbe didon ana sella. ¹⁸ Miin, mido seettanoo hoore am. Baabiraado neldo kam oo duu, ana seettanoo kam.

¹⁹ Be mbii mo:

—Hoto Baabiraado maa oo woni?

Iisaa jaabii:

—On anndaa kam miin, sako Baabiraado am. Sinndo odon anndunoo kam, maa on annduno Baabiraado am oo duu.

²⁰ Iisaa haali dii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu, nokku do keesuwal sadakaaji ngal woni doo. Fay gooto nanngaali mo, sabi wakkati makko yottaaki tafon.

²¹ Iisaa wii be kasen:

—Mido nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa yaade to njahan-mi too.

²² Non Yahuudiyankooobe mbii:

—Dum nee, o bartoytoodo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?

²³ Iisaa wii be:

—Onon, ley njeje-don, kaa miin, dow njeyaa-mi. Onon, e aduna njeje-don, kaa miin, mi jeyaaka e makko. ²⁴ Dum saabii so mbii-mi on: on maaydan e luutti mon. Sabi so on ngoondinaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.

²⁵ Be mbii mo:

—Aan homo?

Iisaa jaabii:

—Ko mbiinoo-mi on gila arande koo ngon-mi. ²⁶ Mido joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Haya neldo kam oo yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalanam-mi aduna oo.

²⁷ Be paamaali haala Baabiraado o haalanta be. ²⁸ Nden Iisaa wii be:

—Nde Bii Neddo toownaa fuu, nden paamaton miin woni mo ngon-mi oo. Mi wadirtaa fay huunde hiini hoore am, mi haalan ko Baabiraado anndini kam koo. ²⁹ Neldo kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teeldo, sabi ko weli mo tan ngadan-mi wakkati fuu.

Haala rimbe e maccube

³⁰ Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heewbe ngoondini mo. ³¹ Non Iisaa wii Yahuudiyankooobe goondinbe dum bee:

—So on nii6ii e konngol am, on taalibaa6e am jaati. ³² Nden anndaton goonga. Goonga oo rimdinan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimdan?

³⁴ Iisaa jaabii be:

—Mido haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccudo luutti. ³⁵ Abada maccudo heddataako e galle, kaa biddo ana heddo faa abada. ³⁶ So Biddo rimdini on, on laatoto rimbe dor. ³⁷ Mido anndi on iwdi Ibarahiima, kaa odon tewta warde kam sabi waaju am naataali on. ³⁸ Miin, ko njiiru-mi Baabiraado am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-don baaba mon ngadaton.

³⁹ Be njaabii mo:

—Ibarahiima woni baaba amen.

Iisaa wii be:

—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno golleeji Ibarahiima. ⁴⁰ Kaa jooni odon tewta warde kam, miin kaalando on goonga mo narru-mi Laamdo oo. Dum Ibarahiima wadaali. ⁴¹ Onon, golleeji baaba mon ngollaton.

Be mbii mo:

—Minen, min nganaa 6i66e haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamdo.

⁴² Iisaa wii 6e:

—Sinndo Laamdo wonnoo baam mon jaati, maa on njidam, sabi to Laamdo iwru-mi, so ngar-mi. Mi wardaali hiini hoore am, kanko neli kam. ⁴³ Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo. ⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baam mon. Gidaade baam mon ngollaton. O jaadii hoore gila puddoode. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o fenii, gikku makko tan o wadi, sabi mo penoowo, mo inna pene. ⁴⁵ Kaa miin, saabe mido haala goonga woni ko on ngoondiniraali kam. ⁴⁶ Homo e moodon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoondintaa kam? ⁴⁷ Neddo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yimbe Laamdo.

No Iisaa burdi Ibarahiima

⁴⁸ Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke, a laddaado ndee naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii:

—Mi wanaa laddaado, mido teddina Baabiraado am. Onon, odon koyna kam. ⁵⁰ Miin, mi tewtantaa hoore am teddeengal. Ana woodi tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo. ⁵¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu jokkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Jooni fuu tabitani min a laddaado. Ibarahiima e annabaa6e fuu maayii, kaa aan, ada wiya neddo fuu jokkudo konngol maa, meedataa deddere maayde. ⁵³ Tama ada 6uri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon maayii, annabaa6e duu maayii. Kodum cikku-daa ngon-daa?

⁵⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere. Baabiraado am mo mbiyaton Laamdo mon oo teddinta kam. ⁵⁵ On anndaa mo. Kaa miin, mido anndi mo. So mi wii mi anndaa mo, naa mi laato penoowo hono mon. Mido anndi mo, mido jokki konngol makko. ⁵⁶ Baaba mon Ibarahiima ana seyertonoo yiide jalaande am. O yii nde, o seyike.

⁵⁷ Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Fay duubi capande joy a hebaali tafon, kaa a yii Ibarahiima?

⁵⁸ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin, mido woodi.

⁵⁹ Non, 6e cu6i kaaye faa 6e mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii, yalti Suudu Dewal Mawndu nduu.

9

No Iisaa wumtiniri pindudo e mbumndam

¹ Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pindudo e mbumndam. ² Taalibaa6e makko lamndii mo:

—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko naa saaraa6e makko?

³ Iisaa jaabii:

—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraa6e makko. Dum wadii yalla baawde Laamdo ana 6annga e makko. ⁴ So nii jalooma ana heddi, ana haani no ngollen golleeji neldo kam oo, sabi jemma waran nde fay gooto waawaa gollude. ⁵ So nii mido heddi e aduna oo, miin woni fooyre makko.

⁶ Nde o haalnoo dum ndee, o tutti e leydi, o jiiḡiri tuttaade dee loope, o wuji e gite bumdo oo. ⁷ O wii dum:

—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.

(Maanaa majjum yo «nelaado».)

O sulmoyii, o warti omo yiya. ⁸ Hoddiiḡe makko, kajum e yiyannooḡe mo omo garbinoo, mbii:

—Tama wanaa oo woni joodinoodo ana garbinoo oo?

⁹ Bee mbii:

—Dum kanko!

Bee mbii:

—Wanaa! Nanndoore makko!

Gorko oo e hoore mum wii:

—Dum miin jaati!

¹⁰ Be mbii mo:

—Hono mbumtir-daa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko biyeteedo Iisaa oo jiiḡi loope, wuji e gite am, wii kam mi yaha luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi, mbumtu-mi.

¹² Be mbii mo:

—Hoto gorko oo woni?

O wii:

—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaado oo

¹³ Nden ḡe naḡi bumnoodo oo to Farisa'en. ¹⁴ Nde Iisaa jiiḡunoo loope so wumtini mo ndee, yo jalaande fowteteende. ¹⁵ Non Farisa'en duu lamndii mo:

—Hono mbumtir-daa?

O jaabii ḡe:

—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.

¹⁶ Yoga e Farisa'en mbii:

—Gorko oo iwraali to Laamdo sabi o jokkaali sariya jalaande fowteteende.

Woḡḡe mbii:

—Hono neddo luuttudo waawiri wadirde hono dee kaayde?

Dow dum ḡe luurri, ḡe ceeri. ¹⁷ Farisa'en ḡe lamndii bumnoodo oo kasen:

—Aan nee, ko mbiyataa e bumtindo ma oo?

O jaabii:

—O annabaajo.

¹⁸ Dum fuu e taweede hooreeḡe Yahuudiyankooḡe njaḡaali mo bumnoodo so mo wumtinaa faa ḡe noddii saaraaḡe makko. ¹⁹ Be lamndii ḡeen:

—Oo doo yo ḡii moodon naa? Mbii-don e mbumndam mo findi naa? Ndennoo hono mo wumtiri jooni?

²⁰ Saaraaḡe ḡee njaabii:

—Miden anndi mo ḡii amen, e mbumndam mo findi. ²¹ Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu homo wumtini mo. Kanko duu o mawdo, lamndee mo! Omo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Walaa ko saaraaḡe makko mbiiri nii so wanaa kammari eḡe kula hooreeḡe Yahuudiyankooḡe. Saabe ḡeen kawrii: neddo fuu cellindo Iisaa woni Almasiihu oo, ḡe ndibban dum yalta waajordu. ²³ Dum saabii so saaraaḡe makko ḡee mbii: «O mawdo, lamndee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnoodo oo, mbii mo:

—Haalu hakkunde maa e Laamdo! Minen kaa miden anndi oo gorko yo luuttudo.

²⁵ O jaabii ḡe:

—So o luuttudo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndu-mi: mi bumnoodo, jooni mi wumtii.

²⁶ Be mbii mo:

—Kodum o wadi e maa? Hono o wumtinir ma?

²⁷ O jaabii 6e:

—Mi haalaniino on dum, kaa on nja6aali. Ko saabii so odon njidi nantude dum kasen? Tama onon duu, odon njidi laataade taalibaa6e makko?

²⁸ Been njenni mo, mbii mo:

—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaa6e Muusaa. ²⁹ Minen, miden anndi Laamdo haaldii e Muusaa, kaa kanko, min anndaa fay to mo iwata.

³⁰ Gorko oo jaabii, wii 6e:

—Hee, ko haaynii! O wumtinii kam. Onon, odon mbiya on anndaa to mo iwata!

³¹ Eden anndi Laamdo jaabantaako luuttoo6e, kaa omo jaabanoo kuldo mo, gadoowo sago makko. ³² Abada nanaaka bumtindo pindu6o e mbumndam. ³³ Sinndo wanaa to Laamdo oo gorko iwri, o waawataa wadu6e fay huunde.

³⁴ Be njaabii mo:

—Aan, a fuu ley luutti pinu-daa! Aan waajotoo min minen naa?

Be njaltini mo sella.

Haala mbumndam berde

³⁵ Iisaa nani 6e njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:

—Aan nee, ada goondini Bii Neddo oo naa?

³⁶ O jaabii:

—Moobbo, homo woni kanko faa mi goondina mo?

³⁷ Iisaa wii mo:

—A yii mo. Kaaldoowo e maa oo woni kanko.

³⁸ O jaabii:

—Moobbo, mido goondini.

O sujidani dum. ³⁹ Nden Iisaa wii mo:

—Sarde waddi kam e oo aduna, faa wum6e njiya, yiyoo6e mbuma.

⁴⁰ Farisa'en tawanoo6e don 6ee, nani haala kaa, lamndii mo:

—Minen nee, min wum6e naa?

⁴¹ Iisaa jaabii 6e:

—Sinndo on wum6e, on luuttataano. Kaa no mbii-don jooni odon njiya nii, luutti moodon keddike.

10

Haala duroowo lobbo

¹ —Mido haalana on goonga: neddo fuu naatoowo hoggo baali mo naatiraali damal, kajum woni gujjo, kajum woni janoowo. ² Kaa naatiroowo damal oo, kajum woni duroowo baali. ³ Kayboowo damal oo udditinan mo, baali dii nana daande makko. O noddira baali makko dii, hongu fuu innde mum, o yaltina di. ⁴ Nde o yaltini di fuu, o ardoto di njokka e makko, sabi edi anndi daande makko. ⁵ Di njokkataa kodo, ko jaasi dum fuu, di ndogan mo sabi di annditataa daande ho66e.

⁶ Iisaa haalani 6e ngol tinndinol, kaa 6e paamaali ko o muuyiri dum.

No Iisaa wiiri kajum woni duroowo lobbo oo

⁷ Iisaa wii 6e kasen:

—Mido haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali. ⁸ Adii6e kam warde 6ee fuu yo wuy6e nii e yanoo6e, baali dii nanataa daade ma66e. ⁹ Miin woni damal. Neddo fuu naatirdo kam, hisan, naatan, yaltan, he6an durdude. ¹⁰ Gujjo wardataa so wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Kaa miin, mi wardii faa yim6e nguura, 6e nguura nguurndam lobbam. ¹¹ Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokkitiroowo yonki mum saabe baali mum. ¹² Kaa kasaado mo wanaa dunkee durngol, mo walaa ko wonani dum

e dammuli dii, nde yii nanngiri fuu, yoppan di dogo, nanngiri ndii nannga ko nanngata, keddiidi dii caakoo. ¹³ Kasaado oo dogan yoppa di sabi o kasaado tan, walaa ko wonani mo e majji. ¹⁴⁻¹⁵ Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraado oo anndiri kam so anndir-mi dum nii, hono non anndir-mi baali am so baali am anndi kam. Non mido hokkitira yonki am saabe majji. ¹⁶ Mido jogii baali goddi kasen di ngalaa ley ngoo hoggo. Diin duu kinaa mi wadda di. Di nana daande am, di laatoo sewre wootere, duroowo gooto. ¹⁷ Baabiraado ana yidi kam saabe mido hokkitira yonki am faa mi hewta ki kasen. ¹⁸ Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Mido jogii baawde hokkitirde ki. Mido jogii baawde wartirde ki. E Baabiraado am kebu-mi ndee yamiroore.

¹⁹ Dii haalaaji beydi waddondirde Yahuudiyankoo6e. ²⁰ Heew6e ma66e ana mbiya:

—O laddaado o kaahaango. Ko saabii so odon kettindoo mo?

²¹ Kaa yogaa6e mbii:

—Dii waajuuji nganaa waajuuji laddaado. Laddaado ana waawi wumtinde bumdo naa?

No Yahuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

²² Yiitu mawuuri heydintingol Suudu Dewal Mawndu nduu wadii Urusaliima. Dum hawrii e dabbunde. ²³ Do Suudu Dewal Mawndu doo, Iisaa ana wada yaha warta ley ndanki Suleymaana kii. ²⁴ Nden Yahuudiyankoo6e pilii mo, mbii mo:

—Faa mande keddoto-daa ada yoppi min e wemmbere? Haalan min faa laa6a, aan woni Almasiihu oo naa?

²⁵ Iisaa jaabii 6e:

—Mi haalanii on, on ngoondinaali. Golleeji di ngollir-mi e innde Baabiraado am dii, kanji ceettantoo kam. ²⁶ Kaa onon, on ngoondinaali sabi on nganaa baali am. ²⁷ Baali am ana nana daande am. Mido anndi di, edi njokka e am. ²⁸ Mido hokka di nguurndam nduumiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am. ²⁹ Baabiraado dokkudo kam di oo 6uri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baabiraado am oo. ³⁰ Miin e Baabiraado, min gooto.

³¹ Yahuudiyankoo6e cu6i kaaye kasen faa mbedoo mo. ³² Iisaa wii 6e:

—Mi gollirii baawde Baabiraado golleeji lobbi keewdi yeeso mon. E ley dii golleeji, saabe homo e majji mbedorto-don kam kaaye?

³³ Yahuudiyankoo6e njaabii mo:

—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaaye, ko min mbedorte kaaye dee, saabe ada bonkoo Laamdo. Aan a neddo, a wadii hoore maa a Laamdo.

³⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamdo wii «onon on laamdo'en»?* ³⁵ Laamdo noddirii laamdo'en 6een 6e o haaldi. Ko Binndi dii mbii koo sottataa. ³⁶ Mo Baabiraado subii so neli e aduna oo, hono mbiiraton mo bonkike Laamdo saabe mi wii mi Bii Laamdo? ³⁷ So mi gollaali golleeji Baabiraado am, pati ngoondinee kam. ³⁸ Kaa so mido golla di, fay so on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji dii yalla odon annda, ngoondinon mido e Baabiraado, Baabiraado ana e am.

³⁹ Be tewti nanngude mo kasen. O sobbitorii 6e.

⁴⁰ O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootogal batisima arande doo kasen, o fa66i ton. ⁴¹ Yim6e heew6e ngari e makko, mbii:

—Yaayaa wadaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e gorko oo koo fuu goondii.

⁴² Heew6e ngoondini Iisaa ton.

11

Haala maayde Laajaru

* 10:34 Jabuura 82.6

¹ Gorko jawdo biyeteedo Laajaru ana Baytaniya, kapum e banndiraaɓe mum rewɓe Mariyama e Marta. ² Tawi Mariyama woni gujudo Moobbo oo nebam uuroojam so soc-ciri koyde makko sukundu muudum. Laajaru jawdo oo yo mijiiko gorko. ³ Banndiraaɓe rewɓe ɓee neli e Iisaa, mbii:

—Moobbo, gido maa mo korsin-ɗaa oo jawii.

⁴ Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii:

—Oo jaw wanaa jaw saate. Mo jaw tabintinoowo teddeengal Laamdo, yalla Bii Laamdo oo ana teddiniree mo.

⁵ Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraaɓe mum rewɓe, Marta e Mariyama, ⁶ taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, hadaali mo faɓɓude ton balde didi godde. ⁷ Caggal dum, o wii taalibaaɓe makko:

—Mbirfito-ɗen Yahuudiya!

⁸ Taalibaaɓe ɓee njaabii:

—Moobbo, ɓooyaa fey ko Yahuudiyankooɓe ndaari wardude ma kaaye, laatoo ton mbirfoto-ɗaa kasen naa?

⁹ Iisaa jaabii:

—Wanaa wakkatiiji sappo e didi ngoni ley jalooma naa? Jahoowo jalooma fergataako sabi omo yiya fooyre aduna oo. ¹⁰ Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e muudum.

¹¹ Caggal o haalii dii haalaaji, o wii ɓe:

—Gido men Laajaru daanike, mi yahan mi finndinoya mo.

¹² Taalibaaɓe ɓee mbii:

—Moobbo, so tawii o daaniido, ndennoo o dadii.

¹³ Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kamɓe ɓe miilii haala doyngol o haali. ¹⁴ Iisaa laɓɓinani ɓe:

—Laajaru hedditaaki! ¹⁵ Mi seyorike saabe moodon ko mi tawaaka ton koo yalla ofon ngoondina. Kaa jonnoo, njehen to makko.

¹⁶ Nden Tomaa noddirteedo Funeeru oo wii taalibaaɓe woɓɓe ɓee:

—Njehen enen duu yalla eden maayda e makko.

No Iisaa wiiri kapum woni immital e nguurndam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi wadii balde nay ko Laajaru iriraa. ¹⁸ Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima ɓuraa hono kilooji tati, ¹⁹ Yahuudiyankooɓe heewɓe ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru, eɓe koomta dum'en e maayde mijiibe gorko. ²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitoyii mo. Mariyama kaa heddii cuudi. ²¹ Marta wii Iisaa:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano. ²² Kaa fay jooni mido anndi huunde fuu ko ndaardu-ɗaa Laamdo, wadante.

²³ Iisaa wii mo:

—Mija gorko oo immitoto.

²⁴ Marta wii:

—Mido anndi o immitoto nannde immital, palaande sakitotoonde.

²⁵ Iisaa wii mo:

—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neddo fuu goondindo kam, fay so maayi, wuuran. ²⁶ Guurdo fuu goondindo kam, maayataa abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii:

—Sanne Moobbo! Mido goondini aan woni Almasiihu Bii Laamdo garoowo e aduna oo.

²⁸ E dow dum, o yehi noddoyde mijiiko Mariyama, o gunndii dum:

—Moobbo oo warii, omo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nanunoo dum ndee, hepii law, nootoyii. ³⁰ Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddii do Marta hawrunoo e makko doo. ³¹ Yahuudiyankooɓe ana ngondunoo e Mariyama ley galle, ana koomtannoo dum. Be njii o gurbitike, o yaltii.

Be njokkitii mo, 6e miili o woyoyan dow yanaande too. ³² Mariyama yottii do Iisaa woni doo, yii dum tan, diccii yeeso muudum, wii dum:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano.

³³ Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankoo6e wonda6e e mum 6ee ana mboya ndee, yonki makko jawi, hakkille makko immii. ³⁴ O wii:

—Hoto ndesu-don mo?

Be njaabii:

—Moobbo, war yeew!

³⁵ Nii Iisaa woyi. ³⁶ Yahuudiyankoo6e 6ee mbii:

—Yeewee no o foti horsinde dum.

³⁷ Yoga e ma66e wii:

—Bumtindo bumdo waawaano hadude Laajaru maayde naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

³⁸ Yonki Iisaa beydi jawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee. Yanaande ndee yo loowol uddiraangol haayre. ³⁹ Iisaa wii:

—Ittee haayre ndee!

Marta, bannadii debbo maaydo oo, wii mo:

—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko waylitike, sabi hannde woni balde makko nay.

⁴⁰ Iisaa jaabii mo:

—Tama mi wiyaali ma, so a goondinii, a yiyan teddeengal Laamdo?

⁴¹ Be itti haayre ndee. Iisaa tiggitii, wii:

—Baabiraado, mido yettire ko njaabani-daa kam koo. ⁴² Miin kaa, mido anndi jannde fuu ada jaabanoo kam. Kaa mi haaldirii nii saabe yim6e filii6e kam 6ee, yalla e6e ngoondina aan neli kam.

⁴³ Caggal dii haalaaji, o duki semmbe, o wii:

—Laajaru, yaltu sella!

⁴⁴ Maaydo oo yalti, juude mum e koyde mum ana piilaa leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii 6e:

—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahii6e dawriri faa nannga Iisaa

⁴⁵ Heew6e e Yahuudiyankoo6e warnoo6e to Mariyama 6ee njii ko Iisaa wadi koo, ngoondini dum. ⁴⁶ Kaa yogaa6e njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa wadi koo.

⁴⁷ Nden Farisa'en e hooree6e yottinoo6e sadaka moo6ti waalde Saahii6e ndee, mbii:

—Oo gorko ana wada kaayde keewde. Hono ngadaten? ⁴⁸ So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan mo. Nden kaa, Romankoo6e ngaran mbonna nokku men ceniido oo e lejol men ngol.

⁴⁹ Gooto ma66e biyeteedo Kayafas, laatinoodo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nden hitaande, wii 6e:

—Onon, on anndaa fay huunde. ⁵⁰ On anndaa neddo gooto maayana yim6e fuu buri moyyande en diina lejol meeden fuu halkoo.

⁵¹ Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala, kaa nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawdo nden hitaande, o sappike Iisaa maayanan lejol ngol. ⁵² Kaa wanaa lejol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee, faa o moo6ta bi66e Laamdo saakii6e 6ee fuu e fedde wootere. ⁵³ Gila oon jalooma, 6e ndawridi faa 6e mbara mo.

⁵⁴ Dum wadi so Iisaa nootti saccude hakkunde Yahuudiyankoo6e. O iwi do o wonnoo doo, o yehi ngalluure wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O joododii ton e taalibaa6e makko.

⁵⁵ Tawi iidi Yahuudiyankooḅe biyeteedo Paska oo ḅadike. Heewḅe e yimḅe leydi ndii njehi Urusaliima faa cenna ko'e mum'en gila iidi oo yottaaki. ⁵⁶ Eḅe tewta Iisaa. Eḅe ndarii ley Suudu Dewal Mawndu nduu, eḅe kaalda:

—Odon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?

⁵⁷ Tawi hooreeḅe yottinooḅe sadaka e Farisa'en njamiriino nedḅo fuu anndudo to mo woni yo haalu faa mo nanngēe.

12

No Mariyama wujiri koyḅe Iisaa nebam

¹ Balḅe jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa yehi Baytaniya ḅo Laajaru mo o wuurtinnoo oo jeyaa ḅoo. ² Don ḅe ndefani mo ḅaamdu. Marta feccani ḅe, Laajaru yo gooto e ḅaamdooḅe e Iisaa ḅee. ³ Nden Mariyama ḅami feccitere liituru nebam laaḅudam, uuroojam, tiidudam coggu, wuji ḅam e koyḅe Iisaa, socciri ḅe sukundu mum. Suudu nduu fuu ukkiti. ⁴ Gooto e taalibaaḅe Iisaa ḅee, ḅum woni Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo, wii:

⁵ —Ko saabii so ḅam nebam soottaaka buudi teemedē tati cardi,* hokkee misikiina'en?

⁶ Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa yurmeende misikiina'en. Kanko woni kawjotoodo jawdi maḅḅe, omo woowi wujjitidde hen. ⁷ Iisaa wii:

—Celee e debbo oo. O resirii ḅam ḅannde iretee-mi. ⁸ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ḅannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon ḅannde fuu.

No hooreeḅe yottinooḅe sadaka anniyorii warde Laajaru

⁹ Yahuudiyankooḅe heewḅe anndi Iisaa ana Baytaniya, njehi ton. Wanaa saabe Iisaa tan waddi ḅe, yalla eḅe njiya Laajaru guurtinaado oo duu. ¹⁰ Non hooreeḅe yottinooḅe sadaka ndawridi mbaran Laajaru duu, ¹¹ sabi Yahuudiyankooḅe heewḅe ana njoppa ḅe ngoondinoya Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹² Janngo mum, jamaa keewḅo garḅo hawrude e iidi oo nani Iisaa garoowo Urusaliima. ¹³ Be ḅami caḅe tamarooje, ḅe cakkitoyii mo. Eḅe kuljina, eḅe mbiya:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado oo!† Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!

¹⁴ Iisaa heḅi mola ndakiiwa, waddii, hono no Binndi ḅii mbiiri ḅum nii:

¹⁵ «Yimḅe ngalluure Siyona, pati kulee!

Yeew, kaananke mon ana wara,

ana waddii mola ndakiiwa.»‡

¹⁶ Nden taalibaaḅe makko ḅee paamaalino ko ḅum woni. Kaa caggal Iisaa teddinaama, ḅe miccitii ko mo sappananoo koo ḅe ngadi mo. ¹⁷ Jamaa tawdanooḅo e makko nde o wuurtinnoo Laajaru, o noddii ḅum iwde e yanaande ndee, kaḅum'en duu ana ceettii.

¹⁸ Dum wadi so yimḅe heewḅe njehi cakkitoyii mo sabi ḅe nanii o wadii ndee haaynde.

¹⁹ Non Farisa'en mbiyondiri:

—On njii, walaa fuu ko mbaawan-ḅen mo, aduna oo fuu annii jokki e makko.

²⁰ Won Yunaninkooḅe tawaaḅe hakkunde warḅe Urusaliima faa ndewa ley ḅalaade iidi ḅee. ²¹ Be ḅattitii Filipa jeyaado Baytisayda ley leydi Galili, ḅe mbii ḅum:

—Moobbo, miden njidi yiide Iisaa.

²² Filipa yehi haalanoyi Andire. Be njottinoyi haala kaa Iisaa. ²³ Iisaa jaabii ḅe:

—Wakkati mo Laamḅo hollata teddeengal Bii Nedḅo oo yottike. ²⁴ Midḅo haalana on goonga: so wabbere alkama yoorali aawaama e leydi, heddoto yo wabbere wootere. Kaa so nde yoorii nde aawaa fuu, nde riman faa heewa. ²⁵ Nedḅo fuu jiddo yonki mum, mursan ki, kaa jeebiido yonki mum e aduna oo, damman ki, heḅan nguurdam

* **12:5** Buudi teemedē tati cardi ana mbaara e njoḅdi nedḅo hitaande. † **12:13** Jabuura 118.25-26 ‡ **12:15** Jakariyaa 9.9

nduumiidam. ²⁶ So won muuydo gollande kam, yo jokku e am. Do ngon-mi fuu, doo golloowo am duu wonata. Baabiraado teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde mum

²⁷ —Jooni mi wemmbaama. Kodum mbiyan-mi? Mi wiya Abba hisinam e oo wakkati naa? Mi waawaa wiide dum sabi kammari wakkati oo ngardu-mi. ²⁸ Abba, teddin innde maa.

Daande nanaa iwrude dow kammu:

—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.

²⁹ Nde yimbe darinoobe ton bee nanunoo nden daande ndee, mbii dum riggaango kammu. Woobe mbii:

—Malaa'ika haaldi e makko!

³⁰ Iisaa wii be:

—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe moodon. ³¹ Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo doo aduna tippete sella. ³² Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi foodan yimbe fuu warde e am.

³³ Tawi dii haalaaji o sapporii no mo maayrata nii. ³⁴ Yimbe bee njaabii mo:

—Sariya oo anndinii min Almasihu yo duumotoodo. Hono aan mbiirataa kinaa Bii Neddo oo toownee? Homo woni oo Bii Neddo?

³⁵ Iisaa jaabii be:

—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeda tafon. Njahon gila fooyre ana heddii e mon, pati nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa do yahata. ³⁶ Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla odon laatoo yimbe fooyre.

No yimbe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudoyii be. ³⁷ Kaayde de o wadi yeeso maabe dee fuu, wadaali so be ngoondini mo, ³⁸ yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita:

«Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?

Homo bannginanaa baawde Joomiraado?»§

³⁹ Be mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:

⁴⁰ «O wumnii gite maabe,

o helii hakkillaaji maabe,

pati gite maabe njiya,

pati hakkillaaji maabe paama

sako be tuuba, so mi sellina be.»*

⁴¹ Dum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.

⁴² Kaa dum fuu e taweede, hooreebe Yahuudiyankooobe heewe ngoondinii Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, be kulii yaadirde pati be njaltinee waajordu. ⁴³ Dum woni teddineede yimbe burani be teddineede Laamdo.

⁴⁴ Iisaa haali faa toowi, wii:

—Goondindo kam, wanaa miin tan o goondini, neldo kam oo duu o goondinii dum.

⁴⁵ Neddo fuu jiido kam, yii neldo kam oo. ⁴⁶ Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondindo kam fuu pati heddoo ley nimre. ⁴⁷ So won nando waaju am jokkaali dum, miin, mi sarataa dum. Sabi mi wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina mo ngardu-mi. ⁴⁸ Oon calaniido kam, so jabaali waajuuji am, ana jogii caroowo. Konngol ngol kaal-mi ngol sarata dum palaande sakitotoonde. ⁴⁹ Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraado neldo kam oo hokki kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi.

⁵⁰ Miin, mido anndi yamiroore makko, kanum woni nguurndam nduumiidam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraado haalaniri kam nii kaaltir-mi.

13

No Iisaa lootiri koyde taalibaabe mum

¹ Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so hootana Baabiraado oo warii. Ga aduna gaa omo yidi yimbe makko, omo yidi be kaaddi jilli.

² Wakkati mo be kirtotoo oo, Ibiliisa wadi e bernde Yahuuda bii Simon Isikariyota jambaade mo. ³ Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamdo iwri to Laamdo hootata. Laamdo wadii huunde fuu e junngo makko. ⁴ O immii e hiraande ndee, o boortii saaya makko, o fami disawel, o filii e makko. ⁵ Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude koyde taalibaabe makko, omo soccira de disawel o filii ngel. ⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:

—Moobbo, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo:

—A faamaali ko ngadan-mi koo tafon, kaa a faamoyan caggal jooni.

⁸ Piyeer wii mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo:

—So mi lootanaali ma, a walaa ngedu e am.

⁹ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo! So non, pati haadu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am duu.

¹⁰ Iisaa wii mo:

—Lootiido fuu yo laabudo. Mo hasindinaa e lootaneede kinaa koyde tan. Onon on laabu be, kaa wanaa on fuu.

¹¹ Tawi omo anndi jammbootodo mo oo. Dum wadi so o wii wanaa on fuu ngonni laaabe.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde maabe ndee, famti saaya muudum, joottii, wii be:

—On paamii ko ngadu-mi on koo naa? ¹³ Odon noddira kam «Moobbo» odon noddira kam «Kalfaado». Ko mbiyatoo koo ana moyyi, sabi dum ngon-mi. ¹⁴ Ndennoo, miin Kalfaado, miin Moobbo, mi lootii koyde mon, waajibi onon duu gooto fuu lootana goddo koyde mum. ¹⁵ Ko ngadu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, odon ngadondira hono ko ngadu-mi on koo. ¹⁶ Midu haalana on goonga: maccudo burataa kalfaado mum teddude, nelaado duu burataa neldu dum. ¹⁷ Nde wonnoo on anndii dum jooni, so nii on njokkirii non, on mbelan hoore. ¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Midu anndi been be cuubii-mi, kaa kinaa ko Binndi dii mbii koo tabita: «Naamdudu e am latiri kam teppere muudum.»* ¹⁹ Gila jooni midu haalana on dum, fade majjum yottaade, yalla nde dum yottii fuu, odon ngoondina miin woni mo ngon-mi. ²⁰ Midu haalana on goonga: neddu fuu jaabiido nelaado am, jaabike kam. Neddu fuu jaabiido kam, jaabike neldu kam oo duu.

No Yahuuda jammborii Iisaa

²¹ Nde o haalnoo dum ndee, yonki makko jawi, o wii:

—Midu haalana on goonga: gooto moodon jammbooto kam.

²² Taalibaabe be yeewondiri. Be anndaa mo o haalata haala mum. ²³ Gooto e taalibaabe be, mo Iisaa horsini oo, ana joodinoo bannge mum. ²⁴ Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o haalata haala mum. ²⁵ Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:

—Moobbo, dum homo?

²⁶ Iisaa jaabii:

—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo.

O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda bii Simon Isikariyota oo. ²⁷ Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii mo:

—Wadu ko ngadataa koo law!

* 13:18 Jabuura 41.10

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe don bee faamaali ko Iisaa haalani mo koo. ²⁹ Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotoodo jawdi maβbe, yoga miilii Iisaa wii mo somonoyoo iidi, naa daja ko o hokki misikiina'en. ³⁰ Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati fuu. Dum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:

—Jooni Bii Neddo teddinaama, Laamdo duu teddiniraama saabe makko. ³² So Laamdo teddiniraama saabe makko,† kaɲum duu teddinan mo e hoore mum, teddinan mo law.

³³ Sukaabe am, mido wondi e mon seeda tafon. On tewtan kam. Mido wiya on jooni hono ko mbiinoo-mi Yahuudiyankooβe e βettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi too.

³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidondiree! Hono no njidir-mi on nii, onon duu njidondiron hono non! ³⁵ So on njidondirii, yimβe fuu annditan on taalibaabe am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran dum

³⁶ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo, hoto njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahan-mi jooni too, a waawaa jokkude e am. Kaa caggal jooni a jokkan e am!

³⁷ Piyeer wii mo:

—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jokkude e maa jooni? Mido hokkitira yonki am saabe maa.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Mido haalane goonga: fade ndontoori jogginde hannde a wiyana a anndaa kam cili tati.

14

No Iisaa wiiri kaɲum woni laawol ngol

¹ Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Pati imminee hakkille mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam. ² Cuudi keewdi ana ley galle Baabiraado am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi moyyanoya on ton nokku. ³ Ndennoo, so mi moyyanoyii on nokku, mi wartan kasen mi βamta on faa onon duu ngonon to ngonan-mi too. ⁴ Odon anndi to njahan-mi too, odon anndi laawol mum.

⁵ Tomaa wii mo:

—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurndam dam. So wanaa saabe am fay gooto waawaa yaade to Baabiraado. ⁷ Sinndo odon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraado am oo duu. Gila jooni on anndii mo, on njii mo.

⁸ Filipa wii mo:

—Moobbo, hollu min Baabiraado, dum tan ana heyaa min.

⁹ Iisaa wii mo:

—No ngondir-mi e moodon faa βooyi nii fuu, Filipa, a anndaali kam naa? Jiido kam, yii Baabiraado. Hono mbiirataa: «Hollu min Baabiraado»? ¹⁰ A goondinaali mido e ley Baabiraado, Baabiraado ana e am naa? Waajuuji di mbaajii-mi on dii fuu, mi waajortaako di hiini hoore am. Baabiraado gondo e am oo gollata golleeji mum.

¹¹ Ngoondinee kam so mi wii mido e Baabiraado, Baabiraado ana e ley am. Fay so on goondinaali dum, ngoondiniron kam saabe golleeji dii. ¹² Mido haalana on goonga: neddo fuu goondindo kam, gollan kaɲum duu golleeji di ngollan-mi dii, gollan ko βuri

† 13:32 Puddoode aaya 32, «So Laamdo teddiniraama saabe makko», tawaaka e dereeji burdi fuu βooyde dii.

dí, sabi mi kootoowo to Baabiraado am. ¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko jaagori-don Laamdo saabe am. Mi wadan dum yalla Baabiraado oo ana teddiniree saabe Biddo oo. ¹⁴ So won ko jaagori-don Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniido

¹⁵ —So odon njidi kam, on njokkan jamirooje am. ¹⁶⁻¹⁷ Mi jaagoto Baabiraado hokka on Balloowo goddo, oo woni Ruuhu goonga, yalla omo wonda e mon faa abada. Aduna oo waawaa jabbaade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo. Kaa onon, odon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo e mon. ¹⁸ Mi yoppataa on atiime'en, mi wartan e mon. ¹⁹ So booyii seeda aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon, on njiyan kam, sabi mi guurdo, onon duu on nguuran. ²⁰ Nannde nden on paaman mido e ley Baabiraado, odon e am, mido e ley mon. ²¹ Neddo fuu anndudo jamirooje am so jokki de, kajum woni jiddo kam. Jiddo kam, Baabiraado am yidan dum. Miin duu, mi yidan dum, mi bannginanan dum hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:

—Moobbo, hono bannginirantaa min hoore maa, tawee a bannganaali aduna oo?

²³ Iisaa jaabii mo:

—So neddo ana yidi kam, jokkan konngol am, Baabiraado am yidan dum. Miin e Baabiraado am oo min ngaran to mum min njooddoo e mum. ²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jukkataa konngol am. Haala ka nanaton kaa, ka wanaa ka am, ka haala Baabiraado neldo kam oo. ²⁵ Dum kaalanam-mi on gila mido tawdaa e mon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiraado neldirta on saabe am oo, kajum anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoo-mi on koo fuu.

²⁷ Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on nii. Pati imminee hakkille mon, pati kulee. ²⁸ On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi warta e mon.» Sinndo odon njidunoo kam, maa on ceyoro mi jahoowo to Baabiraado, sabi Baabiraado buri kam teddude. ²⁹ Mi haalanii on jooni gila dum waraali, yalla so dum warii, odon ngoondina. ³⁰ Haala am e moodon heewataa kasen, sabi kaananke oo aduna ana wara. Fay huunde o waawaa e am. ³¹ No Baabiraado yamiri kam nii, non ngadiran-mi, faa aduna oo faama mido yidi Baabiraado. Immee njehen, iwen doo.

15

No Iisaa wiiri kajum woni peguowi ngoongaraawi

¹ —Miin woni peguowi ngoongaraawi, Baabiraado woni jom ngesa peguuje. ² Cabal am dimaral fuu o feyyan dum, cabal dimoowal fuu, o saltoto dum yalla engal beydoo rimde. ³ Onon, jooni on laabuɓe saabe waaju mo mbaajii-mi on oo. ⁴ Niiɓee e am. So on jiiɓii e am, miin duu mi jiiɓan e mon! Hono no cabal peguowi waawaa rimde e hoore mum kinaa tawee engal jiiɓi e peguowi nii, hono non onon duu, on mbaawaa rimde so on jiiɓaali e am. ⁵ Miin woni peguowi, onon ngoni caɓe. Neddo fuu jiiɓudo e am, mi jiiɓii e mum, riman duu faa heewa. On mbaawaa wadude fay huunde so on ngalɗaa e am. ⁶ Neddo fuu mo jiiɓaali e am, tippete sella hono no cabal peyyaangal nii, yooraa. Caɓe joorde dee moɔtete, tippee ley yiite, de kuɓɓa. ⁷ So on jiiɓii e am, waaju am jiiɓii e mon, nden kaa jaagee Laamdo ko muuy-don fuu, on keɓan. ⁸ So on ndimii faa heewii, dum hollititta on laatike taalibaaɓe am, nden yimɓe njiyata teddeengal Baabiraado am. ⁹ Hono no Baabiraado yidiri kam nii, miin duu hono non njidir-mi on. Niiɓee e jilli am. ¹⁰ So on njokkii jamirooje am, on jiiɓan e jilli am, hono no njokkir-mi jamirooje Baabiraado am so jiiɓu-mi e jilli mum nii.

¹¹ Mi waajike on dum yalla seyo am ana jiiɓa e mon, seyo mon hiɓɓa. ¹² Annii yamiroore am: njidondiree hono no njidir-mi on nii. ¹³ Huunde fuu buraa dii doo jilli mawnude: neddo hokkitira yonki mum saabe yiɓɓe mum. ¹⁴ Onon ngoni yiɓɓe am, so

on ngollii ko njamir-mi on koo. ¹⁵ Mi wiyataa on maccuḅe kasen sabi maccuḅo anndaa ko kalfaado mum gollata. Mido wiya on yiḅḅe, sabi ko narru-mi Baabiraado am koo fuu, mi anndinii on. ¹⁶ Wanaa onon cuḅii kam, miin suḅii on so yamiri on njahon ndimoyon ḅiḅḅe, ḅiḅḅe mon nduumoo, yalla Baabiraado ana hokka on huunde fuu ko jaagori-don saabe am. ¹⁷ Njidondiree! Dum njamir-mi on.

No aduna oo wajiri Iisaa e taalibaaḅe mum fuu

¹⁸ —So aduna oo ana wajiri on, anndee, miin o adii wajirude. ¹⁹ Sinndo on laatinoke adunankooḅe, maa aduna oo yidu on. Kaa on nganaa adunankooḅe. Mi suḅike on mi seenndii on e aduna oo. Dum saabanii mo wajirude on. ²⁰ Miccitee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccuḅo ḅurataa kalfaado mum.» So ḅe torrii kam, ḅe torran on, onon duu. So ḅe njokkii konngol am, ḅe njokkan ngol mon ngol duu. ²¹ Be ngadiran on dum fuu saabe am, sabi ḅe anndaa neldo kam oo. ²² So mi waraalino, mi waajanooki ḅe, ḅe njajataakeno. Kaa jooni mi warii, mi waajike ḅe, ḅe ngalanaa luutti maḅḅe dii ujuuru fuu. ²³ Neddo fuu bajudo kam, wajiri Baabiraado am oo duu. ²⁴ Sinndo mi gollaalino dii golleeji di fay gooto meedaali gollude yeeso maḅḅe, ḅe njajataakeno. Kaa jooni ḅe njii di fuu, eḅe keddii wajirude kam, miin e Baabiraado am. ²⁵ Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Sariya maḅḅe: «Be mbajirii kam dow meere.»*

²⁶ Ruuhu goonga iwroowo to Baabiraado, Balloowo on mo neldan-mi on oo, nde warii, kaḅum seettantoo kam. ²⁷ Onon duu, on ceettantoo kam sabi oḅon ngondi e am gila puḅḅooḅe.

16

¹ —Mi waajike on dum pati on njoppu goondinal. ² Be njaltinan on cuudi baajordi. Wakkati waroyan nde bardo on fuu miilata rewii Laamdo. ³ Be ngadan dum sabi ḅe anndaa Baabiraado oo, ḅe anndaa kam miin duu. ⁴ Mi waajike on dum, yalla so wakkati oo warii, oḅon miccitoo mi haalaniino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

—Mi haalanaali on gila arannde sabi mido wondi e mon. ⁵ Jooni mido nii hootana neldo kam oo, kaa fay gooto e mon lamndaaki kam hoto njahan-mi. ⁶ On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on dum koo. ⁷ Dum fuu e taweede, mido haalana on goonga: yaadu am ḅuri moyyande on. Sabi so mi yahaali, Balloowo on oo warataa. Kaa so mi yehii, mi neldan on mo. ⁸ So o warii, o njajan aduna oo banngal luutti e fooccitaare e sariya. ⁹ Banngal luutti, sabi ḅe ngoondinaali kam. ¹⁰ Banngal fooccitaare, sabi mido hoota to Baabiraado oo, on njiyataa kam kasen. ¹¹ Banngal sariya, sabi kaananke oo doo aduna saraama.

¹² Mido jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on mbaawtataa dum jooni. ¹³ Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, dowan on faade e goonga fuu. Sabi o haaldataa hiini hoore makko, o haalanan on ko o nani fuu, o humpitan on ko waroyta. ¹⁴ Kanko, o teddinan kam, sabi o ḅaman ko njey-mi koo, o humpitira on. ¹⁵ Ko Baabiraado oo jogii fuu, miin jey. Dum saabii mbii-mi o humpitan on ko o heḅi e am koo.

No sunu waylitortoo seyo

¹⁶ —So ḅooyii seeda, on njiyataa kam, so ḅooyii seeda kasen, njiyon kam.

¹⁷ Yoga e taalibaaḅe makko ḅee lamndondiri, mbii:

—Kodum woni maanaa haala makko so o wii «so ḅooyii seeda, on njiyataa kam e so ḅooyii seeda kasen, njiyon kam», o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraado?»

¹⁸ Be mbii:

—«So ḅooyii seeda», kodum dum firritata? Min paamaali ko o wii koo.

¹⁹ Nde Iisaa anndunoo eḅe njidi lamndaade dum ndee, wii ḅe:

* 15:25 Jabuura 35.19; 69.5

—Odon lamndondira maanaa haala am kaa: «So booyii seeda on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.» ²⁰ Mido haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboytoto, tawee aduna oo ana seyii. On cunlan, kaa sunu mon waylitoto seyo. ²¹ So debbo ana naywa, mo sunlan sabi wakkati makko warii. Kaa so cukalel ngel rimaama, o miccitataako naawalla natakawere makko, no seyo makko foti heewde dow aduna oo hebii kodo. ²² Onon duu hono non cunjir-don jooni, kaa mi yiitan on kasen, on ceyoto, fay gooto waawaa bonnude seyo mon. ²³ Nannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Mido haalana on goonga: huunde fuu ko naagi-don Baabiraado oo, hokkiran on saabe am. ²⁴ Faa jooni, walaa fuu ko naagori-don saabe am. Naagee, on keban, yalla seyo mon ana hibba.

No Iisaa jaalorii aduna

²⁵ —Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati waran, wakkati mo mi hippataa haala. Nden kaa mi haalanan on haala Baabiraado faa laaba. ²⁶ Nannde nden on naagorto Laamdo saabe am. Mi wiyaali mido naaganoo on Baabiraado, ²⁷ sabi Baabiraado e hoore mum ana yidi on. O yidirii on saabe odon njidi kam, on ngoondinii to Laamdo iwru-mi. ²⁸ Mi iwii to Baabiraado, mi warii e aduna. Jooni mido dala aduna oo, mi hootana Baabiraado.

²⁹ Taalibaabe makko mbii mo:

—Jooni kaa, a haalii faa laabi, walaa fuu ko kippu-daa hen. ³⁰ Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto hasindinaa e lamndaade ma. Dum saabii so min ngoondini a iwdo to Laamdo.

³¹ Iisaa jaabii 6e:

—Jooni, on ngoondinii naa? ³² Wakkati oo ana wara, o warii jooni, do on fuu caakoto-don, homo fuu hoota suudu mum, njoppon kam mi teeldo. Kaa mi wanaa teeldo, sabi Baabiraado oo ana wondi e am. ³³ Mi haalanii on dum, yalla odon kemra jam e am. Odon ngondi e torra ley aduna oo. Kaa ceyo-don, miin, mi jaalike aduna oo!

17

No Iisaa duworii saabe taalibaabe mum

¹ Nde Iisaa waajinoo waajuuji dii ndee, tiggiti kammu, wii:

—Baabiraado, wakkati oo warii, teddin Biya, yalla Biya oo duu ana teddine. ² Sabi a hokkii mo baawde dow neddo fuu, yalla omo hokka been 6e ndokku-daa mo 6ee fuu nguurndam nduumiidam. ³ Nguurndam nduumiidam woni 6e annde, aan Laamdo goongaraajo gooto oo, 6e annda Iisaa Almasiihu mo nel-daa oo. ⁴ Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo ndokku-daa kam mi golla oo. ⁵ Jooni kaa, Baabiraado, teddinam teddeengal ngal njoginoo-mi do maa doo gila aduna oo tagaaka ngal.

⁶ Yimbe 6e ndokku-daa kam e aduna oo 6ee, mi bannginanii dum'en innde maa. Aan jey 6e, a hokkii kam 6e, ebe njokki konngol maa. ⁷ Jooni kaa, 6e anndii ko ndokku-daa kam koo fuu to maa iwi, ⁸ sabi mi haaltanii 6e haalaaji di kaalan-daa kam dii, 6e njabii di. Be kebii tayoral to maada iwru-mi, 6e ngoondinii aan neli kam. ⁹ Mido naagore saabe ma6be. Mi naagortaako saabe aduna oo, mido naagoroo saabe 6e ndokku-daa kam 6ee, sabi aan jey 6e. ¹⁰ Be nje-mi fuu, aan jey, 6e nje-daa fuu, miin jey. Mi teddiniraama saabe ma6be. ¹¹ Kambe, 6e keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddataako e makko. To maa njahan-mi. Aan Baabiraado Ceniido, reenir 6e baawde maada de ndokku-daa kam dee, yalla ebe laatoo gooto hono no men nii. ¹² Nde ngondunoo-mi e ma6be ley aduna oo ndee, mi reenirii 6e baawde maa de ndokku-daa kam dee, mi tiidii e ma6be. Fay gooto majjaali so wanaa yiitenke oo, yalla ko sappaa e Binndi dii koo ana tabita. ¹³ Jooni kaa mido wara to maa. Mido haala dii haalaaji gila mido heddi e aduna oo tafon, yalla seyo am ana hibba e ma6be. ¹⁴ Mi yottinii 6e konngol maa. Aduna oo wajii 6e, sabi 6e njeyaaka e makko, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁵ Mi naagaaki ittaa

6e e aduna oo, kaa mido jaage ndeenaa 6e e Ibiliisa. ¹⁶ Be njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁷ Sennir 6e goonga maa. Konngol maa woni goonga. ¹⁸ Hono no nelir-ɗaa kam e oo aduna nii, miin duu non nelir-mi 6e e makko. ¹⁹ Mido sennira hoore am saabe maɓɓe, yalla kamɓe duu ebe laato senniraaɓe goonga. ²⁰ Wanaa saabe maɓɓe tan jaagorto-maa-mi. Mido jaagoroo duu saabe been goondinirɓe kam waajuuji maɓɓe, ²¹ yalla 6e fuu ebe laato gooto. Hono no aan Baabiraado laatori-ɗaa e am, miin duu mido e maa nii, yalla kamɓe duu ebe laato gooto e men, yalla aduna oo ana goondina aan neli kam. ²² Mi wadonii 6e teddeengal ngal ngadan-ɗaa kam ngal, yalla ebe laato gooto, hono no laatori-ɗen gooto nii. ²³ Miin mido e maɓɓe, aan ada e am, yalla ngootummaaku maɓɓe ana hiɓɓa, yalla aduna oo ana annda aan neli kam, mo annda duu ada yidi 6e hono no njidir-ɗaa kam nii. ²⁴ Baabiraado, mido yidi 6e ndokku-ɗaa kam 6ee ngonda e am nokku fuu do tawaa-mi, yalla ebe njija teddeengal ngal ngadan-ɗaa kam ngal sabi a yidii kam gila aduna oo diidaaka. ²⁵ Baabiraado poocitiido, aduna oo anndaa ma, kaa miin noo mido anndu maa, 6ee doo ana anndi aan neli kam. ²⁶ Mi anndinii 6e ko ngon-ɗaa, mi beydan anndinde 6e, yalla jilli njid-ɗaa kam dii ana tawee e maɓɓe, miin duu mi tawee e maɓɓe.

18

No Iisaa nanngiraa

¹ Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaaɓe mum ootoo bange callugol biyeteengol Kedoron. Be naati ton e nokku keewdo ledde. ² Yahuuda jammbotoodo mo oo ana anndi nokku oo, sabi Iisaa e taalibaaɓe mum ana moobotonoo ton sanne. ³ Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e gollooɓe iwruɓe to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en. Be ngari ton, ebe njogii cunkume kuɓɓooje e lampaaji e kaborde. ⁴ Nde wonnoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu, sakkitii 6e, wii:

—Homo tewtaton?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

O wii 6e:

—Miin woni kanko!

Yahuuda jammbotoodo mo oo duu ana dardii e maɓɓe. ⁶ Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, 6e njaari cagga-caggarde 6e caami e leydi. ⁷ Iisaa lamndii 6e kasen:

—Homo tewtaton?

Be njaabii:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

⁸ Iisaa wii 6e:

—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee 6ee kaa njaha.

⁹ Non dum laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e 6e ndokku-ɗaa kam 6ee.» ¹⁰ Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nowru jaamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiyeer Malkus. ¹¹ Nden Iisaa wii Piyeer:

—Soornu kaafaawi maa kii e njaro mum. Ada miili mi yarataa horde bone nde Baabiraado hokki kam ndee naa?

¹² Don sordaasi'en e kaananke mum e gollanooɓe hooreeɓe Yahuudiyankooɓe nanngi Iisaa, kaɓɓi dum. ¹³ Be nabi mo to Annas tafon. Annas yo esii Kayafas laatiido Jottinoowo Sadaka Mawdo ley nden hitaande. ¹⁴ Kanko Kayafas oo dawrannoo hooreeɓe Yahuudiyankooɓe dabare, wii: ko buri moyyude e yimɓe lejol ngol, neddo gooto maayana 6e.*

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

* 18:14 Yuhanna 11.49-50

¹⁵ Simon Piyeer e taalibbo goddo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana anndondiri e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, dum wadi so o hebi naaddude e Iisaa galle mawdo hooreebe yottinoobe sadaka oo. ¹⁶ Piyeer kaa, darii damal sella too. Taalibbo anndondirdo e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer. ¹⁷ Kordo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:

—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaaabe gorko oo naa?

Piyeer jaabii mo:

—Mi wanaa!

¹⁸ Nde wonnoo jaangol ana heewi, golloobe e doomoobe kubbiino yiite ana yuwloo. Piyeer duu dardii e maabe ana yuwloo.

No mawbe diina cariri Iisaa

¹⁹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii Iisaa haala taalibaaabe mum e waaju mum. ²⁰ Iisaa jaabii mo:

—Mi bannginanii aduna oo waaju am. Wakkati fuu mido waajoo ley cuudi baajordi e ley Suudu Dewal Mawndu to Yahuudiyankooobe fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-mi cuucuukka. ²¹ Ko lamndorto-daa kam? Lamnda been hettindii6e kam. Kam6e kaa, e6e anndi ko mbaajii-mi koo.

²² Nde Iisaa haalnoo dum ndee, gooto e doomoobe 6ee fii mo banaawo, wii:

—Nii jaaborto-daa Jottinoowo Sadaka Mawdo oo naa?

²³ Iisaa jaabii mo, wii:

—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii ko moyyi mbii-mi, ko saabii so pii-daa kam?

²⁴ Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, omo ha66ii.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa kasen

²⁵ Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa 6e mbii mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaaabe makko 6ee naa?

O yeddi, o wii:

—Mi wanaa!

²⁶ Gooto e gollanoobe Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oo, wii:

—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewdo ledde too naa?

²⁷ Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

²⁸ Caggal dum, 6e itti Iisaa to Kayafas gila beetee kecco, 6e nabi mo to hubeere goforneer oo. Na6ube mo 6ee naataali hubeere ndee, sabi so 6e naatii nde, 6e co6an, 6e naamataa ndeendi iidi Paska ndii. ²⁹ Pilaatu, goforneer oo, tawoyi 6e sella too, wii:

—Kodum ngullaniri-don oo gorko?

³⁰ Be njaabii mo:

—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.

³¹ Nden Pilaatu wii 6e:

—Na6ee mo, cardon mo sariya moodon.

Yahuudiyankooobe 6ee njaabii:

—Min ndujanaaka warde fay gooto.

³² Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa tabitiri. ³³ Pilaatu naatti galle mum, noddii Iisaa, wii dum:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooobe oo naa?

³⁴ Iisaa jaabii mo:

—Aan e hoore maa wii non naa wo66e narru-daa?

³⁵ Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngadu-daa so lejol maa e hooreeɓe yottinoobe sadaka ngaddu maa ga am?

³⁶ Iisaa jaabii:

—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, gollooɓe am kaɓotono pati mi naata juude hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo doo.

³⁷ Nden Pilaatu wii mo:

—Ndennoo, a kaananke?

Iisaa jaabii:

—No mbii-daa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraa-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seetoo goonga. Neddo fuu jiddo goonga, ana nana daande am.

³⁸ Pilaatu wii mo:

—Goonga? Kodum woni goonga?

Nde o haalnoo dum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankooɓe ɓee to sella too, o wii ɓe:

—Mi hebaali feloore fay wootere e makko. ³⁹ Kaa ley aada moodon, iidi Paska fuu mido yoppitana on kasunke gooto. Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

⁴⁰ Be fuu ɓe ngulli, ɓe mbii:

—Wanaa oo, Barabas min njidi.

Barabas nee yo janoowo.

19

¹ Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri. ² Sordaasi'en ɓee capɓi tenngaade gi'e, kippi e hoore makko, ɓoorni mo burmusuure wodeere.* ³ Be battitii mo, eɓe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankooɓe!

Eɓe piya mo banaaje. ⁴ Pilaatu yalti kasen, wii Yahuudiyankooɓe ɓee:

—Mi yaltinan mo faa anndon mi hebaali feloore fay wootere e makko.

⁵ Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana ɓoornii saaya mbodeewa kaa. Pilaatu wii ɓe:

—Gorko oo annii!

⁶ Nde hooreeɓe yottinoobe sadaka e doomoobe ɓee njiinoo mo ndee, ngulli mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu wii ɓe:

—Nanngi mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi hebaali feloore e makko.

⁷ Yahuudiyankooɓe njaabii mo:

—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o waree, sabi o wadii hoore makko o Bii Laamdo.

⁸ Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum beydii. ⁹ O naatti huɓeere ndee kasen o wii Iisaa:

—Aan, hoto iwataa?

Iisaa jaabaaki mo fay huunde. ¹⁰ Nden Pilaatu wii mo:

—Miin muroto-daa naa? Tama a anndaa mido waawi yoppitidde ma, mido waawi tontude ma?

¹¹ Iisaa jaabii mo:

—So wanaa Laamdo hokku maa baawde, a waawaano e am fay huunde. Dum saabii so gattudo kam e junngo maa oo bur maa ninjinaade.

¹² Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Dum saabii so Yahuudiyankooɓe ana ngulla, ana mbiya:

—So nii a yoppitii mo, a wanaa gidu kaananke Roma mawdo oo. Neddo fuu gadudo hoore mum kaananke yo gajo kaananke Roma.

* **19:2** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

¹³ Nde Pilaatu nannoo dīi haalaaji ndee, yaltini Iisaa, joodii dow joodorgal sariya, nokku biyeteedo Dinngira Kaaye (e ibaraninkoore omo wiye Gabbata). ¹⁴ Nden yo jannde lanndinal iidi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii Yahuudiyankooḃe:

—Kaananke moodon annii!

¹⁵ Be nduki semmbe:

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu jaabii:

—Mi tonta kaananke moodon oo naa?

Hooreeḃe yottinooḃe sadaka ḃee mbii:

—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawḃo oo.

¹⁶ Nden o hokki ḃe Iisaa faa ḃe tontoya ḃum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

Nii ḃe nanngi Iisaa, ḃe naḃi ḃum. ¹⁷ Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteedo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiye Golgata). ¹⁸ Don ḃe tontidi mo e ḃidon woḃḃe: oo nano, oo jaamo, Iisaa ana lommbii. ¹⁹ Pilaatu winndi e alluwal: IISAA NASARAATUNKE OO, KAAANANKE YAHUUDIYANKOOḃE. O yamiri ngal takkee e leggal bardugal ngal. ²⁰ Yahuudiyankooḃe heewḃe njannngii binndi dīi sabi ḃo Iisaa tontaa ḃoo wodḃaa ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkoore e yunaninkoore e romankoore. ²¹ Nden hooreeḃe yottinooḃe sadaka ḃee mbii Pilaatu:

—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankooḃe», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankooḃe».

²² Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.

²³ Nde sordaasi'en ḃee tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pecce nay. Homo fuu ḃami feccere mum. Be ḃami saaya makko duu. Saaya kaa walaa jootol. Ka fuu ka lefol gootol. ²⁴ Sordaasi'en ḃee kaaldi:

—Pati ceeken saaya kaa. Ngaden ka urwa, yeewen keḃoowo ka.

Dum wadīi, yalla ko sappaa e Binndi dīi koo ana tabita:

«Be peccii kaddule am hakkunde maḃḃe,
ḃe ngadii saaya am urwa.»†

Dum sordaasi'en ḃee ngadi.

²⁵ Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii bannge leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal. ²⁶ Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsuḃo oo ana ndarodii, wii inna mum:

—Inna, ḃiya annii!

²⁷ Nden o wii taalibbo oo:

—Inna maa, annii.

Gila nden taalibbo oo naḃi Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

²⁸ Caggal ḃum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddi. Yalla ko Binndi dīi mbii koo ana tabita, o wii:

—Mi ḃomḃii!‡

²⁹ Mbulku keewḃo biineegiri ana wonnoo ḃon. Be cuuwi liccere e biineegiri oo, ḃe kaḃḃi e loocol hisopiyaawol, ḃe cukki e hunduko makko. ³⁰ Nde Iisaa ḃuuccinoo biineegiri oo ndee, wii:

—Tilike!

O turi hoore, o ḃali aduna. ³¹ Nden yo jannde lanndinal iidi. Hooreeḃe Yahuudiyankooḃe ndaardi Pilaatu yalla korre tontaaḃe ḃee ana kelee, ḃeen ḃamtee, pati terḃe ḃee keddo e ledḃe ḃee jalaande fowteteende. Sabi jalaande ndee yo teddunde. ³² Non

† 19:24 Jabuura 22.19 ‡ 19:28 Jabuura 22.16

sordaasi'en 6ee ngari, keli korre wor6e didon tontidanoo6e e Iisaa 6ee. ³³ Kaa nde 6e njottinoo Iisaa ndee, 6e tawi mo maayii. Dum saabii 6e kelaali korre makko. ³⁴ Kaa gooto e sordaasi'en 6ee yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. Don yiyam e ndiyam mbaacii. ³⁵ Neddo ceettiido dum oo yii dum. Seedaaku makko duu ana sella. Kaaldo oo ana anndi haalii goonga, yalla onon duu, odon ngoondina. ³⁶ Dum fuu wadii, yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita:

«Fay gootal e gi'e makko helataake.»§

³⁷ Di mbii kasen:

«Be njiitan oon mo 6e njuwnoo oo.»*

No tew Iisaa wadira e yanaande

³⁸ Caggal mum, Yuusufu Arimatiyanke ndaardi Pilaatu yalla omo 6amta tew Iisaa oo. Pilaatu jabani mo. O 6amti oon. Tawi Yuusufu oo yo taalibbo Iisaa e cuucuukka, sabi omo hulannoo hooree6e Yahuudiyankoo6e. ³⁹ Nikodemus jaanoodo to Iisaa jemma oo duu wari, o jillondiri uurdiji mbiyeteedi miiri e alo'e o waddori. Edum yaha e kilooji capantati e didi. ⁴⁰ Non 6e 6amti tew Iisaa, 6e nguji mo uurdi ndii, 6e ngadi mo e kasanke hono no Yahuudiyankoo6e mboowiri wafude fade mum'en irde maaydo nii. ⁴¹ Nokku keewdo ledde ana wonnoo do Iisaa tontanoo doo. Yanaande heyre ana ley nokku oo, do fay gooto meedaali wateede. ⁴² Dum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankoo6e, tawi yanaande ndee ana 6adii, dum wadi so 6e ndesi Iisaa don.

20

No Iisaa immintiniraa

¹ Nannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to yanaande too. O tawi haayre uddiranoonde yanaande ndee tallitaama. ² O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsinnoo oo, o wii 6e:

—Be ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi anndaa fuu do 6e ngadi mo.

³ Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too. ⁴ E6e ndoga ko 6e mbaawi fuu. Taalibbo oo dadi Piyeer, adii dum e yanaande ndee. ⁵ O yuurnii, o yii kasanke oo yo 6olo, kaa o naataali. ⁶ Simon Piyeer, kajum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo ana joodii. ⁷ Pilkol pilkanongol e hoore Iisaa ngol tawdaaka e kasanke oo, ngol tawaama engol sowii feere maggol. ⁸ Nden taalibbo ardinoodo warde oo, kajum duu naati, yii, goondini. ⁹ Tawi 6e paamaano tafon ko Binndi dii mbii koo, Iisaa yo immitintoodo. ¹⁰ Caggal mum, taalibaa6e didon 6ee kooti to mum'en.

No Iisaa banngirani Mariyama mo Magdala

¹¹ Kaa Mariyama ana darii do damal yanaande doo, ana woya. O turii, o yuurnii ley yanaande ndee. ¹² O yii malaa'ika'en didon 6e kaddule daneje ana njoodii do tew Iisaa oo resanoo doo, gooto do hoore doo, goddo oo to koyde too. ¹³ Malaa'ika'en 6ee mbii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa?

O jaabii 6e:

—Be ittii Moobbo am doo, mi anndaa fuu to 6e ndesi dum.

¹⁴ Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeecitii, o yii Iisaa ana darii, kaa o annditaali dum.

¹⁵ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa? Homo tewtataa?

Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii oon:

—Gido, so aan itti mo doo, haalanam do ndesu-daa mo, faa mi 6amta mo.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Mariyama!

O yeecitii, o wii e ibaraninkoore:

—*Rabbunii!*

(Dum woni «Moobbo».)

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Pati memam, sabi mi njabbitaali to Baabiraado am tafon. Yaa to sakiraaḅe am, mbiyaa ḅe mi njabbitan to Baabiraado am, Baabiraado mon, Laamdo am, Laamdo mon.

¹⁸ Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaaḅe ḅee kumpa, wii ḅe:

—Mi yii Moobbo oo.

O haaltani ḅe ko Iisaa haalani mo koo fuu.

No Iisaa ḅanngirani taalibaaḅe mum

¹⁹ Nde kiikiide alan warnoo ndee, taalibaaḅe Iisaa coki baafal dow hoore mum'en nokku do ḅe kawriti doo, saabe kulol hooreḅe Yahuudiyankoḅe. Nden Iisaa wari darii hakkunde maḅḅe, wii ḅe:

—Onon e jam!

²⁰ Nde o jowtunoo ḅe ndee, o holli ḅe nebbe juude makko e wuttuldu makko. Taalibaaḅe ḅee ceyii nde njii Joomiraado oo ndee. ²¹ Nden Iisaa wii ḅe kasen:

—Onon e jam! Hono no Baabiraado neliri kam nii, neliran-mi on.

²² Nde o haalnoo dii haalaaji ndee, o fuufi e maḅḅe, o wii:

—Njaḅḅee Ruuhu Ceniido! ²³ Mo njaafi-don luutti mum, yaafaama di, mo on njaafaaki luutti mum, yaafataake.

No Iisaa ḅanngirani Tomaa

²⁴ Kaa Tomaa noddirteedo Funeeru, gooto e sappo e didon ḅee, walaano don nde Iisaa ḅanngunoo hakkunde maḅḅe ndee. ²⁵ Taalibaaḅe ḅee mbii mo:

—Min njii Moobbo men!

O jaabii ḅe:

—So mi yiyaali batte tontande dee e nebbe makko, mi wada fedeendu am e majje, mi wada junngo am e wuttuldu makko, abada mi goondintaa.

²⁶ Yontere wootere caggal mum, taalibaaḅe ḅee kawriti kasen. Tomaa ana wondi e maḅḅe. Baafe dee fuu ana cokii. Iisaa ḅanngi, darii hakkunde maḅḅe, wii:

—Onon e jam!

²⁷ O wii Tomaa:

—Waddu doo fedeendu maa, yeew juude am, waddu junngo maa, wadu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wii mo:

—Joomiraado am, Laamdo am.

²⁹ Iisaa wii mo:

—Saabe a yii kam ngoondinir-daa. Been ḅe njiyaali kam so ngoondini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

³⁰ Iisaa wadii yeeso taalibaaḅe mum kaayde godde keewde de mbinndaaka ley ndee dewtere. ³¹ Dee doo mbinndaama, yalla odon ngoondina Iisaa woni AlmasiihuBii Laamdo oo, yalla so on ngoondinii, odon kebira nguurdam saabe makko.

21

No Iisaa ḅanngirani taalibaaḅe mum njeddon

¹ Caggal dum, Iisaa ḅannganii taalibaaḅe mum ḅee kasen sera weendu Tiberiyas. Anni no mo ḅanngiri: ² Simon Piyeer e Tomaa noddirteedo Funeeru oo e Natanayel mo Kaana leydi Galili e ḅiḅḅe Jebede worḅe ḅee e taalibaaḅe didon woḅḅe, ḅe fuu eḅe tawdanoo ton. ³ Simon Piyeer wii ḅe:

—Mi yahan awgal.

Be mbii mo:

—Minen duu, min njaadan e maa.

Don e don 6e njalti, 6e naatoyi laana. Oon jemma, 6e kebaali fay huunde. ⁴ Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow danjeere ndee, kaa taalibaa6e 6ee annditaali dum Iisaa. ⁵ O wii 6e:

—Sukaa6e, o6on jogii ko ɲaametee naa?

Be mbii:

—Min ngalaa!

⁶ O wii 6e:

—Tippee bubbol ngol bannge ɲaamo laana kaa, on ke6an.

Non 6e tippii ngol. Be ke6i liddi faa 6e ndonki suutude ngol. ⁷ Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:

—Dum Moobbo men!

Nde Simon Piyeer nannoo dum moobbo mum'en ndee, 6oornii saaya mum, sabi mo 6oortinoo6o ka, mo fiyii e ndiyam dam. ⁸ Taalibaa6e heddi6e 6ee ngaddi laana kaa, ana ndaasa bubbol keewngol liddi ngol. Be ngod6oraaki danjeere ndee kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere. ⁹ Nde 6e yeentunoo ndee, 6e njii liddi ana pawii dow yul6e yiite, 6e njii buuru duu. ¹⁰ Iisaa wii 6e:

—Ngaddee yoga e liddi di nanngu-don jooni dii.

¹¹ Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yenɲini. Ngol keewngol liddi mawdi. Liddi dii yo teemedere e capande joy e tati. No di poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki. ¹² Iisaa wii 6e:

—Ngaree, ɲaamee!

Nde wonnoo 6e fuu 6e anndii dum Joomiraado, fay gooto e taalibaa6e 6ee lamndaaki mo «Aan homo?» ¹³ Nden Iisaa wari, 6ami buuru e liddi, hokki 6e. ¹⁴ Ngol woni cilol tata6ol ko Iisaa 6anngani taalibaa6e mum caggal immitagol mum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

¹⁵ Nde 6e tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:

—Simon 6ii Yuhanna, a 6uraa 6ee doo yidude kam naa?

O jaabii:

—Goonga, Moobbo, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baaloy am!

¹⁶ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

O jaabii:

—Sanne, Moobbo, ada anndi mido yidu maa!

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am!

¹⁷ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tata6ol ko Iisaa wii mo «Ada yidi kam naa?» Piyeer wii mo:

—Joomiraado, ada humpitii huunde fuu, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am! ¹⁸ Mido haalane goonga, e njokollaaku maa a 6oornike kaddule maa, a yehii to njid-daa fuu. Kaa nde a naywii, a foocan juude maa, goddo 6oorne de, nabe to a yidaa.

¹⁹ E dii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamdo. Nde o haalnoo dum ndee, o wii dum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsudo oo

²⁰ Piyeer yeecitii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Kaɗum woni naayinooɗo e Iisaa nde ɓe kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbotooɗo ma oo?»

²¹ Nde Piyeer yiinoo korsuɗo oo ndee, wii Iisaa:

—Moobbo, hono oo nee wattinirta?

²² Iisaa jaabii mo:

—So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.

²³ Ngol konngol saakii hakkunde goondinɓe Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen?»

²⁴ Oo taalibbo seettii dee kulle so winndi de, eden anndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmoode dewtere ndee

²⁵ Iisaa wadii kudde godde keewde kasen. So de mbinndiranooma gootel gootel, mido miila dee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaabe

¹ Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi winndii hen ko Iisaa fuddiri gollude e waajaade fuu, ² faa jannde nde mo jabbinaa ndee, caggal o wasike nelaabe 6e o suborii Ruuhu Ceniido 6ee.

³ Caggal nde o torraa ndee, o 6annginani 6e hoore makko, o hollirii 6e e daliilaaji keewdi omo wuuri. O wondi e ma66e balde capande nay, omo waajoo 6e haala Laamu Laamdo. ⁴ Nannde wootere omo jaamda e ma66e, o wasii 6e pati 6e ngoddo Urusaliima, 6e kettoo fodoore Baabiraado nde 6e naniri mo ndee.

O wii:

⁵ –Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balde seeda, onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu 6e kawri, 6e lamndii mo, 6e mbii:

–Joomiraado, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'ila naa?

⁷ Iisaa jaabii 6e, wii:

–On mbaawaa anndude jamaanuuji e wakkatiiji di Baabiraado wadiri baawde mum.

⁸ Kaa so Ruuhu Ceniido oo jippike e moodon, on keban baawde, on laatoto seedee'en am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kajum e Samariya, faa to leydi haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndee, o jabbinaa. Be tiggatii, e6e yeewa faa luurde suddi mo.

¹⁰ Do 6e tiggatii kammu oo tawi omo jabbinee doo, wor6e didon 6e kaddule daneje ngari ndardii e ma66e, ¹¹ mbii:

–Galilinkoo6e, ko saabii so ndari-don, odon yeewa kammu? Iisaa ittaado e mon so jabbintinaa dow kammu oo wartiran hono no njiiru-don omo jabbitira dow kammu nii.

¹² Nde 6e iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, 6e mbirfitii Urusaliima. Ton e Urusaliima ana waara e kilon gooto. ¹³ Nde 6e njottii ndee, 6e jabboyi suudu dowuuru ndu 6e mboownoo mo6taade e mum nduu. Nelaabe 6ee ngoni: Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipa e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda 6ii Yaakuuba. ¹⁴ Be fuu 6e laatii daande wootere, e6e tiidi e duwaawu, kam6e e mijiraa6e Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rew6e wo66e.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

¹⁵ Ley deen jalaade, goondin6e ko waarata e teemedere e noogay kawri. Piyeer immii, darii hakkunde ma66e, wii:

¹⁶ –Sakiraa6e, ko Ruuhu Ceniido haaliri e hunduko Daawuuda, ko woni e Binndi dii koo, tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kolludo nanngu6e Iisaa 6ee laawol oo. ¹⁷ E meeden Yahuuda hiiseteno, o hebii ngedu makko e golle e nelal.

¹⁸ (Kaalisi mo o yeenanoo e golle makko bondo oo, o soodi dum ngesa, o yehi o wartoyii ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mbaylii e leydi. ¹⁹ Yim6e Urusaliima fuu nanii dum. Dum wadi so 6e inndiri ngesa ngaa Akeldama. E ley demngal ma66e dum woni «Ngesa Yiyamaawa».) ²⁰ Sabi dum winndii e ley dewtere Jabuura:

«Yo galle makko laato saabeere,
pati fay gooto hodu hen.

Yo goddo darto darnde makko.»*

²¹ Haya, wor6e yogaa6e njaadii e men ko juuti gila nde Joomiraado men Iisaa wondi e men ndee, ²² iwde e wakkati mo Yaayaa looti mo lootogal batisima yaade e jalaande nde o 6amtaa faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e ma66e laatidoo e men seedee immitagol Iisaa.

* 1:20 Jabuura 69.26; 109.8

²³ Be ndarni worbe didon: Yuusufu noddirteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kapum e Mattiyas. ²⁴ Be nduwii, be mbii:

—Joomiraado, aan anndudo berde yimbe fuu, fammin min mo cu6i-daa e bee doo didon
²⁵ faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppudo dum so yehi to nokku mo haandi e mum oo.

²⁶ Be ngadi urwa ma6be. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaabe sappo e go'o bee.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondinbe

¹ Nde iidi biyeteedo Pantekot warnoo ndee, goondinbe Iisaa bee fuu mooftii e nokku gooto. ² Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow kammu, hebbini suudu do be njoodii doo fuu. ³ Ko wa'i no demde yiite nii banngani be. De peccii, de pawii e gooto ma6be fuu. ⁴ Be fuu be keewi Ruuhu Ceniido, be puddi haalde demde janane no Ruuhu oo hokkiri be be kaala nii.

⁵ Worbe Yahuudiyankoo6e hulbe Laamdo iwoo6e e tatteeji dii fuu ana njoodii Urusali-ima. ⁶ Nde dillere ndee wadunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmbaa, sabi gooto fuu nanii demngal mum ana haalee. ⁷ Be fuu be mbemmbaa, be kaaynaa, be mbiyondiri:

—Bee haalo6e fuu nganaa Galilinkoo6e naa? ⁸ Dum nee, hono hen gooto e meeden fuu nanirta ko be kaalata e demngal ngal muyni? ⁹ En Partiyankoo6e e Mediyankoo6e e Elamiyankoo6e, en joodiibe Mesopotamiya, kapum e Yahuudiya e Kappadokiya e Ponta e Asiya ¹⁰ e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyde sera Libiya hedde Sireene. Yoga e meeden iwii e Roma, ¹¹ en Yahuudiyankoo6e kapum e naatu6e e diina Yahuudiyankoo6e. Yoga kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya. Kaa dum e taweede fuu, en fuu eden nii nana e6e kaala e demde meeden golleeji mawdi di Laamdo wadi dii!

¹² Be fuu be mbemmbaa, be cikkitii, be mbiyondiri:

—Kodum dum foti laataade?

¹³ Wo6be ana njaayra goondinbe bee, ana mbiya:

—Be haarbe doro so e6e cigira!

No Piyeer waajorii jamaa oo

¹⁴ Piyeer dardii e sappo e go'o bee, toowni daande muudum, wii jamaa oo:

—Onon Yahuudiyankoo6e e onon joodiibe Urusaliima fuu, kettinee haala am yalla odon paama kabaaru gadudo oo. ¹⁵ Bee yimbe nganaa sigirbe hono no onon miildaton nii, sabi jooni yo nawlal tan. ¹⁶ Dum woni ko annabi Yo'ila wii:

¹⁷ «Laamdo wii:

E ley jalaade cakitotoode dee
mi saakan Ruuhu am e dow tagaabe fuu.

Bibbe moodon worbe e rewbe
kaaliran hono no annabaabe nii,
jokolbe moodon njiyan ko yellitii e mum'en,
naye6e moodon koydinte.

¹⁸ Fay gollo6e am worbe e gollo6e am rewbe,
mi saakan Ruuhu am dow muudum'en e ley deen jalaade,
be kaaltan konngol ngol loow-mi e ma6be ngol.

¹⁹ Mi wadan kaayde dow kammu,
mi wadan taagumansaaji dow leydi,
di laatoo yiyyam e yiite e cuurki.

²⁰ Fade jannnde gartol Joomiraado mawnde teddunde ndee warde,
naange nibban,
lewru wojjan hono no yiyyam nii.

21 Nden, neddo fuu noddudo innde Joomiraado hisinte.»*

22 Piyeer wii kasen:

—Israa'iilankooɓe, kettinee dii haalaaji: Iisaa Nasaraatunke oo yo neddo mo Laamdo subanii on. Laamdo hokki dum baawde, o hokki dum wadude kaayde e taagumansaaji hakkunde mon, no onon e ko'e mon anndir-don nii. 23 On ngadii oon neddo e juude bonɓe, on tontii mo e leggal bardugal, on mbaririi mo no Laamdo muuyrunoo dum laatoo gila arande nii. 24 Kaa Laamdo wuurtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabi maayde ndee waawaanoo heddoraade mo. 25 Sabi Daawuuda ana haala haala makko nde wii:

«Wakkati fuu mido yiya Joomiraado,
sabi omo jaamo am, pati mi yeryerta.

26 Saabe majjum ɓernde am seyii,
demngal am jaarii

faa terde am duu mbaaltoo dow jikke,

27 sabi a yoppataa yonki am hakkunde maayɓe,
a accataa Ceniido maa oo jola.

28 A anndinii kam laawi nguurndam,
mido seyii sabi ada wondi e am.»†

29 Piyeer jokkini hen:

—Sakiraabe, mido haalana on ko laabi haala njaati meeden Daawuuda: o maayii, o iraama, yanaande makko ndee ana do meeden doo faa hannde. 30 O annabaajo, omo anndi Laamdo hunanike mo gooto e taaniraaɓe makko joottoto e bimmbeere makko laamu. 31 O adii o yii o haali haala immitagol Almasiihu, kajum yonki muudum accaaka hakkunde maayɓe, terde muudum jolaali. 32 Oo woni Iisaa mo Laamdo immintini, min fuu miden ceedii. 33 Laamdo toowni mo, heedini mo jaamo muudum, mo hebi e Baabiraado Ruuhu Ceniido podananoodo en oo, o saaki dum. Jooni odon njiya dum, odon nana dum. 34 Sabi Daawuuda meedaali njabbude dow kammu, kaa wii:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

35 faa mi wada njabbaa wayɓe maa.»‡

36 Yo suudu baaba Israa'iila fuu tayor Laamdo wadii Iisaa mo tontu-don e leggal bardugal oo Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala deental adiibe goondinde

37 Nde ɓe nannoo kaa haala ndee, ɓe tayi sanne, ɓe mbii Piyeer e nelaabe heddiibe ɓee:

—Sakiraabe, kodum min ngadata?

38 Piyeer jaabii ɓe, wii:

—Tuubee, gooto e moodon fuu lootiree lootogal batisima e innde Iisaa Almasiihu, yalla odon keɓa yaafeede luutti. Nden on ndokkete Ruuhu Ceniido. 39 Sabi fodoore ana woodani on, onon e biɓɓe moodon e wodɗube fuu. Ende woodani neddo mo Joomiraado Laamdo meeden noddi fuu.

40 Caggal dum, Piyeer seedanike ɓe haalaaji goddi keewdi, ana waajoo ɓe, ana wiya:

—Celee e ndee fedde bonnde yalla odon kisa.

41 Jabuɓe haala makko ɓee lootaa lootogal batisima. Nannde nden, ana foti ujunaaji tati neddo ko naati e deental goondinɓe ngal.

42 Eɓe njokki waaju nelaabe ɓee, eɓe nanngondiri e deental maɓɓe ngal, eɓe taya buuru, § kasen eɓe ngadida duwaawuuji. 43 Kulol naati e gooto fuu, sabi nelaabe ɓee kajum'en duu ana ngadannoo kaayde e taagumansaaji keewdi. 44 Goondinɓe ɓee fuu yo daande wootere, ɓe ngadi fii maɓɓe fuu foroba. 45 Be cootti jawleele maɓɓe, ɓe

* 2:21 Yo'ila 3.1-5 † 2:28 Jabuura 16.8-11 ‡ 2:35 Jabuura 110.1 § 2:42 Maanaa tayude buuru woni rewirde Laamdo hiraande seniinde.

ndokki gooto fuu ko hasindini e muudum. ⁴⁶ Nannde fuu 6e kawritan ley Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e laatii daande wootere, e6e taya buuru, e6e naamda ley cuudi ma66e ley weltaare e seyo. ⁴⁷ E6e njetta Laamdo, yim6e fuu ana njidi 6e. Nannde fuu Joomiraado ana beydana deental ngal hisoo6e.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yim6e

¹ Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu wakkati sallifanaa. ² Tawi gorko bonnguujo pindu6o e bonnguwaaku ana joodii damal Suudu Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal Lobbal. Nannde fuu yim6e makko njoyyinan mo don faa o garbinoo naato6e Suudu Dewal Mawndu 6ee sadaka. ³ Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii dum'en. ⁴ Be taykitii mo, non Piyeer wii:

—Yeew min!

⁵ O yeewi 6e, sabi omo miilii he6ude e ma66e huunde. ⁶ Piyeer wii:

—Mi walaa kaalisi, mi walaa kanje, kaa mi hokkete ko njogii-mi koo: saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma yaa!

⁷ O nanngi junngo muudum naamoo, o darni dum. Don e don koyde muudum teenji e leydi, ⁸ gurbitii, darii, ana yiiloo. O naatidi e ma66e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamdo. ⁹ Yim6e 6ee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamdo. ¹⁰ Be annditi mo, kanko woni joodotonoo6o e Damal Lobbal ngal so ana garbinoo oo. Kaayde e wemmbere nanngi 6e sanne saabe ko o he6i koo.

¹¹ Do o jokkondirnoo e Piyeer e Yuhanna doo, yim6e 6ee fuu ndogi kawriti e ma66e to ndanki mbiyeteeki ndanki Suleymaana too no poti haayneede. ¹² Nde Piyeer yiinoo dum ndee, wii yim6e 6ee:

—Israa'iilanko6e, ko wadi so o6on kaaynee dum doo? Ko wadi so o6on puttina min gite, hono baawde amen naa kulol amen Laamdo wadi so oo gorko ana yaha e koyde muudum? ¹³ Laamdo Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamdo njaatiraa6e meeden, teddini kaadime muudum Iisaa. Kaa onon on ngadii mo e juude laamu, on njankirii mo yeeso Pilaatu, fay so taweede Pilaatu ana yidunoo yoppitinde mo. ¹⁴ Kaa onon, on njankirii Ceniido Poocitiido oo, on ndaartii yoppitaneede bar6o hoore. ¹⁵ Gaddoowo nguurndam nduumiidam oo, oon mbar-don. Kaa Laamdo wuurtinii mo e maayde. Miden ceedii dum. ¹⁶ Gorko mo njiyaton mo anndu-don oo, ko mo goondini Iisaa koo sellini mo yeeso moodon on fuu.

¹⁷ Haya, sakiraa6e, hono ko onon e hooree6e moodon ngadu-don Almasiihu koo, mido anndi yo majjere tan. ¹⁸ Kaa hono nii Laamdo tabintiniri ko annabaa6e muudum fuu kaali koo: Almasiihu toroto. ¹⁹ Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti moodon ana tosee, ²⁰ yalla Joomiraado ana waddana on wakkatiiji ceyniidi, nelda on Iisaa Almasiihu cubananoo6o on gila arande oo. ²¹ Ana tilsii oon heddoow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle dee fuu, no annabaa6e seniibe 6ee kaaldunoo haala muudum gila arande nii.

²² Sabi Muusaa wii: «Joomiraado Laamdo moodon nelan e mon annabaa6e hono am, sakiike mon. Nja6on huunde fuu ko o haalanta on. ²³ Neddo fuu mo jabaanaali annabaa6e oo, yaltinte e suudu baaba, halkete.»*

²⁴ Gila e Samuyila faa e annabaa6e jokku6e e muudum, 6e fuu e6e kaalannoo haala dee jalaade. ²⁵ Onon ngonni ronoo6e annabaa6e 6ee, onon ngonni ronoo6e aadi ndi Laamdo nanngani njaatiraa6e men 6ee nde wii Ibarahiima: «E iwdi maa, cuudi baaba aduna oo fuu ke6irta barke.»†

* 3:23 Fillitagol Tawreeta 18.15,18,19 † 3:25 Puddoode 12.3

²⁶ Nde Laamdo immintinnoo Iisaa kaadime muudum oo ndee, e moodon o adii nelde dum, faa o wada e mon barke e ley ko o wartirta homo e mon fuu e makko so njoppon golle mon bondo.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahii6e

¹ Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yim6e 6ee ndee, yottinoobe sadaka e mawdo hayboobe Suudu Dewal Mawndu oo, kajum e Saduki'en ngari e ma66e. ² E6e mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yim6e 6ee haala immital maay6e, ko 6e mbii Iisaa wuurtii koo. ³ Be nanngi been, 6e uddi dum'en e kasu faa janngo muudum, sabi tawii hiiriino. ⁴ Kaa heew6e e nan6e waaju oo 6ee ngoondini, faa 6e laatii ko foti ujunaaji jay gorko.

⁵ Janngo muudum, hooree6e ma66e e maw6e e dunkee'en Sariya kawritoyi Urusali-ima. ⁶ Annas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e Kayafas e Yuhanna e Aleksandere e iwdi hooree6e yottinoobe sadaka ndii fuu ana ton. ⁷ Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso ma66e, 6e lamndii dum'en e dow dabare honde naa alhorma homo 6e celliniri bonnguujo oo.

⁸ Nden, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido oo wii 6e:

—Hooree6e e maw6e, ⁹ so on lamndike min hannde moyyere nde min ngadani bonnguujo oo ndee, on lamndike min no o selliri, ¹⁰ odon kaani anndineede dum, onon e Israa'iilankoo6e 6ee fuu. Saabe Iisaa Almasihu Nasaraatunke mo tontuno-don e leggal bardugal so Laamdo wuurtini dum oo, kajum darni mo yeeso mon so sellini mo. ¹¹ Iisaa woni:

«haayre nde onon mahoobe tippiti-don,

laatiinde haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii.»*

¹² Kisindam hebirtaake e goddo fey, innde wonnde duu walaa ley aduna oo fuu nde Laamdo hokki yim6e nde kaan-den hisinireede.

¹³ Nde waalde Saahii6e 6ee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna ndee, 6e kaaynaa, sabi e6e anndi been njannginaaka, 6e baadiyankoo6e. Be annditi been ana ngondunoo e Iisaa.

¹⁴ Kaa nde 6e njiinoo gorko cellinaado oo ana dardii e ma66e, walaa fuu ko 6e mbaawi yeddude. ¹⁵ Be njamiri yo been njaltu sarirde ndee, e6e ndawrida, ¹⁶ e6e mbiya:

—Kodum ngadaten 6ee doo wor6e didon? Tabitanii hodube Urusaliima fuu, 6e ngadii doo haaynde maanunde, kasen duu en mbaawaa yeddude dum. ¹⁷ Kaa ndaalo-den 6e, kaden 6e haalande fay gooto innde Iisaa ndee pati dum saakoo e ley yim6e 6ee.

¹⁸ Nden 6e nodditi been kasen, 6e njaggini dum'en pati mbaajoo, pati njanngina innde Iisaa. ¹⁹ Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii 6e, mbii:

—Onon e ko'e moodon, yeewee yalla downtanaade on luutta Laamdo woni goonga.

²⁰ Minen kaa, min mbaawaa noottude haalde ko min njiiri gite amen e ko min naniri noppi amen.

²¹ Be ndaalii been kasen. Caggal dum, 6e njoppiti dum'en, tawi 6e ke6aali fay huunde ko 6e njukkira dum'en saabe yim6e 6ee. Sabi yim6e fuu ana njetta Laamdo dow ko wadi koo. ²² Celliniraado haaynde ndee oo, duubi muudum ana 6uri capande nay.

²³ Nde 6e njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yim6e muudum'en, njantanii dum ko hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e mbii dum'en koo fuu. ²⁴ Nde 6een nani dum ndee, 6e fuu 6e laatii daande wootere, 6e eewnii Laamdo, 6e mbii:

—Laamdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu, ²⁵ aan kaalirido dow baawde Ruuhu Ceniido e hunduko njaati amen Daawuuda kaadime maa nde oon wii:

«Ko saabanii lepi jirkitaade?

* 4:11 Jabuura 118.22

Ko saabanii yimbe miilde miilooji 6oli?

²⁶ Kaanankooɓe aduna ndarii,
ardiibe mooɓtondiri faa kaɓa
e Joomiraado e Almasihu muudum.»[†]

²⁷ Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngondirii e Is-
raa'iilankooɓe e leɓi goddi faa kaɓa e Iisaa, kaadime maa ceniido mo cuɓi-ɗaa oo, ²⁸ yalla
ebe ngolla ko koddirno-ɗaa baawde maa e muuyde maa fuu. ²⁹ Jooni Joomiraado, yeew
gidi maɓɓe dii, ndokkaa gollooɓe maa waajoraade haala maa fuu cuusal, ³⁰ banngin
baawde maa, sellin jawbe, wadu taagumansaaji e kaayde saabe Iisaa, kaadime maa
ceniido oo.

³¹ Nde ɓe tilinoo jaagaade Laamdo ndee, nokku do ɓe kawritinnoo doo dimmbii. Be
fuu ɓe kebbinaa Ruuhu Ceniido, ebe mbaajoroo konngol Laamdo ngol cuusal.

No goondinbe ɓee nguurdi

³² Jamaa goondinbe oo fuu yo daande wootere yo hakkille gooto. Be ngadi ko ɓe njogii
fuu foroba, fay gooto e maɓɓe wiyantaa jawdi muudum fay huunde. ³³ Baawde mawde
nelaabe ɓee ceettortonoo immitagol Iisaa Joomiraado, kasen duu moyyere mawnde ana
e maɓɓe ɓe fuu. ³⁴ Fay gooto e maɓɓe hasindinaa, sabi jogiibe gese e galleeji fuu coottan,
ngadda kaalisi oo, ³⁵ tummba dum e juude nelaabe ɓee. Nden homo e maɓɓe fuu hokkee
ko hasindini e muudum.

³⁶ Iwdo e leɓol Lewi[‡] biyeteedo Yuusufu, mo nelaabe ɓee coowirannoo Barnabas (dum
woni ɓii koomtoowo), pindo Kiprus, ³⁷ ana joginoo ngesa, sootti nga, waddi kaalisi oo,
tummbi dum e juude nelaabe ɓee.

5

No Ananiyas e Safira penirani Ruuhu Ceniido

¹ Gorko biyeteedo Ananiyas ana wondi e jom suudu muudum Safira. O sootti ngesa
makko. ² O suudi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana anndani. O naɓi ko heddi
koo, o hokki nelaabe ɓee. ³ Piyeer wii:

—Ananiyas, ko saabii so accu-ɗaa Ibiliisa naata e ɓernde maa faa penanaa Ruuhu
Ceniido, cuudaa yoga e coggu ngesa ngaa? ⁴ Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga?
Tama nde coottu-ɗaa nga ndee, a waawaano nawtoraade kaalisi oo? Ko hewti maa so
ngaf-ɗaa nii? Wanaa yimbe penan-ɗaa, Laamdo penan-ɗaa.

⁵ Nde Ananiyas nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi. Dum laatanii nanbe dum ɓee
fuu kulol manngol. ⁶ Sukaaɓe jokolbe immii, ngadi mo e kasanke, ndoondii mo, njalti
sella, iri mo.

⁷ Caggal muudum, ko waarata e leeruuji tati, jom suudu makko naati, tawi nanaali ko
wadi koo. ⁸ Piyeer wii mo:

—Haalanam so tawii dum jaati coottu-don ngesa moodon ngaa?

O wii:

—Ooho, dum jaati min cootti.

⁹ Nden Piyeer wii mo:

—Hono aan e jom suudu maa kawrir-don faa itton koro Ruuhu Joomiraado? Muju,
iroynooɓe jom suudu maa ana ngara, naa ɓe nabe, aan duu!

¹⁰ Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi. Jokolbe ɓee
naati, tawi o maayii, ɓe ndoondii mo, ɓe njalti sella, ɓe iri mo banngel jom suudu makko.

¹¹ Kulol manngol nanngi deental goondinbe ɓee e nanbe dum ɓee fuu.

No nelaabe ɓee ngolliri taagumansaaji e kaayde

[†] 4:26 Jabuura 2.1-2 [‡] 4:36 Yimbe leɓol Lewi gonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

¹² Nelaabe 6ee ana ngadannoo taagumansaaji e kaayde keewde hakkunde yimbe 6ee. Goondinbe 6ee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, 6e fuu 6e daande wootere. ¹³ Fay gooto e wobbe 6ee suusaa takkaade e ma6be. Kaa dum e taweede yimbe 6ee ana teddina 6e. ¹⁴ Goondinbe Joomiraado 6ee ana beydoro yimbe heewbe, jamaa worbe e rewbe, ¹⁵ faa 6e ndoondii jawbe, 6e njaltini dum'en dow mbeddaaji, ebe lelina dum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muudum ana mema yoga ma6be. ¹⁶ Yimbe heewbe iwri e geelle piliide Urusaliima dee, ngaddi jawbe e laddaabe. Been fuu cellinaa.

No nelaabe 6ee torrira

¹⁷ Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e tawdaabe e muudum hakkille 6ee, dum woni Saduki'en, haasidaaku naati e ma6be. ¹⁸ Be nanngi nelaabe 6ee, 6e uddi dum'en ley kasu. ¹⁹ Kaa e oon jemma, malaa'ika Joomiraado udditi dame kasu oo dee, yaltini 6e, wii:

²⁰ –Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-don yimbe haalaaji dokkooji nguurndam kesam dii fuu.

²¹ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila beete, ebe njanngina.

Non Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e battaa'en mum noddi waalde Saahii6e e mawbe Israa'iila fuu batu. Be njamiri nelaabe 6ee ittoyee to kasu too, ngaddee. ²² Kaa nde doomoobe 6ee njottinoo ndee, tawaali been e ley kasu oo. Be mbirfitii, 6e kaaltani waalde Saahii6e 6ee, 6e mbii:

²³ –Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomoobe 6ee ana ndarii sella ana pewtondiri e dame dee, kaa nde min udditinnoo ndee, min tawaali fay gooto ley too.

²⁴ Nde mawdo doomoobe Suudu Dewal Mawndu oo e hooreebe yottinoobe sadaka 6ee nani dum ndee, 6e mbemmbaa ko dum foti laataade. ²⁵ Nden neddo gooto wari, humpiti 6e, wii:

–Worbe 6e udduno-don kasu 6ee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu too, ana njanngina yimbe!

²⁶ Nden, mawdo doomoobe oo yaadi e doomoobe, ngartiri nelaabe 6ee. Kaa 6e ngadiraali dum doole sabi ebe kula pati yimbe mbedoo 6e kaaye.

²⁷ Nde 6e ngartiri been ndee, 6e ndarni dum'en yeeso waalde Saahii6e 6ee. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii 6e, ²⁸ wii:

–Min ndaalinoke on daalooe sattunde, pati njannginon haala gorko oo. Kaa onon on caakii waaju moodon oo ley Urusaliima. Kasen duu, odon njidi min ngoytiree gorko oo.

²⁹ Piyeer e nelaabe 6ee njaabii, mbii:

–Neddo ana haani dwtanaade Laamdo faa bura no dwtirantoo yimbe nii. ³⁰ Laamdo njaatiraabe meeden wuurtinii iisaa mo tontu-don e leggal so mbar-don dum oo. ³¹ Kanko Laamdo teddini so toowni, so joyyini bannge muudum jaamo, wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankoo6e no tuubira, yalla ana keba yaafeede luutti. ³² Minen ngoni seedee'en kabaaruuji dii, minen e Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki been dwtanii6e dum.

³³ Nde 6e nani dum ndee, 6e mbilaa sanne, 6e ndawridi no 6e mbarda been. ³⁴ Gorko jeyaado e waalde Farisa'en biyeteedo Gamaliyel, jannginooowo Sariya Muusaa, teddudo e yimbe fuu, immii darii hakkunde waalde Saahii6e 6ee, yamiri nelaabe 6ee njaltinee seeda. ³⁵ Caggal dum, o wii 6e:

–Israa'iilankoo6e, ndeenee ko'e mon e 6ee yimbe e ko anniya-don wafude koo. ³⁶ Tewdas banngiino ko booyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no o foti. Ko waarata e yimbe teemedede nayon ana njokkunoo e makko. O waraama, jokkunoo6e e makko 6ee fuu caakike, fay gooto heddaaki. ³⁷ Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati limgal, yimbe heewbe njokkii e makko. O halkike kanko duu, jokkunoo6e e makko 6ee fuu caakike. ³⁸ Jooni, mido haalana on: ngoortee 6ee yimbe, celon e ma6be.

Sabi so anniyaaji ma66e e golle ma66e to yim6e iwri, firritoto. ³⁹ Kaa so nii tawii to Laamdo iwri, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, pati on luuttu Laamdo!

⁴⁰ Waalde Saahii6e 6ee nja6i dabare makko. Be nodditi nelaabe 6ee, 6e pii dum'en, 6e ndaalii dum'en pati kaala haala innde Iisaa kasen, 6e njoppiti dum'en. ⁴¹ Nelaabe 6ee iwi yeeso waalde Saahii6e 6ee. Be ceyii sabi Laamdo ana teddini 6e, ko yim6e koyni 6e saabe Iisaa koo. ⁴² Gila dum wadi, 6e keraali e waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu ley Suudu Dewal Mawndu nduu e ley galleeji.

6

No wor6e njeddon cubiraa faa mballa nelaabe 6ee

¹ E deen balde, tawi taalibaa6e 6ee ana beydoo heewde, Yahuudiyankoo6e haalo6e yunaninkoo6e ngullanii Yahuudiyankoo6e haalo6e ibaraninkoo6e, sabi rew6e mum'en talka'en 6e wor6e mum'en maayi 6ee njakkantaake hiraande so yim6e fuu ana njakkanee. ² Nelaabe sappo e didon 6ee noddi jamaa goondin6e oo fuu, mbii:

—Minen, yoppude konngol Laamdo, min kiinnoo jakkaade hiraande, sellantaa min.

³ Sakiraa6e, cubee hakkunde moodon wor6e njeddon anndiraa6e gikku lobbo, heew6e Ruuhu Ceniido e caahu, faa min keettina dum'en e oon golle. ⁴ Minen kaa, accon min kiinnoo wadude duwaawu e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaa weli goondin6e 6ee fuu. Nden 6e cubii Eciyen, gorko goondindo keewdo Ruuhu Ceniido oo, karum e Filipa e Porokor e Nikanor e Timon e Parmenas e Nikolas, jeyaado Antiyokiya naatudo e diina Yahuudiyankoo6e oo. ⁶ Be ndarnaa yeeso nelaabe 6ee. Been pawu juude muudum'en e dow ma66e, nduwani 6e.

⁷ Konngol Laamdo ana yaaja yaade, taalibaa6e ana beydoo heewde sanne e ley Urusaliima. Yottino6e sadaka heew6e ngoondini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

⁸ Eciyen, keewdo moyyere e baawde Laamdo oo, ana wadannoo kaayde e taagumansaaaji mawdi hakkunde yim6e. ⁹ Kaa won yoga e jeyaabe e waajordu wiyeteendu waajordu rimdinaa6e, karum e iw6e Sireene e Aleksandiri e Silisi e Asiya, immaniibe mo ana ndukida e makko, ¹⁰ kaa 6e ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e ma66e hakkilantaaku e Ruuhu. ¹¹ Nden 6e kaaldi e yim6e yalla ana mbiya nanii omo yenna Muusaa e Laamdo. ¹² Nii 6e njirkitiri jamaa oo e maw6e 6ee e dunkee'en Sariya 6ee. Nden, 6e nanngi Eciyen, 6e nabi dum to waalde Saahii6e too, ¹³ 6e ngaddi seedee'en pene6e, ana mbiya:

—Oo gorko noottaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu, o noottaali yennude Sariya Muusaa. ¹⁴ Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjina suudu nduu, waylita aadaaji di Muusaa daldi en dii.

¹⁵ Saahii6e joodii6e ton 6ee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso makko ana wa'i no yeeso malaa'ika nii.

7

No Eciyen waajorii

¹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii:

—Ko 6e mbii koo, hono non worri naa?

² Eciyen jaabii, wii:

—Sakiraa6e e baabiraa6e, accee hakke, kettinee! Laamdo teddu6o oo bannganii njaati meeden Ibarahiima nde wonnoo leydi Mesopotamiya, fade muudum hodoyde Haran,

³ wii dum: «Eggu e leydi maa e suudu baam maa, njahaa e leydi ndi kollan-maa-mi ndii.»*

⁴ Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hodoyi Haran. Caggal maayde baam mum,

* 7:3 Puddoode 12.1

Laamdo eggini dum don, waddi dum e ndii doo leydi, ndi kodu-don e muudum joonin ndii. ⁵ Laamdo hokkaali mo e leydi ndii fay taaɓannde, kaa fodii hokkude mo ndi, ndi laato halal makko, kanko e iwdi makko, fay so taweede o walaa biɗɗo tafon. ⁶ Anni ko Laamdo wii: «Iwdi maa feran joodoyoo leydi jananndi, maree, torree duubi teemedede nay. ⁷ Kaa lejɗol marngol ɓe ngol, mi jukkan dum'en. Caggal dum, ɓe njaltan, ɓe ndewa kam e oo doo nokku.»† ⁸ Nden Laamdo nanngondiri e Ibarahiima aadi. Taadagol laatii finnde aadi ndii. Hono non, Ibarahiima hebi Isiyaaka, taadi dum nde heɓunoo balde jetti. Hono non Isiyaaka taadiri Yaakuuba, hono non Yaakuuba duu taadiri biɓɓe muudum sappo e didon, laatiiɓe njaatiraaɓe leɓi sappo e didi ɓee.

⁹ Njaatiraaɓe ɓee kaasidii Yuusufu, cootti dum Misira. Kaa Laamdo ana wondi e makko, ¹⁰ hinnii mo e torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon wadi mo o dawranoowo galle muudum e Misira fuu. ¹¹ Nden yolbere wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa njaatiraaɓe meeden ndonki nguure. ¹² Nde Yaakuuba nannoo jamri ana Misira ndee, neli ton njaatiraaɓe meeden. Be ngarti, ɓe njehi kasen. ¹³ Nden Yuusufu anndintini sakiraaɓe muudum ɓee hoore mum. Suudu baaba Yuusufu duu ɓanngani Fira'awna. ¹⁴ Nden Yuusufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e koreeji muudum fuu, ɓe capande njeddon e njoyon neddo. ¹⁵ Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton, kanko e njaatiraaɓe meeden ɓee. ¹⁶ Be naɓtaa Sikem, ɓe iraa e yanaande nde Ibarahiima soodunoo e biɓɓe Hamor to Sikem too kaalisi cardii.

¹⁷ Nde fodoore nde Laamdo fodannoo Ibarahiima ɓadinoo yottaade ndee, Ibaraninkooɓe keewi ley Misira. ¹⁸ Oon wakkati, kaananke goddo mo anndaano Yuusufu laamii Misira. ¹⁹ Oon kaananke hiili lejɗol meeden, torri njaatiraaɓe meeden faa tilsini ɓe ɓe njoppa cukaloy maɓɓe yalla ana maaya. ²⁰ Ley oon wakkati, Muusaa fini, laatii moy-njaro sanne. O muyninaa lebba tati e galle baam makko. ²¹ Nde o tippaa ndee, ɓii Fira'awna debbo hoociti mo, jogorii mo ɓiyum. ²² Hono non Muusaa jannngiri annde Misirankooɓe fuu, o laatii barkaani haalaaji e golleeji.

²³ Nde Muusaa heɓunoo duubi capande nay ndee, anniyii faabaade sakiraaɓe muudum biɓɓe Israa'iila. ²⁴ O yii Misiranke ana toɗna gooto maɓɓe, o yoɓtii ko neddo makko oo toɗnaa koo, o fii Misiranke oo, o wari dum. ²⁵ O sikkuno sakiraaɓe makko ɓee paaman Laamdo ana hisinira dum'en saabe makko, kaa ɓe paamaali. ²⁶ Janngo muudum o forri e didon maɓɓe ana kaba. O yidi rewrintinde ɓe, o wii: «Gidiraabe am, onon, on sakiraaɓe! Ko waddondiri on?» ²⁷ Non toɗɗudo tanaa muudum oo dunyi mo, wii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo amen? ²⁸ Dum nee a muuydo warde kam no mbarduno-daa Misiranke oo keɗen nii?»‡ ²⁹ Muusaa dogiri saabe konngol ngol, feri, yehi leydi Madiyan. O hebi ton biɓɓe worɓe didon.

³⁰ Nde mo hiɓɓinnoo ton duubi capande nay ndee, malaa'ika ɓanngani mo e ley metan-gal wuutuure huɓɓoore ley ladde jeereende bange waamnde haayre wiyeteende Siinaayi. ³¹ Nde Muusaa yii dum ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo battitoo faa mo yeewa, nii daande Joomiraado wii: ³² «Miin woni Laamdo njaatiraaɓe maa, Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» Muusaa darii ana siɗna, huli yeewde. ³³ Joomiraado wii mo: «Boorta pade maa, sabi nokku do ndari-daa doo yo leydi seniindi. ³⁴ Mi yii torra kewtiido yimɓe am ɓee to Misira, no dum foti naawde, mi nanii boytaali maɓɓe, mi jippiima faa mi tonngita ɓe. Joonin, war mi nele Misira.»§

³⁵ Muusaa mo ɓe calanii so ɓe mbii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo?» oo Laamdo neli, so wadi dum ardiido e kisinoowo, saabe malaa'ika ɓanngannoodo dum e ley wuutuure oo. ³⁶ Kanko yaltini ɓe, o wadi kaayde e taagumansaaji ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde jeereende duubi capande nay. ³⁷ Oo woni Muusaa biido biɓɓe

† 7:7 Puddoode 15.13-14 ‡ 7:28 Pergu 2.11-14 § 7:34 Pergu 3.1-10

Israa'iila: «Laamdo nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon.» ³⁸ Kanko wondi e malaa'ika kaaldunoodo e makko to waamnde haayre wiyeteende Siinaayi, kanko wondi e njaatiraafe meeden nde be moobtinoo ley ladde jeereende ndee, kanko hebi konngi guurnooji faa o hokka en.

³⁹ Kaa njaatiraafe meeden njaabaali dwtanaade mo. Be calanii mo, hakkillaaji ma66e mbirfii Misira, ⁴⁰ be mbii Haaruuna: «Wad'an en tooruuji ardotoodi en, sabi en anndaa ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oo.»* ⁴¹ E ley deen jalaade be tafi tooru suuriindu suura gahel, be ngadani ndu sadaka, be ceyorii golle juude ma66e. ⁴² Laamdo duurtii be, yoppiri be rewde koode kammu, hono no winndiraa e dewtere annabaabe nii:

«Hey suudu baaba Israa'iila!

Duubi capande nay di ngadu-don ley ladde jeereende dii,
on ngadanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?

⁴³ On ngadaali. On ndoondiima hukukum tooru Moloko,
kajum e hoodere tooru moodon Refan,
nate de moyyin-don faa kujidanon dum'en!

Dum wadi so mido eggina on,
faa nabe-don caggal Baabila.»†

⁴⁴ Eciyen jokkini hen:

—Njaatiraafe meeden be ana njoginoo hukukum seedaaku ley ladde jeereende. Oon hukukum moyyiniraama hono no Laamdo tinndiniri Muusaa nii. ⁴⁵ Njaatiraafe meeden ndoni hukukum oo. Be eggidi e makko wakkati mo Yosuwa ardii be, be naanni mo leydi ndi be teeti lepi di Laamdo ribbi dii. Dum worri non faa jamaanu Daawuuda. ⁴⁶ Daawuuda hebi moyyere Laamdo, o jaagii dum yalla omo yarranee mo mahana Laamdo Yaakuuba hodorde. O hebaali. ⁴⁷ Suleymaana, kajum mahi ndu. ⁴⁸ Kaa Laamdo Toowdo oo joodataako e cuudi di yimbe ngolli, hono no annabaajo wiiri nii:

⁴⁹ «Joomiraado wii:

Kammu yo joodorgal am,
leydi yo njaabirdi koyde am.

Suudu hondu mahanton kam?
E nokku homo powtintoo-mi?

⁵⁰ Tama wanaa miin tagiri kulle dee fuu baawde am?»‡

⁵¹ Eciyen jokkini hen, wii:

—Onon tiidube ko'e, yoorbe berde, pahinkiniibe, abada odon calanii Ruuhu Ceniido oo hono no njaatiraafe moodon beee nii. ⁵² Homo woni annabaajo mo njaatiraafe moodon torraali dum? Be mbarii ardinoobe haalde haala garol Pooccitiido, mo onon e ko'e mon njammibi-don, so mbar-don dum jooni oo, ⁵³ onon hebu6e Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippini so njokkaali dum beee.

No Eciyen wardiraa kaaye

⁵⁴ Nde Saahii6e beee nannoo dii haalaaji ndee, be tikki faa be ndarii e6e nattanoo mo e6e picca pedeeli. ⁵⁵ Kaa kanko kebbinaado Ruuhu Ceniido oo, o tiggiti kammu, o yii teddeengal Laamdo, o yii Iisaa ana darii jaamo Laamdo. ⁵⁶ O wii:

—Yeewee! Mido yiya kammu ana udditii, Bii Neddo ana darii jaamo Laamdo!

⁵⁷ Be fuu be ngulli sembe, be cukki noppi ma66e, be ndiirani mo, ⁵⁸ be njaltini mo ngalluure ndee, be mbedii mo kaaye. Seede'en beee boortii saayaaji muudum'en, njoyyini bange koyde jokolle biyeteedo Sool. ⁵⁹ E6e mbedoo Eciyen kaaye forri omo jaagoo Laamdo omo wiya:

—Iisaa Joomiraado, jabba yonki am!

* 7:40 Pergu 32.1 † 7:43 Amos 5.25-27 ‡ 7:50 Esaaya 66.1-2

⁶⁰ Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:
 —Joomiraado, pati rewta 6e e dñi luutti!
 Nde o haalnoo dum ndee, o maayi.

8

¹ Sool ana yarii ko 6e mbari Eciyen koo.

Oon jalooma, torra mawdo hewtii deental goondinbe to Urusaliima too. Be fuu 6e caakii ley leyde Yahuudiya e Samariya, so wanaa nelaabe 6ee. ² Worbe hulbe Laamdo iri Eciyen, mboyi dum bojji mawdi sanne. ³ Kaa Sool tewtii timminde deental goondinbe ngal. Omo naata cuudi, o nannga worbe e rewbe, o daasa dum'en, o uddoya dum'en kasu. ⁴ Kaa saakinoobe 6ee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

⁵ Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii 6e haala Almasiihu. ⁶ Be fuu 6e kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, 6e njii taagumansaaji di o wadi dñi. ⁷ Sabi laddaabe heewbe, seydaani'en muudum'en njaltiri gullaali mawdi. Bonnguu6e heewbe e layoobe cellii. ⁸ Dum laatanii ngalluure ndee seyo manngo.

⁹ Gorko biyeteedo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo ndag-gadaaku, omo haaydinannoo Samariyankoobe sanne, omo jogorinoo hoore makko won no o foti. ¹⁰ Be fuu e6e njarranii mo, gila suka faa mawdo, 6e mbii:

—Oo gorko woni mo Laamdo lubii baawde biyeteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko 6ooyi saabe omo haaydinannoo 6e e bidiga makko. ¹² Kaa nde Filipa waajinoo 6e Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndee, 6e ngoondini, worbe e rewbe fuu lootaa lootogal batisima. ¹³ Simon e hoore muudum goondini, kañum duu. Nde o batisaa ndee, o takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaji e kaayde mawde gadaade dee.

¹⁴ Nelaabe wonbe Urusaliima 6ee nani Samariyankoobe ngoondinii konngol Laamdo. Be neli e muudum'en Piyeer e Yuhanna. ¹⁵ Nde 6een njottinoo ndee, nduwani 6e yalla e6e ke6a Ruuhu Ceniido, ¹⁶ sabi Ruuhu Ceniido jippaaki e fay gooto e ma66e tafon. Saabe Iisaa Joomiraado oo tan 6e mbatisiraa. ¹⁷ Nden Piyeer e Yuhanna pawii juude muudum'en dow ma66e so 6e ke6i Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawii juude muudum'en dow ma66e ana ndokka 6e Ruuhu Ceniido ndee, waddani 6e kaalisi, ¹⁹ wii:

—Ndokkee kam miin duu deen baawde yalla mo paw-mi juude am e dow muudum fuu ana he6a Ruuhu Ceniido.

²⁰ Nii Piyeer jaabii mo, wii:

—Yo Laamdo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamdo ana coottitiree kaalisi! ²¹ A walaa gedal, a walaa yolannde e ley haala kaa, sabi 6ernde maa fooccitanaaki Laamdo. ²² Tuubu, iw e bonannda maa oo, ñaago-daa Joomiraado yaafe ko miilataa koo. ²³ Sabi mi yii ma a 6aleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.

²⁴ Simon jaabii, wii:

—Naagane kam Joomiraado pati fay huunde e ko mbii-don koo hewtoo kam.

²⁵ Caggal ko 6e ceettii so 6e mbaajii konngol Joomiraado ngol koo, Piyeer e Yuhanna mbirfittii Urusaliima. E laawol ngol, 6e mbaajii Kabaaru Lobbo oo e geelle Samariya keewde.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

²⁶ Malaa'ika Joomiraado wii Filipa:

—Imma, yaaru 6aleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja, kanngol ngol jeewnugol.

²⁷ O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiiyanke, howruujo kaananke debbo Ecopii biyeteedo Kandaake, yehiino Urusaliima juuroyaade. Kanko haybata beembal jawdi

kaananke debbo oo. ²⁸ Nde o wirfitinoo ndee, omo joodii e wotoro makko, omo jangga ley dewtere annabi Esaaya. ²⁹ Ruuhu wii Filipa:

—Batta, sawnda wotoro oo.

³⁰ Filipa dogi hewtii mo, nani omo jangga dewtere annabi Esaaya, wii mo:

—Ada faama ko njanngataa koo naa?

³¹ Gorko oo jaabii, wii:

—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam?

O ndaardi Filipa njabba jooddoo e makko. ³² Dee aayaaje o jannannoo e dewtere ndee: «O naʼiraa hono no mbaalu kirsoyteeɗo nii.

E no njawdiri deyyirta yeeso kesooɗo ɗum nii,
hono non o deyyiri.

³³ Leyɗinkinaare makko bonni sareede makko.

Homo waawi jantaade janta iwɗi makko?

Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.»*

³⁴ Howruujo oo wii Filipa:

—Mido ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata haala muuɗum, hoore muuɗum naa godɗo?

³⁵ Non Filipa jaabii, yeewi binndi ɗii, waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa. ³⁶ Eɓe njokki laawol maɓɓe ngol faa ɓe njii ndiyam. Howruujo oo wii:

—Ndiyam annii! Ko haɗata kam looteede lootogal batisima? [³⁷ †]

³⁸ O yamiri wotoro oo daroo. Be ɗiɗon fuu ɓe njippii, ɓe ndegii e ndiyam ɗam. Filipa batisi mo. ³⁹ Nde ɓe yeentunoo ndiyam ɗam ndee, Ruuhu Joomiraado diwtii Filipa. Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muuɗum seyo. ⁴⁰ Filipa tawoyaa Ajootus. Gila ɗon faa Kaysariya, ngeenndi fuu ndi mo wari e muuɗum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

9

No Sool tuubiri

¹ Sool ana heddi e gidoraade taalibaaɓe Joomiraado ɓee waran ɓe. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawɗo. ² O ndaardi ɗum talki yamiroore naannooji mo cuudi baajordiYahuudiyankooɓe gondi Damas, yalla so o tawii ton yimɓe jokkuɓe laawol Iisaa, worɓe naa rewɓe, o nannga ɗum'en, o haɓɓa, o naɓa Urusaliima. ³ Nde o yahunoo faa o ɓadii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii mo. ⁴ O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:

—Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?

⁵ O lamndii:

—Aan homo, gido Laamɗo?

Jaabu wari e makko:

—Miin Iisaa mo torru-ɗaa oo. ⁶ Imma naatu e ley ngalluure ndee. Be kaalante ko kaan-ɗaa waɗude.

⁷ Worɓe wonduɓe e makko ɓee, nanii daande ndee kaa njiyaali fay gooto. Be ndarii, ɓe mugaa. ⁸ Sool immii e leydi, darii ana futtini gite muuɗum, kaa yiyataa fay huunde. Nden o dowaa, o naannaa Damas. ⁹ O wadi balɗe tati o bumɗo, o jaamaali o yaraali.

¹⁰ Taalibbo biyeteedo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomiraado noddi ɗum ley koyɗol, wii ɗum:

—Ananiyas!

O jaabii, o wii:

—Haa, Joomiraado.

* **8:33** Esaaya 53.7-8 † **8:37** E dereeji 6ooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 37:Filipa wii: —So tawii ada goonɗiniri ɓernde laaɓunde, walaa ko haɗete batiseede. O jaabii, o wii: —Mido goonɗini Iisaa Almasiihu woni Bii Laamɗo.

¹¹ Joomiraado wii mo:

—Imma yaaru Bolol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, ndaartaa gorko biyeteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabi jooni omo wondi e wadude duwaawu. ¹² O yii e ley koydol gorko biyeteedo Ananiyas ana naata, ana fawa juude muudum e makko, yalla omo wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wii:

—Joomiraado, mi narrii yimbe heewbe haala oo gorko e torraaji keewdi di o wadi seniibe maa wonbe Urusaliima bee. ¹⁴ O wardii doo e yamiroore hooreebe yottinoobe sadaka, faa o habba noddooobe innde maa fuu.

¹⁵ Joomiraado wii mo:

—Yaa wadoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cubii-mi faa anndina yimbe innde am. O waajoo dum lepi e kaanankooobe, kajum e dibbe Israa'iila. ¹⁶ Mi hollan mo no tilsiri mo torriree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juude muudum e makko, wii:

—Sakiike am Sool, Joomiraado men Iisaa banngannoodo ma e laawol ngardanno-daa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no kobbaaje nii hobbitii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootagal batisima. ¹⁹ O jaami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaabe wonbe Damas bee balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Sool hepii law fuddi waajaade haala Iisaa ley cuudi baajordi. O wii kajum jaati woni Bii Laamdo. ²¹ Hettintonooobe mo bee fuu kaaynaa, mbii:

—Wanaa kanko wonnoo torrannoodo goondinbe Iisaa wonbe ley Urusaliima bee naa? Wanaa faa o habba goondinbe o naba dum'en to hooreebe yottinoobe sadaka waddi mo doo naa?

²² Ana booya fuu Sool ana beydoro soobee e ley waaju mum oo, faa dum wemmbi Yahuudiyankooobe wonbe Damas bee fuu, o labbinani be Iisaa woni Almasiihu oo.

²³ Nalaade njehi, ngarti, Yahuudiyankooobe ndawridi faa mbara Sool. ²⁴ Sool humpitii dabare maabe oo. Jemma e jalooma ebe kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla ebe keba no be mbarda mo. ²⁵ Jemma gooto taalibaabe makko bami mo, ngatti mo e sagiire, kabbi hen boggol, njawtini mo tatawol piliingol ngalluure ndee ngol.

No taalibaabe wonbe Urusaliima kebirii hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yidi takkaade e taalibaabe Iisaa bee, kaa be fuu ebe kula mo, be koolaaki yalla o laatike taalibbo Iisaa jaati jaati. ²⁷ Nden Barnabas nabi mo to nelaabe bee too, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado oo ana haalda e makko e laawol ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal. ²⁸ Caggal dum, Sool wondi e maabe, ana naata ana yalta ley galleeji maabe Urusaliima, ana waajoroo haala Joomiraado kaa cuusal. ²⁹ Omo haalda e Yahuudiyankooobe haalannooobe yunaninkooobe bee, omo yeddondira e maabe, jaka been ana tewtannoo no mbarda mo. ³⁰ Nde deental goondinbe ngal annditinnoo dum ndee, nabi Sool Kaysariya. Caggal dum, be neli mo Tarsus.

³¹ Nii deental goondinbe ngal hebirii jam ley Yahuudiya e Galili, kajum e Samariya fuu. Ngal niibi, ngal wattiniri kulol Joomiraado, ngal beydorii heewde saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer golliri kaayde ley geelle biyeteede Lidda e Yoppe

³² Piyeer ana yiilatonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii seniibe wonbe Lidda bee duu. ³³ O tawi ton gorko jawdo mo terde muudum fuu mbaati, biyeteedo Ayneyas. Wadii duubi jetti ana lelii. ³⁴ Piyeer wii mo:

—Ayneyas, Iisaa Almasiihu sellinii ma! Imma, moyyintin lelnde maa!

Oon wakkati fuu o immii. ³⁵ Wonbe Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomiraado.

³⁶ Taalibbo debbo biyeteedo Tabita ana wonnoo Yoppe. Tabita woni Dorkas e yunaninkoore, maanaa mum yo lewla. Omo golla gollleeji lobbi, omo wafana misikiina'en moyyere. ³⁷ E deen balde o jawi, o maayi, o lootaa, o lelanaa dow sooro tafon. ³⁸ Nde wonnoo Yoppe woddondiraa e Lidda, taalibaafe 6ee nani Piyeer ana ton, neli worbe didon ndaarda mo o yottoo dum'en law. ³⁹ Piyeer immii, yaadi e ma66e. Nde yottinoo ndee, 6e nabbini dum dow sooro too. Rew6e talka'en 6e worbe mum'en maayi 6ee fuu battii dum ndarii ana mboya, ana kolla dum forgooji e dollokaaji di Dorkas no'unoo nde wondunoo e muudum'en ndee. ⁴⁰ Piyeer yaltini yim6e 6ee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal dum, yeecitii e maaydo oo, wii:

—Tabita, imma!

Non Tabita feerti gite muudum, yii Piyeer, joodii. ⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, immiini mo. Caggal dum, o noddi senii6e 6ee e rew6e talka'en 6ee, o holli dum'en Tabita yo guurdo. ⁴² Dum nanana e ley Yoppe fuu, heew6e ngoondini Joomiraado. ⁴³ Piyeer fa66i Yoppe balde kuurde e galle jabboowo guri biyeteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

¹ Gorko biyeteedo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O hooreejo konu biyeteedo Italiyanke. ² O kuppidiido e diina, kanko e koreeji makko fuu 6e hul6e Laamdo. Omo sakkoo Yahuudiyankoobe sadakaaji keewdi, omo jaagoo Laamdo wakkati fuu. ³ Kiikiide gooto hono wakkati sallifanaa buubudo, o he6i holleede, o yii malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya mo:

—Korneliyus!

⁴ O huli faa gite makko paapii, o wii dum:

—Gido Laamdo, kori jam?

Malaa'ika oo wii mo:

—Laamdo jaabanike ma duwaawuuji maa e sadakaaji maa. ⁵ Nel jooni worbe to ngeenndi Yoppe, nodda biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. ⁶ Omo jippii galle jabboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.

⁷ Nde malaa'ika kaaldannoodo e makko oo wittunoo ndee, o noddi golloobe makko didon e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaado e howruube makko. ⁸ O haalani 6e ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli 6e Yoppe.

⁹ Janngo muudum, e6e e laawol. Nde worbe taton 6ee battii ngeenndi ndii ndee, tawi Piyeer nabbii dow bene muudum wakkati hakkunde naange faa wafa duwaawu. ¹⁰ O yolbi faa sanne, omo yidi jaamde. Nde 6e moyyinanta mo jaamdu ndee, Laamdo holli mo, ¹¹ o yii kammu udditike, huunde wa'unde no daddamaare mawnde, nde cob6uli muudum nay fuu ka66aa, ana rennee faade e leydi. ¹² Sii daabaaji fuu, di koyde nay e njaarooji, katum e sii pooli fuu ana e mayre. ¹³ Daande wii mo:

—Piyeer, imma, hirsu, jaam!

¹⁴ Piyeer wii:

—Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.

¹⁵ Daande ndee wii mo kassen:

—Pati harmin ko Laamdo senni.

¹⁶ Dum wafi non cili tati. Nden daddamaare ndee nabbintinaa dow kammu.

¹⁷ Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no dum waawi laatoraade. Tawi e oon wakkati, worbe 6e Korneliyus nelnoo 6ee, lamndike galle Simon. Be ngari, 6e ndarii e damal ngal.

¹⁸ Be noddi, 6e lamndii yalla Simon noddirteedo Piyeer don jippii. ¹⁹ Piyeer ana heddii miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii dum:

—Worbe taton ana tewte. ²⁰ Imma, jippa, njaadaa e ma66e tawa a sikkitaaki, sabi miin neli 6e.

²¹ Piyeer jippii, wii worbe bee:

—Mido nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam waddi on?

²² Be njaabii, 6e mbii:

—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lejol Yahuudiyankoo6e fuu seettanii moyyere. Malaa'ika ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, yalla omo nana waaju maa.

²³ Piyeer noddi 6e, silmini 6e, jippini 6e galle muudum.

Janngo muudum, o immii, o yaadi e ma66e. Yoga e sakiraa6e jeyaa6e Yoppe njaadi e makko. ²⁴ Fa66i-janngo muudum 6e njottii Kaysariya. Korneliyus ana tijjinoo 6e, noddi sakiraa6e muudum e yib6e muudum 6adii6e. ²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus ja66ii dum, sujidani dum. ²⁶ Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:

—Imma, sabi miin duu mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ana haalda e makko, faa 6e naati galle oo, tawi ton yim6e heew6e ana moo6tii. ²⁸ O wii 6e:

—Odon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo wanaa Yahuudiyanke, naa naatude suudu muudum. Kaa Laamdo hollii kam pati mi nanngira fay gooto karmudo naa cobudo. ²⁹ Dum wadi nde nelan-don kam ndee, mi warii, mi ujaaki. Dum nee, kaalanee kam, saabe kodum noddid-don kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wii:

—Hannde woni balde nay, mido wada duwaawu ley suudu am e oo doo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am, ³¹ wii: «Korneliyus, Laamdo jaabanike ma duwaawuujii maa e sadakaaji maa. ³² Jooni, nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-daa gorko biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. Omo jippii galle jobboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.» ³³ Dum wadi so nel-mi noddoye-daa oon wakkati fuu. Ko ngar-daa koo gasii sanne. Jooni min fuu miden nii yeeso Laamdo faa min kettinoo ko Joomiraado yamir maa mbaajo-daa fuu.

³⁴ Nden Piyeer fuddi waajaade, wii:

—Jooni mi yii goonga jaati Laamdo burdintaa yim6e. ³⁵ Neddo kuloowo mo, gadoowo ko foocitii, o yidan dum ko lejol muudum tawaa fuu. ³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo neldi bi66e Israa'iila ngol, ngol ceyniroowol jam hebiraama saabe Iisaa Almasiihu, kaɗum woni Joomiraado yim6e fuu. ³⁷ Odon anndi ngol konngol kuu6ungol leydi Yahuudiya fuu, puddirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yim6e loote batisima. ³⁸ Odon anndi no Laamdo su6orii Iisaa Nasaraatunke oo, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana sellina wonnoo6e e margal Ibiliisa fuu sabi Laamdo ana wondi e muudum. ³⁹ Minen min seedee'en ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Be 6ili mo e leggal bardugal, 6e mbari mo, ⁴⁰ kaa Laamdo wuurtinii mo ɗannde tata6ere, 6anngintini mo hakkunde amen. ⁴¹ Kaa wanaa yim6e fuu o 6anngani. O 6annganii seedee'en 6e Laamdo adii su6aade 6ee, minen ɗaamdu6e e makko so njardi e makko caggal wuurtugol makko 6ee. ⁴² O yamirii min mbaajoo yim6e, min ceetoo kanko woni mo Laamdo wadi caranoowo wuur6e e maay6e. ⁴³ Annabaabe fuu ceettanike mo, mbii goondindo mo fuu he6an yaafeede luutti muudum saabe makko.

⁴⁴ Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniido jippii e hettintoo6e 6ee fuu.

⁴⁵ Yahuudiyankoo6e goondin6e wardunoo6e e Piyeer 6ee fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniido ngal saakorii e yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e nii. ⁴⁶ Sabi e6e nanannoo been yim6e ana kaala e demde janane ana njetta Laamdo. Nden, Piyeer jaabii, wii:

⁴⁷ —Yim6e 6ee ke6ii Ruuhu Ceniido hono no meeden nii. Homo waawi hadude 6e looteede lootogal batisima?

⁴⁸ O yamiri 6e mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal dum, 6e ndaardi mo o fa66ana 6e balde.

11

No Piyeer jaaborii deental goondinbe gonngal Urusaliima

¹ Nelaabe 6ee e sakiraaabe wonnoobe Yahuudiya 6ee nani yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ke6ii konngol Laamdo. ² Nde Piyeer njabbunoo Urusaliima ndee, goondinbe tilsinbe taadagol 6ee peli dum, ³ mbii:

—A jippike e yimbe 6e taadaaki, a jaamdii e muudum'en!

⁴ Nden Piyeer haalani 6e ko wadi koo gila e puddoode faa e timmoode, wii:

⁵ —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, mido duwoo faa njii-mi huunde yellitike e am. Huunde wa'unde no daddamaare mawnde nde cob6uli muudum nay fuu ka66aa, ana rennee iwde e kammu faade e am. ⁶ Taykitii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, di koyde nay e kulle ladde e jaarooji e sii pooli fuu. ⁷ Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu, jaam!» ⁸ Mbii-mi: «Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.» ⁹ Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati harmin ko Laamdo senni.» ¹⁰ Dum wadi non cili tati. Caggal mum, kulle dee fuu njabbintinaa dow kammu. ¹¹ E oon wakkati, wor6e taton nelaabe e am iwde Kaysariya ngari e suudu do min ngonnoo doo. ¹² Ruuhu Ceniido wii kam mi yaada e ma66e pati mi sikkitoo fay huunde. Bee doo sakiraaabe njeegom njaadi e am, min naaddi suudu Korneliyus. ¹³ O haalani min no o yiiri malaa'ika darinoodo suudu makko ana wiya mo: «Nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe noddane-daa Simon noddirteedo Piyeer. ¹⁴ O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.» ¹⁵ Nde puddu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e hono no jipporinoo e meeden arannde nii. ¹⁶ Nden, miccitii-mi ngol doo konngol ngol Joomiraado wiinoo: «Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.» ¹⁷ So Laamdo fonndii en e ma66e, hokkii 6e ko hokkunoo en koo nde ngoondinno-den Joommen Iisaa Almasiihu ndee, ndennoo miin, ko ngon-mi so mi hada Laamdo?

¹⁸ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e ndeyyini, e6e njetta Laamdo, e6e mbiya:

—Laamdo tuubinii yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e duu yalla ana ke6a nguurdam ngoongaraajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

¹⁹ Yoga e saakii6e saabe torraaji gadudi caggal maayde Eciyen 6ee, njehi faa Finikiya e Kiprus e Antiyokiya. Be mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahuudiyankoo6e. ²⁰ Kaa yoga e goondinbe iwoo6e Kiprus e Sireene naati Antiyokiya ana mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oo hakkunde Yunaninkoo6e. ²¹ Baawde Joomiraado ana e ma66e. Yimbe heew6e ngoondini, tuubi, ngarti e Joomiraado.

²² Deental goondinbe won6e Urusaliima 6ee nani kabaaru gadudo Antiyokiya oo, neli ton Barnabas. ²³ Nde oon yottinoo so yii e ma66e moyyere Laamdo ndee, seyii, waajii 6e fuu 6e tiinoo 6e tabita e Joomiraado bernde laabunde. ²⁴ Barnabas yo gorko moyyo, kebbinaado Ruuhu Ceniido e goondinal. Jamaa keewdo goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal dum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool. ²⁶ Nde o yiiti dum ndee, o nabi dum Antiyokiya. Be ngondii e deental goondinbe won6e ton 6ee hitaande hi66ere, 6e njannginii yimbe heew6e. Taalibaa6e won6e Antiyokiya 6ee adii fuu wiyeede yimbe Iisaa.

²⁷ E deen balde, yimbe loowaa6e konngol Laamdo iwru6e Urusaliima ngari Antiyokiya. ²⁸ Gooto e ma66e biyeteedo Agabus, immii, darii, sapporii saabe Ruuhu yolbere mawnde wadan ley laamu Roma fuu. Nde wadi e laamu kaananke mawdo biyeteedo Kalawdiyus.* ²⁹ Taalibaa6e 6ee anniyii hawrintinde gooto fuu ko waawi, faa 6e nelda

* **11:28** Kalawdiyus yo kaananke Roma mawdo joya6o. O laamike hakkunde duu6i 41 e 54 caggal pinaade Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde wadiino ley laamu Roma fuu hakkunde duu6i 46 e 48 caggal pinaade Iisaa.

sakiraa6e ma66e won6e Yahuudiya 6ee paabitoroo. ³⁰ Be ngadi dum, 6e neldi ballal ngal Barnabas e Sool tummba e juude maw6e deental ton.

12

No goondin6e torrira

¹ Oon wakkati, kaananke biyeteedo Hirudus fuddi torrude yoga e deental goondin6e ngal. ² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi. ³ Nde o yiinoo edum weli Yahuudiyankoo6e ndee, o nanngi Piyeer duu. Dum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka. ⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi dum, o yamiri pelle nay sordaasi'en loomtondira e haybugol mum, fedde fuu yim6e nayon. O anniyike na6ude dum yeeso yim6e fuu, so iidi Paska oo ya66ike. ⁵ Dum wadi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental goondin6e ngal noottaali jaaganaade mo Laamdo.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo na6ude mo ndee, oon jemma omo daaninoo hakkunde sordaasi'en didon, omo ha66iraa calali didi. Hayboobe damal kasu oo 6ee duu ana kayba. ⁷ Nii malaa'ika Joomiraado wari e makko, suudu nduu fuu fooyni, memi mo, finndini mo, wii:

—Heja law, imma!

Non calali dii kumtii, iwi e juude makko, caami. ⁸ Malaa'ika oo wii mo:

—Huma kumorgol maa, boorna pade maa.

Piyeer wadiri non. Malaa'ika oo wii mo:

—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.

⁹ Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo wadata, ana wa'ani mo hono no koydol nii, kaa dum goonga jaati. ¹⁰ Be bettii kayboowo arano oo, kajum e dida6o oo, 6e njottii damal njamndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngal udditi hoore maggal yeeso ma66e, 6e njalti, 6e njokki e laawol ngol. Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e makko.

¹¹ Hakkille Piyeer warti, o wii:

—Jooni mi tayorii Joomiraado neli malaa'ika muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Yahuudiyankoo6e njoonndorinoo mi wadete fuu.

¹² Nde hakkille makko jippitinoo ndee, o yehi galle Mariyama, inna Yuhanna nod-dirteedo Marka, ton yim6e heewe moobotonoo ana ngada duwaawu. ¹³ Nde Piyeer tappunoo damal galle too ndee, golloowo debbo biyeteedo Rode wari e damal ngal faa humpitoo. ¹⁴ Nde o annditinoo daande Piyeer ndee, o yeggiti udditinde damal ngal no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o humpiti 6e Piyeer darii damal sella too. ¹⁵ Be mbii mo:

—A kaahaango!

Kaa omo heddii nanngude dum Piyeer. Be mbii kasen:

—Dum yo malaa'ika makko.

¹⁶ Kaa dum fuu Piyeer ana heddii tappude. Nde 6e udditinoo so 6e njii mo ndee, 6e kaaynaa sanne. ¹⁷ O huncani 6e junngo yalla e6e ndeyyinoo, o jantanii 6e no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wii:

—Kaalanee dum Yaakuuba, kajum e sakiraa6e wo66e 6ee.

Caggal muudum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸ Nde finnoo beetee ndee, sordaasi'en 6ee ana lamndondira hoto Piyeer woni, 6e mbemmbaa faa hakkillaaji ma66e keli. ¹⁹ Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so hebaali mo ndee, lamndii hayboobe 6ee no laatii, yamiri 6e mbaree. Caggal dum, Hirudus regii Yahuudiya, yehi Kaysariya joodoyii ton.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰ Hirudus tikkani yim6e Tirus e Sidon. Been kaaldi, kawri, ngari e makko. Be adorii Bilastus howruujo makko oo, 6e kebi hakkille muudum, 6e jaagii yalla dewral ana wada hakkunde ma66e, sabi leydi ma66e ndii e leydi Hirudus etata.

²¹ Sarti ma66e oo yottii, Hirudus 6oornii kaddule kaananke, joodii dow bimmbeere laamu, haaldi e ma66e. ²² Yim6e 6ee ngulli, mbii:

—Dum daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³ Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraado fii Hirudus, sabi o jabii teddinireede o Laamdo, tawi o wanaa. O yumi gildi, o maayi.

²⁴ Kaa konngol Laamdo ngol ana yaara yeeso, ana beydoo saakaade. ²⁵ Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muudum'en Urusaliima ndee, 6e mbirfodii e Yuhanna noddirteedo Marka.

Dawol Pool aranol

13

No Barnabas e Pool cubiraa so nelaa faa ngolla golle Laamdo

¹ Annabaabe e jannginoo6e ana e ley deental goondin6e gonngal Antiyokiya ngal. Kam6e ngoni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, bammbidanoodo e Hirudus hooreejo leydi oo, kaɽum e Sool. ² Nannde wootere e6e ndewa Joomiraado tawi e6e ngoni e koorka, faa Ruuhu Ceniido wii 6e:

—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddir-mi 6e oo.

³ Caggal 6e koorii, 6e nduwike, 6e pawu juude ma66e e dow 6een, 6e njoppiti dum'en ndawi.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido neliri 6e, 6e ndegii e Selewkiya, 6e naati laana geeci 6e peewi Kiprus. ⁵ Nde 6e njottinoo Salamis ndee, 6e mbaajii konngol Laamdo ngol ley cuudi baajordi Yahuudiyankoo6e. E6e ngondi e Yuhanna (noddirteedo Marka) ana faaboo 6e. ⁶ Nde 6e taccunoo ruunde ndee so 6e njottii Pafos ndee, 6e tawi ton daggada Yahuudiyanke biyeteedo Bar-Iisaa, jaaroo6o yo annabaajo, ⁷ howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante, caahiido. O noddi Barnabas e Sool sabi ana yidi nande konngol Laamdo ngol. ⁸ Kaa Elimas daggada oo yo calaniido 6e, omo tewta bonnitidde goondinal kaananke oo. (Maanaa Elimas woni daggada.) ⁹ E ley dum, Sool biyeteedo kasen Pool kebbinaado Ruuhu Ceniido oo futtini mo gite, ¹⁰ wii:

—Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamma e njiibdu, gaɽo ko moyyi fuu! A seerataa e oonude laawi Joomiraado poocitiidi dii naa? ¹¹ Jooni jukkungo Joomiraado saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange faa sarti cartaado oo yottoo.

Oon wakkati fuu, gite makko ngadi mbummbaalu, de ni66i, omo wummbiloo, omo tewta dowoowo. ¹² Nde kaananke oo yiinoo ko wadi koo ndee, goondini Iisaa, haaynaa e ko nani haala Joomiraado kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

¹³ Pool e yaadu6e e muudum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos, peewi Perge ley leydi Pamfiliya. Don Yuhanna Marka seerti e ma66e, wirfitii Urusaliima. ¹⁴ Be ya66ii Perge, 6e ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Be naati waajordunalaande fowteteende, 6e njoodii. ¹⁵ Caggal janngeede Sariya Muusaa e annabaabe, hooree6e waajordu nduu 6ee neli e ma66e, mbii:

—Sakiraa6e, so won ko mbaajoto-don yim6e 6ee, kaalee.

¹⁶ Pool immii, hunci junngo muudum, wii:

—Israa'iilankoo6e e hul6e Laamdo wo66e, kettinee: ¹⁷ Laamdo Israa'iilankoo6e oo subiiima njaatiraa6e meeden, teddinii leɽol ma66e nde ngol hodoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri 6e ton baawde muudum. ¹⁸ O mupanii* 6e ko foti duubi capande nay e ley ladde jeereende. ¹⁹ Caggal o halkii leɽi jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yim6e makko ndona ndi. ²⁰ Edum waara e duubi teemedede nay e capande joy. Caggal dum, o hokki 6e saroobe faa jamaanu annabi Samuyila. ²¹ Nde dum bettii ndee, 6e paagii

* **13:18** Won binndande biideo pamminii 6e.

Laamdo hokka be kaananke. Laamdo hokki be Sawul bii Kis iwdo e lejol Benjamin. Oon laamii be duubi capande nay.

²² Nden Laamdo boorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala muudum so o wii: «Mi hebii Daawuuda bii Yessa gorko buubinoowo bernde am, gadoowo sago am.»

²³ E iwdi makko Laamdo yaltini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no fodirnoo nii. ²⁴ Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke lejol Israa'iila fuu yo tuubu, lootee lootogal batisima.

²⁵ Kasen, nde Yaayaa timminta golle muudum ndee, wiino: «Mi wanaa mo miilaton ngon-mi oo. Kaa mo mi fotaa fay e humtude boggi pade muudum ana wara caggal am.»

²⁶ Sakiraaabe, onon iwdi Ibarahiima e been hulbe Laamdo wonbe hakkunde mon! Onon neldaa oo kabaaru kisinoowo. ²⁷ Sabi wonbe Urusaliima bee e hooreebe muudum'en fuu annditaali Iisaa. Kasen duu be paamaali haalaaji annabaabe jan-

ngetenoodi nalaande fowteteende fuu dii. Kaa be njottinii diin haalaaji nde be carunoo mo ndee. ²⁸ Fay so taweede be kebaali feloore fay wootere nde be pelira mo yalla omo maaya, be ndaardii Pilaatu o waree. ²⁹ Nde be ngolli ko Binndi dii mbiinoo e makko koo faa hiibbi ndee, be njippini mo leggal bardugal ngal, be ngadi mo e yanaande. ³⁰ Kaa Laamdo wuurtinii mo. ³¹ Balde kuurde o banngani wondunooobe e makko bee gila Galili faa Urusaliima. Been ngoni seettantooobe mo yeeso yimbe jooni. ³² Minen, miden ceynira on fodoore nde njaatiraaabe meeden podanaa ndee, ³³ Laamdo hiibbinanii en dum, enen biibbe maabbe, nde wuurtinnoo Iisaa ndee. No winndiraa kasen e jimol Jabuura didabol:

«Aan, a biyam, hannde ndimu-maa-mi.»†

³⁴ Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maaybe e waasugol makko nolde, nii Laamdo wii:

«Mi tabintinanan on podooje ceniide de mbontataa,
de podannoo-mi Daawuuda dee.»‡

³⁵ Dum wadi so o wii e nokku goddo:
«A accataa Ceniido maa nola.»§

³⁶ Daawuuda wadii sago Laamdo e jamaanu muudum. Caggal dum, o maayi, o moobtidaa e njaatiraaabe makko, o noli. ³⁷ Kaa mo Laamdo wuurtini oo nolaali.

³⁸ Sakiraaabe, anndee saabe makko mbaajore-don yaafeede luutti. ³⁹ Sariya Muusaa waawaa wadude neddo poocciitido, kaa kanko, goondindo mo fuu, o nanngiran dum poocciitido. ⁴⁰ Dum nee, kaybee pati ko annabaabe cappinoo koo hewto on:

⁴¹ «Onon hoynuube,
yo on kaayne yo on kalko!

Sabi mido nii golla golle e ley wakkati moodon,
golle mo on ngoondintaa so neddo haalaniino on.»*

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa oo ndaardi be yo be ngartu fowteteende waroore, yalla ebe njokka e waaju maabbe oo. ⁴³ Caggal moobtagol ngol, Yahuudiyankooobe heewbe e naatuube e diina maabbe njokki e Pool e Barnabas. Been didon duu ana kaalda e maabbe ana mbaajoo be yo be niibu e moyyere Laamdo.

⁴⁴ Fowteteende jokkunde hen ndee, ngalluure ndee fuu moobtii yalla ana hettinoo konngol Laamdo. ⁴⁵ Kaa nde Yahuudiyankooobe bee njiinoo oo jamaa ndee, haasidaaku naati e muudum'en, ebe njedda ko Pool waajotoo koo, ebe njenna dum. ⁴⁶ Nden Pool e Barnabas kaalaniri be cuusal, mbii:

—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamdo ngol, kaa ko tippiti-don ngol so car-don ko'e moodon on kaandaa e nguurndam nduumiidam koo, min njahan to yimbe be nganaa Yahuudiyankooobe. ⁴⁷ Sabi ko Joomiraado yamiri en koo annii:

«Mi darnii ma yalla ada laatanoo leji dii fooyre,
faa kisinaa aduna oo fuu.»†

† 13:33 Jabuura 2.7 ‡ 13:34 Esaaya 55.3 § 13:35 Jabuura 16.10 * 13:41 Habaakuk 1.5 † 13:47 Esaaya 49.6

⁴⁸ Nde yimbe leji goddi dii nannoo dii haalaaji ndee, ceyii, teddini konngol Joomiraado ngol. Be Laamdo subanii nguurndam nduumiidam bee fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraado ngol saakii e leydi ndii fuu. ⁵⁰ Kaa Yahuudiyankooɓe bee loofi rewbe rewoobe Laamdo saahiibe, kaɗum e mawbe ngalluure ndee bee. Be ndooɓi torra dow Pool e Barnabas, ɓe njaltini dum'en leydi maɓɓe. ⁵¹ Been duu piɗɗi e maɓɓe colla koyde muudum'en, peewti Ikoniya. ⁵² Taalibaaɓe bee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

¹ Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajordu Yahuudiyankooɓe. Eɓe mbaajoo faa Yahuudiyankooɓe e yimbe leji goddi heewbe ngoondini. ² Kaa Yahuudiyankooɓe saliiɓe goondinde bee loofi leji goddi dii, mbonni berde muudum'en yalla ana mɓaɓa sakiraabe bee. ³ Dum e taweede hadaali ɓe ɓooyde ton, eɓe pawii jikke maɓɓe e Joomiraado, eɓe mbaajaroo cuusal. Joomiraado seettii konngol hinnee muudum, nde hokkunoo ɓe baawde wadude taagumansaaji e kaayde dogooje e juude maɓɓe. ⁴ Yimbe ngeenndi ndii bee peccii: yoga heedani Yahuudiyankooɓe bee, yoga heedani nelaabe bee.

⁵ Yimbe leji goddi e Yahuudiyankooɓe e ardiiɓe muudum'en anniyii torrude ɓe e wardude ɓe kaaye. ⁶ Nde ɓe maatunoo dum ndee, ɓe ndogani Listara e Derbe e geelle seraaji muudum'en ley leydi Likoniya, ⁷ eɓe mbaajoo ton Kabaaru Lobbo oo.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

⁸ Gorko bonnguujoo, dimdaado e bonnguwaaku, mo meedaali daraade e koyde muudum, ana wonnoo Listara. ⁹ Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal makko sellinta mo, ¹⁰ haaldi semmbe, wii:

—Imma, dara e koyde maa!

Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha. ¹¹ Nde yimbe ɓe njii ko Pool wadi koo ndee, ngulliri gullaali likoniyankooɓe, mbii:

—Laamdo'en nanndinkinike e yimbe, njippiima e meeden!

¹² Be inndiri Barnabas «Jewus», ɓe inndiri Pool «Hermes», * sabi Pool wonnoo kaaloowo. ¹³ Galle do Jewus reweteɓe ana wonnoo to naatirde ngeenndi too. Jottinoowo sadaka oo waddi ga'i pariraadi piindi e dame dee. Omo yidi wadude sadaka, kanko e yimbe bee. ¹⁴ Kaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndee, ceeki kaddule muudum'en, keɗanii jamaa oo ana ngulla, ¹⁵ ana mbiya:

—Worbe, kodum ngadaton doo? Minen duu min yimbe hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oo faa tuubon, iwon e dii golleeji laaliidi, ngarton e Laamdo guurdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu. ¹⁶ E jamaanuujii jawtudi dii o yoppii leji dii fuu njokka laawi muudum'en. ¹⁷ Dum e taweede, omo golla ko moyyi faa dum seettanoo mo, omo hokka on toɓo kammu, omo benndinana on jamri e wakkati muudum, omo waaltinira hakkillaaji mon nguure e seyo.

¹⁸ Ko ɓe mbaajii koo fuu, semmbe ɓe kaɗiri jamaa oo hokkude ɓe sadaka.

¹⁹ Caggal dum, Yahuudiyankooɓe iwi Antiyokiya e Ikoniya. Be keɓi hakkillaaji yimbe bee, been mbedii Pool kaaye, ndaasi dum faa naɓi dum caggal ngeenndi ndii, sabi miilii mo maaydo. ²⁰ Kaa nde taalibaaɓe bee ngari pili mo ndee, o immii, o naatti e ley ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

Janngo muudum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe. ²¹ Be mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, ɓe keɓi taalibaaɓe faa keewi. Caggal muudum, ɓe mbirfittii Listara e

* **14:12** E ley diina Yunaninkooɓe Jewus woni hooreejo tooruuji, Hermes woni nelaado majji.

Ikoniya, kaṅum e Antiyokiya. ²² Ebe cuusina yonkiiji taalibaaḅe, eḅe mbaajoo ḁum'en yo jiiḅu e goondinal, eḅe mbiya:

—Kinaa tampen tampereji keewḁi so naaten e Laamu Laamḁo.

²³ E ley deente goondinḅe dee fuu, ḅe cuḅanii ḁum'en hooreeḅe. Caggal ḁum, ḅe koori, ḅe nduwii, ḅe kalfini ḁum'en Joomiraado mo ḅe ngoondini oo.

²⁴ Nde ḅe ceekunoo Pisidiya ndee, ḅe ngari Pamfiliya. ²⁵ Be mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muudum, ḅe njippoyii Attaliya. ²⁶ Ton ḅe naati laana geeci, ḅe mbirfii Antiyokiya ḁo ḅe kalfinanoo moyyere Laamḁo faa ḅe ngolla golle mo ḅe tilii jooni oo.

²⁷ Nde ḅe njottinoo ndee, ḅe moobti deental goondinḅe ngal, ḅe kaalani ngal ko Laamḁo waḁidi e maḅḅe fuu, no o udditirani yimḅe ḅe nganaa Yahuudiyankooḅe damal goondinal. ²⁸ Be ngondi ḁon e taalibaaḅe ḅee faa ḅooyi.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

¹ Yimḅe yogaaḅe iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njanngina sakiraaḅe ḅee, ana mbiya:

—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.

² Pool e Barnabas poodondiri e maḅḅe, nduddi e maḅḅe faa naawi. Dum waḁi so ḅe tabintini nelde Pool e Barnabas e yimḅe woḅḅe faa Urusaliima, faade e nelaabe ḅee e hooreeḅe ḅee, saabe haala kaa. ³ Dum saabii so deental goondinḅe ngal neli ḅe. Be ceeki Finikiya e Samariya, eḅe kaalana ḁum'en haala tuubugol yimḅe ḅe nganaa Yahuudiyankooḅe. Dum laatanii sakiraaḅe ḅee fuu seyo manngo. ⁴ Nde ḅe njottinoo Urusaliima ndee, deental goondinḅe ngal e nelaabe ḅee e hooreeḅe ḅee njabbii ḅe. Be kaalani ḁum'en ko Laamḁo waḁani ḅe fuu.

⁵ Kaa yoga e goondinḅe jeyaabe e fedde Farisa'en immii, mbii:

—Waajibi ḅe taadee, ḅe njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.

⁶ Nelaabe ḅee e mawḅe ḅee kawriti faa yeewa haala kaa. ⁷ Caggal haali-haalti keewḁo, Piyeer immii, wii ḅe:

—Sakiraaḅe, oḁon anndi Laamḁo suḅike kam e ley moodon gila ko ḅooyi, faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oo hakkunde yimḅe ḅe nganaa Yahuudiyankooḅe, yalla eḅe nana ḅe ngoondina. ⁸ Laamḁo anndudo berde oo hollii jabanii ḅe, nde hokki ḅe Ruuhu Ceniido oo hono no meeden nii. ⁹ Walaa fuu ko o seenndiri en e maḅḅe, nde wonnoo o labbinirii berde maḅḅe goondinal. ¹⁰ Jooni, ko saabii so oḁon itta koro Laamḁo? Oḁon pawa e taalibaaḅe ḅee donngal, ngal enen e maamiraaḅe meeden en mbaawaa roondaade. ¹¹ E moyyere Joomiraado men Iisaa ngoondinir-ḁen so kisu-ḁen, hono non kamḅe duu.

¹² Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e Pool ana njantoo no Laamḁo waḁiri taagumansaaji e kaayde hakkunde leji godḁi. ¹³ Caggal ḅe ndeyyinike, Yaakuuba jabbitii, wii:

—Sakiraaḅe, kettinane kam! ¹⁴ Simon humpitii en no Laamḁo suḅorii gila e puḁḁoode yimḅe ḅe nganaa Yahuudiyankooḅe, faa waḁa ḁum'en yimḅe muudum. ¹⁵ Dum hawri e haalaaji annabaaḅe ḁii, hono no winndiraa nii:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Caggal ḁum, mi wartan,
mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,
mi reentinan taye tuufeeje dee,
mi darna ndu kasen,

¹⁷ yalla yimḅe heddiibe ḅee ana tewta Joomiraado.

Dum woni, leji ḁi innde am noddaa e muudum'en ḁii.
Joomiraado tabintindo ḁeen kulle

¹⁸ andaade gila huunde fuu tagaaka,

wii non.»*
 19 Dum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiidinanen yimbe leji goddi tuubu6e so ngarti e Laamdo 6ee. 20 Kaa ko haani hen, nelen e ma66e 6e nantoo e ko tooruuji cobini e jeenu e naamde jiibe e naamde yiyam. 21 Gila e jamaanuujii 6ooydi, Sariya Muusaa ana jannginee ley geelle dee fuu, e6e njangga mo jalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki faade e goondinbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e

22 Dum wadi so nelaabe 6ee kajum e hooree6e 6ee e deental goondinbe ngal fuu ndawridi faa cu6oo wor6e e ley muudum'en faa nela dum'en Antiyokiya, 6e tawta Pool e Barnabas. Be cu6ii hooree6e didon ley sakiraa6e 6ee, Yahuuda noddirteedo Barasaba, kajum e Silas. 23 Be ndokki dum'en oo doo bataaki:

Minen sakiraa6e moodon, nelaabe kajum e hooree6e, miden njowta on, onon saki-
 raabe amen leji goddi won6e Antiyokiya e Siriya e Silisi.

24 Min nanii yimbe iwii ga amen giryinirii on haalaaji, njii6ii hakkillaaji mon. Minen
 nee, min njamiraali 6e. 25 Min ndawridii, min kawrii, min cu6ike wor6e faa min
 nela dum'en e moodon, 6e tawta yi66e amen Barnabas e Pool, 26 yeebiibe yonkiiji
 muudum'en saabe Joommen Iisaa Almasihu. 27 Dum wadi so min neli Yahuuda e
 Silas, pammina on ko min mbinndi e mon koo hunduko e hunduko. 28 Minen e Ruuhu
 Ceniido, min kawrii pati min njappa on ko teddi so wanaa ko tilsi koo: 29 nanto-don e
 kirsanaadi tooruuji e yiyam e jibudi e jeenu. So on ndeenii ko'e mon e majji, on ngadii
 ko moyyi. Yo Laamdo faabo en!

30 Be ndokkaa laawol, 6e njehi Antiyokiya. Nde 6e njottinoo ndee, 6e moo6ti deental
 goondinbe ngal, 6e ndokki ngal bataaki oo. 31 Nde been janngunoo mo ndee, ceyii
 sabi haalaaji dii ndokkii dum'en semmbe. 32 Yahuuda e Silas, Laamdo loowi e mum'en
 konngol mum faa 6e mbaajii sakiraa6e waajuuji keewdi, cuusini dum'en. 33 Caggal 6e
 pa66ii ton, 6e ceerti e sakiraa6e 6ee e dow jam, 6e mbirfitii to nelnoo6e 6ee too. [34+]

35 Pool e Barnabas njoodii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo konngol
 Joomiraado. Wo66e heew6e ana mballa 6e.

Dawol Pool dida6ol

No Pool e Barnabas ceertiri

36 Caggal balde seeda, Pool wii Barnabas:

—Mbirfo-den e geelle de mbaajino-den konngol Joomiraado ngol dee fuu, njippano-den
 sakiraa6e meeden 6ee, yeewen no 6e gorri.

37 Barnabas ana yidunoo 6e njaada e Yuhanna noddirteedo Marka. 38 Kaa dum
 welaali Pool sabi oon seeriino e ma66e Pamfiliya yaadaali e ma66e faa gollida e ma66e.
 39 Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e ma66e fuu subii neddo goddo. Barnabas
 yaadi e Marka, naati laana geeci feewi Kiprus. 40 Pool subii Silas, yaadi e muudum caggal
 sakiraa6e 6ee kalfinii dum e hinnee Joomiraado. 41 O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo
 hokka deente goondinbe dee semmbe.

16

No Timote yaadiri e Pool e Silas

1 Pool wari Derbe, caggal dum, o yottii Listara. Goondindo biyeteedo Timote ana
 wonnoo don. Inniiko yo Yahuudiyanke goondindo, kaa baam makko yo Yunaninke.
 2 Sakiraa6e won6e Listara e Ikoniya 6ee ana njetta mo. 3 Pool yidi na6orde mo, taadi mo,
 nde wonnoo Yahuudiyankoo6e hodu6e e deen leyde 6ee fuu ana anndi baam makko yo

* 15:18 Amos 9.11-12 † 15:34 E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 34:Kaa Silas, kajum kaa, heddi ton.

Yunaninke. ⁴ Ley geelle de be ceeki dee, ebe njottina goondinbe bee sariya mo nelaabe e mawbe wonbe Urusaliima bee bami oo, ebe njamira been yo njokku mo. ⁵ Hono non, deente goondinbe dee ana beydoroo semmbe banngal goondinal, ana beydoo heewde nannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido hadi be waajaade konngol ngol ley Asiya, saabe majjum be ceeki leydi Firigiya e leydi Galaatiya. ⁷ Nde be ngarnoo keerol Misiya ndee, be tewti yaade Bitiniya, kaa Ruuhu Iisaa yarranaaki be be naata. ⁸ E ley dum, be yaabii Misiya, be ndegii e ngeenndi mbiyeteendi Torowas. ⁹ E ley jemmaaku muudum won ko yellitii e Pool. O yii gorko Makedoniyanke ana darii, ana ndaarda mo ana wiya:

—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-daa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati fuu min ndaari yaade Makedoniya, min tayori Laamdo noddi min faa min mbaajoo be Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipa

¹¹ Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati ruunde Samotaras. Jango muudum, min pahi Neyapolis. ¹² Min iwi don, min pahi Filipa, ngeenndi burndi fuu teentilaade e leydi Makedoniya ndi Romankoo be kumanii. Min ngadi don balde. ¹³ Nalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde daande maayo, ton Yahuudiyankoo be mboownoo wadude duwaawu. Min tawi don rewbe ana moobtii, min njoodii, min mbaajii be. ¹⁴ Debbo dewoowo Laamdo, biyeteedo Lidiya, coottoowo kaddule bofeeje, jeyaado ngalluure wiyeteende Tiyatira, ana hettinoo. Joomiraado udditi bernde makko yalla omo goondina ko Pool waajotoo koo. ¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu be lootaa lootogal batisima. Caggal dum, o jaagii min, o wii:

—So odon njogorii kam mi goondindo Joomiraado, njippe suudu am.

O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nannde wootere miden njahannoo to nokkuure wadirde duwaawu. Kordo debbo bataado annudo ko warata hawriti e amen. Halfaabe makko paggike kaalisi keewdo e ndaggadaaku makko oo. ¹⁷ Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:

—Bee yimbe yo gollanoobe Laamdo Toowdo oo! Ebe mbaajoo on laawol kisindam.

¹⁸ Balde kuurde omo wada non faa Pool mettaa, yeecitii, wii ladde ndee:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!

Ladde ndee yalti oon wakkati fuu. ¹⁹ Nde halfaabe bee annunoo jikke muudum'en iwii e faggitoraade kordo oo ndee, nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en faa sakoro to saroobe. ²⁰ Non be nabi been to hooreebe ngeenndi ndii, mbii:

—Bee worbe didon be Yahuudiyankoo be, ebe nii ngadda baasi e ngeenndi meeden ndii.

²¹ Ebe mbaajoo aadaaji di ndagantaako en njaaben naa ngollen, enen Romankoo be.

²² Jamaa oo diirani be. Hooreebe bee njamiri kaddule maabe ceekee, be piyee. ²³ Be piyaa faa naawi, be uddaa ley kasu. Hooreebe bee njamiri kayboowo kasu oo hayba be faa gasa. ²⁴ Oon nee, gila hebi ndee yamiroore, naanni be e ley suudu kasu hakkundeeru, o geyyii koyde maabe geyyelle ledde.

²⁵ Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamdo, ebe njaaroo dum. Kasunkoo be wobbe bee ana kettinanoo be. ²⁶ Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa poobe kasu dee njergi. Dame dee fuu udditii, geyyelle kasunkoo be dee fuu kumtii. ²⁷ Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu dee ana udditii ndee, soorti kaafaawi muudum faa wartoo, miili kasunkoo be bee ndogii. ²⁸ Pool wulli faa toowi, wii mo:

—Pati wadu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miden doo!

²⁹ Nde o heɓunoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngoni too, o sujidi, hedde omo sijna. ³⁰ Caggal dum, o yaltini ɓe, o wii ɓe:

—Baabiraaɓe, hono fuu kaan-mi wadude yalla mido hisa?

³¹ Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Goondin Iisaa Joomiraado oo faa kisaa, aan e koreeji maa.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado ngol, kanko e koreeji makko fuu. ³³ Oon jemma fuu o nabi ɓe, o lootoyi barme maɓɓe. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en jaamdu. Kanko e koreeji makko fuu ɓe ceyii sabi ɓe keɓii goondinde Laamdo. ³⁵ Nde weetunoo ndee, hooreeɓe Romankooɓe ɓee neli laamunkooɓe mbiya kayboowo oo yoppa worɓe didon ɓee.

³⁶ Kayboowo oo haalanoyi dum Pool, wii:

—Hooreeɓe ɓee neli njoppite-don. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.

³⁷ Pool jaabii, wii:

—Be njamirii min piyee yeeso yimɓe tawee min caraaka, ɓe naanni min e kasu. Minen worɓe didon ɓee, min fuu min Romankooɓe. Jooni ɓe yaltinirooɓe min cuucuukka naa? Patti, dum waawaa laataade. Kinaa kamɓe e ko'e maɓɓe, ɓe ngara ɓe njaltina min!

³⁸ Laamunkooɓe ɓee kaaltani hooreeɓe Romankooɓe ɓee haala kaa. Been kuli nde nannoo Pool e Silas yo Romankooɓe ndee. ³⁹ Be njehi, ɓe curoyi been, ɓe njaltini dum'en kasu oo. Be ndaardi dum'en njaltana ɓe ngeenndi ndii. ⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. Be njii sakiraaɓe ɓee, ɓe mbaaltini hakillaaji mum'en. Caggal dum, ɓe mbitti.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahuudiyankooɓe won. ² Pool wadi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Nalaade powteteede tati omo liddondira e maɓɓe omo dallinoroo Binndi dii. ³ O fammini ɓe, o holli ɓe ana tilsi Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii ɓe:

—Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muudum oo, kaɗum woni Almasiihu.

⁴ Yoga e maɓɓe tayori dum goonga, njokki e Pool e Silas, kaɗum e Yunaninkooɓe rewoɓe Laamdo heewɓe e rewɓe saahiiɓe yonɓe. ⁵ Yahuudiyankooɓe ɓe nganaa goondinɓe ɓee konnii Pool e Silas, nanngi yimɓe laaliiɓe yiilotooɓe ley sakoro, ndeentini dum'en. Be njirkiti ngalluure ndee fuu. Be naati e galle Yason, eɓe tewta Pool e Silas faa ɓe naba dum'en to yimɓe ɓee too. ⁶ Nde ɓe ndonki yiitude been ndee, ɓe ndaasi Yason e yoga e sakiraaɓe ɓee faa to saranooɓe ngalluure ndee, eɓe ngulla eɓe mbiya:

—Yimɓe imminooɓe baasi e aduna oo fuu ngarii doo, ⁷ Yason jippinii dum'en! Be fuu ko ɓe ngadata koo ana luuttondiri e sariya kaananke Roma mawdo oo, eɓe mbiya ana woodi kaananke goddo biyeteedo Iisaa.

⁸ Diin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranooɓe ngalluure ndee ɓee. ⁹ Yason e sakiraaɓe ɓee njobi kaalisi, caggal muudum ɓe njoppitaa.

No yimɓe Bereya njabborii Kabaaru Lobbo oo soobe

¹⁰ Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muudum, sakiraaɓe ɓee neli Pool e Silas Bereya. Nde ɓe njottii ndee, ɓe njehi to waajorduYahuudiyankooɓe too. ¹¹ Been ɓuri Yahuudiyankooɓe wonɓe Tesaloniiki ɓee laabude ɓernde. Be njabborii konngol ngol soobe, eɓe mbidoo Binndi dii jannde fuu faa ɓe yeewa yalla ko Pool waajii koo yo goonga. ¹² Heewɓe e maɓɓe ngoondini, kaɗum e rewɓe Yunaninkooɓe saahiiɓe e worɓe Yunaninkooɓe heewɓe. ¹³ Nde Yahuudiyankooɓe Tesaloniiki ɓee anndunoo Pool waajike konngol Laamdo ngol ley Bereya ndee, ɓe ngari ton, ɓe njiibi jamaa oo. ¹⁴ Oon wakkati

fuu, sakiraaɓe ɓee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddii don. ¹⁵ Liwndiibe Pool ɓee njaadi e muudum faa Ateena. Be ngarti, ɓe ngaddani Silas e Timote nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

¹⁶ Nde Pool doomannoo ɓe Ateena fade maɓɓe warde ndee, yonki muudum jawi sanne ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruuji nii. ¹⁷ Dum wadi so o haaldi e Yahuudiyankooɓe e rewoɓe Laamɗo woɓɓe ley waajordu nduu, omo haalda e ɓe o hawrannoo e mum jannde fuu ley sakoro ɓee duu. ¹⁸ Yoga e miijotooɓe wiyeteɓe Epikuri'en e Sitoyko'en njaabondiri e makko. Yogaaɓe ana mbiya:

—Kodum oo ndoryooowo haalata?

Woɓɓe duu ana mbiya:

—Omo nanndi e baajotooɗo haala tooruuji janani.

Walaa ko ɓe mbiiri non so wanaa haala Iisaa kaɗum e immital maayɓe o waajinoo ɓe.

¹⁹ Nden ɓe ɓami Pool ɓe naɓi dum waamnde haayre wiyeteende Areyopagus,* ɓe mbii dum:

—Miden njidi anndude diina keso mo mbaajoto-ɗaa oo. ²⁰ Sabi a toɓɓii e noppi amen haalaaji di min mboowaa nande. Miden njidi anndude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankooɓe e hoɓɓe joodiibe ton ɓee ngollataa huunde fuu so wanaa haalde huunde heyre nde ɓe nani.

²² Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:

—Ateenankooɓe, mi yii e mon on diinankooɓe sanne, ²³ sabi nde njiilinoo-mi e ngalluure moodon ndee, mi yii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ana winndaa e ittirde sadaka wootere: «laamɗo mo anndaaka».† Ndennoo, ko ndewaton ko on anndaa koo, dum mbaajotoo-mi on e muudum. ²⁴ Laamɗo tagudo aduna e ko woni e muudum fuu oo, kaɗum woni Jom kammu e leydi, o joodataako ley cuudi mahiraadi juude. ²⁵ O hasindinaa e yimɓe ngollana mo fay huunde, sabi kanko hokkata tageefu oo fuu nguurndam e yonki e foofaango e huunde fuu. ²⁶ E neddo gooto Laamɗo yaltini leɗi dii fuu, joyyini dum'en e aduna oo. Gila dum wadaali, o darnani dum'en jamaanuuji e keeri hakkunde kodorde muudum'en, ²⁷ yalla eɓe tewta Laamɗo, ɓe moomoo faa ɓe njiita dum. Dum e taweede o woddaaki fay gooto e meeden. ²⁸ «Nguurndam e dillinaade e goodal, saabe makko kebir-den.» No yoga e yimooɓe moodon mbii: «Enen duu, en iwdi makko.»

²⁹ Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo nanndi e tooru moyyiniraandu kanje naa kaalisi naa haayre sehaande, nde neddo moyyinirta neenal e hakkille.

³⁰ Laamɗo rewtaaki yimɓe nde ngonnoo e majjere ndee. Jooni, o yamirii yimɓe fuu tuuba do tawaa fuu, ³¹ sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e fooccitaare, o sarira dum neddo mo o subii oo. O hollii yimɓe fuu dum yo goonga nde o immintini oon neddo e maayde.

³² Nde ɓe nannoo Pool ana waajoo haala immital maayɓe ndee, yoga ana uyyoo mo, yoga ana wiya:

—Min kettinante oo waaju jannde wonnde.

³³ Non Pool iwi hakkunde maɓɓe. ³⁴ Yoga jokkii e makko, goondinii. Ana jeyaa e ɓeen biyeteɗo Dyonisiyus, jeyaado e deental Areyopagus, kaɗum e debbo biyeteɗo Damaris, e woɓɓe kasen.

18

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

* **17:19** Areyopagus yo deental ɓurungal toowde deentinoowal ardiibe ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankooɓe ngadi e rewruude innde laamɗo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo ɓe njeggiti ana waasa mettinde.

¹ Caggal dum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu. ² O tawi ton Yahuudiyanke biyeteedo Akilas, pindo leydi mbiyeteendi Ponta. Booyaali ko oon e jom suudu muudum biyeteedo Piriskilla iwi Italiya, sabi Kalawdiyus kaananke mawdo oo yamiriino Yahuudiyankooƙe fuu njalta Roma.* Pool yehi yeewoyde 6e. ³ O woni don, omo gollida e maƙƙe sabi o moyyinoowo hukkummaaji no maƙƙe nii. ⁴ Nalaande fowteteende fuu, Pool ana liddondira e Yahuudiyankooƙe e Yunaninkooƙe ley waajordu, yalla omo heba hakkillaaji maƙƙe.

⁵ Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu ndee, Pool watti hakkille muudum fuu e waajaade, ana seettanoo Yahuudiyankooƙe 6ee Iisaa woni Almasiihu oo. ⁶ Kaa nde wonnoo ebe calanii mo, ebe njennannoo mo, o fiddi kaddule makko, o wii 6e:

—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi walaa hen janngo. Gila jooni mi yahan to 6e nganaa Yahuudiyankooƙe.

⁷ O iwi don, o yehi to gorko dewoowo Laamdo, biyeteedo Titus Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduu. ⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, kaɗum e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heewo e Korintunkooƙe hettintonooƙe 6ee ngoondini, lootaa lootogal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado yellintini e Pool, wii:

—Pati hul, pati deyyina, waaja. ¹⁰ Mido wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi yimbe am ana keewi ley ndee ngalluure.

¹¹ Pool joodii hakkunde maƙƙe hitaande e feccere, ana janngina 6e konngol Laamdo ngol.

¹² Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee, Yahuudiyankooƙe kaaldi, kawri, nanngi Pool, nafi dum sarirde, ¹³ kappi dum, mbii:

—Oo gorko yo yonnoowo yimbe yalla ana ndewra Laamdo ko waldaa e sariya oo.

¹⁴ Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii Yahuudiyankooƙe 6ee:

—Yahuudiyankooƙe, so tawii toonange naa golle bondo, mi jaɓanan on ko ngullani don mo koo, ¹⁵ kaa nde wonnoo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde, kaɗum e sariya moodon onon tan, dum onon e ko'e moodon carata. Miin, mi sarataa dee kudde!

¹⁶ O yaltini 6e sarirde ndee. ¹⁷ Nden, 6e fuu 6e nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduu oo, 6e pii dum do yeeso sarirde doo. Kaa fuu Galliyon bilaaki hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyokiya

¹⁸ Pool faɓɓi don balde kuurde. Caggal dum, o waynondiri e sakiraaƙe 6ee, o naati laana, o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e Akilas. Fade makko naatude, tawi o labii hoore makko nokku biyeteedo Kankiriya sabi o fodiino fodoore. ¹⁹ Be njottii Efeesu, Pool yoppi don Piriskilla e Akilas, kaɗum naati waajordu ana liddondira e Yahuudiyankooƙe 6ee.

²⁰ Be ndaardi mo o faɓɓana 6e, kaa o jaɓaali. ²¹ Nde o waynondirta e maƙƙe ndee, o wii:

—Mi wartan e moodon so Laamdo jaɓii.

O naati laana, o iwi Efeesu, ²² o yottii Kaysariya, o ɗabbiti Urusaliima faa o jowta deental goondinbe ngal. Caggal dum, o yehi Antiyokiya.

Dawol Pool tataɓol

²³ Caggal Pool wadii ton wakkati, o witti. O seeki leydi Galaatiya e leydi Firigiya, omo yaha omo beydana taalibaaƙe cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Yahuudiyanke biyeteedo Apollos, pindo Aleksandiri, wari Efeesu. O gorko fasiilante haala, baawdo Binndi dii, ²⁵ annudo laawol Joomiraado. Omo waajoroo soobirantaaku e seyo, diina Iisaa kaa pay o jannginta. Kaa o anndaa so wanaa lootogal batisima Yaayaa ngal. ²⁶ Omo waajoroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde Piriskilla e Akilas kettinaninoo

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankooƙe Roma ndee darnaama hitaande 49 naa 50 caggal pinaade Iisaa.

mo ndee, 6e nabi mo, 6e pirritani mo laawol Laamdo ngol faa 6uri no arannde nii laa6ude. ²⁷ Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraa6e 6ee mballi mo, 6e mbinndi e taalibaa6e won6e ton 6ee 6ataaki nja66oo mo faa gasa. Nde o yottii ton ndee, o walli goondin6e 6ee e dow moyyere Laamdo sanne. ²⁸ Sabi o li6ii Yahuudiyankoo6e 6ee ngattu naawdo hakkunde yim6e, omo dallinoroo Binndi dii, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool hawrintiniri taalibaa6e Yaayaa ley Efeesu

¹ Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu. O tawi ton taalibaa6e, ² o lamndii dum'en, o wii:

—Yalla on ke6iino Ruuhu Ceniido oo nde ngoondin-don ndee naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaali Ruuhu Ceniido ana woodi duu, sako min ke6a.

³ O lamndii 6e, o wii:

—Ndenoo, lootogal batisima hongal ke6u-don?

Be njaabii, 6e mbii:

—Lootogal batisima Yaayaa ngal.

⁴ Pool wii:

—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yim6e 6ee yo ngoondin garoowo caggal muudum oo, dum woni Iisaa.

⁵ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraado oo. ⁶ Nde Pool fawnoo juude muudum e ma66e ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e, e6e kaala e demde janane, e6e kaalta ko Laamdo loowi e ma66e koo. ⁷ E6e mbaara e yim6e sappo e didon.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo 6e cuusal hakke lebbitati, omo haalda e ma66e, omo liddondira e ma66e, omo habanoo famminde 6e haala Laamu Laamdo.

⁹ Kaa tiidu6e ko'e ngon e ma66e, calii goondinde, ana mbonnita laawol Joomiraado ngol yeeso yim6e fuu. Dum wadi so Pool seerti e ma66e, nabi taalibaa6e 6ee feere, ana waajoo dum'en pannde fuu e ley jangirde neddo biyeteedo Tirannus. ¹⁰ O worri non faa hi66i duu6i didi, faa hodunoo6e e Asiya 6ee fuu, gila e Yahuudiyankoo6e faa e Yunaninkoo6e, nani konngol Joomiraado ngol.

¹¹ Laamdo wadiri juude Pool kaayde mawde, ¹² fay e sarbetiiji e kaddule memnoode terde makko ana nabee pawee e jaw6e, jawuuji muudum'en cella, seydaani'en njalta e muudum'en. ¹³ Yoga e Yahuudiyankoo6e yiilotoo6e faa ndibba seydaani'en, ndaarii ribbirde dum'en innde Iisaa, mbii:

—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oo, njaltee!

¹⁴ Gooto e hooree6e yottinoo6e sadaka, Yahuudiyanke biyeteedo Sikewas, 6i66e muudum wor6e njeddon ngadii non, ¹⁵ faa seydaani jaabii dum'en, wii:

—Mido anndi Iisaa, mido anndi Pool, kaa onon, on ho6e?

¹⁶ Neddo laddaado oo ha6i e ma66e, jaalii 6e, torri 6e faa 6e ndogi, 6e njaltiri galle oo terde teete e barme. ¹⁷ Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e joodiibe Efeesu. Kulol nanngi 6e fuu, innde Iisaa Joomiraado oo teddinaa. ¹⁸ Heew6e e goondin6e 6ee ngari njaadiri, kaalti golleeji di ngadunoo. ¹⁹ Bonjobii'en heew6e ndeentini dewte muudum'en, nduppi de yeeso yim6e fuu. Be kiisii coggu majje, 6e tawi ana foti ujunaaji capande joy kaalisi daneejo. * ²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaa beydorii saakaade e heewde semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal dum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya faade Urusaliima. O wii:

—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.

* **19:19** Dum hawrata e golle jokolle duu6i teemedere e capande joy.

²² O neli gollidoobe makko didon, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko, o fa66i Asiya. ²³ E oon wakkati, fitina mawdo wadi sabaabu laawol Joomiraado ngol. ²⁴ Baylo ndaneeri biyeteedo Demeteriyus ana tafa cuuroy kaalisi nanndukoy e rewrudu tooru biyeteedo Artemis. Omo he6a hen tino heewngo, kanko e golloobe makko. ²⁵ O reentini been e wo66e 6e nanndi golle, o wii dum'en:

—Yi66e, odon anndi e oo doo golle kebal meeden ngal fawii. ²⁶ Odon njiya, odon nana Pool majjinii yim6e heew6e, wanaa ley Efeesu doo tan, ley leyde Asiya fuu. O haalani 6e kulle deweteede de yim6e moyyiniri juude mum'en dee nganaa deweteede. ²⁷ So jokkii nii, yim6e mbonnan golle meeden. Wanaa dum tan, yim6e njoottan teddinde rewrudu Artemis nduu duu, tooru men mawdo mo ho6u6e Asiya e aduna oo fuu ndewata oo.

²⁸ Nde 6e nani diin haalaaji ndee, 6e mettaa sanne, hedde e6e ngulla, e6e mbiya:

—Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo! Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo!

²⁹ Ngalluure ndee fuu jii6ii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankoo6e, yaadu6e Pool 6ee. ³⁰ Pool ana yidi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaabe 6ee kadi mo dum. ³¹ Yoga e hooree6e leydi Asiya, yi66e makko, neli e makko ana ndaarda mo pati o naata boowal too. ³² E oon wakkati, jamaa oo ana jii6ii sanne. Bee ana ngullana dum doo, 6ee too ana ngullana dum gaa. Ko 6uri heewde e yim6e 6ee anndaa fay ko hawrintini dum'en. ³³ Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteedo Aleksandere mo Yahuudiyankoo6e 6ee ngadi kaaloowo muudum'en oo. Aleksandere huncani 6e junngo faa jinngana yim6e muudum 6ee. ³⁴ Kaa nde 6e annditinnoo o Yahuudiyanke ndee, 6e fuu e6e ngulla ko waarata e leeruujii didi, e6e mbiya:

—Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo!

³⁵ Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:

—Onon Efeesunkoo6e, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni hayboore rewrudu Artemis deweteedo mawdo oo, katum e natal muudum iwrungal dow kammu ngal? ³⁶ Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude dum, odon kaani jippinde hakkillaaji moodon pati ngolliron fay huunde e hepaare. ³⁷ Wor6e 6e ngaddu-don 6ee, nganaa wujjoo6e kulle rewrudu, nganaa yennoo6e deweteedo meeden oo. ³⁸ So tawii Demeteriyus e golloobe wondu6e e muudum 6ee won mo njidi wullanaade, jalaade careteede ana ndarnaa, kaanankoo6e saroobe ana ngoodi, yo 6e noddondir! ³⁹ Kaa so tawii won goddum ko ndaartaton, to deental saahiibe dum saroytee. ⁴⁰ Eden mbaawi felireede murtere wadunde hannde ndee, sabi fitina baado nii walaa fay daliili gooto.

⁴¹ Caggal dii haalaaji, o firriti jamaa oo.

20

No Pool dawiri yaade leyde Makedoniya e Yuunan

¹ Nde fitina oo yawti ndee, Pool moo6ti taalibaabe 6ee, waajii dum'en. Caggal dum, waynii dum'en, feewi Makedoniya. ² O seeki ndiin leydi, omo waajoo yim6e 6ee haalaaji keewdi. Caggal dum, o yehi Yuunan. ³ O wadi ton lebbitati. O lanndinii faa o naata laana faade Siriya. Kaa caggal nde Yahuudiyankoo6e ndawridi faa njamboo mo, o anniyii wirfitoraade laawol Makedoniya. ⁴ Bee doo dwtunoo mo: Sopater 6ii Pirrus jeyaado Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaabe Tesaloniiki, e Gayus jeyaado Derbe e Timote e Tikikus e Torofim jeyaabe leydi Asiya. ⁵ Been ardii min, ndoomoyi min Torowas. ⁶ Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru yuufinaaka. E ley balde joy min kewtii 6e Torowas, min ngadi don yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

⁷ Nannde aranndeere e yontere, tawi miden mooftii faa min taya buuru.* Pool ana waajoo yimbe bee, nde wonnoo omo anniyii wittude janngo mum. O jokki e waaju oo faa hejjere jemma. ⁸ Lampaaji keewdi ana ngonnoo e ley suudu dowuuru ndu min mooftinoo e muudum nduu. ⁹ Suka jokolle biyeteedo Ewtikus ana joodii dow falanteere. Ko Pool juutini waaju muudum oo koo, Ewtikus daanii doyingol teddungol. O saami iwde e falanteere sooro tatabo ngoo. Nde be bamti mo ndee, tawi o maayii. ¹⁰ Kaa Pool jippii, hippii e makko, bami mo e juude muudum, wii:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!

¹¹ Nii Pool njabbiti, tayi buuru, jaami. Caggal dum, o jokki waaju makko faa weendoogo, o witti. ¹² Suka jokolle oo nabtaa ana wuuri. Dum buubini berde mabbe sanne.

No Pool waynorii hooreebe goondinbe wonbe Efeesu

¹³ Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos do min kaani naatinde Pool, sabi o anniyiido jaarude ton koyde. ¹⁴ Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana, min peewi Mitilene. ¹⁵ Min iwi don e laana, min njottoyii janngo mum yeeso ruunde Kiyos. Fabbi-janngo mum min yaabborii bannge ruunde Samos, fabbiti-janngo mum min njottii Miletus. ¹⁶ Pool fellisii yaabboraafe Efeesu, sabi o yidaa neeptude e leydi Asiya ndii, omo hejoo yottaade Urusaliima nannde iidi Pantekot so tawii ana laatoo.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooreebe deental goondinbe Efeesu bee. ¹⁸ Nde be ngari ndee, o wii be:

—Odon anndi no ngorru-mi e moodon gila nannde koyngal am adii naatude e leydi Asiya ndii faa hannde. ¹⁹ Mi golliranii Joomiraado leydinkinaare fuu, kaɗum e gondi keewdi e torraaji Yahuudiyankooɓe kewtiidi kam dii. ²⁰ Odon anndi mi suudaali on huunde fuu ko nafata on, mi waajike on, mi jannginii on hakkunde yimbe kaɗum e ley galleeji moodon. ²¹ Mi tinndinii Yahuudiyankooɓe e Yunaninkooɓe fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden Iisaa. ²² Jooni, mido nii jokki e Ruuhu Ceniido, mido yaha Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytooo kam ton, ²³ so wanaa ko Ruuhu Ceniido oo hollata kam: ley geelle dee fuu ana wiya kam geyyelle e torra ana ndoomi kam. ²⁴ Kaa miin, mi jataaki nguurndam am e maayde am fuu so mi hebii yottinirde golle mo Iisaa Joomiraado halfini kam oo seyo. Oon golle woni seettaade Kabaaru Lobbo haala hinnee Laamdo.

²⁵ Jooni, mido anndi on njiitataa kam kasen, onon be ngondunoo-mi so mido waajoo dum'en haala Laamu Laamdo oo bee. ²⁶ Dum wadi so mido seettanoo on hannde dum doo: so tawii gooto e moodon halkiima, wanaa sabaabu am. ²⁷ Sabi mi waajike on anniyaaji Laamdo fuu, mi suudaali on fay huunde. ²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniido oo daldi on ndee, laato-don durooɓe deental goondinbe Laamdo ngal, sabi yiyam makko o soottitorii ngal. ²⁹ Miin, mido anndi caggal am yimbe bonbe cooroto e ley moodon hono no pobbi nii, kasen duu di njokkan e sewre ndee. ³⁰ Fay e ley moodon dapan worbe immiibe ana mbaajoo waajuuji peneji faa pooda taalibaabe bee njokka caggal muudum'en. ³¹ Dum nee, njeertee! Miccito-don duubi tati, jemma e jalooma, mi noottaali waajoraade gooto e moodon fuu gondi.

³² Jooni, mi halfinii on Laamdo, kaɗum e konngol hinnee muudum baawngol naɓude on yeeso e ley goondinal, hokka on ko resani sennaabe bee fuu. ³³ Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaalisi, wanaa kaɗe, wanaa kaddule. ³⁴ Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am dee kumti haajuuji am e haajuuji wondube am. ³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji dii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'ube tawa odon miccideo dii doo haalaaji di Joomiraado men Iisaa haali kaɗum e hoore muudum: «Hokkude buri mbelko'aaku diina hokkoreede.»

* **20:7** Tayude buuru ana firrita rewirde Laamdo hiraande seniinde.

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde dum ndee, kajum e maabe fuu 6e ndiccii, 6e nduwii. ³⁷ Be fuu 6e mboyi bojji mawdi, 6e kippii e Pool, 6e caabbindii dum. ³⁸ Ko beydi sunjinde 6e ko o wii 6e njiitataa mo kasen koo. Caggal dum, 6e liwndii mo faa to laana too.

21

No Pool njabbitiri Urusaliima

¹ Nde min ceerti e maabe ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde Kos. Janngo mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi don, min peewi ngeenndi Patara. ² Min kebi laana lummboowa yaade Finikiya, min naati hen, min bettii. ³ Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus bannge amen nano, min peewi Siriya, min njottoyii Tirus.

Don laana kaa jippinta kaaki muudum. ⁴ Min tawi don taalibaabe, min ngoni don balde jeddi. Ebe mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido pati njabbita Urusaliima. ⁵ Nde yontere ndee hiibunoo ndee, min mbitti. Be fuu 6e liwndii min faa min njalti ngeenndi ndii, kambe e rewbe e sukaabe. Min ndiccii dow fonngo maayo geeci, min nduwii. ⁶ Nde min mbaynondirnoo ndee, minen min naati laana, kambe 6e mbirfitii cuudi maabe.

⁷ Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Ptolemayis. Min njowti sakiraaabe, min jallani 6e, min mbaali. ⁸ Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa baajotoodo Kabaaru Lobbo oo, min njippanii dum. Kanko omo jeyaa e njeddon subaabe Urusaliima 6ee.* ⁹ Omo jogii biibe rewbe nayon 6e bamaaka, haaltoobe ko Laamdo loowi e mum'en koo. ¹⁰ Nde min paabunoo don ndee, gorko loowaado konngol Laamdo biyeteedo Agabus iwri Yahuudiya. ¹¹ O wari e amen, o bami kumorgol Pool, o haabi juude makko e koyde makko, o wii:

—Ruuhu Ceniido wii: nii Yahuudiyankoo 6e wonbe Urusaliima 6ee kaabbirta jeydo ngol kumorgol oo, ngada dum e juude heefere.

¹² Nde min nani dum ndee, minen e jeyaaabe don 6ee fuu, min ndaardi Pool pati njabba Urusaliima. ¹³ Pool jaabii, wii:

—Kodum wadi so odon mboya, odon taya bernde am? Miin, mido lanndinani ko wanaa haabeede tan, mido lanndinani fay maayde Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado oo.

¹⁴ Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:

—Yo muuyde Joomiraado laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

¹⁵ Caggal deen balde, min lanndinii, min njabbiti Urusaliima. ¹⁶ Yoga e taalibaabe Kaysariyankoo 6e njaadi e amen, nabi min galle gorko biyeteedo Manason, jeyaado Kiprus, laatiido taalibbo gila ko booyi, yalla miden jippanoo dum.

¹⁷ Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraaabe 6ee njabborii min weltaare. ¹⁸ Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooree 6e deental goondinbe 6ee fuu ana tawanoo ton. ¹⁹ Caggal ko o jowti 6e koo, o haalani 6e huunde fuu ko Laamdo wadani yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo 6e saabe golle makko. ²⁰ Nde 6e nani dum ndee, 6e njetti Laamdo. Be mbii Pool:

—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankoo 6e njii-daa ko ngoondini, haya faa hannde ebe tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo. ²¹ Be kaalanaama ada janngina Yahuudiyankoo 6e wonbe hakkunde lepi goddi njoppa Sariya Muusaa, mbii-daa pati taada sukaabe muudum'en kasen, pati njokka neesuuji dii kasen. ²² Ndenoo, hono ngadaten? Sabi min tayorii 6e nanan a warii. ²³ Wadu ko min kaalante koo. Miden njogii doo worbe nayon bamanbe Laamdo fodoore. ²⁴ Na 6u 6e cennidaa hoore maa e maabe, njobaa ko 6e kaani yobude koo, yalla ebe mbaawa laabeede. Yimbe fuu anndan ko haaletenoo e maa koo fuu wanaa goonga, 6e anndan kasen aan e hoore maa, ada jokki Sariya Muusaa.

* **21:8** Golle Nelaabe 6.1-6; 8.5

²⁵ Goondinbe iwbe e leji goddi bee, min mbinndii e mum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyam e jibudi, kajum e jeenu.

²⁶ Pool bami nabi worbe bee, yaadi e mum'en. Janngo mum, be cennidaa. O naati Suudu Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinoobe sadaka jalaaɗe sennugol dee kiɓɓii, faa gooto e maɓɓe fuu wadaneɗe sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

²⁷ Nde balde jeddi dee badinoo hiɓɓude ndee, yoga e Yahuudiyankooɓe leydi Asiya njii Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, be njirkiti yimbe bee fuu, be nanngi mo. ²⁸ Ebe ngulla, ebe mbiya:

—Israa'iilankooɓe, paabee min! Oo woni gorko jannginoowo yimbe e ley nokkuuje dee fuu ana bekkisoo yimbe lejol meeden, ana bekkisoo sariya meeden oo, ana bekkisoo nokku ceniido oo. Jooni kaa, o waddii fay Yunaninkooɓe e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O sobinii oo nokku ceniido!

²⁹ Walaa ko be mbiiri non so wanaa be njiino Torofim Efeesunke oo ana wondi e Pool ley ngalluure ndee. Be cikkiino Pool naanniino mo e ley Suudu Dewal Mawndu nduu.

³⁰ Jirkitagol ngol huuɓi ngalluure ndee. Yimbe ana njaltira tatteeji dii fuu. Be nanngi Pool, be ndaasi dum faa be njaltini dum Suudu Dewal Mawndu nduu, be uddi dame dee oon wakkati fuu. ³¹ Nde be tewti faa be mbara Pool ndee, tawi hooreejo sordaasi'en oo humpitike Urusaliima fuu ana darorii koyngal gootal. ³² Don e don, o bami sordaasi'en e mawbe muudum'en, o dogani be. Nde yimbe bee njii mo kanko e sordaasi'en bee ndee, nootti fiide Pool. ³³ O battii Pool, o yamiri Pool nanngi, o wii haɓɓiree calali didi, o lamndii kajum yo homo e kodum wadi? ³⁴ Jamaa oo ana wulla. Bee ana ngulla gedel, bee too ana ngulla gonngel. Nde wonnoo jirkitaare ndee hadii mo faamde, o yamiri Pool naɓee to huɓeere too. ³⁵ Nde Pool wari faa njabba kalikali huɓeere oo ndee, sordaasi'en bee ndoondii mo saabe jirkitaare jamaa oo, ³⁶ sabi yimbe heewbe ana njokki e makko ana ngulla, ana mbiya:

—War mo!

No Pool jaaborii Urusaliimankooɓe

³⁷ Nde be ngari faa be naanna mo e damal huɓeere ngal ndee, Pool wii hooreejo oo:

—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wii mo:

—Ee? Ada waawi yunaninkooɓe naa? ³⁸ Ndennoo wanaa aan woni Misiranke gaduɗo murtere ko ɓooyaali, wardi e warooɓe ko'e ujunaaji nayon, nabi dum'en ley ladde jeereende oo?

³⁹ Pool jaabii, wii:

—Miin, mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi, e ndee ngalluure nde wanaa noobunde njeyaa-mi. Mido jaage nduɗano-daa kam mi haalda e yimbe bee.

⁴⁰ O dujanii dum. Pool darii e dow njabbirde ndee, huncani yimbe bee junngo. Nde be ndeyyinoo ndee, o haali e ibaraninkooɓe, o wii:

22

¹ —Sakiraaɓe e baabiraaɓe, kettinee jooni faa mi fammina on mi wadaali ko boni.

² Nde be nani ibaraninkooɓe o haaldata e maɓɓe ndee, be ndeyyinii teen. O wii:

³ —Mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa do Urusaliima doo mawnu-mi. Gamaliyel wonnoo moobbo am. Kanko janngini kam sariya njaatiraaɓe meeden oo faa paamu-mi. Mido jootunoo e Laamdo hono no on fuu ngorru-don hannde nii.

⁴ Mi torrii jokkuɓe ngol doo Laawol bee faa maayi. Mi nanngii worbe e rewbe, mi uddii dum'en kasu. ⁵ Jottinoowo Sadaka Mawdo e waalde Saahiibe bee fuu ana ceettanoo kam kajum'en duu. Keɓu-mi e maɓɓe kasen talki faa mi holla sakiraaɓe maɓɓe wonbe

Damas bee, njaa-mi ha66oyde jokku6e laawol Iisaa won6e ton bee, faa mi wadda dum'en Urusaliima yalla ana caree.

⁶ Njaa-mi faa 6adii-mi Damas, wakkati hakkunde naange, fooyre mawnde iwi dow kammu, yaayni, filii kam. ⁷ Caamu-mi e leydi, nan-mi daande ana wiya kam: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?» ⁸ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» O wii kam: «Miin, Iisaa Nasaraatunke mo torru-daa oo.» ⁹ Wondube e am bee njii fooyre ndee, kaa 6e nanaali daande kaaldudo e am oo. ¹⁰ Nden, mbii-mi: «Joomiraado, kodum ngadan-mi?» Joomiraado wii kam: «Imma, yaa Damas, a haalante ton ko njamire-daa ngadaa koo fuu.» ¹¹ Wondube e am bee dowi kam faa ley Damas, sabi fooyre ndee wumniino kam no nde sattiri yaaynude.

¹² Ananias yo gorko kuldo Laamdo, jokkudo Sariya Muusaa, mo Yahuudiyankoo6e hodu6e ton fuu ceettii moyyo oo, ¹³ wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, sakiike, wumtu!» Don e don njii-moo-mi. ¹⁴ O wii: «Laamdo njaatiraa6e meeden oo subike ma yalla ada annda sago muudum, njiyaa Poocitiido oo, nanaa haala muudum. ¹⁵ Sabi aan seettantoo mo yeeso yim6e fuu ko njii-daa e ko nan-daa. ¹⁶ Jooni, kodum ndoomataa? Imma, loote-daa lootogal batisima, njaafire-daa luutti maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi wirfitike Urusaliima, mido rewa Laamdo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa won ko yellitii e am, ¹⁸ nden njii-mi Joomiraado, wii kam: «Heja law, yaltu Urusaliima, sabi 6e njabataa seedaaku mo ceettanto-daa kam oo.» ¹⁹ Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraado, e6e anndi mido yahannoo ley cuudi baajordi dii fuu, mido uddannoo mido fiyannoo goondin6e ma bee. ²⁰ Nde yiyam Eciyen seede maa oo yuppetee ndee, mido darii, edum weli kam ko o waraa koo, miin haybannoo kaddule war6e mo bee.» ²¹ Joomiraado jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woddi to yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e.»

No Pool wiiri yo Romanke

²² E6e kettinani mo faa o haali ngol konngol. Nden 6e ngulli, 6e mbii:

—Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!

²³ E6e ngulla, e6e mbeeynaa saayaaji ma66e, e6e immina colla. ²⁴ Hooreejo oo yamiri Pool na6ee to ley hu6eere too, lamndoree piide faa 6e annda ko saabii so jamaa oo ana wulla e makko hono nii. ²⁵ Nde 6e ka66i mo faa 6e piya mo ndee, o wii mawdo gondo don oo:

—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?

²⁶ Nde mawdo oo nani dum ndee, haalanoyi hooreejo oo, wii:

—Ada anndi ko kosu-daa faa ngadaa naa? Gorko oo yo Romanke non!

²⁷ Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii dum, wii:

—Haalanam, soobe fuu a Romanke naa?

Pool jaabii, wii:

—Kajum!

²⁸ Hooreejo oo jaabii, wii:

—Miin, so wanaa njo6u-mi kaalisi keewdo nde ke6u-mi laataade Romanke.

Pool wii mo:

—Miin, mi finii mi tawii mi kajum.

²⁹ Don e don anniyiibe fiide mo faa tilsina mo haaltude 6ee njalti. Hooreejo oo huli, sabi anndii Pool yo Romanke, ha66iino dum.

No Pool nabiraa yeeso waalde Saahiibe

³⁰ Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yidunoo tayorde ko Yahuudiyankoo6e 6ee ngullanirii Pool, humti dum, yamiri hooree6e yottinoobe sadaka e waalde Saahiibe ndee fuu kawrita. Caggal dum, o waddi Pool, o darni dum yeeso ma66e.

23

¹ Pool yeewi waalde Saahii6e 6ee, wii:

—Sakiraa6e, hakkille baaltiido nguurdu-mi yeeso Joomiraado gila pinu-mi faa yottaade jalooma hannde oo.

² Nii Ananiyas, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yamiri darinoobe banngge makko 6ee piya mo e hunduko. ³ Nden, Pool wii mo:

—Laamdo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A joodoto faa cariraa kam Sariya Muusaa, ko njamir-daa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.

⁴ Darinoobe don 6ee mbii Pool:

—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawdo mo Laamdo subii oo naa?

⁵ Pool jaabii, wii:

—Sakiraa6e, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawdo, sabi mido anndi ana winndii: «Pati yennu hooreejo lepol maa!»*

⁶ Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahii6e 6ee yo Saduki'en, yoga mum'en yo Farisa'en, duki semmbe, wii:

—Sakiraa6e, miin mi Farisanke, 6ii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital maay6e carirtee-mi.

⁷ Nde o haalnoo dum ndee, Farisa'en 6ee e Saduki'en 6ee njeddondiri, deental ngal feccii. ⁸ Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhuuji ngalaa, kaa Farisa'en ana ngoondini dum fuu. ⁹ Duko ngoo beydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedan6e Farisa'en 6ee ndarii, immini duko manngo, ana mbiya:

—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa malaa'ika haaldi e makko!

¹⁰ Jeddi dii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. Dum wadi so o yamiri sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juude yim6e 6ee, nabta dum to hu6eere too.

¹¹ Jemma jokkudo hen oo, Joomiraado darii yeeso Pool, wii dum:

—Pati hul! No ceettanori-daa kam ley Urusaliima nii, ana haani ceettanoro-daa kam non Roma duu.

No Yahuudiyankoo6e ngadiri gaddal faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankoo6e 6ee ngadi gaddal, kunii jaamataa njarataa gila doo faa mbara Pool. ¹³ Wannoo6e ngal gaddal 6ee ana 6uri capande nayon gorko.

¹⁴ Be njehi to hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e, 6e mbii:

—Min kunike hunoore fay huunde min jaamataa min njarataa gila doo faa min mbara Pool. ¹⁵ Jooni, onon e waalde Saahii6e 6ee, mbiyee hooreejo sordaasi'en oo waddana on Pool, mbiyon odon njidi faamtindaade ko o haalannoo koo. Minen, miden lanndinii faa min mbara mo gila mo yottaaki.

¹⁶ Baadii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to hu6eere too, naati, humpiti Pool.

¹⁷ Pool noddii gooto e maw6e sordaasi'en 6ee, wii dum:

—Nabu oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawdo sordaasi'en oo nabi mo to hooreejo muudum too, wii dum:

—Nanggaado biyeteedo Pool oo noddii kam, jaagii kam mi wadda oo suka gorko to maa, sabi won ko oon yidi haalande ma.

¹⁹ Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:

—Kodum kaalantaa kam?

²⁰ O wii dum:

—Yahuudiyankoo6e kaaldii, kawrii, ndaardete janngo yalla ada waddana dum'en Pool yeeso waalde Saahii6e 6ee, 6e nanndinkinoo e yi66e faamtindaade ko o haalannoo koo.

²¹ Pati njabanaa 6e! Sabi ko 6uri wor6e capande nayon e ma66e ana jugganii mo, kunike jaamataa njarataa so mbaraali mo. Be lanndinike, e6e ndoomi yamiroore maa.

* 23:5 Pergu 22.27

²² Hooreejo oo wii suka gorko oo:
—Pati haalan fay gooto a haalanii kam dum.
O yoppi dum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

²³ Caggal dum, o noddi mawbe sordaasi'en makko didon, o wii dum'en:
—Moobtee worbe teemedede didon e waddiibe pucci capande njeddon, kajum e teemedede didon jom'en gaawe. On fuu, lanndinee yaade Kaysariya wakkati jeena6o jemma.
²⁴ Ka6bee pucci faa na6iron Pool e dow jam, to Filikus goforneer oo too.
²⁵ Hooreejo oo winndi oo bataaki:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiyas, mido jowte, aan Filikus goforneer teddu6o oo.

²⁷ Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankoo6e nanngunoo dum, anniyii warde dum. Nde kumpitinoo-mi o Romanke ndee, naatu-mi hen, miin e fedde sordaasi'en ndee, mbiltu-moo-mi. ²⁸ Nde wonnoo mido yidi faamde ko 6e ngullanirii mo ndee, ngaddu-moo-mi yeeso waalde Saahii6e ma66e. ²⁹ Taw-mi banngal sariya ma66e tan 6e ngullanirii mo, kaa ko o wullanaa e muudum koo, waawaa waddande mo wareede naa uddeede. ³⁰ Caggal dum, martu-mi kumpa Yahuudiyankoo6e ndawridii faa nannga mo. Dum wadi so neldu-maa-mi mo don e don, njamir-mi wullaniibe mo 6ee duu njaha to maa.

³¹ Sordaasi'en 6ee ngadi ko njamiraa koo, 6ami Pool ley jemmaaku, nabi dum faa Antibatiris. ³² Janngo mum, sordaasi'en yaaranoo6e koyde 6ee mbiritii to hu6eere too, daldi Pool waddiibe pucci 6ee njottinoya dum. ³³ Nde 6een njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo bataaki oo, kolli dum Pool. ³⁴ Nde kaananke oo janngi bataaki oo ndee, lamndii hoto o jeyaa. Nde o nani Silisi Pool jeyaa ndee, ³⁵ o wii dum:
—So wullaniibe ma 6ee ngarii, mi nanan haala maa.
O yamiri oon mo6tooyee to suudu laamordu Hirudus too.

24

No Pool wulliranaa to Filikus

¹ Balde joy caggal muudum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo yottii Kaysariya ana wondi e yoga e mawbe 6ee, kajum e dunkee sariya Romankoo6e biyeteedo Tartulus. Be ngullanii Pool to goforneer oo. ² Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuddi wullanaade mo yeeso kaananke oo, wii:

—Filikus kaananke teddu6o, laamu maa waddanii min jam 6ooydo, kasen neepal maa waylitii lejol ngol sanne. ³ Dum fuu saabe maa min kebiri tatteeji fuu, min njettii ma sanne. ⁴ Mi yidaa joonnde ndee juuta, kaa mido ndaarde saabe moyyuki maa, kettinano-daa min seeda. ⁵ Min tawii oo doo gorko yo bondo sanne, gaddoowo fitina hakkunde Yahuudiyankoo6e won6e e aduna oo 6ee fuu. O hooreejo diina Nasaraatunkoo6e oo. ⁶ O naatii e sobinde Suudu Dewal Mawndu nduu, dum nee min nanngii mo. [⁷ *] ⁸ Aan e hoore maa, lamndo-daa mo, paamaa ko min ngullanirii mo koo fuu.

⁹ Yahuudiyankoo6e tawdaabe e makko 6ee mbii non jaati worri.

¹⁰ Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:

—Mido anndi wadii duubi ada sara ngol lejol. Dum wadi so mido seyyoro liddi am dii.

¹¹ Buraa balde sappo e didi ko ngar-mi Urusaliima faa mi rewa Laamdo. So a taykiima, aan e hoore maa, a tawan hono non worri. ¹² Fay gooto tawaali kam mido hiitondira e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa e ley

* **24:7** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 7:Midan njidi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hooreejo sordaasi'en oo ittirii mo e juude amen semmbe, yamiri wullaniibe mo 6ee ngara yeeso maa.

cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndee. ¹³ Be mbaawaa tabintinde ko 6e ngullanirii kam e muudum jooni koo. ¹⁴ Kaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo njaatiraabe meeden oo diina mo 6e mbiyata diina peneejo oo. Mido goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa koo e ko winndaa e dewte annabaabe koo fuu. ¹⁵ Kasen duu mido fawi jikke am e Laamdo mo 6e pawu jikke ma6be e muudum kam6e duu oo, o wuurtinan fooccitii6e e 6e pooccitaaki fuu. ¹⁶ Dum saabii so tiinnitii-mi yalla ana laatanoo kam hakkille baaltido jannde fuu ko waldaa e feloore yeeso Laamdo e yeeso yim6e.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, ngartu-mi faa mi wadana yim6e am dokke, mi itta sadakaaji.

¹⁸ E ley majjum 6e tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu nduu caggal mi sennaama, mi waldaa e jamaa, mi waldaa e dillere. ¹⁹ Yoga e Yahuudiyankoo6e leydi Asiya wonnoo6e don, 6een kaannoo warde wullanaade kam yeeso maa, so tawii won ko 6e ngullantoo kam. ²⁰ Naa 6ee doo, kajum e hoore mum'en kaala boofi di njii e am nde ndarinoo-mi yeeso waalde Saahii6e ndee, ²¹ so wanaa konngol gootol ngol ndarii-mi so ngullu-mi, mbii-mi: «Saabe immital maay6e carirton kam hannde!»

²² Nde Filikus nannoo dum ndee, riiwti 6e e dow no mo anndiri diina oo. O wii:

—So Lisiyas hooreejo oo warii, mi saran haala moodon kaa.

²³ O yamiri mawdo sordaasi'en oo hayba Pool, wadana dum mosolaa, pati hada fay gooto e yi6be muudum 6ee gollande dum naa warde e muudum.

²⁴ Balde seeda caggal muudum, Filikus wardi e jom suudu muudum Yahuudiyanke biyeteedo Durusilla. O neli Pool waddoyee, o nanii ana haala haala goondinal Iisaa Almasiihu. ²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala fooccitaare e nantaare e sariya garoowo ndee, Filikus huli, wii:

—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde ke6indii-mi fuu, mi nodditete.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo kaalisi. Dum saabii so omo nodda dum cili keewdi faa 6e ngaajodoo.

²⁷ Kaa nde dum hebunoo duubi didi ndee, Porsiyus Festus loomtii Filikus, laatii kaananke. Nde wonnoo Filikus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, yoppi Pool e ley kasu oo.

25

No Pool jaagorii sariya mum nabe6e to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi Kaysariya, yehi Urusaliima.

² Don, hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e ngari to makko ngullitani Pool. Be ndaardi mo soobe6e ³ o hokka 6e Pool, 6e ngadda dum Urusaliima, sabi e6e tewta no 6e njanira mo, 6e mbara mo. ⁴ Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e hoore makko o birfitotoodo ton law. ⁵ O wii:

—Maw6e moodon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo gorko oo so tawii won ko wadi.

⁶ Festus fa6bidaali e ma6be ko 6uri balde jetti naa sappo, caggal dum, o regii o feewi Kaysariya. Janngo mum, o joodoyii to sarirde too, o yamiri Pool waddee. ⁷ Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankoo6e iw6e Urusaliima 6ee pilii dum, kappi dum kudde bonde keewde, de ngalaa daliili. ⁸ Pool jaabii, ana wiya:

—Mi meedaali toonude, wanaa sariya Yahuudiyankoo6e oo, wanaa Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma mawdo oo.

⁹ Nde wonnoo Festus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, lamndii Pool, wii:

—Ada ja6a yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya ton kabaaru maa oo naa?

¹⁰ Pool wii:

—E sarirde kaananke Roma mawdo ngon-mi, do kaan-mi sareede doo. Mi toonaali Yahuudiyankoo6e 6ee, no aan e hoore maa anndir-daa dum nii. ¹¹ So tawii miin tooni, mi wadii ko foti warde kam, mi salataako wareede. Kaa so fay huunde e ko 6e kappi kam

koo wanaa goonga, fay gooto waawaa wattude kam e juude ma66e. Sariya am 6ettinee, yaha to kaananke Roma mawdo oo.

¹² Caggal nde Festus haaldi e howruube muudum, jaabii, wii:

—Sariya maa 6ettinee to kaananke Roma mawdo njid-daa, dum nee, a 6ettinte yaade to kaananke Roma mawdo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

¹³ Balde seeda caggal muudum, Agirippa kaananke oo e Barniki ngari Kaysariya jowtude Festus. ¹⁴ Nde 6e pa66unoo don balde seeda ndee, Festus haalani kaananke oo haala Pool, wii:

—Won gorko mo Filikus yoppi doo e kasu. ¹⁵ Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e kaalanii kam haala makko, jaagiima mi sara mo. ¹⁶ Njaabii-mi 6e: Romankoo6e neesoraaki sarde neddo tawee jooddaaki e happu6e dum 6ee, jaaboo dum'en. ¹⁷ Nde 6e moo6tinoo so 6e ngari doo ndee, miin nee, mi neemtinaali fay huunde. Janngo mum, njoodoyii-mi to sarirde too, njamir-mi gorko oo waddee. ¹⁸ Nde wullanii6e mo 6ee ndarii banngge makko ndee, ngaddaali fay feloore wootere e ko miilannoo-mi koo. ¹⁹ Be ngaddi e makko haalaaji banngal diina ma66e, kajum e gooto biyeteedo lisaa maaydo, mo Pool wiyata ana wuuri oo. ²⁰ Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, dum wadi so lamndi-moo-mi yalla omo ja6a saroyeede Urusaliima naa? ²¹ Kaa o jaagiima kabaaru makko wattee e juude kaananke mawdo oo, ndennoo njamir-mi o haybee doo faa mi he6a neldude mo kaananke Roma mawdo oo.

²² Agirippa wii Festus:

—Mido yidi hettinaade oo gorko, miin e hoore am.

Festus wii:

—A hettinto mo janngo.

²³ Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuukinaare mawnde, naati e ley sarirdu nduu, kam6e e hooree6e sordaasi'en 6ee e maw6e ngalluure ndee. Festus yamiri Pool waddee. ²⁴ Festus wii:

—Agirippa kaananke e deental tawaa6e doo! On njii oo gorko. Yahuudiyankoo6e fuu ngullanike mo ga am ley Urusaliima e doo fuu, e6e ngulla e6e mbiya o haanaa yoppeede o wuura. ²⁵ Miin e hoore am, mi tawii o wadaali fay huunde ko haani warde mo. Kaa nde wonnoo kanko e hoore makko o jaagiima sariya makko 6ettinee, na6ee to kaananke Roma mawdo oo, mi fellisii neldude mo ton. ²⁶ Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e kaananke oo. Dum wadi so ndarnu-moo-mi yeeso moodon on fuu, faa dum teenja e maa, aan Agirippa kaananke oo, yalla so en kettinike haala makko, mido he6a ko mi winnda. ²⁷ Sabi dum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawdo oo tawee ko nanngiraa koo hollitaaka faa laa6a.

26

¹ Agirippa wii Pool:

—A hokkaama haala, haal haala maa.

Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:

² —Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa hannde ko Yahuudiyankoo6e ngullanirii kam koo fuu. ³ Sabi ada anndi neesuuji Yahuudiyankoo6e e haalaaji muudum'en fuu. Saabe majjum mido jaage, mujaa, kettinano-daa kam.

⁴ Yahuudiyankoo6e fuu ana anndi no nguurdu-mi gila mi cukalel tusukel. E6e anndi no ngorrunoo-mi e ley suudu baaba am e ley Urusaliima fuu. ⁵ E6e anndi gila arannde, so 6e njabii seettaade: mido jokki laawol diina amen 6urngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en. ⁶ Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow fodoore nde Laamdo wadani njaatiraabe meeden ndee. ⁷ Leji meeden sappo e didi dii ana pawii jikke muudum e tabital fodoore ndee, ana ndewira soobee jemma e jalooma. Kaananke,

saabe oo jikke Yahuudiyankooɓe ngullanorii kam! ⁸ Ko saabii so onon Yahuudiyankooɓe miil-don Laamɗo waawaa immitinde maayɓe?

⁹ Miin e hoore am, e ɓettaade mi tayoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatunke oo, no laatorii fuu. ¹⁰ Dum woni ko ngadu-mi Urusaliima. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee njarraninoo kam mi udda seniiɓe heewɓe e kasu. Nde ɓe caranoo ɓe wareteeɓe ndee, mido yarii dum. ¹¹ Mi torrii ɓe cili keewɗi e cuudi baajordi dii fuu, mi tilsinii ɓe mbonkoo Joomiraado. Torra am e maɓɓe ana mawnunoo sanne faa mido tawoyannoo ɓe ley geelle janane.

¹² Hono non njaaru-mi Damas nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee njarranii kam ndee. ¹³ Kaananke, mido e laawol wakkati hakkunde naange, njii-mi fooyre ana iwa dow kammu ana filoo kam, miin e yaaduɓe e am ɓee fuu. Fooyre ndee ana ɓuri naange jalbude. ¹⁴ Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam e ley ibaraninkooɓe: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam? So ndemoori wii saloto ko nanngudo ginol mum wadata fuu, beydan naawnaade.» ¹⁵ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamɗo?» Joomiraado wii: «Miin, Iisaa mo torru-ɗaa oo. ¹⁶ Imma dara, sabi mi ɓannganii ma mi subike ma faa ngollanaa kam, ceedano-ɗaa kam ley ko njii-ɗaa koo e ko anniyii-mi ɓannginanoyde ma caggal hannde. ¹⁷ Mi reenete e Yahuudiyankooɓe e yimɓe leɓi godɗi, ɓe nelan-maa-mi e muudum jooni ɓee, ¹⁸ yalla ada feerta gite maɓɓe, ɓe iwa e nimre, ɓe ngarta e fooyre, ɓe iwa e junngo Ibiliisa, ɓe ngarta e Laamɗo, ɓe keɓa yaafeede luutti, ɓe ndonida e sennaabe ɓee saabe ko ɓe goondini kam koo.»

¹⁹ Kaananke Agirippa, dum wadi so mi salaaki dwtanaade ko njii-mi, ko iwrani kam dow kammu koo. ²⁰ Be mido adoo waajaade fuu yo yimɓe Damas e yimɓe Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal dum, njokkin-mi hen yimɓe leɓi godɗi tuuba, ngarta e Laamɗo, ngolla gollleeji kollitooji ɓe tuubii. ²¹ Saabe dum Yahuudiyankooɓe nanngiri kam ley Suudu Dewal Mawndu nduu, tewti warde kam. ²² Kaa faa hannde, Laamɗo ana reeni kam. Mido seettanoo tedduɓe e lo'ube. Mi waajataako fay huunde so wanaa ko annabaaɓe e Sariya Muusaa kaali waroyan koo: ²³ Almasiihu torroto, adoo maayɓe immitaade. Caggal dum, o waajoto fooyre, ko wanaa yimɓe meeden tan, o waajoto leɓi godɗi duu.

²⁴ Nde Pool haalata dum ndee, Festus jahii jahaango manngo, wii:

—Pool, a haandii! Heewgol maa anndal ngol haandinii ma!

²⁵ Pool jaabii, wii:

—Tedduɗo, mi haandaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji goondudi, jogiidi maanaa.

²⁶ Agirippa kaananke oo ana anndi kudde dee. Dum wadi so mido hoolii haalde dum yeeso makko. Sabi mido tayori fay huunde noobanaali mo hen, sabi dum wadaali e cuucuukka. ²⁷ Kaananke! Ada goondini annabaaɓe naa? Mido anndi ada goondini!

²⁸ Agirippa wii Pool:

—Seeda tan hadete wafude kam neddo Iisaa.

²⁹ Pool jaabii, wii:

—Yaawi taadi fuu, mi jaagoto Laamɗo faa aan e hettintooɓe kam jooni ɓee fuu laato-don ko ngon-mi koo, tawee ɓoggol e calali ngalaa e mon.

³⁰ Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinooɓe e muudum'en ɓee fuu immii.

³¹ Nde ɓe njalti suudu nduu ndee, eɓe mbiyondira:

—O wadaali ko haani warde mo naa ko haani uddude mo kasu.

³² Agirippa wii Festus:

—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko ɓettinee naɓee to kaananke Roma mawdo oo.

27

No Pool neldiraa Roma

¹ Nde jaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool e kasunkooɓe wɔɓɓe ngadaa e junngo mawɗo sordaasi'en biyeteɗo Yuliyus, jeyaado e fedde sordaasi'en kaananke Roma mawɗo oo. ² Min naati laana geeci iwka Adaramatiya njahoowa so ana faɗa ley leydi Asiya, min ndeerti. Miden ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke iwoowo Tesaloniiki. ³ Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool mosolaa, duɗanii dum yaha to yiɓɓe mum yalla ana paaboroo dum ko hasindini e mum. ⁴ Nde min iwi don ndee, min battitii fonngo ruunde Kiprus, sabi e henndu min peewtunoo. ⁵ Min lumbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya. ⁶ Don, mawɗo sordaasi'en oo heɓani min laana iwka Aleksandiri ana fa'i Italiya, naanni min hen.

⁷ Balde kuurde laana amen kaa wadi ana yaara seese. Semmbe e doole min njottorii danjeere Kinidus. Nde wonnoo henndu nduu hadii min yawtude ndee, min lumbiri Salmone. Gila don min takkii e fonngo ruunde Kereta. ⁸ Nde min yaɓɓorinoo don semmbe e doole ndee, min ngari e nokku biyeteɗo Hodorde Lobbere nde wɔɗɗaa e ngeenndi Lasiya.

⁹ Nde wonnoo min paɓɓii sanne ndee, dawirde laana geeci hulɓiniima sabi jannde hooreteende ɓettike, jaangol ngol duu fuddii. Pool ana jeertina ɓe, ¹⁰ ana wiya:

—Sakiraaɓe, mi yii ngol doo dawol yo keewoowol kunkooji e mursee, wanaa laana kaa e kaaki dii tan, ana waawi laataade yonkiiji men duu.

¹¹ Kaa mawɗo sordaasi'en oo, haala mawɗo laana oo kaɗum e joomiika ɓuri hoolaade, diina ko Pool haali koo. ¹² Danjeere nde ɓe ngoni e muudum ndee, welaa dabbunde, dum wadi so ɓurɓe heewde e wonɓe e laana ɓee mbii ɓe njaha ɓe tewta yottaade Feniksa, danjeere Kereta fewtunde e soɓɓundu hiirnaange ɓaleeri e soɓɓundu hiirnaange saahal, yalla eɓe ndabba ton.

¹³ Nde henndu iwrundu ɓaleeri fuddi mooyde ndee, ɓe cikki ɓe mbaawan yottinde faandaare maɓɓe ndee. Be ɗabbini torooje dee, ɓe takkii e fonngo Kereta, ɓe mbirfitii. ¹⁴ Kaa caggal dum seeda, henndu mawndu wiyeteendu henndu funnaange saahal iwri to ruunde too, jippii. ¹⁵ Laana kaa hayti, min ndonki hadude henndu nduu naɓude ka. Dum wadi so min acci ka doya. ¹⁶ Nde min ɓettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda ndee, duungel ngel huuri min seeda e henndu, min cippiri don e laanawel tusukel ngel, min kewti ngel. ¹⁷ Nde ɓe ɓamtunoo ngel ndee, ɓe ɓami ɓoggi, ɓe cacci e laana mawka kaa. Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e soɓɓundu Sirta koo, ɓe jippini wiir oo, ɓe njoppi eka doya. ¹⁸ Henndu nduu wibbi semmbe. Dum wadi so janngo mum ɓe puɗɗi tippaade donngal laana kaa. ¹⁹ E jalooma tataɓo oo, ɓe mbedorii juude maɓɓe kaaki laana dii. ²⁰ Balde kuurde naange e koode fuu njiyataake. No henndu nduu foti mawnude, min tayi jikke amen fuu e hisude.

²¹ Nde wonnoo yimɓe ɓee paɓɓii keɓaali ko jaama, Pool darii hakkunde maɓɓe, wii:

—So on njaɓiino haala am on iwaalino Kereta, dii kunkooji e oo mursee hewtataakono en. ²² Jooni, mido haalana on: ceyee, sabi fay gooto e moodon yonki muudum mursataake, laana kaa tan mursetee. ²³ Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamɗo mo ndewan-mi oo warii e am, ²⁴ wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma mawɗo oo, Laamɗo reenete aan e dawduɓe e maa ɓee fuu.» ²⁵ Ndennoo, tiinnee, sabi mido hoolii ko Laamɗo haalani kam koo, hono non jaati worrata, ²⁶ kaa waajibi en njanoyan e ruunde.

²⁷ E ley jemma sappo e nayaɓo oo, nde min ndoydata e geeci Adiriyatiki ndee, wakkati hejjere jemma donnooɓe laana kaa ɓee cikki ɓadike fanndude. ²⁸ Be tippii ɓoggol kaɓɓaangol ko teddi, ɓe tawi luggeendi ndii yo hakke darde noogay. Be njehi yeeso seeda, ɓe tippii kasen, ɓe tawi luggeendi ndii yo hakke darde sappo e joy. ²⁹ Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e kaaye koo, ɓe njippini torooje nay caggal laana kaa, eɓe ndoomi beetee. ³⁰ Nde wonnoo donnooɓe laana kaa ɓee ana njidunoo soɓɓitaade, ɓe njippini laanawel

pamarel ngel e ndiyam, 6e mbii e6e jiboya torooje to yeeso laana kaa too. ³¹ Pool wii mawdo oo e sordaasi'en bee:

—So yimbe bee keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndadataa.

³² Nden sordaasi'en bee tayi boggi nanngunoodi laanawel pamarel ngel dii, njoppi ngel doyi.

³³ Nde badinoo weetude ndee, Pool ndaardi 6e fuu 6e jaama, wii:

—Hannde woni balde sappo e nay odon kettii on jaamaali fay huunde. ³⁴ Dum wadi so mido ndaarda on jaamon, yalla odon ndada, sabi fay gooto e moodon leebol hoore muudum solataa so saama.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndee, o bami buuru, o yetti Laamdo yeeso ma66e 6e fuu, o helti, o fuddi jaamde. ³⁶ Nden 6e fuu 6e ceyii, kambe duu 6e bami 6e jaami. ³⁷ Minen wonbe ley laana kaa bee, min yimbe teemedede didon e capande njeddon e njeegom. ³⁸ Nde 6e jaamnoo faa 6e kaari ndee, 6e bami caakuuji alkama gondi e laana kaa dii, 6e tippii di ley geeci yalla edum hoyfina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndee, 6e coynii leydi, kaa 6e annditaali ndi. Be njii sobbundu e fonngo muudum. Be kawri 6e naban ton laana kaa so 6e mbaawii. ⁴⁰ Be tayi torooje dee, 6e njoppi de ley ndiyam dam, 6e njornini boggi kummbeeje gurfirde dee. Caggal dum, 6e piilti wiir oo, 6e nabini dum to hoore laana too, yalla henndu nduu ana dunyira ka yeeso. Be peewi fonngo ngoo. ⁴¹ Be porri e siwre, laana kaa higgi. Becce makka jibii e ley njaareendi ndii faa ka ronki dillinaade, bempeeje keli laaci makka.

⁴² Sordaasi'en bee anniyii warde kasunkoo6e bee pati fay gooto e ma66e yinoo so dogo. ⁴³ Kaa nde wonnoo mawdo sordaasi'en oo ana yidi danndude Pool, hadi 6e wadude anniya ma66e oo, yamiri waaw6e yinaade bee adoo fiyaade e ndiyam yeentoya, ⁴⁴ heddiibe bee, yoga muudum'en nanngi bamuuje laana kaa, yoga nanngi taye makka. Hono nii 6e fuu 6e njottorii njoorndi e jam.

28

¹ Nde min ndadi ndee, min nani ruunde ndee Malta wiyetee. ² Hodube don bee nja66orii min caahu mawdo. Nde wonnoo oon wakkati kammu ana toba jaangol ana woodi, 6e ku66i yiite, 6e nja66ii min faa min yuwloo. ³ Pool moobi ledde, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e majje mboddi, ndi soppi junngo makko. ⁴ Nde hodube don bee njii mboddi ndii ana weelta e junngo Pool ndee, mbiyondiri e ko'e muudum'en:

—Tayoral oo gorko yo bardo hoore, taweede o dadii to geeci too fuu, hakkeeji makko dii accataa mo wuura.

⁵ O ficci mboddi ndii e yiite ngee, dum torraali mo fay huunde. ⁶ Be miili o buutan naa o saama don e don o maaya. Kaa nde 6e kettinoo faa booyi ndee, 6e njii dum torriraali mo fay huunde, hakuillaaji ma66e mbaylitii e makko, 6e mbii o gooto e laamdo'en bee.

⁷ Publiyus, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muudum ana e sera nokkuure ndee. O ja66iima min faa gasi, o jippini min, o saahii e amen, min ngadi to makko balde tati.

⁸ Hawri baaba Publiyus ana lelii sellaa, jontaado, reedu muudum ana dogo yiyam. Pool yehi to makko, duwii, fawi juude muudum e makko, sellini mo. ⁹ Nde dum wadunoo ndee, jaw6e wonbe e ruunde ndee bee ngari, cellinaa. ¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min njahata ndee, 6e njoo6ini min ko min kasindini e mum fuu.

No Pool dawiri iwde Malta yaade Roma

¹¹ Caggal lebbi tati, min naati e laana iwka Aleksandiri, ndabbunooka e ruunde ndee kaa, min mbitti. Eka jeejaa jeejugol Tooruuji Puneeki.* ¹² Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngadi don balde tati. ¹³ Min naati don, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus. Janngo mum, henndu baleeri wifii. E ley balde didi min njottii Potiyoli. ¹⁴ Min tawi ton sakiraa6e, ndaardi min pa66ana dum'en yontere. Hono nii min njottorii

* **28:11** E oon jamaanu, sumboo6e laanaaji mbii kanji ndeenata dum'en.

Roma. ¹⁵ Nde wonnoo sakiraaɓe wonɓe Roma ɓee nanii garol amen, ngarii faa sakoro Abiya e nokku biyeteedo Jippule Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo ɓe ndee, yetti Laamɗo, ɓeydorii cuusal. ¹⁶ Nde min njottii Roma ndee, Pool dujanaa jippoo feere muudum, kaɗum e sordaasi kayboowo dum oo.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balde tati caggal muudum, Pool noddi mawɓe Yahuudiyankooɓe. Nde ɓe mooɓtinoo ndee, o wii ɓe:

—Sakiraaɓe! Mi wadaali fay huunde ko luuttondirta kam e yimɓe meeden ɓee naa aadaaji njaatiraaɓe meeden dii, kaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juude Romankooɓe. ¹⁸ Nde ɓeen yeewi kabaaru am ndee, njidiino yoppude kam, sabi ɓe tawaali e am fay daliili gooto kaandɗo warde kam. ¹⁹ Kaa kammari Yahuudiyankooɓe ɓee caliima mi yoppitee, dum waddani kam jaagaade sariya am ɓettinee naɓee to kaananke Roma mawɗo oo, tawee mi happaali leɗol am ngol fay huunde. ²⁰ Dum wadi so noddu-mi on yalla mido yiya on mi haalana on. Mido haɓborii dii calali saabe mo Israa'iilankooɓe pawii jikke e muudum oo.

²¹ Be mbii mo:

—Min keɓaali ɓataaki iwɗo Yahuudiya kaaloowo haala maa. Kasen duu fay gooto e sakiraaɓe ɓee waraali humpita min naa haala ko boni ko ngad-ɗaa. ²² Kaa miden njidi kaalanaa min ko njii-ɗaa e hakkille maa, sabi miden anndi diina mo njokku-ɗaa oo ana luurraa ley nokkuuje dee fuu.

²³ Be cartanii mo nde ɓe ngartata. Nalaande ndee yottii, heewɓe ngari kawriti to jippunde makko too. Gila beetee kecco faa caggal kiraade omo waajoo ɓe, omo fammina ɓe haala Laamu Laamɗo. Omo dallinoroo Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe haala Iisaa. ²⁴ Yoga e maɓɓe jabi ko o haali koo, yogaaɓe njabaali. ²⁵ Nde ɓe caakotoo, tawi ɓe nganaa hawruɓe ndee, Pool ɓeydi hen konngol gootol, wii:

—Ruuhu Ceniido haalii goonga nde yottiniri haala annabi Esaaya, nde oon wii njaatiraaɓe moodon:

²⁶ «Yaa to ngol leɗol mbiyaa dum:

On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

²⁷ Sabi ngol leɗol ɓernde mum yoorii.

Be cukkii noppi maɓɓe, ɓe mbumnii gite maɓɓe,

pati gite maɓɓe njiya, pati noppi maɓɓe nana,

pati hakkillaaji maɓɓe paama,

sako ɓe ngarta mi sellina ɓe.»†

²⁸ Pool jokkini hen, wii:

—Anndee, kisindam Laamɗo neldaama ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe. Kamɓe ɓe kettinto! [²⁹ ‡]

³⁰ Pool wadii duuɓi diidi kiɓɓi e ley suudu hasunoo nduu. Don o silminannoo warannoobe yeewde mo ɓee fuu, ³¹ omo waajoo Laamu Laamɗo, omo jannginira cuusal kabaaru Iisaa Almasihu Joomiraado oo, walaa kaɗuɗo mo.

† 28:27 Esaaya 6.9-10 ‡ 28:29 E dereeji ɓooydi dii, yoga ana ɓeyda aaya 29:Nde Pool haalnoo dii haalaaji ndee, Yahuudiyankooɓe ɓee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.

Bataaki Pool faade e Romankooŋe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddaado faa mi laato nelaado mum, mi cubaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo oo. ² Oon Kabaaru Lobbo, Laamdo fodiriino mo gila arande annabaabe mum e ley Binndi ceniidi dii. ³ Kabaaru oo haala Biyiiko haalata, iwdo e Daawuuda banngal 6ii-aadamaaku mum, ⁴ banngal Ruuhu Ceniido oo holliraa mo Bii Laamdo Jom Baawde ko o immitii e maayde koo. Kanko woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ⁵ saabe makko kebir-mi moyyere laataade nelaado faa goondinbe dwtaniibe mo kebee ley lepi dii fuu, yalla innde makko ndee ana teddinee. ⁶ Onon wonbe Roma bee duu, odon njejaa e maabe, onon be Laamdo noddi faa kaabo-don e Iisaa Almasiihu bee. ⁷ Mido jowta on fuu, onon be Laamdo horsini, onon be Laamdo noddi faa laato-don seniiibe. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yidiri yiide goondinbe wonbe Roma bee

⁸ Ko adii fuu, mido yetta Laamdo e innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabi haala goondinal mon haalaama e aduna oo fuu. ⁹ Laamdo mo ndewiran-mi bernde laabunde e ley ko njottinan-mi Kabaaru Lobbo haala Biyiiko oo koo, o seede mido miccitoo on wakkati fuu ¹⁰ e ley duwaawuuji am fuu. Mido jaagoo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde muudum no mi warda to mon. ¹¹ Sabi mido yidi yiide on sanne, yalla ana daja ko njottin-mi on e dokkal ngal Ruuhu hokkata ngal faa jiiibina on. ¹² Mi beyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-den e mum ngal ana hokka en fuu semmbe. ¹³ Sakiraaabe, mido yidi anndon: cili kuurdi ngadu-mi anniya mi waran to mon, yalla ana daja be kebu-mi hakkunde mon no kebir-mi yimbe hakkunde lepi goddi dii nii, kaa faa jooni mi hebaali warde. ¹⁴ Waajibi mi yaha to yimbe fuu, joodiibe e ferbe, jannuge e be njanggaali. ¹⁵ Dum saabanii kam yidude yottinde on, onon Romankooŋe bee duu Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.

Haala baawde Kabaaru Lobbo oo

¹⁶ Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawde Laamdo, omo waawi hisinde goondindo mo fuu: Yahuudiyankooŋe tafon, caggal dum, lepi goddi dii duu. ¹⁷ Sabi Kabaaru Lobbo oo bannginta no Laamdo nanngirta neddo pooccitiido yeeso mum – goondinal tan wadata dum, iwde e fuddoode yaade e timmoode, no Binndi dii mbiiri nii: «Pooccitiido wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamdo faade e yeddube

¹⁸ Tikkere Laamdo ana bannga iwde dow kammu ana jippoo e yeddube e oojiibe fuu be oonaare mum'en deddata goonga oo bee, ¹⁹ sabi ko neddo waawi anndude e Laamdo koo ana laabani be, Laamdo jaati bannginani be dum. ²⁰ Sabi gila Laamdo tagi aduna oo faa hannde, golle mum ana banngina sifa mum mo yiyataake oo faa laaba, dum woni baawde makko faa abada dee e allankaaku makko oo. Saabe dum, yeddube mo bee ngalaa dadirgal fey. ²¹ Fay so taweede ebe anndi Laamdo, be teddiniraali dum no foti teddinireede nii, be njettaali mo duu. Miilooji maabe dii laatike boli, fay ko be anndi seeda koo duu ni66ii. ²² Ebe njaara be hakkilante'en, kaa be kaandii. ²³ Be loomtinirii teddeengal Laamdo duumiido oo tooruuji nanndudi e yimbe maayooŋe e pooli e daabaaji di koyde nay e boggi leydi.

²⁴ Saabe dum, Laamdo daldi be e cobe no yonkiiji maabe dii njidiri nii faa be koyni terde maabe, kambe e ko'e maabe. ²⁵ Be loomtinirii Laamdo goongaraajo oo fenaande,

* **1:17** Habaakuk 2.4

6e teddinii ko tagaa 6e ndewii dum, 6e njoppii Tagudo oo. Yo jattooje ngoodan mo faa abada! Aamiina. ²⁶ Saabe dum, Laamdo daldi 6e e gidaade yonki ma66e kersiniide. Rew6e ma66e 6ee njoppii lede wor6e mum'en dee, ndeentii e rew6e hono mum'en faa woortondiri e no Laamdo muuyrunoo dum nii. ²⁷ Hono non wor6e 6ee duu njoppi waaldude e rew6e faa ngatti muuyondirde. Wor6e ana ngadondira ko hersinii. Be njukkaama kam6e e ko'e ma66e jaati hakke majjere ma66e.

²⁸ Saabe ko 6e miijinoo anndude Laamdo walaa ko nafata koo, Laamdo daldi 6e e majjere ma66e, faa 6e ngadi ko neddo haanaa wadude. ²⁹ Be oojii6e, 6e 6alee6e yonki, e6e keewi joote e comdam fuu, kajum e haasidaaku e war-hoore e poodondiral e jamba e anniya bondo. Be no'oo6e yim6e, ³⁰ 6e niijo6e yim6e, 6e waju6e Laamdo, 6e hoynoo6e yim6e, 6e mawninkiniibe, 6e mantotoo6e, 6e seeban6e ko boni, 6e murtir6e saaraa6e ma66e, ³¹ 6e ngalaa hakkille, 6e nganaa hoolniibe, 6e yoor6e berde, 6e ngalaa yurmeende. ³² Fay so taweede e6e anndi Laamdo yamirii gadoowo hono dee kulle fuu ana haandi e maayde, 6e kaadataa e wadude de tan, e6e njabani duu gadoowo de fuu.

2

Haala jukkungo Laamdo

¹ Ndennoo, aan peloowo wo66e oo, ko mbaaw-daa laataade fuu a walaa dadirgal. Sabi so a felii wo66e tawi golle moodon yo gooto, a libii hoore maa. ² Eden anndi Laamdo ana sarira golliroo6e hono dii golleeji 6ee ko waarata e goonga oo. ³ Hey! Aan peloowo golloo6e hono dii golleeji 6ee tawee hono non ngollirtaa, tama ada sikki a dadan sarri jukkungo Laamdo ngoo? ⁴ Naa a jawdo moyyuki Laamdo mawki kii, kajum e mujal mum e sawraare mum? Tama a anndaa Laamdo ana holle moyyuki mum yalla ada tuuba? ⁵ Kaa ko a joordo bernde a caliido tuubude koo, ada waddana hoore maa tikkere Laamdo jannde Laamdo bannginta tikkere mum e sariya mum poocitiido oo. ⁶ Sabi Laamdo barjoto gooto fuu golle mum. ⁷ Tewtoo6e darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtiroo6e dum mujal ley golle lobbo 6ee keban nguurndam nduumiidam. ⁸ Kaa haasidi'en salii6e goonga so ana ka66ii e bonannda 6ee, jukkungo naawngo ke6ata. ⁹ Torra e wemmbere ngoodanii gadoowo ko boni fuu: Yahuudiyankoo6e tafon, leji goddi njokka hen. ¹⁰ Darja e teddeengal e jam ngoodanii gadoowo ko moyyi fuu, Yahuudiyankoo6e tafon, leji goddi njokka hen. ¹¹ Sabi Laamdo burdintaa yim6e.

¹² Laamdo jukkan luuttoo6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, fay so 6e anndaa Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttoo6e so tawi ana anndi Sariya Muusaa oo, carirte Sariya oo. ¹³ Neddo nanngirtaake poocitiido yeeso Laamdo e hettinaade Sariya tan, jokkude Sariya oo wadata so nanngiree poocitiido. ¹⁴ Be nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee, kam6e e waasude anndude Sariya Muusaa oo fuu, so 6e ngadirii no Sariya Muusaa oo wiiri nii, 6e kollii e6e njogii sariya e ley hakkillaaji ma66e kam6e e ko'e ma66e fay so 6e ngalaa Sariya Muusaa oo. ¹⁵ Be kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e berde ma66e. Hakkillaaji ma66e ceediima dum, wakkatiiji e6e anndi ley miilooji ma66e 6e ngadii ko boni, wakkatiiji e6e anndi 6e ngadii ko moyyi. ¹⁶ Dum woni ko banngoyta jannde Laamdo yamirta Iisaa Almasihu sara ko suudii ley berde koo, sarira dum no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo wiiri nii.

No Yahuudiyankoo6e ngorri e Sariya Muusaa

¹⁷ Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike Laamdo, ¹⁸ ada anndi sago Laamdo, a jannginaado Sariya Muusaa oo faa mbaaw-daa subaade ko moyyi, ¹⁹ a tayorii a dowoowo wum6e, a fooyre won6e e nimre 6ee, ²⁰ ada waajoo 6e njanggaali 6ee, ada janngina sukaa6e saabe ko njogi-daa anndal e goonga faa hi66i e ley Sariya Muusaa oo koo - ²¹ ada tinndina wo66e, ndennoo a tinndintaa hoore maa naa? Ada waajoo pati wujjee, a wujjataa naa? ²² Ada wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Ada

harmina tooruuji, a wujjataa ley to di ndewetee too naa? ²³ Aan mantortoodo Sariya Muusaa oo, a luuttataa mo koynaa innde Laamdo ndee naa? ²⁴ Dum wadi so Binndi dii mbii: «Onon ngadi so 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ana mbonkoo innde Laamdo ndee.»*

²⁵ Sabi taadagol ana waawi nafude ma so ada haybi Sariya Muusaa oo, kaa so a yaa6ii Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii. ²⁶ So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa dee, yalla waasude taadaade makko hiisataake no o taadiido nii naa? ²⁷ Mo taadaaki kaybudo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttudo Sariya oo, fay so a taadiido anndudo Binndi dii. ²⁸ Sabi wanaa ko yiyetee koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e terde koo woni taadagol. ²⁹ Ko yiyataake koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley bernde neddo tawetee. E Ruuhu oo dum fawii, wanaa e binndi dii. Neddo baado non, wanaa yimbe njettata dum, Laamdo yettata dum.

3

¹ Ndennoo, kodum Yahuudiyanke burdi leji goddi dii? Kodum woni nafaa taadagol? ² Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliiji dii fuu. Ko adii fuu, Yahuudiyankoo6e kalfinaa konngol Laamdo ngol. ³ Kaa so yoga ma66e nganaa hoolniibe, dum ana waawi bonnude ko Laamdo yo koolniido koo naa? ⁴ Waawaa! Fay so yimbe fuu yo fenoo6e, Laamdo kaa yo goongirante. Sabi nii winndorii:

«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,

so a sardaama a liban.»*

⁵ Doo mido haalda no yimbe nii: so oonaare men ana beyda bannginde fooccitaare Laamdo ndee, dum ana wada so mbiyen Laamdo yo ooniido so jippinii e men tikkere mum naa? ⁶ Fes! Sabi so Laamdo yo ooniido, hono o sarirta aduna oo? ⁷ So tawii fenaande am ana beyda bannginde goonga Laamdo oo edum teddina mo, saabe kodum carirtee-mi mi luuttoowo? ⁸ Won no'oo6e en wiyoo6e eden mbiya: «Ngaden ko boni yalla ko moyyi ana funta hen.» Been yimbe, jukkungo mum'en ana foti e gollleeji mum'en.

No yimbe fuu ndonkiri laataade fooccitiibe

⁹ Ndennoo, enen Yahuudiyankoo6e 6ee, eden 6uri heddiibe 6ee naa? En 6uraa. Sabi mi hollii Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke fuu e ley luutti ngoni, ¹⁰ no Binndi dii mbiiri nii:

«Walaa fuu pooccitiido, fay gooto,

¹¹ fay gooto walaa faamu,
fay gooto tewtataa Laamdo.

¹² Yimbe fuu yo majju6e, fuu yo bon6e,
walaa fuu gadoowo ko moyyi, fay gooto.»†

¹³ «Kundude ma66e ana mba'i no janaale udditiide nii,
demde ma66e ana mbowla pene bonde.
Toni ma66e ana caawi tooke posoke.»‡

¹⁴ «Haala ma66e fuu yo kuddi e konngi mettudi.»§

¹⁵ «Koyde ma66e ana njaawani yuppude yiyyam,
¹⁶ bonannda e kunkoo ana jokki e ma66e to 6e njahata fuu,
¹⁷ 6e anndaa laawol jam.»*

¹⁸ «Kulol Laamdo walaa e berde ma66e fey.»†

¹⁹ Eden anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, won6e e ley mum 6ee haaldi, yalla kundude fuu ana mu66oo, yimbe aduna fuu paama potii e jukkungo Laamdo. ²⁰ Sabi fay

* **2:24** Esaaya 52.5 * **3:4** Jabuura 51.6 † **3:12** Jabuura 14.1-3; 53.2-4 ‡ **3:13** Jabuura 5.10 § **3:14** Jabuura 10.7 * **3:17** Esaaya 59.7-8 † **3:18** Jabuura 36.2

gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe haybude mum Sariya Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya Muusaa oo waawi so wanaa anndinde yimbe ko woni luuttal.

No yimbe laatortoo fooccitiibe yeeso Laamdo

²¹ Kaa jooni Laamdo bannginii no nanngirta yimbe fooccitiibe ko wanaa haybude mum'en Sariya Muusaa - no Sariya oo e dewte annabaa6e dee ceedorii nii: ²² o nanngiran goondinbe 6ee fuu fooccitiibe saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu. Sabi walaa ko burdini yimbe: ²³ yimbe fuu luuttii, ngalaa ngedu e annoora Laamdo. ²⁴ Kaa Laamdo nanngirii 6e fooccitiibe meere meere kammari hinnee mum. O wadii dum saabe Iisaa Almasiihu coottitiido 6e oo. ²⁵ Oon Laamdo fodi hokkitirde yonki mum faa yaafoo luutti goondinbe dum, saabe yiyam mum dam. Hono non Laamdo holliri fooccitaare mum, fay so jukkaalino luuttoo6e arannde ²⁶ saabe mupal mum. O wadirii dum faa o banngina fooccitaare makko wakkati mo ngon-den e mum oo, yalla omo holla o pooccitiido, kasen neddo fuu goondindo Iisaa, o nanngiran dum pooccitiido.

²⁷ Ndennoo, kodum fuu woni daliili wasu mo neddo heddorii? Fay gooto! Haybude Sariya Muusaa oo saabii dum naa? Wanaa! Goondinal tan saabii dum! ²⁸ Sabi miden anndi neddo goondinal mum nanngirtee pooccitiido, wanaa saabe haybugol mum Sariya Muusaa oo. ²⁹ Naa Laamdo yo Laamdo Yahuudiyankoo6e tan? Wanaa kanko woni Laamdo lepi goddi dii duu naa? Kanko jaati woni Laamdo lepi goddi dii duu, ³⁰ sabi Laamdo gooto woodi, nanngiroowo taadiibe 6ee fooccitiibe saabe goondinal mum'en, 6e taadaaki 6ee duu o nanngiran dum'en fooccitiibe saabe goondinal mum'en. ³¹ Ndennoo, min ittiroo6e Sariya Muusaa oo goondinal naa? Fes! Min ittaali mo, min tabintinbe mo!

4

Haala goondinal Ibarahiima

¹ Kodum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo? ² So tawiino nii mo laatike pooccitiido saabe golleeji makko dii, nden omo waawi mantaade. Kaa mo waawaa mantaade yeeso Laamdo. ³ Sabi Binndi dii mbii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorike mo saabe majjum mo pooccitiido.»* ⁴ Golloowo, njo6di mum jatortaa6e wadaneede moyyere, dum tilsudum. ⁵ Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, pawoowo jikke oo e goondinde Laamdo baawdo nanngirde yeddube fooccitiibe oo, kanko, Laamdo jatorto mo saabe goondinal makko ngal mo pooccitiido. ⁶ Nii Daawuuda siforii mbelko'aaku neddo mo Laamdo jatorii pooccitiido tawi walaa golleeji lobbi:

⁷ «Be boofi mum'en njaafaa,
6e luutti mum'en tosaa,
mbelii hoore.

⁸ Neddo mo Joomiraado hiisaaki luutti mum,
welii hoore.»†

⁹ Tama taadiibe 6ee tan njei oon mbelko'aaku? Tama 6e taadaaki 6ee ngalaa hen? Tama wanaa saabe goondinal Laamdo jatorii Ibarahiima yo pooccitiido? ¹⁰ Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngiraa pooccitiido ndee? O taadiido naa o wanaa? O nanngiraama o pooccitiido gila o taadaaki. ¹¹ Taadagol makko duu yo maande holloore fooccitaare makko ndee saabe goondinal o he6iri gila o taadaaki. Hono non, o laatorii njaati goondinbe 6e taadaaki 6ee fuu, yalla been duu ana njatoree yo fooccitiibe. ¹² Kasen kanko woni baaba taadiibe 6e kaadaali e taadagol tan, jokku6e laawol makko, kanko baaba men Ibarahiima goondindo Laamdo gila taadaaki oo.

Haala ko Laamdo fodani Ibarahiima

¹³ Laamdo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna oo. Wanaa kammari Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamdo fodiri dum, o fodirii dum kammari fooccitaare

* 4:3 Puddoo6e 15.6 † 4:8 Jabuura 32.1-2

nde o hokkiri Ibarahiima saabe goondinal mum ndee. ¹⁴ Sabi so tawii jokkude Sariya ana heya neddo faa hokkee ko fodaa koo, goondinal laatike meere, fodoore ndee duu nafataa. ¹⁵ Sabi Sariya oo jukkungo Laamdo waddata, kaa do sariya walaa, boofi duu ngalaa.

¹⁶ Ndennoo, fodoore Laamdo ndee e goondinal fawii, yalla ende laatoo moyyere makko, nde tabitana iwdi Ibarahiima fuu, wanaa jokku6e Sariya 6ee tan, nde tabitana goondinir6e no Ibarahiima goondiniri nii 6ee fuu. Kanko woni njaati meeden en fuu ¹⁷ yeeso Laamdo, no winndorii nii: «Mi wadii ma baaba lepi keewdi.»‡ Ibarahiima goondinii Laamdo guurtinoowo maay6e, biyoowo ko woodaa yo laato. ¹⁸ Do Ibarahiima haannoo tayude jikke doo, don fawi jikke goondini, nii laatorii baaba lepi keewdi no Laamdo wiirunoo mo nii: «Hono nii iwdi maa fotata.»§ ¹⁹ Ibarahiima duu6i mum ana mbaara e teemedere, kaa goondinal makko lo'aali nde o yiinoo terde makko naywii, Saaratu jom suudu makko oo duu naywii yawtii rimde. ²⁰ O sikkitaaki fodoore Laamdo ndee, ko laatii dee, goondinal makko 6eydi he6ude semmbe, mo teddini Laamdo, ²¹ sabi o tayorii Laamdo ana waawi tabintinde fodoore mum. ²² Saabe dum, «Laamdo jatorii mo o poocitiido.» ²³ Ko Binndi dii mbii «Laamdo jatorii mo o poocitiido» koo, wanaa kammari makko tan winndorii, ²⁴ ana winndorii kammari meeden enen duu, enen waroo6e jatoreede en foocitiibe, goondin6e Laamdo guurtindo Joomiraado men Iisaa e hakkunde maay6e oo, ²⁵ oon bardaado saabe luutti men, guurtiniraado yalla eden nanngiree en foocitiibe.

5

Haala jam hakkunde men e Laamdo

¹ Nde wonnoo en nanngiraama foocitiibe saabe goondinal, jam wadii hakkunde men e Laamdo kammari Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Kanko udditani en damal hinnee Laamdo mo ngon-den e mum jooni oo, dum laatorike saabe goondinal men ngal. Eden ceyoroo jikke he6ude ngedu e annoora Laamdo. ³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji men duu sabi eden anndi torraaji ndimata mupal, ⁴ mupal ngal rima neddaaku, neddaaku oo rima jikke. ⁵ Jikke oo noo fuurataa, sabi Ruuhu Ceniido mo ndokke-den oo hebbinanii en jilli Laamdo dii.

⁶ Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu maayani en, enen yeddu6e Laamdo, e ley wakkati mo Laamdo subii oo. ⁷ Ana tiidi neddo jaba maayande goddo fay so oon yo poocitiido, ana moyya neddo jaba maayande neddo moyyo. ⁸ Kaa Laamdo tabintinanii en jilli mum e men ko Almasiihu maayani en gila en luuttoo6e koo. ⁹ Jooni ko nanngira-den en foocitiibe saabe yiyam makko dam koo, tayoral en ndadan e jukkungo Laamdo ngoo saabe makko. ¹⁰ Sabi nde ngonno-den en konnee'en Laamdo ndee, Laamdo rewrintinii en e mum saabe maayde 'Biyum oo ndee. Ko ndewrintina-den e makko jooni koo, tayoral en kisinirte saabe nguurndam Biyiiko oo dam. ¹¹ Kasen duu eden ceyoroo Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamdo oo.

No Aadama nannditirta e Almasiihu garoynoodo oo

¹² Jooni, saabe neddo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti dii ngaddi maayde. Non maayde ndee yottorii yim6e fuu, sabi 6e fuu 6e luuttii. ¹³ Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so sariya walaa, luutti kiisataake. ¹⁴ Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay 6e luuttiraali no Aadama luuttudo yamiroore Laamdo 6ee nii duu maayan. Oon Aadama ana nanndita e garoyoowo oo.

‡ 4:17 Puddoode 17.5 § 4:18 Puddoode 15.5

¹⁵ Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamdo. Goonga, yimbe heewbe maayii saabe luuttal neddo gooto, kaa hinnee Laamdo buri fuu mawnude, kaŋum e moyyere nde o wadani yimbe heewbe saabe neddo gooto ndee, dum woni Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamdo waddata koo e ko luuttal neddo gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal neddo gooto jukkungo waddi, kaa moyyere Laamdo mawnde caggal luutti keewdi wadi faa yimbe nanngiraa foocitiibe. ¹⁷ Ko luuttal neddo gooto (dum woni Aadama) waddani maayde laamaade yimbe koo, tayoral heboobe hinnee Laamdo keewdo hokkaaŋe fooccitaare bee, kaŋum'en laamoto ley nguurndam saabe neddo gooto (dum woni Iisaa Almasiihu).

¹⁸ Ndennoo, no luuttal neddo gooto waddirani yimbe fuu jukkungo nii, hono non kasen golle poocitiido mo neddo gooto gollu wadirta yimbe fuu nanngiree foocitiibe hokka dum'en nguurndam. ¹⁹ No salaare neddo gooto wadiri yimbe heewbe luuttoobe nii, hono non dowtaare neddo gooto duu wadiroyta heewbe nanngireede foocitiibe.

²⁰ Sariya Muusaa oo wardii faa luutti beyda annditeede, kaa do luutti keewi fuu, don hinnee Laamdo burata fuu heewde. ²¹ Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee Laamdo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa naŋa en to nguurndam nduumiidam dam Joomiraado men Iisaa Almasiihu hokkata en dam.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidinde e mum

¹ Ndennoo, kodum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla hinnee Laamdo oo ana beydoo naa? ² Dum waawaa laataade! En maaybe banngal luutti, dum woni en ceertii e majji. Ndennoo hono mbaawraten kasen wuurde e ley luutti? ³ Odon anndi lootogal men batisima kaŋungal en e Iisaa Almasiihu ngal haŋŋii en e maayde mum duu. ⁴ Ndennoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en irdaama e makko, yalla no Almasiihu wuurtiri e hakkunde maaybe saabe baawde Baabiraado teddude dee nii, enen duu eden nguurda non nguurndam kesam. ⁵ E ley dum, no ndeentir-den e makko maayde nanndunde e nde makko ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital nanndungal e ngal makko ngal. ⁶ Sabi eden anndi ko hiiddi ko woni ley men koo tontidaama e makko dow leggal bardugal, yalla terde men luuttooje dee ana kalkoo, tonngite-den iwde e tonngoode luuttal. ⁷ Sabi maaydo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nanngiraama poocitiido. ⁸ Ko maaydu-den e Almasiihu koo, eden koolii en nguurdan e makko duu, ⁹ sabi eden anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maaybe koo, maayataa kasen, maayde duu jaalataako mo kasen. ¹⁰ Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol gootol keyowol yimbe jamaanuujii dii fuu. Jooni e nguurndam makko dam, Laamdo o wuurani. ¹¹ Hono non, onon duu, laatee no maaybe nii banngal luuttal, no wuuranbe Laamdo nii e haŋŋagol mon e Iisaa Almasiihu ngol.

¹² Ndennoo, pati accee luuttal jaaloo terde mon maayooje dee faa njokkon gidaade majje. ¹³ Pati ndokkee caldi mon dii luuttal, pati ngadon di kaŋorde oonaare. Ndokkee ko'e mon Laamdo. Kammari on maaynoobe, jooni kaa on wuurbe, ngadon caldi moodon dii kaŋorde fooccitaare. ¹⁴ Luuttal jaalataako on kasen, sabi on noottii taweede e ley Sariya oo, ko ngon-don e mum dee, e ley hinnee Laamdo.

No yimbe laartoo golloobe dwtaniibe fooccitaare

¹⁵ Kodum hen, ndennoo? En luuttan saabe e ley hinnee ngon-den wanaa e ley Sariya naa? Dum waawaa laataade! ¹⁶ Odon anndi so on ngadii ko'e mon e gollande neddo faa dwtano-don dum, on laatiima maccuŋe mo dwtanto-don oo. Ndennoo, naa on laatiima maccuŋe luutti naŋooji on e maayde, naa on dwtaniima Laamdo naŋoowo on e fooccitaare. ¹⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo! Arannde e tonngoode luuttal ngonno-don, kaa jooni odon nii dwtorii berde laaŋude laawol ngol njannginge-don ngol. ¹⁸ On

tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike golloo6e dōwtaniibe fooccitaare ndee. ¹⁹ Midō haalda dōo no yim6e paamirta nii kammari on njaawaali faamde. No ngadirnon caldi mon dīi e maral tuundi e oonaare faa ngollu-don ko boni nii, jooni ngadirnon caldi mon dīi e maral fooccitaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonno-don e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki golloo6e dōwtaniibe fooccitaare. ²¹ Kodum kebuno-don e majjum? Fay huunde, so wanaa ko kersirton hannde koo, sabi battane majjum yo maayde. ²² Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollanoo6e Laamdo, odon nguura e senaare. Battane majjum yo nguurndam nduumiidam. ²³ Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde Laamdo hokkata ndee yo nguurndam nduumiidam e ley hab6agol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

7

No yim6e tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

¹ Sakiraa6e, midō haaldana on no yim6e anndu6e Sariya Muusaa oo 6ee nii. Odon anndi faa laabi paca neddo e ley Sariya tawetee so nii ana heddi wuurde. ² Hono nii debbo 6amaado, sariya tonngi dum e gorum oo so nii gorko oo ana wuuri. Kaa so gorko oo maayii, mo tonngitaama iwde e sariya tonngunoodo mo oo. ³ So goddo 6amii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo jeenoowo. Kaa so goriiko oo maayii, sariya oo yoppitan mo, mo wiyataake jeenoowo so mo 6amondirii e gorko goddo. ⁴ Sakiraa6e am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa, on iwii e ley mum kammari maayde Almasiihu ndee, on jeyaama e goddo, dum woni Almasiihu mo Laamdo wuurtini e hakkunde maay6e oo yalla eden ngolla ko welata Laamdo. ⁵ Wakkati nde ngonno-don e hiini hoore men ndee, gidaade yonki bonde de Sariya Muusaa oo tekkinii dee ana ngolla e terde men faa naba en to maayde. ⁶ Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya Muusaa, sabi en maayii banngal Sariya tonngunoodo en oo faa mbaawen gollande Laamdo ley nguurndam kesam tuugiidam e Ruuhu oo, tawee dam tuugaaki e Sariya kiidoo binndaado oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

⁷ Ndennoo, kodum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal naa? Wanaa! Kaa noo, Sariya oo anndini kam ko woni luuttal. Sabi mi anndataano ko woni tuuyo so Sariya oo wiyaalino: «Pati tuuye-daa!» ⁸ Luuttal ngal tuugike kadaadi dīi, wadi e am sii tuuyooji fuu. Sabi so Sariya walaa, luutti dīi yo baatuɗi. ⁹ Arande, nde mi anndaano Sariya oo ndee, miin, mido wurnoo, kaa ko kadaadi dīi ngari koo, luuttal laattii guurngal, ¹⁰ miin, maay-mi. Jamirooje kaannoo6e waddande kam nguurndam dee, laatii na6ooje kam to maayde. ¹¹ Sabi luuttal ngal tuugike kadaadi dīi, yonni kam, wardi kam di. ¹² Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniido, jamirooje dee duu yo ceniide yo poocciide yo moyyude.

¹³ Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Waddanaali! Luuttal woni ko waddani kam maayde. Hono nii ngal annditirtee ngal luuttal jaati, sabi ngal nawtorike ko moyyi faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje dee luuttal ngal 6anngii ngal luuttal ya6bitiingal.

No yim6e njogoraaki sembe habude e luutti

¹⁴ Eden anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniido iwi. Kaa miin mi neddo lo'udo mo luutti njaalii. ¹⁵ Sabi mi faamaali ko ngadan-mi koo: ko njidu-mi wadude koo, mi wadataa dum, kaa ko mbanu-mi koo, dum ngadan-mi. ¹⁶ So mido wada ko mi yidaa koo, dum ana holla mi jabii Sariya Muusaa oo ana moyyi. ¹⁷ Joonnoo, wanaa miin wadirta non, luuttal gonngal e am ngal wadirta non. ¹⁸ Midō anndi e ley am, dum woni e ley terde am, ko moyyi walaa e mum. Yidude wadude ko moyyi ana e am, kaa mi waawaa

wadude dum. ¹⁹ Mi wadataa ko moyyi ko njidu-mi koo, ko boni ko mi yidaa koo ngadan-mi. ²⁰ Kaa so mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta non, luuttal gonngal e am ngal gollirta non. ²¹ Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu mido yidi wadude ko moyyi, kaa ko boni koo hu6indii kam. ²² To ley hakkille am too, Sariya Laamdo oo ana weli kam jaati, ²³ kaa mido maata neesu bondo e ley terde am, ana haba e sariya gondo ley hakkille am oo. Neesu bondo oo ana wada kam maccudo luuttal gonngal e terde am ngal. ²⁴ Hee mido yurminii! Homo waawi ittude kam e dee terde nabooje kam to maayde? ²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu!

Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamdo, kaa e terde am mi gollanoowo luuttal.

8

Haala nguurndam kabbiidam e Ruuhu Laamdo

¹ Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e ha66iibe e Iisaa Almasiihu bee, ² sabi baawde Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu dee ittii en e baawde luuttal, kapum e maayde fuu. ³ Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terde men koo, dum Laamdo timmini. Faa o tosa luutti o neldi Biyiiko jaati dow mbaadi nanndundi e ndi bi66e aadama luuttoo6e ndii. E mum o jukki luuttal golloowal e ley terde men ngal. ⁴ Dum fuu yalla laabal ngal Sariya oo yamiri ngal ana hi66a e meeden, enen jokku6e Ruuhu 6e njokkaali e gidaade yonki mum'en bee. ⁵ Ha66iibe e gidaade yonki bee, gidaade yonki miilata, kaa ha66iibe e Ruuhu bee, ko Ruuhu jey koo miilata. ⁶ Miilde gidaade yonki mum tan, maayde waddanta neddo, kaa noo, miilde ko Ruuhu jey koo, nguurndam e jam waddanta neddo. ⁷ Sabi miiloowo gidaade yonki mum tan yo gano Laamdo, sabi joomum dowtantaako Sariya Laamdo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati. ⁸ Ha66iibe e gidaade yonki bee mbaawaa welde Laamdo.

⁹ Kaa onon, on kab6ataako e gidaade yonki so Ruuhu Laamdo ana e mon, e Ruuhu oo kab6oto-don. Neddo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e Almasiihu. ¹⁰ Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terde mon dee yo maayde saabe luuttal ngal, yonkiiji mon dii kaa yo guurdi kammari on nanngiraama foocitiibe. ¹¹ Laamdo guurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e oo, so Ruuhu mum ana e mon, kapum jaati hokkata terde mon maayooje dee nguurndam, o hokkiran dum Ruuhu makko gondo e mon oo.

¹² Jooni kaa, sakiraabe, so won ko tilsinte-den, wanaa jokkude gidaade yonki tilsinte-den. ¹³ So on nguurdii no gidaade yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on mbardii gidaade dee Ruuhu Laamdo oo, on nguuran. ¹⁴ Be Ruuhu Laamdo oo dowata bee yo bi66e Laamdo. ¹⁵ Sabi Ruuhu mo Laamdo hokki on oo wadataa on maccu6e faa wartira on e kulol. Ko ke6u-don dee, Ruuhu gadoowo on bi66e Laamdo. Kanko wadata en noddiren Laamdo «Abba». ¹⁶ Ruuhu oo jaati, kapum e berde men dee ana ceedoo en bi66e Laamdo. ¹⁷ So en bi66e, en ronoo6e duu. So en ronoo6e ko Laamdo fodi koo, en rondoo6e e Almasiihu. So eden torridee e makko, en ke6idan e makko teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

¹⁸ Mido anndi torraaji meeden hannde dii mbaawaa fonndeede e teddeengal ngal Laamdo bannginanta en janngo ngal. ¹⁹ Tagoore ndee fuu ana heppi jalaande nde Laamdo bannginta teddeengal bi66e mum ndee. ²⁰ Sabi tagoore ndee, baawde nabooje nde e meere laamotoo nde. Wanaa e sago mayre dum wadaa, Laamdo muuyrunoo dum non. Kaa jikke ana woodi, ²¹ sabi tagoore ndee tonngitete iwde e tonngoode jolgol, soottitee he6a ngedu e teddeengal ngal bi66e Laamdo bee ke6ata ngal. ²² Sabi eden anndi, faa jooni tagoore ndee fuu ana uuma ana tampi e naawalla natakawere. ²³ Wanaa dum tan, enen he6ir6e Ruuhu Laamdo oo no dokkal Laamdo adiingal nii bee duu eden uuma, sabi

eden keppe Laamdo soottitaaki terde men dee wada en bi66e mum. ²⁴ Sabi e ley jikke kisina-den. Kaa jikke kebaado noottii laataade jikke, sabi neddo fawataa jikke e ko hebi. ²⁵ Kaa so eden pawa jikke e ko en kebaali tafon, en ndoomiran dum sawraare.

²⁶ Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu, sabi en anndaa no kaan-den wadirde duwaawu nii. Kaa Ruuhu oo e hoore mum naaganto en Laamdo, naagoroo uumaali di mbaawaa sifeede e haalaaji. ²⁷ Laamdo kumpitiido ko woni ley berde men oo duu ana anndi anniya Ruuhu, sabi e sago makko Ruuhu oo naagirantoo seniibe bee.

²⁸ Eden anndi, yidube Laamdo noddiraabe anniya makko bee, Laamdo ana wada huunde fuu gollida faa laatanoo dum'en ko moyyi. ²⁹ Sabi 6e Laamdo anndi gila tagaaka bee, o hoddiranii dum'en nanndude e Biyiiko oo, yalla Biddo oo ana laato hammadiijo sakiraa6e heewe6e. ³⁰ Kasen duu 6e o hoddirani bee, o noddii dum'en, 6e o noddi bee, o nanngirii dum'en fooccitiibe, 6e o nanngiri fooccitiibe bee, o hokkii dum'en ngedu mum'en e teddeengal makko.

Haala jilli Almasiihu

³¹ Caggal dum fuu, kodum mbiyaten? So Laamdo ana wondi e men, homo waawi honude en? ³² Kanko, fay Biyiiko oo e hoore mum mo hadaali en, o hokitirii dum kammari men en fuu. Fay huunde hadataa mo hokkude en ko moyyi fuu, o hokkida en dum e mum. ³³ Homo nabata 6e Laamdo subii bee sariya? Fay gooto, sabi Laamdo nanngirii 6e fooccitiibe! ³⁴ Homo waawi libude 6e e sariya? Walaa, sabi Iisaa Almasiihu maayanii en, ko 6uri dum fuu, o wuurtanii en. Omo joodii naamo Laamdo omo naaganoo en. ³⁵ Kodum waawi seenndude en e jilli di Almasiihu yidi en dii? Billaare naa, wemmbere naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, farati naa, naa kaafaawi? ³⁶ Nii Binndi dii mbiiri:

«Saabe maa miden nii kosa maayde
nannde fuu,

miden nanngiraa no baali kirsoyteedi nii.»*

³⁷ Dum fuu e taweede, eden kebira jaalogal manngal saabe jiddo en oo. ³⁸ Sabi mido tayori, wanaa maayde, wanaa nguurdam, wanaa malaa'ika'en, wanaa laamu, wanaa ko wari jooni, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe, ³⁹ wanaa baawde gonde dow, wanaa gonde ley, wanaa huunde fuu ko tagaa, fay huunde waawaa seenndude en e jilli di Laamdo wadi e men dii e ley ha66agol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lejol ngol Laamdo subii

¹ Ko kaalan-mi doo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Almasiihu koo kaaliran-mi, mi fenataa. Hakille am mo Ruuhu Ceniido dowata oo, ana seedanoo kam ² mboy-yonki cattudo, kapum e naawalla duumiido ana e am ³⁻⁴ saabe Israa'iilankoo6e sakiraa6e am bee. Mido yelinoo laataade kudaado mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so ana nafannoo lejol am ngol. Kambe ngoni 6e Laamdo wadi bi66e mum, holli 6e teddeengal mum. Kambe njey aadiiji dii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamdo anndinii 6e no rewirtee, wadanii 6e podooje mum. ⁵ Lejol am yo iwdi maamiraa6e Israa'iila arannde6e bee, Almasiihu duu bannal bii-aadamaaku mum e lejol ngol iwi, kanko woni Laamdo, o tiimdo huunde fuu, yo o yette faa abada. Aamiina.

⁶ Dum wanaa wiide konngol Laamdo ngol laatike meere. Sabi wanaa iw6e e Israa'iila 6e fuu ngoni Israa'iilankoo6e, ⁷ wanaa iw6e e Ibarahiima 6e fuu ngoni bi66e mum jaati. Sabi Laamdo wii Ibarahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»*

⁸ Dum woni: wanaa bi66e Ibarahiima rimiraa6e no yim6e fuu ndimirtee nii ngoni bi66e Laamdo, rimiraa6e saabe fodoore ndee 6e nanngiraa no iwdi makko jaati nii. ⁹ Sabi

* **8:36** Jabuura 44.23 * **9:7** Puddoode 21.12

Laamdo fodii ddi konngi wii: «Mi wartan e hono oo wakkati mawuuri, Saaratu heban biddo gorko.»† 10 Wanaa dum tan. Rebekka duu bamii reedu funee6e. Baaba ma66e yo Isiyaaka, maama men oo. 11-12 Gila 6i66e 6ee ndimaaka sako 6e ngada ko moyyi naa ko boni, nden Laamdo wii Rebekka: «Mawniraado oo laatoto maccudo mijiraado oo.»‡ O wadiri non faa anniya makko banngal subagol tabita, dum woni: subagol makko ngol fawaaki e golle yim6e, e Laamdo noddoo6o oo ngol fawii 13 no Binndi ddi mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa koynu-mi.»§

14 Ndennoo, kodum mbiyaten? Laamdo yo oopiido naa? Fes! 15 Anni ko o wii Muusaa: «Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade, mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.»*

16 Ndennoo, subagol makko fawaaki e sago neddo naa e golle mum, ko fawii e mum dee, dow Laamdo jurmotoodo oo. 17 Sabi e ley Binndi ddi, Laamdo wii Fira'awna: «Ko ngadir-maa-mi kaananke dee, faa mi hollira baawde am e maa, kasen duu faa innde am ooynee e aduna oo fuu.»† 18 Ndennoo, Laamdo yurmoto mo muuyi, yoornan bernde mo muuyi.

19 Ana moyya dana biido kam: «So non dum worri, kodum Laamdo felirta yim6e so fay gooto waawaa salaade muuyde makko dee?» 20 Aan neddo oo, kodum ngon-daa faa njeddaa Laamdo? Loonde mahaande ana wiya mahudo dum oo: «Ko saabii so mahir-daa kam nii?» 21 Mahoowo loode ana waawi wadude e loope dee ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, o maha wonnde gollirteende ko wanaa ko hensaa. 22 Haya, fay so taweede Laamdo muuyii bannginge tikkere mum kajum e baawde mum, o munanii 6e o tikkani 6ee munal cattungal, dum woni haandu6e e halkaade 6ee. 23 O wadirii nii faa o banngina annoora makko mawdo dow 6e o yurmotoo 6ee, 6e o lanndinanii gila ko 6ooyi yalla ana ke6a ngedu e annoora makko. 24 Been yim6e ngoni enen 6e o noddi 6ee, wanaa ley Yahuudiyankoo6e 6ee tan, ley lepi goddi ddi duu. 25 Nii Laamdo wiiri dum e dewtere annabi Hosee'a:

«Lepol ngol wanaa lepol am ngol,
mi noddiroyan ngol lepol am,
yim6e 6e korsinaaka 6ee,
mi noddiroyan 6e yim6e am horsu6e.

26 Kasen duu do 6e mbiyetenoo 6e nganaa yim6e am doo,
don 6e mbiyoytee 6i66e Laamdo guurdo oo.»‡

27 Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'iilankoo6e, wii: «Fay so 6i66e Israa'iila keewiri no njaareendi geeci nii, seeda ma66e tan hisintee, 28 sabi Joomiraado tabintinan konngol mum faa hi66a e leydi ndii ko yaawi.»§ 29 Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arande: «Sinndo Joomiraado Jom Sembe oo daldaalino en iwdi, tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e ngeenndi Gomoora.»*

No Laamdo nanngirta goondinbe Iisaa 6ee fooccitiibe

30 Ndennoo, kodum mbiyaten? Ko mbiyaten anni: yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6e tewtaalino nanngireede fooccitiibe yeeso Laamdo 6ee, 6een ke6i fooc-citaare, dum woni fooccitaare saabe goondinal. 31 Israa'iilankoo6e tewtunoobe nann-gireede fooccitiibe yeeso Laamdo saabe jokkude Sariya 6ee ndonkii hebude nann-gireede fooccitiibe. 32 Ko saabii? Saabe 6e tewtiraali dum goondinal, golle ma66e 6e tewtiri dum faa 6e pergiti e «haayre fergitoore ndee» 33 no haala kaa hippiraa ley Binndi ddi nii:

«Mi fawan e Siyona haayre nde yim6e pergitotoo e mum so liba dum'en.
Kaa goondindo nde fuu hersataa abada!»†

† 9:9 Puddoode 18.10,14 ‡ 9:11-12 Puddoode 25.23 § 9:13 Malakiya 1.2-3 * 9:15 Pergu 33.19 † 9:17 Habaakuk 9.16 ‡ 9:26 Hosee'a 2.25; 2.1 § 9:28 Esaaya 10.22-23 * 9:29 No Sodooma e Gomoora kalkiraa nii winndaama e ley Puddoode 19.1-29 † 9:33 Esaaya 28.16

10

¹ Sakiraa6e, ko njidufu-mi e 6ernde am jaati, e ko jaagotoo-mi Laamdo: Israa'iilankoo6e kisinee. ² Mido seedanoo 6e e6e kirana Laamdo sanne, kaa kiram ma66e dam waldaa e faamu. ³ Be paamaali fooccitaare nde Laamdo hokkata neddo ndee, faa 6e piyani ko'e ma66e dabare laataade fooccitiibe. Hono nii 6e dwtanaaki sariya mo Laamdo darni faa nanngira neddo poocciido oo. ⁴ Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya Muusaa oo, yalla goondindo Almasiihu fuu ana nanngiree poocciido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

⁵ Ko Muusaa winndi banngal fooccitaare iwnde e Sariya ndee annii: «Neddo fuu jokkudo Sariya oo, wurdan saabe Sariya oo.»* ⁶ Kaa ko fooccitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati wii e 6ernde maa «Homo njabbata dow kammu?» Dum woni faa jippina Almasiihu, ⁷ naa «Homo yahata laakaraa?» Dum woni faa immintina Almasiihu e hakkunde maay6e. ⁸ Ndennoo, kodum fooccitaare iwnde e goondinal wiyata? Dum doo nde wiyata: «Konngol Laamdo ana 6adi maa, engol e hunduko maa, engol e 6ernde maa.»† Ngol konngol woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngal. ⁹ So a seedorike hunduko maa Iisaa yo Joomiraado, a goondinii e 6ernde maa Laamdo wurtinii mo e hakkunde maay6e, a hisinte. ¹⁰ Sabi goondindo e ley 6ernde mum, Laamdo nanngiran dum poocciido, ceedorido hunduko mum, Laamdo hisinan dum ¹¹ no Binndi dii mbiiri nii: «Goondindo mo fuu hersataa.» ¹² Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke, 6e fuu 6e Joomiraado gooto, o kebbinoowo moyyereeji makko e noddoo6e mo 6ee fuu. ¹³ Sabi «neddo fuu noddudo innde Joomiraado, hisinte.»‡

¹⁴ Kaa hono 6e mbaawiri noddude mo so 6e ngoondinaali mo? Hono 6e mbaawiri goondinde mo so 6e nanaali kabaaru makko? Hono 6e mbaawiri nande kabaaru makko so baajotoodo walaa? ¹⁵ Hono yim6e mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi dii mbii: «Huunde fuu 6uraa yiigol waroo6e yottinde Kabaaru Lobbo 6ee ngol woodude.»§ ¹⁶ Kaa wanaa yim6e fuu njabani Kabaaru Lobbo oo. Annabi Esaaya wii: «Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?»* ¹⁷ Hono nii goondinal he6iraa e nande waaju, waaju duu he6iraa e konngol Almasiihu.

¹⁸ Kaa mido lamndoo dum doo: Israa'iilankoo6e nanaali naa? Be nanii jaati! Nii Binndi dii mbii:

«Daade ma66e nanaama e aduna oo fuu,
konngi ma66e njottiima faa hoore leydi.»†

¹⁹ Mido lamndoo kasen: Israa'iilankoo6e paamaali naa? Ley Tawreeta Muusaa Laamdo wii tafon:

«Mi wadan kiron 6e laataaki lepol 6ee,
mi wadan tikkanon lepol ngol walaa hakkille.»‡

²⁰ Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:

«Be tewtaalino kam 6ee tawii kam,
6e lamndanaaki kam 6ee,

mi bannganii dum'en.»§

²¹ Kaa banngal Israa'iila, Laamdo wii:

«Nannde fuu mido lanndinii ja66aade lepol caliingol jeddungol ngol.»*

11

No Laamdo holliri ana yurmoo Israa'iilankoo6e

¹ Ndennoo, mido lamndoo: Laamdo yoppii yim6e mum Israa'iilankoo6e 6ee naa? O yoppaali! Sabi miin e hoore am mi Israa'iilanke, mi iwdi Ibarahiima, e suudu baaba

* **10:5** Lewinkoo6e 18.5 † **10:8** Fillitagol Tawreeta 30.12-14 ‡ **10:13** Yo'ila 3.5 § **10:15** Esaaya 52.7 * **10:16** Esaaya 53.1 † **10:18** Jabuura 19.5 ‡ **10:19** Fillitagol Tawreeta 32.21 § **10:20** Esaaya 65.1 * **10:21** Esaaya 65

Benjamin njeyaa-mi. ² Laamdo yoppaali yimbe mum 6e subinoo gila arande 6ee. Tama on andaa ko Binndi dii mbii nde annabi Iliyaasa wullantonoo Israa'iilankoo6e 6ee to Laamdo, wii: ³ «Joomiraado, 6e mbarii annabaa6e maa, 6e ngurjinii ittirde maa sadaka, miin tan gooto heddi, e6e ndaara no 6e mbarda kam.» ⁴ Kodum Laamdo jaabii mo? Dum doo: «Mi moobtanii hoore am ujunaaji njeddon gorko 6e cujidanaali tooru wiyeteendu Ba'ala.» ⁵ Hono non, hakkunde yimbe hannde 6ee, ana woodi yimbe seeda 6e Laamdo suborii saabe hinnee mum. ⁶ Kaa so o suborike 6e hinnee, en anndan o suboraaki 6e saabe golle ma66e. So wanaa dum, hinnee Laamdo oo heddataako laataade hinnee hankasen.

⁷ Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'iilankoo6e 6ee ke6aali ko ndaartunoo koo, 6e Laamdo subii 6ee nii ke6i dum. Wob6e 6ee, berde mum'en mbumnaa ⁸ no winndorii nii:

«Laamdo uddii hakkillaaaji ma66e,
wumnii gite ma66e, faadinii noppi ma66e.

Faa hannde non worri.»*

⁹ Daawuuda duu wii:

«Yo rewgol ma66e bonngol ngol laatano 6e piccal kajum e yammbuure,
laatanoo 6e fergitere yalla e6e njukkee.

¹⁰ Yo gite ma66e ni66ine pati 6e njiya,
yo cagge ma66e ture faa abada!»†

¹¹ Ndennoo, mido lamndoo: ko Yahuudiyankoo6e 6ee pergitee koo, yalla faa 6e caama faa abada naa? Wanaa! Kaa saabe luutti ma66e dii, yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6iri kisindam dam, yalla Yahuudiyankoo6e 6ee ana kira. ¹² So luutti ma66e dii ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude ma66e goondinde Iisaa duu waddanii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ko moyyi, wanaa haala so Yahuudiyankoo6e 6ee fuu tuubii.

Haala hisineede 6e nganaa Yahuudiyankoo6e

¹³ Jooni, onon 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kaaldan-mi: ko laatii-mi nelaado e moodon koo, mido mantoro golle mo ndokkaa-mi oo ¹⁴ yaama mi he6a waddude kiram e ley lejol am, faa mi hisina yoga e ma66e. ¹⁵ So woddineede Yahuudiyankoo6e rewrintinii aduna oo e Laamdo, hono laatoytoo so 6e nja66oyaama? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e maayde so naata e nguurndam.

¹⁶ So tamre arandeere sakkaama Laamdo, tame keddiide dee duu cackaama. So dadi lekki cackaama Laamdo, cabe dee duu cackaama. ¹⁷ Jonnoo, Israa'iilankoo6e ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki cabe mum yogaae caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nanndudo e cabal maangoroowi ki tutaaka, a waddaama a dobaama e maangoroowi kii. Nii ke6ir-daa ngedu e ko iwata e dadi maangoroowi tutaaki kii no cabe godde dee ke6iri nii. ¹⁸ Kammari majjum, pati manta yeeso cabe caltaade dee. Kaa so ada mantoo, andaa wanaa aan wuurni dadi dii, dadi dii nguurnu maa. ¹⁹ Ana moyya tawee ada wiya: «Cabe caltaama yalla mido dobee do de ngonnoo doo.» ²⁰ Ana selli! Kaa ko de caltiraa dee, rafi goondinal majje, aan ada heddi e dobeede saabe goondinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-daa e kulol Laamdo. ²¹ Sabi so Laamdo dalaali cabe layliije dee, dalataa ma aan duu. ²² Ndennoo, taykita moyyuki Laamdo e panngere mum fuu: omo panngana saambe 6ee, kaa omo moyya e maa so nii ada niibi e kii moyyuki. So wanaa dum, aan duu a saltete. ²³ Israa'iilankoo6e duu, so 6e niibaali e salaare ma66e ndee, 6e ndoboyte, sabi Laamdo ana waawi dobirde 6e e maangoroowi kii no 6e caltiranoo nii. ²⁴ Ndennoo aan iwdo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so a saltaama iwde e makki a dobaama e maangoroowi tutaaki kii, haala walaa cabe iwde e lekki tutaaki kii, so caltanooma ana mbaawi dobeede e inna mum'en.

* 11:8 Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10 † 11:10 Jabuura 69.23-24

No Laamdo yurmortoo yim6e fuu

²⁵ Sakiraa6e, mido yidi anndinde on oo doo sirri, pati yeewron ko'e mon on hakki-lante'en: yoga e Israa'iilankoo6e, ko'e mum'en tiidinaa faa nde 6e nganaa Yahu-udiyankoo6e goondinoyoo6e 6ee fuu kisinaa. ²⁶ Hono non Israa'iilankoo6e 6ee fuu kisinirtee, no Binndi dii mbiiri nii:

«Kisinoowo oo Siyona iwrata,

mo ittan iwdi Yaakuuba fuu e geddi Laamdo.»‡

²⁷ «Dum woni aadi am e ma66e

wakkati mo tosoyan-mi luutti ma66e dii fuu.»§

²⁸ Ko 6e calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankoo6e 6ee laatorii konnee'en Laamdo kammari mon. Kaa ko Laamdo su6ii 6e koo, 6e laatike yi66e mum saabe maami-raa6e ma66e. ²⁹ Sabi mimsee walaa e dokkal Laamdo, kajum e noddaango mum.

³⁰ No calorino-don Laamdo arannde, ke6u-don jooni yurmeende saabe salaare Yahu-udiyankoo6e nii, ³¹ hono non, jooni 6e calorii mo yalla e6e ke6a yurmeende kam6e duu saabe yurmeende nde ngadana-don ndee. ³² Sabi Laamdo uddii yim6e fuu e ley salaare, yalla omo yurmoo 6e fuu.

³³ Hee ngalu Laamdo ana mawni! Hakkilantaaku makko e anndal makko ana luggidi! Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamde laawi makko.

³⁴ Sabi nii winndorii:

«Homo anndi miilooji Joomiraado?

Naa homo waawi laataade howruujo makko?»*

³⁵ «Homo adii hokkude mo sako o yoba dum?»†

³⁶ Sabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko woodiri, huunde fuu kanko woodani. Yo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina!

12*No goondin6e Iisaa kaani wuurdude*

¹ Ndennoo sakiraa6e, mido ndaarda on saabe yurmeende Laamdo ndee, cakkee ko'e mon laatoosadaka guurdo, ceniido, beldo Laamdo. Dum woni dewal ngal kaan-don rewirde mo ngal. ² Pati nemmbee aduna, kaa dalee Laamdo heydintina hakkillaaji mon yalla berde mon ana mbaylitoo. Nden, on mbaawan anndude muuyde Laamdo: ko moyyi e ko weli mo e ko hi66i.

³ Saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, mido wiya gooto e mon fuu: pati na6ee ko'e mon to on njottaaki. Ko kaan-don wadude dee, yeewron ko'e mon miilooji hakkilantaaku baarooji e goondinal ngal Laamdo etani on ngal. ⁴ Gooto e men fuu ana jogii caldi keewdi, kaa caldi dii fuu ngaldae golle. ⁵ Hono non, enen e heewde fuu, en neddo gooto e ley ha66agol men e Almasihu, en fuu eden njeydaa no gooto fuu jeydiri e goddo nii.

⁶ En ndokkaama dokke ceertude de Laamdo hokkiri en moyyere mum. Dokkaado haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum, haaltira ngol no hawwira e goondinal nii.

⁷ Dokkaado gollande deental goondin6e Laamdo, golla. Dokkaado tinndinde tinndina.

⁸ Dokkaado waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkira bernde laa6unde. Hooreejo fuu ardoroo soobee. Jurmotoodo yurmoroo neddo dow seyo.

⁹ Jilli mon dii laatoos di ngaldae e naafigaaku. Ngoddee ko boni, tiidee e ko moyyi.

¹⁰ Njidondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina banndum faa burna dum hoore mum. ¹¹ Pati laatee nattu6e, laatee soobirante'en, ndewiron Joomiraado berde laa6ude,

¹² mbeltee e ley jikke oo, mujee torra, pati ceeree e duwaawu. ¹³ Mballee seniibe Laamdo 6ee e haajuuji mum'en dii, laatee jippinoobe hobbe, ¹⁴ nduwanee torroobe on

‡ 11:26 Esaaya 59.20 § 11:27 Yeremiya 31.33-34 * 11:34 Esaaya 40.13 † 11:35 Ayyuuba 41.3

ŋee, nduwo-ŋon, pati kuŋon. ¹⁵ Mbeltodee e weltotooŋe ŋee, mboydee e woyooŋe ŋee. ¹⁶ Laatodee miilooji gooti, laatee leyŋinkiniibe, pati mawninkinee, pati njogoree ko'e mon on hakkilante'en. ¹⁷ So won gaŋuŋo on ko boni, pati njoŋtee ŋum. Ndaaree waŋuŋe ko yimŋe fuu miilii ana moyyi. ¹⁸ Nguurdee e yimŋe fuu dow jam so ana waawi laataade, dow no mbaawru-ŋon. ¹⁹ Sakiraabe horsuŋe, pati njoŋtanee ko'e mon, ko kaan-ŋon waŋuŋe dee, dalee tikkere Laamŋo ndee yoŋtanoo on. Sabi e ley Binndi dii Joomiraado wii: «Miin yoŋtoytoo mi yoŋoyan ŋe.»* ²⁰ Nii winndorii kasen: «So gaŋo maa yolbii ŋammaana ŋum, so ŋomdi njarnaana ŋum. So a waŋii nii, a waŋan o yaagoo saabe ko o waŋi ko boni koo.»† ²¹ Pati ŋal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

13

Haala dowtanaade laamiibe

¹ Yo gooto fuu dowtano laamiibe ŋee, sabi laamu walaa so wanaa iwruŋo to Laamŋo oo, kasen duu laamiibe ŋee Laamŋo lammini ŋum'en. ² Saabe ŋum, neddo fuu calaniido laamu saliima yamiroore Laamŋo, caliido yamiroore Laamŋo nee jukkete. ³ Gaŋoowo ko moyyi walaa ko huldata hooreeŋe ŋee, kuloowo ŋe dee, gaŋoowo ko boni. Ada yidi waasude hulde laamu naa? Ndennoo, waŋu ko moyyi, o yette. ⁴ Sabi laamu yo gollanoowo Laamŋo faa nafe. Kaa so tawii ko boni ngadataa, hul, sabi wanaa meere laamu wakkorii kaafaawi, o gollanoowo Laamŋo faa o tabintina jukkungo mum faade e gaŋoowo ko boni fuu. ⁵ Ndennoo, waajibi dowtano-ŋon laamiibe ŋee, wanaa saabe hulde jukkeede tan, pati hakkillaaji mon ŋiŋa on duu. ⁶ Dum saabii so oŋon njoŋa lampo, sabi laamiibe ŋee e ley golle mum'en nanngugol lampo ngol, ŋe gollanooŋe Laamŋo. ⁷ Ndokkee ŋe fuu hakkeeki maŋŋe. Ndokkee lampo mo kaan-ŋon hokkude lampo, ndokkon usuru mo kaan-ŋon hokkude usuru, kulon mo kaan-ŋon hulde, teddinon mo kaan-ŋon teddinde.

⁸ Pati ŋamaande fuu ŋiloo hakkunde mon so wanaa ŋamaande jilli. Homo fuu rewa banndum jilli. Sabi jiddo neddo hono mum fuu, tabintinii Sariya Muusaa oo. ⁹ E ley ŋum, dii doo kaŋaadi: «Pati jeenu, pati ŋaadu hoore, pati wujju, pati tuuye-ŋaa», kanji e jamirooje godde dee fuu ede kawriti e ndee doo yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-ŋaa hoore maa nii.» ¹⁰ Jiddo tanaa mum gollataa ŋum ko boni, ndennoo, jilli tabintinta Sariya oo.

¹¹ Oŋon anndi wakkati mo ngon-ŋen e mum. Wakkati mo kaan-ŋon finde oo yonii. Sabi jooni kisindam ŋuri baŋaade en diina nde naatuno-ŋen e goondinal ndee. ¹² Jemma oo woddiima, ŋalooma oo baŋtiima. Ndennoo, njoppen gollude gollleeji nimre dii, baŋen kaŋitorde fooyre, ¹³ nguurden no haaniri, no wonŋe e fooyre ŋalooma nii, tawee wanaa e ley wanngiyaare e sigiro e ko sobi e njaahilaaku e poŋŋondiral e haasidaaku. ¹⁴ Boornoree Joomiraado men Iisaa Almasiihu no kaddungal nii, pati kiinnee giŋaade yonki mon, pati njokkon de.

14

Haala tewtude ko nabata deental goondinbe yeeso

¹ Njaŋŋee mo goondinal mum lo'i tawa on ŋiŋiraali ŋum ko woni e hakkille mum. ² To banngal ŋaamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa ŋaamde huunde fuu, tawee ootoo goondinal mum ana lo'i faa waasa ŋaamde tew. ³ Naamoowo tew oo pati yawa mo ŋaamataa tew oo. Mo ŋaamataa tew oo pati ŋiŋa ŋaamoowo tew oo, sabi Laamŋo jaŋŋiima mo. ⁴ Aan, kodum ngon-ŋaa faa ŋiŋaa gollanoowo goddo? Mo heddo tarsinaade naa mo saama, yo donngal kalfaado makko oo. Kaa mo tarsinto faa gasa, sabi Joomiraado ana waawi ŋiŋinde mo.

* 12:19 Fillitagol Tawreeta 32.35 † 12:20 Tinndi 25.21-22

⁵ To banngal palaade, oodoo ana jogorii palaade dee ana burdi moyyude, ootoo ana jogorii palaade dee fuu potu. Gooto fuu yo hebu tayoral e ley hakkille mum. ⁶ Burdindo palaade dee oo wadirii dum kammari Joomiraado. Kasen duu, jaamoowo ko yidi fuu oo wadirii dum kammari Joomiraado, sabi o yettan Laamdo. Mo jaamataa tew oo wadirii dum kammari Joomiraado, o yettan Laamdo kanko duu. ⁷ Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu fay gooto e men maayanaali hoore mum. ⁸ So en nguurii, Joomiraado oo nguuran-den, so en maayii, Joomiraado oo maayan-den. So en nguur naa so en maay, Joomiraado oo jey en. ⁹ Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wuurtii faa laatanoo wuur6e e maay6e fuu Joomiraado.

¹⁰ Aan, ko wadi so ada niya sakiike maa goondindo oo? Naa aan, ko wadi so ada yawa sakiike maa goondindo oo? En fuu, en ndaroyto yeeso sarirde Laamdo, ¹¹ sabi ana winndii:

«Joomiraado wii:

< Mi hunorike baawde am:

Koppi fuu kofanto kam,

gooto fuu sellinan miin woni Laamdo. > »*

¹² Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamdo.

¹³ Dum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, 6amee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergitinde sakiike mon li6a dum. ¹⁴ Saabe Joomiraado men Iisaa mido tayori jaamdu fuu harmaa e hoore mum. Kaa so neddo miilii won harmundu, dum harmanan dum kapum. ¹⁵ So a torrii sakiike maa goondindo oo saabe jaamdu maa, a jokkaali laawol jilli. Pati halku mo Almasiihu maayani oo saabe jaamdu maa nduu. ¹⁶ Ndennoo, ko kebu-don so taw-don ana moyyi koo, pati waddana yim6e haalde haala mbonka. ¹⁷ Sabi Laamu Laamdo fawaaki e jaamdu naa e yardu, ko fawii e mum dee, fooccitaare e jam e seyo e ley ha6bagol men e Ruuhu Ceniido oo. ¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamdo welete dum, yim6e 6ee duu teddinan dum. ¹⁹ Ndennoo, tewten 6eydude jam hakkunde men, kasen duu homo fuu tewta ko na6ata banndum yeeso e ley goondinal.

²⁰ Pati bonnitin golle Laamdo saabe jaamdu. So goonga, jaamdu fuu ana dagii, kaa so jaamdu ndu jaamataa nduu ana li6a sakiike maa, jaamde ndu moyyaa. ²¹ Ko moyyi dee, waasude jaamde tew e waasude yarde doro, kapum e waasude wafude huunde fuu ko fergitata sakiike mum. ²² Huunde fuu ko ngoondin-daa hen, yo laato hakkunde maa e Laamdo. Mo sikkitataako ko woni e hakkille mum, welii hoore! ²³ Kaa neddo fuu cikkitiido e ko jaamata, jukkete, sabi joomum jaamirtaa goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal yo luuttal.

15

¹ Enen sellu6e goondinal 6ee, eden kaani wallude 6e goondinal mum lo'i 6ee, mbaasen tewtude ko weli en tan. ² Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon yaara yeeso e ley goondinal. ³ Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli dum, kaa o wii no winndorii nii: «Bonkaaji bonkii6e ma dii e am njani.»* ⁴ Ko winndanoo arannde e ley Binndi dii koo fuu, faa janngina en winndiraa, yalla mu6al e berde 6uu6ude de Binndi dii ndokkata en dee ana laatanoo en jikke. ⁵ Yo Laamdo Jom mu6al, 6uu6inoowo berde oo, hokku on laataade miilo wooto no Iisaa Almasiihu anndiniri on nii, ⁶ faa teddiniron Laamdo anniya gooto e daande wootere. Sabi kanko Laamdo woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

⁷ Nja6bondiree no Almasiihu ja6borii on nii, faa Laamdo teddinee. ⁸ Mido wiya on: Almasiihu warii gollande Yahuudiyankoo6e faa hollita Laamdo yo koolniido. Sabi Almasiihu tabintinii podooje de Laamdo wadannoo njaatiraa6e Yahuudiyankoo6e dee

* 14:11 Esaaya 45.23 * 15:3 Jabuura 69.10

⁹ yalla leŋi goddii dī duu ana teddinira Laamdo saabe yurmeende mum, no Binndi dī mbiiri nii:

«Saabe dum, mi jaarete hakkunde leŋi,
mi yimete faa teddina innde maa.»†

¹⁰ Binndi dī mbii kasen:

«Leŋi, mbeltodee e yimbe Joomiraado bee.»‡

¹¹ Kasen:

«Onon leŋi dī fuu, njettee Joomiraado,
yo yimbe fuu njettu mo.»§

¹² Annabi Esaaya duu wii:

«Iwdo e Yessa waroyan,
oon immoytoo faa laamoo leŋi dī,
dī pawoyan jikke majji e makko.»*

¹³ Yo Laamdo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e ley goondinal mon, yalla odon beydoo heewde jikke saabe baawde Ruuhu Ceniido oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

¹⁴ Sakiraa6e am, miin jaati mido tawori odon moyyi sanne, odon keewi anndal, kasen duu odon mbaawi waajondirde. ¹⁵ Kaa ley batakaa oo mido suusi haalande on haalaaji yogaaji faa laaba faa mi miccintina on dī. Mi haaldii non saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ¹⁶ nde wadi kam gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley 6e nganaa Yahuudiyankoo6e ndee. Ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo oo koo yo golle ceniido yalla 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ana laatoo sadaka beldo Laamdo mo Ruuhu Ceniido oo senni. ¹⁷ Ndennoo, e ha66agol am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade gollleeji dī ngollan-mi Laamdo dī. ¹⁸ Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde so wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee dōwtanaade Laamdo. Haala am e golle am duu, ¹⁹ Laamdo tabintinirii dum baawde taagumansaaaji e kaayde e ley baawde Ruuhu Laamdo oo. Hono non njottinir-mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo nokkuuje dee fuu gila Urusaliima e seraaji mum faa leydi Illiriya. ²⁰ Kasen duu, gila arannde anniya am yo waajaade Kabaaru Lobbo oo do innde Almasiihu ndee yottanooki pati mi maha dow maadi neddo goddo, ²¹ no Binndi dī mbiiri nii:

«Be njottinanooka haala makko 6ee njiyoyan,
6e nanaalino kabaaru makko ana haalee 6ee paamoyan.»†

Haala anniyaaji Pool

²² Golle am oo hadi kam warde to moodon too cili keewdi. ²³ Kaa jooni golle oo huu6ii dee doo leyde, kasen duu ko njidu-mi warde to moodon koo wadi duu6i kuurdi jooni. ²⁴ Mido yidi fajude to mon so mido yaha Espaniya, mi wonda e moodon seeda, njoobinon kam ko kasindinan-mi e laawol am ngol.

²⁵ Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla seniibe won6e ton 6ee. ²⁶ Sabi deente goondin6e gonde Makedoniya e Akaya dee anniyike hawrintinde kaalisi faa mballa misikiina'en jeyaa6e e seniibe Urusaliima 6ee. ²⁷ Be anniyorii dum berde laabude, kaa e6e kaani wadande been dum duu. Sabi tawii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6ii ngedu e moyyereji dī Ruuhu oo hokki Yahuudiyankoo6e 6ee dī, ndennoo, 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ana kaani feccude jawle mum'en e Yahuudiyankoo6e 6ee. ²⁸ So dum yawtii, so mi hokkii 6e ko hawrintinaa koo, mi yab6orto to moodon too so mido yaha Espaniya. ²⁹ Mido anndi so mido wara to moodon, mi wardan e barke Almasiihu ki66udo oo.

† 15:9 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50 ‡ 15:10 Fillitagol Tawreeta 32.43 § 15:11 Jabuura 117.1 * 15:12 Esaaya 11.10 † 15:21 Esaaya 52.15

³⁰ Sakiraa6e, saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu e saabe jilli di Ruuhu oo hokkata dii, mido ndaarda on: ka6odo-don e am e ley duwaawuuji mon faade e Laamdo saabe am, ³¹ yalla mido dada e 6e ngoondinaali won6e Yahuudiya 6ee, kasen seniibe won6e Urusaliima 6ee nja66oo ballal ngal na6anan-mi dum'en ngal. ³² Hono non, so Laamdo muuyii, mi yottorto on weltaare, kasen duu mi fowta hakkunde mon. ³³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo wonda e mon, on fuu. Aamiina!

16

Jowtaali

¹ Mido haalana on kabaaru banddii men debbo biyeteedo Febe, gollanoowo deental goondin6e gonngal ley Kankiriya oo. ² Nja66oro-don mo e dow innde Joomiraado no seniibe 6ee kaani wadude nii, kasen duu mballee mo e huunde fuu ko mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heew6e, miin e hoore am mido hen. ³ Mido jowta Piriskilla e Akilas, gollidoo6e e am golle Iisaa Almasiihu 6ee. ⁴ Sabi 6e kosii mursude yonkiiji ma66e faa 6e ndannda yonki am. Wanaa miin tan yettata 6e, deente goondin6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e dee fuu ana njetta 6e. ⁵ Mido jowta deental goondin6e kawroowal galle ma66e ngal fuu. Mido jowta Epaynetus, gido am korsudo oo. Kanko adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu. ⁶ Mido jowta Mariyama tampando on sanne oo. ⁷ Mido jowta Andoronikus e Yuniyas, suudu baabaa6e am wor6e 6e uddidanoo-mi kasu 6ee. Be nelaar6e teddinaa6e, kasen duu kam6e adii kam goondinde Almasiihu.

⁸ Mido jowta Ampiliyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraado oo. ⁹ Mido jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu oo, ka6um e Estakis gido am korsudo oo. ¹⁰ Mido jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa so tawaa ana laabi oo. Mido jowta galle Aristobil. ¹¹ Mido jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Mido jowta yim6e galle Narsisi ha66iibe e Joomiraado 6ee. ¹² Mido jowta Tirifena e Tirifosa, been yo rew6e gollanoo6e Joomiraado. Mido jowta Persis mo korsin-mi, oon yo debbo tampudo sanne e ley gollande Joomiraado. ¹³ Mido jowta Rufus mo Joomiraado subii oo, mido jowta inna makko mo nanngir-mi no innam nii, miin duu. ¹⁴ Mido jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermasa e goondin6e Iisaa wonda6e e ma66e 6ee. ¹⁵ Mido jowta Filolog e Yuliya, mido jowta Nere e banddum debbo, ka6um e Olimpas, mido jowta seniibe wonda6e e ma66e 6ee fuu. ¹⁶ Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli. Deente goondin6e Almasiihu dee fuu ana njowta on.

¹⁷ Sakiraa6e, mido ndaarda on, ndeento-don e waddoo6e ceeraagu e pergite saabe salagol mum'en jannde nde kebu-don ndee, ngoddee 6e! ¹⁸ Sabi yim6e wa'u6e non ngollantaa Joomiraado men Almasiihu, ko 6e ngollanta dee, deedi ma66e dii. Haalaji ma66e beldi e manooje ma66e jaayde 6e majjinirta hakiilaaji yim6e 6e yoyaa 6ee. ¹⁹ Kaa onon, kabaaru dowtaare mon yottike yim6e fuu. Saabe dum mido weltanii on, kaa mido muuyani on laato-don hakiilante'en banddum ko moyyi, laato-don laabu6e banddum ko boni. ²⁰ Laamdo gaddoowo jam oo wadan niison Ibiliisa ley teppe mon 6ooyataa. Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon!

²¹ Timote gollidiido am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoros suudu baabaa6e am 6ee ana njowta on. ²² Miin, Tertiyus, binndando Pool oo bataaki oo, mido jowta on saabe ha66agol meeden e Joomiraado. ²³ Gayus, njaatigi am mo deental goondin6e ngal hawrata galle mum oo, ana jowta on. Erasta kalfinaado kaalisi ngeenndi ndii oo ana jowta on, ka6um e Kartus sakiike men oo. [²⁴ *]

Jettooje

* **16:24** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 24:Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!

²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo baawdo hokkude on semmbe oo. O hokkiran on dum Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajii-mi oo. Oon Kabaaru Lobbo yo banngugol sirri Laamdo cuudanoodo gila arande ²⁶ kaa jooni o bannginaama. Dewte annabaa6e anndinii dum leji dii fuu no Laamdo duumiido oo yamiri nii, faa di ngoondina Laamdo di dwtanoo dum. ²⁷ Yo teddeengal woodan Laamdo gooto hakkilante oo faa abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina!

Bataaki Pool arano faade e Korintunkoo6e

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kapum e sakiike men Sosteni. Miin Pool, mi noddiraado sago Laamdo faa mi laato nelaado Iisaa Almasiihu. ² Miden njowta deental goondin6e Laamdo gonngal ngalluure Korintu.* Laamdo la6binirii on saabe Iisaa Almasiihu, noddii on faa laato-don yim6e mum, onon e noddoo6e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu do mbaawi wonde fuu. Sabi Iisaa yo Joomiraado ma66e, yo Joomiraado men. ³ Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo banngal Korintunkoo6e

⁴ Mido yetta Laamdo saabe mon wakkati fuu dow moyyere makko nde ndokkire-don Iisaa Almasiihu ndee. ⁵ Saabe makko on ke6ii arsuku fuu e ley haala e ley anndal fuu. ⁶ Seedaaku amen haala Almasiihu jii6ii e mon jaati, ⁷ dum wadi so on pakoraaka fay dokkal Laamdo gootal e ley doomugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu faa warta. ⁸ Kanko hokkata on semmbe faa do aduna haadi, yalla odon laato 6e ngalaa jine nannde gartol makko, kanko Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Laamdo yo koolniido, kanko noddii on kab6o-don e Biyiiko Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

Haala poodondiral hakkunde goondin6e

¹⁰ Sakiraa6e, mido ndaarda on dum doo e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: nanngondiree, laato-don daande wootere, pati ceerton, laato-don hakkille gooto e anniya gooto. ¹¹ Sakiraa6e am, mi narrii yim6e suudu Kolowe poodondiral won hakkunde mon. ¹² Ko njidu-mi wiide dee, yogaabe mon ana mbiya ana ngoodani Pool, wo66e ana mbiya ana ngoodani Apollos,† wo66e duu ana mbiya ana ngoodani Piyeer, wo66e kasen duu ana mbiya ana ngoodani Almasiihu. ¹³ Tama Almasiihu yo pecciido? Tama Pool maayani on dow leggal bardugal, naa e innde Pool lootira-don lootogal batisima? ¹⁴ Mi yettirii Laamdo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal batisima koo, so wanaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-don lootogal batisima. ¹⁶ Ooho, goonga mi batisiino kasen duu galle Istifanas. Ko yawti dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo. ¹⁷ Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam dee, mi haala Kabaaru Lobbo oo, tawa mi haaliraali dum neepal haala, pati maayde makko dow leggal bardugal ndee laato meere.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

¹⁸ Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku banngal halkotoo6e 6ee, kaa banngal men enen hisintee6e 6ee, ka baawde Laamdo. ¹⁹ Sabi ana winndii:

«Mi bonnitan hakkilantaaku hakkilante'en 6ee, mi jii6an faamu faamu6e 6ee.»‡

²⁰ Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya won ko woni naa? Baawdo haala e oo jamaanu won ko woni naa? Wanaa Laamdo waylitii hakkilantaaku oo aduna wadii dum majjere naa? ²¹ Yim6e aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali no Laamdo holliri hoore mum e ley hakkilantaaku mum nii. Dum saabii so Laamdo yidi hisinirde goondin6e dum 6ee waaju amen nanndudo e safiyaaku oo. ²² Yahuudiyankoo6e ana ndaarta kaayde, Yunaninkoo6e ana njidi kapum'en hakkilantaaku. ²³ Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal mbaajoto-den. Banngal Yahuudiyankoo6e dum metti, banngal leji goddi dum safiyaaku. ²⁴ Kaa banngal noddaa6e 6ee, Yahuudiyankoo6e e leji goddi fuu potu, Almasiihu yo baawde Laamdo

* 1:2 Golle Nelaabe 18.1-17 † 1:12 Golle Nelaabe 18.24-28 ‡ 1:19 Esaaya 29.14

yo hakkilantaaku Laamdo. ²⁵ Sabi golle Laamdo mo yimbe njogorii yo safiyaaku oo ana buri hakkilantaaku neddo, kasen duu ko be njogorii yo loore Laamdo koo ana buri semmbirantaaku neddo.

²⁶ Yeewee ko'e mon, onon sakiraa6e be Laamdo nodd: banngal yimbe, hakkilante'en keewaa e ley mon, jom'en semmbe keewaa e ley mon, iw6e e leji teddufi keewaa e ley mon. ²⁷ Kaa Laamdo su6ike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa hoyna hakkilante'en 6ee, ko aduna jogorii yo loore koo faa o hoyna ko jogii semmbe koo. ²⁸ O su6ike ko hoyi, ko yawonii, ko jataaka e aduna oo koo faa o wada ko jataa koo yo meere, ²⁹ yalla bii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamdo. ³⁰ Kanko ha66i on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatanii en hakkilantaaku iwdo e Laamdo, laatanii en fooccitaare e senaare e coottitaari ³¹ faa «mantotoodo fuu mantoroo golle Joomiraado» hono no winndorii nii.

2

Haala hakkilantaaku Laamdo

¹ Sakiraa6e, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waajoo on goonga Laamdo teddufo oo ndee, mi waajoraaki on haalaaji beldi, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimbe. ² Sabi mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede mum e leggal bardugal. ³ Nde ngondunoo-mi e mon ndee, mido lo'i, mido huli, mido sijna sanne. ⁴ Haala am e waaju am fawanooki e neepal haala jaalotoongal neddo. Ko dum fawino e mum dee, baawde de Ruuhu Ceniido hollata dee ⁵ pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yimbe, fawoo e baawde Laamdo.

⁶ Dum e taweede, miden mbaajoo hakkilantaaku hakkunde jii6u6e e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku oo doo aduna min mbaajotoo naa hakkilantaaku jom'en baawde halkotoo6e e ley oo doo jamaanu - ⁷ hakkilantaaku Laamdo min mbaajotoo. Hakkilantaaku oo yo goonga teddufo cuudaado yimbe mo Laamdo fodani en gila aduna tagaaka faa naaten e teddeengal mum. ⁸ Fay gooto e adunankoo6e laamiibe 6ee anndaa oo hakkilantaaku, sabi sinndo e6e anndunoo mo, 6e tontataano Joomiraado teddufo oo. ⁹ Kaa nii winndorii:

«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,
e ko hakkille waddaali abada,

dum jaati woni ko Laamdo moyyinani yidube dum.»*

¹⁰ Kaa enen, Laamdo hollirii en dum Ruuhu Ceniido. Oon Ruuhu ana yiya fuu, fay ko luggidi to Laamdo. ¹¹ Homo waawi anndude neddo faa laa6a so wanaa yonki wonki e mum kii? Laamdo duu hono non, fay gooto anndaa mo faa laa6a so wanaa Ruuhu gondo e makko oo. ¹² Enen, wanaa adunankaaku ke6-den, Ruuhu iwdo e Laamdo oo ke6-den, yalla eden annda moyyere nde Laamdo wadani en ndee fuu. ¹³ So miden mbaajoo dum, min nawtortaako haalaaji di hakkilantaaku bi66e aadama waajotoo min dii - haalaaji di Ruuhu oo waajotoo dii min nawtortoo. Hono non min pamminirta he6u6e Ruuhu 6ee goongaaji Ruuhu dii. ¹⁴ Mo he6aali Ruuhu Laamdo oo waawataa ja66aade kulle oon Ruuhu, sabi de safiyaaku do joomum. O waawataa faamude de, sabi Ruuhu oo tan waawi hollude no kulle dee carirtee. ¹⁵ Neddo ke6udo Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay gooto waawaa sarde dum. ¹⁶ Sabi nii Binndi dii mbiiri:

«Homo anndi anniya Joomiraado oo?

Homo waawi waajaade dum?»†

Kaa enen, anniya Almasiihu oo njogi-den.

3

Haala gollanoo6e Laamdo

* 2:9 Esaaya 64.3 † 2:16 Esaaya 40.13

¹ Miin noo, sakiraa6e, mi waawaa haalirande on hono no on he6u6e Ruuhu Ceniido nii. No kaaliran-mi on dee, hono no on adunankoo6e nii, hono no on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu ngal nii. ² Biraadam ndokku-mi on, wanaa jaamdu tekkundu, sabi on mbaawanaano ndu. Fay jooni duu, on mbaawanaa ndu, ³ sabi adunankaaku tan nguurdu-don tafon. Ko haasidaaku e poodondiral woni hakkunde mon koo, wanaa dum ana holla e oo doo aduna njeya-don? Wanaa edum holla nguurndam 6ii-aadama nguur-don naa? ⁴ So gooto e mon wii Pool woodani, goddo kasen wii Apollos woodani, wanaa dum ana holla miilooji oo doo aduna njokku-don?

⁵ Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanoo6e Laamdo tan, gooto fuu ko Joomiraado hokki dum. E juude amen ngoondin-don. ⁶ Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamdo woni mawninoowo. ⁷ Hono non, tutudo oo e jarnudo oo fuu nganaa hen fay huunde, Laamdo mawninoowo oo tan woni fuu. ⁸ Tutudo oo e jarnudo oo fuu potu, homo e ma66e fuu barjete ko waarata e tampere mum. ⁹ Sabi minen min gollidoo6e e Laamdo, onon on ngesa Laamdo, on maadi Laamdo.

¹⁰ Kammari moyyere nde Laamdo wadani kam ndee, mi asii gasol no mahoowo hakkilante wadata nii, mi wadii mahol aranol. Jooni goddo ana maha e maggol. Kaa gooto fuu wada hakkille e no mahirta nii. ¹¹ Sabi fay gooto waawaa wadude mahol gongol so wanaa aranol ngol, kanngol woni Iisaa Almasiihu. ¹² Neddo ana jiba e maadi arandeeri ndii kanje naa cardi naa kaaye dime naa ledde naa hudo naa gawye. ¹³ Nannde gartol Almasiihu, neddo fuu sariya bannginan fayda golle mum, sabi nden, neddo fuu yiite bannginan golle mum, holla gooto fuu fayda golle mum. ¹⁴ Mo golle mum heddii daraade dow mahol aranol ngol, heban mbarjaari. ¹⁵ Kaa mo yiite ngee jaami golle mum, waasii mbarjaari mum, kaa kanum hisinte, ana wa'i no cobbitiido e yiite nii.

¹⁶ Tama on anndaa on suudu Laamdo, kasen Ruuhu Laamdo oo ana e mon? ¹⁷ Ndennoo, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduu, Laamdo halkan dum. Sabi suudu Laamdo nduu yo seniindu, kasen duu onon ngonni suudu nduu.

¹⁸ Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miildo e mon yo hakkilante e oo aduna fuu yo laato safi, yalla ana laato hakkilante jaati. ¹⁹ Sabi hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso Laamdo. Sabi ana winndii: «Laamdo nanngiran hakkilante'en 6ee hiila mum'en.»* ²⁰ Ana winndii kasen: «Joomiraado ana anndi miilooji hakkilante'en 6ee, omo anndi di meere.»† ²¹ Ndennoo, pati fay gooto mantoro yimbe, sabi onon njey fuu: ²² Pool e Apollos e Piyeer, kanum e aduna oo, nguurndam e maayde, hannde e jango, fuu onon njey. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamdo jey dum.

4

Haala golle nelaabe Almasiihu e tampereji mum'en

¹ Ndennoo, njogoree min min gollanoo6e Almasiihu, njogoree min min halfinaa6e goongaaji Laamdo tedduu cuudaadi dii. ² Kalfinaado, hoolaare tan ndaardaa. ³ Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e sarirde 6i66e aadama wiyoo6e mi wanaa koolniido, walanaa kam baasi. Mi felataa hoore am duu jaati. ⁴ So goonga nii, fay so mi walaa ko mi felda hoore am, dum wadataa kam mi poocitiido. Joomiraado woni caroowo kam. ⁵ Saabe dum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade, fade Joomiraado oo warde. Kanko yaltinta ko suudino e nimre, kanko bannginta ko woni e berde yimbe. Nannde nden, gooto fuu heban e Laamdo jettooje de foti he6ude.

⁶ Sakiraa6e, haalaaji dii fuu mi fawii dum dow amen miin e Apollos kammari moodon, yalla miden laatanoo on misaalu, paamon pati njawton ko winndii koo, tawa on mawninkinaaki e jabande oodoo e salanaade ootoo. ⁷ Ndennoo homo burnu maa wo66e

* 3:19 Ayyuuba 5.13 † 3:20 Jabuura 94.11

6ee? Kodum njogi-daa ko a hokkaaka? Ko njogi-daa fuu a dokkaado, ko wadi so ada mantoro0 dum hono dum wanaa dokke Laamdo?

⁸ Woy on kaarii, woy on kebii arsuku, woy on laamiima, minen min laamaaki! Haya miden njidi laamo-don jaati, yalla miden mbaawa laamodaade e mon minen duu!

⁹ Sabi ana nanndani kam, minen nelaa6e 6ee, Laamdo heedini min caggal no saraa6e waretee6e nii. Sabi min laatike fijirtee6e yeeso aduna oo fuu: yeeso malaa'ika'en e yim6e fuu. ¹⁰ Min majju6e saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en e ha66agol mon e Almasiihu. Min lo'u6e, onon on jom'en semmbe. Min hoynaa6e, onon on teddinaa6e.

¹¹ Fay wakkati mo ngon-don e mum jooni oo, min ceeraali e yolbere e domka e kolndam e fiyeede, kaɗum e yiilaaru, ¹² miden tiinnitoo wuurdude semmbe terde amen. So min njennaama, min nduwoto. So min torraama, min muɗan. ¹³ So min ɗo'aama, min mbaaltinan hakkillaaji joomum'en. Faa jooni miden njogoraa no mbuuwdi nii ley aduna oo, hono tuundi ndi yim6e fuu mbedotoo.

¹⁴ Mi winndiraali dum faa mi hersina on, ko mbinndir-mi dum dee, faa mi jannginira on no sukaa6e am horsu6e nii. ¹⁵ Fay so taweede e ley ha66agol mon e Almasiihu odon njogii dowoo6e ujunaaji ujunaaji, on keewaa baabiraa6e kaa. Sabi e ha66agol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee. ¹⁶ Dum wadi so mido ndaarda on jemmbon kam. ¹⁷ Dum wadi duu so nel-mi e mon Timote biyam korsudo koolniido e ley ha66agol mum e Joomiraado. O miccintinan on laawi di njokku-mi saabe Almasiihu e no mbaajortoo-mi diin laawi nii nokku fuu e ley deente goondin6e dee fuu. ¹⁸ Won e mon mawninkiniibe dow jikkude mi warataa to mon. ¹⁹ Kaa booyataa mi waran to mon so Joomiraado jabii. Nden mi humpitoto ko wanaa haala mawninkiniibe 6ee tan, mi humpitoto baawde mum'en duu. ²⁰ Sabi Laamu Laamdo wanaa haala tan, yo baawde. ²¹ Hono njid-don mi warda e mon? Sawru naa jilli e newaare?

5

Haala ko yaannii hakkunde goondin6e

¹ Haya, ko sobi nanaama wadii hakkunde mon. Hono ndee somnde wadaali fay hakkunde heefer6e: gooto e mon ana wondi e jom suudu baam mum! ² Kasen duu odon mantoro0 dum! Ko kaanno-don wadude dee, metteede dum, yalla odon itta gadudo oo golle bondo e hakkunde mon.

³ Miin, mido woddorii on banngal terde, kaa mido battorii on e hakkille. Gila jooni hono no mi tawaado ton nii, mi sarii gadudo golle oo. ⁴ So on kawritii e dow innde Joomiraado men Iisaa, hakkille am ana tawdee e mon, baawde Joomiraado men Iisaa duu ana e men, ⁵ yo oon neddo wade e juude Ibiliisa, terde mum kalkee, yalla yonki mum ana hisinee jannde gartol Joomiraado.

⁶ So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-don fey! Tama on anndaa yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu? ⁷ La66inee ko'e mon, itton yuufinirdi kiinndi ndii hakkunde mon, yalla odon laato conndi farani njiibaandi keyri ndi walaa yuufinirdi. Non ngorru-don jaati, sabi layyaari men iidi Paska ndii hirsama, dum woni Almasiihu. ⁸ Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono no yuufinirdi kiinndi naa yuufinirdi cobundi naa mbonndi. Teddiniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laa6al kaɗum e goonga.

⁹ E bataaki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley makko pati nawtondiron e sobu6e. ¹⁰ Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino sobu6e won6e e oo doo aduna 6ee fuu, naa haasidi'en fuu naa wuy6e fuu naa rewo6e tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi njalton aduna oo. ¹¹ Ko njidunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditortoodo sakiike tawee yo cobudo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa ɗo'oowo yim6e naa jaroowo doro naa gujjo. Baado hono non, pati ɗaamdon e mum duu. ¹²⁻¹³ Sabi 6e ngalaa

e ley deental goondinŋe Laamdo ngal 6ee, wanaa miin sarata 6e, Laamdo sarata 6e. Kaa wonŋe ley deental goondinŋe Laamdo ngal 6ee, onon carata dum'en. Sabi nii winndorii: «Ittee neddo bondo oo e ley mon.»*

6

Haala gullondiral hakkunde sakiraabe goondinŋe

¹ So luurral wadii hakkunde mon, hono joomum'en cuusirta wullitaade oojiibe 6ee njoppa fooccitiibe 6ee? ² Tama on anndaa fooccitiibe 6ee caroyta aduna oo? Ndennoo, so onon fooccitiibe 6ee caroyta aduna oo, hono ndonkirton sarde kulle pamare dee? ³ Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en 6ee? Sako kulle dam doo nguurndam! ⁴ Ndennoo, so luurral wadii hakkunde mon banngal kulle aduna, ko saabii so odon ngullitoyoo 6e deental goondinŋe ngal jataaki 6ee? ⁵ Faa njaago-don mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay hakkilante gooto baawdo sarde sakiraabe luurruŋe? ⁶ Ee, goondindo wullanoo goondindo banndum, tawa to 6e ngoondinaali!

⁷ Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayiibe bondo jaati. Ko saabii so on cubaaki mujude toonange? Ko saabii so on cubaaki mujude boleede? ⁸ Kaa onon toonata, onon bolata fay sakiraabe mon.

⁹ Tama on anndaa oojiibe naatataa e Laamu Laamdo oo? Pati njaayree ko'e mon: sobuŋe e rewoobe tooruuji e jeenoobe e luudunkooŋe ¹⁰ e wuyŋe e haasidi'en e yaroobe doro e no'ooŋe yimŋe e yanoobe, fay gooto e 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ¹¹ Yoga mon latinoke hono non, kaa jooni on lootaama on laabii, on nanngiraama fooccitiibe saabe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, kapum e Ruuhu Laamdo men oo.

No goondinŋe kaaniri teddirde Laamdo terde mum'en

¹² Odon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga «huunde fuu ana daganii kam», kaa mido salii huunde fuu mara kam. ¹³ Odon mbiya: «Naamdu jey reedu, reedu jey jaamdu.» Ooho, kaa Laamdo halkan di didi fuu. Terde bii-aadama tagiraaka kammari ko sobi, ko de tagiraa dee, faa de ndewa Joomiraado, Joomiraado duu hayba de. ¹⁴ Laamdo immintindo Joomiraado men iwde e maayde oo, immintiniran en enen duu e baawde mum. ¹⁵ Tama on anndaa terde mon ngoni caldi Almasiihu? Ndennoo, ana dagoo mi 6ama caldi Almasiihu dii mi wada dum caldi debbo coottoowo hoore mum? Abada! ¹⁶ Tama on anndaa piilondirdo e debbo coottoowo hoore mum fuu, laatodike e mum terde goote? Sabi ana winndii: «Be didon fuu 6e laatoto neddo gooto.»* ¹⁷ Kaa ka66ondirdo e Joomiraado laatodike e mum ruuhu gooto. ¹⁸ Ndogee ko sobi! Luuttal fuu ngal neddo luutti, takkataako e terde mum. Kaa cobindo hoore mum toonii terde mum. ¹⁹ Tama on anndaa terde mon dee ngoni suudu Ruuhu Ceniido gondo e mon mo Laamdo hokki on oo? Wanaa onon njey ko'e mon, ²⁰ sabi Laamdo soottorii on coggu tiidudo. Ndennoo, teddiniree Laamdo terde mon dee.

7

Haala dewgal

¹ Jooni kaa mido yidi jaabaade lamndi di mbinndan-don kam dii. Goonga, ana moyyi e gorko waasude 6amde debbo. ² Kaa pati fijirde wada, gorko fuu yo tawre debbo, debbo duu tawree gorko. ³ Yo gorko hokku genndum hakke mum, debbo duu hokka gorum hakke mum. ⁴ Debbo jeyaa terde mum, gorum jey de. Gorko duu hono non, jeyaa terde mum, genndum oo jey de. ⁵ Pati fay gooto e mon salanoo goddo so wanaa tawee e dow kawral mon wakkati keertaado faa kebon no jaagoro-don Laamdo. Kaa caggal dum, keddo-don wurdude no haaniri nii pati mbaason nantaade so Ibiliisa seytoo on. ⁶ Ko

* **5:12-13** Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7 * **6:16** Puddoode 2.24

kaalan-mi on doo koo, wanaa ko tilsi, mi kolludo on laawol lobbol nii. ⁷ Miin, mido yidi yimbe fuu laatoo hono am, kaa gooto fuu no Laamdo hokkiri dum: yoga hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.

⁸ Faade e be bamaali e be bamaaka, kajum e rewbe be worbe mum'en maayi, mido wiya worrude no am nii buri moyyude e mum'en. ⁹ Kaa so tawii be mbaawaa nantaade, be ndewla, sabi dum buri joodoraade nii tan ana maaya muuyo.

¹⁰ Wonbe e dewle bee, mido yamira dum'en ndee yamiroore nde iwaali e am, iwnde e Joomiraado: debbo haanaa seerde gorum. ¹¹ So taweede mo seerii oon yo heddoro non, naa duu o warta e mum. Gorko duu haanaa seerde genndum.

¹² Kaa wobbe bee, miin e hoore am haalanta dum'en, wanaa Joomiraado: so goondindo lisaana jogii debbo mo goondinaali tawee debbo oo ana yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹³ Naa so debbo goondindo ana dewlaa gorko mo goondinaali tawee gorko oo yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹⁴ Sabi gorko mo goondinaali oo ana labbiniree genndum, kasen duu debbo mo goondinaali oo ana labbiniree gorum. So wanaa dum, biibe mon laatoto be anndaa Laamdo, tawee nee be senii be. ¹⁵ Kaa mo goondinaali, so yidii seerde goondindo oo, yo seer. Goondindo oo kaa, so debbo so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamdo noddii en faa nguuren e jam. ¹⁶ Debbo goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gora? Gorko goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gennda?

No gooto fuu haani worrude no Joomiraado feccirani dum nii

¹⁷ Dum nee, yo gooto fuu wuuru no Joomiraado feccirani dum nii, no worrunoo nde Laamdo noddii dum ndee. Dum njamir-mi deente goondinbe dee fuu. ¹⁸ Tawaado yo taadiido nde Laamdo noddii dum ndee, pati tewta bonnitidde ko taadaa koo. Noddaado so tawi taadaaki, pati taado. ¹⁹ Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko nafata dee, jokkude jamirooje Laamdo. ²⁰ Yo gooto fuu heddoro no worrunoo wakkati nde Laamdo noddata dum ndee. ²¹ Nde noddete-daa ndee, so tawii a diimaajo, pati dum laatane sugulla. Kaa so a hebii laawol no ndimdiraa, rimdu. ²² Sabi maccudo mo Joomiraado noddii, laatike coottitaado Joomiraado. Dimo noddaado duu, laatike diimaajo Almasiihu. ²³ On coottitoraama coggu tiidudo, ndennoo pati laatee maccube yimbe. ²⁴ Sakiraa be, gooto fuu no worrunoo nde noddete ndee, yo heddoro non yeeso Laamdo.

Haala dewlude e waasude dewlude

²⁵ Bannagal yimbe be ndewlaali bee, mi walanaa be yamiroore iwnde to Joomiraado, kaa mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oo: ²⁶ saabe torraaji jooni dui, mido miila neddo heddoro no worri nii buri moyyude e mum. ²⁷ So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa tayude ngal. So dewgal walaa hakkunde maa e debbo, pati tewtaa debbo. ²⁸ Kaa so a bamii duu, a luuttaali. Mboomri duu so bamaama, luuttaali. Kaa naatu be e dewle bee billoto e nguurdam mum'en, mi yidanaa on dum. ²⁹ Sakiraa be, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo badike. Jooni, yo bambe bee mba'u no bamaali nii, ³⁰ woyoo be mba'a no mboyaali nii, weltiibe mba'a no mbeltaaki nii, soodoobe mba'a no njogaaki nii, ³¹ heboobe e oo doo aduna mba'a no meedaali hebude e makko nii. Sabi oo doo aduna no wa'i nii, annii yawta.

³² Ko njiduu-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, ko welata Joomiraado tewtata. ³³ Kaa dewludo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata genndum tewtata, ³⁴ joomum fecciima. Hono non, mo bamaaka, kajum e mboomri, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, yalla terde mum e yonki mum fuu ana cenoo. Kaa bamaado, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum tewtata. ³⁵ Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa faa tonnga on. Mido yidi nguurdon no kaan-don wuurdude nii, kabbo-don e Joomiraado, tawa hakkillaaji mon peccaaki.

³⁶ So muuyo mawnii e neddo sanne faa huli pati ronka nantaade e cabbaado mum, miila dewgal ngal ana haani timmineede, yo ngal timmine no joomum yidiri nii, luuttaali. ³⁷ Kaa so gorko fellisii e bernde mum fuu tawa tilsinaaka, faa bami anniya huurtintaa cabbaado mum, so ana waawi nantaade, wadii ko moyyi. ³⁸ E ley dum, kuurtindo cabbaado mum wadii ko moyyi, kaa mo huurtinaali cabbaado mum buri wadude ko moyyi.

³⁹ Debbo bamaado yo kabbaado so nii gorum ana heddi wuurde. Kaa so goriiko oo yawtii, mo o yidi fuu ana waawi bamde mo, yo tawe e laawol Joomiraado ngol tan. ⁴⁰ Dum nee, so o heddiima e ngoortaalaaku o burata welde hoore. Dum woni miilo am, kasen duu mido miila miin duu, mi hebii Ruuhu Laamdo.

8

Haala tew cakkanaado tooruuji

¹ Jooni mido jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaado tooruuji dii. Eden tayori «en fuu eden njogii anndal». «Anndal» nee waddan mawninkinaare, jilli ngoni ko nabata deental goondinbe ngal yeeso. ² Neddo fuu miiludo ana anndi huunde, anndaa tafon no haani anndirde. ³ Kaa neddo fuu jiddo Laamdo, Laamdo ana anndi dum.

⁴ Ndennoo e banngal naamugol tew cakkanaado tooruuji, eden anndi «so goonga, ley aduna, tooru wanaa fay huunde», «Laamdo walaa so wanaa gooto oo». ⁵ Sabi fay so ko yimbe mbiyata reweteebe koo ana ngoodi dow kammu e dow leydi – so goonga, wiyeteebe «reweteebe» e «joomiraabe» keewii – ⁶ enen, banngal men, Laamdo gooto tan woodi, Baabiraado tagudo huunde fuu mo nguuran-den oo. Kasen Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii oo, mo kebir-den nguurndam oo.

⁷ Kaa wanaa yimbe fuu paami dum tafon. Yogaabe woownoobe rewde tooruuji, faa hannde ebe naama tew cakkanaado tooruuji e miilde tew oo tooruuji jaati njey dum. Dum wadata so ebe miila be cogan, tawi be mbaawaa seenndude goonga e pene. ⁸ Tayoral, naamdu battintaa en Laamdo. So en naamii, nafataa en fay huunde, so en naamaali, bonnantaa en fay huunde. ⁹ Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon naamde huunde fuu. Kaa ndeentee pati ngol laawol liiba be jiiibaali e ley goondinal bee. ¹⁰ Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'udo yii ma ada naama ley suudu tooru, hakkille mum hokkataa dum naamde tew cakkanaado tooruuji kanum duu naa? ¹¹ Hono non, oon sakiike men lo'udo mo Almasiihu maayani oo, halkortoo saabe anndal maa ngal. ¹² So on toonirii non sakiraaabe be jiiibaali e ley goondinal bee, so on njiiibii hakkillaaji maabe, on luuttii Almasiihu. ¹³ Dum nee, so tawii naamdu ana liiba sakiike am, mi naamataa kasen tew abada, pati mi liiba sakiike am.

9

Haala ko nelaado foti wadaneede

¹ Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaado naa? Mi yiyaali Joomiraado men Iisaa naa? Goondinal mon, wanaa e ley golle mo ngollan-mi Joomiraado oo iwi naa? ² Fay so banngal yogaabe mi wanaa nelaado, banngal mon onon mi nelaado, sabi ko ngoondindon Iisaa koo ana holla Joomiraado neli kam jaati.

³ Anni ko mbiyan-mi feloobe kam bee: ⁴ min kaandaa e hebude naamdu e yardu e ley golle amen naa? ⁵ Min kaandaa e naborde rewbe amen no nelaabe wobbe bee nii naa? No mijiraaabe Joomiraado bee nii, kanum e Piyeer? ⁶ Naa miin e Barnabas tan ngoni haanbe gollude faa keba no nguurda? ⁷ Homo e mon yii sordaasi joboowo hoore mum? Homo woni demoowo mo naamataa ko hetti e ngesa mum? Homo woni duroowo mo yarataa kosam sewre mum?

⁸ Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yimbe tan fawii naa? Sariya oo yamiraali dum naa? ⁹ Sabi nii winndiraa e Sariya Muusaa: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude

gawri.»* Ga'i alooji dii tan ngoni ko Laamdo wattani hakkille naa? ¹⁰ Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen mbinndanaa ngol konngol, sabi demoowo e tappoowo fuu ana ngollira jikke hebude ngedu mum'en. ¹¹ Min aawii e mon kulle ruuhunkooje. So min kettii e mon kulle adunankooje, yalla miden kaawanee dum naa? ¹² So wo66e ana kaandi e hebude naamdu e junngo mon, wanaa minen buri haandude hen?

Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miden muja huunde fuu pati min kada Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo yaade yeeso. ¹³ Tama on anndaa golloo6e e ley Suudu Dewal Mawndu 6ee ana nguuri e kulle de yim6e ndokkata Suudu nduu dee? Tama on anndaa halfinaa6e golle ittirde sadaka 6ee ana ke6a ngedu mum'en e mayre? ¹⁴ Hono non, Joomiraado yamirii waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee nguura e Kabaaru Lobbo oo.

¹⁵ Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu mi winndiraali dum faa mi he6a huunde. Maayde burani kam jaagaade huunde. Sabi dum woni ko mantortoomi, mi jabataa fay gooto itta kam e majjum duu. ¹⁶ Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, dum tilsudum kam. Bone woodanii kam so mi waajaaki Kabaaru Lobbo oo! ¹⁷ Sinndo mi golliriino oo golle saabe mido fellisinnoo dum miin e hoore am, nden kaa mi hebanno njo6di. Kaa laatike tilsere ngolliran-moo-mi, mo golle mo kalfinaa-mi. ¹⁸ Ndennoo kodum woni njo6di am? Njo6di am, dum woni seyo am ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo meere meere koo, tawti e ko mi lamndataako ko waajotoo6e Kabaaru Lobbo oo 6ee poti hebude.

¹⁹ Mi walaa e margal fay gooto, kaa mi wadii hoore am maccudo yim6e fuu, yalla mido he6a ko buri heewde e ma66e. ²⁰ E ley Yahuudiyankoo6e, mi wadii hoore am Yahuudiyanke, yalla mido he6a 6e. E ley jokku6e Sariya Muusaa, mi wadii hoore am jokkudo Sariya Muusaa, yalla mido he6a 6e, fay so wanaa waajibi mi jokka Sariya oo. ²¹ E ley 6e ngalaa e Sariya Muusaa 6ee, mi wadii hoore am mo walaa e Sariya oo, yalla mido he6a 6e, fay so miin e hoore am, mi waasaali taweede e sariya Laamdo oo, sabi ley sariya Almasiihu ngon-mi. ²² E ley lo'u6e, mi wadii hoore am mi lo'udo, yalla mido he6a 6e. Walaa fuu no mi wadaali hoore am kammari yim6e fuu, yalla ana daja 6e kisin-mi. ²³ Ko ngadan-mi fuu, mi wadiran dum kammari Kabaaru Lobbo oo yalla mido he6a hen ngedu.

²⁴ Tama on anndaa dadondirtee6e 6ee fuu yo dogoo6e, kaa gooto tan hebata deesewal? Ndennoo, ndogiree hebude ngal. ²⁵ Lanndinantoo6e ndaggu fuu, mbiiran terde mum'en biirugol cattungol. Ko 6e ngadirta dum dee, faa 6e ke6a deesewal ngal duumataako. Enen nee, faa ke6en deesewal duumotoongal. ²⁶ Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no ka6oowo e henndu nii. ²⁷ Kaa mido biira terde am no naawiri mido jaalii de, yalla miin baajotoodo wo66e Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa yarraneede.

10

Haala waasude rewde tooruuji

¹ Sakiraa6e, mido yidi paamon faa gasa ko hewtii maamiraa6e men jamaanu Muusaa koo. Be fuu 6e ngoniino e ley luurde ndee, 6e fuu duu 6e lummbiino geeci oo. ² E ley ha66agol ma66e e Muusaa 6e fuu 6e kebii lootogal batisima e ley luurde ndee, kajum e ley geeci oo. ³ Kasen duu 6e fuu 6e naamdii naamdu wooturu ruuhunkooru, ⁴ 6e fuu 6e njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi e6e njarannoo dam e haayre ruuhunkoore jokkunoonde e ma66e ndee. Nden haayre woni Almasiihu. ⁵ Kaa ko buri heewde e ma66e, Laamdo welaaka dum'en. Dum saabii so 6e kalkii ley ladde jeereende ndee.

⁶ Dum fuu edum holla en pati njokken gidaade yonki bonde no ma66e nii. ⁷ Pati laatee rewoo6e tooruuji no yoga ma66e nii, hono no winndorii nii: «Yim6e 6ee njoodiima ana jaama ana njara, kasen immii ana mboma.»* ⁸ Pati naaten e fijirde no yogaa6e e ma66e

* **9:9** Fillitagol Tawreeta 25.4 * **10:7** Pergu 32.6

naatiri e fijirde nii. Dum saabii so ujunaaji noogay e taton neddo maayi jannde wootere. ⁹ Pati itten koro Almasiihu no yoga ma66e nii. Dum saabii so bolle kalki dum'en. ¹⁰ Pati jermitee no yoga ma66e nii. Dum saabii so malaa'ika baroowo oo halki 6e. ¹¹ Dum fuu wadii yalla ana laatanoo en misaalu, dum winndiraama faa dum waajoo en, enen won6e e cakite jamaanu 6ee. ¹² Dum nee, miiloowo ana darii fuu, wada hakkille pati bob6oo e leydi. ¹³ Walaa torra ittoowa koro he6uka on ka hebaali 6i66e aadama. Laamdo yo koolniido, o dalataa torra koroowa 6urka on semmbe fawee e mon. Torra fuu koroowa on, o hokkan on no mbaawron mujude dum, o hokkan on laawol no njaltiron e mum.

¹⁴ Saabe dum, sakiraa6e am horsu6e, ngoddee dewal tooruuji. ¹⁵ Mido haalirana on hono no on hakkilante'en nii, caree onon e ko'e mon ko mbii-mi koo. ¹⁶ Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamdo kammari mum ndee, so en njarii nde, tama en ndeentaali e yiyam Almasiihu dam? Buuru mo tayaten oo, so en jaamii mo, tama en ndeentaali e terde Almasiihu dee? ¹⁷ Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terde goote, sabi eden njogii ngedu e oon buuru gooto. ¹⁸ Taykee lejol Israa'iila ngol: tama yim6e ma66e jaamoobe sadakaaji 6ee ndeentaali e Laamdo gadanaado ittirde sadaka ndee oo? ¹⁹ Mido yidi wiide tew cakkanaado tooruuji won ko woni naa? Naa tooru e hoore mum won ko woni? ²⁰ Walaa! Ko njidu-mi wiide dee, ko heefer6e 6ee cakkotoo koo, sakkete seydaani'en, wanaa Laamdo. Mi yidaa ndeenton e seydaani'en. ²¹ On mbaawaa yarde e horde Joomiraado ndee njaron kasen e horde seydaani'en, on mbaawaa jaamde e la'al Joomiraado ngal jaamon kasen e la'al seydaani'en 6ee. ²² Naa iirtude tikkere Joomiraado njid-den? Naa en miilii eden 6uri mo semmbe?

Haala ngadiree huunde fuu faa Laamdo teddinee

²³ Mbii-don: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga, «huunde fuu ana dagii», kaa wanaa fuu nabata deental goondin6e ngal yeeso. ²⁴ Pati fay gooto laato hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wo66e 6ee duu. ²⁵ Tew cootteteedo luumo fuu, odon mbaawi jaamirde dum hakkillaaji di jinjataa on tawa on lamndaaki yalla dum tew cakkanaado tooruuji naa wanaa. ²⁶ Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraado woodani.»† ²⁷ So neddo mo goondinaali noddii on, on njabii nootaade, jaamon ko ndokke-don fuu, tawa hakkillaaji mon jinjataa on. ²⁸ Kaa so won biido on: «Dum ko sakkanaa tooruuji», nden, pati jaamee dum saabe biido non oo e saabe hakkille mum jinjoowo dum. ²⁹ Wanaa ko wartata e hakkillaaji mon onon kaalan-mi doo, ko wartata e hakkille biido non oo kaalan-mi.

Kaa fotaa ko hakkille neddo goddo sara ndimaaku am. ³⁰ So mido yetta Laamdo e dow ko jaaman-mi, ko wadi so mido bonkee e nduun jaamdu ndu njettu-mi Laamdo kammari mum?

³¹ Ndennoo, so on jaaman, so on njaran naa ko ngadaton fuu, ngadiree dum faa Laamdo teddinee. ³² Pati laatane fay gooto fergitere, wanaa Yahuudiyankoo6e wanaa 6e nganaa Yahuudiyankoo6e wanaa deental goondin6e Laamdo ngal. ³³ Ngolliree no am nii, sabi mido tewta ko welata yim6e fuu e dow huunde fuu, tawee mi tewtaali nafaa am miin tan, ko nafata heew6e tewtan-mi, yalla e6e kisinee.

11

¹ Nembee kam no nemmbiran-mi Almasiihu nii.

Haala banngal soomugol hoore

² Mido yetta on ko micciti-don kam e huunde fuu koo, e ko njokku-don waajuuji di mbaajii-mi on dii koo. ³ Kaa noo, mido yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo debbo, kasen duu Laamdo woni hooreejo Almasiihu. ⁴ Ndennoo, gorko fuu kippiido kufina so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo. ⁵ Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa

† 10:26 Jabuura 24.1

so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo, sabi omo wa'i hono no o la6iido nii. ⁶ Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu mum. Kaa so nii mesude hoore mum naa la6ude nde ana yaannoo debbo, yo soomu hoore mum. ⁷ Gorko noo haanaa hippaade kufina, sabi yo mbaadi Laamdo, kajum e darja mum. Kaa debbo yo darja gorko. ⁸ Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko. ⁹ Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko. ¹⁰ Saabe dum ana wajibii e debbo soomude e hoore mum taagumansa baawde saabe malaa'ika'en. ¹¹ Kaa dum e taweede, e ley ha6bagol men e Joomiraado, debbo ana ha66ii e gorko, gorko duu ana ha66ii e debbo. ¹² Sabi no debbo ittiraa e gorko nii, hono non debbo duu rimirta gorko. Kaa dum fuu, to Laamdo dum iwi. ¹³ Caree onon e ko'e mon: yalla ana nardi e debbo rewa Laamdo tawa soomaaki? ¹⁴ Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu juutundu ana yaagini e gorko, ¹⁵ kaa e debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu juutundu yalla ana sudda hoore ndee. ¹⁶ Muuydo yeddude dum fuu yo anndu en ngalaa oon aada, wanaa minen, wanaa deente goondin6e Laamdo dee.

Haala hiraande seniinde

¹⁷ Won ko njidu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabi kawrite mon dee nabataa on yeeso, to boni de nabata on. ¹⁸ Ko adii fuu, mi nanii so on kawritii, luurral ana hakkunde mon, kasen duu won ko ngoondin-mi hen. ¹⁹ Ana tilsi pelle-pelle ngada hakkunde mon, yalla hoolniibe jaati won6e e ley mon 6ee ana annditee. ²⁰ So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomiraado ndee jaamaton. ²¹ Sabi gooto gooto mon fuu hejoto jaamde hiraande mum faa 6ee doo njolba, 6ee too cigira. ²² Tama on ngalaa cuudi do kaan-don jaamde e yarde? Naa on yaw6e deental goondin6e Laamdo ngal? Naa odon njidi hoynude 6e ngalaa ko njogii 6ee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e dum.

²³ Sabi miin, e Joomiraado ke6u-mi ko njottin-mi on koo: e ley jemma mo Joomiraado men lisaa jammaa e mum oo, o 6ami buuru, ²⁴ o yetti Laamdo, o heli buuru oo, o wii: «Dum yo terde am keliraade kammari mon. Ngadee dum faa miccito-don kam.» ²⁵ Hono nii, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o wii: «Ndee doo horde woni aadi keyri tabintiniraandi yiyam am. Faa nde njaraton fuu, miccito-don kam.» ²⁶ Sabi nde jaamaton oon buuru e nde njaraton nden horde peguujam fuu, odon mbaajoo haala maayde Joomiraado faa nde o warti.

²⁷ Dum nee, neddo fuu jaamirde buuru Joomiraado no haanaa, yardi horde makko no haanaa, oon luuttii terde Joomiraado dee e yiyam makko dam fuu. ²⁸ Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum jaamde oon buuru naa yarde nden horde. ²⁹ Sabi neddo fuu jaamdo buuru oo so yari horde ndee, so miilaaki dum terde Joomiraado dee, jukkete saabe ko jaami koo e ko yari koo. ³⁰ Dum saabii so jaw6e e lo'u6e ana keewi e mon, kasen duu won yawtu6e. ³¹ Sinndo eden yeewtotonoo ko'e men, en yeewtatanooke. ³² Kaa Joomiraado ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-don e aduna oo.

³³ Ndennoo sakiraa6e am, so odon kawrita faa jaamdon hiraande Joomiraado ndee, ndoomondiree. ³⁴ So tawii won jolbu6o e mon, yo jaamu to suudu mum too, pati kawrite mon dee laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddi koo mi biltan dum so mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Haala dokke de Ruuhu Ceniido hokkata dee, sakiraa6e, mido yidi paamon de faa gasa. ² Nde ngonno-don heefer6e ndee, odon anndi no tooruuji muumi dii majjiniri on. ³ Dum wadi so njidu-mi paamon dum doo: fay gooto waawaa wiide «lisaa yo kudaado» so Ruuhu Laamdo ana e mum, kasen duu fay gooto waawaa wiide «lisaa yo Joomiraado» so Ruuhu Ceniido walaa e mum.

⁴ Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en dee ana ceerti sifaaji, kaa Ruuhu oo yo gooto. ⁵ Gollanoobe deental bee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraado oo yo gooto. ⁶ Golleeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamdo gooto oo kaŋum gollata di fuu ley yimbe bee fuu. ⁷ Ruuhu Laamdo oo ana banngina e gooto fuu dokkal nafoowal deental ngal fuu. ⁸ O hokka oodoo waaju kebbinaado hakkilantaaku, o hokka ootoo waaju kebbinaado anndal. ⁹ Kanko Ruuhu gooto oo hokkata oodoo goondinal, ootoo sellinde jawbe. ¹⁰ O hokka oodoo wadude kaayde, ootoo haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, oodoo seenndude ko woni seydaani'en e Ruuhu goonga oo, ootoo haalirde demde Ruuhu Ceniido, o hokka goddo duu maandinde deen demde. ¹¹ Ruuhu gooto oo tan gollata dum fuu, feccirana gooto fuu dokkal ngal muuyi.

Haala caldi keewdi di neddo gooto

¹² E ley dum, no neddo gooto jogorii caldi keewdi nii, e no caldi dii e heewde fuu laatorii neddo gooto nii, hono non Almasihu duu wa'i. ¹³ Sabi en fuu en mbatisiraa-maruuhu gooto faa laato-den neddo gooto, so en Yahuudiyankooŋe naa so en nganaa Yahuudiyankooŋe, so en rimbe naa so en riimaybe, kasen duu en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.

¹⁴ Neddo wanaa salndu wooturu, yo caldi keewdi. ¹⁵ So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ngal jeyeede e makko. ¹⁶ Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ndu jeyeede e makko. ¹⁷ So caldi dii fuu yo gite, hono neddo oo nanirta? Naa so di fuu di noppi, hono neddo oo maartirta ko uurata e ko luubata? ¹⁸ Kaa noo, Laamdo reentini caldi dii fuu e neddo gooto hono no muuyiri nii. ¹⁹ Salndu wooturu laatataako neddo. ²⁰ Ndennoo, caldi dii ana keewi, kaa neddo oo yo gooto. ²¹ Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.» Hoore duu waawaa wiide koyde: «Haaje am walaa e mon.» ²² Kaa noo, caldi neddo nanndudi e burdi lo'ude dii, diin ngoni kasindinaadi sanne. ²³ Di nanngir-den burdi jaasude dii, diin bur-den teddinde. Burdi gaccinaade dii, diin bur-den suudude, ²⁴ sabi caldi men goddi dii kasindinaa e suudeede. Laamdo reentini caldi fuu, hokki caldi lo'udi dii teddeengal, ²⁵ pati ceeraagu wada e neddo oo, yalla caldi dii fuu ana tiidondira. ²⁶ So tawii salndu wooturu naawii, goddi dii fuu naawdan e mum. So salndu wooturu teddinaama, goddi dii fuu mbeltidoto e mum.

²⁷ Onon, on fuu on terde Almasihu, gooto e mon fuu yo salndu e caldi makko dii. ²⁸ Nii Laamdo darniri deental goondinbe ngal: ko adii fuu o joyyini nelaarbe, o jokkini hen haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, o jokkintini hen jannginoobe, caggal dum, wadoobe kaayde e sellinoobe jawbe e faabotoobe e ardotoobe, kaŋum e haaliroobe demde Ruuhu. ²⁹ Yimbe fuu yo nelaarbe naa? Naa haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en? Naa jannginoobe? Yimbe fuu ngadata kaayde naa? ³⁰ Yimbe fuu ndokkaa sellinde jawbe naa? Naa haalirde demde Ruuhu? Naa maandinde deen demde? ³¹ Hono non, tiinnee, poodanee dokke burde heewde nafaa dee.

Kaa jooni mi hollan on laawol burngol fuu moyyude ngol.

13

Haala jilli

¹ So kaalir-mi demde yimbe e demde malaa'ika'en, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi lennguru senyooru naa mi mbaggu dinndoowo tan. ² So Laamdo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji fuu e annde fuu, naa so tawraa-mi goondinal faa mi sottina baamle kaaye, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi wanaa fay huunde. ³ So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en naa so ndokkitir-mi tew am duppee, kaa fuu so jilli ngalaa e am, nafataa kam fay huunde.

⁴ Jilli ana njogii muƴal, ana njogii moyyuki. Di ngaldaa e haasidaaku, di ngaldaa e haawtaare, mawninkinaare duu waldaa e majji. ⁵ Jilli ngaddataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum, eɗi caloo metti, di caawataa rikke. ⁶ Jilli kuyantaa ooƴaare, goonga di kuyanta. ⁷ Jilli ana njaafuu fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo fuu, ana muƴa fuu.

⁸ Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamɗo loowi e men koo ana timma, demɗe ana timma, anndal ana timma. ⁹ Sabi anndal men ana ƴaki, looweede men konngol Laamɗo ana ƴaki, ¹⁰ kaa so ko hiɓbi koo warii, ko ƴaki koo fuu wittan. ¹¹ Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi, no cukalel miilortoo nii miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii njiiran-mi. Kaa ko mawnu-mi koo, mi seerii e golle cukaaku. ¹² Jooni en njiyataa kulle dee faa laaɓa, ko wa'i hono no timtorgal niɓɓungal nii njiiraten. Kaa wakkati waran en njiiran de gite men jaati. Jooni anndal am hiɓbaali, kaa wakkati waran nde anndan-mi faa hiɓba, no Laamɗo anndiri kam faa hiɓbi nii.

¹³ Ndennoo, kulle tati ngoni duumotoode: goondinal e jikke e jilli. Kaa jilli ɓuri de fuu teddude.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Ndennoo, poodanee jilli no mbaawru-don fuu, tewton kasen dokke Ruuhu Ceniido dee. Ko ɓur-don fuu haande tewtude e majje, haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mon ngol. ² Sabi kaaliroowo demɗe Ruuhu e Laamɗo haaldata, wanaa e yimɓe. Sabi fay gooto faamataa ko joomum haalata, Ruuhu oo hokkata joomum haalde goongaaji Laamɗo tedduɗi cuudaadi dii. ³ Kaa loowaado konngol Laamɗo oo, yimɓe haalanta, faa naɓa dum'en yeeso e ley goondinal, hokka dum'en semmbe, ɓuuɓina berde mum'en. ⁴ Kaaliroowo demɗe Ruuhu, hoore mum naɓata yeeso, loowaado konngol Laamɗo oo noo, deental goondinɓe naɓata yeeso. ⁵ Midɗo yidi kaaliron demɗe Ruuhu on fuu, kaa ko ɓurani kam, kaalton konngol ngol Laamɗo loowi e mon ngol. Sabi kaaltoowo konngol ngol Laamɗo loowi e mum ɓuri kaaliroowo demɗe Ruuhu, so wanaa tawa neddo ana waawi maandinde, yalla deental goondinɓe ngal ana yaara yeeso.

⁶ Ndennoo sakiraaɓe, so mi wariino to mon mi haalirananno on demɗe Ruuhu, so haala am waddanaalino on ko Laamɗo ɓannginani kam koo, naa anndal, naa konngol ngol Laamɗo loowi kam ngol, naa waaju, kofum dum fuu dum nafata on? ⁷ Tayko-den kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu. So di piyaaka faa laaɓa, hono annditirten ko sereendu nduu fiyata naa ko hoddu nduu hodata? ⁸ Naa so puufoowo buutatal wolde fuufaali faa laaɓa, homo lanndinantoo wolde ndee? ⁹ Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo demɗe Ruuhu tawa ko famminii fuu walaa hen, hono paamirte-don? On tippike haala mon! ¹⁰ No demɗe dee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu, walaa haala ka nanataake hen. ¹¹ Kaa so neddo haaldii e am demngal ngal mi nanataa, mi laatike janano mum, laatike janano am. ¹² Hono non, onon duu e ley foodanagol mon dokke Ruuhu dee, tewtee dokke naɓooje deental goondinɓe ngal yeeso dee, tewtee de faa sanne.

¹³ Dum nee, kaaliroowo demɗe Ruuhu fuu ƴaagoo Laamɗo waawde maandinde de. ¹⁴ Sabi so midɗo ƴaagoroo Laamɗo demɗe Ruuhu, goonga, yonki am ana e duwaawu, kaa mi faamataa miin e hoore am. ¹⁵ Ndennoo, hono ngadan-mi? Mi ƴaagorto yonki am, mi ƴaagorto hakkille am. Mi yimiran yonki am, mi yimiran hakkille am. ¹⁶ So wanaa dum, so a yettirii Laamɗo demɗe Ruuhu tan, hono tawaado ton mo woowaa dum waawirta wiide «Aamiina» e yettugol maa ngol? Sabi joomum nanataa ko kaalataa koo. ¹⁷ Fay so yettugol maa ngol ana woodi sanne, ngol nafataa joomum. ¹⁸ Midɗo yetta Laamɗo, ko ɓur-mi on on fuu heewde haalirde demɗe Ruuhu koo. ¹⁹ Kaa e ley deental goondinɓe, haalde

konngi joy pamminiidi baajotoofi heddiibe 6ee, 6urani kam haalirde konngi ujunaaji ujunaaji demde Ruuhu.

²⁰ Sakiraa6e, pati laatee 6e ngalaa hakkille no cukaloy nii. Laatee cukaloy banngal bone, kaa laatee baaliki'en banngal hakkille. ²¹ Nii winndorii e Sariya:

«Yim6e 6e demde godde,
 kajum e kundude wob6e
 kaaliranan-mi yim6e am 6ee.

Dum fuu e taweede,
 6e kettintaako kam.»*

Hono non Joomiraado wiiri.

²² Hono non, demde Ruuhu dee yo maande do 6e ngoondinaali 6ee, kaa do goondin6e 6ee, wanaa non worri. Haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum duu yo maande do goondin6e 6ee, kaa do 6e ngoondinaali 6ee, wanaa non worri. ²³ Ndennoo, so yim6e deental goondin6e ngal fuu njoodiima, so 6e fuu 6e naatii e haalirde demde Ruuhu, so yim6e 6e mboowaa dum naa 6e ngoondinaali ngarii, joomum'en mbiyataa on haandube naa? ²⁴ Naa so gooto e 6een yim6e warii, tawii yim6e fuu ana kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en ngol, ko o nanata koo fuu ana fammina mo luutti makko, ana sara mo duu, ²⁵ sirriiji bernde makko bannginee, o diccoo o sujidana Laamdo, o wiya: «So goonga nii, Laamdo ana wondi e mon.»

No deental goondin6e haani worrude

²⁶ Ndennoo sakiraa6e, hono wadatee? So on kawritii, dokkaado yimre e dokkaado janggingol e dokkaado ko Laamdo bannginani dum e dokkaado haalirde demde Ruuhu e dokkaado maandinde de, fuu yo wadire faa naba deental goondin6e ngal yeeso. ²⁷ So demde Ruuhu kaalirtee, didon naa taton so heewii kaani wadude dum, gooto fuu e wakkati mum. Yo gooto mon maandin. ²⁸ Kaa so maandinoowo walaa, joomum deyyinoo e ley deental ngal, gunndoo e ley bernde mum, haalda e Laamdo. ²⁹ Didon naa taton kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, heddiibe 6ee cara haala ma66e kaa. ³⁰ Kaa so won ko Laamdo bannginani gooto e joodiibe 6ee, yo kaaloowo arano oo deyyino. ³¹ Sabi on fuu, odon mbaawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol, tawa gooto gooto kaaldaton, yalla deental ngal fuu ana he6a anndal e cuusal. ³² Haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en 6ee ana poti waawde jogaade konngol mum'en ngol, ³³ sabi Laamdo wadataa ko jii6ata kawrital, o Laamdo gaddoowo jam.

No worri e deente senii6e dee fuu nii, ³⁴ yo rew6e ndeyyino ley deente dee, sabi 6e ndu6anaaka haalde ley hen. Yo 6e dowtoro no sariya oo wiiri nii. ³⁵ So tawii won ko 6e njidi faamtinaade, yo 6e accu faa 6e koota, 6e lamndoo jom'en cuudi ma66e. Sabi konngol debbo nanee ley deental goondin6e ana yaaginii. ³⁶ Naa odon miila konngol Laamdo ngol to mon iwi? Naa onon tan ke6i ngol?

³⁷ Neddo fuu miiludo ana waawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol naa miiludo yo ke6udo Ruuhu Ceniido, ana haani annditidde ko mbinndan-mi faade e mon koo yo yamiroore Joomiraado. ³⁸ Mo annditaali dum fuu, Laamdo annditataa joomum. ³⁹ Ndennoo sakiraa6e, poodanee looweede konngol Laamdo, kasen duu pati kadee demde Ruuhu haalireede. ⁴⁰ Kaa huunde fuu yo wadire no haaniri, tawee jii6aaki.

15

Haala immital Almasihu

¹ Sakiraa6e, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottin-mi on, mo nja6u-don, mo jii6u-don e mum oo. ² Saabe oon Kabaaru kisinirte-don so tawii on nanngirii mo no kaalanir-mi on nii. So wanaa dum, goondinal mon laatoto meere.

* 14:21 Esaaya 28.11-12

³ Mi yottinii on kabaaru burdo faydinde mo ke6u-mi oo, dum woni: Almasiihu maayirii saabe luutti men, no Binndi dii mbiiri nii, ⁴ o iraama, o immitike e jalooma tatabo oo no Binndi dii mbiiri nii, ⁵ o 6anngani Piyeer, caggal dum, o 6anngani taalibaa6e sappo e didon 6ee, ⁶ caggal dum, o 6anngani ko 6uri sakiraa6e teemedede njoyon darannde wootere. Ko 6uri heewde e ma66e ana nguuri faa jooni, kaa won yawtu6e e ma66e. ⁷ Jokkiti hen kasen, o 6anngani Yaakuuba, o 6anngani nelaar6e 6ee fuu. ⁸ Ko sakitii koo, o 6anngani kam miin baado no 6inngel ngel lebbi mum ki66aali nii. ⁹ Sabi miin 6uri nelaar6e 6ee fuu famdude, mi fotaa fay noddireede nelaar6e, sabi mi torriino deental goondin6e Laamdo ngal. ¹⁰ Jonnoo, saabe moyyere Laamdo ndee laatorii-mi ko ngonmi koo. Moyyere nde mo wadani kam ndee duu laatanaaki kam meere, sabi miin 6uri nelaar6e 6ee fuu gollude. So goonga, wanaa miin gollata, moyyere Laamdo wonnde e am ndee gollata. ¹¹ Kaa so miin so kam6e, fuu fotu, hono non min mbaajorii, hono non goondinir-don.

Haala immital maay6e

¹² Jooni, miden mbaajoo Almasiihu immitike e maayde. Ndennoo, hono yoga mon wiirata maay6e immitataako? ¹³ Sinndo immital maay6e walaa, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁴ so Almasiihu immitaaki, waaju amen yo meere, goondinal mon duu yo meere. ¹⁵ Edum holla duu ko min kaali haala Laamdo koo yo fenaande, sabi min mbii Laamdo immintinii Almasiihu, tawi wanaa goonga so maay6e immitataako. ¹⁶ Sabi so maay6e immitataako, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁷ so Almasiihu immitaaki, goondinal mon yo meere, odon ngondi e luutti mon faa jooni, ¹⁸ maaynoo6e e ley goondinal Iisaa Almasiihu 6ee duu kalkike. ¹⁹ So jikke men e Almasiihu e ley dam doo nguurdan tan nafannoo, enen 6urannoo yim6e fuu yurminaade.

²⁰ Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike arano e immitotoo6e. ²¹ Sabi no neddo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non kasen neddo gooto sabinbiniri immital e maayde. ²² No yim6e fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non kasen yim6e fuu immintinirtee saabe Almasiihu, ²³ kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Dum woni Almasiihu woni arano oo, caggal dum, 6e o jey 6ee njokka hen jannde gartol makko. ²⁴ So dum 6ettike, darngal daroo, Almasiihu halka kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, totta Laamdo Baabiraado men oo Laamu oo. ²⁵ Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamdo wadi o yabba way6e 6ee fuu. ²⁶ Gajo cakitotoodo halkeede oo yo maayde, ²⁷ sabi ana winndii: «Laamdo wadii huunde fuu ley koyde makko.»* Kaa so wiyaama non, tayoral Laamdo gadudo huunde fuu ley koyde makko oo walaa hen. ²⁸ So huunde fuu heedii ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum heedan ley gadudo huunde fuu ley makko oo faa Laamdo laamoo huunde fuu e neddo fuu.

²⁹ Haya, won yogaabe jabu6e lootireede lootogal batisima saabe maay6e. So tawii maay6e immitataakono, kodum wadi so yim6e ana mbatisiree saabe ma66e? ³⁰ Enen e ko'e men, ko wadi so eden njarroo wakkati fuu naatude e farati? ³¹ Sakiraa6e, jannde fuu mido hosa maayde saabe gollaji am dii. Mido haalana on dum kammari ko mantortoo-mi on saabe ha66agol mon e Joomiraado men Iisaa Almasiihu koo. ³² So no neddo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko ka6annoo-mi e waasooji ley Efeesu koo, kodum dum nafata kam? So maay6e immitataakono, ngaden no wiiraa nii: «Naamen njaren, sabi en maayoo6e janngo.» ³³ Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bon6e ana bonna needi.» ³⁴ Ngartiree hakkillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon anndaa Laamdo. Ko mbiiru-mi non yalla odon njaagoo.

³⁵ Kaa dajan lamndiido: «Hono maay6e immitortoo? Terde hode 6e tawretee?» ³⁶ Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-daa fuu, sinnaa waata so fuda. ³⁷ Aawdi ndi aaw-daa fuu, so gawri so goddum yo wabbere tan, a aawataa wullere ndee e hoore mum.

* 15:27 Jabuura 8.7

³⁸ Caggal dum, Laamdo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere mum. ³⁹ Kulle jogiide yonki duu ngaladaa terde: yimbe terde mum, daabaaji terde mum, pooli terde mum, liddi terde mum. ⁴⁰ Ana woodi terde kammunkooje e terde leydinkooje. Kammunkooje dee e nari mum, leydinkooje dee e nari mum. ⁴¹ Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, koode e jalbugol mum. Fay koode dee e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.

⁴² Immital maaybe duu hono non worri. Ko iretee koo ana nola, ko immitotoo koo nolataa. ⁴³ Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana lo'i, ko immitotoo koo ana jogii semmbe. ⁴⁴ Ko iretee koo yo terde leydinkooje, ko immitotoo koo yo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terde ruuhunkooje duu ana ngoodi. ⁴⁵ Dum wadi so ana winndii: «Neddo arano oo, dum woni Aadama, laatii yonki wuurki.» Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurdam. ⁴⁶ Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardi warde, ko jeyaa e leydi koo ardi warde, caggal dum, ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen. ⁴⁷ Neddo arano oo e leydi iwi, leydi moyyiniraa. Neddo didabo oo e kammu iwi. ⁴⁸ No iwdo e leydi oo wa'i nii, hono non iwbe e leydi bee duu mba'i. No iwdo dow kammu oo wa'i nii, hono non iwbe dow kammu bee duu mba'ata. ⁴⁹ Hono no nanndir-den e iwdo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwdo dow kammu oo duu. ⁵⁰ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiyyam mbaawataa naatude e Laamu Laamdo oo, kasen duu ko nolata waawataa tawreede ko nolataa.

⁵¹ Midu bannginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitete ⁵² e wakkati gooto, no himyaango yitere nii, so buututal cakite jamaanu ngal fuufii. Sabi ngal fuufan, maaybe bee immitoto be nolataa, enen, mbaylite-den. ⁵³ E ley dum, ana tilsi terde nolooje dee boornoo ko nolataa, terde maayooje dee duu boornoo ko maayataa. ⁵⁴ So terde nolooje dee boornike ko nolataa, maayooje dee boornike ko maayataa, e oon wakkati, ngol konngol binndaangol tabitan: «Jaalogal modii maayde.»†

⁵⁵ «Maayde, hoto jaalogal maa woni?

Maayde, hoto semmbe maa woni?»‡

⁵⁶ Maayde, e luuttal hebata semmbe, luuttal duu e Sariya oo hebata baawde. ⁵⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkiroowo en jaalogal saabe Joomiraado men Iisaa Almasi-ihu.

⁵⁸ Ndennoo sakiraa6e am horsube, laatee joottiibe be ndimmbataako, beydo-don nannde fuu soobaade e golle Joomiraado oo, sabi odon anndi ko ngollaton e ha66agol mon e Joomiraado koo wanaa meere.

16

Haala wallugol seniibe wonbe ngalluure Urusaliima

¹ Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniibe wonbe ngalluure Urusaliima bee, onon duu ngadon no njamir-mi deente goondinbe gonde leydi Galaatiya dee nii. ² Alan fuu, gooto e mon fuu moobta ko waawi, pati ndoomon faa mi wara, kawrinon ballal ngal. ³ So mi warii, mi waddanan be cuboto-don bee bataakiiji anndinooji ko be ngonni, faa be na6a ballal mon ngal Urusaliima. ⁴ So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

⁵ Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton ya66ortoo-mi. ⁶ Ana moyya mi fa66a to mon seeda naa mi dabba ton jaati. E ley dum odon mbaawi yoobinde kam faa mi yaha to njahan-mi fuu. ⁷ Sabi e ngol laawol, mi yidaa fajude on tan so mi ya66oo, mido yidi fa66ude to mon seeda so Joomiraado jabii. ⁸ Kaa mi fa66an do Efeesu doo faa iidi Pantekot, ⁹ sabi mi hebii doo laawol manngol no mi gollira golle nafoowo, waybe duu ana keewi.

† 15:54 Esaaya 25.8 ‡ 15:55 Hosee'a 13.14

¹⁰ So Timote warii e mon, nja66ee dum faa gasa pati hula, sabi Joomiraado o gollanta no am nii. ¹¹ Ndennoo, pati fay gooto yawa mo. Njoo6inee mo e laawol ngol yalla omo warta e am e jam, sabi mido doomi mo, kanko e sakiraa6e 6ee.

¹² Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewdi o yaada e sakiraa6e 6ee to mon, kaa faa hannde o ja6aali fey. O waran so o hebindiima.

Baynondiral

¹³ Njeertee, niibee e ley goondinal, laatee wor6e, beydoro-don semmbe. ¹⁴ Ko ngadatton fuu, ngadiree dum jilli.

¹⁵ Odon anndi Istifanas e koreeji mum. Kaɲum'en adii fuu goondinde ley leydi Akaya, 6e tiinnike e gollande senii6e 6ee. Sakiraa6e, mido waajoo on: ¹⁶ njarranee yim6e wa'u6e non, kaɲum e gollidoo6e e ma66e, tiinnii6e e golle oo fuu. ¹⁷ Mido weltii e garol Istifanas e Fortunatus e Akaykus ngol. Be ngadanii kam ko onon on mbaawaa wafande kam saabe waasude mon taweede. ¹⁸ Be mbaaltinii hakkille am, kaɲum e hakillaaji mon fuu. Teddinee hono ma66e.

¹⁹ Deente goondin6e gonde leydi Asiya dee ana njowta on. Akilas e genndum Piriskilla e deental goondin6e kawroowal galle ma66e ngal ana njowta on sanne e innde Joomiraado. ²⁰ Sakiraa6e 6ee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli.

²¹ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. ²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuddi woodanii dum! Joomiraado amen Iisaa, war! ²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon! ²⁴ Jilli am ana e mon on fuu saabe ha66agol men e Iisaa Almasiihu.

Bataaki Pool dɪɔɔ faade e Korintunkoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kaɗum e sakiike men Timote. Miden njowta deental Laamdo gonngal Korintu ngal, miden njowta senii6e won6e leydi Akaya 6ee fuu. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Kanko woni Baabiraado jom yurmeende, o Laamdo buu6inoowo berde faade e huunde fuu. ⁴ Kanko buu6inta berde men e ley torraaji men fuu, yalla enen duu, eden mbaawa buu6inde berde won6e e sii torraaji fuu no kanko o buu6inirta berde men nii. ⁵ Sabi, no njogori-den ngedu e torraaji Almasiihu keewdi dii nii, hono non Almasiihu duu buu6inirta berde men. ⁶ So min torraama, dum faa kisine-don, berde mon buu6a. So berde amen buu6inaama minen, dum yalla berde mon ana buu6a, mbaawon muɗude sii torraaji di min torrete minen e ko'e amen dii. ⁷ Jikke amen e moodon ana selli, sabi miden anndi no njogori-don ngedu e torraaji amen dii nii, hono non kasen njogori-don ngedu e buu6inegol berde ngol min ndokkaa ngol duu.

⁸ Sakiraa6e, miden njidi anndinde on torraaji kewtiidi min e leydi Asiya dii. Torraaji kewtiidi min ton dii ana ya66itii sanne faa min tayi jikke fay e yonkiiji amen. ⁹ Ana wa'annoo min hono no min saraa6e sariya wareede. Kaa noo, dum wadirii pati min pawa jikke amen e ko'e amen, kaa min pawa de e Laamdo immintinoowo maay6e oo. ¹⁰ Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen duu. E makko jaati min pawu jikke o danndan min kasen ¹¹ e ley ko mballirton min duwaawuuji mon koo, yalla moyyere nde min kebirta duwaawuuji yim6e heew6e ndee ana wada heew6e njetta Laamdo saabe amen.

Haala bantugol Pool

¹² Senaare e laa6al berde iwngal to Laamdo min nguurdi e aduna oo, sako hakkunde mon. Dum woni ɗaayo amen, kasen duu berde amen ana mbaaltii e majjum. Min njokkaali hakkilantaaku 6i66e aadama, hinnee Laamdo dowi min. ¹³ Sabi ko min mbindanta on koo, fay huunde walaa ley hen so wanaa ko njannaton so paamon. Mido yidi paamon ¹⁴ ko puɗu-don faamude jooni koo faa laa6a: ɗannde gartol Joomiraado men Iisaa min mantorto on hono no onon duu mantorto-don min nii.

¹⁵ Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arannde warde to mon yalla oɗon ceyoo cili didi. ¹⁶ Ko njidunoo-mi dee, mi faɗa to mon, mi yaha leydi Makedoniya, caggal dum, mi warta to mon kasen lanndinano-don kam mi yaha leydi Yahuudiya. ¹⁷ Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki naa? So mi fellisii huunde, tama muuyde am tan ngadan-mi faa dum waddana ooho e a'aa fuu taweede e am? ¹⁸ No Laamdo laatorii koolniido nii, hono non konngol ngol min kaalani on ngol waasiri laatoraade ooho e a'aa. ¹⁹ Sabi Iisaa Almasiihu Bii Laamdo oo wanaano ooho e a'aa: ooho tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru mum to mon too oo. ²⁰ Sabi podooje Laamdo dee fuu tabitii e ley makko. Ndennoo enen duu, kanko mbiiraten Aamiina faa Laamdo teddinee. ²¹ Laamdo jaati ɗiibini min, minen e mon fuu, ha66agol men e Almasiihu. Kanko jaati subii en. ²² Kasen kanko wadi maande makko e men, o loowi Ruuhu makko e berde men laato pi6iraado moyyereji di o moo6tani en dii.

²³ Laamdo ceenu-mi, yurmaade on hadi kam wirfitaade Korintu. ²⁴ Wanaa yidude dawrande goondinal moodon – sabi oɗon tabiti e goondinal ngal – ko min njidi dee, wallondirde e moodon faa ceyo-don.

2

¹ Dum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi waddana on sugulla kasen. ² Sabi so mi sunjlinii on, homo seynata kam so wanaa onon 6e cunjlin-mi 6ee? ³ Dum wadi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley 6ataaki am oo. Mi yidaano warde to mon so fotu6e seynude kam 6ee cunjlina kam. Mid6 hoolii on fuu seyo am yo seyo mon on fuu. ⁴ Ruubu e 6ernde mettunde e gondi keewdi mbinndiran-mi on. Mi yidaa sunjlinde on, ko njidu-mi dee, anndinde on no jilli am poti mawnude e mon on fuu.

No Pool yaaforii toonudo oo

⁵ So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni, on fuu – naa yoga e moodon, pati mi yawta goonga. ⁶ Jukkungo ngo bur6e heewde e mon njukki joomum ngoo heyii, ⁷ jooni kaa, ko 6uri moyyude dee: njaafodon mo, koomton mo pati mboy-yonki jaaloo mo. ⁸ Ndennoo, mido ndaarda on tabintinon jilli mon e makko. ⁹ Sabi ittude koro mon saabanii kam winndande on kasen faa mi annda odon d6wtanii kam. ¹⁰ Mo njaafi-don fuu mi yaafoto dum miin duu. Banngal am, ko njaafotoo-mi koo – so won ko kaan-mi yaafaade mo – mi yaafoto dum yeeso Almasiihu faa nafa on ¹¹ pati Ibiliisa jammboo en, sabi eden anndi anniyaaji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

¹² Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo ndee, mi tawii Joomiraado udditanii kam ton damal ¹³ kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus sakiike am oo. E oon wakkati, mbaynii-mi sakiraa6e 6ee, paa-mi leydi Makedoniya.

¹⁴ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkoowo en jaalogal wakkati fuu saabe ha66agol men e Almasiihu. Laamdo hokki min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi nii. ¹⁵ E ley dum, do Laamdo, min uurdi Almasiihu e ley hisintee6e 6ee e halkotoo6e 6ee. ¹⁶ Do halkotoo6e 6ee, min kaccol maayde na6oowol 6e e maayde, do hisintee6e 6ee, min uurdi nguurndam na6oori 6e e nguurndam.

Homo foti gollude oo golle? ¹⁷ Min nganaa julortoo6e konngol Laamdo ngol no heew6e ngadata nii, sabi min nelaar6e Laamdo, miden kaalda berde laabude yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu.

3

Haala gollanoo6e aadi keyri

¹ Kori min pud6itaali mantaade kasen? Naa miden kaajaa 6ataakiiji anndinooji ko min ngoni paadi e mon naa iwdi e mon hono no yim6e yogaa6e kaajiraa nii naa? ² Onon jaati ngoni 6ataaki amen binndaado e berde amen, mo yim6e fuu mbaawi anndude e janngude. ³ Sabi ana tayloraa on 6ataaki Almasiihu saabe golle amen. Bataaki oo winndiraaka dawa, Ruuhu Laamdo guurdo o winndiraa. Kasen duu mo winndaaka e alluuje kaaye, do mo winndaa e mum dee, e berde yim6e.

⁴ Miden njogii hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu. ⁵ Minen min ngalaa baawde faa min ngolla oo golle. Baawde amen to Laamdo iwri. ⁶ Kanko wadi min fotu6e laataade gollanoo6e aadi keyri. Ndiin aadi fawaaki e Sariya binndaado, e Ruuhu Ceniido ndi fawii. Sabi Sariya binndaado oo ana na6a yim6e to maayde, kaa Ruuhu oo to nguurndam na6ata yim6e.

⁷ Sariyaaji binndaadi e alluuje kaaye, na6ooji yim6e to maayde dii, ana njogii darja faa Israa'iilankoo6e ndonki yeewde yeeso Muusaa saabe darja gondo hen oo, fay so taweede o nifoowo. ⁸ Kaa golle Ruuhu oo 6uri darja! ⁹ Golle li6oowo oo ana jogii darja, sako golle foocitaare oo. ¹⁰ Eden mbaawi fay wiide ko joginoo darja arannde koo majjii kammari darja gardo jooni mo walaa nanndo oo. ¹¹ Ko nijata koo ana waawi jogaade darja, kaa ko niibata faa abada koo 6uri fuu jogaade darja.

¹² Nde wonnoo miden njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata. ¹³ Min ngadataa no Muusaa nii, gadunoodo heedoode e yeeso mum pati Israa'iilankoo6e keddooyeewde darja jifoowo oo faa timma. ¹⁴ Kaa berde ma66e mbumii. Sabi faa hannde so e6e keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese ma66e. Nde huncaaka tafon, sabi e ka66iido e Almasiihu tan nde huncetee.* ¹⁵ Goonga, faa e jalooma mo ngon-den e mum jooni oo, so Tawreeta Muusaa ana janngee, heedoode ndee ana heddii huurde hakkillaaji ma66e. ¹⁶ Kaa so neddo warti e Joomiraado fuu, heedoode ndee huncete iwde e mum. ¹⁷ Sabi Joomiraado woni Ruuhu oo, kasen do Ruuhu Joomiraado oo woni fuu, don ndimaaku duu woni. ¹⁸ Enen 6e geese mum'en cudditaa 6ee fuu, darja Joomiraado oo ana bannga e meeden no e timgorgal nii. Omo nii waylita en faa nannden e makko mbaadi, darja makko beydoo e meeden. Dum woni golle Joomiraado, kanko woni Ruuhu oo.

4

Haala jawdi ley loode

¹ Ndennoo, min kaabataa, sabi Laamdo hokki min oo golle kammari yurmeende mum. ² Min calike kulle cuudiide kersinooje dee. Min yoppataa yim6e, min mbaaylitataa konngol Laamdo ngol. Ko min ngadata dee, e ley banngingol amen goonga ngol miden tewta hebude hakkillaaji yim6e fuu yeeso Laamdo. ³ So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suudaama, halkotoo6e 6ee tan o suudantee. ⁴ Been ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakkillaaji ma66e pati 6e njiya fooyre Kabaaru Lobbo kolloowo darja Almasiihu jogiido mbaadi Laamdo oo. ⁵ Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaajotoo dee, kabaaru Iisaa Almasiihu, Joomiraado men oo. Minen, saabe makko min laatorii maccu6e moodon. ⁶ Sabi Laamdo biido: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo, katum yaayni fooyre mum e ley berde amen, faa hokka min anndal darja mum jiyetee6o e yeeso Almasiihu oo.

⁷ Miden njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono no ley loode de ngalaa semmbe nii, yalla ana anndee deen baawde mawde e Laamdo iwi, wanaa e amen. ⁸ E huunde fuu miden nii billee, kaa min kalkaaki, miden nii e wemmberere wakkati fuu, kaa min tayaali jikke, ⁹ miden nii torree, kaa Laamdo yoppaali min, miden nii tippee e leydi, kaa min maayaali. ¹⁰ Wakkati fuu, maayde Iisaa ndee ana e terde amen, yalla nguurndam Iisaa dam duu ana yiyee e terde amen. ¹¹ Fay so miden nguuri, miden kosa maayde wakkati fuu saabe ko min mbaajotoo kabaaru Iisaa koo, yalla nguurndam Iisaa dam ana yiyee e terde amen maayooje dee. ¹² Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e mon.

¹³ Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraado, dum wadi so mido waajoo.»* Minen duu min goondin6e hono no makko nii, dum wadi so miden mbaajoo. ¹⁴ Sabi miden anndi immintindo Joomiraado men Iisaa e maayde oo immintinidan min e makko minen duu, kasen duu waddan min yeeso makko, minen e moodon fuu. ¹⁵ Ko hewtii min fuu yo kammari moodon yalla moyyere Laamdo ndee ana yottoo yim6e heew6e. Hono nii yim6e heew6e njettirta Laamdo faa Laamdo beydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

¹⁶ Dum wadi so min kaabataa. Fay so terde amen dee yo kalkotoode, yonkiiji amen dii ana keydintinee jannde fuu. ¹⁷ Sabi torraaji amen hannde dii ana kakindii ana njawta, kasen duu di lanndinanto min teddeengal manngal ngal timmataa, burngal diin torraaji abada. ¹⁸ Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti hakkillaaji amen, e ko yiyataake min ngatti hakkillaaji amen. Sabi ko yiyetee koo, yawtan, kaa ko yiyataake koo, heddoto faa abada.

* **3:14** Yogaabe ana paamira aaya oo hono nii: Sabi faa hannde so e6e keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese ma66e, 6e paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu. * **4:13** Jabuura 116.10

5

No ndarorto-den yeeso Almasiihu

¹ Eden anndi so suudu leydiiru ndu kodu-den e mum jooni nduu wurjinaama, dum woni terde men, Laamdo darnanii en suudu dow kammu ndu junngo darnaali, darotoondu faa abada. ² Eden nii cabbitoo saabe heppugol men naatude e ley suudu men dow kammu nduu, eden boornoroo ndu no kaddungal nii, ³ yalla so en boorniima ndu pati tawe-den en wuttiniibe. ⁴ Sabi e ley nduu suudu, en tampii en ottii. En njidaa boortaade ndu, ko njid-den dee, boornaade wonndu dow mayru, yalla nguurdam dam ana moda ko halkotoo ko woni e men koo. ⁵ Laamdo jaati lanndinanii en e kabaaru majjum, mo loowi en Ruuhu makko laatoo pi6iraado moyyereeji desanaadi en dii.

⁶ Ndennoo, eden njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eden anndi so nii eden keddii e dee doo terde, eden ngoddii suudu Joomiraado nduu tafon. ⁷ Sabi ko ngoondin-den nguurduden, wanaa ko njiyaten nguurduden. ⁸ Ndennoo eden njogii hoolaare, kaa ko burani en, eggude e dee doo terde kammari faa kodoyen bannge Joomiraado. ⁹ Kaa wadude ko welata mo woni ko bur-den fuu tewtude, hodude doo e eggude doo fuu fotu. ¹⁰ Sabi ana tilsi en fuu ndaro-den yeeso Almasiihu faa care-den, yalla gooto fuu ana yobee golle mum mo wadunoo e aduna, so golle lobbo naa so golle bondo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamdo

¹¹ Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraado, min tewtan hebude hakkillaaji yimbe bee. Laamdo ana anndi min, mido joonndorii onon duu odon anndi min e ley berde mon. ¹² Min njidaa mantaade yeeso mon. Ko min njidi dee, hokkude on daliili no mantoro-don min, yalla odon keba ko njaabo-don mantortoo6e kulle gonde sella, be mantortaako kulle gonde e berde. ¹³ So min njogoraama min haandu6e, dum saabe Laamdo. So min njogoraama min yeeddu6e, dum kammari moodon. ¹⁴ Sabi jilli Almasiihu njaalike min, sabi min tayorii, gooto maayanii yimbe fuu, ndennoo yimbe fuu maayii. ¹⁵ O maayanii yimbe fuu, yalla wuurbe bee ana nootta wuurande ko'e mum'en, mo be nguuranta dee, maayando be so wuurtani be oo.

¹⁶ Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no 6ii-aadama jogortoo neddo nii. So min njogorikeno non Almasiihu, jooni min noottii jogoraade mo non. ¹⁷ So neddo habbika e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiiddi koo yawtii, hankasen kabaaru oo fuu heyditii. ¹⁸ Dum fuu to Laamdo iwri, kanko neli Almasiihu faa rewrintina en e makko, o halfini min golle rewrintingol hakkunde makko e yimbe. ¹⁹ Sabi Laamdo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yimbe aduna fuu e mum e waasude jataade luutti mum'en. Kanko halfini min kabaaru rewrintingol ngol. ²⁰ Ndennoo, min daraniibe Almasiihu, hono no Laamdo jaati waajortoo ko iwata e kundude amen koo. Miden ndaarda on dum doo e innde Almasiihu: ngartee e Laamdo! ²¹ Almasiihu meedaali luuttude abada. Kaa Laamdo fawii luutti men fuu dow makko, yalla habbagol men e Almasiihu ana wada en foocitiibe yeeso Laamdo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamdo

¹ Minen, kammari min gollidoo6e e Laamdo, miden ndaarda on pati pijiron moyyere Laamdo nde ke6-don ndee. ² Sabi o wii:

«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,
mi faabike ma palaande kisindam.»*

Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni palaande kisindam. ³ Min njidaa wadude fay huunde ko fergitata yimbe so feloore tawee e golle amen. ⁴ Kaa e huunde fuu, min kolliran miden kaandi e laataade gollanoo6e Laamdo ley tiinnitaare mawnde, ley

* 6:2 Esaaya 49.8

torraaji, ley cadeele, ley wemmbere, ⁵ ley piide, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi doyngol, ley yolbere, ⁶ ley laabal, ley anndal, ley mujal, ley moyyuki, ley Ruuhu Ceniido, ley jilli di ngaldaa e naafigaaku, ⁷ ley konngol goonga, ley baawde Laamdo, e kaaborde fooccitaare gonde e juude amen nane e naame, ⁸ ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yimbe no'ata min, kajum e ko njettata min. Miden kolla yimbe min gollanoobe Laamdo ley ko min njogoraa min majjinoobe tawee min goongirante'en, ⁹ ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaabe, ley ko min njogoraa min maayoo6e jooni tawee min wuur6e, ley ko min njogoraa min jukkaabe tawee min maayaali, ¹⁰ ley ko min njogoraa min sunaabe tawee min seyotoobe wakkati fuu, ley ko min njogoraa min misikiina'en tawee miden ngada heew6e arsukunte'en, ley ko min njogoraa min ngalaa fay huunde tawee minen njeu fuu.

¹¹ Korintunkoo6e, min kaaldanii on laabal reedu, min njaajinani on berde amen. ¹² Minen, min paadinanaali on berde amen, onon paadinani ko'e mon berde mon. ¹³ Jooni mido haaldira e moodon no kaaldoowo e bikkoy mum nii: njaajinee berde moodon.

No laatori-den suudu Laamdo guurdo

¹⁴ Pati ka66ondiree e 6e ngoondinaali 6ee, sabi edum wa'i hono no reentinde daabaaji didi di ngaldaa faa ndemda. Won ko reentini fooccitaare e oopaare naa? Won ko reentini fooyre e nimre naa? ¹⁵ Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko reentini goondindo e mo goondinaali naa? ¹⁶ Aadi won hakkunde suudu Laamdo nduu e tooruuji dii naa? Anndee, enen ngoni suudu Laamdo guurdo oo. Sabi Laamdo wii:

«Mi hodidan e ma66e,
mi yiilodoto e ma66e,
mi laatoo Laamdo ma66e,
6e laatoo yimbe am.»[†]

¹⁷ Dum saabii so Joomiraado wii kasen:

«Iwee hakkunde ma66e!
Ceertee e ma66e!
Pati memee ko sobi!
Nden, mi jab6oto on.»[‡]

¹⁸ Mi laatanto on baaba,
laatano-don kam bi66e rew6e e wor6e.
Dum Joomiraado Jom Baawde oo wii.»[§]

7

¹ Sakiraa6e horsu6e, en ngadanaama dee podooje fuu, ndennoo la66inen ko'e men iwde e tuundi ngonndi e terde men e yonkiiji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol Laamdo.

Haala sunu e seyo

² La66inanee min berde moodon! Min toopaali fay gooto, min mbonnanaali fay gooto, min naamaali jawdi fay gooto. ³ Mi haaldaali dum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi haaliino gila naanen: miden njidi on sanne, fay huunde seenndataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde. ⁴ Mido hoolii on sanne, mi hebii jaati no mi mantaroo saabe moodon, on buubinii bernde am sanne, mido heewi seyo e ley tampereiji amen dii fuu.

⁵ Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min powtinaaki fey, torraaji tan min njii, gila e kulol ley berde faa e sippirooji. ⁶ Kaa Laamdo buu6inoowo berde sunaabe oo, buubinirii berde amen garol Titus. ⁷ Wanaa garol makko ngol tan wadi dum, ko buu6inno-don bernde makko koo waaltinii hakkillaaji amen, kajum e ko mo wii odon njidi yiide kam sanne e ko o haalani min haala sunu mon kammari ko wadi koo e haala

[†] 6:16 Lewinkoo6e 26.12, Esekiyel 37.27 [‡] 6:17 Esaaya 52.11 [§] 6:18 2 Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

tiinnaare mon e am, dum buri fuu beydude seyo am. ⁸ So batakki am oo sunjiniino on, mi mimsitaali dum jooni. Fay so mi mimsitiino – sabi mi yii batakki oo sunjiniino on fay so e wakkatiiwel gootel – ⁹ mido seyii jooni. Wanaa ko cunjuno-don koo waddani kam seyaade, ko sugulla moodon waddani on tuubude koo. Sabi sugulla kewtinoodo on oo ana hawri e sago Laamdo, hono non, walaa ko min mbonnannoo on. ¹⁰ Sabi sugulla kawroowo e sago Laamdo oo waddata tuubugol, tuubugol ngol waddata kisindam, mimsee walaa e majjum. Kaa sugulla aduna, maayde waddata. ¹¹ Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamdo oo ko waddani on: o waddanii on soobaade, o wallii on daranaade ko'e mon, o waddanii on metteede e gadudo bone oo, kajum e kulol, o waddanii on yeeweede kam, kajum e tiinnaade, o wallii on jukkude bondo oo. E huunde fuu on kollii odon laabi e oon kabaaru. ¹² Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe toojudo mbinndir-mi, wanaa saabe toojaado duu mbinndir-mi, ko mbinndiran-mi on dee, yalla odon bannginane seabee mo njogani-don min oo yeeso Laamdo. ¹³ Hakillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.

Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo beydi waaltinde hakillaaji amen, sabi on fuu on buuginii bernde makko. ¹⁴ So mi mantorike on seeda yeeso makko duu, on kersinaali kam. Kaa no min kaalanirra on goonga wakkati fuu nii, hono non ko min mantorii on e yeeso Titus koo laatorii goonga. ¹⁵ Bernde makko beydoto yidude on so o miilike no dwtiri-don on fuu e no njaabbori-don mo kulol e sijjugol nii. ¹⁶ Mido seyii ko kebu-mi e mon hoolaare e dow huunde fuu koo.

8

Haala wallugol seniibe wonbe Urusaliima

¹ Sakiraa6e, miden njidi anndinde on moyyere Laamdo jippiinde e deente goondinbe Iisaa gonde leydi Makedoniya dee. ² Kam6e e horireede billaare sattunde fuu, keewal ma66e seyo waddanii 6e hokkitirde ko heewi, fay so e6e e talkaaku cattudo. ³ Mi seedee: 6e ndokkitirii ko 6e mbaawi fuu fay ko buri baawde ma66e, berde laa6ude tal 6e ndokkiri. ⁴ Be ndaardii min sanne yalla e6e ke6a laawol wadude juude ma66e e wallugol seniibe wonbe Urusaliima 6ee. ⁵ Be ngadii ko buri miilo amen. Ko adii fuu, 6e ndokki ko'e ma66e Joomiraado, caggal dum, e sago Laamdo 6e ndokki min ko'e ma66e minen duu. ⁶ Dum wadi so min ndaardi Titus timmintinoya to moodon ngal dokkal no fuddirnoo ngal nii. ⁷ On arsukunte'en e huunde fuu – goondinal e waaju e anndal, odon njogii soabee dow huunde fuu, odon korsini min duu. Tiinno-don faa arsinkinire-don non e ngal dokkal duu.

⁸ Wanaa kammari tilsere wadi so mbii-mi non, ko mbiiru-mi non dee, faa mi hokka on laawol hollude jilli mon dii ana celli. ⁹ Sabi odon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu: kanko arsukunte oo, o wadii hoore makko talka kammari mon yalla odon laatoroo arsukunte'en talkaaku makko oo. ¹⁰ Mido haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniibe wonbe Urusaliima 6ee, sabi dum buri nafude on: rowanen onon adii fiide dabare wallude 6e, onon adii fuddude golle oo duu. ¹¹ Jooni noo, kibbinee dum. No tiinnori-don fiide dabare nii, tiinnoree non gollude dum duu, ndokkiron no baawde mon mbaarata. ¹² Sabi so neddo anniyike wadude moyyere, Laamdo jabanani dum hakke ko jogii koo, wanaa hakke ko jogaaki. ¹³ Mi wiyaali naaton e billaare yalla wobbe 6ee ana powta, yimbe fuu pota njidu-mi. ¹⁴ Jooni dum forran onon on kebii faa heewi faa mbaawon wallude wonbe e baasal 6ee. Caggal jooni, so tawii onon on ngonii ley baasal, kam6e 6e kebii ko heewi faa 6e mbaawa wallude on. Hono nii yimbe potirta, ¹⁵ no winndorii nii: «Mooftunoodo ko heewi oo yabbintinaali, mooftunoodo seeda oo jakoraaka.»*

Kabaaru Titus e yaadube mum

* **8:15** Pergu 16.18

¹⁶ Jettooje ngoodanii Laamdo e ko wadi e bernde Titus sii soobee mo min njoganii on oo. ¹⁷ Titus jabii ko min jaagii dum wirfitaade to mon koo. Ko buri dum fuu, soobirantaaku mawdo e bernde laabunde tal o wirfitorii faade to moodon. ¹⁸ Miden neldida e makko sakiike men jetteteedo e deente goondinbe dee fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo oo. ¹⁹ Wanaa dum tan, deente goondinbe dee cubii mo, yalla omo laato jaado amen faa min naba dokkal ngal Urusaliima. Ngal dokkal ana teddina Joomiraado, ana banngina anniya amen lobbo duu. ²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu pati min keba feloore e ndiin jawdi keewndi ndi min ndaranii. ²¹ Sabi wanaa ko woodi yeeso Joomiraado tan min tewtata, miden tewta ko woodi yeeso yimbe duu. ²² Miden neldida e didon bee sakiike meeden mo min taykitii soobee mum wakkatiji keewdi e kulle keewde. Jooni mo buri fuu tiinnaade e golle oo kammari hoolaare mawnde nde mo joganii on ndee. ²³ Titus duu yo gondiido am yo gollidiido am kammari moodon. Sakiraa6e men wondube e makko bee yo nelaa6e deente goondinbe dee, 6e teddeengal Almasiihu. ²⁴ Ndennoo jooni, kollee 6e jilli moodon, kollee 6e kambe e deente goondinbe dee fuu miden njogii daliili e mantoraade on.

9

No Laamdo yidiri dokkiroowo seyo

¹ Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol senii6e won6e Urusaliima 6ee, ² sabi mido anndi on muuyii wallude 6e sanne. Mi mantorike on dum yeeso Makedoniyankoo6e, mbii-mi 6e: Akayankoo6e lanndiniima gila rowanen wallude. Tiinnaare moodon soobini ko buri heewde e ma66e. ³ Kaa mido nela e moodon 6ee sakiraa6e pati ko min mantorii on koo laato meere, kaa tawee odon lanndinii no mbiiru-mi nii. ⁴ So wanaa dum, so Makedoniyankoo6e ngardii e amen to moodon tawi on lanndinaaki, hoolaare nde min njoginoo e moodon ndee laatanto min gacce, kasen duu onon burata fuu hersude. ⁵ Dum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraa6e 6ee ardo kam to moodon, ndaranoo ballal ngal poduno-don ngal. Nden so mi warii fuu mi tawan engal hawriti, ngal laato ballal bernde laabunde tal, tawee wanaa tilsere. ⁶ Taykee: aawudo seeda, seeda hettata, aawudo ko heewi, ko heewi hettata. ⁷ Gooto fuu yo hokku ko anniyii e bernde mum, tawa wanaa dow metti, wanaa e tilsere. Sabi Laamdo ana yidi dokkiroowo seyo. ⁸ Laamdo ana waawi hokkude on sii moyyereji fuu, yalla e huunde fuu odon keba ko heyata on wakkati fuu, keddoro-don ko heewi kammari golle lobbo fuu, ⁹ hono no winndorii nii:

«Omo saaka moyyere makko e ley talka'en,

moyyuki makko duumoto faa abada.»*

¹⁰ Laamdo dokkoowo demoowo aawdi hokka dum nguure oo, hokkan on aawdi heyoori on onon duu, o funnan ndi, yalla moyyuki mon ana rima faa heewa. ¹¹ Sabi o arsinkinon on e huunde fuu, faa mbaawon hokkitirde wakkati fuu. Nden heew6e njettan Laamdo e ko mballir-don dum'en ko iwri e juude amen koo. ¹² Sabi ngal ballal wanaa faa nafa senii6e 6ee tan wadira, ko ngal wadira dee, faa ngal waddana heew6e yettude Laamdo. ¹³ So 6e yeewii ballal moodon ngal, 6e teddinan Laamdo saabe dowtaare mon nde ceettorto-don Kabaaru Lobbo haala Almasiihu, 6e teddinan mo duu saabe ko caakaton jawdi mon e ma66e, kambe e yimbe fuu. ¹⁴ Be kolliran korsa ma66e faade e moodon duwaawuuji di 6e nduwantoo on dii saabe moyyere mawnde nde Laamdo wadani on ndee. ¹⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe dokkal mum dadungal sifa!

10

No Pool jaaborii felube dum

* 9:9 Jabuura 112.9

¹ Miin Pool biyeteedo lo'udo so mido hakkunde moodon kaa cuuso so mido wodfii on oo, mido waajoroo on newaare e moyyuki Almasiihu, ² mido ndaarda on: pati ngadee so mi garjoo on nde ngaroy-mi to mon fuu. Sabi banngal wiyoo6e miden ngollana muuyooji bii-aadama 6ee anniyii-mi gollirde ngorgu. ³ Goonga, min bi66e aadama tan, kaa no min kabirtee nii wanaa no bi66e aadama kabirtee. ⁴ Sabi kaborde de min kabortoo dee nganaa de bii-aadama, semmbe majje to Laamdo iwri faa de mbaawi wurjinde tataaji e leydi. Minen, min wurjinoobe miilooji way6e e leydi ⁵ kapum e mawninkinaare fuu hadoore yim6e anndude Laamdo. Kasen min nanngoo6e miilo fuu faa min ngartira dum e dowtanaade Almasiihu. ⁶ So dowtaare moodon hi66ii, min lanndiniima jukkude neddo fuu mo dowtaaki.

⁷ Yeewree kudde dee no ngorri nii – so won e moodon kooliido yo neddo Almasiihu, yo miccito dum doo duu: no joomum laatorii neddo Almasiihu nii, minen duu, non min laatorii yim6e Almasiihu. ⁸ Joomiraado men Iisaa hokkii min baawde faa min na6a goondinal mon yeeso, wanaa faa min ngurjina ngal. Fay so mantii-mi hen faa kosu-mi ya6bitaade, dum hersintaa kam. ⁹ Mi yidaa miilon mi tewtoowo hul6inde on e bataakiiji am dui. ¹⁰ Sabi ana wiyee bataakiiji am dui ana teddi, ana njogii semmbirantaaku, kaa so mido hakkunde mon, mido lo'i, haala am ana yawonii. ¹¹ Neddo fuu biyoowo non, yo anndu ko min mbinndata so miden ngoddii on koo, dum min ngollata so min ngondii e moodon duu. ¹² Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotoo6e 6ee. Min nanndaa e ma66e duu. Kam6e, e6e ponnda ko'e ma66e e etirdum ma66e, 6e nanndintaa ko'e ma66e e fay gooto so wanaa e ko'e ma66e tan! Be ngalaa hakkille.

¹³ Minen noo, min njidaa mantaade faa ya6bitoo keerol, miden kaada e keerol ngol Laamdo darnani min ngol, faa min njottii on onon duu. ¹⁴ So min njottanooki to mon, min ya6bitinoke keerol e manti amen. Kaa min ya6bitaaki keerol, sabi minen adii waddude e mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ¹⁵ Min mantortaako golle wo66e mo walanaa min. Kaa no goondinal moodon beydortoo nii, miden njikkii beydoraade non teddungal e hakkunde moodon, tawee min ya6bitaaki ko Laamdo darnani min koo. ¹⁶ Nii wadata so min ke6a no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo e nokkuuje gonde caggal moodon dee, min mbaasa mantoraade golle gollaado faa timmi e ley nokkuuje de wo66e kalfinaa. ¹⁷ Ana winndii: «Mantotoodo fuu, yo mantoro golle Joomiraado.»* ¹⁸ Sabi wanaa manoowo hoore mum woni jabaado, jabaado dee, mo Joomiraado mani.

11

No Pool feliri nelaar6e pene6e

¹ Jooni kaa dalee kam mi haaldana on no 6adiido haandude nii. Mido jaagii on munanon kam. ² Mido joganii on kiram iwruadam to Laamdo jaati, sabi mi ha66ii dewgal mon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi na6ude on to makko no mboomri ceniindi nii. ³ Kaa mido huli pati hakkillaaji mon mbaylite, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi ndii yoyuni oo faa njoppon hoolaare mon laa6unde sellunde wonnde e Almasiihu ndee. ⁴ Mido huli dum sabi so won gardo waajaade on Iisaa goddo mo waldaa e mo min mbaajii e ley moodon oo, naa so on ke6ii ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo ke6uno-don e amen oo, on nja66oto dum sanne. ⁵ Kaa mido miila diin kalahali mawdi, dum woni nelaar6e moodon 6ee, walaa fuu ko burdi kam. ⁶ Ana waawi taweede mi wanaa fasiilante banngal haala, kaa mi wanaa baaydo anndal, min kollii on dum faa laabi wakkati fuu e ley huunde fuu.

⁷ Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamdo Lobbo oo tawi on njo6aali ndee, mi leydinkinike kammari teddinde on, mi mboofii e ley majjum naa? ⁸ Deente goondin6e godde ndokki kam ko mi wuurda faa mi gollana on. ⁹ Nde ngonnoo-mi to moodon too ndee tawi mido hasindini, mi fawaaki e dow fay gooto e mon. Sabi sakiraa6e iw6e Makedoniya

* 10:17 Yeremiya 9.23

6ee ngaddanii kam ko ɲakiranoo-mi koo. E oon wakkati, mido wajunoo laatanaade on donngal. Non worri faa hannde duu. ¹⁰ Goonga Almasiihu gonɗo e am oo kaalanami on: ley leydi Akaya ndii fuu fay gooto waawaa hadude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal koo. ¹¹ Ko saabii so ngadir-mi non? Saabe mi yidfaa on ngadir-mi non naa? Laamɗo ana anndi mido yidi on!

¹² No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worrude non. Sabi yogaa6e ana tewta laawol mantoraade ko 6e ngorri no amen nii koo. Ngol laawol, mido yidi hadude 6e ngol. ¹³ Been yo nelaar6e penee6e yo golloo6e jammbootoo6e yo 6oornii6e saaya nelaar6e Almasiihu. ¹⁴ Dum haaynaaki, sabi fay Ibiliisa ana 6oornoo saaya malaa'ika jom fooyre. ¹⁵ Ndennoo haaynaaki duu so gollanoo6e Ibiliisa 6oorniima saaya gollanoo6e foocitaare. Kaa jukkungo ma66e laatoto hakke golle ma66e.

Haala torraaji kewtiidi Pool

¹⁶ Mi haalanii on naanen, mido wiya on kasen duu: pati fay gooto e moodon nanngira kam kaahaango. Kaa fay so on nanngirii kam non, njabee kaandi am dii, yalla miin duu mido mantoo seeda. ¹⁷ Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo Laamɗo nii kaaldan-mi, no kaandudo nii kaaldan-mi. ¹⁸ Sabi heew6e ana mantaroo kulle aduna, miin duu, mido waawi mantaade. ¹⁹ Sabi onon jogorii6e ko'e mum'en yo hakkilante'en 6ee, oon njarranii haandube 6ee no weliri on. ²⁰ Goonga, oon mupa nelaar6e penee6e 6ee maccina on, ɲaama jawdi mon, njana on, pamɗina on, piya on banaaje. ²¹ Mido yaagoo wiide on miden lo'unoo e majjum sanne.

Tawee nee, huunde fuu ko 6e cuusi mantoraade kam6e, mido suusi mantoraade dum miin duu. Mido haalda doo hono no mi kaandudo nii. ²² So 6e Yahuudiyankoo6e, miin duu mi Yahuudiyanke. So 6e Israa'iilankoo6e, miin duu mi Israa'iilanke. So 6e iwdi Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima. ²³ So 6e gollanoo6e Almasiihu, miin 6uri 6e fuu laataade dum - doo kaaldan-mi hono no mi kaandudo nii. Miin 6uri 6e tiinnaare, 6uri 6e uddeede kasu, 6uri 6e fiyeede. Wakkati fuu, mido hosa maayde. ²⁴ Cili joy Yahuudiyankoo6e ana piya kam, cilol fuu dorrii capantati e jeenay. ²⁵ Cili tati Romankoo6e ana piya kam cabbi. Mi wedaama kaaye cilol gootol. Cili tati mido naata laana ana mutida e am, mi doyii jemma e ɲalooma ley geeci. ²⁶ Mido e laawol wakkati fuu, mido e farati banngal maaje e banngal yanoo6e, banngal lepol am e banngal leji goddi, mido e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley sakiraa6e penee6e. ²⁷ Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi daanataako doyingol juutungol. Mi yolbii, mi domdii, wakkati fuu mido hoora, mi jaangaama, mi holii. ²⁸ Mi haalaali ko heddi koo so wanaa huunde wootere: ɲannde fuu miilooji banngal deente goonɗin6e dee fuu ana ka66i hoore am. ²⁹ So won lo'udo, loore mum ana hewta kam. So won pergitiido, ana ɲawna yonki am.

³⁰ So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi. ³¹ Laamɗo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo kanko Baaba Iisaa Joomiraado men oo faa abada. ³² Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke biyeteedo Aretas joyyiniino yim6e faa kayba ngeenndi ndii yalla ana nannga kam, ³³ kaa ngadaa-mi e ley sagiire, ndiwniraa-mi e falanteere tatawol ngeenndi ngol, njippinaa-mi caggal mayri, teetori-moo-mi.

12

Haala ko Laamɗo 6annginani Pool

¹ Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Dum e taweede, mi haalan ko yellitii e am, kaɲum e ko Joomiraado 6annginani kam koo. ² Ana foti duu6i sappo e nay, gorko gooto mo anndumi, ka66iido e Almasiihu, ɲabbinaama faa dow kammu burɗo fuu toowde. Mi anndaaya yalla terde makko duu ɲabbinaama naa ɲabbinaaka, Laamɗo tan anndi. ³⁻⁴ Mido anndi oon gorko naannaama alijenne - omo heddorii terde makko dee naa mo heddoraaki de? Mi

anndaa, Laamdo anndi – o nani ton haala daduka hakkille ka bii-aadama fotaa haaltude. ⁵ Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so wanaa e loore am. ⁶ Fay so mi muuyiino mantaade, mi haandaali, sabi goonga kaalannoo-mi. Kaa mido nanta hoore am e majjum, pati yimbe miila mido buri ko njii mido wada naa ko nani mido haala. ⁷ Ko Laamdo loowi e am koo ana dadi hakkille, kaa pati mi mawninkinoroo dum, ko wa'i hono gi'al suufaama e terde am, dum woni nelaado Ibiliisa ana fiya kam faa hada kam mawninkinaare fuu. ⁸ Cili tati mido jaagoo Joomiraado yo doofanam ngal, ⁹ kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawde am e loore ki66irta.» Saabe dum mi beydiima seyaade e mantaade dow loore am ndee, yalla baawde Almasiihu dee ana tawee e am. ¹⁰ Dum saabii so mido seyoro loore e jennooje e cadeele e torraaji e wemmbere fuu kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-mi fuu, nden keban-mi semmbe.

No Pool sunliri banngal Korintunkoo6e

¹¹ Mi haaldii hono no mi kaandudo, kaa onon ngaddani kam haalirde non. Onon kaannoo jinngande kam, sabi fay so mi wanaa fay huunde, kalahali moodon mawdi dii, dum woni nelaabe moodon bee, burdaali kam fay huunde. ¹² Golleeji mawdi e kaayefiiji e taagumansaaji kollooji mi nelaado ngollaama to mon, kaaddi mujal duu di ngolliraa. ¹³ Kodum deente goondinbe Iisaa godde dee burdi on, so wanaa ko mi fawaaki e mon koo? Njaafee kam e oon toonange!

¹⁴ Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tatabol, mi fawataako e mon. Wanaa jawdi moodon tewtan-mi, onon e ko'e mon tewtan-mi. Sabi wanaa bi66e kaani fagganaade saaraabe mum'en jawle, saaraabe kaani fagganaade bi66e mum'en jawle.

¹⁵ Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto hokkude on fay hoore am, yalla mido walla on. So mi mawninii jilli am e moodon, on buytoto e yidude kam naa?

¹⁶ Ndennoo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa wiyaama mi yonjii on, mi hebirii on hiila. ¹⁷ Won nelaabe am be nelir-mi faa mi jaama jawdi mon naa? ¹⁸ Titus jaagii-mi yo yaa to moodon, neldidin-mi e mum sakiike men oo. Titus jaamaali jawdi moodon, goonga naa pene? Wanaa minen ngoni miilo wooto e laawol gootol naa?

¹⁹ Booyii odon miila min lab66inoobe ko'e amen yeeso moodon. Kaa ko min ngadata dee, miden kaalda yeeso Laamdo ley hab66agol amen e Almasiihu. Sakiraa6e horsu6e, ko min ngadata koo fuu, yalla odon njaara yeeso. ²⁰ Mido hula, so mi warii to moodon, pati mi tawira on no mi yidaa, tawiron kam no on njidaa. Mido huli pati mi tawda on e poodondiral e haasidaaku e konnaagu e tikkere e jinondiral e noore e mawninkinaare e fitina. ²¹ Mido hula, so mi wirfitiima to moodon, pati Laamdo hoyna kam hakkunde mon kasen, mi sunja saabe heew6e luuttunoo6e 6e tuubaali iwde e tuundi mum'en e fijirde mum'en e njaahilaaku mum'en.

13

Baynondiral

¹ Mido wara to mon jooni cilol tatabol. «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimbe didon naa taton.»* no winndorii nii. ² Mi haalaniino luuttunoo6e nde ngonnoo-mi to mon cilol dida6ol ndee, jooni duu ko mi walaa to mon koo, mido haaltana 6e kasen kam6e e heddi6e 6ee fuu: so mi wartii, mi yurmataako fay gooto. ³ Onon, odon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am haalirta haala mum. On keban finnde ndee duu. Almasiihu lo'aali banngal moodon, mo cemmbediddo e moodon. ⁴ Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa omo wuuri baawde Laamdo. E ley hab66agol amen e makko, min lo'u6e, kaa min kollan on, miden nguurdira e makko dow baawde Laamdo.

⁵ Yeewtee ko'e mon faa njiyon so odon ngoondini, taykitee ko'e moodon. Tama on maataali Iisaa Almasiihu ana e moodon? So on maataali, yeewtagol mon ngol ana holla

* 13:1 Fillitagol Tawreeta 19.15

on ngalaa e goonga. ⁶ Kaa mido joonndorii on anndan minen banngal amen miden e goonga. ⁷ Miden jaagoo Laamdo pati ngadon fay huunde ko boni, wanaa faa holla minen miden e goonga, faa ngollon ko moyyi, fay sinndo tawii minen banngal amen, min laatii hono 6e ngalaa e goonga. ⁸ Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi dee, daranaade mo. ⁹ So min lo'ii tawi onon odon njogii semmbe, miden ceyii hen, min jaagoto Laamdo faa laato-don hi66ube. ¹⁰ Saabe dum, mido winndana on dum gila mi waraali tafon, yalla so mi warii, pati mi bonna e moodon hakke baawde de Joomiraado oo hokki kam dee. Ko ndokkiraa-mi de, faa yaara yeeso, wanaa faa wurjina.

¹¹ Sakiraa6e, walaa ko heddi so wanaa waynaade. Poodanee hi66ude, nja6ee waa-jeede, njogee miilo wooto, nguuree e jam. Nden, Laamdo Jom jilli e jam oo wondan e moodon. ¹² Yo gooto e moodon fuu jowtir bannum jowtaango wondungo e jilli. Senii6e 6ee fuu ana njowta on.

¹³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu e jilli Laamdo e deental moodon e Ruuhu Ceniido oo ngonu e moodon, on fuu!

Bataaki Pool faade e Galaatiyankooŋe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado oo. Wanaa yimbe neli kam, mi neliraaka saabe neddo fuu, Iisaa Almasiihu jaati neli kam, kaŋum e Laamdo Baabiraado men immintindo mo e maayde oo. ² Miin e sakiraaŋe wondube e am bee fuu, miden mbinnda oo bataaki faade e mon, onon deente goondinbe Iisaa gonde leydi Galaatiya dee. ³ Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁴ Almasiihu hokitirii hoore mum kammari luutti men yalla ana dannda en e oo jamaanu bondo. Nii o wadiri sago Laamdo Baabiraado men. ⁵ Yo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

⁶ Ana haaynii kam sanne no njaawir-don yoppude Laamdo, noddirdo on moyyere Almasiihu oo, so njokku-don kabaaru lobbo goddo. ⁷ Wanaa wiide kabaaru lobbo goddo won, kaa yimbe ana njiiŋa on, ana njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ⁸ So neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oo, fay so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwdo dow kammu, yo kuddi wonu e joomum. ⁹ Min kaalaniino on dum, jooni duu mido haaltana on: so neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo keŋ-don oo, yo kuddi wonu e mum.

¹⁰ Dum nee, yarraamuya yimbe ndaaran-mi naa yarraamuya Laamdo? Tama ko welata yimbe ndaaran-mi? So faa jooni mi ndaarannoodo ko welata yimbe, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaado

¹¹ Sakiraaŋe, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo, wanaa e neddo iwi. ¹² Sabi wanaa neddo hokki kam mo, wanaa neddo janngini kam mo, Iisaa Almasiihu ɓannginani kam mo. ¹³ On nanii no ngorrunoo-mi arannde e ley diina Yahuudiyankooŋe oo. Mi torririi deental goondinbe Iisaa ngal no mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde ngal. ¹⁴ Mido burnoo heewbe e waaldeebe am Yahuudiyankooŋe jokkude diina Yahuudiyankooŋe, kaŋum e hirande neesuuji njaatiraabe amen. ¹⁵ Kaa Laamdo suŋike kam gila mi finaali, noddi kam saabe moyyuki mum nde muuynoo ndee, ¹⁶ o ɓannginani kam Biyiiko yalla mido waajoo kabaaru mum ley heeferbe. Oon wakkati, mi lamndondiraali e fay gooto, ¹⁷ mi yahaali Urusaliima to adiiŋe kam laataade nelaabe bee, njaa-mi don e don leydi Arabiya, ngartu-mi Damas. ¹⁸ Duubi tati caggal mum, njaa-mi Urusaliima yalla mido anndondira e Piyeer. Ngondu-mi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yiyaali nelaado fay gooto, so wanaa Yaakuuba mijii Joomiraado oo. ²⁰ Ko mbinndan-mi on doo koo, hakkunde am e Laamdo mbinndir-mi, mi fenaali. ²¹ Caggal dum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi. ²² E oon wakkati, deente kaŋiide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya dee meedaali yiirude kam gite mum'en. ²³ Be nananno tan ana wiye: «Neddo torrannoodo en nden oo, ana waajoo jooni diina ka siinunoo jifude kaa.» ²⁴ Ebe teddinannoo Laamdo saabe am.

2

No nelaabe njabirani Pool

¹ Duubi sappo e nay caggal mum, njabbitin-mi kasen Urusaliima, miin e Barnabas. Titus duu ana wondi e amen. ² Mi yaarii ton saabe ko Laamdo ɓannginani kam koo. Mi hawritii ton e mawbe deental goondinbe, miin tan e maŋbe, mi anndinii ɓe Kabaaru Lobbo mo mbaajii-mi ɓe nganaa Yahuudiyankooŋe oo. Sabi mi yidaa golle am yaŋiido oo e mo jooni oo fuu laatoo meere. ³ Kaa fay Titus jaado am oo, kaŋum e taweede

yo Yunaninke fuu, tilsinaaka taadeede. ⁴ Dum e taweede sakiraabe peneeḔe coorike e deental goondinḔe ngal. Ko Ḕe ndaarti dee, anndande ndimaaku mo keḔ-den e ley haḔḔagol men e Iisaa Almasiihu oo faa Ḕe ngartira en e maccungaaku. ⁵ Min njaḔanaali Ḕe fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru Lobbo oo ana heddanoo on. ⁶ Haya, jogoraabe mawḔe Ḕee, no Ḕe njogoranoo nii, miin walaa ko hilli kam e majjum, sabi LaamḔo burdintaa yimḔe. Been mawḔe tilsinaali min godḔum fey. ⁷ Be paamii LaamḔo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oo faade e Ḕe nganaa YahuudiyankooḔe, hono no halfiniri Piyeer waajaade YahuudiyankooḔe Ḕee nii. ⁸ Sabi no LaamḔo neliri Piyeer hakkunde YahuudiyankooḔe Ḕee nii, non o neliri kam miin duu hakkunde heeferḔe. ⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyḔe deente goondinḔe teddinaade dee, nde njiinoo moyyere nde LaamḔo hokki kam ndee, Ḕe ndokki kam miin e Barnabas fuu juude faa tabintina kawral hakkunde amen. Ndennoo minen, min njaha to heeferḔe, kamḔe Ḕe njaha to YahuudiyankooḔe. ¹⁰ Ko Ḕe jaagii min tan, min miccitoloo misikiina'en Ḕee. Mi tiinnike e majjum jaati.

No Pool jiri Piyeer to Antiyokiya too

¹¹ Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyokiya ndee, mi jiri dum yeeso yimḔe sabi o boofudo. ¹² Sabi fade nelaabe Yaakuuba Ḕee warde, omo jaamdannoo e goondinḔe Iisaa Ḕe nganaa YahuudiyankooḔe. Kaa nde Ḕeen ngarnoo ndee, o wodḔitii Ḕe nganaa YahuudiyankooḔe Ḕee, o Ḕootti jaamdude e mum'en, hultude jokkuḔe sariya taadagol Ḕee. ¹³ YahuudiyankooḔe goondinḔe Iisaa wobḔe duu tawti mo faa nabi fay Barnabas e naafigaaku mum'en. ¹⁴ Nde njiinoo-mi no Ḕe ngorri nii dartaaki, eḔe ngoorti goonga gondo e Kabaaru Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso yimḔe fuu: «Aan Yahuudiyanke, a worraano Ḕoo hono no YahuudiyankooḔe ngorri nii, no lepi godḔi Ḕii ngorri nii ngorrundo-Ḕaa. Hono mbaawru-Ḕaa tilsinirde yimḔe Ḕe nganaa YahuudiyankooḔe Ḕee kinaa laatoḔo hono no YahuudiyankooḔe nii?»

No LaamḔo hisinirta yimḔe saabe goondinal

¹⁵ Minen, min iwdi YahuudiyankooḔe, min njeyaaka e lepi godḔi luuttooji Ḕii. ¹⁶ Tawee nee, miden anndi nedḔo nanngirtaake poocciḔido saabe jokkugol Sariya Muusaa oo, e goondinal mum Iisaa Almasiihu nanngirtee poocciḔido. Minen duu min ngoondinii Iisaa Almasiihu, yalla miden nanngiree foocciḔiḔe saabe goondinal amen Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Sariya Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake poocciḔido saabe jokkugol Sariya Muusaa. ¹⁷ Minen, miden ndaarta nanngireede foocciḔiḔe saabe haḔḔagol amen e Almasiihu. E ley majjum so min tawaama min luuttooḔe minen duu hono no Ḕe nganaa YahuudiyankooḔe Ḕee nii, dum ana holla Almasiihu yo daraniḔido luuttal naa? O wanaa! ¹⁸ Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi tabintinanno mi bofoowo. ¹⁹ Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maayḔo, Sariya oo jaati waḔi dum, yalla mido wuurana LaamḔo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal bardugal, ²⁰ mi wuuraa miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam nedḔo Ḕam nguuran-mi jooni Ḕam, e ley goondinal Bii LaamḔo nguuran-mi Ḕam, oon jidḔo kam so hokitiri hoore mum saabe am. ²¹ Mi tippitataako moyyere LaamḔo ndee. Sabi so tawii jokkude Sariya oo waḔata nedḔo poocciḔido, Almasiihu oo maayii meere.

3

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

¹ Eehey GalaatiyankooḔe, woy oḔon pamḔi hakkille! Homo dawri on? On cifanaama faa laaḔi paca no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal bardugal. ² Njaabee kam dum Ḕoo tan: saabe jokkude mon Sariya Muusaa keḔir-Ḕon Ruuhu CeniḔo oo, naa on keḔirii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo oo, on ngoondinii? ³ Kodum famḔiniri on nii hakkille? On pudḔirii semmbe Ruuhu LaamḔo oo, hono njidḔir-Ḕon jooni timminirde tiinnaare

mon jaati? ⁴ Ko hewtii on koo fuu laatike meere naa? Dum waawaa laataade meere. ⁵ Dokkoowo on Ruuhu so wada kaayde hakkunde mon oo, dum nee saabe odon njokki Sariya o wadirta dum naa saabe on nanii Kabaaru Lobbo on ngoondinii?

⁶ Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo poocitiido.»* ⁷ Ndennoo anndee: goondin6e 6ee, kajum'en jaati ngoni iwdi Ibarahiima. ⁸ Sappaama e ley Binndi, Laamdo nanngiran 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee foociti6e saabe goondinal mum'en. Dum saabii so Binndi dii mbiyani Ibarahiima oo kabaaru lobbo gila wadaali tafon: «Lepi dii fuu kebiran barke saabe maa.»† ⁹ Ndennoo, goondin6e fuu keban barke no Ibarahiima goondindo oo hebiri barke nii. ¹⁰ Kaa faw6e jikke mum'en e jokkude Sariya Muusaa, yo hudaabe. Sabi ana winndii: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaali faa hi66i ko woni e dewtere Sariya ndee fuu.»‡ ¹¹ Tayoral, fay gooto nanngirtaake poocitiido yeeso Laamdo saabe Sariya oo. Sabi ana winndii: «Poocitiido wurdan goondinal.»§ ¹² Sariya oo noo fawaaki e goondinal, sabi ana winndii: «Jokkudo Sariya oo wurdan saabe Sariya.»* ¹³ Almasiihu soottitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi e men ndii, ko mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii: «Bilaado e leggal bardugal fuu yo kufadao.»† ¹⁴ Dum Iisaa wadi yalla 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ana keba barke mo Ibarahiima hebi oo saabe Iisaa Almasiihu, kebiran Ruuhu podaado oo e ley goondinal.

Haala Sariya e fodoore

¹⁵ Sakiraa6e, mido sifanoo on ko woodi jannde fuu koo: so neddo moyyini talkuru ndonu no sariya laamu jabiri nii, fay gooto waawaa imminde dum, waawaa beydude hen fay huunde. ¹⁶ Laamdo wadani Ibarahiima e iwdo e mum podooje. Binndi dii mbiyaali: «Iw6e e mum», hono no di cappike heew6e, gooto nii di cappii nde di mbii: «Iwdo e maa». Dum woni Almasiihu oo. ¹⁷ Ko njidu-mi wiide koo annii: aadi ndi Laamdo fi6i ndii, Sariya gardo duu6i teemedede nay e capantati caggal mum oo fi6tataa dum, bonnataa fodoore Laamdo ndee. ¹⁸ Sabi so ndonu mo Laamdo fodunoo oo e Sariya oo fawinoo, mo fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe fodoore ndee Laamdo hokkiri moyyere mum ndee Ibarahiima.

¹⁹ Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddiraama faa o banngina luutti faa nde iwdo e Ibarahiima podanaado fodoore ndee oo wari fuu. Laamdo hokki yim6e Sariya oo, o hokkiri 6e malaa'ika'en, kajum e curoowo. ²⁰ Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee, Laamdo tan fodi.

²¹ Ndennoo, Sariya oo ana luuttondiri e podooje Laamdo dee naa? Luuttondiraa! Sinndo sariya baawdo hokkude yim6e nguurdam jippinanooma, foocitaare iwanno e sariya oo jaati. ²² Kaa Binndi dii mbii aduna oo fuu, luutti mari dum, yalla goondin6e 6ee fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

²³ Fade wakkati goondinal warde, en kawjanooma ley hawju Sariya faa goondinal ngal bannginaa. ²⁴ Hono non Sariya oo laatorii dowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari e mum oo, yalla eden nanngiree foociti6e saabe goondinal ngal. ²⁵ Jooni ko wakkati goondinal ngal wari koo, en njaltii e maral dowoowo oo.

²⁶ Jonnoo, on fuu on 6i66e Laamdo saabe goondinal mon Iisaa Almasiihu. ²⁷ On fuu on ka66ike e Almasiihu saabe looteede mon lootogal batisima. Hono nii boornori-don mo no kaddungal nii. ²⁸ Ndennoo, ceenndiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e Yunaninke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, on fuu on gootum e ha6bagol mon e Iisaa Almasiihu. ²⁹ So tawii Almasiihu jey on, on iwdi Ibarahiima, on ndonan ko Laamdo fodunoo koo.

* 3:6 Puddoode 15.6 † 3:8 Puddoode 12.3 ‡ 3:10 Fillitagol 27.26 § 3:11 Habaakuk 2.4 * 3:12 Lewinkoo6e 18.5 † 3:13 Fillitagol Tawreeta 21.23

4

¹ Mido wadana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel, walaa fuu ko seenndata dum e maccudo, tawee nee kapum jey jawdi ndii fuu. ² Mo heddoto ley hawju hayboobe mo e dawranoo6e jawdi makko faa sarti mo baaba makko sartanii mo oo yottoo. ³ Enen duu, nde en sukaa6e ndee, en maccu6e semmbeeji aduna dii. ⁴ Kaa nde wakkati cartaado oo hi66i ndee, Laamdo neli Bajjo muudum mo debbo rimi, dwtaniido Sariya Muusaa, ⁵ yalla omo soottitoo won6e e ley Sariya 6ee, keben laataade 6i66e Laamdo. ⁶ Kammari on 6i66e makko, Laamdo nelii Ruuhu'Biyum oo e ley berde men. Ruuhu oo wadata so noddiren Laamdo «Abba». ⁷ Hankasen, en nganaa maccu6e, en 6i66e. Kammari en 6i66e, Laamdo duu wadii en ronoo6e.

No Pool hultirani Galaatiyankoo6e

⁸ Nden, nde on anndaano Laamdo ndee, odon ngonnoo e maral rewetee6e 6e nganaa rewetee6e jaati 6ee. ⁹ Kaa jooni ko anndu-don Laamdo koo, naa mido haannoo wiide jooni ko Laamdo anndi on koo: hono mbaawirton wirfitaade e semmbeeji aduna lo'udi di ngalaa nafaa dii? Ko saabii so odon njidi laattaade maccu6e majji kasen? ¹⁰ Odon teddini jalaade yogaaje e lebbi yogaaji e wakkatiiji yogaaji e kitaale yogaaje. ¹¹ Mido huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.

¹² Sakiraa6e, mido ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin duu mi laatinoke hono mon. On ngadaali kam baasi fuu, ¹³ sabi odon anndi rafi-cellal waddani kam haalande on arannde Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Naw am oo ittii koro mon, dum fuu e taweede on njawaali kam on nefaali kam kammari jaw oo. Ko ngadu-don dee, on nja66orike kam no malaa'ika Laamdo nii, naa hono mi Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Oon wakkati, odon keewnoo seyo sanne! Mido waawi seettanaade on: so odon mbaawnoo, on doofanno gite mon ndokkon kam. Ndennoo hono seyo mon ngoo laatii? ¹⁶ Mi laatike gajo mon saabe mido haalana on goonga naa? ¹⁷ Anniya mo been yim6e njoganii on oo moyyaa. Ko 6e njidi dee, seenndude on e am yalla odon ndaranoo 6e. ¹⁸ Sikke walaa, daranaade neddo ana moyyi so faa moyya, kasen duu waajibi dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan. ¹⁹ Sukaabe am, kammari mon mido naawaa kasen naawalla naawdo hono no natakere nii, faa mbaadi Almasiihu tawee e mon. ²⁰ Hee mi yidii tawdeede e mon jooni yalla mido he6a haaldude e mon ko wanaa no kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi kabaaru mon ana wembinii kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

²¹ Onon yidu6e jokkude Sariya Muusaa, mido lamndoo on: on nanaali ko Sariya wii naa? ²² Ana winndii: Ibarahiima ana joginoo 6i66e wor6e didon, gooto o he6di dum e kordo, goddo oo o he6di dum e dimo. ²³ Bii kordo oo rimiraama no yim6e fuu ndimirtee nii, kaa bii dimo oo rimiraama saabe fodoore Laamdo. ²⁴ Won ko saawii e ley kaa janta. Rew6e didon 6ee ana capporaa aadiiji didi. Ngootiri, ndi Haajara ndii yo aadi waamnde haayre wiyeteende Siinaayi ndii. Kayri, maccungaaku ndi rimata. ²⁵ Haajara yo waamnde haayre wiyeteende Siinaayi wonnde Arabiya ndee, ende sapporaa ngalluure Urusaliima hannde ndee. Sabi Urusaliima e hodu6e e mum 6ee fuu e margal ngoni. ²⁶ Kaa Urusaliima gondo dow kammu oo yo dimo, kanko woni inna men. ²⁷ Sabi ana winndii:

«Aan dimaro mo meedaali rimude,
welta!
Aan mo anndaa naawalla natakere,
ilina gullaali seyo!
Sabi debbo jeebaado he6an sukaa6e
faa 6ura debbo kaybaado gorum.»*

* 4:27 Esaaya 54.1

²⁸ Kaa onon sakiraa6e, on 6i66e he6aa6e dow fodoore Laamdo ndee hono no Isiyaaka nii. ²⁹ Nden, dimiraado no yim6e ndimirtee nii, ana torra dimiraado Ruuhu Laamdo oo. Fay hannde duu non worri. ³⁰ Kaa kodum Binndi dii mbii? Di mbii: «Ribbu kordo oo e 6iyum, sabi 6ii kordo oo rondataa e 6ii dimo oo abada.»† ³¹ Ndennoo sakiraa6e, en nganaa 6i66e kordo oo, en 6i66e dimo oo.

5

Haala ndimaaku goondin6e Iisaa

¹ Almasiihu rimdinii en yalla eden ndimda dor. Dum nee, tiinnee pati on ngartire e maccungaaku. ² Kettinane kam! Miin Pool, mido wiya on: so on njabii taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde. ³ Kasen mido haalana neddo fuu jabudo taadeede: ana tilsii e mum jukkude Sariya Muusaa oo fuu. ⁴ Onon tewtoobe nanngireede fooccitiibe saabe Sariya 6ee, on seertube e Almasiihu, on ngodditiima moyyere Laamdo ndee. ⁵ Kaa minen, kammari goondinal miden pawa jikke amen e Laamdo nanngiroowo en fooccitiibe oo. Dum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu oo. ⁶ Sabi ka66iido e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko nafata tan, goondinal tabintinoowal jilli.

⁷ On puddirii no woodi. Homo hadi on jukkude goonga? ⁸ Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamdo noddudo on oo. ⁹ Ana wiye: yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu. ¹⁰ Dum fuu e taweede Joomiraado hokkii kam hoolaare e mon, mi tayorii miilo mon seerataa e miilo am. Kaa jii6oowo on oo, ko waawi laataade fuu, jukkete. ¹¹ Kaa miin sakiraa6e, so tawii faa hannde mido waajoo kinaa neddo taadee, ko saabii so mido torree faa jooni? Sinndo dum mbaajotonoo-mi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal bardugal mettataano fay gooto. ¹² Jii6oo6e on 6ee, yo 6e der ko'e ma66e.

¹³ Sakiraa6e, on noddaama faa ndim-don. Jonnoo, pati ngadee so ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon gidaade yonki. Ko kaan-don wadude dee, homo fuu gollana goddo e dow jilli. ¹⁴ Sabi Sariya oo fuu wadaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* ¹⁵ Kaa so odon natondira, odon jaamondira hono no dawaadi nii, njeertee pati on timmondir.

Haala Ruuhu Ceniido, kajum e gidaade yonki

¹⁶ Ndennoo, mido wiya on: dalee Ruuhu Ceniido dowa on, nden on njokkataa gidaade yonki mon. ¹⁷ Sabi gidaade yonki ana ka6a e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu ana ha6a e gidaade yonki dee. Hongel e majji fuu ana ha6a e gonngel faa mbaasu-don gollude ko muuy-don. ¹⁸ So Ruuhu dowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo hankasen.

¹⁹ Ko gidaade yonki 6annginta yo tuundi e ko sobi e njaahilaaku ²⁰ e dewal tooruuji e mbonobaaku e konnaagu e poodondiral e kiram e tikkere e haawtaare e luurral e rafikawral ²¹ e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e mum'en. Mido jeertina on dum doo no njeertinirnoo-mi on dum nii, golloo6e kulle baade non 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ²² Kaa ko Ruuhu Ceniido rimata e men koo woni jilli e seyo e jam e mujal e moyyuki e yurmeende e goondinal ²³ e leydinkinaare, kajum e nantaare. Tayoral, Sariya oo hadataa kulle baade non. ²⁴ Jeyaa6e e Iisaa Almasiihu 6ee tippitorike himmeeji mum'en e gidaade yonki mum'en fuu caggal, ana wa'i hono no 6e tontii de e leggal bardugal nii.

²⁵ Kammari Ruuhu oo kebir-don nguurndam kesam dam, ndennoo njokken e Ruuhu, ²⁶ pati mawninkino-don, pati toonondiren, pati haasidaaku tawee hakkunde men.

6

No goondin6e kaaniri wallondirde

† 4:30 Puddoode 21.10 * 5:14 Lewinkoo6e 19.18

¹ Sakiraa6e, so won tawaado ana wada ko boni, onon jogiibe Ruuhu 6ee kaani ooncude dum, tawee e needi. Kaa gooto mon fuu hayba hoore mum pati seyte kajum duu. ² Mballondiree roondaade donnge mon teddude, hono non ki66inirton sariya Almasiihu oo. ³ So neddo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, yojjii hoore mum. ⁴ Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi mantoraade, mantorto golle mum jaati, fotaa ko nanndina dum e golle neddo goddo. ⁵ Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.

⁶ Jannginteedo konngol Laamdo ngol ana haani fecondirde e jannginoowo dum ko he6i ko woodi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

⁷ Pati njaayree ko'e mon, Laamdo jabataa yaweede. Gooto fuu, ko aawi koo hettata. ⁸ Aawdo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa aawdo ko welata Ruuhu Ceniido, hettan hen nguurndam nduumiidam. ⁹ Pati kaa6en gollude ko moyyi. Sabi so en kaa6aali, en kettan so wakkati oo warii. ¹⁰ Ndennoo, e ley wakkati keddaniido en oo, ngadanen yim6e fuu moyyere, bur6e fuu haandude hen, sakiraa6e men goondin6e Iisaa Almasiihu 6ee.

Baynondiral

¹¹ Yeewee dii binndi butti di mbinndiran-mi on junngo am. ¹² Tilsin6e on taadeede 6ee, tewtoobe yalla ana manee. Walaa ko 6e ngadiri non so wanaa pati 6e torrilee saabe leggal bardugal Almasiihu ngal. ¹³ Sabi fay kam6e taadaa6e 6ee, 6e njokkataa Sariya. Ko 6e njidiri taado-don dee, faa 6e mantaroo dum. ¹⁴ Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal bardugal Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngal. Saabe ngal bardugal mi hillaaka e kabaaru aduna, aduna duu hillaaka kam. ¹⁵ Sabi taadaade naa waasude taadaade, fayda walaa hen. Ko jogii fayda dee, tagiteede tagu keso. ¹⁶ Jokku6e ngol laawol fuu, yo ke6u jam e hinnee, kam6e e Israa'iilankoo6e Laamdo 6ee fuu.

¹⁷ Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terde am ngadii 6atitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraa6e, yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon! Aamiina.

Bataaki Pool faade e Efeesunkoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo. Mido jowta senii6e hoolnii6e e ley ha66agol mum'en e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo hokkirta yim6e moyyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu gadando en bar-keeki di Ruuhu oo hokkata dii fuu to dow kammu too saabe ha66agol men e Almasiihu. ⁴ Sabi fade aduna oo tageede, Laamdo subiiima en saabe Almasiihu, yalla eden laato senii6e 6e ngalaa feloore yeeso makko. Saabe jilli makko ⁵ o hoddiranii en gila arannde laato-den 6i66e makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum woni ko o yidani en saabe moyyuki makko ⁶ yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa do haadi ndee. Nden moyyere o hokki en saabe Biyiiko korsudo oo. ⁷ E ha66agol men e makko coottitira-den yiiyam makko dam, luutti meeden njaafaa ko waarata e keewal makko hinnee. ⁸ Oon hinnee o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku ki66udo e anndal ki66ungal, ⁹ mo anndini en sago makko suudinoongo ngoo. Gila arannde mo anniyorii tabintinirde ngo Biyiiko oo saabe moyyuki makko. ¹⁰ Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hooreejo gooto, dum woni Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamdo timminan sago mum ngoo so wakkati hi66ii.

¹¹⁻¹² E ley ha66agol men e makko, en cubaama, enen faw6e jikke men e Almasiihu gila jooni 6ee. Laamdo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oo, hoddiranii en laataade sabaabu mawnineede teddeengal mum.

¹³ Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga ngol, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oo. Nde ngoondin-don Almasiihu ndee, Laamdo wadii e mon maande mum nde loowi e mon Ruuhu Ceniido podanoodo oo ndee. ¹⁴ Oon Ruuhu Ceniido woni pi6iraado moyyereji desanaadi en, faa jannde kebaten soottiteede. Hono non Laamdo yettirtee saabe teddeengal muudum.

Haala duwaawu Pool

¹⁵ Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goondinal moodon Joomiraado men Iisaa, kajum e jilli di njogani-don senii6e 6ee fuu dii, ¹⁶ mi seerataa e yettude Laamdo kammari moodon nde jaagantoo-mi on Laamdo fuu. ¹⁷ Mido jaagoo Laamdo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu oo, Baabiraado Jom darja, hokka on Ruuhu mum Ceniido gadoowo on hakkilante'en, 6annginanoowo on Laamdo faa anndon dum. ¹⁸ Kasen duu mido jaagoo Laamdo uddita 6erde moodon faa paamon jikke mo o hokki on nde o noddi on ndee, paamon no moyyereji desanaadi senii6e dii keewiri e no teddiri, ¹⁹ paamon kasen no baawde makko mawde de ngalaa kaaddi dee ngorri e meeden, enen goondin6e 6ee. Deen baawde keewde sembe ²⁰ o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini dum e hakkunde maay6e so o joyyini dum jaamo makko dow kammu, ²¹ ton o 6urni dum laamu e baawde e sembe e kaanankaaku fuu, kajum e inde fuu baawde inndeede, wanaa de hannde dee tan, de janngo dee duu. ²² Laamdo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo laataade hooreejo deental goondin6e, hokkii mo 6urde huunde fuu. ²³ Deental goondin6e ngal yo terde Almasiihu. Ngal hebbinaama mo kanko keewoowo huunde fuu e yim6e fuu oo.

2

No kisinirte-den saabe hinnee Laamdo

¹ Onon, on maaynooŋe saabe junuubaaji moodon e luutti moodon, ² on jukkunooŋe laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol, on dwtaninooŋe laamiido baawde gonde dow mbeeyu dee oo. Laamiido oo yo Ibiliisa golloowo faa hannde ley yimbe saliibe Laamdo bee. ³ En fuu e maŋŋe njevano-den, e gidaade yonki men ngonno-den, en jukkunooŋe gidaade dee, en jukkunooŋe miilooji men bondi. No ngorrundo-den nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laamdo ngoo no maŋŋe nii. ⁴ Kaa Laamdo yo keewdo yurmeende. Saabe jilli mawdi di mo yidi en dii ⁵ mo wuurtindinii en e Almasiihu, enen maaynooŋe saabe luutti men bee. Goonga, saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don. ⁶ E ley haŋŋagol men e Iisaa Almasiihu, Laamdo wuurtindinii en e makko, joyyindinii en e makko to dow kammu too. ⁷ Hono nii o ŋannginirta no hinnee makko burdi huunde fuu mawnude. Jamaanuuji garooji dii fuu njiyan moyyuki makko ki o wadani en e Iisaa Almasiihu. ⁸ Saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don e dow hoolaade mon Almasiihu. Dam kisindam, wanaa e golle moodon haŋŋii, ko dam haŋŋii e mum dee, e dokkal Laamdo. ⁹ Dam wanaa njobdi golle neddo pati fay gooto heba mantoraade dam. ¹⁰ Sabi Laamdo wadi en ko ngon-den jooni koo: e ley haŋŋagol men e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji lobbi di o lanndinanii en gila arande dii.

No Almasiihu wadiri en lejol gootol

¹¹ Jooni mido haalda e mon onon heefordirnooŋe arande bee. Mantortoŋe yo «taadiibe» ana koyana on noddira on «yimbe be taadaaki» fay so taadagol maŋŋe ngol ko junngo bii-aadama gollata e terde tan. Ndennoo onon, miccotee ko ngonno-don arande koo: ¹² oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on jananbe woddiibe lejol Israa'ila ngol Laamdo subii ngol, on ngalaano e aadiiji pawii di e fodoore Laamdo dii, on nguurdiino on ngalaano jikke, on ngalaano Laamdo e ley aduna oo. ¹³ Kaa jooni, e haŋŋagol moodon e Iisaa Almasiihu, onon woddunoŋe arande bee on battiniraama saabe yiyam makko dam.

¹⁴ Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeden ko o wadi Yahuudiyankooŋe e lepi goddi fuu lejol gootol koo. Nde o hokkitirnoo hoore makko ndee, nden o wurjini kokowol palaangol ngol, dum woni o ittii nganaandi hakkunde lepi dii. ¹⁵ O ittii jamirooje e kadaadi Sariya Muusaa fuu faa o wada Yahuudiyankooŋe e lepi goddi lejol gootol kesol e ley haŋŋagol mum e makko. Nii mo wadiri jam oo. ¹⁶ E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri nganaandi ndii, mo reentini lepi dii laatii terde goote, mo rewrintini de e Laamdo. ¹⁷ O warii waajaade on jam onon woddunoŋe bee, o warii waajaade gadinoŋe bee duu jam. ¹⁸ Sabi kammari makko en fuu kebirten laawol yottaade Baabiraado saabe Ruuhu Ceniido gooto oo.

¹⁹ Ndennoo, on nganaa jananbe hankasen, on nganaa hoŋŋe duu, ko ngon-don dee, on wondube e seniibe, on jeyaabe e suudu Laamdo. ²⁰ On mahaama e dow ko nelaabe e annabaabe jibi, Iisaa Almasiihu e hoore mum woni haayre doobiraande maadi ndii. ²¹ Kanko wadata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi toowa ndi laatoo suudu Joomiraado seniindu. ²² Ley haŋŋagol mon e makko on mahondiraama faa laati-don hodorde Laamdo do o hodiri Ruuhu makko doo.

3

No Pool halfiniraa golle banngal be nganaa Yahuudiyankooŋe

¹ Saabe dum mido diccanoo Laamdo, miin Pool uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanan-mi hakkunde mon onon be nganaa Yahuudiyankooŋe bee. ² Tayoral on nanii kabaaru golle mo Laamdo halfini kam e ley moyyuki mum faa nafa on oo ana haalee. ³ Sabi o ŋannginanii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no raŋŋidiri, ⁴ so on njanngii dum on anndan no paamir-mi sirri haala Almasiihu oo. ⁵ Oon sirri anndinanooka biibe aadama ley jamaanuuji jawtudi dii, kaa jooni Laamdo ŋannginirii mo Ruuhu Ceniido oo faa nelaabe mum e annabaabe mum seniibe fuu paami

mo. ⁶ Annii no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6ii ngedu e moyyere6e desaa6i 6ii no Yahuudiyankoo6e 6ee ke6iri nii, kasen duu 6e ndeentii e mum'en ter6e goote, 6e ndeentii e mum'en fodoore nde Laam6o fodi saabe ha66agol ma66e e Iisaa Almasiihu.

⁷ Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo moyyere nde Laam6o wadiraani kam baaw6e mum. ⁸ Miin bur6o senii6e 6ee fuu fam6ude oo, mi wadanaama moyyere faa mi waajoo 6e nganaa Yahuudiyankoo6e barkeeji gon6i e Almasiihu 6i ngalaa 6o kaadi 6ii. ⁹ Mi wadanaama kasen famminde yim6e fuu no Laam6o tagu6o huunde fuu oo tabintinirta sirri mum cuudino6o gila arande oo, ¹⁰ yalla laamu e baaw6e gon6e e mbeeyu 6e njiyataake 6ee fuu ana paama no anndal Laam6o yaajiri e huunde fuu, paamira 6um kammari deental goon6in6e ngal ¹¹ ko waarata e anniya 6ooy6o mo Laam6o tabintiniri Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹² E ley ha66agol men e makko kanko Almasiihu eden mbaawi 6adoraade Laam6o hoolaare saabe ko ngoon6in6en mo koo. ¹³ Saabe 6um, mido ndaarda on pati tayon jikke saabe torraaji kewtotoo6i kam kammari moodon 6ii, sabi 6iin torraaji yo teddeengal moodon.

Haala jilli 6i Almasiihu yidi en

¹⁴ Saabe majjum, mido nii diccanoo Baabiraado ¹⁵ jey6o lejol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo. ¹⁶ Mido 6aagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o hokka on sembe saabe Ruuhu makko Ceniido oo ¹⁷ faa Almasiihu wona e ley 6erde moodon ko ngoon6in6en mo koo. Mido 6aagoo mo kasen o 6iibina on e ley jilli, o tabintina on ley majji. ¹⁸ Non paamirton, onon e senii6e 6ee fuu, no jilli Almasiihu dadu6i hakkille 6ii poti mawnude faa ngalaa 6o 6i kaadi, ¹⁹ anndon 6i yalla o6on keewa ki66al Laam6o ngal.

²⁰ Tayoral, Laam6o gollir6o ley meeden baaw6e maw6e oo ana waawi gollude ko 6uri duwaawuuji men e miilooji men. ²¹ Yo teddeengal woodan mo ley deental goon6in6e saabe Iisaa Almasiihu e ley jamaanuujii 6ii fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goon6in6e Iisaa 6ee laatorii ter6e goote

¹ Miin uddaado kasu saabe gollande Joomiraado oo, mido ndaarda on: nguuron nguurndam kawroojam e noddaango ngo Laam6o noddi on e mum ngoo ² tawee e ley6inkinaare e newaare e mujal. Tiidondiron e ley jilli. ³ Ruuhu Ceniido wadirii on gooto e jam ka66ondir6o on oo. Tiinno6on e heddaade ley oon ngootummaaku. ⁴ On ter6e goote, o6on njogii Ruuhu gooto, no jikke mo Laam6o noddi on faade e mum oo yo gooto nii. ⁵ Kasen Joomiraado gooto woodi, goon6inal gootal woodi, batisima gooto woodi, ⁶ ka6um e Laam6o gooto Baaba yim6e fuu, tiim6o 6e fuu, golliroowo 6e fuu, gon6o e ma66e 6e fuu.

⁷ Homo e men fuu hebii moyyere Laam6o ko waarata no Almasiihu hokkiri 6um nii.

⁸ Sabi nii winndorii:

«O 6abbii dow, o na6orii honaa6e heew6e,

o hokkii yim6e dokke.»*

⁹ Kodum woni maanaa «o 6abbii»? Walaa ko woni maanaa majjum, so wanaa o jippinoke e nokkuuje 6ur6e fuu ley6ude e leydi ndii. ¹⁰ Jippino6o oo, ka6um e hoore mum woni 6abbudo faa tiimi kammuuji 6ii fuu, yalla ana heewa aduna oo fuu. ¹¹ Dokke makko 6ee anni: o wadi yogaa6e nelaa6e, yogaa6e haalto6e konngol ngol Laam6o loowi e mum'en, yogaa6e waajoto6e, yogaa6e duro6e yim6e ka6um e janngino6e. ¹² Ko o wadiri non, faa o lanndina senii6e 6ee faa mbaawa gollande deental goon6in6e, yalla ter6e Almasiihu 6ee – 6um woni deental goon6in6e ngal – ana yaara yeeso e ley

* 4:8 Jabuura 68.19

goondinal, ¹³ laato-den daande wootere e ley goondinal meeden e anndugol meeden Bii Laamdo oo, kasen duu laato-den hi66ube, njotto-den darnde Almasiihu hi66unde ndee. ¹⁴ Ndennoo, en laatataako sukaa6e na6iraa6e bempeeje e kenuuli no laana nii. Jannde yim6e yidu6e na6ude wob6e ley majjere yonnataa en hankasen. ¹⁵ Ko laatoto-den dee, haaloobe goonga ley jilli, yaaroo6e yeeso e huunde fuu faade e Almasiihu, oon laatiido hooreejo oo. ¹⁶ Kanko waddani terde dee fuu nanngondirde faa gasa saabe jokkolde de de ndokkaa dee. Hono non, so tergal fuu gollii golle mum, nden terde dee mawnan, njahan yeeso ley jilli.

Haala neddaaku keso ley Almasiihu

¹⁷ Ndennoo, ko jukkata koo mbiyan-mi on: mido ndaarda on yeeso Joomiraado pati nguurdon hankasen no heefer6e nii, sabi miilooji ma66e dii yo boli, ¹⁸ hakkillaaji ma66e njii6ike, 6e njeyaaka e nguurdam dam Laamdo hokkata dam saabe majjere ma66e e tiidugol ma66e ko'e. ¹⁹ Be ngalaa yaage, 6e ngadii ko'e ma66e jaahili'en, 6e noottataa gol-lude kudde cobude. ²⁰ Kaa onon, wanaa non njanngir-don haala Almasiihu. ²¹ Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njannгии goonga gondo e makko oo. ²² Ndennoo, ittee ko hiiddi ko woni ley mon koo, njoppee nguurdam moodon aranam bonniraadam muuyooji jaayrooji dam, ²³ dalon yonkiiji mon e hakkillaaji mon keydintinee. ²⁴ Njogitee neddaaku keso mo Laamdo tagi dow mbaadi mum ley senaare e fooccitaare goongaraare.

²⁵ Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum goonga, sabi homo e men fuu ana jeydaa e goddo no caldi neddo gooto njeydiri nii. ²⁶ So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on e tikkere. ²⁷ Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon. ²⁸ Yo gujjo noottu wujjude, ko haani wadude dee, wuura e semmbe terde mum, yalla ana waawa wallude hasindin6e. ²⁹ Pati konngol bonngol yaltu e kundude mon, ko kaan-don wadude tan yo haalde haalaaji nafooji baawdi nabude wob6e 6ee yeeso e ley goondinal, yalla odon ngadana hettintoobe on 6ee ko moyyi. ³⁰ Pati cujlinee Ruuhu Laamdo Ceniido oo, kanko wadi maande makko e mon kammari jannde coottitaari mon ndee. ³¹ Ittee metti fuu e berde moodon, ceeron e konnaagu e tikkere e dukooji e noore, kajum e ko boni fuu. ³² Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron, njaafondiron no Laamdo yaaforii on e ley ha66agol mon e Almasiihu nii.

5

Haala wuurde e ley fooyre

¹ Ndennoo, laatee nemmboobe Laamdo kammari on 6i66e makko 6e o horsini. ² Nguurdon e yidondirde, no Almasiihu yidiri en so hokkitiri hoore mum saabe men no layyaari nii, no sadaka beldo Laamdo nii. ³ Ko on senii6e Laamdo koo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko sobi e joote. ⁴ Pati kaalee haalaaji bondi naa boli naa cobudi, sabi hono majji kaanaa taweede e mon. Ko kaan-don wadude dee, njetton Laamdo. ⁵ Paamee dum doo faa gasa: pijooowo e cobudo e jootaado, dum woni dewoowo tooruuji, kambe 6e ngalaa ngedu e laamu Almasiihu e Laamdo oo. ⁶ Pati fay gooto jaayrira on haalaaji boli, sabi hono majji cabinbinta tikkere Laamdo e dow salii6e mo 6ee. ⁷ Ndennoo, pati njokkondiree e been. ⁸ Arannde e nimre njeyano-don, kaa jooni e ha66agol mon e Joomiraado e fooyre njeya-don. Ndennoo nguurdee no 6i66e fooyre nii, ⁹ sabi fooyre rimata moyyuki e fooccitaare e goonga fuu. ¹⁰ Tewton faamude ko welata Joomiraado. ¹¹ Pati ngadon juude mon e golleeji di ngalaa nafaa golleteedi e ley nimre, ko haani dee, njaltinon di. ¹² Ko been yim6e ngadata e cuucuukka koo, ana yaannii fay jantaade. ¹³ Kaa huunde fuu ko yaltinaa, banngan ley fooyre, ¹⁴ huunde fuu ko bannginaa fooyan. Dum wadi so ana wiye:

«Aan daaniido, fin!

Imma e hakkunde maay6e,

fooyre Almasiihu ndee yaaynan e maa.»

¹⁵ Ndennoo, ngadee hakkille faa sanne no nguurdaton nii, tawee wanaa no nuykaabe nii, no hakkilante'en nii. ¹⁶ Wakkati fuu mo ke6-don, nawtoro-don dum, sabi jamaanu oo yo bondo. ¹⁷ Saabe dum, pati laatee 6e ngalaa hakkille, paamee ko woni sago Joomiraado. ¹⁸ Pati njaree doro faa cigiron, sabi dum naannan on e laalu. Ko haani dee, keewee Ruuhu, ¹⁹ mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime de Ruuhu hokkata on dee, njimanon Joomiraado, njettiron mo berde laabude. ²⁰ Njetton Baabiraado men Laamdo wakkati fuu dow huunde fuu saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Homo e mon fuu dwtanoo bannndum saabe teddinde Almasiihu.

Haala rew6e e wor6e mum'en

²² Onon rew6e, dwtano-don wor6e mon no dwtiranto-don Joomiraado nii. ²³ Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu woniri hoore deental goondin6e ngal nii, dum woni terde mum de hisini dee. ²⁴ No deental goondin6e ngal dwtiranii Almasiihu nii, hono non debbo fuu haani dwtiranaade jom suudu mum e huunde fuu. ²⁵ Onon wor6e, njidiree rew6e mon no Almasiihu yidiri deental goondin6e ngal so hokkitiri hoore mum saabe maggal ²⁶ faa senna ngal nii, caggal o la66inirii ngal lootogal e haala makko, ²⁷ yalla omo darna deental goondin6e ngal yeeso makko tawee ngal teddinaangal, ngal ceniingal, ngal walaa ayiibe naa tuundi naa joofi-joofi naa ko nanndi e mum fuu. ²⁸ Hono non, ana tilsi e wor6e njida rew6e mum'en no njidiri terde mum'en nii. Neddo fuu jiddo jom suudu mum, hoore mum yidi. ²⁹ Sabi fay gooto wanaa caldi mum, ko wadata dee, namminan di, hinnoo di no Almasiihu hinnortoo deental goondin6e ngal nii, ³⁰ sabi en caldi terde makko dee. ³¹ Binndi dii mbii: «Dum wadi so gorko yoppa inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, 6e didon fuu 6e laato neddo gooto.»* ³² Dum yo sirri mawdo. Mido wiya on: sirri oo, ko woni hakkunde Almasiihu e deental goondin6e ngal koo haalata. ³³ Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yidira jom suudu mum no yidiri hoore mum nii. Debbo duu teddina gorum.

6

Haala 6i66e e saaraabe

¹ Onon 6i66e, dwtanee saaraabe moodon saabe Joomiraado, sabi dum woni ko dartii. ² «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore aranndeere nde fodoore ha66ii e mum. ³ Fodoore ndee woni: «yalla ada heba moyyere, balde maa njuuta e leydi ndii.»* ⁴ Onon saaraabe, pati nannginee 6i66e mon, ko kaan-don dee, biirdude 6e dow yamiroore Joomiraado e needi mum.

Haala maccu6e e halfaabe

⁵ Onon maccu6e, dwtanee halfaabe moodon dow kulol e sijnugol tawee e berde laabude no dwtiranto-don Almasiihu nii. ⁶ Dwtanee 6e tawa wanaa yeeso ma66e tan yalla 6i66e aadama ana njetta on. Ko haani dee, dwtanee 6e no maccu6e Almasiihu ngollirta muuyde Laamdo berde laabude nii. ⁷ Ngolliranee 6e anniya lobbo faa wa'a no Joomiraado ngollanton, wanaa yim6e, ⁸ sabi odon anndi neddo fuu golludo ko moyyi, so dimo so diimaajo, Joomiraado yoban dum hakke golle mum oo. ⁹ Onon halfaabe, ngorree non e maccu6e moodon. Pati ngidee 6e, anndon Kalfaado moodon onon e ma66e fuu ana dow kammu, kasen duu oon burdintaa yim6e.

Haala kaborde de Laamdo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

¹⁰ Walaa ko heddii so wanaa wiide on keewon semmbe e ley ha66agol mon e Joomiraado, tuugo-don baawde makko mawde dee. ¹¹ Bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa daraade faa cakko-don dabareejii Ibiliisa dii. ¹² Sabi

* **5:31** Puddoode 2.24 * **6:3** Fillitagol Tawreeta 5.16

wanaa yim6e ka6aten, ko ka6aten dee, laamu e baawde e hooreyaaku ley oo doo aduna ni66udo, ka6um e seydaani'en bon6e won6e e mbeeyu 6ee. ¹³ Saabe dum, 6amee ka6orde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa ha6aade nde 6alaande bonnde ndee warii, ke6on kasen 6ii6ude caggal nde ka6i-don fuu faa timmi.

¹⁴ Ndennoo, ndaree, kumo-don goonga, 6oorno-don fooccitaare no saaya ndeenaagu nii. ¹⁵ Lanndinaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oo laatanoo on pa6e. ¹⁶ Wakkati fuu yo goondinal laatano on wawaade nde mbaaw-don sakkoraade kure ku66ooje de Bondo oo wedotoo on dee fuu. ¹⁷ Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon kaafaawi ki Ruuhu Ceniido hokkata kii, kanki ki konngol Laamdo. ¹⁸ Wakkati fuu ngadee duwaawuuji e 6aagundeeji ley ha66agol mon e Ruuhu Ceniido. Kakkilee pati on 6oottu 6aaganaade seniibe 6ee fuu Laamdo. ¹⁹ Naagano-don kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde mu66itin-mi hunduko am fuu, mido anndinira cuusal goonga teddu6o gondo e Kabaaru Lobbo ²⁰ mo ndarantoo-mi ley geyyelle am dee oo. Naagane kam mi waajoroo dum cuusal, no tilsiri kam nii.

Baynondiral

²¹ Tikikus, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado koolniido, humpitan on dum fuu, yalla onon duu odon 6ootta humpeede kam anndon no ngorru-mi. ²² Mi nelii mo e moodon yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakillaaji mon.

²³ Sakiraa6e, yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e jilli gondudi e goondinal. ²⁴ Yidu6e Joomiraado men Iisaa Almasiihu jilli di timmataa 6ee fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mum'en.

Bataaki Pool faade e Filipiyankoo6e

¹ Miin Pool e Timote, maccu6e Iisaa Almasiihu, mbinndi oo 6ataaki faade e deental goondin6e Iisaa gonngal ngeenndi Filipa. Min njowtii on, onon hooree6e e gollanoo6e deental ngal, min njowtii on fuu, onon seniibe hab6ii6e e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettirta Laamdo kammari Filipiyankoo6e

³ Mido yetta Laamdo nde miccitii-mi on fuu. ⁴ Wakkati fuu nde jaagantoo-mi on Laamdo on fuu, e seyo jaagirantoo-mi on, ⁵ sabi gila jannde ngoondin-don Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa jooni odon ndarodii e am. ⁶ Mido tayori Laamdo puddudo golle lobbo e mon oo, o jokkan dum faa dum hi66a e ley gartol Iisaa Almasiihu. ⁷ Ana haani mi miilana on diin miilooji on fuu, sabi hakkille am ana e mon. On fuu on ndeentii e am moyyere nde Laamdo hokki kam nde ngeyyaa-mi e nde ndaranii-mi tabintinde Kabaaru Lobbo oo ndee. ⁸ Mido horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamdo ana seedii. ⁹ Ko jaagantoo-mi on Laamdo annii: yo jilli mon beydo jaarude yeeso, beydoro anndal, beydoro seenndude pene e goonga, ¹⁰ yalla odon mbaawa su6aade ko moyyi. Nden on laatoto laa6u6e 6e ngalaa jine jannde gartol Iisaa Almasiihu. ¹¹ On laatoto duu hebbinaa6e golleeji poocciidi iwdi e Iisaa Almasiihu, yalla Laamdo ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool na6iri Kabaaru Lobbo oo yeeso

¹² Sakiraa6e, ko njidu-mi anndon dee, torra ke6udo kam oo waddanii Kabaaru Lobbo oo jaarude yeeso ¹³ faa hayboo6e galle kaananke oo e heddiibe 6ee fuu tayori ko ngeyyiraa-mi koo yo saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁴ Ko 6uri heewde e sakiraa6e 6ee duu, geyyelle am dee beydanii dum'en hoolaade Joomiraado. Dum saabii so e6e mbaajoroo konngol Laamdo ngol rafi kulol.

¹⁵ Goonga, yogaa6e ana mbaajoroo kabaaru Iisaa Almasiihu oo haasidaaku e poondiral, kaa wob6e ana e anniyaaji lobbi. ¹⁶ Been ngolliranta Almasiihu jilli, sabi e6e anndi Laamdo hokki kam daranaade Kabaaru Lobbo oo. ¹⁷ Kaa 6ee too ko mbaajortoo kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en ka6um'en tan, anniyaaji ma66e moyyaa, kasen duu ko 6e miilotoo dee, beydude torra am ley geyyeede am oo. ¹⁸ Dum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, so Iisaa Almasiihu inndaama hen tan ana heya, so laatii anniyaaji bondi naa anniyaaji lobbi fuu mido seyii.

Goonga, mi seyoto caggal mum duu ¹⁹ sabi mido anndi saabe duwaawuuji mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu, dum fuu dum sakitanto kam kisindam. ²⁰ Mido joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay huunde. Mido hoolii Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam koo gila jooni faa abada, nguur-mi maay-mi fuu. ²¹ Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo tino am. ²² Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana kam gollude golle nafaowo. Ndennoo mi anndaa ko cu6otoomi. ²³ Hakkille am feccike pecce didi: ko 6ur-mi yidude, yaade mi joododoyoo e Almasiihu, dum jaati 6uri moyyude. ²⁴ Kaa mi heddoo wuurde 6uri nafude on, onon. ²⁵ Mido tayori dum, mido anndi mi heddoto e aduna mi wonda e mon on fuu, yalla odon njaara yeeso, ceyo-don ley goondinal ²⁶ faa gartol am hakkunde mon beydana on mantoraade ha66agol mon e Iisaa Almasiihu kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

²⁷ Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu, yalla so mi warii tuumtaade on naa so mi waraali, mi nana kabaaru mon, mi annda

odon tabiti e anniya gooto, odon ndarodii gootal e ha6anaade goondinal Kabaaru Lobbo oo,²⁸ tawa on accataa konnee'en 6ee kul6ina on e dow fay huunde. Banngal ma66e, dum yo maande halkagol, kaa onon, dum maande kisindam mon. Dum to Laamdo iwrate.²⁹ Sabi onon ndokkaa moyyere Laamdo saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan ndokkire-don, on ndokkaama dum kasen faa torrire-don kammari makko,³⁰ kajum e daranaade ha6o ngo njii-don mido ha6ee, ngo nan-don mido ha6ee faa jooni ngoo.

2

Haala leydinkinaare Almasiihu e teddeengal mum

¹ Ko Iisaa Almasiihu heddi hokkude on semmbe e suusinde on ley jilli koo, ko ndeentu-don e Ruuhu Ceniido so njidondir-don njurmondir-don, ² ki66iniree seyo am ko laati-don daande wootere e jilli gooti e 6ernde wootere e anniya gooto koo. ³ Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade dow pene, ngolliree leydinkinaare, yalla gooto fuu ana jogoroo hoore mum bannum ana 6uri dum. ⁴ Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wo66e 6ee duu. ⁵ Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:

⁶ Kanko, fay so taweede mbaadi Laamdo ana e makko,
o tuugaaki e majjum faa o heddo fotude e Laamdo,

⁷ o famdinii hoore makko,
o 6ami mbaadi maccudo,
o laatii hono neddo.

O jogoraa o neddo
⁸ o leydinkinii,
o dwtanii Laamdo faa o maayi,
o maayi e dow leggal bardugal.

⁹ Saabe dum kasen, Laamdo toownii mo faa sanne,
hokki mo inde 6urnde inde fuu,

¹⁰ yalla koppi fuu ana koforoo saabe inde makko to tawaa fuu,
so dow kammu so dow leydi so ley leydi,

¹¹ yalla gooto fuu ana sellina
Iisaa Almasiihu woni Joomiraado,
faa Baabiraado men Laamdo teddinee.

No goondin6e pooynirta ley aduna

¹² Dum e taweede, sakiraa6e am horsu6e, nde ngondunoo-mi e mon ndee, odon dwtanii Laamdo wakkati fuu. Sako jooni nde ngodditii-mi, nden kaan-don 6urde dwtanaade mo. Njirwiniron hono non kisindam dam Laamdo hokki on dam, ngadiron dum kulol e sijjugol. ¹³ Sabi Laamdo ana golla e mon faa muuyon ko weli dum, ngollon dum.

¹⁴ E ko ngollaton fuu, pati nermundiree pati ndukidee, ¹⁵ yalla odon laatoo laa6u6e 6e ngalaa jine, laato-don 6i66e Laamdo 6e ngalaa ayiibe hakkunde yim6e hannde ooji6e bon6e. On pooynan hakkunde ma66e hono no koode pooyniri ley aduna nii ¹⁶ ko nanngu-don konngol nguurdam ngol faa gasi koo. Nii wadata so mi mantaroo on jannde gartol Iisaa Almasiihu. Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere. ¹⁷ Fay so dum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbaayeteedo dow sadaka mo goondinal mon sakkantoo Laamdo oo, mi seyoto, mi weltodoto e mon. ¹⁸ Onon duu ceyoree hono non, mbeltodo-don.

Haala gollidi6e didon hoolni6e

¹⁹ So Joomiraado men Iisaa jabii, mi nelan Timote e mon ko 6ooyataa, yalla so mi humpitike kabaaruuji mon dii ana waaltina hakkille am. ²⁰ Sabi kanko tan woni gondudo e am anniya gooto, kasindindo e kabaaru mon, ²¹ heddi6e 6ee fuu hammadi

haaje mum'en tan, wanaa saabe Iisaa Almasiihu. ²² Kaa Timote, odon anndi no holliri neddaaku mum, sabi mo wallii kam waajaade Kabaaru Lobbo oo no biddo wallirta baaba mum nii. ²³ Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo paamu-mi no alhaali am laatotoo fuu. ²⁴ Kaa Joomiraado hokkii kam tayoral, 6ooyataa mi waran to mon, miin e hoore am.

²⁵ Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men Epaforodit, gollidiido am oo. O wallii kam habanaade Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-don faa walla kam e haaje oo. ²⁶ Omo yeewaa on fuu, kasen o wemmbanooma sanne ko nan-don o sellaanoo koo. ²⁷ Tayoral, o jawiino faa o hosi maayde. Kaa Laamdo yurmike mo, yurmike kam miin duu, pati mi heba sugulla dow sugulla. ²⁸ Dum saabii so kepii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so on njiitii mo odon ceyoo, miin duu sugulla am buytoo. ²⁹ Ndennoo, nja66oree mo saabe Joomiraado seyo manngo. Teddinee yimbe wa'ube non fuu, ³⁰ sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri maayde, mo hokkitiri yonki makko faa o waddana kam ballal ngal ndonkuno-don waddande kam onon e ko'e mon ngal.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

¹ Caggal dum, sakiraa6e am, ceyoree Joomiraado. Winnditanaade on kulle dee tampintaa kam, sabi kanje ndokkata on hoolaare: ² ndeento-don e dawaadi - dum woni golloo6e ko boni, waajotoo6e haala taadagol penewol 6ee! ³ Sabi enen ngoni taadiibe jaati 6ee, eden ndewira Ruuhu Laamdo, eden mantaroo Iisaa Almasiihu, en pawaali jikke men e dow ko'e men. ⁴ Haya, miin mido waawnoo fawde jikke am dow hoore am. So wo66e miilii ana mbaawi fawde jikke mum'en dow ko'e mum'en, miin buri haandude e majjum, ⁵ sabi mi taadaama gila e jalooma jetta6o mo pinu-mi e mum oo, mi Israa'iilanke iwdo e suudu Benjamin, mi Yahuudiyanke 6ii Yahuudiyanke. E banngal Sariya Muusaa mido jeyaa e waalde Farisa'en, ⁶ mido hirana Sariya oo sanne faa mido torrannoo deente goondin6e Iisaa dee, fay gooto waawaano jinude kam banngal fooccitanaade Sariya oo. ⁷ Kaa ko njogorinoo-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa Almasiihu mi tawii yo mursee. ⁸ Goonga, mido jogorii dum fuu yo mursee saabe anndude Joomiraado am Iisaa Almasiihu buri kulle dee fuu. Saabe makko njarrii-mi mursude ko njogii-mi, mido jogorii huunde fuu yo mbuuwdi yalla Almasiihu ana laatanoo kam tino, ⁹ mi heba tawdeede e mum. Mi walaa fooccitaare nde mbaaw-mi he6ude miin e hoore am e jokkugol am Sariya oo, mi poocciitido saabe fooccitaare iwrannde kam e hoolaade Almasiihu, kayre woni fooccitaare nde Laamdo hokki goondin6e mo 6ee. ¹⁰ Sago am mi annda mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda baawde de Laamdo wuurtiniri mo dee, mi reenta e makko torra, mi nannda e makko maayde, ¹¹ yalla miin duu mido heba immintineede hakkunde maay6e pannde darngal.

¹² Mi wiyaali mi hebii dum gila jooni naa mi ki66udo, kaa mido wondi e dogude hono no dadondirteedo nii yalla mido heba dum, sabi miin e hoore am, Iisaa Almasiihu hebii kam. ¹³ Goonga sakiraa6e, mi wiyaali mi hebii dum. Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggita ko yab6ii, mido foodanoo ko warata. ¹⁴ Mido dogana haattirde, faa mi heba mbarjaari dow kammu ndi Laamdo noddada en e mum saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Enen hakkilante'en 6ee fuu, miiloro-den hono non. So odon miiloo huunde wonnde, Laamdo bannginanan on dum. ¹⁶ Kaa no wa'i fuu, do tawe-den fuu, njokken laawol no ngorru-den jooni nii.

¹⁷ Sakiraa6e, on fuu nembee kam, yeewee worru6e no njii-don miden ngorri nii 6ee. ¹⁸ Sabi heew6e laatike konnee'en leggal bardugal Iisaa Almasiihu. Mi haalanii on dum cili kuurdi, mi haaliranan on jooni duu e bojji. ¹⁹ Kam6e, battane ma66e yo halkere, deedi ma66e ngoni laamdo'en ma66e, hersa ma66e 6e jaayirta, aduna tan 6e kabanta. ²⁰ Kaa enen, dow kammu njeje-den, eden keppi kisinoowo men iwoowo ton oo, dum

yo Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Kanko, o waylitan terde men lo'ude dee faa de keba teddeengal no terde makko dee nii, sabi omo jogii baawde faa o wada huunde fuu downtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, on njeewnii kam sanne, on laatike seyo am e deesewal am. Gidiraabe am, tabitee e Joomiraado.

² Mido ndaarda banndiraabe am rew6e, dum woni Ewodi e Sintis, yo 6e laato daande wootere saabe Joomiraado. ³ Aan Sinsigis, gollidiido am koolniido oo duu, mido ndaarde paabo-daa 6e, sabi 6e mballii kam habanaade Kabaaru Lobbo oo, kam6e e Keleman e gollidiibe am wo66e, 6e inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam 6ee.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wiya on kasen, ceyee! ⁵ Yo yim6e fuu anndu newaare mon. Joomiraado ana 6adii. ⁶ Pati fay huunde sunlina on abada, ko haani dee: naagoree Laamdo haajuuji mon fuu duwaawu gondudo e jettooje. ⁷ Nden, Laamdo hokkan on jam dadudo hakkille, niiginan 6erde mon e harkillaaji mon e Iisaa Almasiihu.

⁸ Haya, sakiraa6e, tiidee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu, dum woni teddungal e goonga, kapum e foocitaare e senaare e ko haani yideede e ko haani teddineede. ⁹ Ngolliree ko pammin-mi on e ko ke6-don e am, ko narru-don kam e ko njiiru-don kam. Nden Laamdo gaddoowo jam oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankoo6e

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabi jooni on keydintinii ballal mon faade e am. Tayoral, harkillaaji mon ana ngonnoo e am, kaa on kebaali yottinde ballal ngal. ¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaa-mi wadi so mbii-mi non, sabi mi woowtinike hejnitoraade no tawraa-mi fuu. ¹² Mido waawi wuurdude e baasal, mido waawi wuurdude e ke6al. E no waawi worrude fuu, mi biirorike haarannde e yolbere, mi biirorike hebbinde e nakoreede, ¹³ mido waawi fuu e ley hab6agol am e Iisaa Almasiihu dokkoowo kam semmbe oo. ¹⁴ Kaa dum e taweede, on ngadii ko moyyi ko mballu-don kam e ley torra am oo koo.

¹⁵ Filipiyankoo6e, odon anndi e ley puddoode mon nande Kabaaru Lobbo oo, nde iw-mi leydi Makedoniya ndee, fay deental goondin6e gootal wallondiraali e am, so wanaa ngal mon ngal. ¹⁶ Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko kasindin-mi e mum jaati, wanaa fay nde wootere, cili kuurdi! ¹⁷ Wanaa dokkal tewtan-mi - faa tino golle mon lobbo oo beydoo tewtan-mi. ¹⁸ Ko neldu-don Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii haajuuji am fuu, mi he6ii faa heewi. Dokkal mon ngal laatike uurdi mbelndi, no sadaka beldo Laamdo ja6aado nii. ¹⁹ Laamdo teddudo jom ngalu oo humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu. ²⁰ Yo teddeengal woodan Baabiraado men Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

Baynondiral

²¹ Njowtanee kam senii6e hab6iibe e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraa6e wondube e am 6ee ana njowta on. ²² Senii6e 6ee fuu ana njowta on. Be ana adoo jowtude on fuu won6e ley galle kaananke Roma mawdo oo 6ee.

²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Bataaki Pool faade e Koloosiyankoo6e

¹ Oo 6ataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kajum e sakiike men Timote. ² Min njowtii on onon seniibe won6e Koloosi, sakiraa6e hoolniibe ha66iibe e Almasiihu. Yo Baabiraado meeden Laamdo wadan on moyyere e jam!

No Pool yettirta Laamdo kammari Koloosiyankoo6e

³ Min ceerataa e yettude Laamdo, Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu, nde min jaagantoo on Laamdo fuu, ⁴ sabi min kaalanaama kabaaru goondinal mon Iisaa Almasiihu, kajum e jilli di njogani-don seniibe 6ee fuu ⁵ saabe jikke mo ndesana-don dow kammu oo. On kebii oon jikke nde nan-don konngol goonga ngol ndee, dum woni Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna oo fuu nii, omo wa'i no lekki mawnoowi ndimoowi 6idde mum nii. Hono non Kabaaru Lobbo oo worri hakkunde mon onon duu, gila jannde ke6-don hettinaade haala hinnee Laamdo oo so paamu-don no mo wa'i jaati nii. ⁷ Dum woni ko Epafaras gollidiido amen korsudo waajii on, kanko gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde mon oo. ⁸ O haalani min duu jilli di Ruuhu oo hebbini e mon dii.

⁹ Saabe dum, minen duu, gila min nani dum, min ceeraali e jaaganaade on Laamdo. Miden jaagoo mo o hebbina on hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu hokkata oo, yalla odon annda ko woni sago makko faa gasa. ¹⁰ Hono non, ke6on wuurde nguurndam beloojam Joomiraado kawroojam e muuyde mum e dow huunde fuu, tabiton e golle lobbo fuu, 6eydo-don anndude Laamdo. ¹¹ Miden jaaganoo on Laamdo kasen hokka on semmbe mawdo no baawde mum teddude dee mawniri nii, yalla odon tawree tiinnitaare e mujal fuu. ¹² Njettiree Baabiraado oo seyo, sabi o wadii on fotu6e hebude ngedu e moyyereeji desanaadi seniibe gondi e fooyre dii. ¹³ Kanko yaltini en e baawde nimre, so o naanni en e laamu Biyiiko korsudo ¹⁴ coottitiido en so yaafii luutti meeden oo.

Haala teddungal Almasiihu

¹⁵ Kanko Almasiihu o mbaadi Laamdo mo yiyataake oo.

Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.

¹⁶ Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa,
ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,
ko yiyetee e ko yiyataake fuu,

dum woni bimmbeeje laamu naa kaanankaaku naa hooreyaaku naa baawde,
dum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.

¹⁷ O woodii gila fay huunde woodaa,
huunde fuu ana yu66ondiri saabe makko.

¹⁸ Kanko woni hoore terde,
dum woni kanko woni hoore deental goondin6e ngal.

Kanko woni fuddoode,
kanko woni hammadiijo e wuurtu6e hakkunde maay6e,
yalla omo 6ura huunde fuu.

¹⁹ Sabi Laamdo muuyi ko woni e mum koo fuu
wona e makko kanko Almasiihu.

²⁰ E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko
ko o waddani 6e jam saabe yiyam mum juppiidam dow leggal bardugal koo.
Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu
rewrintinaama e makko.

²¹ Arannde, on fuu on woddiibe Laamdo, on laatinoke waybe makko saabe miilooji mon e golleeji mon bondi. ²² Kaa jooni, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiko laatiido neddo oo maayi ndee, yalla omo darna on yeeso makko tawee on seniibe on ngalaa ayiibe on ngalaa niye. ²³ Kaa noo, kinaa keddo-don e goondinal, jii6on e ley maggal, laato-don joottiibe 6e ndimmbataako 6e iwataa e jikke mo Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on nanii mo, sabi tagoore ndee fuu waajama mo. Kanko ngollanan-mi miin Pool.

No Pool haborii banngal deental goondin6e Iisaa

²⁴ Mido seyii jooni saabe torraaji di ke6u-mi kammari ko ngollan-mi on koo. Hono non, ko heddii e torraaji Almasiihu koo, dum ki66iniran-mi caldi am kammari terde makko dee, dum woni deental goondin6e ngal. ²⁵ Kanngal laatii-mi golloowo mum. Laamdo halfini kam oo golle, yalla mido waajoo on haala makko kaa fuu. ²⁶ Kaan haala yo sirri cuudaninoodo jamaanuujii gila arannde, kaa jooni Laamdo bannginanii mo seniibe mum. ²⁷ Sabi 6een Laamdo anniyii anndinde sirri mum goodando leji fuu, no sirri oo teddiri e no mawniri nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e moodon, dum hokki on jikke hebude ngedu e annoora Laamdo. ²⁸ Oon Almasiihu min kaalata haala mum, miden mbaajoo yim6e fuu, miden anndinira dum'en hakkilantaaku fuu yalla miden njottina neddo fuu yeeso Laamdo tawa yo ki66udo e ley hab6agol mum e Almasiihu. ²⁹ Saabe dum mido golla mido sooboro baawde makko gollirooje semmbe e ley am dee.

2

¹ Mido yidi anndon habo naawngo ngo kabete-mi saabe moodon, onon e yim6e won6e Lawdikiya e wob6e 6e meedaali yiide kam 6ee fuu, ² yalla berde mon ana buuba, laato-don gooto saabe jilli, keewon hakkilantaaku ki66udo faa paamon sirri Laamdo oo, dum woni Almasiihu ³ mo ngalu Laamdo fuu suudii e mum oo. Ngalu oo yo hakkilantaaku e anndal. ⁴ Ko kaalanir-mi on dum, pati kiilire-don haalaaji beldi. ⁵ Sabi fay so taweede mido woddiri on terde, hakkille am kaa ana wondi e moodon, mido seyoro gonal mon lobbal ngal, ka6um e no tiidir-don e goondinal mon e Almasiihu ngal nii.

Haala jokkude e Almasiihu

⁶ Jooni, ko nja6u-don Iisaa Almasiihu laato Joomiraado moodon koo, njokkon e makko, ⁷ jii6on e makko, accon o naba on yeeso e ley goondinal, keddo-don e ngal goondinal ko waarata e jannde nde ke6-don ndee, njetton Laamdo sanne.

⁸ Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji boli iwdi e neesuujii 6i66e aadama ka6um e semmbeeji aduna dii. Deen gedde iwaali e Almasiihu. ⁹ Sabi ko woni e Laamdo fuu ana e Almasiihu, e ley terde mum jaati. ¹⁰ Onon duu, on kebii ko woni e Laamdo koo fuu e ley hab6agol mon e Almasiihu, kanko tiimudo laamu e baawde fuu oo. ¹¹ E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yim6e ngadata ngol, dum taadagol iwngol e Almasiihu ngol nde o itti on e terde 6ii-aadamaaku luuttooje dee ndee. ¹² E ley ko loota-don lootogal batisima koo, on irdanooma e makko, kasen, on nguurtindinanooma e makko saabe on ngoondinii baawde Laamdo guurtindo mo oo. ¹³ On maaynoobe saabe junuubaaji moodon e saabe on laatanooki yim6e Laamdo. Kaa Laamdo wuurtindinii on e Almasiihu,

yaafike en luutti men fuu,

¹⁴ tosii derewol kiiti ni6ooji en dii,
ittii ngol, tontii ngol dow leggal bardugal.

¹⁵ O 6oorti laamu e baawde,

o hersini dum'en yeeso yim6e fuu

nde o jaalorii dum'en maayde Almasiihu ndee.

¹⁶ Ndennoo, pati fay gooto ninir on dow ko jaamatan e ko njaraton naa saabe teddingol jalaade yogaaje e darde lewru e jalaade powteteede. ¹⁷ Dum fuu dum cappotoodum kudde garoyooje tan, kaa goonga oo e Almasiihu woni. ¹⁸ Pati accon rewoobe malaa'ika'en wiyoo6e yo leydinkiniibe pela on. Been yimbe ana ka66ii e ko njii ley koydi, kasen e6e mawninkinii e dow meere saabe miilooji ma66e aduna, ¹⁹ 6e njokkaali ha66aade e Almasiihu hooreejo oo. Oon hokkata terde dee fuu ko kaajaa, hawrintinira de jokkolde e dadi. Kasen duu saabe makko terde dee ana mawnira no Laamdo muuyiri nii.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e mum

²⁰ On maaydii e Almasiihu, on iwii e semmbeeji aduna oo dii. Ndennoo, kodum wadi so odon nguurda no jeyaa6e e oo doo aduna nii? Kodum wadi so odon njaba daaleede: ²¹ «Pati 6amu, pati meedu, pati memu?» ²² Dum fuu dum kadaadum dow meere, dum fuu dum waaju iwdo e yimbe tan. Laamdo tagii kulle dee fuu faa nawtoro-den dum'en sakitoo jola. ²³ So goonga, yimbe ana miila kadaadi dii yo hakkilantaaku, sabi wiyeteno kinaa yimbe kujidira no semmbe mum'en foti, kinaa yimbe leydinkinoo, kinaa yimbe mbiira caldi mum'en. Kaa noo, tawaama diin kadaadi fuu paabataako yimbe jaalaade gidaade yonki.

3

¹ Ndennoo, ko nguurtindina-don e Almasiihu koo, tewtee kudde gonde dow kammu to Almasiihu joodii jaamo Laamdo too. ² Ngattee hakkillaaji moodon e kudde gonde dow kammu, pati ngattee di e kudde gonde e leydi. ³ Sabi on maayii, nguurndam dam ke6-don jooni dam ana suudidaa e Almasiihu to Laamdo. ⁴ So Almasiihu laatiido nguurndam moodon oo 6anngii, on 6anngidan e makko onon duu, ke6on ngedu e teddeengal makko.

Haala ko hiidfi e ko heydi

⁵ Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonde e moodon dee, ko wa'i hono ko sobi, kapum e fijirde e gidaade yonki e muuyooji bondi, kapum e joote, sabi joote yo rewde tooruuji. ⁶ Diin luutti kapum'en njippinta tikkere Laamdo e dow salii6e goondinde mo 6ee. ⁷ Onon duu, hono non ngorrundo-don arannde, hono non nguurduno-don e diin luutti. ⁸ Kaa jooni, njoppee dee doo kulle: tikkere e janngere e ko boni e mbonka, kapum e wulde hunduko. ⁹ Pati fay gooto e moodon fenana banndum, sabi on ittii ko hiidfi ko wonnoo ley mon koo, kapum e gollleeji mum fuu, ¹⁰ on laatike yimbe hey6e. Laamdo tagudo ko heydi ko woni ley mon oo seerataa e heydintinde dum faa dum nannda e muudum, yalla odon ke6a anndal ki66ungal. ¹¹ Ndennoo jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e Yunaninke, taadiido e mo taadaaki. Jooni wanaa mo janngaali, wanaa neddo ladde, wanaa dimo, wanaa diimaajo, sabi Almasiihu woni fuu, woni e ma66e 6e fuu.

¹² Ndennoo, saabe Laamdo subike on, sennii on, horsinii on, tawre-don jilli e yurmeende e moyyuki e leydinkinaare e newaare kapum e mujal. ¹³ Mujondiree, so yoga moodon ana jogii ko ninira goddo, njaafondiron. No Joomiraado yaaforii on nii, njaafondiron. ¹⁴ E ley dum fuu, berde moodon keewa jilli, sabi jilli nju66ata huunde fuu faa gasa. ¹⁵ Accon jam Almasiihu oo laamoo miilooji mon, sabi Laamdo noddii on faa ngondon e jam laato-don terde goote. Njetton Laamdo sanne. ¹⁶ Yo kongol Almasiihu ngol heew e moodon. Yo gooto e moodon fuu waajo goddo oo, jeertinira dum hakkilantaaku. Njimanee Laamdo e ley berde laa6ude, njettiree mo Jabuura e jaarooje, kapum e jime de Ruuhu Ceniido oo hokkata on dee. ¹⁷ Ko ngadaton fuu, so haala so golle, ngadiree dum fuu e innde Joomiraado men Iisaa, njetton Baabiraado men Laamdo saabe makko.

No jokku6e Almasiihu poti wuurdude

¹⁸ Onon rewbe, dōwtano-don worbe moodon no rewbe woodanbe Joomiraado poti wafude nii. ¹⁹ Onon worbe, njidee rewbe moodon, pati janngon e maŋbe.

²⁰ Onon sukaaŋe, dōwtano-don saaraaŋe moodon e huunde fuu, sabi dum woni ko welata Joomiraado. ²¹ Onon saaraaŋe, pati jannnginee sukaaŋe moodon so berde mum'en metta.

²² Onon maccuŋe, dōwtano-don halfaaŋe moodon e huunde fuu, tawa wanaa yeeso maŋbe tan yalla biŋbe aadama ana njetta on. Ko haani dee, dōwtiraneŋe be berde laaŋude e ley kulol Joomiraado. ²³ Huunde fuu ko ngollaton, ngadiron dum berde laaŋude, sabi Joomiraado ngollanton, wanaa yimbe ngollanton, ²⁴ anndon Joomiraado barjoto on, hokkan on moyyereŋe desanaadi yimbe mum. Sabi kalfaado mo ngollanton oo yo Almasiihu. ²⁵ Gadoowo ko boni fuu, heŋan mbarjaari golle mum bondo oo, sabi Laamdo burdintaa yimbe.

4

¹ Halfaaŋe, njogoree maccuŋe moodon beŋe jogaade lobbe e dow fooccitaare, anndon onon duu odon njogii kalfaado dow kammu.

² Nduumeŋe e duwaawu, tawee odon njeertii odon njetta Laamdo. ³ Nduwaneŋe min minen duu, yalla Laamdo ana udditana min damal faa min mbaajoo konngol mum ngol, yalla miden mbaawa saakude goonga tedduŋe kaaloowo haala Almasiihu oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi jooni e ley kasu. ⁴ Naageŋe Laamdo yalla mido waajoroo oon goonga tedduŋe no haaniri nii.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yimbe be ngoondinaali beŋe. Nde keŋe-don wakkati fuu, nawtoro-don dum. ⁶ Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, yalla odon annda no kaan-don jaaboraade gooto fuu.

Baynondiral

⁷ Tikikus, sakiike men korsudo gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado oo, humpitan on kabaaruuji am dii fuu. ⁸ Ko wadi so nel-moo-mi e moodon, yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaŋe mon. ⁹ Mido neldida e makko Onesim, jeyaado e moodon oo. Oon yo sakiike amen korsudo koolniido. Kambe didon, be kumpitan on ko wadi gaa koo fuu.

¹⁰ Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kaŋum e Marka sakiike Barnabas mo mbiinoo-mi so warii to moodon njaŋbe-don dum oo. ¹¹ Iisaa noddirteedo Yustus oo duu ana jowta on. Kambe tan ngoni Yahuudiyankooŋe gollidoŋe e am kabaaru Laamu Laamdo oo. Ebe mballa kam sanne.

¹² Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on. Kanko duu e moodon o jeyaa. Wakkati fuu omo soobii e duwaawu saabe moodon yalla odon jiiŋa e ley kiŋŋal, timminon muuyde Laamdo fuu. ¹³ Mido seedanoo mo omo tampani on, onon e Lawdikiyankooŋe e Hiyerapolisankooŋe fuu. ¹⁴ Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kaŋum e Demas ana njowta on. ¹⁵ Miden njowta sakiraaŋe men wonbe Lawdikiya beŋe, miden njowta Nimfa e deental goondinbe kawroowal galle mum ngal. ¹⁶ Nde on njannŋii oo bataaki, ngadeŋe dabare faa deental goondinbe Lawdikiya ngal jannŋa mo. Onon duu, njannŋon bataaki garoowo iwrande on Lawdikiya oo. ¹⁷ Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomiraado halfini dum oo.

¹⁸ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. Pati njeggitee e geyyelle ngon-mi.

Yo hinnee Laamdo wonu e moodon!

Bataaki Pool arano faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo 6ataaki ga am iwri, miin Pool, kaɗum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonngal Tesaloniiki ka66iingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Yo on ke6u moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankoo6e

² Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu, sabi min ceerataa e miccитаade on e ley duwaawuuji amen. ³ Miden miccitoroo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baabiraado men, miden miccitoroo on golleeji di ngollir-don saabe goondinal, miden miccitoroo on tiinnitaare moodon saabe jilli, miden miccitoroo on mujal moodon saabe fawgol mon jikke e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Sakiraa6e amen 6e Laamdo yidi, miden anndi Laamdo subike on. ⁵ Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki haala 6ola, baawde duu ana e makko, sabi Ruuhu Ceniido hokki on tayloral ki66ungal e ko min mbaajii koo yo goonga. Odon anndi no min ngorrunoo hakkunde moodon duu. Kammari moodon tan min ngolliri.

⁶ On pemmbii min, on pemmbii Joomiraado sabi on njabii konngol Laamdo fay e ley torraaji mawdi, njab6ori-don ngol seyo ngo Ruuhu Ceniido waddata ngo. ⁷ Nii wadi so kollu-don goondin6e won6e ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude. ⁸ Sabi on mbaajike konngol Joomiraado ngol, on caakii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan, goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuuje dee fuu. Fotaa ko min beyda hen haala ngokka. ⁹ Kam6e goondin6e 6ee jaati kumpitata min no njab6ori-don min arande, no njoppir-don tooruuji so ngartu-don e Laamdo faa ngollanon Laamdo guurdo goongaraajo oo, ¹⁰ faa ndoomon Biyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni Iisaa mo o immintini hakkunde maay6e, kisinoowo en e jukkungo waroowo ngoo.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

¹ Sakiraa6e, onon Tesaloniikiyankoo6e 6ee, odon anndi ko min ngari e mon koo laataaki meere. ² Fade amen warde, min torraama, min koynaama ley ngeenndi Filipa, hono no anndir-don nii. Kaa Laamdo men hokki min ngorgu min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo soobe. ³ Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow fugaaraaku, dum wanaa hiila duu. ⁴ No Laamdo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo nii, hono non min mbaajortoo, wanaa ko welata yim6e min tewtata, ko welata Laamdo kumpitiido berde amen oo min tewtata. ⁵ Hono no anndir-don nii, abada min mbaajoraaki haalaji beldi, min daminaaki e kaalisi. Laamdo ana seedii.

⁶ Min tewtaali faa 6i66e aadama teddina min, wanaa onon wanaa wo66e. ⁷ Kaa fay so e doole min ngardunoo duu, min mboofaali sabi min nelaa6eAlmasiihu. Kaa bele tan min ngardi. Miden kinnorii on hono no inna hinnortoo 6i66e muudum nii. ⁸ Sabi korsa amen e moodon ana satti sanne, min njarrike hokkude on ko wanaa Kabaaru Lobbo haala Laamdo tan, miden njarrii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike sakiraa6e amen horsu6e.

⁹ Sakiraa6e, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oo ndee, odon miccitoroo min ngolliino sanne, min tampii sanne duu. Min ngollii jemma e jalooma fuu faa min njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal. ¹⁰ Odon ceedanii min, Laamdo ana seedanii min, no min ngorri hakkunde mon nii, onon goondin6e 6ee. Miden cenii, miden pooccitii, min ngalaa jinjoore fuu. ¹¹ Gooto gooto mon fuu min ngolliranii dum no baaba golliranta 6i66e mum, hono no anndir-don nii.

¹² Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaji mon, min ndaardii on nguurdon nguurdam kawroojam e muuyde Laamdo, noddoowo on faa naaton e Laamu mum tedduo oo.

¹³ Kasen won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nan-don konngol Laamdo ngol e kundude amen ndee, on njaabboraaki ngol konngol yimbe. Ko njaabbori-don ngol dee, konngol Laamdo. Ngol kajum jaati. Kanngol gollata e ley moodon, onon goondinbe bee. ¹⁴ Sakiraaŋe, ko hewtii deente goondinbe Laamdo gonde Yahuudiya jiiŋude e Iisaa Almasiihu dee koo, hewtike on onon duu. Sabi onon duu on mujii torraaji di be mujunoo dii, yimbe moodon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankooŋe torriri be nii. ¹⁵ Kambe mbari Joomiraado men Iisaa. Be mbari annabaaŋe. Haya, be torrui min minen duu. Ebe ngolla ko welaa Laamdo, be konnee'en yimbe fuu. ¹⁶ Sabi ebe njidi hadude min waajaade leŋi goddi yalla ana kisa. Nii wadata so luutti maŋŋe kiŋŋa, kaa jukkungo Laamdo saktike hewtaade be.

No Pool yidirnoo wirfitoraade Tesaloniiki

¹⁷ Kaa minen, sakiraaŋe, min ceerii e moodon wakkatiwel gootel e jiile gite wanaa berde. Min tiinnike sanne yalla miden keŋa yiide on. Miden njeewaa on sanne sanne. ¹⁸ Saabe majjum, miin Pool, mi muuyiino warde to mon cili kuurdi, kaa Ibiliisa hadi kam. ¹⁹ Homo woni jikke amen e seyo amen e deesewal amen yeeso Joomiraado men Iisaa nde wartoyii? Wanaa onon naa? Jaati! ²⁰ Sabi onon ngonni teddeengal amen e seyo amen.

3

¹ Dum wadi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon, walanaa min baasi minen tan min keddo ley ngalluure Ateena. ² Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamdo saakude Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo, yalla omo hokka on semmbe, o jiiŋina on saabe goondinal mon. ³ Dum fuu walaa ko wadi dum, so wanaa e ley dii torraaji pati fay gooto e mon yeryerta, sabi odon anndi en fodanaabe dum. ⁴ Gila nde min ngondunoo e moodon ndee, miden kaalanannoo on torraaji kewtotoodi en. Non dum laatorii hono no anndir-don nii. ⁵ Dum saabii so ndonku-mi waawde kaariya mon, nel-mi faa mi annda yalla odon coobii e goondinal ngal, naa ceytotoodo seytike on, golle amen laatike meere. ⁶ Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii min goondinal mon e jilli mon sabi odon miccadoo min wakkati fuu, odon njidi yiide min sanne, hono no minen duu min njidiri yiide on nii. ⁷ Sakiraaŋe, ko tawde-don e goondinal koo, waaltinii min e ley billaare amen e ley torra amen. ⁸ Jooni min nguurtii kammari odon jiiŋi e Joomiraado. ⁹ Jettooje fuu de min mbaawi yettirde Laamdo kammari moodon, min njettiran dum saabe seyo amen fuu ngo ceynir-don min yeeso makko. ¹⁰ Jemma e jalooma miden ndaarda Laamdo yiide on faa min kiŋŋintina ko ŋaki e goondinal mon.

No Pool duwanorii deental goondinbe gonngal Tesaloniiki

¹¹ Yo Laamdo Baabiraado men e Joomiraado men Iisaa newnan min laawol faa min njaha to mon. ¹² Yo Joomiraado beydu jilli hakkunde moodon faa sanne, njidondiron, njidon yimbe fuu hono no min njidiri on nii, ¹³ faa o hokka on semmbe, laato-don yimbe be ngalaa jinjoore, wonbe ley senaare yeeso Laamdo Baabiraado men e ley gartol Joomiraado men Iisaa kajum e seniibe mum fuu.

4

Haala nguurdam dam Laamdo yidi

¹ Caggal dum, sakiraaŋe, min njannginii on no kaan-don worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum jaati. Kaa miden ndaarda on saabe Joomiraado men Iisaa tiinno-don, beydon soobe. ² Sabi odon anndi jamirooje de min ndokki on iwde e Joomiraado men Iisaa dee. ³ Ko woni sago Laamdo dee, senaare moodon. Nanto-don e njaahilaaku.

⁴Homo e mon fuu reena terde mum* reenira de laabal e teddeengal, ⁵pati jokka gidaade yonki hono no heeferbe be anndaa Laamdo fay seeda nii. ⁶Fay gooto pati yaha naato banndum, pati toona dum, sabi dee kudde fuu Joomiraado woni jobtotoodo de, hono no min kaalanirnoo on gila arande e no min njeertirnoo on nii. ⁷Sabi Laamdo noddiraali en faa coben, ko mo noddiri en dee, faa nguuren e senaare.

⁸Ndennoo, caliido ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neddo salanii. Laamdo dokkudo on Ruuhu mum Ceniido oo o salanii. ⁹Kaa banngal jilli hakkunde sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on, sabi onon e ko'e moodon, Laamdo anndini on no njidondirton. ¹⁰Hono non ngollirton hakkunde sakiraa6e wonbe ley leydi Makedoniya fuu. Sakiraa6e, miden ndaarda on beydon soobe. ¹¹Tiinno-don ndeeyon, kiinno-don haaju mon, homo fuu wuura e semmbe terde mum, hono no min mbiirunoo on nii. ¹²Nden be ngoondinaali Iisaa bee njogorto on yimbe, on kasindintaa e neddo fuu fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³Sakiraa6e, miden njidi paamon faa gasa ko wartata e banngal maaybe, pati cunliree hono no yimbe be ngalaa jikke bee nii. ¹⁴So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non Laamdo hawrindinirta maaybe goondinnoobe bee duu e makko. ¹⁵Miden kaalana on ko Joomiraado wii: enen wuurbe forru6e e gartol Joomiraado bee, en ardataako maaybe bee nabeede to makko. ¹⁶Sabi Joomiraado e hoore mum jippoto iwde dow kammu dow ooynaango manngo, nde eewnaango hooreejo malaa'ika'en nanetee e nde buututal Laamdo fuufetee ndee. Nden maaybe goondinnoobe Almasiihu bee adotoo fuu immitaade. ¹⁷Caggal dum, enen wuurbe heddinnoobe bee, en fuu en mbeewtidinte e ma66e, nabide-don ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu. Hono nii ngondirten e makko faa abada. ¹⁸Dum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille banndum diin haalaaji.

5

¹Sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuuji e wakkatiiji gartol Joomiraado oo. ²Sabi onon, odon anndi tuur jannde gartol Joomiraado ndee wardan no gujjo wardata ley jemma nii. ³Wakkati nde yimbe miilataa njaalataa, nde mbiyata jam tan e hoolaare woodi, nden kunkoo saamata e mum'en, hono no natawera juhirta haamili nii. Be mbaawaa dadude e oo kunkoo fey. ⁴Kaa sakiraa6e, onon on ngalaa ley nimre, dum hadata jalaande ndee juhude on no gujjo juhirta nii. ⁵On fuu on bi66e fooyre, on yimbe jalooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre. ⁶Ndennoo pati daano-don hono no wo66e bee nii. Mbaalen e jeerngo, ndeento-don. ⁷Sabi daanotoobe jemma daanotoo, sigiroobe jemma cigirta. ⁸Kaa enen yimbe jalooma bee, ndeento-don. Boorno-don goondinal e jilli, dum yo saaya men ndeenaagu. Jikke hebude kisindam duu laatanoo en kufina ndeenaagu. ⁹Sabi Laamdo yidanaa en jukkungo mum, ko o yidani en dee, kebiren kisindam saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ¹⁰maayrudo kammari men yalla en fuu eden nguurda e mum so wartii, tawe-don en wuurbe tawe-don en maaybe fuu fotu. ¹¹Dum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille banndum, gooto fuu faaboo goddo banngal goondinal, hono no ngollirton nii.

No deental goondinbe haani worrude

¹²Sakiraa6e, miden ndaarda on anndanon golloobe hakkunde mon bee. Ebe dowa on faade e Joomiraado, ebe mbaajoo on. ¹³Teddiniron be sii teddeengal fuu, njidiron be saabe golle ma66e.

Ngondon gondal sabu Laamdo hakkunde moodon. ¹⁴Miden ndaarda on, sakiraa6e, njeertinon nattube, maalto-don hulbe, paabo-don lo'ube, tawde-don e mujal hakkunde

* 4:4 Yogaabe ana paamira aaya oo hono nii: Homo e mon fuu wada suudu, jogoroo ndu laabal e teddeengal.

yim6e fuu, ¹⁵ tiinno-don pati fay gooto yo6too so won ko banndum wafi dum. Wakkati fuu tewton wadondirde ko moyyi, ngadanon yim6e fuu hono non.

¹⁶ Ceyo-don wakkati fuu, ¹⁷ pati ceeron e duwaawu, ¹⁸ njetton Laamdo no ngorru-don fuu. Sabi dum woni ko Laamdo muuyani on, onon jii6u6e e Iisaa Almasiihu 6ee.

¹⁹ Pati ka6on Ruuhu Ceniido gollude hakkunde moodon, ²⁰ pati koynon waaju annabaa6e, ²¹ kaa tayko-don huunde fuu, nanngon ko moyyi e muudum. ²² Ngoddo-don sii bone fuu.

Baynondiral

²³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on senaare hi66unde, reena gooto gooto mon fuu ndeenaagu timmu6o faa laato-don yim6e 6e ngalaa jii6oore nannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²⁴ Noddu6o on oo yo koolniido, kasen duu kanko tabintinoyta dum.

²⁵ Sakiraa6e, miden jaagoo on duwaawu.

²⁶ Njottinon sakiraa6e 6ee fuu calmaali amen e jilli amen.

²⁷ Mido tilsinira on saabe Joomiraado, njannganon sakiraa6e 6ee fuu oo bataaki.

²⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

Bataaki Pool diɗaɓo faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kaɗum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonngal Tesaloniiki, ka66iingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo sarirta yim6e wakkati gartol Iisaa

³ Sakiraa6e, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon. Edum foti jaati, sabi goondinal mon ana beydoo yaarude yeeso, kasen duu jilli hakkunde mon ana beydoo soobaade e gooto gooto mon fuu. ⁴ Dum saabii so miden mantaroo on e deente goondin6e Laamdo dee. Miden mantaroo on saabe mujal mon e goondinal mon e ley torraaji e billaareeji di pawe-don dii fuu. ⁵ Ko torri-don saabe Laamu Laamdo koo, Laamdo wadan on fotube he6ude Laamu Laamdo. Dum fuu edum holla Laamdo ana sarira no foocctorii. ⁶ Sabi Laamdo yo poocciido, o yobiran torru6e on 6ee torra, ⁷ kaa onon torrii6e jooni 6ee, o fowtindinan on e amen. O wadan dum so Joomiraado men Iisaa gondo dow kammu oo wartii, ana wondi e malaa'ika'en mum anndinoobe baawde makko 6ee. ⁸ O banngan ley metangal yiite faa o jukka 6e anndaa Laamdo, 6e njabaali Kabaaru Lobbo haala Joomiraado men Iisaa 6ee. ⁹ Jukkungo waroowo e ma66e ngoo yo halkere duumiinde, 6e ngoddinee Joomiraado e darja mum e semmbe mum fuu. ¹⁰ Dum waroyan jannde Joomiraado wartoyii faa teddinee hakkunde senii6e mum, goondin6e dum 6ee kaaydinee e mum. Onon duu, odon njeyaa e ma66e, sabi on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oo. ¹¹ Kammari dum, miden nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamdo ana wada on fotube he6ude nguurndam dam noddi on e mum dam. Miden jaagoo Laamdo yo wallir on semmbe mum faa njottinon golleeji lobbi di njid-don gollude dii fuu saabe odon ngoondini mo. ¹² Hono nii, innde Joomiraado men Iisaa teddinirtee e ley mon, onon duu teddinire-don saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamdo men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

2

Haala gartol Joomiraado e ko ardii ngol

¹ Sakiraa6e, miden njidi haalande on haala gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e deental men e makko. Miden ndaarda on: ² pati hakillaaji mon njaawa jiibaade, naa kulon saabe wiyegol jannde gartol Joomiraado ndee yottiima. Pati kulon fay so goddo wii on Laamdo loowi dum kaan haala, wanaa so on narrii dum waajotoobe, wanaa so on kaalanaama minen mbinndi dum e bataaki. ³ Pati fay gooto he6a no yonjira on e fay huunde. Sabi nden jalaande warataa so wanaa yim6e heewe murtira Laamdo, Neddo Bondo oo bannga, dum woni yiitenke oo, ⁴ konnee, pawdo hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamdo naa ko sujidantee, faa joodoyii ley suudu Laamdo, wii hoore mum yo Laamdo. ⁵ Tama on miccitaaki mido haalanannoo on dum nde ngondunoo-mi e mon ndee? ⁶ Jooni kaa odon anndi ko faddii Neddo Bondo oo warde, kaa mo banngan nde wakkati makko yottike. ⁷ Sabi gila jooni baawde Bondo cuudaade dee ana ngolla e aduna oo, kaa paddiido de oo ana doo tafon. So oon iwii doo tan, ⁸ Neddo Bondo oo banngan, kaa Joomiraado men Iisaa warden mo henndu hunduko mum, halkira mo fooyre garol mum. ⁹ Neddo Bondo oo warden e doole Ibiliisa, warda e semmbe mawdo e kaayefiiji e taagumansaaji peneeki, ¹⁰ kaɗum e oonaare fuu faa jaayra halkotoobe 6ee, sabi 6e njabaali yidude goonga baawdo hisinde 6e oo. ¹¹ Saabe dum, Laamdo hokki 6e semmbe

majjinoowo, faa waddana 6e goondinde fenaande ¹² yalla 6e ngoondinaali goonga oo so ana mbeltoro oonaare 6ee fuu ana njukkee.

No goondin6e kaaniri jii6ude e Iisaa Almasiihu

¹³ Sakiraa6e 6e Laamdo horsini, minen, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon, sabi Laamdo su6ike on gila fuddoode faa hisinira on ko Ruuhu Ceniido wadi on senii6e e ko ngoondin-don goonga oo koo. ¹⁴ Dum o noddiri on e Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla odon ke6a ngedu mon e darja Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Sakiraa6e, ndennoo tiinnee, jii6ee e ko min anndini on koo so e haala amen e so bataaki amen.

¹⁶ Joomiraado men Iisaa Almasiihu kaɗum e Laamdo Baabiraado men njidi en so buu6ini 6erde men faa abada, ndokki en jikke lobbo saabe moyyere mum'en. ¹⁷ Yo 6e ndokku on semmbe, 6e jii6ina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

3

No Tesalonikiyankoo6e kaaniri jaaganaade Pool Laamdo

¹ Caggal dum, sakiraa6e, jaagano-don min Laamdo, yalla konngol Joomiraado ngol ana yaawa saakaade, kasen duu ngol teddinee hono no to mon nii, ² yalla miden kisa e yim6e oonii6e, bon6e. Sabi wanaa yim6e fuu ngoni goondin6e. ³ Kaa Joomiraado yo koolniido, mo hokkan on semmbe, mo reena on e Bondo oo. ⁴ Joomiraado hokki min tayoral e mon, sabi jooni odon njokki jamirooje de min ndokki on dee, kasen duu on keddoto jokkude de. ⁵ Yo Joomiraado men wadu 6erde mon keewa jilli Laamdo, keewira mujal no Almasiihu heewiri mujal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

⁶ Sakiraa6e, miden njamira on e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ngoddito-don sakiraa6e nattu6e 6e njokkaali waaju mo narri min oo 6ee. ⁷ Onon e ko'e mon, odon anndi no min kaani jemmbireede, sabi min ngondiraali e mon dow nattere. ⁸ Walaa fuu mo min jaamani meere meere, jemma e jalooma fuu min ngollii faa min tampi pati min laatanoo on donngal. ⁹ Miden mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngadiraali non, yalla miden ngada e ko'e amen misaalu faa jemmbon min. ¹⁰ Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miden mbiyannoo on dum doo: mo jabataa gollude, pati jaama. ¹¹ Walaa ko min mbiiri non, so wanaa min nanii yoga e mon ana natti, ngollataa fay huunde so wanaa naatude e ko walanaa dum'en. ¹² Miden njamira been yim6e, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu 6e ngollira deeyere, 6e nguura e semmbe terde ma66e.

¹³ Kaa onon sakiraa6e, pati kaa6ee wadude ko moyyi. ¹⁴ So won caliido jokkude ko min kaali e oo doo bataaki koo, ngattanee joomum hakkille, ngoddo-don dum, yalla ana hersa. ¹⁵ Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gaɗo. Njeertiniree dum no sakiike nii.

Baynondiral

¹⁶ Joomiraado gaddoowo jam oo, yo wadan on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Yo Joomiraado wonda e mon, on fuu.

¹⁷ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo doo jowtaango no mboowru-mi nii: miin Pool mido jowta on. Nii ngadiran-mi maande am ndee e bataakiiji am fuu. ¹⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu!

Bataaki Pool arano faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e dow yamiroore Laamdo kisinoowo en oo e dow yamiroore Iisaa Almasiihu jikke men oo. ² Aan Timote, a biyam jaati e ley goondinal, mido jowte. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

³ Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi nde njahan-mi Makedoniya ndee nii, yalla ada hada yogaaɓe jannginde ko luuttondiri e waaju men oo ⁴ hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa do haadi. Dee kulle jeddi tan ngaddata, nafataa no Laamdo fudirnoo hisinirde yimɓe e ley goondinal nii. ⁵ Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e ɓernde laaɓunde e hakkille baaltiiɗo kaɗum e goondinal ngal waldaa e naafigaaku. ⁶ Won yogaaɓe celii e faandaa oo, njokkii haalaaji ɓoli. ⁷ Heɓude laataade jannginoobe Sariya Laamdo tan ɓe tewtata, kaa ɓe paamataa, wanaa ko ɓe kaalata koo wanaa ko ɓe tilsinta koo.

⁸ Eden anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle Sariya. ⁹ Paamen Sariya Laamdo oo wanaa fooccitiibe ɓee wadanaa. Be o wadanaa dee, bonɓe e saliiɓe, yeddoobe e luuttoobe, ɓe teddinaali ko senii e ɓe teddinaali Laamdo, waroobe inna mum'en e abba mum'en e yuppooɓe yiyyam yimɓe woɓɓe ¹⁰ e jeenoobe e luudunkooɓe e soodoobe yimɓe so cootta dum'en e fenooɓe e hunotoobe dow pene - Sariya oo darniraama faa sakkoo huunde fuu ko luuttondira e waaju celludo oo. ¹¹ Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi ɓanngindo teddeengal Laamdo Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mi yettii Joomiraado men Iisaa Almasiihu dokkudo kam semmbe oo saabe ko o jogorii kam mi koolniido o watti kam e golle makko koo. ¹³ Arannde mido bonkotonoo mo, mido torrannoo yimɓe makko, mido hoynannoo mo. Kaa Joomiraado men oo yur-mike kam sabi mi anndaano ko ngollannoo-mi e ley waasude am goondinde. ¹⁴ Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goondinal e jilli kebirteedi saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Mido haalane haala koolniika ka yimɓe fuu kaani yarraade: Iisaa Almasiihu warii e aduna oo faa hisina luuttoobe, miin woni ɓurdo bonde e maɓɓe. ¹⁶ Kaa ko njurmiraami, miin ɓurdo bonde oo, yalla Iisaa Almasiihu ana wadira kam misaalu mujal mum kiɓɓungal, yalla waroobe goondinde mo ɓee fuu ana keɓa nguurndam nduumiidam. ¹⁷ Laamdo gooto, laamiido duumiido e laamu mum, mo maayataa yiyataake oo yo darja e teddeengal ngoodan mo faa abada abadin. Aamiina!

¹⁸ Biyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii: miccito-daa ko Laamdo loowi yimɓe haala maa koo. E ley majjum kaɓo-daa hono no sordaasi cuuso haɓortoo nii ¹⁹ tawee e ley goondinal e hakkille mo piɗaali ma. Won yoppube oon hakkille, goondinal maɓɓe heli hono no laana helirta nii. ²⁰ Himene e Aleksandere ana njeyaa e maɓɓe. Mi wadii ɓe fuu e junngo Ibiliisa faa ɓe annda ɓe kaanaa bonkaade Laamdo.

2

Haala duwaawu

¹ Annii ko adotoo-mi waajaade goondinɓe: ɓe ngadana yimɓe fuu duwaawuuji e naagundeeji e jettooje. ² Nduwano-den kaanankooɓe e jom'en doole duu, yalla eden nguurda deeyere e waaltaare e neddaaku e kulol Laamdo e dow huunde fuu. ³ Dum woni ko moyyi ko welata Laamdo kisinoowo en, ⁴ jidɗo yimɓe fuu kisa, keɓa anndude goonga. ⁵ Sabi Laamdo yo gooto, gooto duu woni curoowo hakkunde makko e yimɓe, oo woni

Iisaa Almasiihu neddo oo ⁶ dokkitirto hoore mum faa soottitoo yimbe fuu. Hono nii o famminiri nde wakkati oo yottinoo, Laamdo ana yidi yimbe fuu kisa. ⁷ Dum Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado faa mi fammina yimbe be nganaa Yahuudiyankooobe 6ee goondinal e goonga. Goonga kaalan-mi, mi fenaali.

⁸ Ndennoo, mido yidi do worbe kawriti faa ngada duwaawu fuu kuncira juude mum'en berde laabude, tawee ngalada e tikkere naa jeddondiral.

No rewbe kaaniri jokkirde Laamdo

⁹ Rewbe duu paroroo kaddule jottiide, tawee e needi e leydinkinaare. Pati be codoroo moalli e kanje naa naaye, pati be paroroo bagijji tiidudi coggu, ¹⁰ yo be paroro golleeji lobbi. Sabi dum woni ko hawrata e rewbe hulbe Laamdo. ¹¹ Yo debbo nantu hunduko mum, tawree dowtaare timmunde wakkati nde janngintee ndee. ¹² Mi jabanaali debbo jannginde naa ardaade gorko. Ko wajibii e mum dee, tiidude e hunduko mum. ¹³ Sabi Aadama adii Hawwaa tageede. ¹⁴ Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yonni, debbo oo o yonni so luutti yamiroore Laamdo. ¹⁵ Kaa dum fuu debbo ana hisinee e beynugol, so ana heddi e goondinal e jilli e senaare e leydinkinaare.

3

No hooreebe deental goondinbe kaani worrude

¹ Kaa haala ana hoolnii: muuydo laataade hooreejo deental goondinbe fuu, muuyii golle lobbo jaati. ² Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laato neddo mo walaa jine, jom debbo gooto, nantiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo hobe, baawdo jannginde, ³ tawee wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, laato newiido, jaajudo bernde, kaariyante e jawdi janandi, ⁴ kawjiido koreeji mum faa gasi, biirudo bibbe mum faa be dwtanii dum e dow teddeengal. ⁵ Sabi so neddo waawaali hawjaade koreeji mum, hono hinnortoo deental goondinbe Laamdo ngal? ⁶ Pati tawee joomum yo tuubudo ko booyaali nde mawninkinoo so jukkiree no Ibiliisa jukkirtee nii. ⁷ Ana tilsi kasen wonbe sella 6ee ceettanoo mo ko moyyi, pati o heba gacce so piccal Ibiliisa nannga mo.

No gollanoobe deental goondinbe kaani worrude

⁸ Gollanoobe deental goondinbe ngal 6ee duu ana kaani taweede yo teddube, ngalaa berde didi, njabataa doro jaaloo dum'en, naamataa ribaa, ⁹ tawa ebe kaybira goonga tedduo gondo e goondinal oo hakiillaaji di jinataa be. ¹⁰ Aranel hen fuu, be yeewee kori be ngalaa jine. So tawii be ngalaa jine, nden kaa ebe mbaawi fuddude laataade gollanoobe deental goondinbe Iisaa. ¹¹ Hono non rewbe 6ee duu tawree teddeengal, tawa be nganaa jo'ooobe yimbe, be nantii6e, hoolnii6e e banngal huunde fuu. ¹² Gollanoowo deental pati dewla ko buri debbo gooto, hawjoo koreeji mum faa gasa. ¹³ Gollanbe deental goondinbe ngal faa moyyi fuu keban teddeengal, kasen duu keban cuusal kib6ungal ley goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

¹⁴ Mido yidi warde to maa ko booyataa. Kaa ko waddani kam winndude e maa oo bataaki, ¹⁵ yalla fay so booyii mi waraali, ada annda no kaan-den worrude e ley suudu Laamdo. Suudu nduu yo deental goondinbe Laamdo guurdo oo jaati. Deental ngal jaati woni nuygal goonga. ¹⁶ Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:

O banngirii e suura bii-aadama,
 Ruuhu oo bannginii fooccitaare makko,
 malaa'ika'en njii mo,
 o ooynaama ley leni,
 o goondinaama ley aduna,
 o jabbintinaama dow kammu,
 o hebii teddeengal Laamdo.

4

Haala jannde majjinoore

¹ Ruuhu Ceniido oo haalii faa laabi nde o wii cakite jamaanu dajan yimbe yoppube goondinal, njokka e caggal seydaani'en majjinoobe, kanum e waaju seydaani'en. ² Be njokkan naafigaaku fenoobe be berde mum'en mbaati faa jine naawataa dum'en, hono berde dee cumiraade njamndi ngulndi taw. ³ Been yimbe ana karmina dewle, ana kada kulle yogaaje naameede, tawee kanje nee ko Laamdo tagiri de yalla goondinbe anndube goonga bee fuu ana naama de, njettira de Laamdo. ⁴ Sabi ko Laamdo tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani dunyiteede, so neddo hemrii dum jettooje Laamdo. ⁵ Sabi konngol Laamdo e duwaawu ana labbina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ So a waajike dum sakiraaBe men bee, a laatoto gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e waaju lobbo mo njokku-daa faa gasi oo. ⁷ Kaa taali boli di kawrataa e diina dii, woddita di. Eeltir hoore maa kulol Laamdo. ⁸ Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa kulol Laamdo ana nafa e huunde fuu, sabi e maggol kebu-den tayoral e nguurndam jooni dam, podane-den garoyoojam dam duu. ⁹ Kaa haala hoolnii, huunde fuu buraa ka haande yarreede! ¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden tiinnitoo, sabi eden pawii jikke men e Laamdo guurdo, kisinoowo yimbe fuu sako goondinbe. ¹¹ Dum woni ko kaan-daa yamirde, dum woni ko kaan-daa waajaade.

¹² Pati fay gooto yawore a suka, laatano-daa goondinbe misaalu haala e golle, jilli e goondinal, kanum e laabal. ¹³ Fade am warde, tiidaa e janngande yimbe Binndi dii, mbaajo-daa be, pamminaa be. ¹⁴ Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniido ngal ndokke-daa nde Laamdo loowi yimbe haala maa, mawbe duu pawnoo juude mum'en dow maa ndee. ¹⁵ E deen kulle kaan-daa tiinnaade, yalla yimbe fuu ana njiya no beydorto-daa yaarude yeeso. ¹⁶ Haybu hoore maa, kaybaa ko njanngintaa koo, tiidaa e majjum. Sabi so a tiidii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantoobe ma bee fuu.

5

Waajuuji Pool faade e goondinbe Iisaa

¹ Pati fel gorko mawdo, waajora dum needi no baaba maa nii. Waajora jokolbe no mijiraaBe maa nii, ² mbaajoro-daa debbo mawdo no inna maa nii, mbaajoro-daa sukaaBe rewbe no banndiraaBe maa rewbe nii, tawee e dow laabal e nantaare.

³ Teddin rewbe be worbe mum'en maayi, dum woni rewbe maayiraaBe be ngaldaa e fay gooto bee. ⁴ Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii biibe naa taaniraaBe, ko ana adoo fuu wajibaade e biibe bee, be pamminee no Laamdo huldete e ley cuudi maabe, be mbarjoo saaraaBe maabe mbarjaari lobbiri. Sabi dum woni ko welata Laamdo. ⁵ Debbo mo gorum maayi mo walaa doondiido dum mo waldaa e fay gooto, fawii jikke mum e Laamdo. Omo duumoo e duwaawu jemma e jalooma, omo naaganoo yimbe Laamdo. ⁶ Kaa maayraado kabanoowo aduna tan, yo maaydo fay so maayaali. ⁷ Dum kaan-daa yamirde be pati be keba feloore. ⁸ Mo hinnaaki sakiraaBe mum, wanaa haala be wondi galle, oon yo jankirido goondinal, omo buri fay mo goondinaali oo bonde.

⁹ Mo kaan-daa tonngude innde mum e ley dewal rewbe maayraaBe haanbe walleede, ko famdi fuu sinaa joomum heba duubi capande jeegom, tawee duu gorko gooto dewlunoo dum. ¹⁰ O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'ude sukaaBe, jippinde kodo, lootude koyde seniibe, weemtinde beemudo e gollude huunde fuu ko moyyi. ¹¹ Kaa haabuube be worbe mum'en maayi bee, pati winndu inde maabe. Sabi so muuyooji maabe ndunyii be e yidude bameede, nden kaa be kuuccan Iisaa Almasiihu, ¹² sariya

Laamdo doga dow ma66e, sabi 6e mbonnii aadi ma66e aranndeeri ndii.* ¹³ E ley dum 6e ngontan laaliibe, 6e naata e nduu suudu nii, 6e njalta 6e naata e nduu. Kaa ko 6uri fuu bonde kasen, 6e laatike heew6e haala, haaltoobe sirri, e6e kaala haalaaji di ngalanaa 6e. ¹⁴ Dum saabii so mido yidi haabuu6e rew6e maayraa6e 6ee ndewlee, 6eyna, kayba cuudi mum'en, yalla gano oo ana ronka damal no bonnira inde men. ¹⁵ Sabi jooni yoga e ma66e njoppii laawol ana njokki e Ibiliisa jaati. ¹⁶ Debbo goondindo fuu mo rew6e maayraa6e ngonni ley galle mum yo wallu dum'en, pati ngal donngal fawoo e deental goondin6e ngal. Hono non wadata so deental ngal waawa wallude rew6e maayraa6e 6e ngaldaa e fay gooto 6ee.

¹⁷ Hooree6e deental goondin6e dawranoobe faa gasa 6ee ana kaani teddineede teddeengal manngal. Bur6e fuu haandude e teddeengal manngal yo tampitotoobe dow waaju e jannde 6ee. ¹⁸ Sabi Binndi dii mbii: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.»† Di mbii kasen: «Golloowo ana haandi e njobdi mum.»‡ ¹⁹ Pati ja6u felde mawdo deental goondin6e so wanaa dow seedaaku yim6e didon naa taton. ²⁰ Nii6u6e e luuttal, fel dum'en yeeso yim6e fuu, yalla ana laatanoo heddiibe 6ee kulol. ²¹ Mido ndarde yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e yeeso malaa'ika'en 6e o subii 6ee, dwtano-daa deen jamirooje, tawee a jinngantaa fay gooto, a burdintaa yim6e duu. ²² Pati yaaw fawde juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle deental goondin6e. Pati reentu e luutti wo66e, jogora hoore maa laa6al.

²³ Hankasen, pati yar ndiyam 6olam tan, njaraa pegujam seeda kammari reedu maa nduu e jawuujii keewdi ngar-ngartooji e maa dii.

²⁴ Luutti yim6e yogaa6e banngan gila caraaka. Kaa luutti yogaa6e dii, caggal sareede di banngata. ²⁵ Dum e taweede golleeji lobbi dii njiyete faa laa6a paca. Fay di njiyataake law dii duu keddadataako ana cuudii.

6

¹ Goondin6e won6e e maccungaaku fuu, yo njogoro halfaabe mum'en haandu6e e teddungal ki66ungal pati inde Laamdo ndee e diina kaa mbonkee. ² Kasen duu tawaa6e ana njogii kalfaado goondindo fuu, pati miila o sakiike mum'en so njaworoo mo dum. Yo 6e ngolliran mo soobe faa 6ura no 6ee too nii, sabi o goondindo, kasen duu o korsudo. Pamminaa dee kudde, mbaajo-daa de.

Haala jannde peneere e joote jawdi

³ Baajotoodo goddum mo jokkaali haala Joomiraado men Iisaa Almasiihu selluka hawroowa e kulol Laamdo kaa, ⁴ oon yo mawninkiniido mo anndaa fay huunde, o kaahaango keewdo duko e jeddi. Dum waddata haasidaaku e poodondiral e mbonka e sikkitaare bonnde. ⁵ Dum waddata dukooji di ngalaa do kaadi hakkunde yim6e 6e hakkillaaji mum'en mbitti. Been yim6e njoppii goonga, njogorike kulol Laamdo ana hokka jawdi. ⁶ Goonga, kulol Laamdo yo jawdi mawndi, so neddo hejnitonike ko jogii. ⁷ Sabi juude 6ole ngardu-den e aduna oo, kasen duu juude 6ole kootirten. ⁸ Ndennoo, so en kebii nguure e kotal tan kejnitoro-den dum. ⁹ Kaa yidu6e jawdi sanne 6ee ceytete, njomoo e piccal, njumpa e gidaade yonki keewde laaliide majjinooje, joolooje yim6e e ley halkere mawnde. ¹⁰ Sabi joote jawdi woni inna bonanndaaji dii fuu. Yoga yaari banngal jawdi faa majji laawol goondinal, ngaddani ko'e mum'en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

¹¹ Kaa aan neddo Laamdo oo, wodda dee kudde, tewtu fooccitaare e kulol Laamdo e goondinal e jilli e mujal e leydinkinaare. ¹² Wadu ko mbaaw-daa fuu faa kebaa jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, nanngaa nguurndam nduumiidam dam. E

* **5:12** So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rew6e maayraa6e fuu, 6amii aadi jokkan Iisaa tan, 6amataake kasen. † **5:18** Fillitagol Tawreeta 25.4 ‡ **5:18** Luuka 10.7

majjam Laamdo noddu maa, saabe majjam njaadir-daa goondinal maa no woodiri yeeso yimbe heewbe. ¹³ Mido yamire yeeso Laamdo guurnoowo huunde fuu oo, e yeeso Iisaa Almasiihu ceettiido no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu kaananke oo, ¹⁴ haybu ko njamira-daa koo tawa tuundi walaa hen jine ngalaa hen, faa janne gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Gartol ngol wadan e wakkati mum. Kanko woni gooto oo, Jom mbelko'aaku, Jom Baawde, Kaananke kaanankooobe, Joomiraado joomiraabe. ¹⁶ Kanko tan woni Bajjo duumotoodo, gondo ley fooyre nde fay gooto waawaa badaade. Kanko woni mo neddo fuu yiyaali, waawaa yiide mo duu. Yo teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynondiral

¹⁷ Yamir arsukunte'en e oo aduna pati mawninkinoo, pati pawa jikke mum'en e jawle de niibataa. Ko be kaani wadude dee, be pawa jikke maabe e Laamdo dokkoowo en huunde fuu faa heewa yalla eden neemoo hen, ¹⁸ be ngolla ko moyyi, arsuku maabe laato gollleeji lobbi, be laato saahiibe tawa wakkati fuu ebe mballa wabe e ley jawle maabe. ¹⁹ Nii be pagganortoo ko'e maabe jawle ko waroyta, faa be keba nguurndam jaati dam.

²⁰ Timote, haybu ko kalfine-daa koo, woddita haalaaji cobudi boli dii, kaɗum e miilooji biyeteedi anndal dii. ²¹ Yogaabe ana mantaroo ngal anndal, faa celi e goondinal.

Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool dīdaḅo faade e Timote

¹ Oo bātaaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo faa mi fammina yimbe haala nguurndam dam Laamdo fodani en ngondam e Iisaa Almasiihu dam. ² Mi jowtii ma, aan Timote biyam korsudo oo. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pooljeertiniri Timote

³ Mido yetta Laamdo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo piijaali kam ngolliranan-moomi, hono no maamiraabe am bee ngadirnoo nii. Jemma e jalooma fuu mi seerataa e miccitaade ma e ley duwaawuuji am, ⁴ sabi mido miccitoo gondi maa. Mido yidi yiide ma sanne yalla seyo am ana hiḅḅa. ⁵ Mido miccitoo goondinal maa ngal waldaa e naafigaaku ngal maama maa debbo Loyis e inna maa Enis njoginoo, mido tayori aan duu kanngal njogi-daa. ⁶ Dum saabii so mido miccintine: heydintin kasen dokkal ngal Laamdo hokku maa nde paw-mi juude am dow maa ndee. ⁷ Sabi Laamdo hokkiraali en Ruuhu faa kulen yimbe. Ko o hokkiri en dee, faa Ruuhu hokka en semmbe e jilli e nantaare.

⁸ Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraado men oo, pati yaagora duu ko uddiraa-mi kasu saabe makko koo. Reentu e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo haala Iisaa, tawa a pawido e dow baawde Laamdo. ⁹ Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-den yimbe makko seniiḅe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ko o noddiri en dee, saabe ko o anniyii hisinde en koo e saabe hinnee makko mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu gila e al'ajal. ¹⁰ Kaa jooni moyyere ndee bannginiraama saabe banngugol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu kalkudo maayde, banngindo nguurndam e duumagol e ley Kabaaru Lobbo oo. ¹¹ Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado e jannginoowo. ¹² Dum saabii so mido torree diin torraaji, kaa mi yaagaaki fey, sabi mido anndi mo ngoondin-mi oo, mido tayori omo waawi reenude ko kalfinaa-mi koo faa jannde gartol makko. ¹³ Jogora haalaaji celludi di narru-daa kam dii misaalu e ley goondinal e jilli di keḅu-den e ley haḅḅagol men e Iisaa Almasiihu dii. ¹⁴ Oo kaliifa moyyo, haybir dum Ruuhu Ceniido jippiido e men oo.

¹⁵ Ada anndi Asiyankooḅe fuu celii e am, Fijela e Hermoseena ana njeyaa e maḅḅe. ¹⁶ Yo Joomiraado neemin koreeji Onesifoor, sabi o buuḅinii bernde am cili keewdi, kasen duu geyyelle am dee njaaginaaki mo. ¹⁷ Ko buru dum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii kam soobee faa mo yiiti kam. ¹⁸ Yo Joomiraado yobu mo o heḅa yurmeende jannde darngal. Ko mo gollani kam ley ngeenndi Efeesu koo, ada anndi dum sanne.

2

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniido

¹ Ndennoo aan biyam, semmbindinira moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndee. ² Ko kaalan-maa-mi yeeso seedee'en heewḅe koo, halfin dum yimbe hoolniibe waawḅe famminde woḅḅe. ³ Torride-daa e am no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii. ⁴ Walaa fuu sordaasi cuḅlanoowo ko wanaa haḅo so mawdo mum welee dum. ⁵ Dadondirteedo doddu duu heḅataa deesewal sinnaa jokkira no yamiraa nii. ⁶ Kasen duu demoowo golludo faa tampi, kaḅum haani adaade heḅude ngedu mum e ko hettaa koo. ⁷ Miila ko kaalanan-maa-mi koo, sabi Joomiraado udditan hakkille maa faa paamaa huunde fuu.

⁸ Miccita Iisaa Almasiihu immintinaado e maayde, mo leḅol Daawuuda, no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo famminiri nii. ⁹ Saabe makko torriraami faa kaḅḅaa-mi hono no mi janoowo nii, kaa konngol Laamdo ngal kaḅum kaa haḅḅaaka. ¹⁰ Dum wadi

so mido muɲa huunde fuu saabe suɓaaɓe ɓee, yalla kamɓe duu eɓe keɓa kisindam iwɗam e Iisaa Almasiihu ɗam, ɓe naata e teddeengal mum faa abada. ¹¹ Haala kaa ana hoolnii:

So en maaydii e makko,
en nguurdan e makko.

¹² So eden muɲa torraaji,
en laamodoto e makko.

So en mbii en anndaa mo,
o wiyan o anndaa en enen duu.

¹³ So en laataaki hoolniiɓe,
kanko omo heddi o koolniido,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamɗo yarrii

¹⁴ Dum woni ko kaan-ɗaa miccintinde goondinɓe. Njeertinaa ɓe yeeso Laamɗo pati ɓe poodondira e haalaaji ɗi nafataa fay huunde so wanaa bonnitidde hettintooɓe.

¹⁵ Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamɗo, aɗa laatoo golloowo jarranaaɗo mo golle mum hersinaali, laato-ɗaa naftortooɗo konngol goonga ngol no haaniri nii. ¹⁶ Sel haalaaji cobuɗi ɓoli, sabi wondube e hono ɗii haalaaji ɓee ittiraaka so wanaa beydude wodɗaade Laamɗo. ¹⁷ Haala maɓɓe ana laɲira no uubere laɲoore nii. Himene e Filitus ana njeyaa e maɓɓe. ¹⁸ Been woortube goonga ana mbiya immital ɓettiike, ana mbonnitira non goondinal yogaaɓe. ¹⁹ Kaa Laamɗo wadii nuygal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomiraado ana anndi yimɓe mum.» Ana winndii kasen: «Noddoowo innde Joomiraado fuu wodɗoo ko boni.»

²⁰ Wanaa kanɲe e cardi tan ngoni kaaki defirdi ley galle jom jawdi, ledɗeeji e loopeeji duu ana hen. Ardiidi ɗii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, godɗi ɗii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa. ²¹ Ndennoo, so neddo laɓɓinii hoore mum e gollleeji bonɗi ɗii fuu, laatoto hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol joomum, lanndinanaangol faa golliree golle lobbo fuu.

²² Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu fooccitaare e goondinal e jilli e jam, aan e noddirooɓe Joomiraado ɓerde laaɓude ɓee fuu. ²³ Wodɗita jeddi haalaaji laaliidi ɗi ngalaa ko nafata, aɗa anndi dukooji tan ɗi ngaddoyta. ²⁴ Sabi maccuɗo Joomiraado haanaa dukideede, ko haani tan laataade newaniido yimɓe fuu, baawɗo jannginde, jom muɲal, ²⁵ ne'iroowo yeddooɓe ɓee jam-jam miilde Laamɗo hokka ɓe no ɓe tuubira, ɓe paama goonga, ²⁶ faa hakkillaaji maɓɓe ngarta, ɓe kisa e piccal Ibiliisa nannguɗo ɓe so ana gollina ɓe muuyɗe mum oo.

3

Haala cakite jamaanu

¹ Anndu, ley cakite jamaanu tiidallaaji ngadan, ² sabi yimɓe laatoto yiduɓe ko'e mum'en, jootube e jawdi, mantotooɓe, mawninkiniiɓe, bonkotooɓe Laamɗo, mur-tirooɓe saaraaɓe mum'en, bonnooɓe moyyere, ɓe teddintaa ko senii, ³ yoorɓe ɓerde, ɓe njaafataako, no'ooɓe yimɓe, ɓe ngalaa nantaare, ɓaleeɓe yonki, wajuɓe ko moyyi fuu, ⁴ jammbootooɓe, wulɓe, haawtiiɓe, ɓe joote aduna ɓurani dum'en Laamɗo. ⁵ Be nanndinkinto e hulɓe Laamɗo, kaa eɓe njedda baawɗe mum. Wodɗita been yimɓe. ⁶ Won e maɓɓe naatooɓe e galleeji, keɓa hakkillaaji ndewoy luuttoowoy sanne njokkoowoy sii gidaade yonki fuu. ⁷ Wakkati fuu ekoy njidi faamude, kaa abada koy mbaawataa faamude goonga. ⁸ Been worɓe naatooɓe e galleeji njeddii goonga hono no Yannes e Yamberes njeddirnoo Muusaa nii. Be ngalaa hakkille, goondinal maɓɓe walaa ko nafata. ⁹ Kaa ɓe njaarataa yeeso, sabi yimɓe fuu annditan ɓe ngalaa hakkille no Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniidi ɗii

¹⁰ Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaaji am e goondinal am e mujal am e jilli am e tiinnitaare am ¹¹ e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam Antiyokiya e Ikoniya, kajum e Listara koo fuu, a yii no mujir-mi torraaji kewtiidi kam dii. Kaa Joomiraado biltii kam e majji di fuu. ¹² Goonga, kabbiido e Iisaa Almasiihu fuu so yidii wuurdude e kulol Laamdo, torrete. ¹³ Kaa yimbe bonbe hiiloobe yimbe bee beydorto bone. Ebe majjina wobbe, ebe majjina ko'e ma6be duu. ¹⁴ Kaa aan, jii6u e ko njannugadaa ko njarri-daa faa laabi koo, ada anndi janngin6e ma bee. ¹⁵ Gila a suka ada anndi Binndi ceniidi dii. Kanji mbaawi famminde ma laawol kisindam kebirteedam goondinal Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Binndi ceniidi dii fuu Laamdo loowi di winndube bee, nafaa majji yo jannginde, kajum e bannginande neddo boofi mum, ooncude en e ne'ude en ley nguurdandam poocciidam ¹⁷ yalla neddo Laamdo fuu ana hi66a, lanndinanoo golle lobbo fuu.

4

Haala tiidude e waaju

¹ Mido ndaarde saabe Laamdo e saabe Iisaa Almasiihu caroyoowo wuur6e e maay6e oo, mido ndaardire saabe gartol makko kajum e Laamu makko: ² mbaajo-daa konngol Laamdo ngol yaafu maa tiidu maa fuu, hollitin 6e boofi ma66e, fel 6e, hokku 6e semmbe e kaaddi mujal maa e waaju maa fuu. ³ Sabi wakkati waran nde 6e calotoo nande waaju celludo oo, 6e njokka muuyooji ma66e faa 6e bamana ko'e ma66e jannginoobe ko 6e njidi nande koo, ⁴ 6e cukka noppi ma66e pati 6e nana goonga, 6e mbaylitoo e taali. ⁵ Kaa aan, nanto-daa e huunde fuu, mujaa torra, mbaajo-daa Kabaaru Lobbo oo, timminaa golle mo ngollantaa Laamdo oo faa laaba.

⁶ Kaa miin, yiyam am 6adike laataade no sadaka kirsamaajo nii sabi wakkati am 6adike. ⁷ Mi wadii ko mbaaw-mi fuu faa mi he6a jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, mi yottinii do kaan-mi haadude, mi haybii goondinal ngal. ⁸ Gila jooni mido resanaa deesewal foocitaare ngal Joomiraado poocciido caroowo oo hokkata kam jannde darngal. Wanaa miin tan hokketeen ngal, miin e heppu6e gartol makko 6ee fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

⁹ Tiinna ngaraa e am law. ¹⁰ Sabi Demas yoppii kam saabe yidude mum aduna, fa'ii Tesaloniiki. Keresna yehii Galaatiya, Titus duu fa'ii Dalmaatiya, ¹¹ Luuka tan wondi e am. Fanu Marka ngardaa e mum, sabi omo waawi faabaade kam sanne e ley golle oo. ¹² Tikikus, mi nelii dum Efeesu. ¹³ So ada wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-mi Torowas ley galle Karapo kaa, kajum e dewte dee. Ko 6ur-mi yidude ngaddanaa kam, dewte guri dee. ¹⁴ Aleksandere baylo oo wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko waarata e golle makko. ¹⁵ Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen sanne.

¹⁶ Nannde ndarnaa-mi arannde yeeso caroowo faa mi bilta hoore am ndee, fay gooto faabaaki kam, 6e fuu 6e celu e am. Pati Laamdo nanngir 6e dum! ¹⁷ Kaa Joomiraado faabike kam, hokki kam semmbe yalla mido ooynoo waaju makko, faa leji dii fuu nana. Nii woni no kisiniraa-mi e hunduko rawaandu ladde. ¹⁸ Joomiraado ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi hewta laamu mum dow kammu oo. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

¹⁹ Mido jowta Piriskilla e Akilas, mido jowta koreeji Onesifoor. ²⁰ Erasta ana heddii Korintu, Torofim, mi yoppii dum Miletus sabi wanaa celludo. ²¹ Tiinno-daa ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraa6e 6ee fuu, ana njowte.

²² Yo Joomiraado tawde e maa! Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Titus

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nelaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaafe Laamdo bee ngoondina dum, kasen duu be annda goonga gondo e kulol Laamdo, ² be pawa jikke ma6be e nguurndam nduumiidam. Laamdo mo bonnataa aadi oo fodiino dam nguurndam gila e al'ajal. ³ Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamdo kisinoowo en oo, o banngini konngol makko ngol, kasen duu o yamirii mi halfinee waajaade ngol. ⁴ Titus, mi jowtii ma. A biyam jaati kammari goondinal Iisaa ngal ndeentu-d'en e mum jooni ngal. Yo Laamdo Baabiraado men e Iisaa Almasiihu kisinoowo en ngadane moyyere e jam!

No Titus golliri ley Kereta

⁵ Mi dalii ma ruunde Kereta faa njokkito-daa ko heddiinoo e golle oo koo, kasen duu cubano-daa ngeenndi fuu mawbe deental goondinbe hono no njamir-maa-mi nii. ⁶ Tawee mawdo cubaado oo walaa feloore, jom debbo gooto, tawee bi6be mum yo goondinbe be yimbe mbaawaa ninirde dum'en neetaraaku naa salaare. ⁷ Sabi hooreejo deental goondinbe, Laamdo halfini dum golle oo, ndennoo ana tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa guldo bernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, wanaa jaamoowo ribaa. ⁸ Joomum ana haani laataade jippinoowo ho6be, jiddo ko moyyi, hakkilante, poocciido, kuldo Laamdo, nantiido, ⁹ tawa joomum ana dwtanii konngol goongaraawol ngol no ngol waajoraa nii. Hono non joomum waawirta hokkude wo6be bee semmbe e ley waaju celludo oo, kasen duu waawa li6ude yeddoobe dum bee.

¹⁰ So goonga dee, heewbe calike jokkude goonga, sako hakkunde Yahuudiyankoobe tilsinbe goondinbe Iisaa fuu taadee bee. Kambe be laatike haaloobe haalaaji boli, yoppoobe yimbe. ¹¹ Ana tilsi mu6baa kundude ma6be, sabi ebe nii mbonnira galleeji kuurdi waaju mo haanaa waajeede, faa be kebira dum kaalisi no harmiri.

¹² E ley keretankoobe, gooto ma6be mo be njogorii yo hakkilante, wii: «Keretankoobe yo fenooobe wakkati fuu, be daabaaji bondi, be nattu6e himmir6e e deedi mum'en.» ¹³ Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Dum nee, dartin be, yalla ebe keba goondinal cellungal, ¹⁴ be nootta jokkude taali Yahuudiyankoobe kapum e jamirooje yimbe yoppube goonga bee. ¹⁵ Laa6ube, huunde fuu ana daganii dum'en. Kaa sobube kapum e be nganaa goondinbe bee, fay huunde daganaaki dum'en, sabi miilooji ma6be e hакkillaaaji ma6be fuu ana cobi. ¹⁶ Ebe mbiya ebe anndi Laamdo, kaa golleeji ma6be ana kollita be anndaa mo. Be wapaabe, murtube, fay golle lobbo gooto be mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celludo

¹ Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celludo oo. ² Worbe nayee6e, wii be laatoo kaariyante'en, be ne'oo, be nantoo, be laatoo sellube goondinal e jilli e mujal. ³ Rewbe nayee6e duu nguurda e senaare, mbaasa laataade no'ooobe yimbe, caloo doro jaaloo dum'en. Be laatoo famminoobe ko moyyi, ⁴ yalla ebe mbaajoo sukaa6e rewbe bee yidude worbe mum'en e sukaa6e mum'en. ⁵ Be mbaajoo been laatoo nantiibe, laa6ube, hiinniibe cuudi mum'en, moyyube, dwtantooobe worbe mum'en, pati konngol Laamdo ngol bonkee. ⁶ Sukaabe worbe duu, waajora dum'en non yalla ebe nantoo e ⁷ huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana be misaalu e ley golle lobbo fuu, mbaajoro-daa laa6al e teddeengal ⁸ e haala selluka ka yeddataako, yalla waybe men ana kersa, ndonka hebude e men feloore. ⁹ Maccube, waaja dum'en dwtanoo halfaa6e mum'en e huunde

fuu, mbelna berde maɓɓe, mbaasa yeddude ɓe, ¹⁰ wanaa haala wujjude ɓe. Be laato hoolniibe hiɓɓuɓe, faa yimɓe fuu teddina waaju haala Laamɗo kisinoowo en oo.

¹¹ Laamɗo ɓannginii moyyere mum faa yimɓe fuu kisa. ¹² Nden moyyere ekkintinta en no ceerden e geddi Laamɗo, kaɗum e gidaade yonki oo aduna. Kayre moyyere ndee ekkintinta en kasen no laatorto-den nantiiɓe, foocitiibe, hulɓe Laamɗo e oo doo aduna, ¹³ tawa eden ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati mo teddeengal Laamɗo mawɗo oo ɓanngata kaɗum e teddeengal Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo. ¹⁴ Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirɗo yonki mum kammari men, yalla omo soottitoo en e bone fuu, o laɓɓinana en hoore makko, laato-den lejɗol makko kanko tan, tiinniingol e gollude gollleeji lobbi.

¹⁵ Dum kaan-ɗaa jannginde, ɗum kaan-ɗaa waajaade e felirde hettintooɓe ma ɓee no baawɗe maa poti. Pati fay gooto yawe.

3

No goonɗinɓe Iisaa poti worrude

¹ Miccintin goonɗinɓe ɓee leyɗinkinanoo kaanankooɓe, ɓe dowtanoo ɗum'en, ɓe lanndinanoo golle lobbo fuu. ² Pati ɓe mbonkoo fay gooto, pati ɓe laato habeteɓe, ɓe newoo, ɓe kolla yimɓe fuu leyɗinkinaare hiɓɓunde. ³ Sabi arannde enen duu en laalinooɓe, salinooɓe, majjunooɓe. En laatinoke maccuɓe gidaade yonki, kaɗum e dakameeji ɗi ngalɗaa sii. Eden ngondunoo e ngarjaandiiji e haasidaaku, eden mbajanoo eden mbajondirnoo e ko'e men. ⁴ Kaa nde Laamɗo kisinoowo en oo ɓannginnoo moyyuki mum e jilli mum ndee, ⁵ o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe yurmeende makko o hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtotoongal en, keyɗintiniroowal en saabe Ruuhu Ceniidɗo ⁶ mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-den. ⁷ O wadirii ɗum yalla eden nanngiree foocitiibe kammari hinnee makko, ndonen nguurndam nduumiidam ɗam paw-den jikke men e mum ɗam. ⁸ Kanka woni haala hoolniika.

Mido yidi tilsinaa kulle ɗee, yalla goonɗinɓe Laamɗo ɓee ana niiba e golle lobbo. Dum woni ko moyyi, ko nafata yimɓe. ⁹ Kaa woddita jeddi boli e mantoragol dammbe e poodondiral e duko banngal Sariya oo. Diin gollleeji ngalaa fayda, walaa ko ɗi nafata. ¹⁰ Ceenndoowo yimɓe fuu, daala ɗum faa hiɓɓa cili ɗiɗi. So joomum jabanaali ma, celaa e mum. ¹¹ Anndaa baado hono non yo majjudo yo luuttoowo, hono non sariri hoore mum.

Baynondiral

¹² So mi nelii e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-ɗaa ngaraa tawaa kam Nikopolis, sabi ton anniyii-mi dabbude. ¹³ Tiinno-ɗaa mballaa Jenas janngudo sariya laamu oo kaɗum e Apollos e dow dawol mum'en ngol, pati ɓe pakoree fay huunde. ¹⁴ Yimɓe men ɓee duu ekkitoo gollude golle lobbo, ɓe mballa hasindinɓe e walleede ɓee pati nguurndam maɓɓe laato meere.

¹⁵ Wondiiɓe am ɓee fuu ana njowte. Miden njowta gidiraaɓe men goonɗinɓe Iisaa ɓee fuu.

On fuu, yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Filemon

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɗum e sakiike men Timote. Miin Pool, mi uddiraado kasu sabaabu waajaade kabaaru Iisaa Almasiihu. Miden njowte, aan Filemon gollidiido amen korsudo oo. ² Miden njowta duu deental goondinbe Iisaa gongal galle maa ngal kaɗum e Appiya sakiike amen debbo oo e Arsippa balludo kam haɗanaade Kabaaru Lobbo oo. ³ Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on moyyere e jam.

Haala jilli Filemon e goondinal mum

⁴ Filemon, mi seerataa e yettude Laamdo nde jaaganto-maa-mi Laamdo fuu, ⁵ sabi mi nanii jilli di njid-daa seniibe bee dii e goondinal maa Joomiraado men Iisaa. ⁶ Mido jaagoo Laamdo yo deental maa e amen ley goondinal nafu faa pamminaa yimbe moyyere fuu nde keɓaten saabe Iisaa Almasiihu. ⁷ Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe jilli gondi e maa dii, sabi a buubinii berde seniibe bee.

No Pool surirani Onesim

⁸ Kammari dum, fay so taweede mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko wajibii e maa, ⁹ ko burani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nayeejo oo, kasen duu jooni mi uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu, ¹⁰ mido jaage haala Onesim* laatiido biyam e laawol Iisaa e ley do ngeyyaa-mi doo. ¹¹ Arannde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafan en sanne, miin e maa fuu. ¹² Mido neltire mo, anndaa o feccere yonki am. ¹³ Ko burannoo kam, nanngude mo banngede am, o walla kam no kaanno-daa wallirde kam nii e oo doo wakkati mo ngon-mi e geyyelle sabaabu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Kaa mi yidaa wadude fay huunde tawa en mbaddaali, sabi mi yidaa tilsinde ma wadude moyyere, ko njidu-mi dee, ngadiraa nde sago maa.

¹⁵ Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa wakkatiwel seeda faa o wonda e maa faa abada, ¹⁶ tawa wanaa no maccudo nii tan, ko buri maccudo, hono no sakiike men korsudo nii. Miin, mido horsini mo sanne, kaa aan buri horsinde mo, sabi ada horsiniri mo o maccudo maa, kaɗum e ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraado koo. ¹⁷ Ndennoo, so nii ada nanngiri kam deento maa, jaɓɓora mo no kaan-daa jaɓɓoraade kam miin nii. ¹⁸ So tawii won ko o wadu maa, naa won ko ndewataa mo, faw dum fuu e dow am. ¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yobete, miin e hoore am, fotaa ko mi miccintine mido rewe nguurndam maa dam. ²⁰ Goonga sakiike, mido ndaarde dum doo saabe Joomiraado: buubiniraa bernde am deental men e Iisaa Almasiihu.

²¹ Kammari mido tayori dowtaare maa saabanii kam winndude e maa, anndude a wadan ko buri ko jaagi-maa-mi koo. ²² Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi mido jikki njaabane-don duwaawuuji mon mi wara to mon.

Baynondiral

²³ Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana jowte. ²⁴ Gollidiiibe am bee doo ana njowte: Marka e Aristarka e Demas e Luuka.

²⁵ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

* **1:10** Maanaa Onesim woni «Nafaa».

Bataaki faade e Ibaraninkoo6e

No Laamdo haaldiri e men Biyum

¹ Laamdo haaldiino e njaatiraa6e men gila ko 6ooyi cili keewdi e sifaaji keewdi, o haaldiri e ma66e annabaa6e. ² Kaa e ley dee jalaade cakitotoode o haaldirii e men Biyiiko mo o tagiri aduna oo fuu, mo o wadi donoowo huunde fuu oo. ³ Kaɗum woni jalbugol annoora teddeengal Laamdo, kaɗum nanndi e Laamdo jaati, omo tammborii huunde fuu konngol makko jogiingol semmbe. Caggal nde o tilii la66inde luutti yim6e dii ndee, o joodii jaamo Laamdo Toowdo oo to dow kammu too. ⁴ Dum 6urni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde Laamdo hokki mo 6urnde inde ma66e dee.

Haala Biddo burdo malaa'ika'en

⁵ Fay gooto e malaa'ika'en 6ee Laamdo wiyaali:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

Naa kasen:

«Mi laatoo Baaba mum,

laatoo Biyam.»†

⁶ Kasen duu, nde o nelata hammadiijo makko oo e aduna oo ndee, o wii:

«Yo malaa'ika'en Laamdo fuu kujidana dum.»‡

⁷ Laamdo wii banngal malaa'ika'en 6ee:

«O wadii malaa'ika'en makko kenuuli,

o wadii kaadime'en makko lewle yiite.»§

⁸ Kaa banngal Biddo oo, mo wii:

«Laamu maa, aan Laamdo, woodan faa abada abadin!

Fooccitaare yo tuugorde laamu maa.

⁹ Ada yidi fooccitaare,

ada waji oonaare,

saabe dum, Laamdo Joomiraado maa subori maa,

hokku maa seyo 6urngo ngo wondii6e maa ngoo.»*

¹⁰ O wii kasen:

«Gila e fuddoode, Joomiraado,

aan tabintini leydi,

juude maa tagir-daa kammuuji dii,

¹¹ kanji di timman, kaa aan, a heddoto,

di fuu di kiiddiran no kaddule nii,

¹² a sowiran di no saaya nii,

di mbattitoroo no neddo wattitortoo e saayaaji mum nii.

Kaa aan, a wattitataako,

nguurndam maa duu timmataa.»†

¹³ Fay nde wootere, Laamdo wiyaali gooto e malaa'ika'en:

«Jooda jaamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»‡

¹⁴ Malaa'ika'en 6ee fuu yo ruuhuuji gollanooji Laamdo, di mo nelata faa ngollana he6oo6e kisindam 6ee.

* 1:5 Jabuura 2.7 † 1:5 2 Samuyila 7.14 ‡ 1:6 Fillitagol Tawreeta 32.43 § 1:7 Jabuura 104.4 * 1:9 Jabuura 45.7-8 † 1:12 Jabuura 102.26-28 ‡ 1:13 Jabuura 110.1

2

Haala kisindam mawdam

¹ Ndennoo, eden kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko nan-den koo, pati en cerindo goonga so majjoyen. ² Nelal Laamdo ngal malaa'ika'en 6ee njottini ngal yo goonga, luuttube naa yeddube mo fuu, kebii jukkungo ngo kaandi. ³ Hono ndadirten enen so en njeebiima hono dam kisindam mawdam? Dam kisindam, Joomiraado men jaati ardinoo haalde haala majjam, kasen duu hettininoobe mo 6ee cellini haala makko. ⁴ Laamdo beydi e dow seedaaku ma66e oo kasen maandeeji e taagumansaaji e kaayde mawde, kapum e dokke Ruuhu Ceniido de o fecciri muuyde makko dee.

Haala dowudo en faade e kisindam

⁵ E ley dum, wanaa malaa'ika'en 6ee Laamdo hokki laamaade aduna garoowo mo kaalaten haala mum oo. ⁶ Mo o hokki laamaade oo – won do Binndi dii ceettii, mbii: «Kodum fuu yimbe ngoni sako ada wadana dum'en hakkille?

Kodum 6i66e aadama ngoni sako ada hayba dum'en?

⁷ A lo'inii 6e wakkatiwel seeda e ley malaa'ika'en, a filkii 6e pilki darja e teddungal,

⁸ a wadii huunde fuu e ley hawju ma66e.»*

So wiyaama Laamdo wadii huunde fuu ley hawju ma66e, dum ana holla o lamminii dum'en huunde fuu, fay huunde heddaaki ko dowaanaaki 6e. Kaa so goonga, wanaa kulle dee fuu dowtanii 6e tafon. ⁹ Ko njii-den koo yo Iisaa leydinkiniido ley malaa'ika'en wakkatiwel seeda, jooni omo filkaa darja e teddungal saabe ko o yii torra maayde koo. Hono non, saabe hinnee Laamdo, o maayanii yimbe fuu.

¹⁰ E ley dum, ana haani tagudo huunde fuu mo huunde fuu woodani, anniyiido naannude yimbe heewbe e darja mum oo, wadii Iisaa buuwudo laawol kisindam oo kibbudo, o hibbinirii dum torraaji. ¹¹ Sabi Iisaa cennoowo goondinbe oo kapum e sennaabe 6ee yo iwdi ngootiri, o yaagortaako noddirdede 6e sakiraa6e. ¹² Omo wiya Laamdo:

«Mi haalanan sakiraa6e am 6ee innde maa ndee,
mi manete hakkunde kawrital ma66e.»†

¹³ O wii kasen:

«Mi fawan jikke am e Laamdo.»

Kasen duu o wii:

«Midó nii, miin e koreeji di Laamdo hokki kam dii.»‡

¹⁴ Hono non, nde wonnoo dii koreeji yo tew e yiyam, Iisaa duu reentii e majji ndiin mbaadi faa o jaaloo laamiido maayde oo, dum woni Ibiliisa. O jaaloroo dum maayde makko ¹⁵ faa o rimdina worrunoobe hono maccube saabe kulol maayde 6ee – kulol ngol nanngunoo 6e e ley nguurdam ma66e fuu. ¹⁶ Sabi eden tayori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko o wari wallude dee, iwdi Ibarahiima. ¹⁷ Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraa6e makko 6ee e huunde fuu, yalla omo laatanoo 6e Jottinoowo Sadaka Mawdo jom yurmeende koolniido e golle Laamdo. Dum o wadi yalla o ittana 6e e jukkungo ngo 6e kaandi saabe luutti ma66e. ¹⁸ Nde wonnoo kanko e hoore makko o torraama nde Ibiliisa tewti seytaade mo ndee, saabe dum, omo waawi faabaade wo66e tewtete6e faa ceytee 6ee duu.

3

No Iisaa burdi annabi Muusaa teddude

¹ Onon sakiraa6e seniibe jeydube noddaango Laamdo 6ee, nde wonnoo Iisaa Almasiihu faabike on, ngadee hakkillaaji mon e makko, kanko mo ceettorto-den bernde wootere yo nelaado, yo Jottinoowo Sadaka Mawdo. ² Oon yo koolniido banngal Laamdo

* 2:8 Jabuura 8.5-7 † 2:12 Jabuura 22.23 ‡ 2:13 Esaaya 8.17-18

cubiido dum oo hono no Muusaa laatorii koolniido ley suudu Laamdo nduu fuu nii. ³ E ley dum, Laamdo jatorii teddeengal isaa buri ngal Muusaa ngal, no teddeengal mahoowo suudu burdi maadi mum nii. ⁴ Sabi suudu fuu ana woodi moyyindo dum, moyyindo huunde fuu oo yo Laamdo. ⁵ Muusaa laatike koolniido e suudu Laamdo nduu fuu, o maccudo Laamdo. Golle makko laatike seedaaku, omo sappoo ko Laamdo bannginta caggal makko. ⁶ Kaa Almasiihu yo koolniido e suudu Laamdo nduu no biddo nii. Enen ngoni suudu makko nduu, so tawii en tiidii e hoolaare e jikke ko mantorto-den koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamdo

⁷ Saabe dum, no Ruuhu Ceniido oo wiiri nii:

«Hannde, so on nanii daande makko,

⁸ pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii,*
 jannde 6e itti koro Laamdo ley ladde jeereende ndee.

⁹ Ton 6e itti koro am faa 6e kumpitoo kam,

fay so taweede 6e njii golleeji am ko foti duubi capande nay.

¹⁰ Saabe dum tikkiran-mi yim6e oo jamaanu,

mbii-mi: wakkati fuu, berde ma66e ana ndunya 6e faade e majjere,
 6e anndaa laawi am fey!

¹¹ Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»†

¹² Ndennoo sakiraa6e, kaybee pati fay gooto e mon tawree bernde bonnde nde wanaa goondinde, murtannde Laamdo guurdo oo. ¹³ Nde Laamdo wiinoo «hannde» ndee, o sappike wakkati moodon, ndennoo mballondiron jannde fuu pati luuttal hoomta on, so yoorna berde mon. ¹⁴ So en tiidii e hoolaare nde kebu-den gila puddoode ndee, so en keddike e mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e Almasiihu. ¹⁵ Nii Binndi dii mbii naanen:

«Hannde, so on nanii daande makko,

pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii.»

¹⁶ Ho6e ngoni murtu6e fay so taweede nanii daande Laamdo 6ee? Tama wanaa yim6e 6e Muusaa dowi iwde leydi Misira 6ee? ¹⁷ Ho6e ngoni 6e Laamdo tikkani ko foti duubi capande nay? Tama wanaa luuttu6e so kalkii e ley ladde jeereende 6ee? ¹⁸ Ho6e ngoni 6e o hunanii naatataa e fowtere makko 6ee? Tama wanaa murtir6e mo 6ee? ¹⁹ En njii 6e kebaali naatude e fowtere makko saabe 6e ngoondinaali.

4

¹ Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamdo ndee ana heddi, kulen pati fay gooto e men waasa naatude. ² Sabi enen duu en mbaajiraama kabaaru lobbo no njaatiraa6e men mbaajiraano nii. Kaa kam6e, waaju mo 6e nani oo nafaali 6e sabi 6e kettinoraaki mo goondinal. ³ Kaa enen goondin6e 6ee, en naatan e fowtere Laamdo ndee. Kayre woni nde o wii banngal murtu6e 6ee:

«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:

«Be naatataa ley fowtere am abada!»*

Dum e taweede, golleeji Laamdo tilike gila nde o tagi aduna ndee. ⁴ Sabi nokku gooto e ley Binndi dii haalii haala jalaande jedda6erde ndee, wii:

«Laamdo fowtii e golleeji mum fuu e ley jalaande jedda6erde ndee.»†

⁵ O wii kasen:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

* **3:8** Dum yim6e Israa'iila murtirnoo6e annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira. † **3:11** Jabuura 95.7-11

* **4:3** Jabuura 95.11 † **4:4** Puddoode 2.2

⁶ Adii6e nande kabaaru lobbo oo 6ee naataali e ley ndee fowtere saabe 6e calike goondinde. Kasen, edum holla ana woodi fodanaabe naatude. ⁷ Ley majjum, Laamdo wadiri sarti goddo biyeteedo «hannde», dum woni mo cifi-den dow too oo. Caggal duu6i keewdi, o yottiniri haala makko Daawuuda, o wii:

«Hannde, so on nanii daande makko, pati tiidinee ko'e mon.»‡

⁸ Be kebaali fowtere Laamdo nde Yosuwaa dowunoo 6e faade e mum ndee. So 6e kebiino dum, Laamdo haalataano caggal dum haala sarti goddo. ⁹ Jonnoo, yim6e Laamdo 6ee ana keddorii fowtere hono nde Laamdo fowti ley jalaande jedda6erde ndee. ¹⁰ Sabi naatudo e fowtere Laamdo, kaɗum duu fowtiran no Laamdo fowtiri e gollleeji mum nii.

¹¹ Ndennoo, waajibi tiinnito-den no mbaawru-den fuu naatude e fowtere Laamdo ndee pati fay gooto saamira no salanii6e Laamdo 6ee caamiri nii.

¹² Konngol Laamdo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol buri kaafaawi ki banngeeeji mum didi fuu mbelnaa welde, engol sooroo hakkunde yonki e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda dum'en. Engol itta koro miilooji e anniyaaji gondi e 6ernde.

¹³ Walaa fuu ko tagaa ko suudanii Laamdo, huunde fuu ana bannginaa yeeso makko kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii Jottinoowo Sadaka Mawdo

¹⁴ Ndennoo tiiden e goondinal men ngal ceedori-den 6ernde wootere ngal, sabi en kebi Jottinoowo Sadaka Mawdo jottiido nokku Laamdo, dum woni Iisaa Bii Laamdo oo.

¹⁵ Eden njogii Jottinoowo Sadaka Mawdo mo waasaali yurmaade en e loore men ndee. Sabi o tewtaama seytoreede no he6iraa fuu no ceytora-den nii, kaa noo he6aaka, nde wonnoo o luuttaali. ¹⁶ Ndennoo, 6adoro-den bimmbeere Jom moyyere oo hoolaare, yalla eden keba yurmeende e moyyere faa paabe-den nde kasindin-den fuu.

5

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kibbu6o

¹ So neddo subaama hakkunde yim6e honoroobe mum faa laato Jottinoowo Sadaka Mawdo, halfinte golle Laamdo, yalla ana yottina sadakaaji ɗamri e kirsamaaji faa tosa luutti. ² Joomum ana waawi yurmaade 6e anndaa Sariya Laamdo so majji 6ee, sabi kaɗum e hoore mum yo lo'udo no ma66e nii. ³ Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari luutti makko kanko e hoore makko e kammari luutti yim6e 6ee fuu. ⁴ Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, sinna so Laamdo subii dum no suborii Haaruuna nii.

⁵ Almasiihu duu, wanaa kaɗum hokki hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, dokkudo mo oo yo Laamdo. Kaɗum wii mo:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

⁶ O wii e ley nokku goddo:

«A jottinoowo sadaka faa abada

no Malkisedeke† nii.»‡

⁷ Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, ɗaagoriima gullaali cattudi e gondi, ɗaagundeeji faade e Laamdo baawdo hisinde mo e maayde oo. Laamdo jabanii mo saabe ko o dowaanii dum koo. ⁸ Fay so taweede kanko woni Biddo oo, tampereeeji makko ekkintinii mo dowtaare. ⁹ Caggal nde o hi66innoo golle makko fuu, o laatanike dowaanii6e mo 6ee fuu sewnde kisindam faa abada, ¹⁰ sabi Laamdo wadii mo Jottinoowo Sadaka Mawdo no Malkisedeke nii.

Haala ko nabata goondinal yeeso

‡ 4:7 Jabuura 95.7-8 * 5:5 Jabuura 2.7 † 5:6 Yeew 7.1-10 ‡ 5:6 Jabuura 110.4

¹¹ Miden njogii haalaaji keewdi e oo kabaaru, kaa firritande on dum ana tiidi sabi on paamataa law. ¹² Odon kaannoo laataade jannginoobe booyii, kaa faa jooni odon kaani janngineede puddoode konngi Laamdo dii. Odon kaannoo taweede jaamdu tekkundu jaamatan, kaa faa jooni e muynam ngon-don. ¹³ Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo baddo. ¹⁴ Kaa hillifaaŋe bee njejj jaamdu tekkundu nduu, biiruŋe hakkillaaji mum'en so mboowni dum'en seenndude ko boni e ko moyyi bee.

6

¹ Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko mawŋe anndintee, pati keddo-den e ko fuddoobe anndintee e ley goondinal mum'en Almasiihu. Fotaa ko ngarten e haala tuubude iwde e golleeji naŋooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo. ² Fotaa ko ngarten e haala lootogal batisima, e hono fawugol juude dow neddo faa duwanoo dum, e immital maayŋe, kaŋum e jukkungo duumiingo. ³ Njaaren yeeso! Non ngadaten so Laamdo jabii. ⁴ Won fuu no murtuŋe so iwi e laawol Laamdo bee tuubirta kasen naa? Be njii fooyre Laamdo, be keŋii moyyere Laamdo, be keŋii ngedu e Ruuhu Ceniido, ⁵ be meedii haala Laamdo moyyuka kaa e kaayde wakkati garoyoowo oo. ⁶ Dum fuu e taweede hadaali be saamde. Be mbaawaa tuubineede kasen, ana nanndi hono kambe e ko'e maŋŋe ebe tontitoo Bii Laamdo oo e dow leggal bardugal, ebe kersina dum. ⁷ Tayko-den leydi: so ndi haarii yiiwoole tawtawtondirde, so ndi funnii nguure nafaowo remuŋe bee, ndiin leydi heŋii barke iwruŋe to Laamdo. ⁸ Kaa so ndi funnii kebbe e tuppe, ndi walaa nafaa, booyataa ndi huŋee, sakitoo ndi duppee.

⁹ Kaa onon, sakiraabe am horsuŋe, fay so min kaaldii nii, miden tayori e laawol lobbol ngon-don, dum woni laawol kisindam ngol. ¹⁰ Sabi Laamdo wanaa ooŋiido sako yeeboo golle moodon naa jilli di kollu-don dum nde ngollan-don seniibe bee ndee e no ngadaton faa jooni nii. ¹¹ Kaa miden muuya gooto e moodon fuu holla soobe mum faa do maayi, yalla odon tayora jikke mo keŋu-don oo tabitan. ¹² Min njidaa laato-don waamuŋe, ko min njidi dee, jemmbon heboobe podooje Laamdo bee saabe goondinal e mujal.

Haala podooje Laamdo cellude

¹³ Nde Laamdo fodanta Ibarahiima ndee, hoore mum hunorii, sabi fay gooto fotaa mo kanko e hoore makko teddeengal faa mo hunoroo dum. ¹⁴ O wii: «Mi hunike, mi wadan e maa barke, mi hebbinan iwdi maa faa heewa!»* ¹⁵ Dow dum, Ibarahiima mujal faa hebi ko Laamdo fodunoo hokkude dum koo. ¹⁶ Yimbe ana kunoroo burdo dum'en teddude, hunore ndee ana tabintina haala mum'en, itta jeddi gondi hakkunde mum'en fuu. ¹⁷ Banngal heboobe fodoore Laamdo ndee bee, Laamdo yidunoo keba tayoral anniya mum waylitataako fey, dum saabii so Laamdo beydi hunore e dow fodoore mum ndee. ¹⁸ Dee kudde didi, dum woni hunore ndee e fodoore ndee, mbaylitataako abada sabi Laamdo fenataa. Ndennoo, enen tuugiiŋe e Laamdo bee, edum buuŋina berde men, yalla eden keddo e jikke mo ndokka-den oo. ¹⁹ Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiiji men. Omo dowa en faa njawten heedoode faliinde e nokku burdo fuu senaade to dow kammu too. ²⁰ Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike en Jottinoowo Sadaka Mawdo faa abada no Malkisedeke nii.

7

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteedo Malkisedeke

¹ Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure wiyeteende Salaam, o jottinoowo sadaka Laamdo Toowdo oo. Kanko hawritoynoo e Ibarahiima wakkati wartannoo wolde tawijaaliido kaanankooŋe, mo duwanii dum.* ² Ibarahiima hokki mo sappoŋe huunde fuu ko heŋunoo e wolde ndee. Maanaa innde Malkisedeke woni: «kaanke

* **6:14** Puddoode 22.16-17 * **7:1** Yeew Puddoode 14.17-20

poocciitido». Nde wonnoo o kaananke Salaam duu, maanaa mum yo «kaananke jom jam». ³ Binndi dii cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe makko fey. Di cifaaki pinaade makko naa battane makko. Edi nanndina mo e Bii Laamdo oo: o heddoto o jottinoowo sadaka faa abada.

⁴Yeewee no teddeengal Malkisede ke foti mawnude, sabi fay Ibarahiima njaati men oo hokkii mo sappoerde ko he6unoo e wolde ndee fuu. ⁵Kasen duu, yottinoobe sadaka iw6e e Lewi† 6ee njamiraa e ley sariya nanngude sappoerde e Israa'ilankoo6e fuu, fay so taweede 6een yo iw6e e Ibarahiima no ma66e nii. ⁶Kaa fay so Malkisede ke jeyanooka e iwdi Lewi, nanngii sappoerde jawdi Ibarahiima, duwanii dum, kajum ke6udo podooje Laamdo oo. ⁷Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana 6uri duwanteedo oo teddude. ⁸Banngal iw6e e Lewi, yim6e maayoobe 6ee ke6ata sappoerde ndee, kaa Malkisede ke yo guurdo no Binndi dii ceedorii nii. ⁹Kasen duu eden mbaawi wiide: ko Ibarahiima hokki sappoerde ndee koo, Lewi mo iwdi mum nanngata sappoerde oo, kajum duu hokkii nde. ¹⁰Sabi fay so taweede o rimaaka tafon, e caldi njaatiiko Ibarahiima o wonnoo nde Malkisede ke ja66ii dum ndee.

¹¹Sariya dokkaado Israa'ilankoo6e oo tuugike yottingol sadakaaji Lewinkoo6e ngol. Jonnoo, so tawiino nii ngol yottingol sadakaaji ana hi66unoo, garol jottinoowo sadaka goddo no Malkisede ke nii, mo wanaa iwdo e Haaruuna, hasindintaakeno. ¹²Sabi so yottingol sadakaaji waylitiima, waajibi sariya duu waylitoto. ¹³E ley dum, Joomiraado men mo haala mum haaletee doo oo jeyaaka e iwdi Lewi, e suudu baaba wonndu jeyaa, ndu fay gooto e mum wadaali junngo mum e golle yottinirde sadakaaji ndee. ¹⁴Sabi en fuu en anndii, Joomiraado men oo e suudu baaba Yahuuda iwi, kaa Muusaa haalaali huunde fuu e mayru e banngal yottingol sadakaaji.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka no Malkisede ke nii

¹⁵Ko jottinoowo sadaka goddo nanndudo e Malkisede ke 6anngi koo, 6eydii la66inde ko nji6u-mi hollude on koo. ¹⁶Wanaa saabe sariyaaji kawrooji e lejol makko dii o suboraa o jottinoowo sadaka, ko o suboraa dee, saabe nguurndam njogiidam semmbe dam timmataa dam. ¹⁷Sabi Binndi dii mbii:
«A jottinoowo sadaka faa abada

no Malkisede ke nii.»

¹⁸Hono nii sariyaaji aranndeeji dii njoppiraa saabe loore mum'en e famdude mum'en nafaa. ¹⁹Sabi e ley Sariya Muusaa oo fay gooto laataaki ki66udo. Jooni kaa en pawii jikke men e ko 6uri Sariya Muusaa oo moyyude koo, e oon jikke 6attorto-den Laamdo.

²⁰Kasen duu, Laamdo wadii Iisaa jottinoowo sadaka e dow hunoore muudum. Lewinkoo6e 6ee nee, Laamdo hunanaaki dum'en. ²¹Kaa Iisaa laatorike jottinoowo sadaka e dow hunoore Laamdo biido nii oo:
«Joomiraado hunike, mimsitataa:
A jottinoowo sadaka faa abada.»‡

²²Hono nii Iisaa laatorii tolma aadi 6urndi moyyude ndii.

²³Ko jokkiti hen kasen, yottinoobe sadaka 6ee ana keewnoo yalla so gooto maayii ana dana loomtiido dum. ²⁴Kaa Iisaa woni jottinoowo sadaka mo walaa loomtotoodo fey, sabi o duumoto faa abada. ²⁵Dum wadi so mo waawi hisinde 6attorii6e Laamdo saabe makko 6ee kisindam ki66udam. Omo heddoo e surande 6e sabi o guurdo duumiido.

²⁶Iisaa woni Jottinoowo Sadaka Mawdo porroowo e ko kasindin-den koo: o ceniido, o walaa jinjoore, ko sobi fuu walaa e makko. O seenndaama e luuttoobe 6ee, kasen duu o hokkaama nokku 6urdo fuu teddude dow kammu. ²⁷Mo nanndaali e 6ee too yottinoobe sadaka maw6e hasindin6e e ittude sadakaaji nannde fuu. Be ittana luutti ma66e sadaka kam6e e ko'e ma66e tafon, caggal majjum, 6e ittana luutti yim6e 6ee sadaka. Kaa Iisaa ittanii luutti yim6e sadaka cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu nde o hokkitiri

† 7:5 Lewi woni njaati Muusaa e Haaruuna. ‡ 7:21 Jabuura 110.4

hoore makko no layyaari nii ndee. ²⁸ Sariya Muusaa oo ana darnana yimbe lo'uŋe Jottinoowo Sadaka Mawdo, kaa hunoore nde Laamdo hunii caggal Sariya oo ndee darnii Biddo kiŋŋinaado faa abada oo.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley aadi burndi moyyude ndii

¹ Haala burka faydinde e ley ko kaalaten koo annii: en keŋii Jottinoowo Sadaka Mawdo, oon woni joodiido jaamo bimmbeere Jom manngu wonnde dow kammu. ² Omo golla golle makko e ley nokku dewal ceniido, dum woni hukkuum goongaraajo mo Joomiraado darni, wanaa mo neddo darni. ³ Jottinoowo sadaka fuu ana suboraa faa yottina Laamdo sadakaaji jamri e kirsamaaji. Dum nee, waajibi Iisaa laatantoodo en Jottinoowo Sadaka Mawdo oo duu heba huunde nde yottina. ⁴ Sinndo ga leydi gaa o wonnoo, o laatataako jottinoowo sadaka sabi yottinoobe sadaka hawroobe e Sariya Muusaa ana ngoodi. ⁵ Been yottinoobe sadaka ana ngollana Laamdo ley nokku dewal cappotoodo goongaraajo gondo to dow kammu too oo, kanko o nanndinaado tan. Nde Muusaa anniyinoo darnude hukkuum seedaaku oo ndee, Laamdo jeertini mo, wii: «Tiinno-daa, ngadiraana huunde fuu dow njuŋŋuki ki kollu-maa-mi dow haayre kii.»* ⁶ Kaa jooni, Almasiihu heŋii golle dewal burdo mo maŋŋe oo moyyude, sabi o curanoowo yimbe ley aadi burndi moyyude ndii. Ndiin aadi waldaa e aranndeeri ndii, o fawii ndi e podooje burde moyyude dee. ⁷ E ley dum, sinndo aadi aranndeeri ndii walaano ella, hasindintaakeno e aadi ngonndi. ⁸ Kaa Laamdo felii ndi nde wii:

«Miin Joomiraado mido wiya jalaade ana ngara
de ngadidan-mi e Israa'ilankooŋe e Yahuudiyankooŋe aadi keyri.

⁹ Ndi waldaa e aadi ndi ngadidinnoo-mi e njaatiraaŋe maŋŋe
nde dow-mi dum'en faa mi yaltina dum'en leydi Misira ndee.

Ko kambe e ko'e maŋŋe be mbonni aadi am koo,
miin duu mi duurtiima be.

Non mbii-mi, miin Joomiraado.»

¹⁰ O wii kasen:

«Ndiin aadi woni ko ngadidan-mi e Israa'ilankooŋe caggal deen jalaade:
Mi wadan sariyaaji am e hakkillaaŋi maŋŋe,
mi winnda di e berde maŋŋe,
mi laato Laamdo maŋŋe,
be laato yimbe am.

¹¹ Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeydaaŋe e leydi ngootiri,
wanaa haala sakiike mum faa waajoo dum, yo anndu Joomiraado,
sabi yimbe fuu anndan kam,
lo'uŋe e teddube fuu.

¹² Sabi mi yaafoto oonaare maŋŋe,
mi ittan luutti maŋŋe e hakkille am fey.»†

¹³ Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiidfini aadi aranndeeri ndii. Jooni kaa,
ko naywi faa jooŋii koo yonii sawndintineede.

9

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

¹ Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjordi dewal Laamdo, kajum e nokku dewal ceniido gondo ga leydi gaa. ² Oon nokku yo hukkuum mo cuudi didi: aranndeeru nduu suudu seniindu wiyetee, don moottila kaa e taabal ngal e buuru cakkaado oo ngonnoo. ³ Yeesooru nduu woni caggal heedoode falinde ndee, endu

* 8:5 Pergu 25.40 † 8:12 Yeremiya 31.31-34

wiyee nokku burdo fuu senaade. ⁴ Ley mayru urirde kanjeere ndee e keesuwal aadi muumdiniraangal kanje ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal ngal loongel kanje keewngel naamdu wiyeteendu «maanu», kanum e sawru Haaruuna wilitinnoendu nduu e alluuje de aadi ndii winndaa e mum dee. ⁵ Ana to dow keesuwal too kudde didi nemmbinaade hono malaa'ika'en biyeteede cerubin, de finnde teddeengal Laamdo. Biifoole majje ana kuuri nokku do yiyam dam yuppetee faa luutti njaafee doo. Kaa en mbaawaa sifaade deen kudde faa laaba e oo wakkati.

⁶ Dee kulle fuu e yubbondirde hono nii, yottinoobe sadaka bee nannde fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeru too faa ngolla golle mum'en dewal Laamdo. ⁷ Kaa suudu yeesooru nduu, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatataa tawee o naboraali yiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi di yimbe bee ngadi tawi anndanaali dii sadaka. ⁸ Dum Ruuhu Ceniido sappotoo faade e nokku burdo fuu senaare: damal naarrugal e makko banngintaake so nii hukku ceniido oo ana heddii nawtoreede. ⁹ Dum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla dum doo: sadakaaji namri e sadakaaji kirsamaaji jottinaadi Laamdo dii mbaawaa labbinde neddo dewiroowo nii Laamdo faa hakkille mum waaltoo. ¹⁰ Dewal gorrungal nii ana habbaa e sariyaaji keertiidi naamdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaandi jokkeede faa nannde Laamdo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley aadi keyri ndii

¹¹ Kaa jooni, Almasiihu banngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawdo gadudo moyyereji. O naatii e hukku burdo teddude burdo hiibude, mo junngo neddo darnaali, kasen duu hukku oo jeyaaka e leydi ndii. ¹² O naatii ley nokku burdo fuu senaade oo, o naaddaali e yiyam damkoy e ga'oy, ko o naaddi dee, yiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu. ¹³ E ley Sariya Muusaa, so yiyam damdi e ga'i kanum e ndoondi hale duppaange wiccaama cobudo oo, labbinan joomum banngal diina. ¹⁴ Yiyam Almasiihu dam buri dum waawde labbinde hakkillaaji men iwde e galleeji nabooji en to maayde dii, yalla eden ndewa Laamdo guurdo oo. Sabi e baawde Ruuhu duumiido oo, Iisaa hokkii hoore mum Laamdo no layyaari ndi walaa ella nii.

¹⁵ Dum waddani mo laataade curoowo hakkunde yimbe e Laamdo ley aadi keyri ndii, yalla noddaabe bee ana keba ndonu keddotoodo faa abada mo Laamdo fodi oo. Sabi kanko maayiri faa mo soottitoo mboofube e ley aadi aranndeeri ndii bee. ¹⁶ So neddo maayii, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde basiido e donoowo, ana tabita caggal maayde basiido oo. ¹⁷ Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinaa so joomum maayi. ¹⁸ E ley dum, fay aadi aranndeeri ndii tabitaali so wanaa yiyam yuppaa. ¹⁹ Caggal nde Muusaa holliti yimbe bee jamirooje gonde e Sariya dee fuu ndee, gami yiyam ga'oy e damkoy, jillondiri dam e ndiyam e haabu mbaalu wodeewo e caba hisopi, wicci dewtere Sariya ndee e yimbe bee fuu. O wii: ²⁰ «Dum woni yiyam tabintinooram aadi ndi Laamdo yamiri on dowto-don ndii.»* ²¹ Hono non kasen, o wicciri yiyam e dow hukku ceniido oo, kanum e kaaki dewirdi Laamdo dii fuu. ²² So goonga, banngal Sariya oo ana wa'i hono yiyam labbinta huunde fuu! Kasen duu, so sadaka yiyam wadaaka, yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari kibbundi

²³ Dee kudde ngoni nate kollitooje kudde gonde dow kammu dee, ede kasindini e labbinireede yiyam daabaaji. Kaa kudde kammunkooje dee, kanum'en jaati, ana kasindini e sadakaaji burdi dii too moyyude. ²⁴ Sabi Almasiihu naataali e nokku dewal ceniido mo junngo jibi. Oon yo nanndoore goongaraajo gondo dow kammu oo. Ko Almasiihu wadi dee, to kammu too jaati o naati faa o heya en jooni yeeso Laamdo.

* 9:20 Pergu 24.8

²⁵ O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewdi, no Jottinoowo Sadaka Mawdo naatirta hitaande faa hitaande e ley nokku burdo fuu senaade oo nabora yiyam daaba nii. ²⁶ So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewdi gila e puddoode aduna faa jooni, kaa dum laatoraaki non. O banngii cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu, yalla omo hokkitira hoore makko hono no layyaari nii faa o tosa luutti yimbe. ²⁷ Battane bii-aadama yo maayde cilol gootol, caggal dum, saree. ²⁸ Hono non, Almasiihu duu hokkitiri hoore mum hono no layyaari nii cilol gootol faa roondoo luutti yimbe heewbe. O banngan cilol dida6ol, kaa wanaa faa o roondoo luutti, faa o waddana yimbe doomoobe garol makko bee kisindam.

10

¹ Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereeji garooji dii, wanaa mbaadi majji jaati. Dum saabii fay e ley sadakaaji jottinteedi hitaande faa hitaande dii, o waawaa wadude rewoobe bee hibbuube. ² So omo waawnoo dum, yottingol sadakaaji yoppeteno, sabi rewoobe bee fuu la6binteno cilol gootol timmungol, hakkillaaaji ma6be jinjataa be banngal luutti hankasen. ³ Kaa wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande diin sadakaaji miccintinan yimbe luutti mum'en. ⁴ Sabi yiyam ga'i e damdi dam waawaa ittude luutti fey.

⁵ Dum saabii, nde Almasiihu badinoo warde e aduna ndee, wii Laamdo:

«A yidaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji namri,
kaa a wadanii kam terde.

⁶ Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti,
a seyortaako dum.»

⁷ E ley dum, Almasiihu wii:

«Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa, aan Laamdo,

no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya nii.»*

⁸ Arannde, o wii: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji, a yidaa sadakaaji namri kapum e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako di.» Dum fuu e taweede, diin sadakaaji no Sariya oo yamiri nii ngadira. ⁹ Caggal dum, o wii: «Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa.» Hono nii Laamdo ittiri nju66uki sadaka arano oo tabintini dida6o oo. ¹⁰ Saabe ngoon sago cennira-den e sadaka terde Iisaa Almasiihu cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu.

¹¹ E ley nju66uki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu yo daraniido golle mum nannde fuu, ana yottina sadakaaji dii wakkati fuu, kaa di mbaawaa ittude luutti fey.

¹² Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti keyoowo yimbe jamaanuujii dii fuu, caggal dum, o joodii naamo Laamdo. ¹³ Don mo doomata faa Laamdo wada mo ya66a waybe makko. ¹⁴ E sadaka gooto oo, faa abada o hibbinirii been be luutti mum'en la6bintee bee. ¹⁵ Dum woni ko Ruuhu Ceniido oo duu seedantoo en. Sabi o wii tafon:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Ndii aadi ngadidan-mi e ma6be

caggal dee nalaade:

Mi wadan sariyaaji am e berde ma6be,
mi winnda di e hakkillaaaji ma6be.»

¹⁷ O jokkintini hen kasen, o wii:

«Mi ittan e hakille am luutti ma6be e boofi ma6be fey.»†

¹⁸ Ndennoo do luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake don hankasen.

No kaan-den badoraade Laamdo

¹⁹ Ndennoo sakiraabe, yiyam Iisaa njuppaadam dam hokki en laawol naatude e nokku burdo fuu senaade oo dow hoolaare. ²⁰ O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirngol

* **10:7** Jabuura 40.7-9 † **10:17** Yereimiya 31.33-34

heedoode ndee, kanngol woni terde makko dee. ²¹ Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawdo ardinaado suudu Laamdo nduu njogi-den, ²² ndennoo, badoro-den Laamdo berde de ngalaa naafigaaku jogiide goondinal ngal sikke fuu walaa e mum. Sabi luutti di berde men caawunoo dii fuu ittaama, caldi men duu lootiraama ndiyam laabudam. ²³ Beyden jikke men dow ko ceedori-den bernde wootere koo, sabi podando en oo yo koolniido. ²⁴ Ngattondiren hakkille faa tiidondiren e ley jilli e golleeji lobbi. ²⁵ Pati njoppen hawritidde no yogaabe ngadata nii, beydo-den waajondirde nde wonnoo odon njiya jalaande Joomiraado oo ana wara warde.

²⁶ So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu-den goonga oo faa laabi koo, annden sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen. ²⁷ Ko heddi dee, doomugol kul6iniingol jannde kiiti, kapum e yiite jaaamoowe yeddu6e Laamdo 6ee ngee. ²⁸ So neddo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yim6e didon naa taton, yurmataake, warete! ²⁹ Kaa walaa fuu burdo haandude e jukkungo ko foti so neddo yaa6ii Bii Laamdo, sobinii yiyam aadi cennudam dum dam, hoynii Ruuhu gaddoowo moyyere oo. ³⁰ Sabi eden anndi Laamdo wii:

«Miin yobtoytoo mi yoboyan 6e.»

O wii kasen:

«Joomiraado saran yim6e mum.»‡

³¹ Hee, naatude e junngo Laamdo guurdo oo ana hul6inii!

³² Miccitere jalaade mon arane dee, caggal nde hakkillaaji mon njaaynaa, hee on tiinnitike ley torraaji e mujal. ³³ Wakkatiiji odon koyniree jennooje e toonange hakkunde yim6e, wakkatiiji odon ndeenta e wob6e wadaabe non. ³⁴ On cunodike e uddaabe kasu, kasen duu nde teeta-don ko njogi-don koo fuu ndee, on njogorike dum seyo, sabi odon anndi onon njogii jawdi burndi fuu, ndi timmataa. ³⁵ Ndennoo, pati njoppee hoolaare mon sabi ende jogii mbarjaari mawndi. ³⁶ E ley dum, odon kaani mujude, yalla odon ngada sago Laamdo, ke6on mo o fodani on oo, ³⁷ sabi ana winndii: «Doo e yeeso seeda,

kaando warde oo waran, o taadataa.»

Laamdo wii:

³⁸ «Pooccitaniido kam wuurdan goondinal,§

kaa so wirfitiima,

bernde am yarrataako dum.»

³⁹ Enen noo, en njeyaaka e wirfitotoo6e faa kalkoyoo 6ee, 6e njeye-den e mum dee, goondin6e faa yonkiiji mum'en kisinee 6ee.

11

Haala goondinal

¹ Goondinal yo taylorde he6an ko fawi jikke e mum e hoolaade ko yiyaali ana woodi.

² Saabe maggal, njaatiraa6e men ke6iri seedaaku lobbo yeeso Laamdo.

³ Saabe goondinal, paamir-den aduna oo e koode dee fuu konngol Laamdo tagiraa, ko yiyete koo tagiraa ko yiyataake koo.

⁴ Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamdo sadaka burdo mo Kaabiila oo, goondinal saabii so Laamdo jatorii mo o pooccitiido nde ja6ani mo sadakaaji makko. Kasen, fay so taweede o maayii, goondinal makko ana heddi waajaade en faa jooni.

⁵ Saabe goondinal, Henok jabbiniraa dow kammu fay meedaali maayde. Fay gooto yiitaali mo kasen sabi Laamdo jabbinii mo. Kaa fade makko jabbineede o seedanaama omo wela Laamdo. ⁶ So goondinal walaa, fay gooto waawaa welde Laamdo. Sabi neddo jiddo badaade Laamdo waajibi goondina omo woodi, goondinan o barjoto tewtoo6e mo 6ee.

‡ 10:30 Fillitagol Tawreeta 32.35-36 § 10:38 Habaakuk 2.3-4

⁷ Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji mum dñi. O dɔwtanii Laamɔ jeertindo mo ko warata, ko yiyaaka tafon koo. Ko o goondini Laamɔ koo, o sariri aduna oo fuu. E ley dum, Laamɔ jatorii mo o poocitiido.

⁸ Saabe goondinal, Ibarahiima nootorii noddaango Laamɔ, yalti faade e leydi ndi Laamɔ fodi mo heban ndii, o yalti tawi kanko nee o anndaa to o yahata. ⁹ Saabe goondinal, o joodorinoo no kodo nii e leydi o fodanaa ndii. Isiyaaka e Yaakuuba duu njoododike e makko e ley hukkummaaji, kambe duu ngonni hebidoobe e makko fodoore wootere ndee. ¹⁰ Sabi omo foodanoo ngalluure jiiɓunde duumiinde nde Laamɔ diidi so mahi ndee.

¹¹ Saabe goondinal, Ibarahiima hokkiraa hebude sii, fay so taweede o naywiino, genndiiko Saaratu duu yo dimaro wonnoo. Sabi Ibarahiima ana jogorii podando dum oo yo koolniido. ¹² Dum wadi so gooto naywudo faa badii maayde hebi sii potudo koode kammu heewde mo waawaa limeede no njaareendi maayo waawiraaka limeede nii.

¹³ Been yimbe fuu maaydii e goondinal mum'en tawi podooje Laamɔ dee tabitaali, kaa be coyniima dum be kuyanii dum duu, be njarriima duu be hoɓbe, be warwarbe e aduna oo. ¹⁴ Yarroriiɓe hono nii be kollii faa laabi paca ana tewtana ko'e mum'en leydi ndi nje. ¹⁵ Kasen duu so nii hakkillaaaji maɓbe ana ngonnoo e leydi ndi be njaltunoo e mum ndii, ebe mbaawnoo wirfitaade ton. ¹⁶ Kaa so goonga, ebe poodanoo leydi burndi moyyude, dum woni ngonndi dow kammu ndii. Saabe dum, Laamɔ yaagortaako noddireede Laamɔ maɓbe, o moyyinanii be ngalluure.

¹⁷ Saabe goondinal, Ibarahiima jabiri ittude Isiyaaka sadaka no layyaari nii nde Laamɔ itti koro makko ndee. Fay so taweede Laamɔ fodanii mo leɗol makko heewan, o lanndinike ittude biyiiko korsudo oo sadaka, ¹⁸ mo Laamɔ wii e mum oo: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»* ¹⁹ Ibarahiima ana jogorii Laamɔ ana waawi fay immintinde biyiiko Isiyaaka e maayde. Saabe nden hoolaare, o wartiranaa biyiiko ana wa'i hono immitiido e maayde nii.

²⁰ Saabe goondinal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa dow moyyereji garoyooji dñi.

²¹ Saabe goondinal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e biɓbe Yuusufu didon be, nde o badinoo maayde ndee. O tuugii sawru makko, o turii omo teddina Laamɔ.

²² Saabe goondinal, Yuusufu sapporii pergu biɓbe Israa'iila iwde leydi Misira nde badinoo maayde ndee. E ley majjum, o wasii be be naɓora gi'e makko.

²³ Saabe goondinal, saaraabe Muusaa cuudiri dum lebbi tati caggal rimeede mum, sabi be njii o cukalel moy-ɗarel, kasen, be cuusii woortude yamiroore kaananke oo ndee.

²⁴ Saabe goondinal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeede taanii Fira'awna. ²⁵ O subike reentude e yimbe Laamɔ be e ley torraaji diina weltoraade wakkatiwel seeda ley luuttal. ²⁶ Omo jatorii hoynireede no Almasihu hoynirtee nii buri moyyude diina jawle Misira dee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.

²⁷ Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke oo, o fellisi yaade hono omo yiya Laamɔ mo yiyataake oo nii. ²⁸ Saabe goondinal, o adorii fuddude iidi Paska, o yamiri yiyam wujee e dame galleeji pati malaa'ika baroowo oo mema hammadiibe Israa'iilankoo6e be.

²⁹ Saabe goondinal, Israa'iilankoo6e tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi njoorndi. Kaa Misirankoo6e ndaarunoo6e taccirde non be fuu njoolii.

³⁰ Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko dñi caamiri ko Israa'iilankoo6e ngadi balde jeddi ana piltoo di koo.

³¹ Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halkodaade e heeferbe be, sabi o jabbiima Israa'iilankoo6e soorotoobe e leydi ndii faa kora ndi be, o jippinirii dum'en dow teddeengal.

* **11:18** Puddoode 21.12

³² Kodum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala kabaaru Gedeyon e Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuyila, kajum e annabaa6e wob6e 6ee. ³³ Been yim6e fuu, goondinal waddani dum'en jaalaade kaanankoo6e e laamoraade fooccitaare e hebude podooje Laamdo. Kanngal waddani 6e mu66ude kundude dawaadi ladde ³⁴ e jifude giteeli gujitooji e dadude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede 6e lo'unoo6e, 6e ke6ii semmbe, 6e worwor6e e golowole, 6e cayfitii konuuji gardi e ma66e dii. ³⁵ Saabe goondinal, yoga e rew6e ke6iri maay6e mum'en nguurtinaa.

Saabe goondinal, yim6e wob6e torraama faa maayi, calii heefidirde sako coottitee, yalla ana ke6a wuurtugol burngol moyyude ngol. ³⁶ Wob6e kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko 6uri dum ngeyyaa na6aa ley kasu. ³⁷ Yoga ma66e mbedaa kaaye faa maayi, yoga tayiraa ngarjaawi, yoga wardaa kaafaawi. E6e njiiloo e6e 6oornii guri be'i e baali, 6e misikiina'en, 6e torraa6e, 6e jukkaabe jukkungo naawngo. ³⁸ Been yim6e, yiilotoo6e e ley laddeji, naboo6e kaaye, soorotoo6e e luurooji kaaye, naatoo6e e gayde, 6e kaandaano e oo aduna.

³⁹ Be fuu 6e ke6ii seedaaku lobbo yeeso Laamdo saabe goondinal ma66e. Dum fuu e taweede, 6e ke6aali ko Laamdo fodi koo, ⁴⁰ sabi o fodanii en ko moyyi ko 6uri ko ma66e koo. O muuyi 6e laatataako hi66u6e so wanaa 6e tawdee e men.

12

No ne'ugol Joomiraado hollirta jilli mum

¹ Ndennoo enen, so nii seedee'en banngal goondinal potu6e nii heewde ana pili en, ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal, njaaren yeeso dow mujal no dadondirteedo nii, ² tawee hakillaaji men ana e lisa a ardiido wadude goondinal e berde men oo, o tabintinoowo ngal duu. Kanko su6ii mujude leggal bardugal ngal dow seyo wonngo yeeso makko ngoo, o yawi hersa maggal. Jooni, o joodoyii jaamo Laamdo dow bimmbeere mum ndee.

³ E ley dum, ngattanee hakkille oon mujudo konnaagu luuttoo6e 6ee, yalla o6on mbaasa tampude, mbaason tayude jikke e goondinal mon. ⁴ O6on caloo luuttal o6on ka6a e mum, kaa on ka6aaki faa yiyam dogi tafon. ⁵ Kasen duu on njeggiti oo doo waaju mo Laamdo haaldiri e moodon no 6i66e mum nii oo:

«Biyam, pati yaw ne'ugol Joomiraado ngol,

kasen duu, pati tayu jikke so mo jinji ma.

⁶ Sabi Joomiraado ne'an mo horsini fuu,

kasen duu fiyan mo nanngiri 6iyum fuu.»*

⁷ Mujee ne'ugol ngol, anndon Laamdo nanngiri on 6i66e mum. Homo woni 6iddo mo baam mum ne'ataa dum? ⁸ So on ngalaa e ne'ugol ngol 6i66e 6ee fuu ne'etee ngol, on nganaa 6i66e laa6u6e, on nganaa 6i66e halal. ⁹ Baabiraa6e men aduna 6ee ana ne'annoo en, en teddinii 6e. Ko hadata en dwtanaade Baabiraado men dow kammu oo faa 6ura no ma66e nii yalla eden nguura? ¹⁰ Baabiraa6e men ana ne'irannoo en no miilorii ana woodi e wakkatiwel seeda. Kaa Laamdo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eden ndeenta e mum ley senaare mum. ¹¹ Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal dum, engol waddana ja6u6e ne'eede 6ee fooccitaare e jam.

¹² Ndennoo 6amtee juude mon no6ude dee, cemmbintinee e koppi mon di ngalaa semmbe dii. ¹³ Njokkee laawi pooccitiidi, pati koyngal layoowal seeltu, ko haani dee, ngal sella.

No njeertinirta-den pati en mbaasu moyyere Laamdo

¹⁴ Tiinnee ndaaree wondirde e yim6e fuu dow jam, tewton senaare, sabi so on ngalaa nde on njiyataa Joomiraado. ¹⁵ Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamdo ndee, pati fay gooto e mon laatoo hono no haako haaduko wilitirta nii, so raabira yim6e

* 12:6 Tinndi 3.11-12

heewŋe haadugol mum. ¹⁶ Njeertee pati fay gooto e mon laatoo jaahili naa adunanke no Iisuwa nii, coottuŋo hammadiyaaku mum faa heba ko ŋaama wakkatiwel gootel tan. ¹⁷ Oŋon anndi caggal ŋum, nde o yidi hebude duwaawu baam makko ndee, o tippitaama. O ŋami nii faa o woyi kaa o hebaali dabare fuu no o waylitira ko wadaa koo.

¹⁸ Onon, on ngardaali to Laamŋo hono no yimŋe Israa'iila ngardunoo to haayre Siinaayi nii. Kamŋe ŋe ngarii to huunde waawnde memeeŋe nde yiite huŋŋata e mum. Be ngari e ley nimre niŋŋunde tika e henndu mawndu. ¹⁹ Be nanii fuufaango buututal ngoo, kaŋum e daande toownde iwnde dow kammu ndee. Nanunooŋe nden daande ŋee fuu ŋaagike Laamŋo pati beydaneen hen fay konngol gootol no poti hulde. ²⁰ Sabi ŋe ndonkii waawtude ndee doo yamiroore: «Ko memi nden waamnde haayre fuu, fay so daaba, wardete kaaye.» ²¹ Goonga, ko yimŋe ŋee njii koo ana hulŋinii faa Muusaa e hoore mum wii: «Mi hulii sanne faa mido siŋna.»

²² Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kaŋum e ngalluure Laamŋo guurŋo oo, ŋum woni Urusaliima dow kammu oo, to malaa'ika'en ujunaaji ujunaaji kawriti so ana mbeltodoo. ²³ On ngarii e kawrital hammadiŋe ŋe inde mum'en mbinndaa dow kammu ŋee, on ngarii e Laamŋo caroowo yimŋe fuu oo, on ngarii e yonkiiji foocitiŋe laatiŋe hiŋŋuŋe ŋee. ²⁴ On ngarii e Iisaa curoowo hakkunde yimŋe e Laamŋo ley aadi keyri ndii oo. On ngarii e yiyyam makko laŋŋinoojam, ngaddudam kabaaru ŋurŋo kabaaru yiyyam Haabiila juppiidam oo moyyude.

²⁵ Ndennoo tiinneen pati calo-ŋon Laamŋo kaaldoowo e moŋon oo, sabi salinoŋe jeertingol makko dow leydi gaa ŋee ndadaali, wanaa haala enen so en calanike jeertingol iwrungol dow kammu. ²⁶ Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa, o fodii ŋum doo, o wii: «Mi dimmban ndi cilol gonngol kasen, wanaa leydi tan, kammu e leydi fuu.»† ²⁷ Ko o wii «cilol gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa fuu dimmboto faa saama, yalla ko dimmbataako koo ana heddo kaŋum tan. ²⁸ Saabe ŋum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako kebaten, njetten hen Laamŋo, ndewren mo no weldata mo tawee e leydiŋkinaare e kulol, ²⁹ sabi Laamŋo meeden oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

13

Haala waajuuji cakitiidi

¹ Keddo-ŋon e yidondirde, sabi on sakiraaŋe. ² Pati njeebee jippinde hoŋŋe, sabi woŋŋe njippinii malaa'ika'en tawi anndaa ko ŋe ngoni. ³ Miccinee uddaŋe ŋee hono no onon e ko'e mon oŋon uddidaa e maŋŋe nii. Miccinee torraŋe torra cattuŋo hono no onon e ko'e mon oŋon torridaa e maŋŋe nii. ⁴ Yo yimŋe fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e lelde mon. Sabi Laamŋo saran fiŋoŋe wonŋe e dewgal e ŋe ngalaa e dewgal fuu. ⁵ Joote jawdi haanaa taweede e mon. Keŋnitoree ko njogi-ŋon, sabi Laamŋo jaati wii:

«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!»*

⁶ Saabe majjum, eden mbaawi haalde ŋum doo dow hoolaare:

«Joomiraado woni paabotoŋo kam,
mi hulataa.

Koŋum fuu neddo waawi wafude kam?»†

⁷ Miccinee ardiŋe dowde on so kaalani on konngol Laamŋo ŋee. Ngattee hakkillaaji mon e battane nguurdam maŋŋe dam, ŋemmbon goondinal maŋŋe ngal.

⁸ Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keeŋen nii, worri hannde, non worrata faa abada duu. ⁹ Pati njaaŋe waajuuji goddi di on mboowaa nande naŋa hakkillaaji mon. Ko ŋuri moyyude, ŋerde mon keba semmbe e ley moyyere, ko wanaa jokkude sariyaaji keertiidi ŋaamdu. Jokkuŋe diin sariyaaji ŋee fay huunde kebaali hen.

† 12:26 Haggay 2.6 * 13:5 Fillitagol Tawreeta 31.6 † 13:6 Jabuura 118.6

¹⁰ Yottinoo6e sadaka gollu6e ley hukkuu ceniido 6ee ndannanaaka jaamde sadaka pawii6o e ittirde sadaka men ndee. ¹¹ Sabi e ley nju66uki Sariya Muusaa, Jottinoowo Sadaka Mawdo waddata yiyam kirsamaaji ley nokku burdo fuu senaade oo itta dam sadaka kammari luutti, kaa tewuuji majji dii, to caggal daaka too sumetee. ¹² Dum wadi so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa sennira yim6e yiyam mum. ¹³ Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too, ndoondo-d6en hersa ka yim6e ndonndini mo kaa! ¹⁴ Sabi ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi, kaa eden tewta ngeenndi ngaroyoori ndii.

¹⁵ Iisaa ana yottinana en sadaka men jettirido Laamdo. Njettiren kundude men innde makko wakkati fuu. ¹⁶ Kaa pati njeebee wadude ko moyyi, ndeenton e huunde fuu, sabi diin sadakaaji ana mbela Laamdo.

¹⁷ Downtano-d6on dowoo6e on, leydinkinano-d6on 6e, sabi e6e kaybi yonkiiji mon dii, nde wonnoo 6e kaaltoyan dum yeeso Laamdo. Accee 6e ngollira golle oo e seyo tawee wanaa e metti, sabi so 6e ngadirii dum metti nafataa on.

¹⁸ Miden jaagoo on duwaawu, sabi miden anndi hakillaaji amen jinjaali min, nde wonnoo sago amen woni jaarude no woodi e huunde fuu. ¹⁹ Mido jaagoo on sanne nduwano-d6on kam, yalla Laamdo ana hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynondiral

²⁰⁻²¹ Laamdo gaddoowo jam guurtindo Joomiraado meeden Iisaa, yo wadu on hi66u6e e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-d6on, yalla odon ngada sago mum. Yo o wadu e meeden muuyde makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni duroowo baali lobbo oo, tabintiniroowo aadi nduumiindi ndii yiyam mum. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

²² Sakiraa6e, mido jaagoo on kettiniree dii waajuuji mujal, sabi ko kaal-mi koo yo seeda.

²³ Mido anndina on sakiike meeden Timote yoppitaama. So o yaawii yottaade gaa, min ngardan to mon.

²⁴ Miden njowta hooree6e mon 6ee e seniibe 6ee fuu. Iw6e Italiya 6ee duu ana njowta on.

²⁵ Yo hinnee Laamdo wonu e moodon, on fuu!

Bataaki Yaakuuba

Jowtaango

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado men Iisaa Almasiihu, faade e cuudi baaba sappo e didi caakiidi e nokkuuje dee fuu dii. Onon e jam!

Haala goondinal e hakkilantaaku

² Sakiraaɓe am horsuɓe, nde torraaji di ngaldaa sii ngarii ittude koro mon, njogoree dum fuu seyo, ³ sabi odon anndi itteede koro goondinal mon rimata mujal. ⁴ Kaa noo, kinaa mujal mon satta, yalla odon laatoo hiɓɓuɓe, huunde fuu jakataa on.

⁵ Ndennoo, so gooto mon ana jakoraa hakkille, yo jaago Laamdo dokkoowo fuu oo, hokkan mo. Sabi Laamdo yo dokko mo mimsataa, mo hiitataako. ⁶ Kaa joomum jaagoroo e goondinal tawee sikkitaaki, sabi cikkitotoodo ana nanndi e bempeeje de henndu saawii e mum, so ana sogga dum yaade. ⁷ Neddo baado nii pati miila heɓude e Joomiraado fay huunde. ⁸ Neddo gadudo berde didi, anndaa ko yidi: hannde too, jango gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

⁹ Sakiraado goondindo so tawii yo talka, yo seyo sabi yeeso Laamdo o tedduɗo. ¹⁰ Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi Laamdo leydinii dum. Hono no piindi booyataa ley ngesa nii, arsukuntaaku duu non wa'i. ¹¹ So naange wulii, yoorna funngooji dii, piindi ndii saama, ɗari mum fuu yalta. Hono non jaati arsukunte oo saamirta, kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

¹² Neddo fuu tiinnitiido ley torraaji ittooji koro mum welii hoore. Sabi nde tiinnitaare makko ndee tabiti fuu, mo heɓan teddeengal gondugal e nguurndam nduumiidam, dam Laamdo fodani yiɓɓe muudum dam. ¹³ So neddo jarribaama, pati wiya: «Laamdo jarribini kam.» Sabi fay gooto waawaa jarribinde Laamdo bone, kasen duu Laamdo jarribintaa fay gooto. ¹⁴ Kaa jarribaaji ana nannga neddo so tuuyooji mum poodii dum, nabii dum. ¹⁵ Caggal dum, so tuuyooji bondi cowiima, ndiman luuttal. Nde luuttal benndi fuu, kaɗum rimata maayde.

¹⁶ Sakiraaɓe am horsuɓe, pati on njaayre. ¹⁷ Moyyere fuu nde ndokke-ɗen, kulle lobbe fuu de ndokke-ɗen, to kammu too iwranta en. Dum fuu to Laamdo tagudo naange e koode dum iwranta en. Laamdo waylitataako, ko niɓɓi fuu walaa e makko. ¹⁸ Kanko muuyi so o wadi en ɓiɓɓe makko, o rirtiri en konngol makko, konngol goongaraawol, yalla eden laatoo dikkuruuɓe e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamdo so jokka

¹⁹ Sakiraaɓe am horsuɓe, ngadee hakkille e dum doo: kettinee tafon, taadon haalde, taadon tikkude. ²⁰ Sabi neddo tikkudo waawaa gollude ko foocitii yeeso Laamdo. ²¹ Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde, njaɓɓoro-ɗon konngol ngol Laamdo tuti e berde moodon ngol leydinkinaare. Engol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Ngadee ko konngol ngol wii on, pati kaadee e hettinaade ngol tan. So wanaa dum, on tawan on njaayrii ko'e moodon. ²³ Sabi kettintoodo konngol so waasa jokkude ngol, ana wa'i hono no yeewoowo hoore mum e timtorgal so yiya no yeeso mum tagiraa. ²⁴ Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o yeggitata no o wa'i. ²⁵ Kaa oon yeewoowo sariya kiɓɓudo dimɗinoowo oo, so tiinnike e mum, so tuugike dum, laatoto

hono golliroowo konngol ngol, wanaa hono nanoowo tan so yeggita. Laamdo wadan barke e golle makko fuu.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore mum yo diinanke lobbo, so tawii waawanaa demngal mum, jaayrii hoore mum, diina mum kaa duu nafataa fay huunde. ²⁷ Diina laabuka seniika do Laamdo Baabiraado men kajum woni: faabaade rewbe talka'en be worbe mum'en maayi e atiime'en ley billaare mum'en, e haybude hoore mum e tuundi aduna.

2

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

¹ Sakiraa be am, onon goondin be Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu Jom teddeengal, pati burdinee biibe aadama. ² So arsukunte gadudo care kanje pariido warii do mbataton doo jooni, e so misikiino boorniido kaddule tuunnude kajum duu warii, ³ so on njii boorniido kaddule lobbe oo, ngadanon dum hakkille, njoyyinon dum e joonnde teddunde, mbiyon dum «Jooda», mbiyon misikiino oo «Dara too enne» naa «Jooda e leydi», ⁴ so on ngadirii non, on ceendaali ko'e moodon naa? On laatike saroo be miijooji bondi. ⁵ Sakiraa be am horsube, kettinee! Misikiina'en aduna oo be wanaa Laamdo subike be faa hokka be arsukuntaaku goongaraajo, kebaado e goondinal, be naata e Laamu Laamdo mo Laamdo fodani yiibe dum oo naa? ⁶ Kaa onon, on koynii misikiina'en be. Tama wanaa arsukunte'en be torrata on, so naba on laamu? ⁷ Wanaa kambe mbonkotoo Iisaa mo njogi-don innde mum lobbere oo naa?

⁸ Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamdo no Binndi dii mbiiri nii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii»,* so on njokkii dum, on ngadii ko moyyi. ⁹ Kaa so on burdinii biibe aadama, on luuttii, sariya oo hollii on wofoobe. ¹⁰ Sabi so neddo woofii wootere e jamirooje sariya dee, fay so jokkii keddiide dee fuu, luuttii sariya oo fuu. ¹¹ Sabi Laamdo biido «Pati jeenu», kajum wii kasen «Pati naadu hoore.» Jooni, fay so a jenaali, so a naadii hoore, a laatike boofudo sariya oo. ¹² Kaaldee, ngolliree hono no yimbe sardete be sariya dimdinoowo nii. ¹³ Caroowo mo yurmataako, Laamdo yurmataako dum. Kaa jurmotoodo, walaa fuu ko o huldata sariya.

¹⁴ Sakiraa be am, tama won biyoowo e moodon «Mido goondini Laamdo.» Kodum fuu dum nafata so golle makko hollataa omo goondini? Ngal goondinal ana waawi hisinde mo naa? ¹⁵ So tawii ada jogii sakiraado gorko naa banndiraado debbo be laatii hasindin be sanne sanne kotal e naamdu jannde mum, ¹⁶ so gooto mon wii be: «Yo on tawoy jam, kolton kolte tekkude, naamon faa kaaron» tawee on ndokkaali be ko be kasindini e mum koo, kotal e nguure, kodum dum nafata? ¹⁷ Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngal waldaa e golle lobbo, ngal waatii, ngal nafataa.

¹⁸ Kaa so won biido ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi jom golle», nden, mi jaaboto joomum: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golle lobbo so ada waawi. Miin duu mi hollirte golleeji am mi goondindo.» ¹⁹ Ada goondini Laamdo yo gooto naa? Gasii! Kaa fay seydaani'en ana ngoondini dum faa e be cippa no be poti hulde! ²⁰ Jaaydo! Kinaa mi holle goondinal ngal waldaa e golle nafaa fuu walaa e mum. ²¹ Hono njaati men Ibarahiima wadi so nanngiraa poocciido, wanaa golle muudum naa? O fawi biyiiko Isiyaaka e ittirde sadaka ndee faa o hirsaa dum. ²² A yii goondinal Ibarahiima e golle mum fuu ana hawri, kasen duu golle makko hiibini goondinal makko. ²³ Hono nii ko Binndi dii mbii koo tabitiri: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo poocciido»,† faa o noddiraa gido Laamdo. ²⁴ Ndennoo on njii, e golle neddo nanngirtee yo poocciido, wanaa goondinal mum tan. ²⁵ Hono non Rahab, debbo pijoowo oo duu. O nanngiraa mo poocciido kammari golle lobbo mo gollunoo oo, nde o jabbinoo nelaa be be so o walli dum'en hootirde laawol gonngol ndee. ²⁶ Jooni nee, hono no caldi neddo

* 2:8 Lewinkoo be 19.18 † 2:23 Puddoo de 15.6

maayirta so foofaango iwii e mum nii, hono non goondinal waatirta so golle lobbo iwii e mum.

3

Haala biirude demngal mum

¹ Sakiraaɓe am, pati heewɓe e moodon tewta laataade jannginoobe. Sabi odon anndi enen jannginoobe, so en ngadii ko boni en carete sariya naawdo faa bura yimbe wobbe bee. ² En fuu eden mboofa e nokkuuje keewde. So tawii won mo mboofataa so ana haala, oo laatii neddo kiɓɓo, baawdo durde caldi mum fuu. ³ No ngadirten labaale e kundude pucci yalla ana dowtanoo en nii, hono non nabirten caldi majji duu. ⁴ Yeewee laanaaji geeci dii no di poti manngu e no kene mawde nabirta di. Kaa dum fuu e taweede gurfigel tusukel dirnata di, marsoowo di oo naba di do yidiri fuu. ⁵ Demngal duu hono non. Demngal yo salndu famardu e caldi neddo kaa engal mantaroo kulle mawde. Yeewee! Ladde no foti mawnude nii fuu, pettel yiite ana waawi sumude nde fuu.

⁶ Demngal duu yo yiite. Engal lommbii hakkunde terde, engal mooɓi boneeji fuu, engal sobina terde fuu. Engal huɓɓiree yiite jahannama, engal suma nguurndam meeden fuu. ⁷ Biɓɓe aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji ladde e pooli e ladi faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu. ⁸ Kaa demngal, fay gooto waawaa biirude dum. Demngal haadataa haannde mum, ngal kasaara bonɗo, keewngal tooke bonɗe. ⁹ Kanngal njettirten Baabiraado men Joomiraado, kanngal duu kudirten yimbe, tawi Laamdo tagi ɓe so nanndini ɓe e muudum. ¹⁰ Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata. Sakiraaɓe am, wanaa non dum haani worrude. ¹¹ Tama ndiyam mbeldam e ndiyam kaadudam ana mbaawi ildude e sewnde wootere? ¹² Sakiraaɓe: ibbi ana waawi rimde ɓohe naa? Maangoroowi ana waawi rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde haadunde yaltintaa ndiyam mbeldam.

Haala hakkilantaaku iwruɗo to Laamdo

¹³ Hakkilante naa paamdo ana e moodon naa? Joomum hollira dum caahu e golleeji gadiraadi sawraare e hakkilantaaku. ¹⁴ Kaa so tawii kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e berde moodon, pati mantoro-don on hakkilante'en, dum yo yeddude goonga oo. ¹⁵ Oon hakkilantaaku iwataa to Laamdo. Do aduna doo o iwata, e gidaade yonki o iwata, e seydaani o iwata. ¹⁶ Sabi do kiram e haasidaaku ngonni fuu, njiiɓu e boneeji duu don tawetee. ¹⁷ Kaa hakkilantaaku iwdo to Laamdo, laɓɓinan bernde tafon. Caggal dum, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo heewi newaare, omo heewi yurmeende, omo wada golleeji lobbi. O seenndataa ɓiɓɓe aadama. Naafigaaku walaa e makko. ¹⁸ Yiɓɓe jam ɓee, jam aawata, fooccitaare mawnde yaltanta ɓe hen.

4

No yidugol aduna laatorii wajugol Laamdo

¹ Hoto golowole e haɓooji gondi e ley moodon dii iwi? Tama wanaa e jooteeji moodon kaɓooji e ley berde moodon dii di iwi? ² So on tuuyaama huunde on keɓataa, dum wadi on mbaran ko'e. Odon kaasidoo on keɓataa sago mon, dum wadi on nduddan kaɓon. On kebaali, sabi on jaagaaki Laamdo. ³ Odon jaagoo mbaason hebude, sabi anniya bonɗo woni ko jaagorto-don, yalla odon keba gidaade yonki mon tan. ⁴ Odon nanndi e jeenoobe. Tama on anndaa yidude aduna yo konnaagu Laamdo? Ndennoo, anniyiido laataade gidɗo aduna fuu, wadii hoore mum konnee Laamdo. ⁵ Pati miilee Binndi dii meere kaalata: «Laamdo ana horsini ruuhu mo wadi e meeden oo sanne.» ⁶ Kaa noo, Laamdo wadanii en moyyere burnde mawnude kasen. Sabi dum Binndi dii mbiyata: «Laamdo salanto mawninkiniiɓe, hinnoto leyɗinkiniiɓe ɓee.»*

* 4:6 Tinndi 3.34

⁷Ndennoo, njabane Laamdo. Kabon e Ibiliisa o dogan o woddo on. ⁸Battitee Laamdo, kanko duu o battoto on. Onon luuttube bee labbinee juude mon, onon wadube berde didi bee, labbinee berde moodon! ⁹Noornee, cunlee, mboyee, ngadee jaleede moodon boji, ngadee weltaare moodon sugulla. ¹⁰Leydinkinee e yeeso Joomiraado, o toownan on.

¹¹Sakiraaɓe, pati fay gooto e moodon no'a banndum. Neddo fuu no'udo banndum naa hiitii dum, bonkiima sariya Laamdo oo, hiitike sariya oo. So a wadii nii, a wadii hoore maa kiitotoodo sariya oo, a dowtantaako mo. ¹²Gooto woni darnudo sariya, oo woni Laamdo Caroowo oo: kanko tan woni baawdo hisinde naa halkude. Aan, ko ngon-daa faa kiitoo-daa tanaa maa?

No neddo haaniri wakkilde e Laamdo

¹³Onon wiyooɓe: «Hannde naa janngo, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngada ton hitaande miden njaagoo, min keɓa tino», ngadee hakkille! ¹⁴On anndaa ko wadata janngo. Kodum woni nguurndam mon? Dum cuurki bannguki wakkatiwel gootel tan so majji. ¹⁵Hono nii kaanno-don wiide: «So Joomiraado muuyii, min nguuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.» ¹⁶Kaa jooni, on mawninkinike, on kaawtike. Haawtaare hono nii fuu, ana boni. ¹⁷Dum nee, anndudo gollude golle lobbo, so gollaali dum, luuttii.

5

Haala arsukunte'en bonɓe golle

¹Jooni nanee onon arsukunte'en, mboyee, ngadee woonda saabe torraaji kewtotoodi on. ²Jawle moodon mbonii, kaddule moodon mooyii. ³Kanɗe moodon e cardi moodon sugii. Ngol sugugol laatantoo on seedaaku boneeji mon, jaama tew mon no yiite nii. Aduna warii e timmude, faa hannde odon paggoo jawle. ⁴Njɔɓdi gollooɓe hettube gese moodon ndi cali-don yɔɓude ndii wullata. Joomiraado Jom Semmbe oo nanii gullaali hettube bee dii. ⁵On njootaama, on mbeltike ley oo doo aduna, on paynii ko'e moodon saabe jannde kirsete-don. ⁶On carii poocciido mbar-don dum, tawi waawaa daranaade hoore mum.

No nafaa mujal mawniri

⁷Haya, sakiraaɓe, mujee faa Joomiraado oo wara. Hono no demoowo doomirta faa leydi hokka dum kettal lobbal, o mujan faa o heɓa yiiwoonde arandeere e sakitotoonde, ⁸onon duu mujee, tiinnitee, sabi gartol Joomiraado oo battiima. ⁹Sakiraaɓe, pati nijondiree yalla odon mbaasa sareede. Miccitee wakkati fuu Caroowo oo ana ɓadii sanne, omo darii damal! ¹⁰Sakiraaɓe, miccitee annabaaɓe wowlunoobe innde Joomiraado bee mujii torra. Onon duu mujiree no maɓɓe nii. ¹¹Eɗen mbiya tiinnitiibe bee mbelii hoore. On nanii tiinnitaare Ayyuuba ana haalee, kasen on njii ko Joomiraado oo faandinoo hen, sabi Joomiraado yo keewdo yurmeende sanne, jom hinnee.

¹²Kaa ko adii huunde fuu, sakiraaɓe am, pati kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. So goonga, mbiyon goonga, so pene, mbiyon pene pati Laamdo sara on.

Haala jaagoraade Laamdo dow goondinal

¹³Won torriido e moodon naa? Duwoo! Won ceyiido e moodon naa? Yettira Laamdo jime. ¹⁴Won jawdo e moodon naa? Nodda mawbe deental goondinbe, ɓe ngujiira dum nebam e innde Joomiraado, ɓe nduwanoo dum. ¹⁵Duwaawu duworaado goondinal, kajum sellinan jawdo oo, non Joomiraado imminan dum. So joomum luuttiino duu, yaafete. ¹⁶Ndennoo, gooto fuu haalana goddo luutti muudum, jaagane banndiraaɓe moodon Laamdo, yalla odon cellinee. Jaagunde Laamdo nde neddo poocciido jaagii ana

* 5:12 Hunoraade kammu woni hunoraade Laamdo.

jogii baawde wafude kulle mawde. ¹⁷ Annabi Iliyaasa yo neddo hono men. O ndaardi Laamdo o duwii pati kammu toba. Duubi tati e lebbi jeegom, waadere tollaaki e leydi. ¹⁸ Caggal dum, o jaagii Laamdo kasen kammu oo toba. Nden Laamdo jippini tobo, leydi fudini ko hettete.

¹⁹ Sakiraafe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so goddo wartirii dum, ²⁰ anndee gartirdo luuttudo iwde e laawol majjere hisinii yonki iwde e maayde, saabe dum, luutti keewdi ana njaafee.

Bataaki Piyeer arano

¹ Miin Piyeer nelaado Iisaa Almasiihu winndi oo doo bataaki faade e mon, onon be Laamdo subii, laatii be hobbe e ley aduna oo, saakii be e dee doo leyde: Ponta e Galaatiya e Kappadokiya e Asiya e Bitiniya. ² Laamdo Baabiraado men subike on hono no anndirnoo dum nii, non Ruuhu mum wadi on yimbe Laamdo, faa dwtano-don Iisaa Almasiihu, yalla yiyam mum dam ana labbina on. Yo Laamdo beydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiidam

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde ndee o rimtorii en rimtegol didabol saabe immitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maaybe faa keben jikke duumotoodo. ⁴ Non eden mbaawi fawde jikke men dow moyyereji di Laamdo resani en dow kammu dii. Kanji, di mbonataa, di tuunnataa, di buytataako. ⁵ Laamdo reeniri on goondinal mon e ley baawde makko, faa hisina on. O lanndinike bannginde dam kisindam e wakkati cakite aduna oo.

⁶ Odon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley wakkatiwel gootel torraaji di ngal daa sii itta koro mon. ⁷ Dii torraaji kollata cellal goondinal mon. Hono no kanje wadirtee e yiite faa yeewee yalla o dimo, onon duu hono non korirte-don. Goondinal mon duu ana buri kanje sabi kanje heddataako. Ndennoo on njettete, on keban darja e teddeengal kammari goondinal mon ngal jannde Iisaa Almasiihu banngii. ⁸ Iisaa, on njiyaali dum kaa odon njidi dum. On njiyataa mo jooni, kaa odon ngoondini mo. Dum hebbini on seyo, seyo manngo dadungo hakkille, ⁹ sabi odon keba tino goondinal mon, dum woni kisindam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabaabe sappiibe ko fa'i e moyyere nde podana-don ndee, yeewii kasen duu tewtii faamude dam kisindam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e maabe oo anndinii be gila wakkati majjum waraali, torraaji kewtotoodi Iisaa Almasiihu e teddeengal jokkoawal hen. Annabaabe bee tewtii faamude nde dum wadata e no dum wadirta. ¹² Kaa Ruuhu oo hollitiino be oon kabaaru wanaa ko'e maabe be mbaajantoono, onon be mbaajantoo. Joonoo, waajotoobe Kabaaru Lobbo bee njottinii on oon kabaaru dow baawde Ruuhu Ceniido iwdo dow kammu. Oon kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njidi anndande dum faa sanne.

Haala nguurndam ceniidam

¹³ Dum nee, tawa odon lanndinii, odon kakkili, odon peerti gite mon! Pawon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on jannde Iisaa Almasiihu banngoyii ndee. ¹⁴ Bikkoy dwtanii be Laamdo, pati njokkee e gidaade yonki de ngonno-don e mum arande dee. Nden, on anndaalino goonga. ¹⁵ Jooni, laatee senii be e huunde fuu ko ngollaton, hono no Laamdo noddudo on oo senorii nii. ¹⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Laatee senii be, sabi miin mi ceniido.»*

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baabiraado moodon, kanko woni cariroowo gooto fuu e golle mum, o burdintaa yimbe. Ndennoo ley ko ngollaton fuu, kulee mo faa do kodaaku moodon haadi e aduna. ¹⁸ Odon anndi on coottitaama yalla odon tonngitee iwde e tonngoode nguurndam mon meereejam dam tawru-don baabiraabe moodon. Ndi coottitaari wanaa huunde timmoore hono cardi naa kanje. ¹⁹ Iisaa Almasiihu soottitirii on yiyam mum teddudam, Almasiihu nanndudo e njawdiri ndi walaa ella ndi walaa tuundi. ²⁰ Laamdo subike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e cakite jamaanu Laamdo bannginii mo saabe moodon. ²¹ On ngoondinirii Laamdo saabe Iisaa Almasiihu

* 1:16 Lewinkoo be 11.44-45; 19.2

mo o immintini e maayde so o hokki dum teddungal, faa goondinal mon e jikke mon fuu fawoo e Laamdo.

²² Jooni, caggal on cennirii ko'e moodon dōwtanaade goonga faa njidon goondinbe 6ee sakiraa6e moodon, njidon 6e jilli dī ngaldaa e naafigaaku. Ndennoo njidondiree jilli mawdī dow 6ernde laa6unde. ²³ Laamdo wadī aawdi e 6erde mon so ndimta-don rimtegol dīda6ol. Ndiin aawdi wanaa timmoori, ndiin woni konngol Laamdo guurngol duumiingol ngol. ²⁴ Sabi,

«Bii-aadama yo hudo,

dawla muudum yo piindi.

Hudo yooran, piindi solan,

²⁵ kaa konngol Joomiraado ngol

duumoto faa abada.»†

Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-don oo.

2

¹ Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamma e naafigaaku e haasidaaku e noore fuu. ² No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraa6e mum'en nii, hono non onon duu muuyiron non konngol Laamdo laa6ungol ngol, yalla o6on mawnira saabe maggol kison, ³ sabi Binndi dī mbii: «on meedii hinnee Joomiraado.»

Haala haayre wuurnde, kaɗum e yimbe seniibe

⁴ Ngaree e Joomiraado, sabi kanko woni haayre wuurnde nde yimbe tippitii, kaa Laamdo su6ike nde, teddinii nde. ⁵ Onon duu o6on mba'i hono no kaaye guurde mahirteede suudu duumiindu nii. On yottinoo6e sadaka seniibe, waddanoo6e Laamdo sadakaaji ruuhunkooji dī mo jaabortoo saabe Iisaa Almasiihu. ⁶ Sabi Binndi dī mbii:

«Mi fawan e Siyona haayre doo6orde,

haayre su6aande, horsunde,

kasen duu goondindo nde fuu

hersataa abada.»*

⁷ Onon goondinbe 6ee, nden haayre ana horsi e mon. Kaa 6e ngoondinaali 6ee, Binndi dī mbiyanii 6e:

«Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,

kaɗum laatii haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii,†

⁸ nden haayre yimbe pergitotoo,

so nde li6a dum'en.»‡

Saliibe rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no 6e podiranaa dum nii.

⁹ Kaa onon, on lejol cu6aangol, on yottinoo6e sadaka gollanoo6e Kaananke oo, on jaalejol ceniingol, on yimbe 6e Laamdo su6anii hoore mum, faa kaalon haala gollleeji makko lobbi, kanko woni noddudo on iwde e nimre faade e fooyre mum haayniinde!

¹⁰ Arannde on nganaano yimbe Laamdo, kaa jooni on yimbe makko. On ke6aalino yurmeende makko, kaa jooni on ke6ii yurmeende makko.

Haala dōwtanaade hoore6e 6ee

¹¹ Sakiraa6e am horsu6e, on nganaa so wanaa ho66e e yimbe jananbe e aduna oo. Saabe majjum, mido yaggina on, ngoddito-don gidaade yonki, sabi wakkati fuu ede ndaarta halkude yonkiiji moodon. ¹² Maree needi hakkunde yimbe 6e ngoondinaali 6ee, yalla fay so 6e kappiri on bone, e6e njiya golle moodon lobbo, 6e teddina Laamdo jannde 6annгани 6e.

¹³ Nja6anee kaanankoo6e 6ee fuu saabe Joomiraado, gila e kaananke 6urdo toowde,

¹⁴ faa e wakiilu mum nelaado faa jukka wadoo6e ko boni, yetta wadoo6e ko moyyi.

¹⁵ Sabi ko woni sago Laamdo dee, mu66iron kundude nuykaa6e majju6e 6ee golle

† 1:25 Esaaya 40.6-8 * 2:6 Esaaya 28.16 † 2:7 Jabuura 118.22 ‡ 2:8 Esaaya 8.14

moodon lobbo. ¹⁶ Onon jey ko'e mon, kaa kaybee pati dum laatanoo on sabaabu faa ngollon golle bondo. Ngorrion no maraabe Laamdo nii. ¹⁷ Teddinee yimbe fuu, njidee sakiraaabe goondinbe bee, kulee Laamdo, teddinee kaananke mawdo oo.

Haala jukkude Iisaa Almasiihu

¹⁸ Maccube, dwtanee halfaabe moodon teddinon dum'en, wanaa halfaabe moyyube newiibe bee tan, fay oonibe bee duu dwtanee dum'en, ¹⁹ sabi neddo mo toonaali, so torraama mujiri saabe Laamdo, wadii ko moyyi. ²⁰ So tawii a toonudo a jukkaama batte majjum, fay so a mujii, teddeengal hongal kebataa? Kaa so on mujii torraaji kewtiidi on ley golle mon lobbo oo, Laamdo ana yidi dum. ²¹ Dum Laamdo noddori on, sabi Almasiihu torriraama saabe mon. O hollii on laawol yalla odon njokka koyde makko. ²² Abada mo luuttaali, fay gooto nanaali fenaande e hunduko makko. ²³ Nde be njennunoo mo ndee, o yennitaaki be, nde be kollunoo mo bone ndee, o giidaaki be. O doomtirii be Laamdo cariroowo jaadiral oo. ²⁴ Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeden e caldi mum dow leggal bardugal, faa maayanen luutti, nguuranen fooccitaare. On cellinaama kammari barmande makko. ²⁵ Arannde, on baali majjudi, kaa jooni, on ngartiraama e duroowo kayboowo yonkijji moodon.

3

Haala moyyondiral bamrube

¹ Hono non onon rewbe duu, dwtanee worbe mon. Fay so worbe mon nganaa jokkuibe konngol Laamdo, golle mon ana waawi waylitinde be, tawee fay haala wadaali hen. ² Be njiyan no gollleeji mon laabiri e no teddinir-don worbe mon. ³ Pati pare moodon laato pare jaayirde: moorli, sodaade e boornaade kaddule jaayirde. ⁴ Tiidee e codaari cuudiindi yalla berde mon ana codoroo sawraare e deeyere, dum woni codaari ndi timmataa. Kayri woni codaari teentiliindi ndi Laamdo yidi. ⁵ Arannde, non rewbe seniiibe parortonoo, fawbe jikke mum'en e Laamdo bee. Been njabani worbe mum'en, ⁶ hono no Saaratu dwtanirii jom suudu mum Ibarahiima faa ana noddira dum kalfaado nii. Onon duu, so on ngollii golle lobbo tawi kulol fuu imminaali hakkillaaji moodon, on biibe makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon worbe bee duu, tiidee e rewbe mon e gondal mon ley suudu. Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee be sabi onon e maabe fuu on reentuube e moyyere wootere, dum woni nguurndam ngoongaraajam dam. Ngadiron non, pati fay huunde e duwaawuuji mon cagga e laawol.

Haala torrireede saabe laawol lobbol

⁸ Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtondiron, gooto gooto mon fuu yida goddo oo jilli sakiraagu, kinnondiree, leydinkino-don. ⁹ Bone, pati njobiree dum bone, pati njennitee jennudo on. Ko kaan-don wadude dee, nduwano-don joomum, sabi kammari dum Laamdo noddori on, yalla odon ndokkee moyyere. ¹⁰ Sabi Binndi dii mbii:

«Muuydo dammitoraade nguurndam lobbam
e nalaade belde fuu,
yo nantu demngal mum e ko boni,
nannga hunduko mum e pene,
¹¹ duurtoo ko boni wada ko moyyi,
ndaarta jam tiida e muudum.

¹² Sabi Joomiraado ana yeewa fooccitiiibe bee,
ana hettindoo duwaawuuji mum'en,
kaa omo salanoo wadoobe ko boni bee.»*

* 3:12 Jabuura 34.13-17

¹³ Homo torrata on so on tiinnike e ko moyyi? ¹⁴ Kaa so tawii on torriraama saabe fooccitaare, on mbeli hoore. Pati kulee yimbe 6ee kasen duu pati hakkillaaji moodon njii6o! ¹⁵ Teddinee Iisaa Almasiihu e berde moodon: o ceniido, o Joomiraado men. Wakkati fuu, tawa odon lanndinii jaabaade neddo fuu lamndiido on daliili jikke mo ngon-don e mum oo. ¹⁶ Njaaboree 6e sawraare e needi, tawee walaa fuu ko hakkille mon njjata on. Nden, fay so won ko 6e no'i on, naa 6e njenni on kammari odon njokki laawol Almasiihu lobbol ngol, yennoo6e on 6ee tan kersata dow majjum.

¹⁷ Torreede e ley golle lobbo, so tawii dum Laamdo muuyi, 6uri torreede e ley golle bondo. ¹⁸ Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu kammari luutti 6i66e aadama. Pooccitiido oo maayiri saabe 6e pooccitaaki 6ee, faa mo battina en Laamdo. O maayii ko yiyam makko yuppaa koo, kaa Ruuhu Ceniido immintini mo o guurdo. ¹⁹ E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko 6ooyi waajoyii yonkiiji uddaadi ley kasu. ²⁰ Kanji luutti Laamdo e jamaanu Nuuhu, Laamdo mujanii di ko 6ooyi, nde Nuuhu sehannoo laana mum mawka kaa ndee. Yimbe seeda naatunoo ley laana kaa so kisi e ndiyam dam, yimbe njetton tan. ²¹ Dum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley maggal on kisii. Lootogal batisima ngal wanaa faa itta tuundi caldi dum wadira. Ko dum wadira dee, faa nootoro-don Laamdo e hakkille mo njjaali on. E immitagol Iisaa Almasiihu Laamdo hisinirta on. ²² Mo njaboyii dow kammu, kanko jooni omo joodii jaamo Laamdo. Malaa'ika'en e kaanankoo6e e jogiibe baawde fuu tilsinaama e rewde konngol makko ngol.

4

Haala nguurndam kesam

¹ Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, torraama. Onon duu 6amon anniya hono no makko nii, lanndinane torra. Sabi torraado ley aduna seerii e luutti. ² Gila jooni faa do nguurndam mon haadi, njokkon muuyde Laamdo, celon e gidaade yonki. ³ Nguurndam mon bettiidam dam heyii on, on ngadiino ko heefer6e 6ee njidi fuu: nde nguurno-don njaahilaaku e gidaade yonki e sigiro e wanngiyaare e yaraawo bonngo e dewal tooruujii karmungal. ⁴ Ko noottu-don tawdeede e ma66e e oo njaahilaaku cattudo koo, haaynii 6e sanne, dum saabii so e6e no'a on. ⁵ Kaa 6e ndaroto yeeso Laamdo, lanndiniido sarde wuur6e e maay6e oo. ⁶ Dum wadi so yimbe 6e nguuraa jooni 6ee kaalanaa Kabaaru Lobbo oo, yalla fay so 6e cariraama no yimbe fuu carirtee nii e ley caldi ma66e, e6e mbaawa wurdude no Laamdo nii ley ruuhu.

⁷ Timmoode huunde fuu 6adike. Nantee, kakkilee ndennoo, yalla odon keddo e wadude duwaawu nannde fuu. ⁸ Ko ardii dum fuu, njidondiron no mbaawru-don fuu sabi kammari jilli luutti keewdi ana njaafee. ⁹ Nde on njahondirii, homo fuu teddina bannum, ko waldaa e njurjurtondirde.

¹⁰ Ko gooto e moodon fuu he6i dokke Laamdo koo, yo nafir de wo66e, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa nii. ¹¹ Kaaloowo fuu, ana haani haaldude haala Laamdo. Golloowo fuu, ana haani gollirde semmbe mo Laamdo hokki dum oo. Dum yalla Laamdo ana teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal e baawde ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

¹² Sakiraa6e am horsu6e, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono no yiite nii haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii. ¹³ Mido haalana on ceyee sabi ko ndeentir-don e Iisaa Almasiihu torraaji jooni koo, yalla odon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko 6anngii.

¹⁴ So on koyniraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi Ruuhu teddeengal, dum woni Ruuhu Laamdo, ana jippoo e moodon. ¹⁵ Pati fay gooto e moodon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa naatude e ko walanaa dum. ¹⁶ Kaa so gooto mon torriraama saabe yo neddo Iisaa, pati yaagoroo dum, njettee Laamdo saabe nden innde.

¹⁷ Jooni wakkati oo yottike nde Laamdo fuddata sarde yimbe. To yimbe rewoobe mo bee o fuddirta. So sariya oo fuddirii en enen, hono timmirta e dow be njokkaali Kabaaru Laamdo Lobbo bee? ¹⁸ Binndi dii mbii:
«So hisinde fooccitiiibe tiidii,

kodum hewtotoo yeddube Laamdo e luuttoobe?»*

¹⁹ Ndennoo so nii fii worri, neddo fuu torraado so tawii dum Laamdo muuyi, yo faw jikke mum e Tagudo koolniido oo, heddo e wafude golle lobbo.

5

Haala waaju faade e mawbe

¹ Mido waajoo mawbe wondube e moodon bee dum doo, sabi miin duu mi mawdo, mi seedinoke torraaji Iisaa Almasiihu dii, mi tawdete e teddungal bannginoyteengal ngal.

² Tiidee e sewre nde Laamdo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilsere, ndurdon nde bernde laabunde no Laamdo yidiri nii. Pati ndurdon nde kammari kaalisi, ndurdon nde soobe. ³ Pati kayyinee sewre nde Laamdo halfini on ndee, kaa ngadanon sewre ndee misaalu nde njokka e mon. ⁴ Nden so Duroowo Mawdo oo banngoyii, on keban deesewal teddeengal ngal bontataa abada.

⁵ Hono non onon sukaaabe jokolbe, njaabe yamiroore mawbe. On fuu, kollondiree leydinkinaare ley gollidal mon, sabi Binndi dii mbii:

«Laamdo salanto mawninkiniibe,
hinnoto leydinkiniibe bee.»*

⁶ Ndennoo, leydinkinane Laamdo Jom Sembe oo, yalla omo toowna on so wakkati cubaado oo yottike. ⁷ Tippee sugullaaji moodon dii fuu yeeso Laamdo, sabi omo wadani on hakkille.

⁸ Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gajo moodon Ibiliisa ana wada yaha-warta no laddeeru yolbundu nii, ana ndaara mo fadda faa jaama. ⁹ Kabito-don, tiidon e goondinal moodon, sabi odon anndi sakiraabe moodon saakiiibe e aduna oo bee, kajum'en duu ana ngondi e diin torraaji.

¹⁰ Torraaji mon booyan seeda. Kaa Laamdo cattudo hinnaade en oo noddii en faa naaten e teddeengal mum duumiingal e Iisaa Almasiihu. Nden, Laamdo bilta on, jiiibina on, hokka on sembe, darna koyde mon. ¹¹ Yo baawde ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynondiral

¹² Silas mo anndu-mi yo sakiraado koolniido wallii kam winndande on oo bataaki da66o, waajaade on e seedanaade on: kabaaru hinnee Laamdo goongaraajo oo, ana worri no mbinndir-mi nii. Keddodee hen!

¹³ Deental goondinbe gonngal Baabila, ngal Laamdo subii no suborii on nii, engal salmina on. Marka biyam oo duu ana salmina on. ¹⁴ Calmondiree salminaango wondungo e jilli.

On fuu yo on kebu jam onon yimbe Iisaa Almasiihu bee!

* 4:18 Tinndi 11.31 * 5:5 Tinndi 3.34

Bataaki Piyeer dīdābo

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu mi nelaado mum. Mi jowtii on, onon hebuŕe goondinal hono ngal amen ngal saabe fooccitaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oo. ² Yo Laamdo hebbinir on moyyere e jam e ley ko anndu-don mo koo, e ko anndu-don Joomiraado meeden Iisaa koo.

No goondinbe kaaniri wurdude e kulol Laamdo

³ E ley baawde Laamdo dee Iisaa hokkii en huunde fuu ko kaaja-den faa nguurden e kulol Laamdo. Iisaa wallii en anndude Laamdo, noddirdo en darja mum e moyyuki mum oo. ⁴ E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en moyyereji korsudi, mawdi sanne. O fodii di faa ndaŕon sarri bonannda mo gidaade yonki ndimi gondo e aduna oo, yalla odon ndeenta e Laamdo tagu. ⁵ Saabe dum, coobee, beydon e dow goondinal moodon ngal moyyuki, e dow moyyuki kii anndal, ⁶ e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee mujal, e dow mujal ngal kulol Laamdo, ⁷ e dow kulol Laamdo ngol yidugol sakiraabe, e dow yidugol sakiraabe ngol jilli goongaraaji. ⁸ So dīi sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu edi beydoo, di ngadan on beydotoobe yaade yeeso nafaobe e ley anndugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Sabi neddo fuu mo dīin sifaaji ngalaa e mum yo bumdo naa pamduŕo jīile, sabi yeggitii Laamdo laŕŕini dum e luutti mum yabbiidi dīi.

¹⁰ Kaa onon sakiraabe, cooboree no mbaawru-don fuu e tabintinde noddaango ngo Laamdo noddi on faade e mum ngoo e ko o subii on koo. Sabi so on ngadii dum on pergitataako abada! ¹¹ Hono nii Laamdo yaajiniranta on damal naarrugal e laamu duumiido oo, laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.

¹² Ndennoo, fay so tawii odon anndi deen kulle odon niibi e goonga mo kebu-don oo, mi miccintinan on de wakkati fuu. ¹³ Mi yii ana tilsi mi finndina hakkillaaji mon faa miccito-don dum so mido heddi foofude. ¹⁴ Sabi mido anndi mi booyataa e aduna hankasen, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam nii. ¹⁵ Kaa mi wadan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii doo, odon mbaawa miccitaade kulle dee wakkati fuu.

No haala annabaabe tabitiri e Almasiihu

¹⁶ Nde min anndini on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde mum ndee, min njokkaali fillaaji jeejudi iwdi e yimbe. Gite amen jaati min njiiri manngu makko! ¹⁷ O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamdo Baabiraado oo wakkati nde daande Laamdo jom darja mawdo oo wii: «Oo doo yo Biyam korsudo mo ceyortoo-mi.» ¹⁸ Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e amen, sabi miden ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.

¹⁹ Dum fuu beydani min kasen taylorde ko annabaabe bee kaalnoo koo. Odon nii ngada ko moyyi e wattude hen hakkillaaji moodon, sabi konngi maŕbe ana wa'i no lampa pooynoowa ley nimre, faa nde fajiri foynata, hoodere fajiri jalban ley berde moodon.*

²⁰ Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo loowaali dum hoore mum. ²¹ Fay nde wootere Laamdo loowaali konngol mum e bii-aadama dow sago bii-aadama, kaa Ruuhu Ceniido wadi so annabaabe bee kaalti konngol iwrungol to Laamdo ngol.

2

Haala annabaabe peneebe e halkaare mum'en

* **1:19** Hoodere fajiri ndee woni Almasiihu, jaaynoowo ley berde goondinbe dum. Yeew Banngingol Yuhanna 22.16

¹No annabaaፎ peneeፎ ngorrūnoo e ley leፎol Israa'iila ngol nii, hono non waajotooፎ fenooፎ ngorroyta e ley moodon. Be cooran e ley moodon jannde peneere halkoore. Be njeddān fay Kalfaado maፎፎe coottitinoodo ፎe oo. Hono non ፎe poodiranta ko'e maፎፎe halkaare yaawnde. ²Heewፎe njokkan e njaahilaaku maፎፎe oo, ፎaman faa laawol goonga ngol bonkee kammari ፎeen waajotooፎe. ³Joote maፎፎe waddanan ፎe haalde pene faa ፎe jaagoroo on, kaa jukkungo maፎፎe saraama ፎooyii, halkere maፎፎe ana doomi ፎe.

⁴Miccitoro-don no Laamdo sobbintinaali malaa'ika'en luuttunooፎe ፎee nii. Ko o wadi dee, o geyyori ፎe calali o wedii ፎe ley nimre jahannama faa jannde dārngal. ⁵Miccitoro-don duu no o sobbintiniraali aduna arano oo nii, ko o wadi dee, o reeni Nuuhu baajotoodo foocitaare oo e njeddān woፎፎe, o wayli e dow yeddooፎe Laamdo ፎee ilam tuufaanu. ⁶Laamdo sarii geelle didi Sodooma e Gomoora, o halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla ede laatanoo yeddooፎe Laamdo warooፎe ፎee misaalu. ⁷E ley hen, o danndii Luudu poocitiido cunjudo sanne saabe njaahilaaku bonፎe ፎee. ⁸Oon poocitiido koddunooፎe e maፎፎe, bernde mum moyyunde ndee ana mettannoo jalooma beetudo fuu saabe golleeji maፎፎe bondi di mo yiyata e di mo nanata.

⁹Dum fuu ana holla, Joomiraado ana waawi reenude dōwtaniibe dum ፎee iwde e torraaji ittooji koro maፎፎe, ana waawi kasen resande oopiiፎe ፎee jukkungo faa jannde dārngal, ¹⁰wanaa haala dogooፎe caggal gidaade yonki cobude, hoynuፎe hooreyaaku Joomiraado ፎee.

Been waajotooፎe fenooፎe kulataa gacce, ana kaawtii, ana mbonkoo tedduፎe wonፎe dow kammu ፎee. ¹¹Kaa malaa'ika'en ፎee e ፎurde ፎe semmbe e baawde fuu mbonkataako ፎe faa kiitoo ፎe yeeso Joomiraado. ¹²Kaa ፎeen yimፎe, ፎe ngalaa hakkille no daabaaji ladde njogoraaki hakkille nii, dimiraadi faa loohee mbaree. Eፎe mbonkoo ko ፎe anndaa, dum wadi so ፎe kalkirte no daabaaji mbardetee nii. ¹³Hono non ፎe kebirta njoፎdi oopaaፎe maፎፎe. Be gacce moodon, ፎe ella moodon, sabi fay fijirde bonnde jalooma ana wela ፎe. So ፎe njooddike e moodon e ley kawrital jaamdu, eፎe mbelee e jamba maፎፎe. ¹⁴Be kaabataa yeewde rewፎe jananፎe, ፎe noottataa wadude junuubu, koydo yonki fuu ፎe koomtan dum. Berde maፎፎe yo mboownaade e joote, ፎe hudaabe Laamdo. ¹⁵Be celii laawol pooccingol ngol, ፎe majjii saabe ko ፎe njokki laawol Balaama* ፎii Bosora koo, jabudo oopaaፎe saabe joote jawdi. ¹⁶Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde ndakiiwa mum haaldiri e mum daande neddo, hadi dum wadude ko nuykaado wadata.

¹⁷Waajotooፎe fenooፎe ፎee yo bulli di ngalaa ndiyam, ፎe duule de henndu soggata, nimre ፎurnde fuu niፎፎude ፎe ndesanaa. ¹⁸Be ndaarii seytoraade yimፎe e dow konngi mawdi boli. Be mbirfintinii yaltuፎe ko ፎooyaali hakkunde majjuፎe ፎee faa ፎe njokkintina dum'en gidaade njaahilaaku gonde e yonki. ¹⁹Eፎe podana ፎeen ndimaaku tawee kamፎe e ko'e maፎፎe ፎe maccuፎe bonannda, sabi gooto fuu yo maccudo ko jaalii dum. ²⁰So tawii e anndal Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo ፎe ndadiri e tuundi aduna, so ፎe mbirfitiima e mayri kasen faa ndi jaalike ፎe, no ፎe mbattinirta nii ana ፎuri no arannde nii bonde. ²¹Tawee ፎe anndaalino laawol foocitaare ngol fey ፎuri annudde ngol faa gasa so duurtoo yamiroore seniinde nde ፎe ndokkanoo ndee. ²²Ko hewtii ፎe koo sellinii dii tinndi: «Rawaandu jaamtan tuurre mum.» Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaado talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

¹Sakiraaፎe am horsuፎe, oo woni bataaki didaፎo mo mbinndan-mi on. E ley didi dii fuu, mido yidi heydintinde e hakkillaaji mon anniyaaji lobbi faa miccito-don, ²haalaaji

* **2:15** Balaama janngini kaananke ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'iilankooፎe faa ፎe naata e jeenu kaፎum e dewal tooruuji.

di annabaabe seniibe kaalnoo gila ko booyi, kajum e ko Joomiraado men kisinoowo oo yamiri, ko nelaabe e mon anndini on koo. ³ Adee anndude dum doo: e palaade cakitotoode dee, jaayroobe yimbe jokkuube gidaade yonki mum'en bee ngaroyan. Be njaayran on, ⁴ be mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi gila e njaatiraabe faa jooni, huunde fuu ana worri e alhaali mum hono no worrunoo gila e fuddoode aduna nii.» ⁵ Ebe ndaara yeggitidde Laamdo tagiri kammu e leydi fuu konngol muudum. O tagiri leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam, ⁶ e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuufaanu. ⁷ E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu kawru-den oo ndesanaama yiite faa jannde darngal, nde yeddube Laamdo bee kalketee ndee.

⁸ Sakiraabe am horsube, pati njeggiton oo goonga: to Joomiraado, jalooma gooto ana wa'i hono no duubi ujunere nii, kaa duu duubi ujunere ana mba'ani mo hono no jalooma gooto nii. ⁹ Joomiraado taadintaa tabintinde fodoore mum no yoga yimbe paamirta taadugol nii, o mujando on tan sabi o yidaa fay gooto halkoo. Ko o yidi dee, yimbe fuu ngarta e makko, tuuba. ¹⁰ Kaa jannde gartol Joomiraado ndee juhiraan en no gujjo juhirta nii. Oon wakkati, dillere mawnde wadan, kammu oo timman. Kudde kammunkooje fuu kalkoto ley yiite. Leydi ndii e golleeji gondi e mum fuu bannginte sarete.

¹¹ Haya so tawii dum fuu hono non dum halkortoo, odon kaani jokkude laawol ceniingol! Odon kaani wurdude kulol Laamdo ¹² so tawee odon ndooma odon ngolla faa palaande Laamdo ndee warda no yaawiri nii! Oon wakkati, kammu huɓɓan halkoo, kudde kammunkooje fuu taayan ley yiite. ¹³ Kaa eden ndoomiri no Laamdo fodiri nii: kammu keso e leydi keyri do foocitaare tawetee.

¹⁴ Tawee deen kulle ndoomaten, sakiraabe am horsube, coobee yalla Joomiraado ana tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi on ngalaa ella. ¹⁵ Paamon mujal Joomiraado meeden ngal ana newnana on kisindam. Non sakiike men Pool korsudo oo winndirani on, no Laamdo hokkiri mo hakkilantaaku nii. ¹⁶ Non o winndiri dum e bataakiiji makko dii fuu. Bataakiiji makko dii ana njogii konngi di maanaa mum tiidi faamude, di yimbe famarabe jannde e hoybe yonki ley goondinal mbaylitata koro mum, hono no be ngadirta e nokkuuje godde ley Binndi dii duu nii. Kambe ngaddanta ko'e maɓɓe halkaare. ¹⁷ Kaa onon sakiraabe am horsube, nde wonnoo on kumpitaama dum gila jooni, ndeentee pati bonbe bee nabora on e majjere mum'en so njoppon do tabitinno-don doo. ¹⁸ Mawniron e ko anndu-don Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo koo e ko keɓu-don moyyere mum koo! Yo teddeengal woodan mo gila jooni faa abada! Aamiina!

Bataaki Yuhanna arano

Haala Konngol dokkoowol yimbe nguurndam

¹ Miden mbinndana on haala neddo goodudo gila puddoode.* Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amen, min taykike mo, min memirii mo juude amen. Kanko woni Konngol dokkoowol yimbe nguurndam. ² Nguurndam dam bannginaama min njii dam, dum saabii so miden kaalana on haala majjam. Dam nguurndam nduumiidam ngondam do Baabiraado dam min bannginanaa, dam min kaalanta on haala mum jooni. ³ Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon duu, yalla odon ndeentira e amen hono no min ndeentiri e Baabiraado e Biyum Iisaa Almasiihu nii. ⁴ Dum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hi66a.

No Laamdo holliri yo fooyre

⁵ Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala mum oo, annii: Laamdo yo fooyre, nimre fuu walaa e mum. ⁶ So en mbii eden ndeentii e makko, kaa tawee e nimre ngon-den, en penii, goonga walaa e golle men. ⁷ Kaa so e fooyre nguurden no o worri e fooyre kanko e hoore makko nii, nden en ndeentii enen e ko'e men, kasen duu yiyyam Biyiiko Iisaa la66inan en e tuundi fuu.

⁸ So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e goonga. ⁹ Kaa so en njaadiranii Laamdo luutti men, o yaafoto en, o la66ina en e tuundi fuu. Sabi kanko, o koolniido, o poocitiido. ¹⁰ So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamdo yo penoowo, konngol makko naataali e men.

2

No Almasiihu laatorii ballo men

¹ Sukaabe am, mi winndanii on dum, pati on luuttu. Kaa so won luuttudo, eden njogii balloowo do Baabiraado, oo woni Iisaa Almasiihu poocitiido oo. ² Kanko hokkitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee, wanaa luutti men enen tan, luutti aduna oo fuu.

Haala yidondirde

³ Ko anndinta en eden anndi Laamdo dee, haybude jamirooje mum. ⁴ Biido «mido anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko, joomum yo penoowo, walaa e goonga. ⁵ Kaa kaybudo konngol Laamdo ngol, jilli Laamdo ana ki66i e mum jaati. Nii anndirten eden piibi e makko. ⁶ Biido ana piibi e makko, ana haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo nii.

⁷ Sakiraabe am horsu6e, ko mbinndan-mi on koo wanaa yamiroore heyre, yo yamiroore 6ooynde nde ke6-don gila arannde. Nden yamiroore 6ooynde woni konngol ngol nan-don ngol.* ⁸ Dum e taweede, yamiroore 6ooynde nde mbinndan-mi on ndee, nde heyre duu, goonga mayre ana bannga e Almasiihu, ana bannga e mon, onon duu. Sabi nimre ana timma, fooyre jaati ndee tawi fuddii yaaynude. ⁹ Biido e fooyre woni, tawi ana waji sakiike mum, oo kaa e nimre woni faa hannde. ¹⁰ Jiddo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata dum. ¹¹ Bajudo sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo, anndaa to yahata sabi nimre wumnii dum.

Haala waasude yidude aduna

¹² Sukaabe, mido winndana on sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraabe, mido winndana on

* **1:1** Goodudo gila puddoode oo yo Iisaa. (Yeew Linjiila ngedu Yuhanna 1.1-18 duu.)

* **2:7** Yamiroore ndee yo yidondirde.

sabi oɗon anndi gooduɗo gila e puɗɗoode oo.

Jokolɓe, mido winndana on
sabi on njaalike Ibiliisa Bondo oo.

¹⁴ Sukaabe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oɗon anndi Baabiraado.

Baabiraabe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oɗon anndi gooduɗo gila e puɗɗoode oo.

Jokolɓe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oɗon njogii semmbe,
konngol Laamɗo ngol jiiɓii e mon,
kasen duu on njaalike Bondo oo.

¹⁵ Pati njidee aduna, kaɗum e ko woni e mum fuu. Sabi jidɗo aduna waawaa yidude Baabiraado. ¹⁶ Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal gidaade yonki e ko darii e yitere e haawtaade banngal jawdi, jeyaaka e Baabiraado, ɗum fuu e aduna jeyaa. ¹⁷ Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gadoowo sago Laamɗo duumoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

¹⁸ Sukaabe am, timmoode aduna oo ɓadike. On nanii konnee-Almasiihu waran. Haya, jooni konnee'en-Almasiihu heewɓe annii. Dum anndir-ɗen timmoode dee. ¹⁹ E men jaati ɓe iwata, kaa ɓe njeyanooka e men. Sabi kamɓe, sinndo e men ɓe njeyanoo, ɓe keddodotono e men. Kaa ɗum hollata kamɓe ɓe fuu ɓe njeyanooka e men. ²⁰ Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fuu oɗon anndi goonga. ²¹ Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko mbinndiran-mi on dee, saabe oɗon anndi goonga. Kasen duu oɗon anndi fenaande fuu walaa e goonga. ²² Ndennoo, homo woni penoowo? Jedduɗo Iisaa yo Almasiihu, kaɗum woni penoowo.† Jedduɗo Baabiraado e Bajjo oo fuu yo konnee-Almasiihu. ²³ Sabi jedduɗo Bajjo oo walanaa Baabiraado oo, cedianiido Bajjo oo fuu ana woodani Baabiraado oo duu. ²⁴ Onon, tiidee e ko nan-ɗon gila arannde koo. Haala ka nan-ɗon gila arannde kaa, so jiiɓii e mon, onon duu on jiiɓan e Bajjo oo, on jiiɓan e Baabiraado oo. ²⁵ Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurndam nduumiidam.

²⁶ Mi winndanii on ɗum banngal yimɓe majjinoobe on. ²⁷ Kaa onon, Ruuhu Ceniido mo o hokki on oo, ana jiiɓi e mon, fotaa ko njanngine-ɗon. Sabi Ruuhu makko oo jannginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jannginta on, wanaa fenaande. Ndennoo, jiiɓee e Almasiihu no Ruuhu mum oo jannginiri on nii.

No laatori-ɗen ɓiɓɓe Laamɗo

²⁸ Jooni sukaabe am, jiiɓee e Almasiihu, yalla eden ndardoo yeeso makko rafi kulol, pati kersen jannde gartol makko. ²⁹ So on anndii Laamɗo yo poocciido, tayoree mo golleeji mum poocciiti fuu yo ɓiyiiko.

3

¹ Yeewee no Baabiraado foti yidirde en, faa noddire-ɗen ɓiɓɓe Laamɗo. En ɓiɓɓe mum jaati. Ko haɗi aduna oo anndude en dee, o anndaa Baabiraado. ² Sakiraabe am horsuɓe, jooni en ɓiɓɓe Laamɗo. Ko laatoto-ɗen koo, ɓannginaaka tafon. Kaa eden anndi nde Almasiihu ɓanngii, en nanndan e mum, sabi en njiyan mo kanko e hoore makko no o worri nii jaati. ³ Joonndoriido ɗum e makko fuu, laɓɓiniran hoore mum no Almasiihu laaɓiri nii.

⁴ Golluɗo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamɗo. Sabi gollude ko boni yo luuttude Sariya. ⁵ Oɗon anndi Almasiihu ɓanngirii faa roondanoo en luutti men. Kaɗum, luutti ngalaa e mum. ⁶ Niiɓuɗo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu, yiyaali mo, anndaa mo.

† 2:22 So nedɗo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

⁷ Sukaabe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko fooccitii yo pooccitiido, hono no Almasiihu worri yo pooccitiido nii. ⁸ Kaa luuttoowo yo neddo Ibiliisa, sabi Ibiliisa ana luutta gila e puddoode. Saabe majjum Bii Laamdo oo wardi faa halka gollleeji Ibiliisa. ⁹ Laatiido bii Laamdo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu Laamdo ana jiiibi e mum. Joomum waawaa heddaade luuttude, sabi yo bii Laamdo. ¹⁰ Ko seenndataa biibe Laamdo e biibe Ibiliisa dee, mo gollataa ko fooccitii fuu, wanaa neddo Laamdo. Mo yidaa sakiraafe mum duu, hono non worri.

Haala jilli

¹¹ Oo woni kabaaru mo nan-don gila arande oo: njidondiren. ¹² En kaanaa wa'ude no Kaabiila jokkudo Ibiliisa Bondo oo so wari mijum nii. Kodum wadi so o wari dum? O wardii dum kammari golle makko yo bondo, mo mijiiiko oo kaa yo lobbo. ¹³ Ndennoo sakiraafe, pati kaayne-don so aduna oo wajii on. ¹⁴ Ko njid-den sakiraafe men koo, bannginani en en njaalike maayde, en naatii e nguurdam. Mo yidaa sakiike mum fuu, heddike yo maaydo. ¹⁵ Neddo fuu bajudo sakiike mum, jaadii hoore. Odon anndi jaadudo hoore, nguurdam nduumiidam walanaa dum.

¹⁶ No anndirten ko woni jilli dee, Almasiihu hokkitirii yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eden kaani hokkitirde yonkiji men kammari sakiraafe men. ¹⁷ So jogiido nguure hitaande yii sakiike mum yo kasindindo, yurmaaki dum, hono jilli Laamdo mbaawiri jiiibirde e mum? ¹⁸ Sukaabe am, pati jilli men laato haala bola tan, njidiren golle e goonga. ¹⁹⁻²⁰ Nii anndirten e goonga ngon-den. Kasen duu so berde men pelii en, en mbaaltinan de yeeso Laamdo, sabi Laamdo buri de manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.

²¹ Ndennoo sakiraafe am horsuube, so nii berde men pelaali en, en tawdataake e kulol yeeso Laamdo, ²² o hokkan en ko jaagi-den mo fuu, sabi en kaybii jamirooje makko, eden ngada ko weli mo. ²³ Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasiihu Biyiiko oo, kajum e yidondirde hono no o yamiri en nii. ²⁴ Kayboowo jamirooje Laamdo fuu, ana jiiibi e Laamdo, Laamdo duu ana jiiibi e mum. Ruuhu mo o hokki en oo, kajum anndinta en omo jiiibi e men.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

¹ Sakiraafe am horsuube, baajotoodo fuu biido Ruuhu Laamdo ana e mum, pati ngoondinee dum faa koron yalla Ruuhu Laamdo jaati woni e mum naa wanaa. Sabi annabaafe peneebe heewbe caakike e aduna oo. ² Annii no anndirton Ruuhu Laamdo ana e neddo: jabudo Iisaa Almasiihu warii laatike neddo fuu, oon, Ruuhu Laamdo ana e mum. ³ Kaa mo jabanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamdo walaa e mum. E konnee-Almasiihu iwi. On nanii haala garol konnee-Almasiihu oo. Oon, ana ley aduna oo gila jooni. ⁴ Sukaabe am, onon, on yimbe Laamdo, on njaalike annabaafe peneebe bee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo buri semmbe diina gondo e aduna oo. ⁵ Been annabaafe peneebe, be adunankooobe. Saabe majjum, haala mbonka be kaalata, aduna oo ana hettinanoo be. ⁶ Enen, en yimbe Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanto en. Mo wanaa neddo Laamdo hettinantaako en. Nii ceenndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala jilli Laamdo

⁷ Sakiraafe am horsuube, njidondiren, sabi jilli e Laamdo iwi. Mo jilli ngoni e mum fuu yo bii Laamdo, ana anndi Laamdo. ⁸ Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamdo, sabi Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. ⁹ Ko Laamdo bannginirani en jilli mum dee, ko o neli BiyiikoBajjo ley aduna oo koo, yalla eden kebira nguurdam saabe mum.

¹⁰ Ko njidu-den Laamdo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta en jilli dee, Laamdo yidi en. E ley jilli makko dui o neliu Biyiiko faa hokkitira yonki mum yalla luutti men ana njaafee. ¹¹ Sakiraa6e am horsu6e, ko Laamdo yidiri en nii koo, enen duu, eden kaani yidondirde. ¹² Fay gooto yiyaali Laamdo abada. So en njidondirii, Laamdo jii6an e men, kasen duu jilli mum ki66ii e men.

¹³ Hono anndirten eden jii6i e makko, kanko duu omo jii6i e men? Ko o hokki en Ruuhu makko oo koo. ¹⁴ Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miden kaalana on Baabiraado oo neli mo faa o hisina aduna oo. ¹⁵ Ja6udo Iisaa yo Bii Laamdo fuu, Laamdo jii6an e mum, kaɗum duu jii6an e Laamdo. ¹⁶ Enen, en anndii jilli di Laamdo yidi en dui, en koolike di. Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. Nii6udo e jilli fuu, e Laamdo jii6i. Laamdo duu jii6an e mum. ¹⁷ No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-den wa'ude e oo doo aduna. Nii woni no jilli dui ki66iri e men, pati kulen ɗannde darngal. ¹⁸ Kulol walaa ley jilli, jilli ki66udi ittan kulol. Sabi kulol yo jukkungo doomi, kasen duu gondudo e kulol fuu, jilli Laamdo ki66aali e mum. ¹⁹ Enen, ko o adii yidude en koo, wadi so njidondir-den. ²⁰ Biido «mido yidi Laamdo», so tawi ana waji sakiike mum, yo penoowo. Sabi mo yidaali sakiike mum mo yiyata, waawaa yidude Laamdo mo yiyaali. ²¹ Jiddo Laamdo fuu, yo yidu sakiike mum duu. Ndee doo yamiroore, Almasiihu waddani en dum.

5

Haala goondinde Bii Laamdo

¹ Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike 6ii Laamdo. Jiddo saaraa fuu, yidan biyiiko duu. ² No anndirten eden njidi 6i66e Laamdo dee, ko njid-den Laamdo so njokku-den jamirooje mum koo. ³ Sabi haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal, ⁴ sabi ko iwi e Laamdo fuu, jaaloto gidaade yonki. Goondinal men njaalorto-den de.

⁵ Homo jaalotoo gidaade yonki? Walaa fuu jaalotoodo gidaade yonki so wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamdo. ⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu gardudo e ndiyam e yiyam.* Wanaa e ndiyam tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiyam fuu. Ruuhu oo duu hollata dum, sabi Ruuhu oo woni goonga. ⁷ Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu, ⁸ dum woni Ruuhu e ndiyam e yiyam, seedaaku majje oo duu yo gooto. ⁹ Eden nja6a seedaaku yim6e, kaa seedaaku Laamdo oo 6uri semmbe. Sabi kanko woni mo Laamdo haali haala Biyum. ¹⁰ Goondindo Bii Laamdo, hebii oon seedaaku e ley 6ernde mum. Mo goondinaali Laamdo, kaɗum jogorike Laamdo yo penoowo, sabi jabaali seedaaku mo Laamdo haali haala Biyum oo. ¹¹ Dum woni seedaaku oo: Laamdo hokkii en nguurndam nduumiidam, dam nguurndam ana e Biyiiko oo. ¹² Goodando Bii Laamdo oo fuu, hebii nguurndam dam. Mo walanaa dum, hebaali dam.

Baynondiral

¹³ Onon goondin6e Bii Laamdo oo 6ee, mi winndanii on dum, yalla odon tayora on kebii nguurndam nduumiidam. ¹⁴ Eden njogii ndee hoolaare do makko: so en nduworike huunde hakke muuyde makko, o jaabanto en. ¹⁵ Eden anndi en kebii ko nduwi-den koo, nde wonnoo eden anndi omo jaabanoo en duwaawu men.

¹⁶ Ndennoo, so won jiidu sakiike mum ana luutta luuttal ngal waddantaa neddo maayde, o ɗaaganoo dum Laamdo, Laamdo duu hokkan dum nguurndam. Kaa won luuttal gaddoowal maayde. Mi wiyaali ɗaagoro-don saabe ngal luuttal. ¹⁷ Ooɗaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddata maayde.

¹⁸ Eden anndi 6ii Laamdo fuu heddataako e luutti, sabi Bii Laamdo oo ana hayba neddo oo, Ibiliisa Bondo oo memataa mo.

* **5:6** Ndiyam dam woni ndiyam lootogal batisima. Yiyam dam ana hollita maayde Iisaa.

¹⁹ Eden anndi en yimbe Laamdo, aduna oo fuu annii e maral Bondo oo.

²⁰ Eden anndi Bii Laamdo warii, hokkii en hakkille mo anndiren deweteeɗo goongaraajo oo. Jooni eden njejaa e goongaraajo oo, sabi eden jiiɓi e Biyiiko Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamdo goongaraajo oo, kanko woni nguurndam nduumiidam. ²¹ Sukaabe am, ndeenee ko'e mon e deweteeɗo goddo.

Bataaki Yuhanna dīdaḅo

¹ Miin mawḁo deental goondinḅe winndi oo ḅataaki faade e debbo tedduḁo* mo Laamḁo subii. Mido jowte, aan e ḅiḅḅe maa fuu, onon ḅe njidir-mi goonga. Wanaa miin tan yidī on, annduḅe goonga oo ḅee fuu ana njidiri on ² saabe goonga gondo e men, duumotoodo e men faa abada oo. ³ Laamḁo Baabiraado men e Biyum Iisaa Almasiihu yurmoto en, hokkan en moyyere e jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

⁴ Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won ḅiḅḅe maa jokkirḅe goonga oo no Baabiraado yamiri en nii. ⁵ Jooni, debbo tedduḁo, mido ndaarde, njidondiren. Ko mbinndanan-maa-mi koo wanaa yamiroore heyre, ḁum yamiroore nde keḅu-den gila arannde. ⁶ Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamḁo. Nden yamiroore woni nde kaan-ḁon haybirde no nanir-ḁon ḁum gila arannde nii. ⁷ Sabi majjinooḅe heewḅe caakike e aduna oo. Be njaḅaali Iisaa Almasiihu warii laatike nedḁo. Baado no maḅḅe nii fuu yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu. ⁸ Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngollu-ḁon oo mursee, keḅon mbarjaari kiḅḅundi. ⁹ Sabi mo jiiḅaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa Laamḁo. Niiḅudo e maggol ana woodani Baabiraado e Bajjo oo fuu. ¹⁰ So won gardo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol, pati njaḅḅee ḁum e ley galleeji mon, pati fay njowtee ḁum. ¹¹ Sabi jowtudo mo fuu, kaḅum e makko laatike gootum.

Baynondiral

¹² Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yidaa winndande on ḁum fuu e derewol. Kaa mido yeloo warde to mon, kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hiḅḅa.

¹³ Haya, ḅiḅḅe sakiike maa debbo mo Laamḁo subii oo ana njowte.

* **1:1** Debbo tedduḁo oo e ḅiḅḅe mum yo deental goondinḅe gootal.

Bataaki Yuhanna tataɓo

¹ Miin mawɗo deental goondinɓe winndi oo ɓataaki faade e Gayus sakiike am korsuɗo mo njidir-mi goonga oo.

² Sakiike am korsuɗo, mido yeloo keɓaa neema e cellal, no hakkille maa deeyiri e Laamɗo nii. ³ Hee mi seyike nde yoga e sakiraaɓe ngari kaalani kam no tiinnori-ɗaa e goonga e no njokkir-ɗaa mo nii. ⁴ Seyo fuu ɓuranaa kam ko nan-mi ɓiɓɓe am ana njokki goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraaɓe

⁵ Sakiike am korsuɗo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraaɓe ɓee, fay ɓe a anndaa ɓee,* ana hollita a koolniɗo. ⁶ ɓe kaalii haala jilli maa yeeso deental goondinɓe. So a jokkii yooɓinde ɓe ko ɓe kasindini e laawol maɓɓe, no hawrirta e muuyɗe Laamɗo nii, a waɗan ko moyyi. ⁷ Sabi kamɓe, saabe Almasiihu ɓe immorii laawol ngol. ɓe ndaardaali yimɓe ɓe ngoondinaali Iisaa ɓee fay huunde. ⁸ Ndennoo, enen goondinɓe Iisaa, eden kaani wallude hono ɓeen yimɓe, yalla eden ngollida e maɓɓe goonga.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

⁹ Won ko mbinndu-mi faade e deental goondinɓe ngal, kaa Diyoterefes, muuyɗo arinde hoore mum oo, jaɓantaa kam. ¹⁰ Saabe ɗum, so mi warii, mi hollan ko o waɗata koo e no o bonkorto min nii. Wanaa ɗum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe hoɓɓe ɓee, kasen duu yiɗuɓe jaɓɓaade ɓe ɓee, o haɗan ɗum, o ribba ɗum'en e deental goondinɓe ngal.

¹¹ Sakiike am korsuɗo, pati jemmibu ko boni, jemmibu ko moyyi. Gadoowo ko moyyi fuu yo nedɗo Laamɗo. Gadoowo ko boni anndaa Laamɗo. ¹² Demeteriyus yo nedɗo lobbo sabi omo jiiɓi e goonga. Yimɓe fuu ana kaala haala makko lobba. Minen duu, miden njabi ɗum, aɗa anndi seedaaku amen yo goonga.

Baynondiral

¹³ Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yiɗaa winndude ɗum fuu e ɗerewol. ¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunduko e hunduko.

¹⁵ Giɗiraaɓe maa wonɓe ɗoo ɓee ana njowte. Mido jowta giɗiraaɓe ɓee fuu, gooto gooto. Aan e jam!

* **1:5** Sakiraaɓe ɓee yo saakoɓe Kabaaru Lobbo oo.

Bataaki Yahuuda

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccudo Iisaa Almasiihu mi mijii Yaakuuba. Mi jowtii on, onon noddaabe horsuube e Laamdo Baabiraado men bee, onon reenaabe faa gartol Iisaa Almasiihu. ² Yo Laamdo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e jilli mum!

Jeertaango dow jannginoobe fenoobe

³ Sakiraafe am horsuube, mido yidunoo faa sanne winndande on banngal kisindam dam ndeentu-d'en e mum en fuu dam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi winnda faa mi suusina on kaano-don laawol goondinal dokkaangal seniibe fuu cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu. ⁴ Sabi won sooriibe e deental ngal, be jukkungo mum'en winndaa gila ko booyi. Be yeddoobe Laamdo, be waylitoobe moyyere Laamdo ndee faa laatoo yamiroore njaahilaaku, be yeddoobe Joomiraado men Iisaa Almasiihu Kalfaado men gooto oo.

⁵ Jooni, mido yidi miccintinde on dum doo, fay so taweede on kumpitaama faa laabi: ko Joomiraado danndi yimbe mum to leydi Misira too koo, o sakitike halkude be ngoondinaali e ley maabe bee. ⁶ Miccitoro-don duu no yoga e malaa'ika'en bee keddaaki do njamiranoo doo nii, ko be ngadi dee, be njoppu darde maabe. Saabe dum Joomiraado heddi be ley nimre faa kiiti jannde darngal, geyyii be geyyelle duumiide. ⁷ Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliide dum'en ngadirii njaahilaaku no malaa'ika'en bee ngadiri nii, de nguurdiino e tuuyooji di kaanaa wadeede. E ley dum de laatanike yimbe fuu jeertaango jukkungo yiite duumiinge ngee.

⁸ Dum e taweede, sooriibe e mon tuugiiibe ko njii e ley koydi mum'en bee, ana cobina caldi mum'en, ana koyna hooreyaaku Joomiraado, ana mbonkoo teddube wonbe dow kammu bee. ⁹ Jaka fay Miikaa'iilu, mawdo malaa'ika'en oo, bonkaaki Ibiliisa nde be nduddunoo banngal ireede tew Muusaa oo ndee. O jabaali bonkaade Ibiliisa faa o wullanoo dum, ko o wii dum dee: «Yo Joomiraado hiite.» ¹⁰ Kaa been yimbe ana mbonkoo kudde de be anndaa dum'en, ko be anndi koo jaati woni ko halkata be. Dum woni tuuyooji maabe, ana wa'i hono tuuyooji daabaaji ladde nii. ¹¹ Kaari! Be njokkii laawol Kaabiila.* Be ngadii ko'e maabe e majjere Balaama,† yalla ebe keba jawdi. Be kalkoto e murtugol maabe no Koora‡ halkorii nii. ¹² Kambe ngoni ella kawrital naamdu moodon, sabi ayiibe be naamirta, kasen duu ko'e maabe tan be killaa. Be duule de ngalaa ndiyam de kenuuli coggata, be ledde yaawnde de ngalaa ko tebetee, doofaade, baatude fey. ¹³ Ebe yufina gacce maabe no bempjee geeci piyotoode yufinirta ngufo nii, be koode jilotoode, nimre burnde fuu niibude be ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok taanii Aadama jeddabo oo sappinoke kabaaru maabe gila ko booyi, wii: «Yeewee Joomiraado ana warda e malaa'ika'en mum seniibe ujunaaji ujunaaji

¹⁵ faa sara yimbe fuu.

O hollitan bonbe bee golle mum'en fuu no foti bonde,
o hollitan be geddi fuu di been luuttoobe yeddoobe Laamdo kaali.»

¹⁶ Been yimbe yo bonnoobe moyyere, woytotoobe, jokkoobe gidaade yonki mum'en, ebe mantoo, ebe mana wobbe yalla ebe keba ko be njidi.

Haala jibude nguurndam dow goondinal

¹⁷ Kaa onon sakiraafe am horsuube, miccilee konngi di nelaabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu bee cappinoo dii. ¹⁸ Nii be mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaayroobe yimbe, jokkuube gidaade yonki mum'en bonde ngaroyan.» ¹⁹ Kambe ngoni seenndooobe yimbe,

* **1:11** Kaabiila yo bardo mijum Haabiila. † **1:11** Yeew 2 Piyeer 2.15 ‡ **1:11** Gorko biyeteedo Koora murtini yimbe Israa'iila nde Muusaa haybannoo be ley ladde ndee.

miilooji adunankooji 6e njogii, Ruuhu Laamdo oo walaa e ma66e. ²⁰ Kaa onon sakiraa6e am horsu6e, mahee nguurndam mon dow goondinal moodon cattungal senaade ngal, keddee e jaagaade Laamdo e dow baawde Ruuhu Ceniido. ²¹ Keddee e jilli Laamdo tawa odon ndoomti yurmeende Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu na6oore on to nguurndam nduumiidam. ²² Njurmee yoga yim6e won6e e sikke, ²³ ndiwtee yoga ma66e iwde e yiite, ndanndon 6e. Wob6e 6ee noo, njurmoro-don 6e e dow jeertagol, nefon fay saaya ka terde ma66e comni kaa.

²⁴⁻²⁵ Laamdo ana waawi reenude on e tarataraade, ana waawi darnude on yeeso teddeengal mum, tawee jinjoore walaa e mon, on seyii6e. Yo teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamdo gooto kisinirido en Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

Banningol ngol Iisaa Almasiihu 6anningani Yuhanna

¹ Dewtere ndee ana moobti kulle de Iisaa Almasiihu 6anningini. Laamdo 6anningani mo dee kulle faa o holla maccu6e mum 6ee ko warata 6ooyataa. Iisaa neli malaa'ika mum faa humpita dum maccu6o makko Yuhanna. ² Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, dum woni, o haalii konngol Laamdo ngol, o seedii e dow Iisaa Almasiihu oo huunde fuu ko o yii. ³ Neddo fuu janngudo ndee dewtere annabaaku welii hoore. Neddo fuu kettiniido nde so jokki ko winndaa e mayre koo welii hoore, sabi wakkati mo kulle dee ngadata oo badiima.

Misaalu faade e deente goondin6e jeddi

⁴ Miin Yuhanna winndi oo doo 6ataaki faade e deente jeddi goondin6e gonde e leydi Asiya dee. Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Laamdo goodudo, goodunoodo, garoowo oo, iwde e ruuhuuji jeddi gondi e yeeso bimmbeere makko laamu ndee dii, ⁵⁻⁶ iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniido e dow kulle dee oo, arano e wuurtineede hakkunde maay6e, laamiido kaanankoo6e aduna oo.

Yo teddeengal e baawde ngoodan Iisaa faa abada, kanko yidi en so o yuppi yiiyam makko, o tonngiti en iwde e tonngoode luuttal, o wadi en jeyaa6e e laamu, o wadi en yottinoobe sadaka faa ngollanen Laamdo Baabiraado makko oo! Aamiina.

⁷ Taykee, omo wara e duule.

Yim6e fuu njiyan mo,
fay yuwnoobe mo 6ee,
lepi aduna fuu cunlan saabe makko.

Hono non laatortoo! Aamiina.

⁸ Joomiraado men Laamdo, goodudo, goodunoodo, garoowo, Jom Baawde oo, wii:
—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

⁹ Miin woni Yuhanna sakiike mon deentudo e mon torraaji, deentudo e mon laamu Iisaa Almasiihu, e mujididdo e mon mujal makko. Mi ribbanooma yaade ruunde wiyeteende Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol Laamdo ngol e ko ceedanii-mi Iisaa koo.

¹⁰ E ley Nalaande Joomiraado ndee,* keew-mi Ruuhu, nan-mi caggal am daande tekkunde no daande buututal nii ¹¹ ana wiya:

—Ko njiyataa koo, wadu dum dewtere, neldaa nde deente goondin6e jeddi dee: deental Efeesunkoo6e e deental Simirnankoo6e e deental Pergamenkoo6e e deental Tiyatirankoo6e e deental Sardesankoo6e e deental Filadelfinkoo6e e deental Lawdikiyankoo6e.

¹² Njeeyii-mi yalla mido yiya kaaldoowo e am oo, njii-mi moottilaaji kanje jeddi, ¹³ nanndoore neddo ana hakkunde majji, ana 6oornii saaya, ana ha66i ganndilaawol kanje e becce mum. ¹⁴ Lee6i hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no biraadam nii, gite makko ana njaaynira no metangal yiite nii, ¹⁵ koyde makko ana delkira no jakawalle jalbirta so wadaama e yiite faa wojji coy nii, kasen duu daande makko ana wa'i no dillere ndiyam keewdam nii. ¹⁶ Omo jogii e junngo makko jaamo ngoo koode jeddi, kaafaawi ki banngeeki mum didi fuu mbeli ana yalta e hunduko makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta hakkunde naange nii.

* **1:10** Nalaande Joomiraado ndee woni jannde alan.

¹⁷ Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi no maaydo nii. O fawi junngo makko jaamo e am, o wii:

–Pati hul! Miin woni arano, miin woni cakito, ¹⁸ miin woni guurdo oo. Mi maayiino, kaa mido nii wuuri faa abada. Miin jogii baawde dow maayde e baawde dow laakaraa. ¹⁹ Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, dum woni ko wadata jooni koo e ko waroyta caggal mum koo. ²⁰ Annii sirri koode jeddi de njiyataa e junngo am jaamo dee, kapum e moottilaaji kanje jeddi: koode jeddi dee yo malaa'ika'en deente goondinbe jeddi dee, moottilaaji kanje jeddi dii yo deente goondinbe jeddi dee.

2

Haala bataakiiji faade e deente goondinbe jeddi

Bataaki faade e Efeesunkooɓe

¹ –Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Efeesu, mbiyaa: «Annii haalaaji jogiido koode jeddi e junngo mum jaamo, jahoowo hakkunde moottilaaji kanje jeddi:

² Mido anndi golleeji maa e mujal maa ley tampere. Mido anndi a hokkataa bonbe ɓee laawol, a ittii koro innditirteeɓe nelaaɓe ɓee a tawii ɓe fenooɓe. ³ A jom mujal, a torraama saabe innde am, dum e taweede yonki maa jawaaali. ⁴ Kaa mido felire dum doo: a yoppii jilli maa di njogino-daa arande dii. ⁵ Ndennoo miccita no ngorrundo-daa gila a saamaali. Tuubu, ngolliraa no ngollirno-daa arande nii! So wanaa dum, so a tuubaali, mi waran e maa mi itta moottila maa e nokku mum.

⁶ Kaa mido yarrani maa dum doo: ada waji golleeji jokkuɓe Nikola no mbajir-mi di nii. ⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamde ɓiɓɓe lekki nguurndam ndariiki e alijenne Laamdo kii.»

Bataaki faade e Simirnankooɓe

⁸ –Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Simirna, mbiyaa: «Annii haalaaji biyeteedo arano e cakito, maaynoodo so wuurti oo:

⁹ Mido anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a arsukunte. Mido anndi bonnooɓe innde wiyooɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe nganaa. Ko ɓe ngoni dee, ɓe deental rewooɓe Ibiliisa. ¹⁰ Pati hul torra ɓadiido hewtude ma. Tayka, yoga mon Ibiliisa wedoto dum ley kasu faa tewta seytaade on. On torrete balde sappo. Yo a laato koolniido faa maayde tawe hen, mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam nduumiidam. ¹¹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, maayde didoɓere ndee memataa dum fey.»

Bataaki faade e Pergamenkooɓe

¹² –Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Pergame, mbiyaa: «Annii haalaaji jogiido kaafaawi ki banningeeji mum didi fuu mbeli:

¹³ Mido anndi nokku do kodu-daa, do Ibiliisa laamii doo. Ada tiidi e innde am, a yankiraali goondinal maa e am fay wakkati nde Antipas seede am koolniido oo waraa ley mon ndee, dum woni do Ibiliisa hodi doo. ¹⁴ Kaa won pelooje seeda de njogani-maami: ada mujana yimbe wonbe hakkunde mon nannduɓe e Balaama. Kanko janngini Balaka seytaade Israa'iilankooɓe faa jeena kapum e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruuji. ¹⁵ Nii, jokkuɓe yimbe Nikola ngorri hakkunde mon, jannde maɓɓe e golleeji maɓɓe fuu potu. ¹⁶ Ndennoo tuubu, so wanaa dum, mi waran e maa jooni, mi haɓira e maɓɓe kaafaawi ngonki e hunduko am kii. ¹⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamdu suudiindu wiyeteendu « maanu », mi hokkan dum kaayel danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so wanaa dokkaado dum.»

Bataaki faade e Tiyatirankooɓe

18 – Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Tiyatira, mbiyaa:

«Anni haalaaji Bii Laamɗo mo gite mum njalbirta no metangal yiite, mo koyɗe mum delkirta no jakawalle jarnaado nii:

19 Mido anndi golleeji maa e jilli maa e goondinal maa e ballal ngal ngadan-daa wɔɓɓe, kaɗum e muɗal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidii dii ɓuri aranndeeji dii heewde. 20 Kaa mido felire dum doo: ada muɗana Yesabel, oo debbo biyoowo hoore mum annabaajo. Omo hoomta maccuɓe am omo janngina dum'en fijirde e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruuji. 21 Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jabaali tuubude iwde e fijirde makko ndee. 22 Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla. Fijidoobe e makko ɓee duu, so tuubaali iwde e laawol makko ngol, torrete torraaji mawɗi, 23 mi halkan ɓiɓɓe makko duu. Deente goondinɓe dee fuu anndan miin woni ittoowo koro hakillaaji e ɓerde, kasen duu mi yɔɓan gooto e mon fuu hakke golle mum. 24 Kaa onon Tiyatirankooɓe heddiibe ɓe njokkaali ngol laawol ɓee, ɓe ngolliraali ko yoga inndirta < sirriiji Ibiliisa luggi >, mido wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi e mon 25 so wanaa yo on tiidu e ko njogi-don koo faa nde ngarmi fuu. 26-28 Jaaliibe - dum woni wadoobe sago am faa timmoode ɓee - mi hokkan dum'en baawde de keɓu-mi e Baabiraado am dee, faa ɓe ndurda jaalepi dii loocol naawngol, ɓe pusira di no mahoowo loode fusirta loode nii. Mi hokkan ɓe hoodere fajiri ndee duu. 29 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe dee koo! »

3*Bataaki faade e Sardesankooɓe*

1 – Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Sardes, mbiyaa:

«Anni haalaaji jogiido ruuhuuji Laamɗo jeddi e koode jeddi:

Mido anndi golleeji maa, ada wiyee a guurɗo, tawee nee a maayɗo. 2 Jeerta cembindinaa seeda mo njogi-daa oo gila waataali, sabi mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hiɓɓi yeeso Laamɗo am. 3 Ndennoo, miccita no keɓir-daa e no nanir-daa Kabaaru Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi wardan no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi maɓɓude ma. 4 Kaa noo, ada jogii do Sardes doo yimɓe ɓe tuunninaali kaddule mum'en. Be ɓoornotoo kaddule daneje ɓe njaada e am, sabi eɓe kaandi hen. 5 Hono non, jaaliido fuu ɓoornotoo kaddule daneje. Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi seedoto omo jeydaa e am yeeso Baabiraado am e malaa'ika'en mum. 6 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe dee koo!»

Bataaki faade e Filadelfinkooɓe

7 – Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Filadelfi, mbiyaa:

«Anni haalaaji ceniido goongirante, mo cokitirgal Daawuuda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.

8 Mido anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famɗude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am. 9 Haya, mi neldete jeyaaɓe e deental rewoobe Ibiliisa wiyooɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe fenooɓe, ɓe nganaa. Mi dooldinan ɓe ɓe ngara ɓe kujidoya e koyɗe maa. Nden ɓe paaman mi yidii ma. 10 Ko njamir-maa-mi muɗaa koo, a muɗii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde ɓillaare warata horde aduna faa itta koro yimɓe fuu. 11 Mi ɓadike warde. Tiidu e ko njogi-daa koo pati fay gooto teeta deesewal maa jaalogal. 12 Jaaliido fuu, mi wadan dum nuygal ley suudu Laamɗo am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e mum innde Laamɗo am e innde

ngalluure Laamdo am, dum woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamdo am so jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee. ¹³ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Bataaki faade e Lawdikiyankoo6e

¹⁴ –Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe won6e Lawdikiya, mbiyaa:

«Annii haalaaji biyeteedo Aamiina oo, seedee koolniido goongirante, layli tagoore ndee fuu:

¹⁵ Mido anndi golleeji maa, a wulaa a buu6aa. Yo a laato guldo naa buu6udo! ¹⁶ Nde wonnoo ada forri a wulaa a buu6aa, mi tuttete iwde e hunduko am. ¹⁷ Ada wiya: < Mi galo, mi mooftii jawle, mi hasindinaa e fay huunde. > Tawee nee, a anndaa a jaaddo hoore a jurminiido a baasudo a bumdo a koldo! ¹⁸ Mido waaje: soodu e am kanje la6biniraado yiite, yalla ada he6a jawdi, coodaa e am kaddule daneeje 6oorno-daa, yalla ada suura hersa terde maa 6ole dee, coodaa e am nebam ngujaa gite maa yalla jiile maa ana laaba. ¹⁹ Miin, mido fela mido ne'a yimbe 6e njidu-mi. Ndennoo, darana ko moyyi, tuubaa! ²⁰ Hettina, mido nii darii e damal mido salmina. Neddo fuu nando daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi jaamda e mum. ²¹ Jaaliido fuu, mi hokkan dum jooddaade e am dow bimmbeere am laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-mi e Baabiraado am dow bimmbeere mum nii. ²² Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

4

Haala damal udditiingal dow kammu

¹ Caggal dum, njii-mi damal ana udditii dow kammu. Daande nde nanunoo-mi arannde wa'unde no buututal nii ana haalda e am, ana wiya:

–Nabbu ngaraa doo, faa mi holle ko haani laataade caggal dum doo.

² Don e don, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to dow kammu too, neddo gooto ana joodii dow mayre. ³ Joodiido oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana wojjitira no haayre sardis, ciibo-cii6ongal ana filii bimmbeere ndee ana jalbira no haayre emerooda nii. ⁴ Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana pilii nde, maw6e noogayon e nayon ana njoodii dow majje, ana 6oornii kaddule daneeje, tenngaade capiraade kanje ana e ko'e ma66e. ⁵ Maje e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu ndee, cunkume jeddi ku66ooje ana yeeso mayre doo, deen ngoni ruuhuui Laamdo jeddi ddi. ⁶ Ko wa'i hono weendu laa6undu tal nanndundu e timtorgal ana fooccii yeeso mayre.

Kudde nay guurde jogiide gite keewde yeeso e caggal fuu, ana hakkunde mayre e sera mayre. ⁷ Huunde wuurnde aranndeere ndee ana wa'i no rawaandu ladde nii, didobere ndee ana wa'i no ngaari nii, tato6ere ndee, yeeso mum ana wa'i no yeeso neddo nii, nayobere ndee ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii. ⁸ Wootere e kudde nay guurde dee fuu ana jogii biifoole jeegom, wooto fuu ana jogii gite keewde ley e dow fuu. Jemma e jalooma fuu de celataa e yimde, ede mbiya:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido

yo Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodunoodo, goodudo, garoowo oo!»

⁹ Kudde nay guurde dee ana njimana joodiido dow bimmbeere laamu, guurdo faa abada oo, jime teddungal e darja e jattooje. ¹⁰ Nde 6e ngadata dum fuu, maw6e noogayon e nayon 6ee kippoto e leydi yeeso joodiido e bimmbeere oo, cujidana guurdo faa abada oo, njoyyina tenngaade mum'en yeeso bimmbeere ndee, mbiya:

¹¹ «Joomiraado amen, Laamdo amen,

aan haandi e hebude darja e teddungal e baawde,
sabi aan tagi kulle dee fuu

e muuyde maa de laatorii, de tagiraa.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando udditinde nde

¹ Caggal dum, njii-mi e junngo jaamo joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo dewtere nde dow mum e ley mum winndaa, uddiraande pedoode jeddi maandufe. ² Non njii-mi malaa'ika jom semmbe ana ooynoo e daande toownde, ana wiya:

—Homo haandi e fettude pedoode dee uddita dewtere ndee?

³ Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley leydi kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ley mayre. ⁴ Ngullu-mi gullaali cattudi, sabi hebaaka kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ko woni e mayre. ⁵ Non gooto e mawbe bee wii kam:

—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu baaba Yahuuda nduu, iwundu e Daawuuda nduu, jaalike. Endu waawi fettude pedoode jeddi dee, ndu uddita dewtere ndee.

⁶ Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere ndee, kudde nay guurde dee e mawbe bee ana pili ndi. Endi nanndi e kirsanoondi. Endi jogii luwe jeddi e gite jeddi, dum woni ruuhuuji Laamdo jeddi neleteedi e aduna oo fuu dii. ⁷ Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e jaamo joodiido dow bimmbeere ndee oo. ⁸ Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kudde nay guurde dee e mawbe noogayon e nayon bee kujidi yeeso mayri. Gooto e maabe fuu ana jogii hoddu e urdude kanjeere heewnde uurdi, dum woni duwaawuuji senibe bee. ⁹ Hedde ebe njima jimol kesol ebe mbiya e maggol:

«Aan haani bamde dewtere ndee

pettaa pedoode mayre,

sabi a hirsanooma,

a soottitanike Laamdo yimbe

e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalejol fuu e lejol fuu,

yiiyam maa coottitori-daa be,

yalla ebe tawdee e Laamdo.

¹⁰ A wadii be kaanankooobe e yottinoobe sadaka Laamdo meeden oo, be laamoo aduna oo.»

¹¹ E ley holleede am, nan-mi daade malaa'ika'en heewbe, ujunaaji ujunaaji. Ebe pili bimmbeere ndee e kudde guurde dee e mawbe bee, ¹² ebe njima ebe toowna daade maabe:

«Njawdiri kirsanoondi ndii

ana haandi e hebude baawde e jawdi

e hakkilantaaku e semmbe

e teddungal e darja e jettooje!»

¹³ Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kammu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow geeci e ko woni e mum'en fuu, ana wiya:

«Jettooje e teddungal e darja e baawde

ngoodanii joodiido dow bimmbeere ndee oo

e Njawdiri ndii faa abada!»

¹⁴ Kudde nay guurde dee njaabii:

—Aamiina!

Mawbe bee duu, kippii e leydi kujidani be.

6

Pedoode jeddi

Haala fettugol fedoode arandeere: jaalogal

¹ Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii fettii wootere e pedoode jeddi dee. Nan-mi wootere e kudde nay guurde dee ana iidina daande mum no gidaango nii, ana wiya:

—War gaa!

² Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baddiido mo oo ana jogii laajal, o hokkaa tenngaade laamu, o yaari no jaalotoodo nii o jaaloto duu.

Haala fettugol fedoode didobere: barondiral

³ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode didobere ndee, nan-mi huunde didobere ndee ana wiya:

—War gaa!

⁴ Non puccu goddo bodeejo yalti. Baddiido mo oo hokkaa kaafaawi mawki, o hokkaa baawde yalla omo itta jam e aduna oo, faa yimbe mbarondira.

Haala fettugol fedoode tatoere: tiidalla

⁵ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode tatoere ndee, nan-mi huunde wuurnde tatoere ndee ana wiya:

—War gaa!

Njii-mi puccu baleejo. Baddiido mo oo ana jogii peesorgal e junngo mum. ⁶ Nan-mi ko wa'i no daande neddo iwii hakkunde kudde nay guurde dee, ana wiya:

—Munnabi alkama naa munnabiije tati gawri waarata e njobdi golle jalooma. Kaa pati mursee nebam dam e peguujam dam.

Haala fettugol fedoode nayobere: maayde

⁷ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode nayobere ndee, nan-mi daande huunde wurnde nayobere ndee, ana wiya:

—War gaa!

⁸ Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Baddiido mo oo ana wiyee Maayde, laakaraa ana jokki e makko. Be ndokkaa baawde dow nayobere aduna oo faa be mbarda yimbe kaafaawi e yobere e albalaawuuji e daabaaji ladde.

Haala fettugol fedoode joyobere: wardaabe saabe seedaaku mum'en

⁹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode joyobere ndee, njii-mi to ley ittirde sadaka too yonkiiiji wardanoobe saabe konngol Laamdo ngol e seedaaku mo be ceettii oo. ¹⁰ Be eewni faa toowi, be mbii:

—Joomiraado ceniido goongirante, faa mande ndoomu-daa sarde yimbe wonbe e aduna oo bee faa njobto-daa yiyam amen dam?

¹¹ Gooto e maabe fuu hokkaa saaya ndaneewa, be mbiyaa be powta seeda tafon, faa adadu sakiraaabe maabe, gollidiiabe maabe fodanaabe wareede no maabe nii bee, kibba.

Haala fettugol fedoode jeegobere: jalooma mawdo

¹² Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii fedoode jeegobere ndee. Non leydi dimmbii dimmbagol manngol, naange ngee bawliri no kaasa baleewa nii, lewru nduu fuu wajjiri no yiyam nii, ¹³koode kammu dee caami e leydi no gibbe ibbe kecce caamirta so henndu mawndu wibbii. ¹⁴ Kammu oo iwi, taggira no daago taggirtee nii, kaaye e duude fuu doofaa iwde e nokkuuje mum'en. ¹⁵ Nden kaanankooabe aduna e yimbe teddube e hooreebe sordaasi'en e arsukunte'en e jom'en semmbe e rimbe e riimaybe fuu cuudii e loowi kaaye, kapum e hakkunde kaaye. ¹⁶ Hedde ebe mbiya loowi kaaye dii e kaaye dee:

—Caamee e amen! Cuudon min e gite joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo, kapum e tikkere Njawdiri ndii! ¹⁷ Sabi jalooma mawdo tikkere maabe ndee yottiima, homo waawi dadude?

7

Haala yimbe 144 000 wadaabe maande Laamdo

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika'en nayon ana ndarii e paale nay dee. Be cakkii kenuuli aduna nay dii, pati mbifa wanaa e leydi wanaa e geeci wanaa fay e lekki. ² Njii-mi kasen malaa'ika goddo iwruudo funnaange ana jogii gadirgal maande Laamdo guurdo oo ngal. O eewnii daande toownde faade e malaa'ika'en nayon hokkaabe baawde torrude leydi e geeci. ³ O wii be:

—Pati mbonnee leydi ndii e geeci oo e ledde dee tafon, faa nde kebu-den wadude maandeeji e tiide maccuɓe Laamdo meeden bee.

⁴ Non nan-mi adadu wadaabe maande e dow tiide mum'en bee: ebe mbaara e ujunaaji teemedere e ujunaaji capande nayon e ujunaaji nayon (144 000) iwbe e cuudi Israa'iilankooɓe bee dii fuu:

⁵ iwbe e Yahuuda yo ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Ruuben, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Gada, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁶ iwbe e Asiira, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Naftali, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Manaasa, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁷ iwbe e Simeyon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Lewi, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Isakar, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁸ iwbe e Jebulon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Yuusufu, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Benjamin duu, ujunaaji sappo e didon (12 000),

cuudi baaba dii fuu ngadanaama maande.

No yimbe leɓi fuu njettirta Laamdo

⁹ Caggal dum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewdo mo limataako iwdo e yimbe leɓol fuu e suudu baaba fuu e jaaleɓol fuu e demngal fuu ana darii yeeso bimmbeere laamu ndee e Njawdiri ndii. Ebe boornii saayaaji daneeji, caɓe tamarooje ana e juude maɓɓe. ¹⁰ Ebe ilina, ebe mbiya:

—Kisindam dam to Laamdo men joodiido dow bimmbeere laamu ndee iwrata, kaɓum e Njawdiri ndii.

¹¹ Malaa'ika'en bee fuu pili bimmbeere ndee, mawbe bee e kudde nay guurde dee fuu kippii e leydi ana cujidana Laamdo, ¹² ana mbiya:

«Aamiina!

Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje

e teddungal e baawde e semmbe,

fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada!»

¹³ Non gooto e mawbe bee lamndii kam:

—Hoɓe ngoni bee yimbe boorniiɓe saayaaji daneeji? Hoto be iwi?

¹⁴ Mbii-moo-mi:

—Moobbo, aan woni anndudo.

O jaɓɓitii o wii kam:

—Kambe ngoni iwbe e torra mawdo tawi ebe ndeenii. Be loonnii saayaaji maɓɓe, be ndawninirii dum'en yiyam Njawdiri ndii.* ¹⁵ Dum saabii so be keddoto yeeso bimmbeere laamu Laamdo ndee, be ndewa mo jemma e jalooma ley suudu makko seniindu nduu, kasen duu, joodiido e bimmbeere laamu ndee oo huuran e maɓɓe hukku mum. ¹⁶ Be njolbataa, be domdataa, naange tappataa be, fay nguleefi ngooti

* **7:14** Maanaa be ndawninirii saayaaji maɓɓe yiyam, dum woni luutti maɓɓe fuu njaafaama.

yottataako 6e. ¹⁷ Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimmbeere laamu ndii duran 6e, juurna 6e e cewle ndiyam ndokkoojam nguurndam. Laamdo soccan gondi gite ma66e fuu.

8

Haala fettugol fedoode jeddobere: deyyere mawnde

¹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode jeddobere ndee, kammu oo deyyinii teen ko waarata e feccere leer. ² Non njii-mi malaa'ika'en njedd'on darii6e yeeso Laamdo 6ee ndokkaama buutute jeddi.

³ Malaa'ika goddo jogiido urdude kanjeere daroyii bannge ittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo dum e duwaawuuji seniibe, o yottina di dow ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso bimmbeere laamu ndee. ⁴ Cuurki uurdi ndii jabbidi e duwaawuuji seniibe 6ee iwde e junngo malaa'ika dariido yeeso Laamdo oo. ⁵ Malaa'ika oo 6ami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereeri ngadi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeddi

⁶ Caggal dum, malaa'ika'en njedd'on jogiibe buutute jeddi 6ee lanndinani fuufude de.

Haala buututal arandeewal

⁷ Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumaluuje e yiite jillondiraange e yiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tato6ere leydi ndii sumi, feccere tato6ere ledde dee sumi, kasen duu hudo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal dido6al

⁸ Malaa'ika dida6o oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre hu66oore nii wedaa e ley geeci. Tato6ere geeci oo laatii yiyam, ⁹ tato6ere kudde guurde gonde e geeci dee mbaati, tato6ere laanaaji ndiyam dii kalkii.

Haala buututal tato6al

¹⁰ Malaa'ika tata6o oo fuufi buututal mum, non koodal manngal ku66iroowal no cunkumal nii iwi dow kammu oo, saami e tato6ere maaje kajum e cewle ndiyam. ¹¹ Ngal koodal «Kaadeefi» wiyetee. Ngal haadinii tato6ere ndiyameeji dii kati, yim6e heew6e maayi saabe diin ndiyameeji kaadufi.

Haala buututal nayo6al

¹² Malaa'ika naya6o oo fuufi buututal mum, non tato6ere naange e tato6ere lewru e tato6ere kooode piyaa, faa gootel hen fuu tato6ere mum ni66a, jemma e jalooma fuu mbaasa tato6ere fooyre mum'en.

¹³ Caggal dum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnoo e daande toownde engal wiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yim6e aduna nde malaa'ika'en taton heddiibe 6ee puufii buutute mum'en!

9

Haala buututal joyo6al

¹ Malaa'ika joya6o oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu.

² Nde sotti 6unndu nduu, non cuurki yalti e mayru no wuriya mawdo nii, ki ni66ini naange e mbeeyu fuu. ³ Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokkaa baawde torrude no jahe nii. ⁴ Di njamiraa pati di mbonna wanaa hudo wanaa ledde wanaa huunde fuu ko fudata e leydi, di torra yim6e 6e maande Laamdo walaa e tiide mum'en 6ee tan. ⁵ Di ndokkaa torrude 6ee yim6e faa naawa lebbi joy, kaa di ndokkaaka warde

6e. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde yaare fidii neddo nii. ⁶ Ley diin lebbi, yimbe muuyan maayde kebataa, yimbe poodanto maayde, nde dogo dum'en.

⁷ Diin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniidi wolde. Ko wa'i no tenngaade caniraade kanje nii ana e ko'e majji, yeesooji majji ana mba'i no yeesooji yimbe nii. ⁸ Edi njogii leebe mbaadi no cukuli rewbe nii, niiye majji ana mba'i no niiye dawaadi ladde nii. ⁹ Ko wa'i no ganndeeje jamde nii ana e becce majji, soyfa biifoole majji ana wa'i hono no wotorooji keewdi kabbaadi e pucci doganooji wolde nii. ¹⁰ Edi njogii lace jogiide kure no jahe nii, edi njogii yamiroore torrirde yimbe lace majji dee hakke lebbi joy. ¹¹ Kaananke majji yo malaa'ika kawjotoodo bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi oo. Innde makko e ibaraninkoore Abaddon, e ley yunaninkoore Apolliyon, dum woni kalkoowo.

¹² Bone arano oo bettike. Tayka, boneeji didi ana ngara caggal makko kasen.

Haala buututal jeegobal

¹³ Malaa'ika jeega bo oo fuufi buututal mum, non nan-mi daande iwrii kam to luwe nay gonde e cobbuli ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso Laamdo ndee, ¹⁴ ana wiya malaa'ika jeega bo jogiido buututal oo:

—Yoppitin malaa'ika'en nasyon habbaabe to maayo manngo wiyeteengo Efarata.

¹⁵ Laamdo fodii yoppitingol malaa'ika'en nasyon bee ndee hitaande e nduu lewru e oo jalooma e oo wakkati jaati faa be lanndinoo warde tato bere yimbe. ¹⁶ Mi nanii adadu konunkoo be waddiibe pucci: be ujunaaji noogay cili ujunaaji sappo. ¹⁷ Annii no njiiru-mi pucci dii e waddiibe bee e ley holleede am: ebe boornii kaddule jamde bodeeje nanndude e yiite, kanum e bula-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci dii ana wa'i no ko'e dawaadi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana njalta e kundude majji. ¹⁸ Dii balaawuujii tati, dum woni yiite ngee e cuurki kii e sitti oo, njalti e kundude pucci dii so mbari tato bere yimbe. ¹⁹ Sabi semmbe pucci dii ana e kundude mum'en, ana fay e lace majji duu. Lace majji dee ana nanndi e boggi leydi, ede njogii ko'e, deen ko'e di ngaanirta yimbe.

²⁰ Heddiibe ana nguuri caggal diin balaawuujii bee ana keddi tuubaali e kulle de ngolliri juude mum'en dee, be njoppaali sujidande seydaani'en, kanum e tooruujii kanje e kaalisi e jakawalle e kaaye e ledde. Ebe cujidana diin tooruujii di njiyataa, nanataa, ndillintaako. ²¹ Be tuubaali iwde e war-hoore e mbonobaaku e fijirde e nguyka.

10

Haala malaa'ika jogiido dewtel

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo jom semmbe ana iwa dow kammu ana jippoo. Omo boornii luurde, ciibo-ciibongal ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii. ² Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni koyngal makko naamal dow geeci, o darni nanal dow njoorndi, ³ o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggirta nii. Nde o eewnii ndee, gidaali jeddi njaabii. ⁴ Nde gidaali jeddi dii tilinoo haalde ndee, kosu-mi winndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya kam:

—Pati winndu ko gidaali jeddi dii mbii koo, yo laato kumpa!

⁵ Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kanum e njoorndi oo hunci junngo mum naamo faa toowi, ⁶ hunorii Guurdo duumiido faa abada, tagudo kammu e ko woni e mum, tagudo leydi e geeci e ko woni e mum'en. Malaa'ika oo wii:

—Booyataa hankasen! ⁷ Kaa e ley balde de buututal malaa'ika jedda bo ngal fuufata dee, Laamdo tabintinan anniya mum cuudinoodo. Dum laatorto no o haalanirnoo annabaa be gollanoobe mo bee nii.

⁸ Non daande iwrunoonde kam dow kammu ndee wii kam kasen:

—Yaa bamoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika dariido e geeci e njoorndi oo.

⁹ Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi dum hokka kam dewtel ngel. O wii kam:
—Bamu ngel modaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.

¹⁰ Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, modu-mi ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am wuli taw!

¹¹ Caggal dum, mbiyaa-mi:

—Ana tilsi mbaajo-daa ko Laamdo loowi e maa koo kasen e jaaleji keewdi e leji keewdi e demde keewde e kaanankoobe heewbe.

11

Haala seedaaku annabaabe didon

¹ Ndokkaa-mi kudol eenndirgol, wiya:

—Imma, eenndoy suudu Laamdo seniindu nduu e ittirde sadaka ndee, kiiso-daa rewoobe wonbe hen bee, ² kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde hokkaama heeferbe bee. Be njaabban ngeenndi ceniindi ndii ko waarata e lebbi capande nay e didi.

³ Mi neloyan seedee'en am didon bee, be boornoyto licce caakuuji,* be mbaajoyto ko Laamdo loowi be koo hakke balde ujunere e teemedi didi e capande jeegom.

⁴ Been seedee'en didon ngoni jaytuunaaje didi e moottilaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom aduna oo. ⁵ Gano fuu muuydo torrude be, yiite yaltoyan e kundude annabaabe bee halka dum. Muuydo torrude be, waajibi halkiree non. ⁶ Ebe njogii yamiroore hadude kammu tobude e ley balde de be mbaajotoo konngol Laamdo ngol e mum dee. Ebe njogii yamiroore waylitinde ndiyameeji laatooyiiyam, kasen duu ebe mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde be muuyi fuu.

⁷ Nde didon bee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, taktakol jeyaangol e bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu yaltan yana e maabe, jaaloo be, wara be. ⁸ Tewuuji maabe ngona e daalaare ngalluure mawnde, do Joomiraado maabe fejanoo e leggal bardugal doo. Nden ngalluure ana nanndi e Sodooma† naa Misira. ⁹ Yimbe jaaleji fuu e cuudi baaba fuu e demde fuu e leji fuu njiyan tewuuji maabe ko waarata e jaloomaaji tati e feccere jalooma, fay gooto be ndunantaako ira di ley yanaande. ¹⁰ Wonbe e aduna oo bee fuu mbeltoto e maayde maabe ndee, faa wa'ana dum'en no iidi nii, hedde ebe ndokkondira dow weltaare. Sabi annabaabe didon bee torriino be sanne. ¹¹ Kaa caggal jaloomaaji tati e feccere dii, fuufaango nguurdam iwngo to Laamdo naati e maabe, non be immitii be ndarii e koyde maabe. Kulol manngol nanngi yiyannoobe be bee fuu.

¹² Daande toownde iwri be dow kammu, ana wiya be:

—Nabbee gaa!

Be nabbi dow kammu e ley luurde, waybe maabe fuu keddii ana yeewa be. ¹³ E oon wakkati, leydi dimmbii semmbe wurjini sappobere ngalluure ndee. Ujunaaji jeddi neddo halkii hen, heddiibe bee kuli, njaabani Laamdo Jom kammu oo teddeengal.

¹⁴ Tayka, bone didaabo oo yawtii, bone tataabo oo ana wara booyataa.

Haala buutatal jeddabal

¹⁵ Malaa'ika jeddaabo oo fuufi buutatal mum, daade toowde nanaa dow kammu, ana mbiya:

—Laamuuji aduna oo fuu laatike laamu Joomiraado men kajum e Almasihu mum. O laamoto faa abada!

¹⁶ Mawbe noogayon e nayon joodiibe dow bimbbeeje yeeso Laamdo bee kippii e leydi, cujidani Laamdo, ¹⁷ ana mbiya:

«Miden njette, Joomiraado Laamdo Jom Baawde,

* **11:3** Maanaa be boornoo licce caakuuji woni hollude sunu hono rewbe boornotoobe kaddule cuddu nii. † **11:8** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

gooduɗo goodunooɗo oo miden njette,
 sabi a gollirii baawɗe maa mawɗe dee,
 a tabintinii laamu maa.
¹⁸ Heeferɓe ɓee yo tikkuɓe,
 kaa tikkere maa aan warii,
 wakkati mo carataa maayɓe yonii,
 wakkati warii, mo barjoto-ɗaa annabaaɓe gollanooɓe ma ɓee,
 seniiɓe hulɓe innde maa ɓee,
 tedduɓe e lo'ube fuu,
 e wakkati mo kalkataa bonnooɓe leydi ɓee.»

¹⁹ Suudu Laamɗo seniindu wonndu dow kammu nduu udditaa, keesuwal aadi ngal ɓanngi e ley mayru. Maje maji, dillereeki e gidaali ngadi, leydi dimmbii, malumaluuje butte caami.

12

No kuungal waddi e debbo ɗaywudo

¹ Taagumansa kaayniido ɓanngi dow kammu, ɗum woni debbo ɓoorniido naange ana fawi koyɗe mum e lewru ana filkaa pilkol koode sappo e ɗiɗi. ² O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla ɗatawere. ³ Taagumansa godɗo ɓanngi dow kammu, ɗum woni kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Engal jogii ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. ⁴ Laaci maggal wuuwi tatoɓere koode kammu, wedii ɗum e leydi. Ngal darii yeeso debbo ɗaywudo oo faa ngal moɗa ɓiyiiko nde o rimii ɗum.

⁵ Non o rimi ɓiɗɗo gorko. Oon woni durdoowo leɗi ɗii fuu loocol naawngol. Bidɗo oo diwtaa faade to Laamɗo e bimmbeere mum laamu. ⁶ Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku ɗo Laamɗo moyyinannoo ɗum. O hayboyaa ton balɗe ujunere e teemedɗe ɗiɗi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteedo Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum kaɓi e kuungal ngal e malaa'ika'en mum, ⁸ ngal jaalaa, kanngal e malaa'ika'en maggal, ɓe mursi nokku maɓɓe gondo dow kammu too oo. ⁹ Ngal kuungal manngal nanndungal e mboddi ribbaama. Kanngal woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani, ceytotoondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.

¹⁰ Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Jooni kisindam ɗam wari!

Jooni semmbe e Laamu Laamɗo meeden ngari,

laamu ana e hawju Almasiihu.

Sabi kalmotooɗo sakiraaɓe meeden,

kalmotooɗo ɓe to Laamɗo jemma e jalooma oo,

ribbaama iwde dow kammu.

¹¹ Sakiraaɓe men ɓee liɓii mo saabe yiyyam Njawdiri ndii,

kaɗum e dow haala seedaaku maɓɓe,

ɓe cubaaki nguurndam maɓɓe e dow maayde.

¹² Saabe ɗum, kammu e hoɗuɓe e mum fuu mbeltee!

Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!

Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde,

sabi ana anndi wakkati seeda heddanii ɗum.»

¹³ Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal anndunoo wedaama e leydi ndee, ngal jokkitii debbo dimɗo ɓiɗɗo gorko oo. ¹⁴ Debbo oo hokkaa biifoole ciilal manngal, faa mo diwira faade to nokku mo o moyyinanaa ley ladde oo, ɗo o haybetee hakke duubi tati e feccere, faa o reenoo e mboddi ndii. ¹⁵ Kuungal manngal ngal siryi

ndiyam, dam ili caggal debbo oo no maayo nii faa dam naɓa mo. ¹⁶ Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko mayri, ndi modi ndiyam dam kuungal ngal siryi dam. ¹⁷ Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi haɓoyde e ko heddi e iwdi debbo oo koo, dum woni dɔwtaniiɓe jamirooje Laamɗo so tiidi e seettanaade Iisaa. ¹⁸ Non Kuungal ngal* darii e njaareendi danjeere geeci oo.

13

Haala taktakol iwngol ley geeci

¹ Caggal dum, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e jeddi ana yeeɗa iwde e geeci oo. Hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. Inde bonkorde Laamɗo ana mbinndaa e ko'e dee fuu. ² Taktakol ngol njii-mi ngol ana nanndi e ndoɓu, koyde maggol ana wa'i no koyde taktakol mbiyeteengol ursa* ngol nii, hunduko maggol ana wa'i no hunduko rawaandu ladde nii. Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki ngol baawde mum, bimmbeere mum laamu ndee, e baawde laamaade. ³ Hoore wootere e ko'e taktakol ngol ana wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warde dum, kaa barmere ndee sellinaama, faa dum haayni wonɓe e aduna oo ɓee fuu, ɓe njokki e maggol. ⁴ Be cujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngol baawde maggal laamaade. Kasen duu, ɓe cujidani taktakol ngol, eɓe mbiya:

—Homo nanndi e taktakol ngol? Homo waawi haɓude e maggol?

⁵ Taktakol ngol hokkaa haalde haalaaji mantordi bonkotodi Laamɗo, ngol hokkaa baawde laamaade lebbi capande nay e didi. ⁶ Ngol fuddi bonkaade Laamɗo, engol bonkoo innde makko ndee, kajum e hodorde makko, dum woni ɓe hodorde mum'en woni dow kammu too ɓee. ⁷ Ngol hokkaa baawde haɓude e seniibe ɓee, ngol jaaloo dum'en. Ngol hokkaa baawde laamaade suudu baaba fuu e jaaleɗol fuu e demngal fuu e leɗol fuu. ⁸ Yimɓe wonɓe e aduna oo ɓee fuu cujidan ngol, dum woni neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii gila e diidugol aduna oo e ley dewtere nguurdam ndee, dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.

⁹ Jogiido noppi fuu, yo nanu! ¹⁰ Neddo fuu podanaado haɓbeede so naɓee, haɓbete naɓee. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaawi, wardete kaafaawi. Dum nee, waajibi yimɓe Laamɗo ɓee tawree mujal e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

¹¹ Caggal dum, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi. Engol jogii luwe didi nanndude e luwe ɓii-mbaalu, kaa engol haaldannoo hono no kuungal nanndungal e mboddi ngal nii. ¹² Ngol golliri baawde taktakol aranndeewol ngol barmere mum hosunoo warde dum so sellinaa ngol, fuu e dow yamiroore mum. Ngol dooldini yimɓe aduna ɓee cujidana ngol. ¹³ Taktakol didaɓol ngol wadii kaayefiiji mawdi, ɓamii faa ngol jippini yiite iwde dow kammu faa yottii leydi, yimɓe fuu ana yeewa. ¹⁴ Ngol yonjiri yimɓe aduna kaayde de ngol hokkaa wadude e dow yamiroore taktakol aranndeewol ngol. Engol tinndina yimɓe aduna moyyina tooru nanndundu e taktakol barminiranoongol kaafaawi faa hosi waatude kaa ana wuuri ngol. ¹⁵ Ngol hokkaa baawde ngol wada yonki e tooru nduu faa ndu watti haalde e wadude faa neddo fuu mo sujidanaali ndu waree. ¹⁶⁻¹⁷ Taktakol ngol dooldini yimɓe fuu yo keɓu maande e juude mum'en jaame naa e tiide mum'en, yalla tedduɓe e lo'uɓe, arsukunte'en e misikiina'en, rimɓe e riimayɓe, fuu ana ndonka soodude e soottude so tawraaka maande ndee. Maande ndee yo innde taktakol ngol naa limre innde maggol. ¹⁸ Do kaan-daa faamude doo annii: neddo fuu jom hakkille waawan faamude limre taktakol ngol, sabi limre ndee ana hawra e loomto innde neddo. Limre mayre yo teemedɗe jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

* **12:18** Kuungal ngal darii... E dereeji ɓooydi dii, yoga mbii: Ndarii-mi e njaareendi danjeere geeci oo. * **13:2** Ursa yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii leeɓi e koolde mawde.

14

Haala jimol soottitanoobe bee, kajum e njawdiri ndii

¹ Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona ana wondi e yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000), be innde mayri e innde Baabiraado mayri mbinndaa e tiide mum'en. ² Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere ndiyam keewdam nii, no gidaango manngo nii. Daande nde nan-mi ndee ana wa'i no dillere fiyoo6e kolli mum'en nii. ³ Been yimbe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere Laamdo ndee e yeeso kudde nay guurde dee e yeeso mawbe bee. Fay gooto waawaano ekkitaade jimol ngol so wanaa yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000) soottitanoobe e aduna oo bee. ⁴ Been ngoni be meedaali tuunninde ko'e mum'en banngal rewbe, sabi be laa6ube. E6e njokki e Njawdiri ndii do ndi waawi yaade fuu. Been ngoni soottitanoobe e hakkunde yimbe, yalla e6e laatoo adii6e fuu sakkeede Laamdo kajum e Njawdiri ndii, ⁵ kasen duu fenaande meedaali yaltude e kundude ma66e, be ngalaa jinjoore.

Haala malaa'ika'en taton

⁶ Oon wakkati njii-mi malaa'ika goddo ana diwa dow mbeeyu, ana jogii Kabaaru Lobbo duumiido oo, omo waajoo dum yimbe aduna oo, dum woni yimbe lejol fuu e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalejol fuu. ⁷ Omo eewnotonoo e daande toownde, omo wiya:

—Kulee Laamdo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata oo warii. Cujidanee tagudo kammu e leydi e geeci e cewle ndiyam oo!

⁸ Malaa'ika goddo dida6o jokki e makko, ana wiya:

—Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima! Nde sigirinii lepi dii fuu fijirde mayre bonnde.

⁹ Malaa'ika goddo, tata6o, jokki e ma66e ana eewnoo daande toownde, ana wiya:

—Neddo fuu kujidando taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, ke6udo maande maggol e tiinde naa e junngo, ¹⁰ waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamdo dam, njuppaadam tawi jillaaka e ley horde loonde tikkere makko. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en seniibe bee e yeeso Njawdiri ndii. ¹¹ Cuurki jukkungo ma66e duumoto faa abada, be ke6ataa fowtere jemma e jalooma fuu. Sabi be kujidanii taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, be ke6ii maande innde maggol.

¹² Dum nee, waajibi yimbe Laamdo bee tawree mujal. Been ngoni haybu6e jamirooje Laamdo so ngoondini lisaa bee.

¹³ Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu, ana wiya:

—Winndu dum doo: gila jooni, maayoo6e saabe gollande Joomiraado bee mbelii hoore. Ruuhu oo wii:
—Goonga! Be noottinoyto iwde e tampere ma66e ndee, sabi barke golleeji ma66e jokkan e ma66e.

Haala wakkati kettal aduna

¹⁴ Yeew-mi, njii-mi luurde raneere, nanndoore neddo nii ana joodii dow mayre. Tenngaade sajiiraande kanje ana e dow hoore makko, omo jogii wawdu welndu e junngo makko. ¹⁵ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu nduu ana eewnoo daande toownde, ana wiya joodiido e luurde oo:

—Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yottiima, ko woni e leydi ndii koo yonii hetteede!

¹⁶ Non joodiido e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo wawdu mum, leydi ndii fuu hettaa.

¹⁷ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu, ana jogii kajum duu wawdu welndu. ¹⁸ Malaa'ika goddo kawjotoodo yiite oo yalti e ley

ittirde sadaka ndee, ana eewnoo daande toownde, ana wiya malaa'ika jogiido wawdu welndu oo:

—Jippin wawdu maa nduu, kettaa biɓɓe peguuje leydi ndii dee, sabi de ɓenndii.

¹⁹ Malaa'ika oo sadiri biɓɓe peguuje leydi ndii wawdu mum, teɓi de, wedii de e ɓoosirde mawnde. Dum woni tikkere Laamɗo jukkoowo jukkungo naawngo. ²⁰ Biɓɓe peguuje dee ɓosaa to caggal ngeenndi too, yiyam yalti e ɓoosirde ndee faa hewti labaaɓe pucci, dam ili ko waarata e njuunndi kilooji teemedɗe tati.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

¹ Caggal dum, njii-mi dow kammu taagumansa godɗo mawɗo kaayniido. Njii-mi malaa'ika'en njedɗon ana njogii balaawuuji jedɗi cakitiidi dii, sabi e majji tikkere Laamɗo ndee timmata.

² Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e yiite. Jaalinoobe taktakol ngol ɓee ana ndarii bannge mayru. Been ngoni jaalinoobe ngol, kanngol e tooru nanndundu e maggol nduu e limre innde maggol ndee, eɓe njogii kolli di Laamɗo hokki ɓe dii. ³ Eɓe mbiya e ley jimol Muusaa maccudo Laamɗo oo e ngol Njawdiri ndii:

«Joomiraado Laamɗo Jom Baawde,
golleeji maa yo mawdi, yo kaayniidi!
Laawi maa yo poocciidi, yo goondudi,
aan woni kaananke jaaleji!

⁴ Homo woni mo hulataa ma, Joomiraado,
mo teddintaa innde maa?
Sabi aan woni gooto Ceniido.
Leji fuu ngaran kujida yeeso maa,
sabi ɓe njii no golleeji maa poocctorii.»

Haala le'e jedɗi keewde balaawuuji jedɗi

⁵ Caggal dum, njii-mi suudu Laamɗo seniindu – dum woni hukku seedaaku gondo dow kammu oo – ana udditoo. ⁶ Malaa'ika'en njedɗon jogiibe balaawuuji jedɗi ɓee njalti e mayru, ana ɓoornii kaddule laaɓude paca jalbooje, ana kaɓɓi ganndilaaji kanje e becce mum'en. ⁷ Wootere e kudde nay guurde dee hokki malaa'ika'en njedɗon ɓee le'e kanjeeje jedɗi keewde tikkere Laamɗo guurdo faa abada oo. ⁸ Non suudu nduu heewi cuurki saabe annoora Laamɗo e semmbe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuuji jedɗi di malaa'ika'en njedɗon ngaddi dii timmi.

16

¹ Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njedɗon ɓee:

—Njehee, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamɗo jedɗi dee!

² Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonde naawde kewtii yimɓe tawraabe maande taktakol ngol e sujidanooɓe tooru nanndundu e maggol ɓee.

³ Malaa'ika didaɓo oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiyam maaydo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.

⁴ Malaa'ika tataɓo oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, de mbaylitii yiyam. ⁵ Non nan-mi malaa'ika kawjotoodo ndiyameeji oo, ana wiya:

—Aan Laamɗo a poocciido, a goodudo goodunoodo, aan woni Ceniido oo, sabi a jaadirdo e sariya maa. ⁶ Saabe ko ɓe njuppi yiyam seniibe e yiyam annabaabe koo, aan duu, ndokku-daa ɓe yiyam ɓe njara! Eɓe kaandi hen.

⁷ Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:

—Goonga! Joomiraado Laamdo Jom Baawde, sariyaaji maa yo goongaraaji yo poocci-tiidi!

⁸ Malaa'ika naya6o oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokkaa sumirde yim6e nguleefi mayre. ⁹ Yim6e 6ee cumiraa nguleefi cattuki, kaa 6e tuubaali 6e teddinaali Laamdo. Ko 6e ngadi dee, 6e njennu innde Laamdo mo baawde ngoodani dow dii balaawuuji oo.

¹⁰ Malaa'ika joya6o oo yuppi la'al mum e dow bimmbeere taktakol ngol, do o laamii doo ni66inaa tika, yim6e ndarii ana n̄ata toni mum'en saabe naawalla. ¹¹ Be njenni Laamdo jom kammu oo saabe uube ma66e e naawalla ma66e, kaa fuu, 6e tuubaali iwde e golleeji ma66e bondi dii.

¹² Malaa'ika jeega6o oo yuppi la'al mum dow maayo manngo wiyeteengo Efarata, ndiyam maggo 6eebi faa yoori faa mo hokka kaanankoo6e iwroo6e funnaange 6ee laawol. ¹³ Non njii-mi seydaani'en tati bon6e nanndu6e e paabi, wooturu ana yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e hunduko taktakol manngol ngol, wooturu ana yalta e hunduko annabaajo peneejo oo. ¹⁴ Been seydaani'en bon6e yo wadoo6e kaayeeffiji, yaho6e e kaanankoo6e aduna oo fuu faa hawrintinana dum'en wolde ley jalaande darngal, jalaande Laamdo Jom Baawde oo.

¹⁵ Joomiraado wii:

—Kakkilee! Mido nii warda no gujjo nii. Baaldo daanaaki haybi kaddule mum pati yaara terde 6ole yim6e njiya dum ana taartii, welii hoore!

¹⁶ Di kawrintini 6e e nokku biyeteedo e ibaraninkoore Harmagedon.

¹⁷ Malaa'ika jedda6o oo yuppi la'al mum e mbeeyu, daande toownde yalti e suudu seniindu nduu to bimmbeere laamu too, ana wiya:

—Timmii!

¹⁸ Maje maji, dillereoji e gidaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Hono ngol dimmbagol leydi wadaali e aduna oo gila yim6e tagaa, no ngol sattiri mawnude! ¹⁹ Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluujje jaaleji godde dee fuu kalkii. Laamdo rewteji ngalluure mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni nde horde peguujaam heewnde tikkere makko. ²⁰ Duude dee fuu kalkii, baamle kaaye dee fuu majji fey. ²¹ Malumaluuje butte caami e yim6e, wootere hen fuu teddeefi mum ana waara e kilooji capande nay. Yim6e 6ee njenni Laamdo saabe balaawu malumaluuje oo, sabi oon balaawu sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabila

¹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njedd̄on jogii6e le'e jeddi 6ee wari, wii kam:

—War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru anndaandu sanne, joodiindu dow ndiyameeji keewdi nduu. ² Kayru kaanankoo6e aduna 6ee pijata, yim6e aduna 6ee cigirii e bamfaaraaku mayru.

³ Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa ley ladde jeereende. Non njii-mi debbo ana waddii taktakol bodewol keewngol inde bonkorde Laamdo, jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo. ⁴ Debbo oo ana 6oornii kaddule lobbe boddeje, ana sodii kan̄e, kaaye dime e naaye luulu. Omo jogii e junngo makko horde loonde kan̄e heewnde ko harmi heewnde tuundi bamfaaraaku makko. ⁵ Ndee doo innde nde maanaa mum suudii ana winndaa e tiinde makko:

«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku,
kan̄u e ko harmi ley aduna oo fuu».

⁶ Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewngol ko yari yiyam seniibe 6ee e yiyam waraabe saabe njoppaali haala Iisaa.

Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne. ⁷ Kaa malaa'ika oo wii kam:

—Ko saabii so d̄um ana haayni maa? Mi firritante maanaa cuudiido oo, maanaa debbo oo e taktakol ngol o waddii jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo ngol. ⁸ Taktakol ngol njii-daa ngol, engol woodunoo, kaa ngol heddaaki jooni. Engol haani yaltude e bunndu ndu luggeefi mum walaa d̄o haadi nduu, ngol halkoyoo. Yimbe aduna be inde mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila e fuddoode aduna bee, so njii ngol, kaayde nanngan d̄um'en, sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol bannngoyan kasen duu.

⁹ Dum doo ana holla waajibi neddo tawree hakkilantaaku e faamu: ko'e jeddi dee yo kaaye jeddi de debbo oo joodii e mum dee. Ede cappoo kasen kaanankooɓe njeddon: ¹⁰ njoyon yaɓɓike, njeegaɓo oo ana woodi jooni, njeddaɓo oo waraali tafon, kaa so o warii, wakkatiwel seeda o laamotoo. ¹¹ Taktakol goodunoongol ngol yo gooto e njeddon bee, ngol wartan hono kaananke jettaɓo nii, kaa cakite maggol yo halkaare.

¹² Luwe sappo de njii-daa dee yo kaanankooɓe sappo be keɓaali laamu tafon, kaa be keɓoyan baawde laamaade no kaanankooɓe nii hakke wakkatiwel gootel, kambe e taktakol ngol. ¹³ Be fuu be anniya gooto, ebe ndokka taktakol ngol doole maɓɓe e laamu maɓɓe. ¹⁴ Be kaɓan e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto be sabi kayri woni Joomiraado joomiraabe e Kaananke kaanankooɓe, kasen duu wondiibe mayri bee yo noddaabe, subaabe, goondinbe.

¹⁵ Malaa'ika oo wii kam kasen:

—Ndiyameeji di njii-daa bamfaaru nduu ana joodii dow mum'en dii, kanji ngoni jaaleɓi e jamaa e leɓi e demde. ¹⁶ Luwe sappo de njii-daa dee, kaɓum e taktakol ngol, mbajan bamfaaru rewru nduu, ɓola d̄um faa laaɓa heddoro terde ɓole, jaama tew mum, nduppa ko heddi koo e yiite. ¹⁷ Sabi Laamdo loowii e berde maɓɓe wadude anniya mum, be laato daande wootere, be ndokka taktakol ngol laamu maɓɓe, faa nde konngi Laamdo dii fuu tabiti.

¹⁸ Bamfaaru rewru ndu njii-daa nduu, kaɓum woni ngalluure mawnde huɓindiinde kaanankooɓe aduna.

18

No Baabila halkirtee

¹ Caggal d̄um, njii-mi malaa'ika goddo keewdo baawde ana iwa dow kammu ana jippoo, fooyre makko yaayni e aduna oo. ² O eewnii faa toowi, o wii:

«Nde halkiima!

Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima!

Nde laatike hoɗorde seydaani'en bonbe,

suuɗorde ruuhu tuunnudo fuu

e foondu tuunnundu wajaandu fuu!

³ Sabi leyde dee fuu cigirii caamii

saabe bamfaaraaku mayre oo,

Kaanankooɓe aduna bee pijii e mayre,

jaagotooɓe e aduna bee fuu keɓii jawdi

saabe neemaaji mayre yaɓɓitiidi dii.»

⁴ Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:

—Njaltee e mayre, onon yimbe am! Pati on ndeentu e mayre luutti, pati balaawuuji mayre hewta on. ⁵ Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii kammu, Laamdo rewlike golleeji mayre bondi dii. ⁶ Ngadiranee nde no nde wadirani on nii. Njoto-don ko nde wadi on koo cowe didi. Horde loonde nde nde siiwani on e mum ndee, ciwane nde hen cili didi! ⁷ Jukkee nde, ngadee sugulla mayre hakke no nde teddiniri hoore mayre so nde wuuri e neema nii, sabi ende wiya e bernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.» ⁸ Saabe d̄um, e jalooma gooto balaawuuji mayre caamata e mayre: maayde e sugulla e yolbere, kasen duu nde duppete e yiite, sabi Joomiraado Laamdo caroowo nde oo yo Jom Sembe.

Haala woyeede Baabila

⁹ Nde kaanankooɓe aduna reentube e mayre jeenu so neemodii e mayre ɓee njii cuurki cumu mayre, ɓe mboyan, ɓe nonoto.

¹⁰ Be toowtan nde ɓe ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre pati hewtoo ɓe, eɓe mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde, ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde jukkaa!

¹¹ Jaagotooɓe e aduna ɓee mboyan cunjlanan nde, sabi fay gooto heddataako e soodude jaaguuji maɓɓe dii. ¹² Jaaguuji maɓɓe yo kanɓe e cardi e kaaye dime e jaaye e bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji hariiri tiidudi e bagiiji bodeeji e ledde uurooje yogaaje e kaaki moyyiniraadi niiye niibi e kaaki moyyiniraadi ledde tiidude coggu e jamde kire e jamde baleeje e haayre wiyeteende marba. ¹³ Jaaguuji maɓɓe kasen yo funngooji belnirdi e uurnirdi e gowe e nebam uuroojam e uurdi miira e uurdi suurteendi e peguujam e nebam ɓiɓɓe jaytuun e conndi alkama e na'i e baali e pucci e wotorooji e maccuɓe e ruggaabe.

¹⁴ Jaagotooɓe ɓee mbii ngalluure ndee:

—Ko njiduno-daa heɓude fuu woddike ma: neema maa e dawla maa fuu halkike, a hewtataa dum abada kasen.

¹⁵ Jaagotooɓe heɓuɓe jawdi e mayre ɓee toowtan nde ndaroo to woddi, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto ɓe, ɓe mboyan, ɓe nonoto, ¹⁶ ɓe mbiyan:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji bodeeji, sodortonoonde kanɓe e kaaye dime e jaaye! ¹⁷ E ley wakkati gooto tan, dee jawle fuu kalkaa!

Dawranooɓe laanaaji ndiyam mawdi dii ɓee e dawooɓe ɓee e summbooɓe ɓee, kaɓum e heɓooɓe nguure mum'en e lumbingol geeci ɓee, ɓe fuu ɓe toowtan ɓe ndaroo. ¹⁸ So ɓe njii cuurki cumu mayre, ɓe ngullan, ɓe mbiya:

—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?

¹⁹ Be njooran leydi dow ko'e maɓɓe no ɓe poti metteede, ɓe mboyan ɓe nonoo, ɓe ngulla ɓe mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema mum hokki jogiibe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkike! ²⁰ Kammu, welta e halkeede mayre! Seniiɓe e nelaaɓe e annabaaɓe, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamdo sarii nde ko nde wadi on koo!

²¹ E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe ɓami kaayal nanndungal no niisirde mawnde nii, wedii dum semmbe ley geeci, wii:

—Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiyataake abada kasen!

²² Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hodoobe gaaci e yimooɓe e puufoobe cereeli e buutute, golloowo neɓɓudo fay gooto yiyataake kasen e ley mayre. Dillere unude nanataake kasen e ley mayre, ²³ fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo gorko e jommbaajo debbo welɓe daade maatataake e mayre kasen. Non worrata sabi jaagotooɓe mayre burnoo aduna oo fuu doole. Kasen duu nde hoomtirii leɓi dii fuu mbojobaaku mayre. ²⁴ Yiyam annabaaɓe e seniiɓe e waranoobe ley aduna oo ɓee fuu tawaama e mayre.

19*Jime jattooje Laamdo ley alijenne*

¹ Caggal dum, nan-mi daade toowde hono jamaa keewdo iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Halleluya!»

Kisindam e teddungal e baawde

* **19:1** Halleluya yo haala ibaraninkoore, dum woniNjetten JOOMIRAADO.

ngoodanii Laamdo meeden,
² sabi sariyaaji makko yo goongaraaji
 yo poocciidi!
 O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne
 bonnirannoondoo aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,
 kasen duu o yobtii yiyam maccube makko njuppaadam e mayru dam.»

³ Be mbii didobere:
 «Halleluya!

Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii
 ana nabba faa abada!»

⁴ Mawbe noogayon e nayon bee e kudde nay guurde dee, kippii e leydi cujidani Laamdo
 joodiido e bimmbeere laamu oo, ana mbiya:

—Aamiina! Halleluya!

⁵ Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:

—Njettee Laamdo meeden, onon maccube makko fuu, onon hulbe mo fuu, teddube e
 lo'ube!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

⁶ Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewdo nii, ko wa'i no dillere ndiyam keewdam
 nii, ko wa'i no gidaali mawdi nii, ana wiya:

«Halleluya! Sabi Laamdo Joomiraado meeden
 Jom Baawde oo tabintinii laamu mum.

⁷ Mbelto-den, ceyo-den, teddinen mo,
 sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,
 kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.

⁸ O hokkaama kaddule o boornoo,
 bagi daatudo, jalboowo, laabudo.»

Deen kaddule ngoni golleeji senibe moyyudi dii.

⁹ Malaa'ika oo wii kam:

—Winndu: noddaabe e piiri yanng'e Njawdiri ndii bee, mbelii hoore!

O wii kam kasen:

—Dii konngi yo goongaraaji, to Laamdo di iwi.

¹⁰ Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo, kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraabe maa tiidube e seettanaade Iisaa
 bee. Sujidan Laamdo!

Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

Haala garol Almasihu faa jukka taktakol

¹¹ Caggal dum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu daneejo banngi. Baddiido mo oo
 ana wiyee Koolniido ana wiyee Goongirante, goonga o sarirta, goonga o honirta. ¹² Gite
 makko ana mba'i no metangal yiite nii, tenngaade laamu keewde ana e hoore makko,
 innde ana winndii e makko nde fay gooto anndaa so wanaa kanko. ¹³ Omo boornii
 saaya cuuwaaka e yiyam, innde makko yo: «Konngol Laamdo.» ¹⁴ Konuuji kammu dii
 njokki e makko ana boornii kaddule bagi daatude, daneeje, laabude, ana mbaadii pucci
 daneeji. ¹⁵ Kaafaawi mbelki ki mo soppirta leni ana yalta e hunduko makko. Mo durdan
 di loocol naawngol, o dippan e boosirde peguuje yaltinoore tikkere Laamdo Jom Baawde
 mawnde. ¹⁶ Ndee doo innde ana winndaa e saaya makko, ana winndaa e busal makko:

«Kaananke kaanankooobe e Joomiraado joomiraabe».

¹⁷ Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere naange. O eewnii faa toowi, o wii pooli
 diwooji dow mbeeyu dii fuu:

—Ngaree nootee jiiri yanng'e mawdo mo Laamdo wadi oo, ¹⁸ faa nducciton tew kaanankoo'e e tew hooree'e sordaasi'en e tew jom'en semmbe e tew pucci e waddiibe mum'en e tew yimbe fuu – rimbe e riimaybe, teddube e lo'ube!

¹⁹ Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankoo'e aduna bee e konuuji mum'en ana kawriti faa kaba e baddiido puccu daneejo oo e konu mum. ²⁰ Taktakol ngol honaa, kanngol e annabaajo peneejo gannoodo kaayde yeeso maggol oo. E deen kaayde o hoomtirnoo hebunoo'e maande taktakol ngol bee, sujidanannoo'e tooru nanndundu e maggol bee. Be didon fuu, be mbedaa e'e nguuri e weendu yiite e sitti hubbooru nduu. ²¹ Heddiibe bee kalkiraa kaafaawi njaltannooki e hunduko baddiido puccu daneejo oo kii, pooli dii fuu ngari nducciti tewuuli ma'bbe faa kaari.

20

Haala laamu ga'oo'wo duubi ujunere

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum cokitirgal bunndu yiite ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, kanum e calalol manngol. ² O nanngi kuungal ngal, dum woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani ndii, o ha'bbi dum duubi ujunere. ³ O wedii dum e ley bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, o uddi ndu dow mum, o meeli ndu, pati ngal yonna jaaleji faa nde duubi ujunere dii ki'bbi. Caggal dum, ngal humtete wakkati seeda.

⁴ Non njii-mi bimmbeeje laamu. Joodiibe e majje bee ndokkaama baawde sarde. Njii-mi kasen yonkijji be ko'e mum'en tayiranoo saabe ko be ceettanii Iisaa koo e saabe ko be mbaajii konngol Laamdo koo. Been ngoni be kujidanaali taktakol ngol e tooru nanndundu e mum nduu, be kebaali maande ndee e tiide naa e juude ma'bbe. Been nguurtii, laamodii e Almasiihu duubi ujunere. ⁵ Dum woni immital aranal ngal. Maaybe heddiibe bee nguurtaali faa nde duubi ujunere dii ki'bbi. ⁶ Malu e senaare ngoodanii jeyaa'e e immital aranal bee! Maayde didobere ndee walaa ko waawi e ma'bbe, be laatanto Laamdo e Almasiihu yottinoo'e sadaka, be laamodoo e Almasiihu duubi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

⁷ So duubi ujunere dii ki'bbii, Ibiliisa humtete yalta kasu mum, ⁸ faa yonna jaaleji gondi e paale aduna nay dee, dum woni garol Yaajuuju e Maajuuju,* kanum e hawrintinde be faa be mba'a no njaareendi geeci kammari wolde. ⁹ Been yimbe cankitii e aduna oo fuu, be pilii ngalluure horsunde ndee, do senii'be bee ngoni doo. Oon wakkati fuu, yiite iwi dow kammu, halki be. ¹⁰ Ibiliisa yonnanoodo be oo wedaa e weendu yiite e sitti nduu, do taktakol ngol e annabaajo peneejo oo ngoni doo. Don be njukketee jemma e jalooma faa abada.

Haala jannde darngal

¹¹ Caggal dum, njii-mi bimmbeere laamu mawnde raneere won joodiido e dow mayre. Kammu e leydi fuu ndogi iwi yeeso joodiido oo, di njiitaaka kasen. ¹² Njii-mi maaybe bee, teddube e lo'ube, ana ndarii yeeso bimmbeere laamu ndee. Dewte udditaa, e ley majje dewtere nguurndam ndee duu udditaa. Maaybe bee cariraa golleeji mum'en binndaadi e dewte dee dii, gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Geeci oo tottii maaybe mum, maayde e laakaraa tottii maaybe mum'en, gooto e ma'bbe fuu sariraa hakke golle mum. ¹⁴ Maayde e ko sabinbinta dum fuu mbedaa e weendu yiite nduu. Nduun weendu woni maayde didobere ndee. ¹⁵ Neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama e weendu yiite nduu.

* **20:8** Yaajuuju e Maajuujana mbiyee Gogu e Magogu e ibaraninkoore.

21

No huunde fuu heydintinirtee

¹ Caggal dum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndeeri ndii fuu iwii, geeci duu walaa. ² Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee – dum woni Urusaliima keso oo – ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum nii. ³ Nan-mi daande toownde iwrunde to bimmbeere laamu too, ana wiya:

–Anni hodorde Laamdo e yimbe: o hodidan e ma66e, 6e laatoolepol makko. Laamdo e hoore mum wondan e ma66e, laatoole Laamdo ma66e. ⁴ O soccan gondi gite ma66e fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddataako, sabi kulle booyde dee fuu njawtii.

⁵ Joodiido e bimmbeere ndee oo wii:

–Mi heydintinan huunde fuu!

O wii kam:

–Winndu dii konngi fuu, di celludi di goongaraaji.

⁶ O wii kam kasen,

–Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode. Neddo fuu domdudo, mi hokkan dum e sewnde ndiyam nguurndam ndee meere meere. ⁷ Neddo fuu jaaliido heban dum fuu, mi laatoto Laamdo mum, laatoole biyam. ⁸ Kaa rofee6e e 6e ngalaa goondinal e sobu6e golleeji e waroo6e yimbe e fijo6e e bonobii'en e rewo6e tooruuji e feno6e 6ee fuu, weendu yiite e sitti hu66ooru nduu woni ngedu mum'en. Dum woni maayde didobere ndee.

Haala Urusaliima keso

⁹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiino6e le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi cakitiidi dii wari, haaldi e am, wii:

–War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdiri ndii.

¹⁰ Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ¹¹ annoora Laamdo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe laabunde no timtorgal nii. ¹² Tatawol tekkungol toowngol ana filtii nde, engol jogii dame sappo e didi, damal fuu ana jogii malaa'ika. Cuudi baaba bi66e Israa'ila sappo e didi dii, inde mum'en ana mbinndaa e dame dee: ¹³ dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati saahal e dame tati baleeri. ¹⁴ Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaaye sappo e didi, wootere e majje fuu innde iwnde e sappo e didon nelaa6e Njawdiri ndii 6ee ana e mum.

¹⁵ Malaa'ika kaaldannoodo e am oo ana jogii loocol kanje eenndirgol faa eennda ngalluure ndee e dame mayre e tatawol mayre ngol. ¹⁶ Tatteeji mayre nay dii fuu potu, njuunndi mayre e njaannji mayre potu. O eenndiri nde loocol ngol o joginoo ngol, nde laatii ge6e ujunaaji sappo e didi (12 000),* njuunndi ndii e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu. ¹⁷ O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e capande nay e nay (144), huulagol ngol yimbe kuulortoo ngol malaa'ika oo huulortoo. ¹⁸ Tatawol ngol yaspe mahiraa, ngalluure ndee kanje dimo baado no timtorgal laabungal nii mahiraa. ¹⁹ Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaaye dime fuu: aranndeere ndee yaspa, didobere ndee safiir, tato6ere ndee agate, nayobere ndee emerooda, ²⁰ joyobere ndee sardoniksi, jeegobere ndee sarduwaan, jeddobere ndee kirisolita, jettobere ndee berili, jeena6ere ndee topaas, sappobere ndee kirisoparaas, sappo e go'obere ndee yasente, sappo e didobere ndee ametiste. ²¹ Dame sappo e didi dee yo jaaye luulu daneeje sappo e didi, damal fuu jaayre luulu wootere moyyiniraa. Daalaare ngalluure ndee yo kanje dimo jalbiroowo no timtorgal nii.

* **21:16** Dum hawrata kilooji 2 200

²² Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomiraado Laamdo Jom Baawde oo e Njawdiri ndii ngoni suudu dewal mayre. ²³ Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana dum, sabi darja Laamdo yaaynata nde, Njawdiri ndii woni lampa mayre. ²⁴ Jaaleji dii fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankooɓe aduna ɓee ngaddan e ley mayre jawle mum'en. ²⁵ Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre uddataako jalooma! ²⁶ Be ngaddan jawle e teddeengal jaaleji maɓɓe e ley mayre. ²⁷ Huunde sobunde naatataa e mayre, wanaa haala gollooɓe ko wajanaa, kaɗum e fenooɓe. Naatoobe e mayre dee, ɓe inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam ɓee, dum woni dewtere Njawdiri ndii.

22

¹ Caggal dum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam mum hokkata nguurndam, njalbiroojam no timtorgal nii, edam iwra to bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii too. ² Edam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji maayo ngoo didi fuu, lekki kokkoowi nguurndam ana e mum, ndimoowi cili sappo e didi - lewru fuu cilol. Haakolooji makki yo safaare sellinoore jaaleji. ³ Ko Laamdo hudi fuu, tawataake ley ngalluure ndee hankasen. Bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii darotoo e ley mayre, maccuɓe makko ndewan mo, ⁴ njiya yeeso makko, innde makko winndee e tiide mum'en. ⁵ Jemma walaa hankasen, ɓe kaajataake fooyre lampa naa fooyre naange sabi Joomiraado Laamdo laatoto fooyre maɓɓe. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

⁶ Malaa'ika oo wii kam:

—Dii konngi ana celli, ana ngoondi. Joomiraado Laamdo, loowudo konngol mum ley annabaabe oo, neli malaa'ika mum faa holla maccuɓe mum ko warata ɓooyataa.

⁷ Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara ɓooyataa!

Neddo fuu kaybudo ko woni e dewtere annabaaku ndee doo, weli hoore.

⁸ Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle dee fuu. Caggal ko nan-mi e so njii-mi koo, kippii-mi e leydi yeeso malaa'ika kollannoodo kam oo faa mi sujidana mo. ⁹ Kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraaɓe maa annabaabe ɓee, kaɗum e hayboobe konngi gondi e ndee doo dewtere ɓee. Sujidan Laamdo!

¹⁰ O wii kam kasen:

—Pati suudu haalaaji annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii, sabi wakkati mo dum fuu dum laatotoo ɓadiima. ¹¹ Gadoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, cobudo golleeji yo heddo e golleeji mum cobudi dii, moyyo yo heddo e moyyuki mum, ceniido yo heddo e senaare mum!

¹² Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara ɓooyataa, mido waddora mbarjaari faa mi barjoo gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode.

¹⁴ Loonnoobe saayaaji mum'en yalla ana mbaawa jaamde e ɓiɓɓe lekki nguurndam kii e naatirde e ngalluure ndee damal, mbelii hoore! ¹⁵ Kaa wonɓe caggal mayre ɓee, ɓe dawaadi, ɓe bonobii'en, ɓe fijooɓe, ɓe warooɓe yimɓe, ɓe rewooɓe tooruuji, ɓe fenooɓe e ley haalaaji e golleeji fuu.

¹⁶ Miin Iisaa, mi nelii malaa'ika am faa seetoo dee kulle e ley deente goondinɓe dee. Miin woni iwdi Daawuuda, mi taaniiko, miin woni hoodere fajiri jalboore ndee!

¹⁷ Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:

—War gaa!

Neddo fuu nando yo wii: «War gaa!»

Neddo fuu domdudo yo war, muuydo fuu yo yar e ndiyam ndokkoojam nguurndam dam meere meere.

¹⁸ Miin Yuhanna, mido jeertina neddo fuu nando konngi annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii: neddo fuu beydudo e majji huunde, Laamdo beydan e jukkungo joomum balaawuuji cifaadi e mayre dii. ¹⁹ Neddo fuu tayudo yoga e konngi ndee doo dewtere annabaaku, Laamdo tayan goodi mum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kii, kajum e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndee.

²⁰ Ceettantoodo deen kulle oo wii:

—Tayoral, mido wara booyataa!

Aamiina! War Joomiraado men Iisaa!

²¹ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon on fuu!